Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Halkbilimi Bilim Dalı

TÜRKİYE'DE KINA YAKMA GELENEĞİ VE KINA TÜRKÜLERİ

Meltem YILMAZ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA

Sivas

Haziran, 2010

TÜRKİYE'DE KINA YAKMA GELENEĞİ VE KINA TÜRKÜLERİ

Meltem YILMAZ

Cumhuriyet Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Halkbilimi Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır.

Sivas

Haziran, 2010

KABUL VE ONAY

Meltem YILMAZ'ın hazırlamış olduğu "Türkiye'de Kına Yakma Geleneği ve Kına Türküleri" başlıklı bu çalışma, 28 Haziran 2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, "Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Halkbilimi Bilim Dalı"nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Doç. Dr. Şeref BOYRAZ
(Başkan)

İmza

Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA
(Danışman)

İmza

Yrd. Doç. Dr. Yunus AYATA
(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. …/…/…/

İmza
Prof.Dr. Mehmet
ARSLAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

YILMAZ, Meltem, "TÜRKİYE'DE KINA YAKMA GELENEĞİ VE KINA TÜRKÜLERİ" Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2010.

Kına, çok eski zamanlardan beri Doğu ve Türk kültüründe süslenme ve kimi hastalıkları tedavi etmek amacıyla kullanılmıştır. Türk kültüründe daha ziyade, süsleme ve süslenme unsuru olarak kullanılır. Ayrıca, askere giden delikanlılara, sünnet olan çocuklara, kurbanlık hayvanlara ve gelin olan kızlara yakılan kına Türk kültüründe bir kına yakma geleneği oluşturmuştur.

Gelin olan kızlara yakılan kına, hayatın önemli bir aşaması olan evlilik aşaması içerisindeki bir geceye adını verecek kadar önemlidir. Kına gecesi adı verilen bu gece, gelinler için düzenlendiği gibi damatlar için de düzenlenebilir. Ülkemizin muhtelif yerlerinde düzenlenen bu gecelerde uygulanan pratikler Türkiye'de bir kına gecesi geleneği oluşturacak kadar zengindir.

Kına geceleri, kına türküleri ile anılırlar. Fakat, bu gecelerde sadece kına türküleri okunmaz. Bazı yörelerimizde gelinin kınası kına ilahileri ile yakılır. Geline kına yakılırken söylenen bu türkülerin belirli bir icra ortamı ve biçimi vardır. Bu türkülerin şekil itibariyle çeşitlilik gösterdiği görülür. Bu çeşitlilik kına türkülerinin hece sayılarında görülebildiği gibi yapılarında da görülebilmektedir. Yapıları bakımından kına türküleri bağlantılı ve bağlantısız türküler olmak üzere iki bölümden oluşurlar. Bağlantısız kına türküleri, sadece bentlerle oluşturulan türkülerdir. Bağlantılı kına türküleri ise, her bendin sonunda tekrarlanan sözlerle oluşturulur.Kına türkülerinin konuları bakımından da çeşitlilik gösterdiği görülür. Bu konular kısaca yalnızlık, gurbet, çile, üzüntü ve sitemdir. Kına türkülerine ezgisel açıdan değerlendirildiğinde ise, ezgilerinin ağırlıklı olarak kırık hava niteliğinde usullü ezgiler olduğu görülür. Fakat bazı kına türküleri uzun hava niteliğindedir.

Kına türküleri çeşitli açılardan bölgesel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda bölgeler arasında benzerlik ve farklılıklar ortaya çıkar. Ortaya çıkan bu benzerlikler halkımızın ortak kültür unsurlarıdır. Farklılıklar ise, bölgelerimizin özgün yapıları ve zenginlikleridir. Halkın evlilik hakkındaki düşüncelerini ve hayat görüşünü anlatan kına türküleri ortak kültür unsurlarımızdan sadece biridir.

Anahtar Sözcükler: Kına, gelenek, türkü.

ABSTRACT

YILMAZ, Meltem, "TURKEY İS İN THE TRADİTİON OF HENNA AND HENNA SONGS" Master Thesis, Sivas, 2010.

Condemnation, since ancient times and is decorated in the East and the Turkish culture has been used to treat certain diseases. In Turkish culture, but rather, the element is used as ornamentation and decoration. Moreover, the young man to go to the army, the children to be circumcised, to sacrifice animals and bride burning in her condemnation of the Turkish culture has established a tradition of henna.

The girl was burned to the point to condemn, as an important stage of life within the marriage process is important enough to name one night. Called the henna night tonight, as edited for the bride and groom to be edited. Held in various parts of the country tonight are applied in practice in Turkey to create a henna night tradition is so rich.

Henna nights, are now condemned with songs. However, tonight condemned the songs are read only. In some regions of the bride with henna henna hymns are burned. While henna is said to point to a specific execution environment, and the format of those songs are. By the way, this song appears to vary. This diversity in the number of syllables of condemnation songs can also be seen in such structures can be seen. Connected and disconnected in terms of structures condemned songs to folk songs are composed of two parts. Connectionless condemn songs, folk songs are created with only paragraphs. Songs linked to condemn the repeated words at the end of each paragraph will be created. Condemnation of songs that vary in terms of issues that occur. These topics are briefly alone, foreign land, suffering, sorrow, and my site is. Ezgisel condemned in the light of their songs, the melodies of air quality mainly in fractures is seen to be proceeding with a melody. Some condemned the songs are long but the air quality.

Condemning various aspects of folk songs when subjected to an evaluation of regional similarities and differences between regions emerges. Emerging elements of these similarities are shared culture of our people. Differences, the original structure and the richness of our region are. Discuss their ideas about marriage and life of the people and describes the elements of common culture of our songs is just one of condemnation.

Key Words: Henna, traditions, songs.

İÇİNDEKİLER

ÖZET **1**

ABSTRACT **2**

İÇİNDEKİLER **4**

ÖN SÖZ **7**

1. BÖLÜM: KINA **12**

1.1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÇEŞİTLİ KÜLTÜRLERDE KINA **13**

1.1.1. Süslenme ve Süsleme Amacı ile Kullanılan Kına 13
1.1.2. Tedavi Amacıyla Kullanılan Kına 14
1.1.3. Diğer Sebeplerden Dolayı Kullanılan Kına 14

1.2. İSLAM DİNİNDE KINA **15**

1.3. TÜRK KÜLTÜRÜNDE KINA **16**

1.3.1. Sözlü Kültür Ürünlerinde Kına 17
1.3.2. Kına Yakma Geleneği 19
1.3.2.1. Askere Gideceklere ve Sünnet Olacak Çocuğa Yakılan Kına 20
1.3.2.2. Kurbanlık Hayvanlara Yakılan Kına 20
1.3.2.3. Gelin ve Damada Yakılan Kına 21
1.3.2.4. Diğer Kına Yakımları 22
1.3.3. Tıpta ve Halk Hekimliğinde Kına 23

2. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE KINA GECESİ GELENEĞİ **26**

2.1. GELİN KINASI **27**

2.1.1. Kınadan Önce Yapılan Pratikler 29
2.1.1.1. Kınaya Davet Etme 29
2.1.1.2. Kınadan Önce Yapılan Hazırlık ve Pratikler 31
2.1.1.3. Kına Evine Gelme ve Burada Yapılan Uygulamalar 33
2.1.1.4. Kına Eğlenceleri 38
2.1.1.5. Gelinin Süslenmesi 41
2.1.1.6.1. Kınaya Çıkartma Töreninden Sonra Yapılan Uygulamalar 46
2.1.1.6.2. Kınanın Hazırlanışı 50
2.1.2. Kına Anında Yapılan Pratikler 52
2.1.2.1.Kınayı Kim Yakar 52
2.1.2.2. Kına Nasıl ve Nereye Yakılır 53

2.1.3. Kınadan Sonra Yapılan Pratikler 64
2.2. DAMAT KINASI 69
2.2.1. Kınadan Önce Yapılan Pratikler 69
2.2.1.1. Kınanın Hazırlanışı 70
2.2.2 Kına Anında Yapılan Pratikler 72
2.2.2.1.Kınayı Kim Yakar 72
2.2.2.2. Kına Nasıl ve Nereye Yakılır 73
2.2.3. Kınadan Sonra Yapılan Pratikler 76
3. BÖLÜM: KINA TÜRKÜLERİNE SİSTEMATİK BİR YAKLAŞIM 79
3.1.ADLANDIRMA MESELESİ 79
3.2. KINA TÜRKÜLERİNİN İCRA ORTAMI 81
3.3. KINA TÜRKÜLERİNİN İCRA BİÇİMİ 82
3.4. HECE SAYILARI BAKIMINDAN KINA TÜRKÜLERİ 84
3.4.1.Beş heceli olanlar 84
3.4.2.Yedi heceli olanlar 84
3.4.3.Sekiz heceli olanlar 84
3.4.4.On bir heceli olanlar 85
3.4.5. On iki heceli olanlar 85
3.4.6.Belirli bir hece sayısı olmayanlar 85
3.5. YAPILARI BAKIMINDAN KINA TÜRKÜLERİ 86
3.5.1. Bentleri İki Dizeden Oluşan Türküler 86
3.5.1.1. Bentleri iki dizeden oluşan bağlantısız türküler 87
3.5.1.2. Bentleri iki, bağlantıları iki dizeden oluşan türküler 87
3.5.1.3. Bentleri iki, bağlantıları dört dizeden oluşan türküler 87
3.5.2. Bentleri Üç Dizeden Oluşan Türküler 87
3.5.2.1. Bentleri üç dizeden oluşan bağlantısız türküler 88
3.5.2.2. Bentleri üç, bağlantıları iki dizeden oluşan türküler 88
3.5.2.3. Bentleri üç, bağlantıları üç dizeden oluşan türküler 88
3.5.2.4. Bentleri üç, bağlantıları dört dizeden oluşan türküler 88
3.5.2.5. Bentleri üç, bağlantıları beş dizeden oluşan türküler 89
3.5.3. Bentleri Dört Dizeden Oluşan Türküler 89
3.5.3.1. Mani tipinde türküler 89
3.5.3.1.1. Bentleri dört (mani),bağlantıları iki dizeden oluşan türküler 89
3.5.3.1.2.Bentleri dört (mani),bağlantıları üç dizeden oluşan türküler 90

3.5.3.1.3. Bentleri dört (mani),bağlantıları dört dizeden oluşan türküler.90

3.5.3.2. Koşma tipinde türküler.....90

3.5.3.2.1. Bentleri dört (koşma), bağlantıları dört dizeden oluşan türküler 90

3.5.3.3. Müstakil dörtlüklerden kurulu türküler 90

3.5.3.3.1. Bentleri dört, bağlantıları iki dizeden oluşan türküler 91

3.5.3.3.2. Bentleri dört, bağlantıları dört dizeden oluşan türküler 91

3.5.4. Yapısında Kararlılık Olmayan Türküler 91
3.5.5. Karşılıklı Türküler.....92
3.5.5.1. Bentleri iki dizeden oluşan bağlantısız karşılıklı türküler 92

3.5.5.2. Bentleri üç, bağlantıları dört dizeden oluşan karşılıklı türküler.....92

3.5.5.3. Bentleri dört dizeden oluşan bağlantısız karşılıklı türküler 92

3.5.5.4. Yapısında karalılık olmayan karşılıklı türküler 93

3.6. KONULARI BAKIMINDAN KINA TÜRKÜLERİ 93

3.6.1. Evliliğin ayrılma nedeni olarak görüldüğü türküler.....93
3.6.2. Ayrılık acısı üzerine söylenen türküler 93
3.6.3. Sitem içerikli türküler.....94
3.6.4. Geline iyi dileklerde bulunulan türküler 94
3.6.5. Evlenmenin kızlar için çile çekmek olduğunu anlatan türküler 95
3.6.6. Gurbete gelin olan kızların yok oluşa doğru gittiğini anlatan türküler.....95
3.6.7. Gelin kızın babası evinde misafir olduğunu anlatan türküler.....95
3.6.8. Evlilik ve evliğin getirdiklerinin alın yazısı olarak görüldüğü türküler.....96
3.6.9. Gelin olan kızın ailesine ve yaşadığı yere duyduğu özlemi anlatan türküler.....96
3.6.10. Gelin olan kızların babası evindeki eksikliğini anlatan türküler .96
3.6.11. Açıklayıcı nitelikteki kına türküleri 97
3.6.12. Evlenecek çiftleri çeşitli açılardan öven türküler.....97
3.6.13. Evlenecek çiftlere çeşitli nasihatlerin verildiği türküler 97
3.6.14. Gelin kaynana ilişkisini anlatan türküler.....97

3.7. EZGİLERİ BAKIMINDAN KINA TÜRKÜLERİ 98

4. BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN KINA TÜRKÜLERİ 117

4.1. AKDENİZ BÖLGESİ 119

4.2. DOĞU ANADOLU BÖLGESİ 162

4.3. EGE BÖLGESİ 180

4.4. GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ 196
4.5. İÇ ANADOLU BÖLGESİ.....206
4.6. KARADENİZ BÖLGESİ.....256
4.7. MARMARA BÖLGESİ 298
SONUÇ.....311
EZGİSEL AÇIDAN İNCELEMEYE TABÎ TUTULAN TÜRKÜLERİN NOTALARI.....313
TRT REPERTUARINDA YER ALAN TÜRKÜLERİN NOTALARI 359
FOTOĞRAFLAR 461
SÖZLÜK 480
KAYNAKÇA.....491

ÖN SÖZ

İnsan hayatının önemli bir evresi sayılan evlenme Türk folklorunun geniş bir bölümünü teşkil eder. Bu genişilik geçiş dönemleri arasında yer alan evlenmenin, Türk kültürünü oluşturan temel yapı taşlarından biri olmasındandır. Evlenme konusununson derece önemli olması araştırmacıları bu konu üzerinde çalışmaya sevk eder. Dolayısıyla, ülkemizde bu konu üzerinde çok sayıda derleme ve araştırma çalışmasıyapılmıştır.Evlenme konusunun önemi, bizim de evlenme aşaması içerisinde yer alan kına gecesi ve bu gecede söylenen türküler üzerinde çalışma yapmamıza sebep olmuştur. Bu sebeple başladığımız çalışmamıza daha sonraTürk kültüründe kına yakma geleneğini de eklemeyi uygun bulduk.Kına yakma geleneğini evlenme dönemini ön planda tutarak sünnet, askerlik gibi diğer geçiş dönemleri içerisinde de incelemeye karar verdik. Kına türkülerini ise,yapı, konu ve ezgi yönüyle tanıtmak ve bu türkülerdeki halkın düşüncesini vererek aktarmayı uygun bulduk.

Planladığımız bu çalışmayı oluşturabilmek için öncelikle Türkiye genelinde uygulanan kına yakma geleneklerine ve Türkiye'nin muhtelif yerlerinde söylenen kına türkülerine ihtiyacımız vardı. Bunun için önce belirtilen konuların yer aldığı kaynakların bir listesini oluşturduk. Oluşturduğumuz bu listede halk kültürü unsurunda kaleme alınan bildiriler, muhtelif folklor dergileri, valiliklerin il tanıtım bültenleri, halk şiirinin önemli türlerinden olan ağıt ve türkü üzerine yapılan çalışmalar, üniversitelerin bölüm kütüphanelerinde yer alan bitirme tezleri, yüksek lisans tezleri vb., ağız araştırmaları üzerine yapılan çalışmalar gibi kaynaklar bulunuyordu.Bu kaynakları temin edip, incelemek ise takdir edildiği üzere çok zaman isteyen bir işti. Yoğun araştırmalar ve tez danışmanımız Yrd. Doç. Dr. Doğan Kaya'nın yardımları sonucunda Türkiye'de kına yakma geleneği ve kına türküleri hakkında genel hükümler vermemize yetecek kadar malzeme biriktirmiş olduk. Böylece çalışmamızın yaklaşık sekiz aylık bir bölümünü araştırmayla geçirdik.

Araştırmalarımız sonucunda, Türkiye'de kına yakma geleneği ve kına türküleri üzerindeki bilgilerinhem dağınık hem de birkaç çalışma dışında sadece derlemeye dayalı bilgiler olduğunu tespit ettik. O bakımdan biz bu çalışmamızda hem ülkemizdeki kına yakma geleneğini derli toplu bir biçimde vermeye hem de kına türkülerini halkbilimi açısından incelemeye gayret ettik.

Çalışmamızın birinci bölümüne kınanın ne olduğunda, farklı kültürlerde ne amaçlarla kullanıldığından Türk kültürüne ağırlık vererek bahsettik. Bunu yaparken de ülkemizde kına yakma geleneği hakkında yazılmış yazılardan istifade ettik.

İkinci bölümde ülkemizin hemen hemen her yerinde düzenlenen kına gecelerinin gelenek boyutunu gelin ve damat kınası başlıkları altında kınadan önce, kına anında ve kınadan sonra yapılan pratikler başlığı altında derli toplu bir şekilde aktarmaya çalıştık.

"Türkiye'nin Kına Türkülerine Sistematik Bir Yaklaşım" adını verdiğimiz çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, kına türkülerinin icra ortamı ve icra biçimleri hakkında bilgi verdik. Ardından kına türkülerine verilen çeşitli isimleri aktardık. Kına türkülerine verilen isimleri sıraladıktan sonra bu türkülerin nasıl adlandırılması gerektiği konusundaki fikirlerimizi, gerekçeleri ile birlikte sıraladık. Sonrasında kına yakımı esnasında söylenen kına ilahilerinden, aslında kına türküsü olmadığı halde kına gecelerinde söylenen türlerden bahsettik. Tüm bunlardan sonra da gelin ve damat kınasında söylenen kına türküleri ile kına ilahilerini yapı, konu ve ezgileri bakımından sebep-sonuç ilişkilerine değinerek anlatmaya çalıştık. Burada belirtmek isteriz ki ezgisel açıdan incelemesini bu konuya vakıf olmadığımız için Ahi Evran Üniversitesi Öğretim Üyesi Necati Karayel yaptı. Biz sadece yapılan incelemeden hareketle türkülerin ezgileri üzerinde yapabildiğimiz kadarıyla yorum yapmaya çalıştık.

"Türkiye'nin Kına Türküleri" adını verdiğimiz dördüncü bölümde ise, çeşitli açılardan incelediğimiz kına türküleri üzerinde bölgesel bir değerlendirme yaptıktan sonra kına yakımı esnasında söylenen kına türküleri ve ilahilerinin metinlerini yer aldıkları bölgelerin içerisinde, alfabetik olarak sıraladık.Alfabetik olarak sıralanan metinlerden damat kına türkülerini ve kına ilahilerinin başına "damat kına türküsü" ya da "kına ilahisi" diye başlık ekleyerek aktardık. Ayrıca, aynı yöreye ait kına türkülerini, yapılarına göre birleştirerek aktardık. Aktardığımız her metnin altına hangi yöreye ait olduğunu ve türkü metnini aldığımız kaynağı gösterdik. Tüm bunlardan sonra kaynaklardan aktardığımız kına türkülerini birden başlatacak şekilde numaralandırdık.

Bu çalışma ile elde ettiklerimizi *"Sonuç"*bölümünde aktardık. Daha sonra da, ezgisel açıdan incelenen kına türküleri ile TRT Repertuarındaki kına türkülerinin notalarını sunduk.

Çalışmamızın sonuna ise, kına ve kına yakma geleneği hakkında elde ettiğimiz fotoğrafları, *"Türkiye'nin Kına Türküleri"* başlığı altında aktarılan türkü metinlerindeki bazı yöresel kelimeleri ve tezimizin oluşması sürecinde istifade ettiğimiz her türlü kaynağı ekledik.

Bu tezi hazırlarkenbirçok kişinin ilgi ve desteği alınmıştır.Kuşkusuz bunların başında bize derin bilgi ve tecrübesi ile yol gösteren hocalarım Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA, Doç. Dr. Şeref BOYRAZ ve Necati KARAYEL'e teşekkür ederim.Ayrıca, çalışmamı hazırlayabilmem için benim elimi soğuktan sıcağa vurdurmayan sevgili annem Kiraz YILMAZ'a özellikle teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Meltem YILMAZ

Sivas, Haziran 2010

KISALTMALAR

AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
Bkz.	: Bakınız
$Fa^{\#}$	:Fa diyez
HAGEM	: Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü
KB	: Kültür Bakanlığı
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
Mib	:Mi bemol
MİFAD	: Milli Folklor Araştırma Dairesi
Nu	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
Sib	:Si bemol
Sib^2	:Si bemol 2
TDK	: Türk Dil Kurumu
TF	: Türk Folkloru
TFA	: Türk Folklor Araştırmaları
TRT THM Rep	: TRT Türk Halk Müziği Repertuarı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Yay.	: Yayınları
Yty	: Yayın tarihi yok

1. BÖLÜM

KINA

Kına kelimesi, Türkçeye Arapça "hınna" kelimesinden geçmiştir. Batı dillerine de Arapçadan geçen bu kelime, Almancada "henna", Fransızca ve İtalyancada "henné", İngilizcede ise, "henna" (Eyüboğlu 1991: 406) kelimeleri ile ifade edilir.

Botanik biliminde "lawsonia inermis (Ermiş 1997: 106)" adıyla anılan kına bitkisi, yaygın olarak Kuzey Afrika ve Batı Asya'nın Mısır, İran, Hindistan, Arabistan, Pakistan, Seylan gibi sıcak iklimli ülkelerinde yetiştirilir (Yund 1962: 2689; Yaldızkaya 1997: 122). Botanik bilimi kaynaklarına göre, (Aydıner 2008: 263; Tuğlacı 1971-74: 139) bu bitkinin ince ve ayrık yapıda dalları, beyazımsı kabukları, dikenli yaprakları ve keskin kokulu çiçekleri vardır. Bizim kına olarak kullandığımız toz ise, bu ağacın yapraklarının kurutularak, öğütülmüş halidir.

Toz kına, yakılmadan önce su ile özenerek çamur kıvamına getirilir. Daha sonra da el, tırnak, saç, sakal gibi yerlere şekilli ya da özel bir şekil vermeden sürülür. Sürülen bu kınanın koyu bir renk vermesi, bir başka ifadeyle kınanın iyi tutması için, uzun süre beklenir. Bu beklemeden sonra kınalı bölge yıkanarak, temizlenir.

Kına ülkemizde, genellikle Güney Anadolu'nun İçel, Adana, Antalya gibi sahil bölgelerinde yetiştirilir (Tuğlacı 1971-74: 1539). Kerim Yund (1962: 2689)'un tespitine göre, kına ülkemizde özellikle Silifke'nin Çavuş Bucağı Köyü ve çevresinde yetiştirilir. Ülkemizin muhtelif yerlerinde kına yetiştirilebilmesine rağmen, kına ihtiyacımız Hindistan, Pakistan ve Hollanda'dan satın alınarak giderilir.[1]

[1] Bu bağlamda (Büyük Larousse 1986- 1989: 6696)'ya bkz.

1.1. Geçmişten Günümüze Çeşitli Kültürlerde Kına

"Hindistan'da 'mehandi', Mısır'da 'khenna' ve Arabistan'da 'al-khanna' adıyla bilinen kınanın tarihi serüveni antik devirlere (Eski Mısır, eski Yunan, Roma ve Ortaçağ'a) kadar "[2] iner.

Ortadoğu, Orta Asya, Afrika ve Avusturalya'da binlerce yıldır kullanılan [3] kınanın, çeşitli kültürlerdeki başlıca kullanım alanları şunlardır:

1.1.1. Süslenme ve Süsleme Amacı ile Kullanılan Kına

Geçmişten günümüze dek insanlar, süslenme ihtiyaçlarını çeşitli boya malzemelerini kullanarak giderirler. Kimi zaman bir süs, kimi zamanda bir ifade tarzı olan boya, yüzyıllardır insanoğlunun vazgeçemediği unsurlar arasında yer alır. Kınanın çeşitli kültürlerde boya malzemesi ve güzellik unsuru olarak kabul edildiğine dair elde ettiğimiz bazı bilgiler şunlardır:

Füsun Tüccarbaşıoğlu (1969: 24) Arap ve İranlılarda, kınanın kullanım alanlarını ifade ederken "hürmet uyandırmak amacıyla yaşlılar sakallarını, çöl halkı(da) atlarının yele ve kuyruklarını kına ile renklendiriyor" der.

Yine, Tuncer Gülensoy'un "Arapların kınayı sadece başlarındaki beyazları kapatmak için kullandıklarını"[4] belirten ifade ile, bir internet sitesinden aldığımız "Mısır firavunları kına ile el ve ayak tırnaklarını boyarlar "[5] ifadesi kınanın bu kültürlerde, boya malzemesi ve güzellik unsuru olarak kullanıldığını gösterir.

Ülkelerin yoksulluğu, o ülkede yaşayan insanların süslenme ihtiyaçlarını kısıtlamamıştır. Yoksul ülkelerde yaşayanlar süslenmek için, kolay bulunabilen ve maliyeti ucuz olan ürünlere yönelmişlerdir. Kınanın kolaylıkla bulunabilmesi ve maliyetinin ucuz olması Ortadoğu ülkelerinde yaşayan kadınların süslenmek amacıyla bu bitkiden istifade etmelerine sebep olur. Ayrıca, kına bu ülkelerde

---

[2] Anlatılanlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/250577.asp).
[3] Belirtilen yerlerdeki kınanın kullanım alanları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (http://bollycool.blogcu.com/hint+kinasi; http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/250577.asp), 8/12/2007.
[4] Gülensoyun ifadesi için bkz. (http://www.tumgazeteler.com/?a=4023656).
[5] Belirtilen ifade için bkz. (www.efesligh.com.tr).

yaşayan bayanlar tarafından kendilerini başkalarından ayırma yolu olarak da kullanılır.[6]

1.1.2. Tedavi Amacıyla Kullanılan Kına

Kına, çeşitli kültürlerde faklı sağlık problemlerini tedavi etmek amacıyla kullanılır. Bu bağlamda Hindistan'da kına ile tedavi edilen bazı hastalıklar şunlardır:

Kına bitkisinden elde edilen çeşitli kremlerle, güneş yanığı gibi rahatsızlıklar tedavi edilirler. Ayrıca, Hint kültüründe kınanın insanlar üzerinde terapisel bir etkisi olduğuna inanılır. Bu nedenle burada "kendi içine dokunmak isteyen insanlar" kına ile terapi edilirler.[7]

Ülkemizde ise, kınanın hem tıpta hem de halk hekimliğinde oldukça yaygın olarak kullanıldığı görülür.[8]

1.1.3. Diğer Sebeplerden Dolayı Kullanılan Kına

Kınanın belirtilen gerekçeler dışında da bazı kullanım alanları vardır. Kınanın yaygın olarak yetiştirildiği (Hindistan, Arabistan v.b.) ülkelerde karşımıza çıkan diğer kullanım alanları şunlardır:

Hindistan'da, gelin olacak kızın el ve ayaklarına düğünden bir gün önce gelini süslemek ve belirtmek amacıyla kına yakıldığı ve "gelinlere yakılan bu kınalar tamamen yok olana dek gelinlerin çalıştırılmadığı"görülür.[9]

Yine, aynı internet sitesinden aldığımız bilgilere göre, Irak'da,"kınanın bol şans getireceğine", Fas'ta "hamile kadınların ayak bileklerine sürülen kınanın onları doğuma kadar koruyacağına" inanılır.[10]

---

[6]Kınanın Ortadoğu ülkelerindeki kullanım alanları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (http://bollycool.blogcu.com/hint+kinasi), 8/12/2007.

[7] Hindistan'da ve çeşitli kültürlerde kına ile tedavi etme yolları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (http://bollycool.blogcu.com/hint+kinasi), 8/12/2007.

[8] Bu bağlamda ayrıntılı bilgi için "Tıpta ve Halk Hekimliğinde Kına" başlığının altına bakılabilir.

[9] (http://bollycool.blogcu.com/hint+kinasi), 8/12/2007.

[10] (http://bollycool.blogcu.com/hint+kinasi), 8/12/2007.

1.2. İslam Dininde Kına

Kur'an-ı Kerim'de kınanın kullanımı hakkında bilgi verilmemiştir. Fakat, bazı hadis ve ilmihal kitaplarında kına ve kınanın kullanım alanları hakkında çeşitli bilgiler bulunur.

Muhyiddin-i Nevevî (1944: 200)'nin *Riyazü's-Salihîn* adlı eserinde, Hz. Muhammed'in Müslümanlara "Yahudiler, Hristiyanlar saçlarını (asla) boyamazlar. Siz onlara muhalefet ediniz (ağarmış sakalınızı, başınızı siyah müstesna olmak üzere kına vesaire ile boyayınız " şeklinde tavsiyede bulunduğu belirtilir.

Yine, Zeki Soyak (2002: 548)'ın *İslam Ahkâmı* adlı eserinde, erkeklerin ağaran saç ve sakallarını siyah boya ile boyamalarının memnu görüldüğü belirtilmiştir. Hatta, bu eserde Ebu Davud'dan nakledilen bir hadisle bu durum desteklenmeye çalışılmıştır. Hadiste Hz. Muhammed'in, " Ahir zamanda saç ve sakallarını güvercin döşleri gibi siyaha boyayacak olan bir kavim gelecektir ki onlar cennet kokusunu koklayamayacaklardır " dediği görülür.

İlhan Yardımcı (2005: 212)'nın naklettiği "Kına ile boyanınız! Zîra kına gençliğinizi, istek ve arzularınızı artırır. Saç ve sakalın beyazlığını gidermek için kullandığınız şeylerin en güzeli kına ve çivittir" bu hadiste ise, kınanın saçtaki beyazları kapama özelliğinin yanı sıra, çeşitli faydaları üzerinde de durulur.

Kına, oje ve benzeri katı boyaların aksine derinin altına su geçirebilen, daolayısıyla gusle mani olmayan bir boyadır. Bu nedenle, kınanın kullanımı ibadete mani olmaz.

Soyak (2002: 548) eserinde, kadınların saçları ile el ve tınaklarını kınalamalarının sünnet olduğunu ifade eder. Daha sonra bu ifadeyi Hz. Aişe'den aktarılan şu rivayetle açıklar:

"Bir kadın perde arkasından Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e mektup gösterdi. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem elini derhal geri çekip şöyle buyurdu:

Bu erkek eli midir, yoksa kadın eli midir? (belli değil). Kadın elidir denilince, şöyle buyurdu:

Eğer sen kadın olsaydın tırnaklarını kına ile (boyayarak) rengini değiştirirdin."

Anlaşılacağı üzere, kınanın ibadetle bağdaşan bir yapısı vardır. Ayrıca, kınanın kullanılması gerektiği hakkında çeşitli hadisler bulunur. Kına, Kur'an'da yasaklanan unsurlar arasında yer almaz. İşte bu hususlar, İslâm dininde kınanın kullanımında bir sakınca görülmemesine sebep olmuştur.

1.3. Türk Kültüründe Kına

Kına kelimesi, Azerbaycan Türkçesinde "hına", Başkurt Türkçesinde "kına (buyavı)", Kazak Türkçesinde "kına", Kırgız Türkçesinde "hına", Özbek Türkçesinde "hınä", Tatar Türkçesinde "kına (buyavı)", Türkmen Türkçesinde "hına" ve Uygur Türkçesinde "hina" (Ercilasun-v.d. 1991: 474-475) kelimeleri ile ifade edilir. Divan şiirinde "hanna-hınna" olarak yer alan bu kelime, âşıklarımızın dilinde ise, "kına" ya da "gına" (Eyüboğlu 1991: 406) olarak yerini alır.

Türkçede "kına" kelimesinden bir çok kelime, atasözü ve deyim üretilmiştir. Bu bağlamda, kına sürmek anlamındaki **kınalamak**, kına ile boyanmış anlamındaki **kınalı,** kınalı kelimesinden türetilen **kınalızade,** havucu ifade ederken kullanılan **kınalı bödük** (Söz Derleme Dergisi 1941: 905), kırmızıya çalan sarı renk anlamındaki **kınalı sarı** (Soylu 1987: 8), başak ve buğday yapraklarında oluşan hastalığa verilen **kınacık** (Söz Derleme Dergisi 1941: 905), un gibi toz halinde bulunan nesneleri ifade etmek için **kına gibi** (Yund 1962: 2688) kelimeleri ile kına çiçeği, kınakına ağacı vb. isimleri örnek gösterebiliriz.[11]

Kına yakmak deyimi, mutluluğun simgesi olarak kullanılır. Mecazî anlamda kullanılan "kına yakmak" ibaresi ise, "Birinin uğradığı bir yıkıma ya da içine düştüğü kötü bir duruma aşırı sevinmek "[12]anlamına gelir. Kına bu anlamı ile ülkemizin hemen hemen her yerinde kullanılır. Kırşehirli Dilber Gömcü (2010)'nün belirttiği; "eline kına yak", "g… kına yak", "bayramdan sonra kınayı g… yak", "bir yerlerine kına yak" gibi cümleleri bu duruma örnek gösterebiliriz.

Türk kültüründe kına yakma geleneği, eski Türklerde de var olan bir gelenektir. Eski Türklerde de var olan bu gelenek, İslâmiyet'in kabulüyle beraber geliştirilerek uygulanmaştır.

---

[11] Burada belirtmek isteriz ki "kına çiçeği" olarak adlandırılan bitki ile kına arasında sadece renk benzerliği bulunurken, "kınakına ağacı" ile kına arasında sadece isim benzerliği bulunur.

[12] **Büyük Larousse**, 13, İstanbul 1986-89, İnterpress Basın ve Yayıncılık, s. 6696.

Türk kültürünün İslâmiyet'ten önceki dönemini anlatan, yeteri kadar yazılı belge henüz ortaya çıkmamıştır. Dolayısıyla, o dönemde kınanın kullanılıp kullanılmadığı ya da kına yakma geleneğinin var olup olmadığı hakkında kesin bir hüküm veremeyiz. Fakat, İslâmiyet'in kabul edildiği yıllarda kaleme alınan eserler, bize İslâmiyet'ten önce kına yakma geleneğinin var olup olmadığı hakkında ipucu verir. Bu bağlamda, Dede Korkut Hikâyeleri bize kaynaklık eder. Bu hikâyelerden Basat'ın Tepegözü öldürdüğü boy ile Kam Püre Beyoğlu Bamsı Beyrek'in anlatıldığı boylar da geçen bazı bölümler, bize geçmişte de kına yakma geleneğinin var olduğunu gösterir niteliktedir. İlk boyda, Basat'ın attığı ok, Tepegöz'ün gözüne gelir. Tepegöz acıyla kıvranırken, "… Elceğizi kınalı kızcağızları çok yemişim / Bedduaları tutmuş olacak gözüm seni / Öyle ki çekerim ben göz acısını… (Ergin 1969: 183)" diye feryat eder. İkinci boyda, Beyrek gelin odasına gireceği gün esir alınır. Bu durum, Beyrek'in anne-babası ile nişanlısı Banı Çiçek'e haber verilir. Acı haber duyulduğunda ortamdaki üzüntü "Kızı gelini kâh kâh gülmez oldu, kızıl kına ak eline yakmaz oldu. Yedi kız kardeşi ak çıkardılar kara elbiseler giydiler (Ergin 1969:71)" şeklinde ifade edilir. Metinlerden de anlaşılacağı üzere, o dönemde kınanın ve kına kelimesinin kullanıldığı yerler ile günümüzdeki kullanım alanları arasında hemen hemen hiçbir fark yoktur. Nitekim, o dönemde olduğu gibi günümüzde de kına bir sevinç, mutluluk nişanesidir. Kırşehirli Kiraz Yılmaz (2010)'ın belirttiğine göre, yörede sevdiğinin askerden ya da uzun yoldan dönmesini dört gözle bekleyen bayanlara, yakın akrabaları "eline kına yak bekle" derler.Sevdiğini bekleyen bayan da, eline kına yakarak onun yolunu bekler. Anlaşılacağı üzere, buradaki kına yakma geleneği ile Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki kına yakma geleneği arasında hemen hemen hiçbir fark yoktur.

1.3.1. Sözlü Kültür Ürünlerinde Kına

Halk arasında oldukça yaygın olan kınaya çeşitli atasözleri, bilmeceler, türküler ve halk şiirlerinde de rastlanır.

Atasözlerimiz içerisinde kına;

Analı kuzu, kınalı kuzu (Eyüboğlu 1973: 15)

Kınadan gayrı nesne yağ götürmez (Eyüboğlu 1973: 158)

Kınayı yoğurmayınca kadri bilinmez (Eyüboğlu 1973: 158) gibi farklı konulara değinerek yerini alır.

Bilmecelerimiz arasında kına;
Min min minare
Cin cin cinare
Cinarenin yaprağı
Hz. Ali'nin toprağı (Trabzon) (Başgöz 1993: 339)

Kalenin ardı bedendir beden
Yeşil koydum, al çıktı nedendir neden (Amasya) (Başgöz 1993: 339)

Fındık kadar yoğurdum
On kişiyi doyurdum (Başgöz 1993: 342)

Erguvan yaprağı
Hazret toprağı
Ya bunu bileceksin
Ya bu gece öleceksin (Tokat / Aşkun) (Başgöz 1993: 340)

Nereden nasıl geldin
-Acıtmadan, kocatmadan,
Gelinleri donatmadan (Yançev 2002: 85)

rengi, yapısı, kullanıldığı yerler ve etrafında teşekkül eden inanışları da içerisinde barındırarak yerini alır.

Türkülerimize konu olan güzellerin "parmaklarında", kinaye yoluyla güzellerimize benzetilen "kınalı keklikte" de, kınanın yaygın olarak kullanıldığı görülür. Bu bağlamdaki bazı türküler şunlardır:

Bahçalarda kum darı (anam)
Ben istemem o yâri
Olursa bir yâr olsun (anam)
On parmağı kınalı (Muğla / Fethiye) (TRT THM Rep. Nu: 00072)

(oy amman yâr amman) Bu dere oyun gibi
(oy amman yâr amman) Gerdanın boyun gibi
(oy amman yâr amman) Öyle bir yâr sevdim ki
(oy amman yâr amman) Kınalı koyun gibi
(Sivas / Kangal / Minarekaya)(TRT THM Rep. Nu: 03718)

Al elma soyulur mu
Güzele doyulur mu
Güzel seven yiğin
Kolları yorulur mu
A benim de al kınalı kekliğim
Şaşkında yar yolunu beklerim (Nevşehir / Ürgüp)
(TRT THM Rep. Nu: 04266)

Kına Dadaloğlu ve Karacaoğlan'ın şu dörtlüklerinde ise;
Derviş Paşa gayri kına yakınsın
Böbür böbür dört bir yana bakınsın
Emme bizden gece gündüz sakınsın
Öc alırız ilk fırsatı bulanda (Kutsi 1987: 80)

Ilgıt ılgıt esen seher yelleri
Esip esip yâre değmeli değil
Ak elleri elvan elvan kınalı
Karadır gözleri sürmeli değil (Yağcı 1996: 207)

hem mecaz hem de gerçek anlamlarıyla karşımıza çıkar.

1.3.2. Kına Yakma Geleneği

Tuncer Gülensoy'a göre,"Türk halkı kına yakma geleneği ile İslâmiyet'i seçtiği yıllarda tanışmış ve kendine göre uyarlamıştır." Zira o dönemlerde Arapların sadece saçlarındaki beyazları kapatmak için kullandıkları kına, Türkler tarfından

Araplardan alınarak vatana kurban olsun diye "asker adayına", Allah'a kurban olsun diye "kurbanlık koçlara", eşine kurban olsun diye de "gelinlere" yakılmaya başlanmıştır.[13]Böylece Türk kültüründe kınaya "kurban", "fedakârlık" ve "adanmışlık" anlamları yüklenmiştir.

1.3.2.1. Askere Gideceklere ve Sünnet Olacak Çocuğa Yakılan Kına

Ülkemizde memleketlerinden ayrılacak olan asker adaylarına, gerektiğinde vatanı için kurban olmaktan çekinmesin diye kına yakılır. Yakılan bu kına ile, askerin görevine daha candan bağlanması hedeflenir.

Askere gidecek olanlara sadece günümüzde değil, geçmişte de kına yakılmıştır. Bu bağlamda Kurtuluş Savaşı'nda annesi tarafından saçları kınalanarak askere gönderilen Kınalı Ali'yi örnek gösterebiliriz.

Yaşar Kalafat (1999: 113)'ın belirttiğine göre, "Diyarbakır'da askere giden delikanlıyı koruma altına almak "amacıyla kına yakılır.

Ülkemizde kına yakma geleneğinin uygulandığı diğer bir aşama ise sünnet etmedir. Sünnet olan çocukları koruma altına almak (Kalafat 1999: 113) ve bu çocukların hayatına temiz bir sayfa ile başladıklarını belirtmek[14] amacıyla da kına yakılır. Ayrıca, Kırşehirli Dilber Gömcü (2010), sünnet olan çocuğu belli etme, çocuğun ailesinin duyduğu gurur ve sevinci ifade etme ve erkekliğe attığı ilk adımı gösterme nedenlerinden dolayı da sünnet olacak çocuğa kına yakıldığını belirtir.

1.3.2.2. Kurbanlık Hayvanlara Yakılan Kına

Kınanın ülkemizde bir adanmışlık nişanesi olduğunu göstermek amacıyla kullanıldığı bir başka yer ise, kurbanlık hayvanlardır. Kurbanlık hayvanlara kına yakma, eski Türklerde de var olan bir uygulamadır. Zira bu uygulama, Abdülkadir İnan (1986: 98)'ın belirttiğine göre, eski Türklerdeki "ıduk, udık"[15] inancı etrafında teşekkül eder. O dönemde kansız kurban etme amacıyla bazı hayvanların değişik renklerde boyanarak salıverildikleri görülür. Bu hayvanlar, Tanrı'ya

[13] (http://www.tumgazeteler.com/?a=4023656)
[14] (http://www.orhanceltikci.com./tebliglerim/turk-kulturunde-kina-veakdeniz-bolgesi-uygulamaları), 14/03/2009.
[15] Iduk inancı hakkında ayrıntılı bilgi için (İnan 1986: 98)'e bkz.

bağışlandıklarıiçin kutlu (İnan 1986: 98) sayılırlar. Bu sebepten "…bu hayvana yük vurulmaz, (hayvanın) sütü sağılmaz, yünü kırkılmaz, sahibinin yaptığı bir adak için saklanır (Atalay 1939: 65)". Eski Türklerde görülen bu uygulama ile, hem Tanrı için adanacak hayvanlar işaretlenir hem de bu işaretler sayesinde adanmış olan hayvanlar koruma altına alınır. Eski Türklerde yapılan bu uygulamanın, günümüze de yansıdığı görülür. Zira, ülkemizde kurban bayramından birkaç gün önce kurbanlık hayvanların (koç, koyun, kuzu v.s.) sırtları çeşitli renklerde boyanarak, kınalanır. Biz bu uygulamanın kurbanlık hayvanların Allah için adandığını belirtmek amacıyla yapıldığını, bu sebepten de "ıduk" inancının devamı niteliğinde bir uygulama olduğunu düşünüyoruz.

Kurbanlık hayvanlara yakılan kınaya İslami bir hüviyet de kazandırılır. Zira Ali Çolak (2005: 156) kurbanlık hayvanlara kına yakılmasının sebebini "İnsanların Allah'a olan kulluk görevini yerine getirmenin verdiği bir sevinç belirtisi ya da Allah (a.c) armağanı olan kurbanı süsleme düşüncesi" olarak açıklar. Aynı düşüncenin Gaziantep (Yaldızkaya 1997: 122)'te de yaygın olduğu görülür.

Yine, Kırşehirli Dilber Gömcü (2010)'nün belirttiğine göre, kurbanlık hayvanlara sevap olduğuna inanıldığı için kına yakılır.

1.3.2.3. Gelin ve Damada Yakılan Kına

Türk kültüründe kına yakma geleneğinin uygulandığı diğer bir yer ise, geçiş törenlerimiz içerisinde yer alan düğün aşamasıdır. Düğün aşaması içerisinde düzenlenen kına gecelerinde, yörelerimize özgü kına yakma pratikleri ile karşılaşılır. Genellikle düğünden bir gün önce düzenlenen bu gecelerde, gelin ile damada çeşitli nedenlerden dolayı kına yakılır. Bu nedenlerden en yaygın olanı gelinin ailesinin, kızlarını eşine ve eşinin ailesine kurban etme (Kalafat 1999: 113) düşüncesidir.

Sadi Yaver Ataman (1992: 32), kınayı bir külte dayandırmış ve bu kültün temelinde kınanın Kâbe'den geldiği inanışının yer aldığını, gelinlere de bu inanç nedeni ile kına yakıldığını belirtmiştir. Geline kına yakma nedenleri arasında halk arasında yaygın olan diğer bir inanış ise, "kınasız gelinin cennete giremeyeceği inanışıdır".[16]

[16] (http://www.albeyaz.org/forum/turk-orf-ve-adetlerine-gore-kina-gecesi+9652.0.html).

Evlilik ile gelin ve damat, hayatlarına yeni bir sayfa açarlar. Kırşehir'de açılan bu sayfanın temizliğini belirtmek amacıyla da gelin ve damada kına yakılır. Kırşehirli Dilber Gömcü (2010)'nün belirttiğine göre, geline yakılan bu kına hem temiz bir sayfayı hem de gelinin bekâretini simgeler. Bu simgelemenin yaygın olduğu yerlerde yaşayan aileler, kızlarına yakılan bu kına ile kızlarının hem namusuna hem de kendilerine leke getirmeden tertemiz gelin olduğunu belirtmek isterler. Bu bağlamda Sıtkı Soylu (1987: 367), özellikle "köy düğünlerinde düğün süresi kısaltılsa bile, bakire kızların gelin kınası mutlaka yakılır" der. Ayrıca, köy düğünlerinde gelin kınası yakılmayan bakire kızların, evlendiği kişinin ailesi ve çevresi tarafından "dul kadın" muamelesi gördüğünü belirtir.

Geline yakılan kına "murat almak" manasına da gelir. Bu bağlamda Sivas Türkmenleri arasında yaygın olarak söylenen "Murat almıyasın, kınalı parmak sıkmayasın (Koşay 1944: 191)" bedduası edilir. Ayrıca, bu gecede gelini ve damadı kına ile süsleyerek, güzel göstermek, onların gelin ve damat olduğunu belirtmek amacıyla da gelin ve damada kına yakılır.

Ülkemizin hemen hemen her yerinde geline yakılan kına, "Anadolu dışındaki Türklerden; başta Kıbrıs Türkleri olmak üzere, Bulgaristan Türkleri, Gagauz Türkleri ve Karay Türkleri ile Azerbaycan Türklerinde de (Yaldızkaya 1997: 122)" var olan bir uygulamadır.

1.3.2.4. Diğer Kına Yakımları

Kınanın yukarıda belirtilen yerler ve gerekçeler dışında da yakıldığını görülür. Tespit edebildiğimiz kadarıyla ülkemizdeki diğer kına yakımları şunlardır:

Kırşehir halkı, kınanın cennetten geldiğine inandığı için kınayı "cennet toprağı" ya da "cennet sıvası" olarak (Yılmaz 2010) kabul eder. Bu inanış, yörede kına yakmanın sevap olduğu inancını doğurmuştur. Belirtilen bu sebeplerden dolayı özellikle yöredeki yaşlıların ellerine kına yaktığı tespit edilmiştir.

Yine, Kırşehir'de yaşlılar kendi aralarında konuşurlarken "Bir ayağımız mezarda" tabirini kullanırlar. Ölümün kendilerine bir nebze daha yakın olduğuna inanan yaşlılar "Kına yakmak haktır (Yılmaz 2010)" ya da "Eğer ölürsem elimde gınam ağsik (eksik) değil (Gömcü 2010)" gibi inanışlarla ebedî yolculuğa çıkmadan

önce süslenerek, bir hazırlık yaparlar. Sıtkı Soylu (1987: 8), İçel'de de görülen bu inanışı,"İslâmi tasavvuf telakkisindeki 'Şeb-i Aruz' olgusunun halk kültüründe yorumlanması" şeklinde izah eder. Ayrıca, Ö. Faruk Yaldızkaya (1997: 122), Gaziantep'de dönülmeyen yola gidildiği için cenazelerin üstüne kına atıldığını belirtir.

Akdeniz Bölgesi'nde ise, dini bayramlardan bir gün önce çocuk ve gençler kına yakarlar.[17]Fakat, "Silifke'de Ramazan Bayramı'nda kına yakılırsa, "Ramazan'(nın) bak benden ayrıldıkları için sevinip kına yakıyorlar (Yund 1962: 2689)" diye gönüllendiğine inanılır. Bu nedenle bu yörede, genellikle Kurban Bayramı'ndan önce el ve ayakların kınalanır. Gaziantep (Yaldızkaya 1997: 122)'te de dini bayram ve özel günlerde süslenme amacıyla kına yakılır.

Kültürümüzde insanların sevdikleri hayvanları süsleme gereksinimlerinden dolayı da bazı hayvanlarına kına yaktığı görülür. Kars'tan derlenen şu türküde bu uygulamayı görmek mümkündür:

Haber aldım nökerinden kulundan
Doyuk oldum akçasından pulundan
Hey ağalar kızıl kanın elinden
Kır at altımızda kınalanmalı(Kars) (TRT THM Rep. Nu:00763)

1.3.3. Tıpta ve Halk Hekimliğinde Kına

Kına, Türk tıp tarihinde kendisine önemli bir yer edinir. Eski Türklerin kınayı vebaya karşı kullandıkları bilinmektedir. 15. ve 19. yüzyıllar arasında ise kına balgam, bronşit, baş ağrısı, nezle, göz ağrısı, çocuklarda rastlanan çiçek hastalığı ve ateşli hastalıklar gibi birçok hastalığı tedavi etme amacıyla kullanmıştır. Bu tedavi şekilleri kınanın çeşitli nesnelerle (ki bu nesneler tereyağı, su, zeytinyağı v.s'dir) karıştırılarak ilgili bölgeye sürülmesi, konulması ya da oluşturulan karışımın hap şekline getirilerek yutulmasıyla gerçekleştirilir.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla geçmişte kına ile tedavi edilen bazı hastalıklar ve bu hastalıkları tedavi etme şekilleri şöyledir: Kınanın kaynamış su ile

[17] (http://www.orhanceltikci.com./tebliglerim/turk-kulturunde-kina-veakdeniz-bolgesi uygulamaları), 14/03/2009.

karıştırılarak başa sürülmesi göz ağrısının, aynı karışımla gargara yapılması ağızdaki yaraların, normal su ile karıştırılıp ayak tabanına konulması çocuklardaki çiçek hastalığının ve bu karışımın yakı şekline getirilerek ateşli bölgeye konulması ise ateşli hastalıkların tedavisinde (Erdemir 1987: 157) kullanılmıştır.[18]

Yapmış olduğumuzaraştırmalar sonucunda, kınanın çeşitli sebeplerden dolayı tıp kitaplarında da yerini aldığını tespit ettik. Bu bağlamda İbn-i Sîna (1995: 204, 315)'nın *El-Kânûn Fi't-Tıbb*adlı kitabını örnek gösterebiliriz. Zira, bu kitapta kınanın idrar tahlilindeki etkisi ile kusturucu özelliği üzerinde durulduğu görülmüştür.

Eski Tüklerin tıpta yaygın bir biçimde kullandıkları kınayı, günümüzün modern tıbbının da zaman zaman kullandığı görülür. 20.09.2007 tarihinde "*Yenişafak*" gazetesinde çıkan bir haber, modern tıbbın da kınadan faydalandığını kanıtlar niteliktedir. Haberde, meme ve bağırsak kanserini tedavi etmek amacıyla kullanılan "fluoropirimidin" grubu ilaçların, yan etki yaparak el ve ayaklarda oluşturduğu çeşitli yaralar ve buyaraların kına ile nasıl tedavi edildiği anlatılmaktadır. Olay On Dokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi'nde gerçekleşir. Kanser hastası bir bayan doktoru İdris Yücel'e gelerek kendisine verdiği ilaçların (ki bu ilaçlar fluoropirimidin grubu ilaçlardır) yan etki yaparak el ve ayaklarında yaralar oluşturduğunu söyler. Doktor Yücel, hemen hastasının ellerini inceler ve ellerinin kınalı bölgelerinde yaraların oluşmadığını fark eder. Normal şartlarda hastanın kınalı elinde de yara olması gerektiğini düşünen Yücel, hastasına ayaklarına da kına yakmasını önerir. Doktorun önerisine uyarak ayaklarına da kına yakan hastanın, ayaklarındaki yaraların üç hafta sonra yok olduğunu görülür. O günden sonra bu hastanede, fluoropirimidin adlı ilacı kullanan diğer kanser hastalarında da oluşan yaraları tedavi etmek amacıyla kına kullanılır.[19]

Kına, Anadolu'da da çeşitli hastalıkları tedavi etmek amacıyla halk hekimliğinde kullanılır. Halk arasında adeta bir ilaç vazifesi gören kınanın, tespit edebildiğimiz kadarıyla tedavi ettiği belli başlı hastalıklar ve kullanım şekilleri şöyledir:

---

[18] Geçmişte kına ile tedavi edilen diğer hastalıklar ve bu hastalıkların tedavi şekilleri hakkında ayrıntılı bilgi için (Erdemir 1987: 157)'ye bkz.

[19] (http://www.aleviweb.com/forum/showthreod.php?t=17568)

Kınanın kabakulak tedavisinde kullanıldığını belirten kaynaklara göre, (Dinçer vd. 1989: 118; Aydıner 2008: 263)mayalanmış hamur ile yoğrulan kına şiş olan bölgeye konularak şişliğin inmesi sağlanır.

Guatr hastalığında, mayalanmış hamur tereyağı ve kına ile karıştırılarak bir tülbente konulur ve boyundaki guatırlı bölgeye (Ermiş 1997: 106) sarılır. Kırşehir'li Kiraz Yılmaz (2010)'ın belirttiğine göre guatr hastalığı hamur, tuzsuz tereyağı, kına ve balkarıştırılarak guatrlı bölgeye bir hafta boyunca sarılır.

Ağız içi yaraları ve çocukların dillerinde meydana gelen pamukçukların tedavisinde bazı kaynakların belirttiğine göre,(Ermiş 1997: 106; Yardımcı 2005: 211) kına bitkisinin yaprakları ya da toz kına, su ile karıştırılarak kaynatılır. Elde edilen sıvı ile ağız gargara yapılarak ağız içi yaraları iyileştirilmeye çalışılır.

Kınanın, baş ve vücut ağrılarının tedavisinde kullanıldığını belirten kayanklara göre, (Aydıner 2008: 263; Yardımcı 2005: 211) bir miktar kına sirke ile karıştırılarak lapa haline getirilir.Daha sonra bu karışım baş ya da ağrıyan bölgeye sürülürek ağrılar durdurulmaya çalışılır.

Ayak mantarlarının tedavisinde, bir miktar kına sirke ile karıştırılarak merhem kıvamına getirilir. "İki üç akşamda bir parmak aralarına ve tırnaklara sürülmesi metoduyla mantarlar tedavi edilir." (Aydıner 2008: 263)

Ayak terlemelerinin önlenmesinde, "bir kaşık kına bir çay bardağı sirke ve bir çay bardağı su karıştırılarak kaynatılır. Kaynatılan su soğuduktan sonra, problemli ayaklar bu sıvı içerisinde sabah akşam yarım saat bekletilir." (Aydıner 2008: 263) Ayak terlemelerinin önlenmesindeki bir başka yöntem ise kurumuş kına yapraklarının toz haline getirilerek ayakkabının içerisine konulması (Ermiş 1997: 106) yöntemidir.[20]

Kırşehirli Dilber Gömcü (2010)'nün belirttiğine göre, yörede çocuk düşürmek isteyen kadınlar su ile özedikleri kınayı içerler.

[20] Kına ile tedavi etme yöntemleri hakkında ayrıntılı bilgi için (Ermiş 1997: 106; Aydıner 2008: 263; Aydıner 2008: 263; Soylu 1987: 8; Büyük Larousse 1986-89: 6696; Yardımcı 2005: 211-212)'ye bkz.

2. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KINA GECESİ GELENEĞİ

Gelenek, görenek ve adetlerimizin zenginliğini düğünlerimizde bulmak mümkündür. Çünkü düğün adetleri, çeşitli inançlarla bağdaşarak halkın yaşamına yerleşmiş adetlerimizdir. Düğün aşaması içerisindeki gelenek, görenek ve adetlerimiz "Her köyün bir soğan doğraması vardır" atasözünü doğrular nitelikte, bölgelere, şehirlere hatta köylere göre değişiklik gösterir.

Çalışmamızın bu bölümünde düğün törenleri içerisinde önemli bir yer tutan, kına gecesi geleneği ve bu gelenek içerisinde uygulanan pratiklerden bahsedeceğiz. Ülkemizin kına gecesi geleneklerini ve bu gelenekler içerisindeki pratikleri ise, kız ve güvey kınası olmak üzere iki ana başlık altında aktaracağız. Bu iki ana başlığı da kendi içerisnde "Kınadan Önce Yapılan Pratikler", Kınadan Sonra Yapılan Pratikler" ve "Kına Anında Yapılan Pratikler" başlıkları altında aktaracağız.

Kına geceleri yurdun hemen hemen her yerindeyapılan bir merasim şeklidir. Ülkemizde genellikle gerdek gecesinden önce düzenlenen bu gece, kız evinde düzenleniyorsa gelinin, oğlan evinde düzenleniyorsa damadın yaşıtları tarafından yürütülür. Ülkemizin her yerinde küçük uygulama farklılıkları ile düzenlendiği tespit edilen bu gecenin, genellikle gelin olacak kızlar için düzenlendiği belirlenmiştir. Bazı yörelerimizde ise, damat olacak erkek için de kına gecelerinin tertip edildiği görülür. Damat için düzenlenen bu gecelerin ise,genellikle eğlence ağırlıklı geceler olduğu belirlenmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda kına gecelerinin gelin ve damat için ayrı ayrı düzenlendiği yörelerin yanı sıra, müşterek yapıldığı da tespit edilmiştir. Bu müşterek kına gecelerinde ise, kız ve oğlan evi yakınlarınıngenellikle kız evinde ya da önceden belirlenen bir yerde toplandığı görülür. Burada belirtmek isteriz ki, günümüzde düzenlenen kına gecelerinin genellikle müşterek tarzda düzenlenen kına geceleri olduğu tespit edilmiştir.

2.1. Gelin Kınası

Gelin kınası Anadolu'da hanım hanıma yapılan bir eğlencedir.Genellikle gerdek gecesinden önce düzenlenen bu gecenin üç gün süren düğünlerin ikinci gecesi yapıldığı tespit edilmiştir.

Yaşamın dönüm noktalarından biri olan ve düğün geleneği içerisinde ayrı bir yeri ve önemi bulunan bu gece, ülkemizde çeşitli isimlerle adlandırılır. Bu isimlerden bazıları şunlardır:

Isparta'da **kekilin kesimi** (Isparta İl Yıllığı 2003: 248), Bilecik/ Gölpazarı'nda **tel sarma** (Gölpazarı İl Yıllığı 2008: 99), Van'da **bosalya** (Yıldız 1996: 51), Safranbolu'da **kız gecesi** (Doruk 2006: 67), Tekirdağ'da **ana kınası töreni** (Artun 1983: 12), Bolu'da **kına vurma** (Eker 1998: 26) ya da **kına ezme merasimi** (Koşay 1944: 153), Bolu/Mudurnu'da **kızlar** ve **karılar kınası** (Boratav 1982: 218), Kayseri/Barsama'da **gece kınası** (Kanat 2007: 53), Nevşehir'de **öğülme,**[21]Trabzon'da **kına yaktı merami** (Çelik 1994: 21), Bursa'da **el kınası**, **has kınası** (Koşay 1944: 156), Malatya'da **gelini kınaya çekme** (Koşay 1944: 174), Muğla'da **kına düğünü** (Koşay 1944: 181), Tire ve Uluborlu'da **kına basma** (Koşay 1944: 192, 193), İzmir/Menemen/Doga Köyü'nde **sunma gecesi** (Koşay 1944: 192, 180), Sivas/Tokuş Köyü'nde **kapış kınası** (Alagöz 2003: 34) ve Sivas/Baharözü Beldesi'nde **gelin başı övme** (Eraslan 2005: 54).

Kına gecelerinin eğlence bölümlerigenellikle geceye katılan tüm bayanlara açıktır. Fakat, geline kına yakma merasiminin bazı yörelerimizdegeceye katılan davetliler gittikten sonra kız evinde kalan birkaç yakın akraba arasındayapıldığı görülür. Türkiye'nin hemen hemen her yerinde küçük uygulama farkları ile düzenlenen bu törenin ülke genelinde değişik günlere dağıldığı görülür. Yapılan araştırmalar sonucunda ülke genelinde düzenlenen kına gecelerinin Çarşamba ya da Cumartesi günlerinde tertip edildiği görülmüştür. Eldeki verilere göre ülke genelinde kına merasiminin yapıldığı günler şunlardır:

Erzincan'da **Salı** akşamı (Kara 1995: 142), Ankara'da **Çarşamba** akşamı (Koşay 1944: 152), Bolu/ Mudurnu'da **Çarşamba** akşamı (Boratav 1982: 218), Afyon'da **Çarşamba** akşamı (Ataman 1984: 19), Kayseri'de **Çarşamba**

[21]**Yurt Ansiklopedisi**, 8, İstanbul 1982-83, Anadolu Yayınları, s.6120.

akşamı(Turan 2001: 755), Antalya'da **Çarşamba** akşamı (Çimrin 1984: 64), Diyarbakır'da **Çarşamba** gecesi (Beysanoğlu 1995: 103), Kastamonu'da**Çarşamba** gecesi (Erdoğdu 1991: 146), Konya, Bartın ve Bolu'da **Çarşamba** gecesi (Koşay 1944: 148, 153), Mardin'de **Çarşamba** gecesi (Güler 1998: 64) Çorum'da**Çarşamba** gecesi (Şahinci 1989: 100), Diyarbakır/ Kazancı Köyü'nde **Perşembe** gecesi (Beysanoğlu 1995: 110), Tekirdağ'da **Cuma** gecesi (Artun 1983: 12), Eskişehir/Şükranlı'da **Cuma** günü (Cingöz 1992: 12), Sivas/Gürün'de **Cumartesi** günü ve gecesi (Öz 1998: 369),Kırşehir'de **Cumartesi** gecesi (Ayan 2007: 26), Kayseri/ Bünyan'da **Cumartesi** gecesi (Akbaş 1994: 215), Osmaniye/Kadirli ve Sumbas'ta **Cumartesi** akşamı (Şimşek 2003: 24), Burdur/ Soğanlı Köyü'nde **Çarşamba** ya da **Cumartesi** gecesi (Çine 2003: 41), Bursa/ Şehitler Köyü'nde **Cumartesi** akşamı (Taş 2008: 58), Tokat'ta **Cumartesi** akşamı (Tokat İl Yıllığı 2006: 222)

Anlaşılacağı üzere kına geceleri hem farklı isimlerle anılmakta hem de farklı zamanlarda yapılmaktadır. Gelin olan her kıza yapılması gereken bu gecenin kültürümüzde ayrı bir yeri ve önemi olduğu görülür. Zira, toplumumuzda elinde kınası olmayan kızlara gelin gözüyle bakılmaz. Çünkü toplumumuz kınayı gelinin nişanı olarak görür. Ayrıca toplumumuzda elinde kınası olmayan kızlar, kendilerini gelin oldum saymazlar. Bu nedenlerden olsa gerek ülkemizde hem gelin olacak kızı göstermek hem de onun gelin olduğunu belli etmek amacıyla böyle bir gecenin düzenlendiği görülür.

Kürşat Korkmaz (1999: 80-81) ise, kına gecelerinin herkesin ömrü boyunca bir defa dahi olsa özellikli, önemli ve öncelikli kişi olma isteğini çok iyi karşıladığı için düzenlendiğini belirtmiştir.

Kırşehirli Kiraz Yılmaz (2010)'ın belirttiğine göre kına gecesi gelin, ilerde bir gün eşine "Benim için doğru düzgün düğün mü yaptın, kına gecesi mi düzenledin" diye hayıflanmasını önlemek amacıyla yapılır.[22]

Ülkemizde düzenlenen kına gecelerinin toplumsal işlevlerinin de olduğu görülür. Geceye katılan insanları eğlendirme, geleneklerimizi canlı tutma ve -geceye oğullarına kız beğenmek amacıyla gelen kadınlar düşünüldüğünde- yeni kurulacak

[22] Kına gecelerinde gelinin eline neden kına yakıldığı hakkında detaylı bilgi için "Gelin ve Damada Yakılan Kına" başlığının altına bakılabilir.

olan yuvalara zemin hazırlama gibi toplumsal işlevleri bu duruma örnek gösterebiliriz.

2.1.1. Kınadan Önce Yapılan Pratikler

Ülkemizin muhtelif yerlerinde kız kınasına geçilmeden önce bazı hazırlıkların yapıldığı görülür. Bu hazırlıkları şu şekilde sıralandırabiliriz:

2.1.1.1. Kınaya Davet Etme

Ülkemizde düzenlenen kına gecelerine teşrif eden kadınların, seçilmiş kadınlar olduğu görülür. Zira düğün sahipleri, bu geceye katılmasını istedikleri kişileri kınadan önce belirlerler. Sonra da belirlenen kişilerin adlarını davetlileri kınaya çağırmakla yükümlü okuyucu adı verilen kadınlara belirtirler[23]. Bunlar da belirtilen kişilerin evlerine giderek, onları düğünün muhtelif kısımlarına (cehiz bakma, kız hamamı, kına gecesi, cehiz toplama, düğün hamamı, gelin getirme v.s.) davet ederler. Bu durumun Bolu'da "Pazartesi hamama, Çarşamba kınaya, Perşembe de düğün yemeğine buyurun (Eker 1998: 24)"şeklinde uygulandığı tespit edilmiştir. Silifke ve çevresindeki köylerde ise, gece yakılacak kına için köyün en güzel sesli kadınının okuyucular tarafından önceden davet edildiği (Alptekin 1999: 10) görülmüştür.

Belirtmek isteriz ki, tertip edilen bu kına geceleri sadece bayanlar arasında gerçekleştirilen bir eğlencedir. Bu sebepten erkek davetçiye ihtiyaç duyulmaz. Fakat oğlan evinde düzenlenen kına merasimine katılacak erkekleri erkek davetçilerin davet ettiği görülür. Şeref Boyraz (2009: 88) bu durumu, kültürümüzde davetçi geleneği cinslere göre farklılık gösterir şeklinde açıklar. Cinsler göre farklılık gösteren bu okuyucular, düğün sahiplerinin kendilerine söyledikleri kişilerin evlerine tek tek giderek onlara kınanın yapılacağı günü ve yeri bildirirler.Ellerine de gittikleri evlere dağıtması için çeşitli hediyeler verirler.Bu hediyelerin,Bolu'da dilimlenmiş sakızlı ya da karanfilli ekmek, mum, sabun ve helva (Eker 1998: 24),Eskişehir'de

[23] Erzincan'da bu kadınlara "hıdırgen (Kara 1995: 142)" adı verilir.

kavil adı verilen bir çeşit düğün ekmeği (Cingöz1992: 12), Burdur'da isepeşkir, havlu, sabun veya şeker (Çine 2003: 40) olduğu görülür.

Okuyucu kadınlar gittikleri evlere bazen de davetiye niteliğinde bir kağıt bıraktıkları görülür. Bunların dağıttıkları bu kâğıtlara ya da hediyelere ise, Kırşehir'de Kiraz Yılmaz (2010)' ın belirtiğine göre **okuntu**, Burdur'da **oku** (Çine 2003: 40), Kayseri'de **yol** (Kanat 2007: 56), Toroslar/Karatepe Köyü'nde **yol dağıtma** (Boratav 1973: 216), ve Sivas/Yıldızeli/Tat Köyü'nde **mum** (Boyraz 2009: 28) adlarının verildiği tespit edilmiştir.

Ülkemizde belirlenen davetlileri kınaya çağırmakla yükümlü bu bayanların, genellikle maddi durumu iyi olmayan kadınlar arasından seçildiği görülür.Bu durum toplumda düşkün olana yardım etme düşüncesiyle yapılan bir davranış olarak açıklanabilir. Çünkü bu kadınlara gittiği yerlerden işinin karşılığı olarak hediye (genellikle giyecek ve yiyecek ürünleri) ile çeşitli miktarlarda bahşişlerin verildiği görülür.[24] Örneğin, Bursa'da okuyucu olarak seçilen kadının eline kız evi tarafından erkek tarafının başlarına vermesi için birkaç sap tel verilir. Okuyucu kadın da gittiği yerlere bu telleri vererek onları kınaya davet eder. Gittiği yerden de kendisine işinin karşılığı olarak bahşiş verilir. Böylece oğlan evi kınaya davet edilmiş olur (Ünlüer 1967: 108).

Tespit edebildiğimiz kadarıyla diğer kınaya davet etme yöntemlerimiz ise şunlardır:

Canan Yıldız (1996: 52)'ın aktardığına göre,ülkemizin bazı bölgelerinde kınanın yapılacağı sabah, kız evinden oğlan evine gelin kılığına sokulmuş bir erkek gönderilir. Bu sahte gelin oğlan evine gelince, kaynana çağrılır. Kaynana sahte gelinin yanına gelerek oturur. Gelen gelinin kendi gelini olmadığınıanlayınca da; "Bu gelin benim gelinim değil, ben kendi gelinimi isterim" der. Böylece oğlan evi kınaya davet edilmiş olur.

Tokat'ta, gelin hamamından sonra (Tokat İl Yılığı 1998: 268), Ankara'da ise çeyiz asıldıktan sonra (Erdoğdu 1999: 178) kız evinin oğlan evine kına için çağrı yaptığı görülür.

[24] Geçmişten günümüze okuntu geleneğinin serüveni hakkında ayrıntılı bilgi için (Boyraz 2009: 87-97)'e bkz.

Günümüzde okuntu geleneğinin yerini davetiyeye bıraktığı, kınaya gelecek olan kişilerinise, kınanın yer ve zamanını bu davetiyeler vesilesiyle öğrendikleri görülür. Ayrıca davetiyeleri dağıtmaları için özel kadınların tutulmadığı, davetiyelerin genellikle kız ve oğlan evinin yakınları tarafından dağıtıldığı görülür.

2.1.1.2. Kınadan Önce Yapılan Hazırlık ve Pratikler

Ülkemizin hemen hemen her yerinde tertiplenen kına geceleri için kız ve oğlan evinde ayrı ayrı hazırlıklar başlatılır. Kına için davetliler çağırıldıktan sonra düğün sahipleri düğün evinde kalacak misafirleri için yer ayarlamaya başlarlar. Düğün evi ne kadar zengin olursa olsun, gelen bütün misafirleri bir çatı altında barındıramaz. Bu yüzdenşehirde yapılan düğünlerdedüğün sahiplerinin yakınları, köyde yapılan düğünlerde ise tüm köy halkı düğün için seferber olur. Böylece misafirlerin kalacağı yerler tespit edilir.

Davetlilerin kalacağı yerler belirlendikten sonra sıra geceye katılan davetliler için hazırlanacak olan yemeklere gelir. Şayet kına kız evinde ve sadece kadınlar arasında oluyorsa yemekler ve kına oğlan evi tarafından (Tüccarbaşıoğlu 1969: 24) temin edilir. Fakat kına, hem kız hem de oğlan evi tarafından ayrı ayrı tertip ediliyorsa genellikle yemekler her iki evde de ayrı ayır pişirilir. Pişirilecek olan yemekler için de önceden ya da o günün sabahında aşçı kadınlar tutulur. Bazı yerlerde ise yemeklerin oğlan ve kız evinin yakınları tarafından pişirildiği görülür. Pişirilecek yemekler için önceden kurbanlar kesilir. Pişirilenyamekler arasında özellikle kına gecesinde yapılan ve yenilen yemeklerin de olduğu görülür. Bu bağlamdakına günü yapılan ve kınadan sonra davetlilere ikram edilen keşkek yemeği örnek gösterilebilir. Kına günü bu yemeğin yapıldığı yerlere ise, Kastamonu (Koşay 1944: 175) ile Çankırı'nın Hacıhasan Köyü (Cırık 1979: 8806) örnek gösterilebilir.

Yine, kınadan önce ya da kına sabahı oğlan evinden kız evine kurulacak olan yuva için çeşitli çeyiz eşylarının (kilim, halı, yatak v.b) gönderildiği görülür. Bu eşyaların kız evine İzmir/ Çivril'de kınakağnısı (Koşay 1944: 174), Bolu'da ise çeyiz katırı(Eker 1998: 24) adı verilen yük taşıma araçlarıyla çalgılareşliğinde gönderildiği görülür.

Ülkemizde kınadan önce yapılan en önemli hazırlıklardan biri ise, oğlan evinin kız evine gönderdikleri kına, çerez, mum gibi nesnelerdir. Ülkemizde kınadan önce bu nesnelerin gönderildiği yerlerden birinin Gaziantep (Korkmaz 1999: 92) olduğu görülür. Ayrıca, Tokat'ta da kaynakların belirttiğine göre, (Cinlioğlu1977: 10; Tokat İl Yıllığı 2006: 222) oğlan evinin, kız evine kınadan önce üç-beş kollu mumlarla donatılmış şamdan ile yeteri kadar kına gönderdiği görülür. Burada belirtmek isteriz ki ülkemizin bazı yörelerinde kına, çerez ve mum gibi nesnelerinoğlan evi tarafından kız evine kına yakmaya gelirken getirildiği yerlerde vardır.

Ülkemizde oğlan evinin gönderdiklerine karşılık kız evinin de damada ve damadın yakınlarına hediyeler gönderdiği görülür.Bu bağlamda Antalya/İbradı'yı örnek gösterbiliriz. Yörede kına töreninin yapılacağı sabahoğlan evinden kız evine kına gönderildiği görülür. Kız evinin ise, kınayı getirenlere oğlan evine götürmeleri için içerisinde damat elbisesi, mumlar ve dürülerin bulunduğu (Koşay 1944: 162) hediyeleri gönderdiği görülür.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla kınadan önce yapılan diğer pratikler ise şunlardır:

Bursa / Şehitler Köyü'nde kınadan önce damat ve arkadaşlarının arabalarla kız evine geldiği ve gelini alarak Hasan Dede Türbesi'ne götürdükleri görülür. Bu türbede gelin ve damadın bir süre dua ettikten sonra kız evine geri dönüldüğü görülür (Taş 2008: 57-58).

Kırşehir'de Kiraz Yılmaz (2010)'ın belirttiğine göre kınadan önce, kız evi oğlan evine hayırlı olsuna gider.Oğlan evi de yapılan bu ziyaretten sonra kız evine beraberinde gelinin kınada giyeceği elbiselerini de alarak kız evine "gündüz kınasına" gelir. Oğlan evi kız evine gelince gelin kız, babasının aldığı "çık gitlik" adı verilen bir elbise ile oğlan evini karşılar. Gündüz kınasında geline kına yakılmaz. Sadece gelineoğlan evi tarfından alınan elbiseler gündüz kınasınagelenlere gösterilir. Önce oğlan evinin gelin kıza aldığı elbiseler bir sini içerisine konarakelbiselerin üzerin örtülür. Daha sonra maddi durumu iyi olmayan bir bayan tarafındanelbiselerin içinde bulunduğu sini ortaya getirilir. Siniyi getiren kişiye kızın annesi tarafından bahşiş verilir.Elbiseler gelenlere gösterildikten sonra bir süre eğlenilir. Dah sonra da gündüz kınasına oğlan evinden gelen dört beş kişi hariç diğer misafirler evlerine dönerler. Kız tarafı da evlerinde kalan bu misafirlerine gelenek olduğu üzere "kına pilavı" yaparak ikram eder.

2.1.1.3. Kına Evine Gelme ve Burada Yapılan Uygulamalar

Kına sabahı yapılan hazırlıklar tamamlandıktan sonra, kız evi kendi arsında eğlenmeye başlar. Davetliler de kendilerine belirtilen saatten önce kız evindeki yerlerini alırlar. Kız ve erkek evinin ayrı ayrı yerlerde olduğu yörelerimizde kınanın sadece kız evinde ve kız evi yakınları arasında yakıldığı görülür. Bu bağlamda Sinop'un Boyabat ilçesi (Başoğlu 1980: 15) örnek gösterilebilir.

Erkek ve kız evininaynı şehirde olduğu yerlerde ise, gelinin kınasının yakılması için oğlan evinin kız evine gelmesi beklenir. Oğlan evi kız evine gelmeden önce kız evine gelin kızın yakınları ve arkadaşları gelirler. Bunların kız evine gelişlerinde bir çoşku görülmezken, oğlan evinin kız evine gelişinin oldukça çoşkulu gerçekleştiği görülür. Zira ülkemizde oğlan evinin, kız evine gelişinin başlı başına bir tören niteliği taşır.

Ülkemizde oğlan evinin kız evine gelmeden önce kına, mum, çerez ve kızın kınada giyeceği elbise gibi nesneleri hazırladığı görülür. Yaptığımız araştırmalar sonucunda, oğlan evinden kız evine götürülen bu nesnelerin yörelerimize göre değişiklik arz ettiğini tespit ettik. Tespitlerimiz sonucunda elde ettiğimiz veriler şunlardır:

Kırşehir'de oğlan evininkız evinde yapılan kınaya gelirken kına, çerez, mum, mendil, kızın kınada giyeceği kutnu kumaştan yapılmış elbise, kızın başına bağlayacağı poşu ve iki yanında ayna takılı olan feside beraberinde getirir. Belirtilen nesneler bir siniye konularak oğlan evi tarfından uygun görülen kişiye taşıtılır. Yörede belirtilen nesneleri taşıma usulüne ise, "baş" adı verilir (Gaziulusoy 2006: 54).

Isparta İl Yıllığı (2003: 247-248)'nda oğlan evinden kız evine gelen kınacıların, beraberlerinde bohça ve sandık getirdikleri belirtilir. Sandığın içine oğlan evi tarfından alınan gelinlik, ayakkabı, terlik v.b. eşyalar konulur. Bohçaya ise,gelin kızın ailesine hediye etmek amacıyla mendil, gömlek, yazma, çorap, kumaş gibi eşyalar konulur.

Hamit Zübeyr Koşay (1944: 172) 'ın belirttiğine göre ise, Isparta'da oğlan evinde düzenlenen "samah" adlı eğlenceden sonra,oğlan evi kınacıları kız evine kına yakmaya giderler. Bu kınacı kadınların, kız evine "kına helva" adı verilen kına, helva, sakız ve şeker gibi bazı nesneleri de götürdükleri görülür.

Kastamonu'nun Abana çevresinde,oğlan evinden kız evine kına yakmaya giden kınacı kadınlara "kına senesi" adının verildiği görülür. Bu topluluğun önlerinde bir bayrak, arkalarında da gelinin çeyiz sandığı ile kız evine gittiklerigörülür (Erdoğdu 1993: 137).

Tokat / Erbaa'da Şehri Temiz (1996: 206)'in belirttiğine göre, kınacı kadınlar mutluluğun simgesi ve kötü ruhların koruyucusu olduğuna inandıkları ayna ile kız evine gelirler.

Çankırı'nın Saçak Beldesi'nde oğlan evinden birkaç kadının çerez ve kına alarak kız evine geldiği görülür (Ataş 1997: 70).

Trabzon'da oğlan tarafından birkaç kadının kız evine kına, şirniyat, çerez hancaları ve hediyeler getirdikleri (Çelik 1994: 21) görülür.

Erzincan'da Koşay (1944: 124)'ın belirttiğine göre, kız evinde düzenlenen geceyegelen oğlan evinin yanlarında kıza vermek amacıyla hediye, misafirlere ikram etmek amacıyla da kuru meyve götürdükleri görülür.

Erzurum / Kutlutaş Köyü'nde oğlan evinden kız evine gelen kınacı kadınların yanlarında kız evinde bulunanlara dağıtmak için kuruyemiş, gelin kız ile arkadaşlarının yemesi için de şeker, kuruyemiş, sakız v.s.'den oluşan "nevale" getirdikleri (Polat 1993: 95) görülür.

Yaşar Kalafat (1998: 125)'ın belirttiğine göre ise, Erzurum'da kına gecesinde ya da düğünün herhangi bir gününde kız evine gelen konukların yanlarında bolluk ve bereket getirmesi inanıcıyla ayna bulundurulur.

Anlaşılacağı üzere ülkemizin muhtelif yerlerinde oğlan evinin kız evine götürmek üzere çeşitli nesneleri hazırladığı görülür. Hazırlanan bu nesnelerden sonra oğlan evinden kız evine kına yakmaya gidecek olanlar toplanmaya başlarlar. Ülkemizde genellikle oğlan evinden kız evine kadınlı erkekli "kınacı adı" verilen bir gurupla gidildiği görülür. Ülkemizde bu gurup, sadece oğlan evine mensup genç kızlardan oluşabildiği gibi içerisinde kaynananın da bulunduğu gençten yaşlıya birçok kadından da oluşabilir.Bu bağlamda kınacı olarak, Harput'ta önderliğini

kaynananın yaptığı (Memişoğlu 1952: 501) bir topluluğun, Çorum'da ise içlerinde kadın hocaların da bulunduğu (Şahinci 1989: 100) kadınlar topluluğunun kız evine geldiği görülür.Ayrıca, burada belirtmek isteriz ki, Gaziantep'te gelinin kınasına evlenme çağına gelmiş tüm genç kızların kısmetlerinin açılacağı inancıyla (Korkmaz 1999: 95) katıldığı görülür.

Oğlan evinden kız evine yapılan bu gidişülkemizin hemen hemen her yerinde çalgılarla gerçekleştirilir. Bursa'nın Keles Dedeler Köyü'nde bu gidişe "telci gitmek (Oruç 2001: 20)" adı verilir. Bu gidiş kimi zaman arabalarla kimi zaman da yayan olarak gerçekleştirilir. Kız evi, oğlan evine uzaksa kınacılar arabalarla, yakınsa yayan olarak yola koyulurlar. Yayan olarak gerçekleştirilen gelişlerde karşımıza birçok inanç, adet, görenek ve uygulamalarımız çıkar. Bu bağlamda şu yörelerimiz örnek gösterilebilir:

Sinop/ Boyabat'ta oğlan evi kınacıları ellerinebağladıkları mumların ışığında kız evine doğru yürümeye başlarlar. Bu yörede kınacılarınellerinde taşıdıkları mumların sönmesini uğursuzluk (Başoğlu 1980: 15) olarak nitelendirilir.

Şanlıurfa'da oğlan evinden çıkan kınacıların, yol boyunca "…Çakmak çakmaya geldik / Kına yakmaya geldik / Ayşe teyze ağlama / Kızın almaya geldik hala hala hee…(Şanlıurfa İl Yıllığı 1997: 153)" gibi çeşitli türkü ve maniler eşliğinde kına evine geldikleri görülür.

Çeşitli eğlencelerleoğlan evinden yola çıkan kınacıların, bazı yörelerimizde önlerinin kesildiği ve onlardan bahşiş alındığı görülür. Bu uygulamanın genellikle Tokat'ta (Tokat İl Yıllığı 2006: 222) uygulandığı görülür.Bazıyörelerimizde ise,kız evine gelen kınacıların yolda başka kınacılar ile karşılaştığı görülür. Bu durum Kayseri ve Niğde yörelerinde uğur olarak (Tüccarbaşıoğlu 1969: 25) kabul edilir. Ve bu yörelerde böyle bir durumla karşılaşılırsa usul olduğu üzere iki alay dövüştürülür. Bu dövüşteki amaç, dövüşü kazanan alayın gelininin daha mesut olacağı(Tüccarbaşıoğlu 1969: 25) inanışıdır.

Kız evine iyice yaklaşan kınacılar, kız evine geldiklerini çeşitli yollarla birdirip, karşılanmayı beklerler. Tespit edebildiğimiz kadarıyla ülkemizde kız evine gelme ve kız evine gelenleri karşılama şekilleri şunlardır:

Kastamonu'nun Abana çevresindeki köylerde kınacılar kızınbulunduğu köye gelince kız evinin kendilerini karşılamaları için durup silah (Erdoğdu 1993: 137)

atarlar. Silah seslerini duyan kız evinin yakınları da onları karşılamak üzere yola koyulur.

Harput'ta oğlan evinin gelişi, bir haberci tarafından kız evine (Memişoğlu 1952: 501) bildirilir. **Bartın**'da ise kız evinin habercisi kızın annesine; "Hoş geldin hoş üstüne / Gel otur köşk üstüne / Sen mi geldin sevdiğim / Her sözün baş üstüne (Şahin 2000: 74)" diyerek oğlan evinin geldiğini bildirir. Kız evi de,oğlan evini karşılamak üzere avludan dış kapıya doğru sıralanır.

Karşılama merasimi bittikten sonra, oğlan evi mevsim yaz ise genellikle dışarıda, kış ise genellikle içerde yapılacak olan kına töreninde kendilerine ayrılan yerlere otururlar. Erzincan'da davetliler kız evindekendileri için ayrılan odaya girerken "Allah her iki tarafa da hayırlı etsin, Allah başa kadar bol yedirsin (Koşay 1944: 124)" gibi temennilerle bulunurlar. Burada belirtmek isteriz ki, ülkemizin bazı yörelerinde kına merasimlerinin genellikle boş bir salon ya da bahçede yapıldığı görülür. Bu bağlamdaBursa (Kartal 1998: 181) ve Mardin (Güler 1998: 64) yöreleri örnek gösterilebilir. Hülya Taş (1995: 95)'ın belirttiğine göre ise, Erzurum'da eskiden kınamerasimlerinin evi müsayit olanların evinin bir odasında, evi müsayit olmayanların ise, yakınlarının evinde ya da komşularının tahsis ettiği samanlık veya mereği temizleyerek uygulandığı görülmektedir.

Oğlan evinden kız evine gelen kınacıların çalgı seslerini duyan kız evi sakinleri hemen kızı oğlan evinden saklarlar. Bu uygulamanın temelinde gelin kızı saklayarak, oğlan evinden bahşiş alma düşüncesinin yattığı görülür.Saklama metodu gelin kızınarkadaşları tarfından başka bir eve ya da odaya kaçırılmasıyla gerçekleitirilir. Kayınbaba ya da kaynananın verdiği paranın alınmasıyla kız saklanıldığı yerden çıkarılır. Bu uygulamanın Sivas (Aşıtepe 1974: 18; İlbaş 2009: 71) yöresinde yapıldığı görülür.

Kız evi yakınları oğlan evi mensuplarına "hoş geldiniz"dedikten sonra, oğlan evi sakinlerine ve diğer davetlilere ikramlarda bulunur. Zira kız evine gelen misafirler, kurulacak yuvanın medhini yapıp uğur dilemek ve ağırlıklarını hissettirmek (Memişoğlu 1952: 603), hoş karşılanmak ve ağırlanmak (Özarslan 2007: 195) isterler. Kız evi tarafından yapılanbu ikramların ülke genelinde çerez ve şerbet başta olmak üzere ceviz, lokum ve değişik yemek çeşitleri olduğu görülür. Bu bağlamda Harput'ta kız evine gelen davetlilere önce kahve, kahveden sonra da

şerbet(Memişoğlu 1952: 603), Ankara'da türlü kuruyemişler, kuru üzümler, içi üzümlü ve fıstıklı ev ekmeği ve çörek (Erdoğdu 1998: 178) Samsun/Terme'de ise keşkek, et yemeği, pilav ve hoşaf (Özden 2001: 28) olduğu görülür.

Yine, Niğde'de kız evine gelen oğlan evine çerez ve şerbet (Koşay 1944: 183) ikram edilirken, Bursa / İnegöl'(Kartal 1998: 182) de geceye katılan davetlilere ceviz, lokum, gazoz ve çerezin ikram edilir.

Ülkemizde sadece Bursa yöresine özgü bir uygulamanın yapıldığı görülür. Bu uygulamaya göre, kız evine gelen davetlilere aralarında susayanlar olsa dahi, gelin ortaya çıkarılıncaya kadar su (Koşay 1944: 137) ikramı yapılmaz.

Ülkemizin hemen her bölgesinde kız evine gelen davetlilere yapılan ikramlardan sonra gelin, damat ve düğün sahiplerine yardım etmek amacıyla para toplandığı görülür. Mardin'de "şabaş" adı verilen bu para, önce çiftin en yakınları sonra da konu, komşu ve dostları arasında (Güler 1998: 66) toplanır. Maraş'ta ise, kız evine gelerek kına şerbetinden içen herkesin, mutlaka bardağın dibine gelinin düğün harçlığını teşkil eden bir miktar para bıraktığı (Tüccarbaşıoğlu 1968: 25) görülür.Ayrıca Tüccarbaşıoğlu, yörede bu parayı "verenin talihinin açılacağına, vermeyenin (ise) başına bir felaket geleceğine (Tüccarbaşıoğlu 1968: 25)" inanıldığını belirtir.

Giresun'da gelin ve damat için toplanan bu para geceye katılan davetlilerin bahşişlerinden oluşur. Bu bahşişler, ortaya çıkan açık sözlü girişken bir kadın tarafından bahşişleri veren kişilerin künyesini okumak koşuluyla çalgı eşliğinde toplanır. Ayrıca burada sadece paranın değil, misafirlerin yanlarında getirdikleri çeşitli hediyelerin de sunularak toplandığı görülür (Giresun İl Yıllığı 1998: 108).

İzmir'de, kınaya gelen davetlilerden yardım bekleyen düğün sahiplerinin evin bir köşesine "kına çanağı" adı verilen bir tabak koyduğu (Koşay 1944: 192) görülür. **Tekirdağ**'da ise bu uygulamanın, kız evinde bulunan türkücü kızlardan biri tarafından yapıldığı görülür. Zira türkücü kız, içinde bir tas buğday, buğdayın içinde de yanan mumların bulunduğu bir tası davetlilere tutarak (Artun 1978: 220) onlardan para toplar.

2.1.1.4. Kına Eğlenceleri

Düğünler bir yönüyle eğlence gösterilerinin sergilendiği geçiş törenleridir. Düğün geleneği içerisinde eğlencenin zirveye ulaştığı zamanlardan biri ise, kına geceleridir. Ülkemizde düzenlenen bu kına gecelerinde, eğlencenin tam olarak yaşatılabilmesi için, bayanlar arasında çeşitli oyunlar düzenlendiği görülür.

Asıl işlevi kınaya katılan bayanları eğlendirmek olan kına gecesi eğlencelerinin, ülke genelinde iki bölüme ayrıldığını tespit ettik. Bu bölümler, kına yakılmadan önce ve kına yakıldıktan sonra düzenlenen eğlencelerdir. Kınadan önce düzenlenen eğlenceleri ise, kendi arasında "davetlilerin kız evine gelip yerleşmeleriyle başlayan eğlenceler" ve "gelin kızı kınaya çıkarttıktan sonra düzenlenen kına eğlenceleri" olarak ikiye ayırabiliriz. Burada belirtmek isteriz ki "gelin kızı kınaya çıkarttıktan sonra" kelimeleri ile kastedilen zaman gelin kızın kına yakmak için odasından alınarak davetlilerin arasına getirildiği zamandır. Çalışmamızın bu bölümünde davetlilerin kına evine geldikten hemen sonra düzenledikleri eğlencelerden bahsedeceğiz. Diğer eğlencelere ise ilgili yerlerde değinildiği için burada yer vermeyeceğiz.

Ülkemizde kına eğlencelerine, oğlan evinin kız evine gelip yerini almasından sonra başlandığı görülür. Bu başlangıç genellikle oğlan evi ya da kız evi yakınlarından birinin "oturmaya gelmedik, hadi kalkın oynayın" demesiyle başlar. Tespit edebildiğimiz kadarıyla ülkemizde kınadan önce düzenlenen eğlencelerimiz şunlardır:

Ankara / Elmadağ'da oğlan evi kız evine gelince, kız evinden kına manisini söyleyecek olan kadın, eline bir def alarak "Güvey bey teyzesi (halası, yengesi vb.) ya yolumu ver ya da kalk bir oyna (Yeter 2009: 36)" diyerek oğlan evini oyuna davet eder. Davet edilenler de hem defçi kadının "yol" adı verilen bahşişini verir hem de oyuna kalkarlar.

Kayseri / Sarız'da oğlan evi ile kız evinin birbirini manilerle oyuna kaldırdıkları görülür. Kız tarafının sözcüsü oğlan evine;

Sizde de elek

Bizde de elek

Yengeler köpek

Kalksın oynasın (Kanat 1997: 56)

diye seslenince, oğlan tarafının sözcüsü kız tarafına;

Sizde de elek

Bizde de elek

Yengeler melek

Kalksın oynasın (Kanat 1997: 56)

diye karşılık verir. Karşılıklı mani atışmalarından sonra önce oğlan evi yengeleri sonra da kız evinin yakınları oyuna kalkarlar.

Harput'ta oğlan evi kınacıları, kız evine gelip yerleştikten sonra horum, tomroro, halay, delilo gibi erkeklere özgü oyunlar oynarlar. Harput'ta kına gecelerinde bayanlar arasında oynanan en yaygın oyun ise çayda çıra oyunudur. Yörede bu oyuna sadece oğlan evinden gelenlerin kalkabildiği görülür. Kız evinden olanlar ise, bu oyunu ancak oğlan evi gittikten sonra oynayabilirler (Memişoğlu 1952: 503).[25]

Bodrum'da kız evine gelen kınacı genç kızlar, kız evine gelir gelmez türküler söyleyip, oyunlar oynarlar. Onlar oyun oynarken, delikanlılar da onları çevreden seyrederler. Sevdiği kızın oyuna kalktığını gören delikanlı Bodrum'un meşhur çiçeği olan karanfili: "Karanfilim kurutmam seni/ Suda çürütmem seni / Dünya güzellerle dolsa / Ben yine unutmam seni (Tansuğ 1985: 9)" manisini söyleyerek kızın önüne atar.

Ülkemizin muhtelif yerlerinde düzenlenen kına eğlencelerinde defçi kadınların söyledikleri bazı türküler görülür. Tespit edebildiğimiz kadarıyla bu gecede söylenen türkülerden bazıları ve bu türkülerin yöreleri şunlardır:

Karabük / Safranbolu'da Aç Kapı, Amanni, Çıtırdak, Genç Osman (Doruk 2006: 67), Erzincan'da Oklavıyam Pazıyam, Bahçenin Kapısın Açtım, Kızardı Kayalar, Kız Saçların Saçların (Kara 1995: 142), Malatya/Arapgir'de ise bu gecede en çok Çek Deveci, İndim Havuz Başına (Üçer-vd. 2008: 155) v.b.

Son olarak kına gecesi eğlencelerinde oynanan oyunlardan bahsetmek istiyoruz. Ülkemizde düzenlenen kına gecelerinde kadınların genellikle zilli def, maşa, darbuka, kaşık gibi çeşitli nesnelerle oynadığı görülür. Bazı yörelerimizde ise,

[25] Çayda çıra oyununun oynanışı hakkında ayrıntılı bilgi için (Memişoğlu 1952: 503)'e bkz.

mahalli oyunların da kına gecelerinde oynandığı tespit edilmiştir. Bu oyunlardan bazıları şunlardır:

Bilecik / Bozüyük'de kadınlarınbir yandan sini ya da dümbek ile tempo tutup türkü söyledikleri, bir yandan da "düz oyun" ve "sektirme" adlı mahalli oyunları oynadıkları (Yılmaz 2004: 353) görülür.

Tokat / Almus'ta kınadan önce genç kızlar arasında "tıtık" ve "güllü" adı verilen mahalli oyunların oynandığı (Ulu 1987: 102-104) görülür.[26]

Burdur'da kına yakılmadan önce def, dümbelek (darbuka) veya leğen (dımıdan) eşliğinde teke zortlatması, korinom, kabaardıç, sürüddek (Çine 2003: 43) gibi mahalli oyunların oynandığı görülür.

Uşak / Çokaklı Köyü'nde bayanlar arasında seyirlik bir oyun olan leblebi kavurma oyunu oynanır. Bu oyun ile temsili olarak leblebinin kavruluşu gösterilirken bir yandan da; "Leblebici gel şuraya / Eşeciğini çek şuraya / Şöyle şöyle kavur da leblebiyi / Şöyle böyle çevir de leblebiyi (Taylan 1985: 99)" diye türküler söylendiği görülür.

Sinop / Boyabat'ta "Güzellerde yoktur vefa / Eder aşkına cefa / Hele ben sürmedim sefa / Şamdan başımda canım / Şamdan başımda (Başoğlu 1980: 16)" diye söylenen türkü eşliğinde"şamdan" oyunu oynanır. [27]

Tekirdağ'da genç kızların erkek kılığına girerek misafirleri güldüren çeşitli oyunlar oynadıkları görülür. Yörede ayrıca köy kızlarından birinin söylediği "Manici mani açar / Mani bilmeyen kaçar / Gelin kızlar söyliyelim / Hangimiz üste çıkar (Artun 1983: 13)" manisi ile misafirler arasında bulunan dört beş kız arasında "mani atışması"nabaşlandığı görülür.

Günümüzde düzenlenen kına eğlencelerinde leğen, def, güğüm gibi eşyalar eşliğinde söylenen türkülerle fazla eğlenilmediği görülür. Zira günümüzde belirtilen şekillerde icra edilen türkülerin yerini kasetçalardan çalınan türkülerin aldığı görülür.Ayrıcakına gecelerinde ve düğünün diğer kısımlarında saz çalan mahalli sanatçıların çalgıları ve türküleri ile de eğlenildiği görülmektedir.

Eskiden mutlaka yapılması gereken belirtilen kına gecesi eğlencelerine,günümüzde bazı yörelerimizde rastlanılmadığı görülür. Antalya

[26] Belirtilen oyunların oynanışı hakkında ayrıntılı bilgi için (Ulu 1987: 102-106)'ya bkz.
[27] Şamdan oyununun oynanışı hakkında ayrıntılı bilgi için (Başoğlu 1980: 16)'ya bkz.

(Çimrin 1984: 64) ve Bolu (Eker 1998: 25) yörelerinde tertip edilen kına gecelerini buna örnek gösterebiliriz.

2.1.1.5. Gelinin Süslenmesi

Ülkemizde oğlan evi kız evine gelmeden önce ya da geldikten sonra gelin olacak kızın süslenerek kınaya hazırlandırıldığı görülür. Bu süsleme işleminin Tokat (Cinlioğlu 1977: 10), İçel/Silifke (Alptekin 1999: 10) ve Malatya/Arapkir'de (Üçer-vd. 2008: 153) gibi yörelerde kız evinde bulunan kadınlar, ya da gelinin sağdıçlığını yapanlar ile gelin kızın arkadaşları tarafından yapıldığı görülür. Kayseri/Sarız (Kanat 2007: 57), Eskişehir / Şükranlı (Cingöz 1992: 12) ve Kırşehir (Gaziulusoy 2006: 47)'de ise gelinin oğlan evi geldikten sonra, oğlan evinden gelen yengeler tarafından, giydirilerek süslendirildiği görülür. Tokat/Yağıbasan Köyü(Koşay 1944: 195) ile Bodrum'da (Tansuğ1985: 8) ise gelin kızı süslemek amacıyla oğlan evine kınadan iki gün önce iki kınacı kadın ya da kızın yüz yazmasını (makyajını) yapmak üzere yüz yazma ustaları ve çalgıcıların getirildiği görülür.

Ülkemizde gelin olacak kızın belirtilen kişiler tarafından genellikle "gelin odası" adı verilen bir odada, ya da davetlilerin gözü önünde soyularak giydirildiğigörülür. Bu bağlamda Erzincan (Kara 1995: 142) ve Kırşehir (Gaziulusoy 2006: 47)'de gelin kızın herkesin içinde soyulduğu, üzerine de kına elbisesinin giydirildiğigörülür.

Gelin giydirildikten sonra sıra gelinin saç ve makyajını yapmaya gelir. Günümüzdeki gelin makyajlarında fondöten, ruj, rimel, oje gibi kozmetik ürünleri kıullanılırken, eskidüğünlerimizde gelinlere yapılan makyajlarının sürme ile sınırlandırıldığı (Sunguroğlu 1965: 3861) görülür. Bodrum'da ise eski düğünlerde gelinlere yapılan "yüz yazmasının" günümüzün modern makyajını aratmadığı görülür. Zira yörede gelinin yüzüne önce günümüzün fondöteninin yerini tutan ve "gelin suyu" adı verilen aklık, düzgün sürülür. Kaşlarına buğday tarlalarında yetişen bir bitkiden yapılan rastık, gözlerine de sürme çekilir. Gelin makyajıgelinin yüzüne

kırpma tellerle yapılan çiçek desenleri, yanaklarına pullarlayapılan tavuk ayağı veya çiçek motiflerisona erer. (Tansuğ 1985:8)

Erzincan'da, Ruhi Kara (Kara 1995: 142)'nınbelirttiğinegöre, gelin henüz ev hanımı olarak toplumdaki yerini almadığı için yörede geline hiç makyaj yapılmaz.Gelinin ev hanım olarak toplumdaki yerini alması ise gerdek gecesinden sonra düzenlenen baş bağlama-zülüf kesme töreninden sonra gerçekleşir.

Kızı misafirlere hoş göstermek için yapılan süslemeler, sadece makyajla sınırlı değildir. Bu gece de gelinin gelin olduğu bilhassa gelin kıza giydirilen elbiseden anlaşılır. Bu gecede geline giydirilenelbiseler ise, yörelerimize göre farklılık gösterir. Bu farklılık geçmişten günümüze kadar süren bir farklılık olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda Tokat'ta eskiden gelinlere göynek, püsküllü kuşak, paralı fes, siyah tülbent, kara lastik ve bu lastiğin içine giydirilen nakışlı çorabın(Ulu 1987: 103)giydirildiği görülürken, günümüzde geline bu gecede giymesi için alınan kına elbisesinin giydirildiği görülür.

Ülke genelinde, günümüzde yapılan gelin süslemeleri ise genellikle kuaför ya da güzellik salonlarında yapılır. Damat sabahtankız evine gelerek gelini evinden alır ve hazırlanması için belirtilenyerlere bırakır. Bu uygulamaların yapıldığı yerlere Gaziantep (Özçörekçi 1997: 323) ve Kırşehir (Gaziulusoy 2006: 47) yöreleri örnek gösterilebilir.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla geçmişten günümüze kadar yapılan gelin süslemeleri şunlardır:

Eskişehir'de gelin kızın, sadece gözleri açık kalacak şekilde üzerine örtü örtülür. Örtüsünün üzerine de boyunca duvak, arkasına ve iki yanlarına ise tel sarılır (Koşay 1944: 160).

Isparta'da gelin kız ve geceye katılan bütün kızların aynı kıyafeti giydiği görülür. Gelin kızın, diğer kızlardan beline taktığı gümüş kemeri, kolundaki bileziği, saçlarındaki sırma telleri ve başındaki örtüsü (Koşay 1944: 167) ile ayrıldığı görülür.

Tekirdağ'da kına gecesi gelin kız gelinlik giymez. Gelinin bu geceye genellikle nişanda giydiği kıyafatle çıktığı görülür.Yörenin bazı yerlerinde ise gelinin kınaya parlak bir tuvaletle çıktığı görülür (Artun 1983: 12).

Erzurum'da gelinin başına tac ve duvak (Taş 1995: 95)takıldığı görülür.

Diyarbakır'da kına gecesinde geline "mantin"[28] denilen bir elbise giydirilir. Ayrıca gelinin başına elmas taç, boynuna çeşitli takılar, kolunaincili elmas bilezikler saçlarınateller (Aksu1997: 74) takıldığı görülür.

Bolu (Eker 1998: 25), Kırşehir (Ayan 2007: 26), Gölpazarı (Gölpazarı Yıllığı 2008: 99), Bursa/ İnegöl(Kartal 1998: 181)gibi yörelerde ise geline misafirlerin önüne çıkmadan önce kınalık adı verilen ve genellikle oğlan evi tarafından geline alınan yöresel kıyafetler giydirilir.

Bursa'da ise gelin kızın başına gelinliğinin duvağı, sağ ve sol omuzlarına da ensesine kadar inen beyaz sim (Taş2008: 58) takıldığı görülür.

Ülkemizin bazı yörelerinde gelini süsüleyen kişlilere kınadan sonra çeşitli hediyelerin verildiği görülür.Bu bağlamda Kastamonu'da kına yakıldıktan sonra dilimlenen ekmeklerin birine batırılan paraların gelini süsüleyen kişiye (Erdoğdu 1993: 133) verildiği görülür.

Bursa (Taş2008: 59; Kartal 1998: 181)ve Sivas'ta (Üçer 1980: 19) gelinin kına yakımı esnasında üzerindeki elbiseyi çıkarttığı görülür. Belirtilen yörelerde gelinin kınası sabahlık ya da geceliğini giydikten sonra yakılır.

2.1.1.6. Kınaya Çıkartma Töreni

Ülkemizde davetlilerin kız evine gelip yerleşmelerinden sonra gelin kınaya çıkartılır. Burdur (Ekinci 1995: 176), Antalya (Çimrin 1984: 64), ve Bartın (Şahin 2000: 75)'da gelini kınaya sağdıcı, yakın arkadaşları ya da kız evinden bazı kadınlar çıkartır. Erzincan (Kara 1995: 142), Eskişehir (Koşay 1944: 160), Şanlıurfa (Şanlıurfa İl Yıllığı 1997: 153)'da ise, gelini kınaya oğlan evi kınacıları, yengeleri ve görümceleri çıkartır.Tokat/Almus'ta ise, kızı kınaya sadece nikâhı bozulmamış iki yaşlı kadınla, başından bir nikâh geçmiş mutlu birkaç kadın (Ulu 1987: 104) çıkartabilir.

Aksaray'da oğlan evinden kız evine gelen iki kınacı kadın def eşliğinde "Kız anası kız anası / Hani bunun öz anası / Çağırın gelsin kız anası / Yaksın elini kınası (Aksaray İl Yıllığı 2000: 200)" türküsünü söyleyerek gelinin bulunduğu odaya gelirler. Gelin kız da kendisini çıkartmaya gelen bu kadınların yanına "Bahçenizde ot

[28] Dantellerle süslü uzun kuyruklu giysiye verilen ad.

mu idim / Üstünüze yük mü idim / Bir kız size çok mu idim / Oy anam oy, vay anam vay (Aksaray İl Yıllığı 2000: 200)" diyerek gelir.

Bazı yörelerimizde gelinin odasına girmek Aksaray'daki kadar kolay değildir. Çünkü Erzurum/ Kutlutaş Köyü (Polat 1993: 96) ile Sivas / Gürün (Öz 1999: 369)'de kız evi gelin odasının kapısını kilitler.Kilitlenen bu kapı, ancak kayınpeder tarafından kız evine verilen "kapı kiti "adlı bahşişle açılır. Böylece gelin odasından çıkartılarak kınanın yakılacağı yere götürülür.

Gelin, kendisini çıkartan bayanların arasında, arkasında ya da kollarında kına odasına girer. Tespit edebildiğimiz kadarıyla ülkemizde gelinin şu şekillerde kınaya çıkartıldığı görülür:

Antalya'da gelin sağdıcının arkasında yürütülerek (Çimrin 1984: 64) kınaya çıkartılır.

Harput'ta gelin, kına yakılacağı yere sağdıcı, tef ve kemancıların eşliğinde gelir (Sunguroğlu 1965: 3860).

Erzincan'da gelin odasından sağdıcı, görümceleri ve arkadaşları tarafından çıkartılır. Çıkartma esnasında gelinin bulunduğu odadan misafirlerin odasına kadar "ana eni" adı verilen bir top kumaş serilir. Gelin ve beraberindekiler bu kumaşın üstünden geçerek, kına yakılacak odaya girerler. Bu kumaş gelin odaya girdikten sonra kumaşı toplayan kişiye hediye edilir (Kara 1995: 142).

Diyarbakır'da gelin kınaya iki genç hanımın kollarında çıkarılır. Yörede gelin çıkartması esnasında çeşitli hoyrat ve mayaların okunduğu görülür.Bunlardan bazıları şunlardır:

Bir kara kaş bir kara göz kimde var
Bir tükenmez deli gönül bende var
Yedi yıldır derde derman araram
Heç demisen derde derman bende var (Beysanoğlu 1995: 105)

Sürmelenmiş sürme çekmiş gözüne
Küçük yaşta duvak çekmiş yüzüne
Görenleri hayran eder özüne
Senin bu ayrılağan dayanamam ben (Aksu, Yaz 1997: 74)

Malatya / Arapkir'de gelin sağdıcı ve arkadaşları tarafından ayaklarının altında serilen ayak eninin üzerinde yürüyerek kınaya (Üçer-v.d. 2008: 153) çıkar.

Kayseri'de gelini kınaya oğlan evinden kına almaya gelen yengeler çıkartır. Gelinin, ikişerli sıra oluşturan elleri mumlu kızların arasından geçerek kınanın yakılacağı odaya girdiği (Kanat 2007: 53-62) görülür.

Kastamonu'da gelin kınaya sağdıç adı verilen iki genç kız ve bayan bir hoca ile(Koşay 1944: 124) çıkar.

Burdur'da gelin kız arkadaşları tarafından ağıt şeklinde söylenen sözlerle kınaya çıkarılır. Gelin olacak kıza arkadaşlarının sarılarak söylediği bu ağıtlarla kızlar gelin kıza olan sevgi ve bağlılıklarını gösterirler (Çine 2003: 41).

Çorum/ Sungurlu'da gelini kınaya çıkartmak için odaya gelen kızlar önce kızı iskemleye oturturlar. Saçının ön kısmını kahkül olacak şekilde keserler. Bu arada gelini ve kız tarafını ağlatmak için mani ve türküler söylerler. Buna yörede "gelin ağlatma(Eren 1978: 8356)" adı verilir. Bir süre odada gelin ve kız tarafı ağlatıldıktansonra gelin kız arkadaşları ya da kadın hocalar tarafından oğlan evinin önüne (Şahinci 1989: 10) çıkartılır.

Erzurum'da gelin kız şemele adlı mumları tutan kadın ve kızların arasında (Taş 1995: 95) kınaya çıkar.

Kırşehir'de gelin önünde defçi kadın, arkasında da ellerinde mum tutan genç kızların arasında kınaya çıkartılır. Gelin kınaya çıkartılırken bir yandan da "Allahümme salli ala seyidine Muhammed / Hüseyin kucağında, Ebubekir sağında / Ravzanın bucağında seyrettim Muhammed'i / Yeşilin imamesi var başında pembe hımar / Her can görmeyi umar seyrettim Muhammed'i (Çelebi 2009: 33)" ilahisininsöylendiği görülür.

Şanlıurfa'da gelin odasından çıkartılıp kına yakılacak yere getirilirken başına pembe bir duvak örtülür. Kapı önünde bekleyen erkeklerden biri çalgıcıların yaptığı keman ya da kaval taksimine "Kah gidelim / Kınayı yak gidelim / Gözele doymak olmaz / Üzüne bak gidelim (Şanlıurfa İl Yıllığı 1997: 153)" diye hoyrat okurken gelin kız kınanın yakılacağı yere getirilir. Ayrıca bu yörede gelinin kınaya çıkartılırken mutlaka ağlaması gerektiğine inanılır. Çünkü yörede ağlamayan gelin "kocada gönlü varmış (Şanlıurfa İl Yıllığı 1997: 153)".diye ayıplanır.

Sivas'ınHacıali Köyü'nde,gelin kızın kınaya çıkmadan önce yüzüne kırmızı bir örtü örtülür.Sonra da yanında dört kadınla beraber kınanın yakılacağı yere (Aşıtepe 1974: 17) götürülür.

2.1.1.6.1. Kınaya Çıkartma Töreninden Sonra Yapılan Uygulamalar

Anlaşılacağı üzere ülkemizin hemen hemen her yerinde gelin kızın kınaya çeşitli şekillerde çıkartıldığı görülür.Yapılan araştırmalar sonucunda ülkemizde gelini kınaya çıkattıktan sonra da değişik uygulamaların yapıldığı görülmüştür. Bu uygulamalardan bazıları şunlardır:

Antalya'da gelin misafirlerin arasına getirilince, misafirler arasında bulunan tüm genç kızların, gelinin ağırlığı basmasın diye ayağa kalktığı (Çimrin 1984: 64) görülür.

Erzurum (Taş Yaz 1995: 95), Tokat (Tokat İl Yıllığı 2006:222; Cinlioğlu 1977: 10), Antalya(Koşay 1944: 124), Diyarbakır (Beysanoğlu 1995: 105), Kayseri (Kanat 2007: 53) ve Harput (Memişoğlu 1952: 501)'ta gelinin misafirlerin bulunduğu odaya girer girmez oğlan evinden başlamak üzere geceye katılan tüm davetlilerin elini öptüğü görülür. Ankara / Bâlâ (Koşay 1944: 154)'da gelinin misafirler arasında bulunan iki yaşındaki çocuğun elini bile öpme zorunluluğu vardır. Gelin davetlilerin elini öptükten sonra genellikle kendisi için hazırlanan yüksekçe bir yere oturur.

Harput'ta gelin odaya gelince önce kaynanasının elini öper. Kaynana da adet olduğu üzere gelinin eline bir altın sıkıştırır. Yörede gerçekleştirilen bu uygulamaya "altın gömme" denir. Bu âdetin günümüzde uygulanmadığı görülür (Memişoğlu 1952: 501).

Bursa/Şehitler Köyü'nde kız kına odasına çıkartılınca kınaya katılan tüm büyüklerinin ellerini öper. El öpme esnasında damatkınaya katılan büyüklerin arasına saklanır. Gelin kız farkında olmadan onun da elini öper. Durum anlaşılıncagelinin damattan bahşiş aldığı (Taş 2008: 58) görülür.

Bolu'da kınanın yakılacağı odaya getirilen gelin kıbleye doğru çevrilerek bir yastığın üzerine (Eker 1998: 25) oturtulur.

Karabük / Safranbolu'da Emine Doruk (2006: 41)'un belirttiğine göre, kınanın yakılacağı odaya getirilen gelin, sağdıcıyla beraber bir iskemleye oturtulur. Oğlan evi gelini ortalarınaalarak, başına beyaz oyalı bir yazma örter. Daha sonra gelinin başında içerisinde on ya da on beş tane mum bulunan bir tepsiyi Kabe'm ilahisi eşliğinde çevirirler. Sadi Yaver Ataman, yörede uygulanan bu işleme "sini çevirmesi (Ataman 1992: 35)" dendiğini belirtir. Sini çevirmesi esnsında söylenen ilahi biter bitmez,tepsideki mumların oradakiler tarafından kapışıldığı görülür. Rivayete göre "mumu sandığında saklayan kızın kısmeti açılır, ambarında saklayanın da ambarında bereket olacağına (Doruk 2006: 41)" inanılır.

Ataman (1992: 36) "sini çevirmesinin" ateş kültü ile ilgili törenlerin bir uzantısı olduğunu ve yörede uygulanan bu adet ile bir nevi gelinin kutlandığı belirtir.

Çankırı / Hacıhasan Köyü'nde gelin ortaya çıkartıldıktan sonra "helise" adı verilen bir uygulama gerçekleitirilir. Uygulamada gelininin boynuna annesi, kız kardeşi, halası, eltisi v.b. akrabalarının sarılarak ağlatıldığı görülür. Gelin ağlatılırken gelini öven ve onun yokluğunu dile getiren sözler söylenildiği (Cırık 1979: 8807) görülür. Ülkemizde gelinin boynuna yakınlarının sarılarak ağlatıldığı diğer bir yer ise, Sivas/Zara/Becekli ve Göktepe Köyleri (Yıldız 1995: 56)'dir.

Diyarbakır'da önce büyüklerinin ellerini öpen gelin daha sonra avlunun içinde bir tur attırılacak şekilde dolaştırılır. Dolaştırma yapılırken kız ve oğlan tarafı gelinin başından şeker ve ufak paralar atarlar (Beysanoğlu, 1996: 105).

Yine Diyarbakır'da. Gelin misafirlerin arasına çıkartılınca oğlan evi gelini sadece bu gecede görebildikleri için gelin bu yörede uzun süre ayakta ve ortada bekletilir. Ayakta bekleyen geline çevrilen meraklı bakışlar gelini bir süre iyice inceler. Daha sonra "Alını alını giymiş nalını / Alçaktan yüksekten gördüm boyunu / Huriden melekten sordum soyunu / Asilzâdenin torunu / Endamı güzel, yordamı güzel, kendisi güzel / Al olur, al olur çifte bal olur / Anadan ayrılan müşkül hal olur / Endamı güzel, yordamı güzel, kendisi güzel (Aksu 1997: 74)" türküsüyle gelini beğendiklerini ifade ederler.

Erzincan'da Ruhi Kara (1995: 142)'nın belirttiğine göre, kınanın yakılacağı odaya getirtilen gelin odada bir direk varsa direğe, yoksa ayakta bir duvara dayatılır.Gelinin yanına da 8-10 yaşlarında iki kız çocuğu dikilir.Gelinin yüzü bir yazma ile örtülür. Kına bitinceye kadar hem bu örtü açılmaz hem de gelin kimseyle

konuşturulmaz. Eğer gelin direğe dayatılmışsa, gelinin yanında bir mum yakılır. Bu mum bitinceye kadar söndürülmez. Mum bittikten sonra gelinin başından ekmek kırılıp ufalanır. Bu ekmek "gelin dertten beladan uzak kalsın, rızkı bol olsun (Kara 1995: 142)" diye, sabah kediye, köpeğe ve kuşlara verilir.

Sivas'ta Müjgan Üçer (1980: 18)'in belirttiğine göre, gelin yüzü duvaklı olarak misafirlerin yanına getirilir. Gelinin duvağıyengeler tarafından açılır. Daha sonra, oğlan evinin bir büyüğü gelerek gelinin başından para saçar. Abdülkadir İnan, gelinin başına atılan bu para saçma pratiğini"Türk hayatında bir takım ruhlara sunulan kansız kurban (İnan 1986: 98-167)"inancının bir uzantısı olarak görür. Gelinin başından saçılan bu parayı kınaya katılan genç kızlar "darısı başlarına gelsin" diye alıp saklarlar. Gelin süzülürken misafirlere çerez dağıtılır. Fakat gelinin bu çerezden fazla yiyemez. Çünkü yörede,"kendi çerezinin leblebisini çok yiyen gelinin yediği leblebi kadar çocuğunun olacağına (Üçer 1980: 18)" inanılır.

Kırşehir'de gelin kınaya çıkartıldıktan sonra kız tarafındanbir kişigelinin önüne iki tane içi unlu bardak koyar. Bu bardakların içine de mum dikilir. Bu mumlar yakılır ve gelinden eliyle bu mumları söndürmesi istenir. Gelin mumları söndürerek topluluğa cesaretini gösterir. Daha sonra, mumlar tekrar yakılarak kınanın bulunduğu kabın içine yerleştirilir. Bu kap, gelinin başında ve etrafında gelini kötü ruhlardan korumak için çevrilir (Gaziulusoy 2006: 54-55).

Ülkemizin bazı yörelerindegelinodasından çıkartıldıktan sonra birsüre eğlenildiği görülür. Bu eğlencelerden bazıları şunlardır:

İzmir/ Kiraz/ Kale Köyü'nde gelin ortaya çıkarıldıktan hemen sonra bir süre annesi, kardeşi, kaynanası ve görümcesiyle (Aksakal 1995: 14) oynar.

Erzurum'da Hülya Taş (1995: 96)'ın belirttiğine göre, kına yakılmadan önce genç kızlar bar tutarlar.[29] Bu halay sırasında yerine oturmuşolan gelin, "Garibem vatanım yohdur / Yessirem satanım yohdur / Düşmişem derin göllere / Elimden dutanım yohdur / Gelin gel bara gel bara / Ölduh yalvara yalvara (Taş 1995: 96)" diyerek bara davet edilir.

Sivas'ta Üçer (1980: 18)'in belirttiğine göre, gelin odadan çıkartılınca, bir süre oyun oynanır. Bu oyuna gelin de davet edilir. Fakat gelin kendisini oyunadavet

[29] Yörede halay çekmeye "bar tutmak" adı verilir.

edenlere "Yerim dar" diye cevap verir. Çünküyörede gelinin oynaması hafifliğe yorulur.

Bursa'da kına gecesine katılan bütün genç kızların bu gecede oynaması (Bursa İl Yıllığı 1968: 108) zorunludur. Oyunlara ise sadece çengilere bahşiş verenler (Koşay 1944: 159) kalkabilir. Ayrıca şehitler Köyü'nde oyuna kalkan tüm genç kızların kollarına, gelin kızın annesinin çeşitli renklerde tülbent bağlandığı (Taş 2008: 58) görülür.

İçel / Tarsus / Taşobası Köyü'nde gelin kınaya çıkartıldıktan sonra yerine oturtulur. Gelinin bir yanına "delbek" çalan bir kadın, diğer yanına da kızın seymenleri oturur. Delbekçi kadın, bir taraftan çalarken bir taraftan da türkü söyler. Bu esnada da gelin meydana çıkarılarak sırasıyla görümcesi, kaynanası ve komşuları ile oynatılır. Yörede oyun oynayan kızların alnına para yapıştırıldığı görülür. Bu işleme ise, "yol çekme" adı verilir. Yol çekme ile toplanan paralar, daha sonra darbukacı kadına (Ulusoy1973: 6721) verilir.

Karabük / Safranbolu'da gelin kınaya çıkartıldıktansonra oyunlar oynanır. Oyun kaldırıcı bir kadın, birbirine uygun olan kızları oyuna kaldırır. Böylece oyuna kaldırdığı kızları oğullarını evlendirmek isteyen kadınlara gösterir. Çünkü bu gece genç kızlar ve oğullarını evlendirmek isteyen kaynana adayları düğün evini doldururlar. Kaynana olacak kadın gözüne bir kız kestirmişse, oyun kaldırıcı kadını "Falanca kızı bir daha oyuna kaldır(Doruk 2006: 43)" diye sıkıştırır. Amaç, o kızı bir daha görerek boyuna posuna, giyinişine, kızda bir aksaklık olup olmadığına bakmaktır. Böylece kına geceleri yeni kurulacak yuvalara zemin hazırlar. Daha sonra gelin, genç kızlar, sağdıç ve erkek tarafının yakınları kendi aralarında "mız mız" oyununuoynarlar (Doruk 2006: 41-67).

Bursa'dagelin odasından çıkartıldıktan sonra oynatılır. Oyun sırasında gelinin iki eline pirinç verilir. Gelin kız oynarken bu pirinçler azar azar yere dökülür. Dökülen pirinçleri geceye katılanlar bereket getireceğine inandıkları için toplarlar.[30]

Adana /Çukurova'da ortaya çıkarılan gelinin başında şeker kırılarak geceye katılan herkese uğur getirir (Onuk 1995: 188)diye dağıtılır.

[30]**Yurt Ansiklopedisi**, 3, İstanbul 1982, Anadolu Yayınları, s. 1752.

2.1.1.6.2. Kınanın Hazırlanışı

Ülkemizde gelin kınası belirtilen uygulamalardan sonra yoğrulmaya başlanır. İçel (Ulusoy 1973: 6721) Kayseri/ Sarız (Kanat 2007: 57),Osmaniye (Şimşek 2003: 24)'de ise kınanın yoğrulması için, gelinin babası ya da kardeşlerinden izin alındığı görülür.

Gaziantep (Korkmaz 1999: 94) ile Çukurova ve Kenzin (Oruk 1995: 186)'de kınanın törenden bir gün önce yoğrulduğu, Erzincan (Kara 1995: 142)'da ise kınanıntörenden önce oğlan evin tarafından yoğrularak kız evine getirildiği götürülür.

Yapılan araştırmalar sonucunda ülke genelinde gelinin kınasının çeşitli bayanlar tarafından çeşitli şekillerde yoğrulduğunu/ezildiğini gördük.Yine, bazı yörelerimizde kınayı yoğuran kişilerde özel şartların arandığını tespit ettik. Bu tespitlerimizden bazıları şunlardır:

Isparta'da gelinin kınası sedece başı bozulmadık yani yuvası bozulmamış yaşlıca bir kadın tarfından (Isparta İl Yıllığı 2003: 248)karılır.

Ankara'da gelin kınası kocası ölmemiş bir kadın tarafından (Erdoğdu 1999: 178) hazırlanır.

Erzurum'da Hülya Taş (1995: 95)'ın belirttiğine göre, kızın kınası başı bozulmadık, evliliğinde mutlu olan bir bayana ezdirilir. Bu kadınının da kınayı ezerken "Gına daşlandı, ezilmir" diye bahşiş istediği görülür.

Yine, Erzurum'da kına ezilmesi esnasında kınaya katılan kızların, "O gün bugün olaydı/ Zülfün düzgün olaydı/ Bekâr gezdiğin günler/ Biri bugün olaydı(Sezen 2007: 89)" diye çeşitli maniler okuduğu görülür.

Adana/ Karaisalı'da gelin kınasını bahtı açılmamış bir kızınkollarına oyalı tülbent bağlayarak yoğurduğu görülür. Ayrıca burada yoğrulan kınanın çiğköfte sıkımı şekline getirilerek gelinin yanınan getirildiğigörülür (Başçetinçelik 2001: 20).

Osmaniye'de kınayı dört başı mamur yani annesi-babası sağ olan, oğlu kızı olan ve mutlu bir hayat süren bir kadının yoğurduğu görülür. Yoğrulan kınanın küçük yuvarlaklar haline getirilerek bir tepsiye dizildiği, yuvarlakların üzerlerine ise birer tane kibrit çöpü ve mum dikildiği görülür. Daha sonra tepsinin elden ele dolaştırılarak kızın başına getirildiğigörülür (Şimşek 2003: 24).

Ordu'nun köylerinde kınayı gelini gezdiren kızlar (Köksal 1970: 26) yoğurur.

Şanlıurfa'da gelinin kınasını kirvenin hanımı dua okunmuş süt ile (Şanlıurfa İl Yıllığı 1997: 153)yoğurur.

Harput'ta kınayı gelinin yengesi (Memişoğlu 1952: 502) yoğurur.

İçel/ Silifke'de gelinin kınası, oğlan evi gelmeden önce yetişkin kızlar tarafından yoğrulur. Yoğrulan kına yedi top halinegetirilir. Daha sonra da bu top kınaların üzerlerine mum dikilir (Alptekin 1999: 10).

Kırşehir/ Çiçekdağı'nda gelinin kınasını ağzı dualı bir kadın dualadıktan sonra (Ayan 2007: 26) ezer. Yörenin bazı yerlerinde ise kınanın gelin ağlatıldığı esnada karıldığı (Gaziulusoy 2006: 6) görülür.

Artvin (Özdemir 1985: 27) ve **Bursa/** İnegöl (Kartal 1998: 181)'de kınayı gelinin arkadaşları yoğururlar.

İzmir/ Kiraz / Kale Köyü ile **Kütahya**'da nde gelinin kınası karılırken, bir yandan da manilerinin okunduğu görülür.Bu bağlamda İzmir'de;

Peşkir aldım dürüden
Gurbet seni çürüden
Kurbanlık koyun gibi
Ayırdılar sürüden (Aksakal 1995: 15)

Kütahya'da da ise;

Gül ezerler gül ezerler
Gülü candan severler
Ah akabinde düştü gönül
Ayrılması pek müşkül [31]gibi çeşitli manilerin okunduğu görülür.

Gaziantep'te kına kınacı kızlar tarafından çiğ köfte sıkımı şeklinde (Kotkmaz 1999: 94) yoğrulur.

Tokat / Reşadiye'de kına bir tasta veya tabakta yoğrulur. Ayrıca kına yoğrulurken kınanın içine bir miktar bozuk para atılır. Daha sonra bu paraları alması için bir erkek çocuğuna kına avuçlatılır. Çocuğun avuçladığı paralar gelinin yazmasına düğümlenir. Bu para bereket parası olsun (Dünden Bugüne Reşadiye 1998: 261) diye daha sonra damada verilir.

[31]**Yurt Ansiklopedisi**, 7, İstanbul 1982, Anadolu Yayınları, s. 5368.

Sivas/ Gürün (Öz 1998: 369'de kına genç bir gelin tarafındankına tepisisinde özenir. Sivas/ Kangal (Doymuş 1999: 68)'da ise, kötü cinler ve yapılan büyüler gelin kıza tesir etmesin diye özenen kınanın içine tuz katılır.

Kayseri/ Sarız'da kına yengelerden anne ve babası sağ olan birisi tarafından karılıp özenir.Karılan kına daha sonra kına tepsisi adı verilen bir tepsiye top top dizilir. Top top dizilen kınaların üzerlerine de mumlar konulur Tepsinin kenarları da elma ve çerezlerle süsülenir (Kanat 2007: 57).

2.1.2. Kına Anında Yapılan Pratikler

Çalışmamızın bu bölümünde gelin kınasının kim tarafından, nasıl ve nereye yakıldığı üzerinde durulacaktır.

2.1.2.1.Kınayı Kim Yakar

Ülkemizde gelinin kınası çeşitli şekillerde özendikten sonra sıra gelinin kınasını yakacak kişiyi belirlemeye gelir. Bu kişi, bazen kız evinden bazen de oğlan evinden seçilir. Gelinin kınasını, Giresun (Giresun İl Yıllığı 1998: 108), Kastamonu (Erdoğdu 1991: 146), Diyarbakır (Aksu 1997: 74), Bursa/ İnegöl (Kartal 1998: 181), Kayseri /Bünyan (Akbaş 1994: 215) ve Ordu (Köksal 1970: 26)'da gelinin arkadaşlarıyakar. Erzincan (Kara 1995: 142) ve Malatya/ Arapkir (Üçer-v.d. 2008: 153)'de gelinin sağdıcı yakar. İçel/Tarsus/ Taşobası Köyü (Ulusoy 1973: 6722)'ndetopluluğun sevdiği bir kız yakar. Tekirdağ (Artun 1983: 15), Bilecik/Gölpazarı (Gölpazarı İlçe Yıllığı 2008: 99), Sivas/ Hafik/ Hacıali Köyü (Aşıtepe 1974: 17), Erzurum/ Kutlutaş Köyü (Polat 1993: 95), Harput (Sunguroğlu 1965: 3860), Çankırı/Saçak (Ataş 1997: 70), Mardin (Güler 1998: 64), Eskişehir/ Şükranlı (Cingöz 1992: 12) ve Tokat (Ulu 1987: 104; Temiz 1996: 206)'ta oğlan evinden gelen yengeler, kınacı kızlar, ya da kınacı kadınlar yakar.Bolu /Mudurnu (Boratav 1973: 218), Kütahya (Tüccarbaşıoğlu 1969: 25) ve Sinop/Boyabat (Başoğlu 1980: 15)'daise gelinin kınasını kız ve oğlan evi tarafından birer kişinin aynı anda yaktığı görülür.

Yine, Trabzon(Çelik 1994: 21)'da gelinin kınasını "ağlayıcı"[32]adlı kişinin, Şanlıurfa (Şanlıurfa İl Yıllığı 1997: 153)'da ise kirvesinin yaktığı tespit edilmiştir. Kınaya damat tarafından kimsenin katılmadığı kına törenlerinde ise,gelinin kınası genellikle kız tarafından ihtiyar bir bayan (Tüccarbaşıoğlu 1969: 25) tarafından yakılır.

Ülkemizin bazı yerlerinde kınayı yakacak kadınlarda çeşitli şartlar aranır. Gelinin kınasını,İzmir /Bademler Köyü (Turan 2008: 171), Artvin (Özdemir 1985: 27), Gaziantep (Özçörekçi 1997: 322), Antalya/ İbradı (Koşay 1944: 162), Isparta (Isparta İl Yıllığı 2003: 248), Sinop/Boyabat (Başoğlu 1980: 15), Ankara (Ceviz 2009: 47) ve Çankırı/ Saçak (Ataş 1997: 70)'tabaşıbozuk olmayan kişiler yakar.Başıbozuk tabiri, genellikle eşi ölmüş ya da eşinden ayrılmış bayanlar için kullanılır. Belirtilen yerlerde gelin kızın da kocası ölmesin ya da gelin kız da kocasından ayrılmasın diye bu uygulamanın yapıldığı görülür. Kırşehirli Kiraz Yılmaz'ın belirttiğine göre ise, kına törenine başıbozuk bir bayan katılmışsa bu kişi kına yakılırken gelinin yanına (Yılmaz 2010) yaklaştırılmaz.

Bolu (Eker 1998: 25), Karabük/ Safranbolu (Doruk 2006: 46), Burdur/ Bucak (Macit 2008: 67) ve Sivas (Üçer 1980: 19)'ta gelinin kınasını halk arasında mutlu bir evlilik yaptığına yaygın olarak inanılan bir kişi yakar.

Çorum'da, geline iki defa kınanın yakıldığı görülür. Yörede gelinin kınasını önce kaynana yakar.Sonra da iyi ailelerden geldiğine inanılan iki kız ile zengin, çocuklu ve boşanmamış iki gelinin geline kına yaktığı (Şahinci 1989: 100)görülür.

Yine, Ataman (1992: 32)'ın belirttiğine göre, ülke genelinde gelinin sağ eline ve sağ ayağına hiç evlenmemiş bir kızın, sol eline ve sol ayağına da başı bozulmamış yeni bir gelinin kına yakması uğur sayılır.

2.1.2.2. Kına Nasıl ve Nereye Yakılır

Ülkemizde gelinin kınasını yakacak kişi belirlendikten sonra, sıra gelinin kınasını yakmaya gelir. Kınagenellikle gelinin eline yakılır. Gelinin baş, ayak, boyun gibi bölgelerine de kına yakılabilir. Geline Bursa (Bursa İl Yıllığı 1967: 108)'da tekerlekya da yüksük, Gaziantep (Özçörekçi 1997: 321)'te hamurlu veya işlikli,

[32] Gelinin hem kınasını yakmakla hem de gelini ağlatmakla görevli kadına verilen ad.

Isparta / Sütçüler (Isparta İl Yıllığı 2003: 246)'deipli, bazı yerlerimizde (Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi 1957: 220) ise boğma ve yâren kildi adı verilen şekillerde kınalar yakılır.

Yapmış olduğumuz kaynak taramaları sonucunda ülkemizde gelin kınalarının nasıl ve nereye yakıldığı hakkında elde ettiğimiz bazıbilgiler şunlardır:

Bursa/İnegöl'degelin kız önce gecelik veya sabahlık giyer. Sonra abdest alarakbir sandalye (Kartal 1998: 182) oturur. Hülya Taş (2008: 58)'ın belirttiğine göre, kınasının yakılacağı yere oturan gelinin başına kırmızı bir duvak örtülür. Örtüyü gelinin başına oğlanın annesi örter. Örtülen bu örtünün 7-8 renkte tülbentlerden oluştuğu, tülbentlerden her birinin de ucuna para bağlandığı belirtilir. Yine Şehitler Köyü'ndesandalyeye oturan kızı, arkadaşları sandalyeyle birlikte üç kere havaya kaldırırlar. Tüm bu işlemlerden sonra gelinin el ve ayaklarına çapraz vari (Bursa İl Yıllığı 1967: 108) ya da tekerlek şeklinde kına konulur. Avucundaki kınanın üzerine de bereket parası olacağına inanılan bir miktar para (Koşay 1944: 156) sıkıştırılır.

Isparta'da gelin kıza kınası yakılmadan önce abdest aldırılır. Kadınlar gelini evin ortasına koydukları bir yastığın üzerine oturturlar. Yüzünü kırmızı bir örtü ile örterler. Avucunun ortasına "yumma" adı verilen, gelinin görümce ya da eltisinin koyduğu uğur parasını üzerine de gelin kınasını koyarlar. Ya da usta bir kınacı tarafından "ipli kına" adı verilen kınayı yakarlar. Ertesi gün kızın avucundaki ip ve posaları çıkartılır (Isparta İl Yıllığı 2003: 246).

Koşay'ın belirttiğine göre, Isparta'da gelinin kınası el-ayaklarına şekil ve biçim aranmadan düz biçimde yakılır. Kına yakılırken de Ahmediye ve Muhammediye gibi kitaplardan bazı yerlerin okunduğu görülür (Koşay 1944: 169).

Şanlıurfa'da gelin kirvenin önüne gelerek oturtulur. Başına da pembe bir duvak örtülür. Kirve gelinin avucunun içine bir altın koyarak gelinin kınasını yakar. Daha önce gelinin yüzüne örtülen pembe duvak açılarak, gelinin kına yakılan eline bağlanır (Şanlıurfa İl Yıllığı 1997: 153).

Aksaray / Pirli Köyü'nde gelin kıbleye (Kaya 1982: 19) döndürülür. Kadınlar ortalarına aldıkları gelini bir yastık üzerine üç kez kaldırıp oturturlar. Gelinin her kaldırılışında dua okunur. Daha sonra gelinin başına al ve yeşil renklerde

tülbent örtülür. Sonra da kızın sağ elinin ortasına ve ensesine kına yakılır (On Bin Yıllık Kültür Şehri Aksaray: 2000: 201).

Tekirdağ'da oğlan evinden gelen kınacı kızlar ya da yengeler gelini bir sandalyeye oturturlar. Sonra da gelinin etrafında toplanarak bir daire (Tekirdağ İl Yıllığı 1973: 97) oluştururlar. Gelinin yüzüne kırmızı bir krep örtülür. Sonra da söylenen kına vurma türküleriyle gelin ağlatılır. Ağlamayan gelin ayıplanır. Daha sonra gelinin omzuna birer mendil konulur. Konulan bu mendile orada bulunanlar para yapıştırırlar. Gelinin el ve ayaklarına kına yakılır. Yakılan kınanın üzerigelinin çeyizinde alınan ayak kına bezleriyle sarılır. Ayrıca, yörede kına yakılırken kına vurma türküsü söylenir (Artun 1983: 15-17).

Sivas/ Gürün'de Mehmet Öz (1998: 339)'ün belirttiğine göre, gündüz ve gece kınası olmak üzere iki kına tertip edilir. Gündüz kınasında ortaya bir yastık konulur. Kız bu yastığın üzerine kıbleyedoğru oturtulur. Oğlan tarafından getirtilen bir pembe tül kızın yüzüne örtülür. Damadın bacısı veya kızın bir yakını gelinin yanına oturur. Kızın ayağının altına bir şeker kutusu, başına da bir ekmek konulur. Yörede pembe tül mutluluğu, şeker refahı, ekmek de bolluk ve bereketi simgeler. Kızın başının üstüne de genellikle 3, 5, 7 gibi tek rakamlarda mum konulur. Sonra da oğlan tarafı 12 ya da 24 mum yakarlar. Yakılan bu mumlar, gelinin başının üstüne konan ekmeğin üzerine tutulur.Bu esnada da yörede gelinin kınası yakılır. Kına yakıldıktan sonra mumlar söndürülür. Gelinin başındaki ekmekle, ayağının altındaki şeker kutusu damadın yakını tarafından (bacısı, yengesi v.s.) alınır. Alınan bu nesneler döner dönmez damada satılır. Söndürülen mumlar ise, geceye katılanlar tarafından "darısı başlarına gelsin" diye kapışılır. Belirtilen yerde gece kınasının da aynı şekilde yakıldığı görülür.

Sivas / Kangal'dagelini genç kızlar bellerinden tutarak ortaya oturturlar. Daha sonra gelinin başına şeffaf bir örtü örterler. Başının üzerinde de üzerinde yakılı mumların bulunduğu tepsiyi döndürürler. Bir yanda da babadan başlanılarak, kızın ailesinin fertlerinin hatırlatıldığı "Çaktılar çakmak taşını / Kurdular düğün halayını / Çağırın gelsin kızın babasını / Babasız kız gelin olmaz (Doymuş 1999: 68)" gibi türkülerle gelin ağlatılır.

Ağlatılan kızın yanına kınayı yakacak olan kadın veya kız gelerek, gelinin elini başının üzerine kaldırır. Sonra da kınayı gelinin sağ elinin küçük parmağına

(Üçer 1980: 19) yakar. Alacahan Kasabası(Koç 2007: 56-57)'nda yakılan bu kınanın üzerine para konulur. Bu para kızın elinden bir erkek çocuk tarafından üç defa alınarak, tekrar yerine konulur. Üçüncü koyuşta çocuk parayı alarak, gider. Yarhisar(Çavuşoğlu 2004: 241)'da gelinin ellerine yakılan kınanın üzeri koca evine alıyla girip kefeniyle çıkması niyetiyle kırmızı ve beyaz renkli iki örtü ile sarılır.

Sivas'ta yakılan bu kınadan başka kız evinde kalanlar arasında da geline kına yakıldığı görülür. İkinci kına gecenin ilerleyen saatlerinde yakılır. Kına yakılmadan önce geline abdest aldırılır. Sonra da gelinin daha önce kınalanmamış el ve ayak parmakları kınalanır.Bu esnada, gelinin daha öncetek parmağına yakılan kınanın üzerine kına bulaştırılmamaya dikkat edilir. Eğer bu parmağa kına bulaştırılırsa damadın gelinin üzerine kuma getireceğine (Üçer 1980: 19) inanılır.

Ordu'nun köy düğünlerinde odaya getirilen kız bir sandalyeye oturtulur. Önüne kına sinisi, onun yanına da bir seccade bırakılır. Defçi kadın "Büyükannesi gelmeyince / Bahşişi vermeyince / Kız elini kınaya vermiyor" diye bir türkü söyler.Büyükkanne gelerek gelinin yanına konulan seccadenin üstüne bahşiş bırakır. Seccadeye sırasıyla anne, kardeş ve gelinin yakın akrabaları para, tencere, heybe, belbağı gibi hediyeleri bırakırlar. Sonra da gelinin el ve ayaklarına kına yakılır (Köksal 1970: 26).

Çankırı/ Saçak Beldesi'nde geline önce abdestaldırılır.Sonra eline bozuk para konularak türküler eşliğinde gelinin kınası yakılır.(Ataş 1997:70).

Hacıhasan Köyü'nde ise, gelin ortaya oturtulur. Gelinin çevresine de genç kızlar otururlar. Kızlar hep birlikte gelini yukarı kaldırıp, ona maniler söylerler. Sonra gelin için ortaya bir yastık getirilir. Buna gelinin kardeşlerinden biri oturarak bahşiş alır. Gelin bu yastığa oturtulur ve gelinin kınası yakılır (Cırık 1979: 8807).

Çorum'da geline iki defa kına yakılır. İlk kına, oğlan evi kız evine gelince kaynana tarafından gelinin avucuna yakılır. İkincisi ise, oğlan evi gittikten sonra kız evi sakinleri arasında yakılır. Gelin ortaya alınarak önüne balta, çıra, çivi, ayna ve biraz kına konur. Gelinin sağına ve soluna bir kız ile bir gelin oturtulur. Gelinin sağ el ve sol ayağını iki kız, sol el ve sağ ayağını ise iki gelin kınalar (Şahinci 1989: 100).

Harput'ta kına misafirlerin oturduğu büyük bir oda ya da sofada yakılır. Bu yerlerden birinin ortası boş bırakılır. Boş bırakılan yere bir yastık konulur. Gelin bu

yastığa oturtulur. Gelinin usta kınacılar tarafından sırasıyla el ve ayak parmakları kınalanır. Kaynana ya da görümce tarafından gelininelindeki kınanın içine altın gömülür. Eli de ipek mendil veya beyaz tülbentle sarılır.Gelinin kınası yakıldıktan sonra sağdıcın ve bazı kız çocuklarının ellerine kına konur (Sunguroğlu 1965: 3860).

İçel/ Silifke ve çevresindeki köylerde Ali berat Alptekin (1999: 10)'in belirttiğine göre, herhangi bir delikanlının eline silah, genç bir kızın eline de yastık verilir. Erkek silahı üç defa atar. Genç kız da elindeki yastığı üç kere yere vurarak, kıbleye doğru koyar. İki bekâr kız da gelinin kollarına girerek onu üç defa yastığın üzerine oturtup kaldırırlar. Sonra da kına türküleri eşliğinde gelinin eline kınası yakılır. İçel/ Tarsus/ Taşobası Köyü(Ulusoy 1973: 6721)'nde ise, gelinin kınası alkışlar eşliğinde önce sağ elinin, sonra da sol elinin avuç ortası ile serçe parmağına yakılır.

Burdur/ Bucak'ta geline önce abdest aldırılır. Gelinin başına al bir örtü örtülerek gelin ağlatnası yapılır. Sonra da gelinin el ve ayaklarına kına yakılır (Macit 2008: 70).

Karabük/ Safranbolu'da, gelin yere atılan yastığın üzerine oturtulur. İki eline iki (farklı) kişi tarafından kına yakılır. Kına yakılırken gelinin eline para veya altın konulur. Gelinin eline konulan para veya altın ertesi günbereket getirsin diye gelinin sandığına konulur (Doruk 2008: 4,6).

Kayseri'de Emine Kanat (2007: 53- 56)'ın genellikle geline iki kına yakılır. İlkine kayınvalide gitmez. Bu kınada görümce, gelinin sadece avuç içine kına yakar. Kınanın üzerini de, iğne oyalı bir kırmızı kurdele ile bağlar. İkinci kınada ise önce yere halı namazla serilir. Üzerine de iki tane de halı yastık konulur. Gelin bu yastıkların üzerine oturtulur. Gelinin başına kırmızı bir örtü örtülür.Yanına biri oğlan evinden, diğeri de kız evinden olmak üzere iki kadın oturur. Gelinkınasını yakan kişiye elini açmaz. Eli, avcunakonulan altın ile açılır. Gelinin annesi, kınayı yakanlara birer eşarp veya havlu vererek teşekkür eder.

Kayseri'de genellikle gelinin tekmil eli (Koşay 1944: 178), avcu ile ayakları (Kanat 2007: 54), Bünyan(Akbaş 1994: 216)'da ise sağ elinekına yakılır. Önce kızın açılan eline, sonra da ayaklarına "Yükseğinde namlı karın görünür / Engininde güzellerin salınır / Kimya dedikleri sende bulunur / Burcu burcu kokar gülün Erciyes (Turan 2009: 755)" türküsü eşliğinde kına yakılır. Yörede gelinin eline konulan

kınanın çok olmasına dikkat edilir. Çünkü elinde kınası çok olan gelinin ahrette Kevser ırmağından su içeceğine (Turan 2009: 755) inanılır.

Bünyan (Akbaş 1994: 216)'da gelinin kınalanan sağ eli, önce beyaz bir bezle sarılır. Sonra da bu beyaz bezin üzerine kırmızı bir bez bağlanır.

Gelinin ikinci kınası sabaha doğru yakılır. Bünyan(Akbaş 1994: 217)'da, gelinin el ve ayaklarına yakılacak bu kınanın içine tuz ve şeker katılır. Gelinin elleri bileklerine, ayakları da topuklarına kadar kınalanır.

Kırşehir'de Çiğdem Gaziulusoy (2006: 53-55)'un belirttiğine göre, gelin iki halı yastığının üzerine oturtulur. Gelin, "ufku aydınlık olsun, büyüğünü saysın, küçüğünü sevsin, evine bağlı kalsın (Gaziulusoy 2006: 53)" diye kıbleye oturtulur. Gelinin başına gelin kızı nazardan ve kötülüklerden korumak için kırmızı bir örtü örtülür. Örtünün kenarından genç kızlar tutarak gelini ağlatırlar. Bu esnada "Ilgınca, salgınca yağan yağmurlar / Gız anneyin gözünün yaşı deal mi / Yüksek yüksek de görünen dâlar / Gız babayın damının başı deal mi (Gaziulusoy 2006: 54)" şeklinde ağıtlar söylenir. Gelin biraz ağlatıldıktan sonra gelinin annesi kızının eline para koyar. Fakat gelin altın istediğinden elini açmaz. Altın ya da yüksek miktarda para alınca elini açar. Yağmurlu Köyü'nde ise, gelinin dayısı ve amcası tarafından "yol" adı altında para veya tabanca alınıp, karşılığında da geline küçük bir hediye verildikten sonra gelin elini (Gaziulusoy 2006: 54) açar. Eli açılangelinin avucuna fındık büyüklüğünde kınası konur. Kınanın iyi tutması için üzeri asma yaprağı ile kapatılır. Yörede eskiden kınanın, gelinin avucunun tamamına ve parmaklarına yakıldığı görülür. Ayrıca gelinin bu kınalı eli ile odanın kapısının üzerine hatıra kalsın diye kınalı elini sürdüğü görülür. Günümüzde bu uygulama çok nadir olarak uygulanmaktadır.

Sinop/ Boyabat'ın köylerinde oğlan evi gelin kıza önce abdest aldırılıp, iki rekât namaz kıldırır. Daha sonra gelin, odanın ortasında konulan halı yastık üzerine oturtulur.Gelinin el ve ayakları kınalanır (Başoğlu 1980: 15).

Artvin'de gelin, kız ve oğlan yengelerinin arasına oturur. Kızlar ellerinde mumlarla oğlan yengesinden "nişan ekmeği" isterler. Ekmeği aldıktan sonra gelinin başına bir mendil açılır. Açılan mendilin üzerinde ekmek kesilerek halka dağıtılır. Bu ekmeğin bir parçası saklanarak çiftlerin gerdek gecesinde yemeleri için ayrılır. Sonra "Bu gece kına gecesi / Mumlar yanacak gecesi / Çağırın kız anasını / Saysın saysın

da ağlasın (Özdemir 1985: 27)" diye ezgilerle gelinin eline kınası yakılır. Kına yakıldıktan sonra, gelinin eli bir mendille silinir. Bu mendil gelinin koynunda ölene dek saklanmalı kaybedilmemelidir (Özdemir 1985: 27).

Antalya'da Hüseyin Çimrin (1984: 64)'in belirttiğine göre, kına eğlencesinin bir yerinde yaşlı bir kadın "Kızlar, erkekler yatsıdan çıktı kınayı getirin de yakalım ne duruyorsunuz (Çimrin 1984: 64)" der. Gelin,yapılan bu çağrının üzerine odanın ortasına konan bir sandalyenin üstüne oturtulur. Gelinin sağ eli yukarıya kaldırılarak. küçük serçe parmağına kına konur. Üzeri de al bezle bağlanır. İbradı (Koşay 1944: 162)'da ise, kız ellerini kınaya açmaz. Kızın eli, iki üç kuvvetli kadın tarafından zorla açılır. Önce gelinin sağ avucuna bir altın sonra da sol avucuna bir gümüş para ile kına konulur. Yörede davetliler dağıldıktan sonra gelinin diğer parmaklarına, topuklarına ve ayak parmaklarına (Çimrin 1984: 64) da kına yakılır.

Bartın'da gelinin kaynanasının önüne oturtulur.Kaynana gelinin kınasını avucuna yakar. Kınanın üzerine de para basar. Kına "Oy Feridem Feridem / Ne bakarsın geriden / Kurbanlık koyun gibi / Ayrılıvercen (Şahin 2000: 79)" sürüden gibi geceye özgü manilerle sona erer.

Diyarbakır'da Aysu Aksu (1997: 74)'nun belirttiğine göre, kına türküsü eşliğinde gelinin önce avucuna bir altın bırakılır. Ergani (Beysanoğlu 1995: 103)'de zifaf gecesi damat namaz kılarken gelin bu altını damadın başından aşağı dökerse çiftin zengin olacağına inanılır.

Gaziantep'te Kürşat Korkmaz **(**1999: 92-95)'ın belirttiğine göre gelinin kınası şöyle yakılır: Bazı yerlerde gelininkınası oğlan evi kız evine geldikten sonra bazı yerlerde ise, oğlan evi kız evindengittikten sonra yakılır. Oğlan evinin kız evine gelmesiyle yakılan kınada, gelin önce ortaya konulan bir kına tepsisinin üzerine oturtulur. Yengelerden biri gelinin kınasını yakarken, diğeri davetlilere kına dağıtır. Bu arada da davetli kadınlar hep bir ağızdan "Maşallah, maşallah, hayırlı olsun inşallah (Korkmaz 1999: 93)" diyerek zılgıt[33] çalarlar. Kına yakılma esnasında genç kızlar, kısmetlerinin açılmaları için dilek tutarlar. Ayrıca yörede kına tepsisi genç kızların başının üzerinden onlarında başına gelsin diye geçirilir.

[33] Kadınların hep bir ağızdan sağ ellerini ağızlarının önünde tutarak lilililiiiii diye haykırmaları.

Gaziantep'in bazı yerlerinde (Özçörekçi 1997: 321-323) oğlan evinin kız evinden ayrılmasından sonra gelinin kınası yakılır. Bu kınadagelin önce ortaya getirilen yastığın üzerine oturtulur. Daha sonra herhangi bir kına türküsü söylenmeden, direk kızın el ve ayaklarına "hamurlu" veya "işlikli kına" yakılır. Gelinin kınası yakıldıktan sonra da konuklara yoğrulan kına dağıtılır.

Trabzon'da kına yakılırken ülkemizin hemen hemen her yerinde söylenen "Geline bak geline / Kına yakmış eline / Gelin durmuş gediyor / Güveyinin evine (Çelik 1994: 21)" manisi söylenir. Ağıtçı kadın gelini ne kadar ağlatırsa o kadar başarılı sayılır. Eğer gelin kınada ağlamazsa "falancanın kızı ağlamadı, ne kadar da kocaya gidesi varmış" diye ayıplanır.

Koşay (1944: 191)'ın belirttiğine göre, Trabzon'da kına gelinin ve genç kadınların ellerine, ihtiyar kadınların da abdestlik adıyla sadece başparmaklarına yakılır. Ayrıca, gelinin ve genç kızların ellerine önceden hazırlanmış limon veya portakal kabuklarına yapılan oymalar ile kına yakıldığı belirtilir.

Erzincan'da kına yakılma anında önce gelinin parmağına kına yüzüğü takılır. Sonra gelinin avucuna altın ya da para konup üstüne kınası yakılır ki, bu para bereket getirsin diye sonra damadın cüzdanına konurarak, harcanmaz. Önce paranın üzerine sonra da gelinin ayak parmaklarına kınacı kadının aldığı "kına tutmaz" bahşişiyle kına yakılır [34](Kara 1995: 142-143).

Eskişehir'de Koşay (1944: 162)'ın belirttiğine göre, geline iki defa kına yakılır. Oğlan evi kız evine gelince yakılan kınada, gelin otaya alınır. Sonra gelinin etrafına, başta kaynana olmak üzere yaşlı kadınlar toplanırlar. Kadınlar türkü söyleyerek gelinin etrafında üç defa dönerler. Üçüncü dönüşte, gelini kıbleye karşı oturturtup, duvağını açarlar. Duvağı açılan gelinin saçlarının örgüsünü de açarlar. Önce gelinin başına bir parça kına korlar. Bu kınanın üstünü de kullanılmamış kırmızı bir bezle örterler. Bezin üzerine de tülbent sarıp, gelinin duvağını kapatırlar. Böylece kına yakma işi sona erer. Geline yakılan bu kınanın ertesi günkü kız hamamına kadar yıkanmadığı görülür.Geline sabaha doğru yakılan ikinci kınada ise, gelinin elleri, bileklerine kadar, ayakları da iç ve dış topuklarından yukarıya kadar kınalanır. Bu kına yakılırken yörede beyaz yer kalmamasına dikkat edilir.

[34] **Yurt Ansiklopedisi**, 4, İstanbul 1982, Anadolu Yayınları, s. 2656.

Çünküdamadıngelinin elinde kalan her beyaz yer için genç kızlardan ahrette hakkını alacağına inanılır (Koşay1944: 162).

Eskişehir/ Şükranlı'da ise, geliniki kat yapılan baş yastığının üzerine ellerini çapraz yaparak, başının üzerini kapatacak şekilde oturur. Oturan gelinin üzerine beyaz bir örtü örtülür. Yengelerden biri gelinin sağ eli ile sol ayağına, diğeri de sol eli ile sağ ayağına çaprazlama kına yakar. Bir başka yenge de yakılan kınaları ilahiler eşliğinde bir çabutla bağlar (Cingöz 1992: 12-15).

Adana/ Çukurova (Onuk 1995: 187)'da gelin ortaya konan bir yastığın üzerine üç defa oturtulup kaldırılır. Üçüncü oturuştan sonra gelinin başına yeşil bir örtü örtülür. Karaisalı (Başçetinçelik 2001: 20) ve çevresinde, gelin son kez ağlasın da kocasının evinde hep gülsün diye ağlatılır. Ağlatılan Karaisalı'da kızın önce sağ, sonra da sol eline kınası (Başçetinçelik 2001: 20) yakılırken, Adana/ Çukurova (Onuk 1995: 187)'da "sünnet kınası" olarak gelinin ensesine kına yakılır. Ayrıca Karaisalı'da gelinin eline kına yakılırken demir gibi olsun (Başçetinçelik 2001: 20) diye para konulur. Gelin eline konulan bu parayı daha sonra sandığının dibinde saklar.

Osmaniye Kadirli/ Sumbas'tagelinin gelinin yönü kıbleye çevrilir. Gelinin başına da kırmızı bir örtü örtülür. Esma Şimşek,bu kırmızı örtünün yörede nazardan koruyucu özelliğine inanıldığı için gelinlerin başına örtüldüğünü (Şimşek 2003: 24) Belirtir. [35] Gelinin etrafı,kınayı yakan yengeler ve genç kızlartarafından sarılır. Sesi gür olan bir kadının söylediğikına türküsü ilegelin ağlatılır. Sonra da gelinin önce sağ, sonra de sol eline kına yakılır.Gelinin kınası yakıldıktan sonra davetlilere kına dağıtılır. Davetliler degelin kınasını yakmanın sevap olduğuna (Şimşek 2003: 24)inandıklarından, dağıtılan kınaları kapış kapış erderler.

Tokat'ta gelin sandalyeye oturtulur. Gelinin yanına da içinde bir miktar paranın saklandığı kına getirilir. Bu kına önce bir oğlan çocuğuna avuçlatılır.Böylece kınanın içindeki para bu çocuğa kaptırılır. Bu para çocuğun elinden geline aldırıldıktan sonra, gelinin kınası (Cinlioğlu 1977: 10-11) yakılır.Almus'ta ise, kızın eline konulan para kese bereketi olarak damadın cebinde (Ulu 1987: 104) bekletilir

[35] Gelinlerin başına örtülen kırmızı renkli örtü hakkında detaylı bilgi için (Şimşek 2003: 24)'e bkz.

Reşadiye'de gelinin eline geceye katılanlarayakıldıktan sonra (Dünden Bugüne Reşadiye 1998: 261) kına yakılır. Gelinin kınasının üzerine al bir bez sarılır. Yörede kınayı yakan kişiye de bir hediye verilir (Tokat İl Yıllığı: 2006: 222-223).

Kütahya'da Füsun Tüccarbaşıoğlu (1969: 25)'nun belirttiğine göre, kına gelinin sol eli ve ayağı ile sağ eli ve ayağına yakılır. Daha sonra gelinin eline yakılan kınanın üzeri yeşil yaprakla sarılır.[36] Gelinin kınası yakıldıktan sonra kısmetleri açılsın diye kınaya kızlara kına (Tüccarbaşıoğlu 1969: 25) yakılır.

Kastamonu'da geline önce abdest aldırılır. Sonra ortaya yarım buğday ölçeği konulur. Gelin, bu ölçeğin etrafında bereket getirsin diye üç defa döndürüldükten sonra ölçeğin üzerine oturtulur. Gelin kınası için elini açmaz. Hemen kızın annesine, "Kız anası, kız anası nerdesin, kızına hakkını helal ettin mi, kız avcunu açmıyor (Erdoğdu 1993: 138)"denir. Annesi de kızına bir hediye vererek "Hakkımı helal ettim" der. Bunun üzerine gelinin eline;

Kayri işler mübarekliği için
Döllü döşlü ola,
Hacı karısı, hacı anası ola
Allaha kul, Peygambere ümmet ola
Zeliha, Havva, Yusuf'un
Muhabbetini vere (Erdoğdu 1883: 138)

diye edilen dualar ile kına yakılır.

İzmir / Karaburun'da ortaya bir yatak yapılır. Gelin bu yatağın içine yatırılır. Yatağın içinde gelinin el ve ayaklarına kına yakılır (Koşay 1944: 174).

İzmir/ Bademler Köyü'nde, gelinin kınasını yakacak olan kadın parmağı ile bir miktar kına alır. Bu esnada da;

Peygambere salavat
Salliâla seyidine Muhammed
Gudlu ossun diyenin
Âkıbeti hayır ossun (Turan 2008: 15)

diye dua eder. Daha sonra da kınayı gelinin eline;

[36]**Yurt Ansiklopedisi**, 7, İstanbul 1982, Anadolu Yayınları, s. 5368.

Gına yaktım eline
Muhammed'in dinine
Gınası mübarek ossun
Bereket gelsin evine

Allah'ımın izni ossun
Peygamberlerimin yolu ossun
Gınası mübarek ossun

Bi yastıkta gocasınlar
İrili ufaklı bebeleri ossun
Günümüz aydınlık ossun
Bereketli geçmiş, gelecek günlerimiz ossun
Hepinize teşekkür ederim
Allah razı ossun (Turan 2008: 15)

duaları ile yakar.

Ankara'da gelinin kıbleye doğru oturtulur. Başına kırmızı bir örtü örtülür. Yaşlı ve güngörmüş bir kadın "Bismillah diyin, karın kınayı çağırın gelsin anayı (Erdoğdu 1999: 178)" diyerek gelinin annesini çağırır. Anne gelerek kızına sarılır. Bir süre anne kız ağlaşılar. Sonra hep bir ağızdan, "Sağ elini versin kınaya (Erdoğdu 1999: 178)" denilir. Kına yakacaklardan birisi de "Kız elini açmıyor" der. Verilen altınla gelinin eli açtırılır. Koşay (1944: 150)'ın belirttiğine göre eskiden gelinin avcuna konulan bu para genç kızlar tarafından düğün sabahıalınır vegelinin çorabının içine atılır. Zihaf gecesi de damat gelini soyarken o parayı alıp, kesesinin dibine diker. Hatta çiftin çocuğu olursa bu para, bebeğin başına (Koşay 1944: 150) takılır. Gelinin eline konulan altının üzerine kına yakılır.Elmadağ'da gelinin eline kına yakıldıktan sonra, "Babası konuk alırsa /Bu gece konuk onundur/ Misafir konuk onundur (Yeter 2009: 50)" konuklama havası eşliğinde ayaklarına da kına yakılır. Gelinin kınası düzgün yakılmazsa geçiminin de kınası gibi düzgün olmayacağına (Erdoğdu 1999: 178) inanılır. Kalecik'te gelinin ayağına yakılan kınaya "mihraplı(Ceviz 2009: 47)" denilir. Bu kına gelinin ayak parmağından topuğuna kadar bağlanan ipin üzerine (Ceviz 2009: 48)yakılır.

2.1.3. Kınadan Sonra Yapılan Pratikler

Ülkemizde kına yakıldıktan sonra birçok pratiğin uygulandığı görülür. Çalışmamızın bu bölümünde gelinin kınası yakıldıktan sonra uygulanan gelin kızı ağlatma geleneği, geceye katılan davetlilere yapılan ikramlar, davetlileri eğlendirme amacıyla düzenlenen çeşitli oyunlar, oğlan evini uğurlarken kız evinin uyguladığı pratikler ve kınadan sonra kız evinde kalanlar arasında uygulanan pratikler üzerinde duracağız.Bu bağlamda elde ettiğimiz bilgiler şunlardır:

Tokat/ Reşadiye'de kızın kınası yakılır yakılmaz gelin ağlatılır. Kınayı yakan kadınönce, "Elinin kınası Tokat kınası / Başının valası Niksar valası/Çağırın da gelsin bunun anası" diyerek kızın annesini yanına çağırır. Annede kızının boynuna sarılarak ağıdını yakar. Daha sonra kız ağlamaya başlayarak kendi ağıdını yakar. Araya tekrar kınayı yakan kadın girerek, "Atımı çektiler binek taşına / Elim yetişmiyor eyer kaşına / Çağırın gelsin küçük kardaşına" der. Gelinin kardeşi gelerek ağıdını yakar. Sonra da gelinin yengesi ağıdını yakar. Böylece kına merasimi sona erer (Dünden Bugüne Reşadiye 1998: 261).

Almus'ta kına yakıldıktan hemen sonra gelin kızın başından çerez, yemiş atılır. Atılan çerezden sonra da oğlan evinin kız evine gelirken getirdiği düğün çöreği ya da gelin çöreği adı verilen çörek ve çerez (lokum, bisküvi, fındık, leblebi vs.) misafirlere ikram edilir. Kaynana gelinin yanına gelerek ona şeker ısırtır. Isırtılan şekerin yarısı daha sonra damada verilir. Kalan şekerler ise, gelinin üzerine atıldıktan sonra misafirler dağılırMisafirler dağıldıktan sonra kız evinde sadece yakın arkadaşları kalır. Bu kızlar önce kendi aralarında eğlenirler. Bu eğlencede çıkrık ve oklava oyunu gibi oyunlar oynarlar.Daha sonra da kızın kalan eşyalarını da sandıklara yerleştirmek için toplarlar. Toplanan eşyalarla kız gitmeye hazırlanır. (Ulu 1987: 104).[37]

Harput'ta kınadan sonra, gelinin bugüne kadar makas değmemiş saçları taranarak, perçemleri kesilir. Bu uygulamadan sonra da gelini başındanaşağıya paralar serpilir (Sunguroğlu 1965: 3869).

[37] Oyunların oynanışı hakkında ayrıntılı bilgi için (Ulu, 1987: 102-104)'e bkz.

Sinop/ Boyabat'ta kına yakıldıktan sonra, gelin bir arkadaşının sırtında başka bir odaya alınır. Gelin, bu odada bir süre yatağa yatılır. Def çalan kadın, odanın kapısına gelerek; "Bir elinde salkım üzüm ninni / Daneleri dizim dizim ninni / Uyusana iki gözüm ninni / Ninni hanım ninni canım ninni (Başoğlu 1980: 15)" diyerek gelini uyutur.

Antalya'da davetlilerin dağılmasından sonra,gelin kızın o geceyi annesinin koynunda geçirdiği(Çimrin 1984: 65) görülür.

Çorum'da kınadan sonra, gelinin başının üzerine bir def konulur. Geceye katılanlar getirdikleri armağanları defe bırakırlar.Daha sonra misafirler kız evinden ayrılırlar. Misafirler ayrıldıktan sonra gelin yatırılır. Gelin,baba evindeki bu son gecesini bir kız ve bir gelinle aynı yatakta yatarak geçirir (Şahinci 1989: 100).

Adana/ Çukurova'da kınadan sonragelin abdest alıp, iki rekât namaz kılar. Kılınan namazdan sonra gelin, kuracağı yuva için dua (Onuk 1995: 190) eder.

Adana/Karaisalı ve çevresinde, kınadan sonra bir kelle şekeri kırılır. Kırılan şekerin yarısı oğlan evine verilir. Gerdek gecesi oğlan evi bu şekerle bir şerbet yaparak,şerbeti gelin ve damada içirir. Şerbeti yapan kişiye de damat bahşiş verir (Başçetinçelik 2001: 20).

Osmaniye'de kına yakıldıktan sonra, yengeler tarafından davetlilere çerez, (fındık, kuru üzüm, leblebi, şeker v.b.) ile somun ekmek (Şimşek2003: 24) dağıtılır.

Eskişehir'de kına yakıldıktan sonra toplulukta bulunan bir kadın kalkarak, geline hediye edilenleri birer birer okur. Bu okuma işini, "Erenler ersin, görmeyenler görsün, güveyinin geline bir ayakkabısı var, içi fındık, üzüm gibi şeylerle doludur (Koşay 1944: 162)" şeklinde gerçekleştirir.

Eskişehir /Şükranlı'da kınadan sonra gelinin yengesi kınaya katılan tüm genç kızları geceyi gelinle geçirmeleri için davet eder.Daveti kabul eden kızlar, sabaha kadar aralarında eğlenceler düzenleyip, çerez ve yemek yerler. Gecede uyuyanların yüzleri boyanır. Ertesi sabah tan yeri ağarmaya başladığında herkes evine dağılır. (Cingöz 1992: 14).

Tekirdağ'da kınadan sonra gelin önce kaynanasının, sonra da davetlilerin ellerini öper. Onlar da geline para ya da hediye verirler. Davetliler dağıldıktan sonra, gelin samimi arkadaşlarıyla beraber sabaha kadar eğlenir. Güneş doğmadan gelininkınasını geceye katılan kızlara yıkattırırlar. Kızlar,geline kaynanasının elini

öptürürler. Sonra da gelini kaynanasının kucağına oturturlar. Gelin kaynanasının kucağına oturur oturmaz, arkadaşları tarafından hemen kaldırılır. Kaldırılan gelinin arkasından da "kış kış" diye bağrılır (Tekirdağ İl Yıllığı 1973: 97).

Kayseri/Karakaya'da kınadan sonragelinin kulağının üzerinden sünnet olduğunainanıldığı için on tel saç kesilir. Saçı kesilen kız daha sonra erkek çocuğu olsun diye bir yatağa yatırılır. Kız yatağa yatırıldıktan hemen sonra da misafirlere ağız tatlığı olsun diye tatlı dağıtılır (Çelebi 2005: 33).

Kayseri'de kınadan sonra eğlenceler düzenlenir. Bu eğlenceler esnasında gelin oynarsa o sene buğdayın bereketli olacağına (Koşay 1944: 178)inanılır.

Kayseri/ Barsama'dagelin geceyi arkadaşları ile geçirir.Bu gece de uyuyan kızlara cezalar verilir. Genç kızlar uyumamak için çeşitli oyunlar oynarlar. Bu oyunların başlıcaları yüzük, şama dolandırma ve bağlamadır.Oynanan oyunlara rağmen uyuya kalan olursa, uyumayanlar onları sabaha kadar ya ayakta bekletirler ya da yüzlerine boya-kına (Kanat 2007: 55) sürerler. Bünyan (Akbaş 1994: 215-217)'da ise, uyuya kalan kızların, elbiselerini yattıkları yorgana dikerler.

Ankara/Kalecik'te kınası yakılan gelin, sarıldıktan sonra uyutulur. Gelinin kız arkadaşları, gelini beklemekle sorumlu olduklarından sabaha kadar uyumazlar. Eğer içlerinden biri uyursa, uyumayanlar onu uyuduğu yere dikerler veya yüzüne boya sürerler (Ceviz 2009: 48).

Kırşehir'de gelinin kınası yakıldıktan sonra davetlilere kına çerezi ya da çöreği dağıtılır. Mucur'da ise, kına yakıldıktan hemen sonra kız evinden oğlan evine bakır tas içinde ekmek, un, tuz, iğne veya çivi koyarak gönderilir. Ekmek bereket, tuz ağız tatlılığı, bakır tas mutluluk olsun diye gönderilirken, iğne veya çivide, "kem gözlere ve düşmana acı versin(Gaziulusoy 2006: 53; Güney 1997: 45)" diye oğlan evine gönderilir.

Oğlan evinden gelen kınacılar, "Kınası karıldı tasta / Kaynana pek heveste / Kız anası kara yasta (Coşkun 1983: 21)" ya da "İstanbul'dan geldi tası / Oldu gelinlerin hası / Öğündü kaynanası (Coşkun 1983: 21)"manileri ile kız evinden uğurlanırlar. Oğlan evi kız evinden biraz uzaklaştıktan sonra gelinin arkadaşları oğlan evine; "Kaynanam hamama varsa/ İki ayağı birden kaysa / Oğulları bize kalsa (Coşkun 1983: 21)" ya da "Görümcem tava karası / Kaynanam kazan karası / Oğulları bal helvası (Coşkun 1983: 21)" diye maniler söylerler.

Kırşehir'de kız evinde bulunan misafirler dağıldıktan sonra, gelin ile annesi arasında "ana kız ağıdı" yakılır. Bu ağıt, gelinin annesi, kız kardeşleri ve akrabaları arasında gerçekleştirilir. Ağıtlarda, "Sen bana dert arkadaşıydın, seninle dertleştim, işlerime şimdi kim bakacak. Hasta olsam sen bakardın, bana şimdi kim bakacak (Gaziulusoy 2006: 55)" gibi sözler söylenir.

Diyarbakır'da kınadan sonra ortaya bir bohça serilir. Bu bohçanın üzerine davetliler para atar. Gelinin kınası bohçaya atılan paranın değerine göre davetlilere dağıtılır. Dağıtılan kınadan alan herkesin bu kınayı yaktığı görülür. Çünküyörede gelin kınasını eline yakınmayanların yapılan düğünü istemedikleri (Beysanoğlu 1995: 110) inancı vardır.

Yine Diyarbakır'da, kınadan sonra konuklara çörek, peynir, şeker, lokum, un kurabiyesi ve havaf (Aksu 1997: 75) ikram edilir.Geceyi kız evindegeçirenlere ise, sabah kahvaltısında çay, süt, kaymak, tereyağı ve reçeller (Aksu 1997: 75) ikram edilir.

Sivas/ Kangal (Doymuş 1999: 68) ilçesi ile Zara/Ekinli (İlbaş 2009: 77) köylerinde kınacılar ya da gelinin arkadaşları o geceyi gelinle birlikte geçirirler. Gelinin annesi de oğlan evinden gelen malzeme ile bir börek açarak, misafirlerine ikram (İlbaş 2009: 77) eder.

Bolu/ Mudurnu'da kınadan sonra davetlilere keşkek ikram edilir. Gelinin kız arkadaşları kız evinde kalırlar. Kız evinde yatanlar, arasında yatmadan önce "sığırtmaç" adı verilen mani atışmasına dayalı bir oyun oynanır (Boratav 1982: 218).

Kastamonu'da kınadan sonra gelin herkesin elini öper. Ağzı iyi laf yapan bir kadın tarafından gelinin hediyeleri tanıtılır. Gelenlere keten ve çay ikram edilir. Oğlan evinden gönderilmiş ekmek dilimlenir. İki dilim ekmek hariç,bütün dilimlerin üzerine şeker batırılır. İki dilime ise, para batırılır. Bu paralardan biri ekmeği dilimleyerek dağıtan kadına, diğeri de gelinin süsünü yapana verilir (Erdoğdu 1993: 141).

Maraş ve çevresinde kınadan sonra damadınyakınları gelini ziyarete (Tüccarbaşıoğlu 1969: 24).gelirler.

İzmir/ Çivril'de kınadan sonra geceye katılanlara yemek yedirilir. Bu yemeğe yörede "yat geber yemeği (Tüccarbaşıoğlu 1969: 26)" denir.

Bursa/ İnegöl'de kınadan sonra kız evindegelinin arkadaşları kalır. Bunlar gecenin ilerleyen saatlerinde, oğlan evine tavuk almaya giderler. Oğlan evinden alınan tavuk, kız evinde pişirilip yenir. Geceyi kız evinde geçiren kızların uyuması yasaktır. Eğer uyuyan kızlar olursa,uyuan kızların mevsim yaz ise yüzlerine boya, kış ise kül dökülür (Kartal 1998: 182).

Isparta'da kına yakıldıktan sonra geceye gelenlere çerez dağıtılır. Gelin ile arkadaşları geceyi aynı evde geçirirler. Sütçüler'de kınadan sonra "dirgit" denilen bulgur, sinilere konularak misafirlere ikram edilir (Isparta İl Yıllığı 2003: 248-249).

Mardin'de kınadan sonra kadınlar,"Damat Ahmet gelin Ayşe / Kına yaktık bu gece / Sanki peri sanki ece / Hele hele heyy hey / Be gece bu gece / oh ne hoş kınalı gece (Güler 1998: 66)" veya "Damat evinin mumları / Kıskandırır kumruları / Hele hele hey hele hey (Güler 1998: 66)" türküsünü söyleyerek eğlenirler.

Şanlıurfa'da kınası yakılan gelin, baba evinden ayrılmadan evvel büyüklerinin ellerini, arkadaşlarının yüzlerini öper.Bu esnada gelinin arkadaşları "O yanı keçe bu yanı keçe / Kız anasının emeği heçe (Şanlıurfa İl Yıllığı 1997: 153)" şeklinde türküler okurlar.

Aksaray'da kınadan sonra davetlilere çerez dağıtılır. Gecenin sonunda, gelinin arkadaşları, diğer kadınlarla beraber; "Tuz çömleği tuzsuz olmaz / Büyük evler ıssız olmaz / Kız eşim kız ayrılalım / Sabah olsun bir olalım(Onbin Yıllık Kültür Şehri Aksaray 2000: 201)" nağmesini söyleyerek kı evinden ayrılırlar.

Çankırı/ Hacıhasan Köyü'nde kınadan sonra gelini arkadaşları yalnız (Cırık 1979: 8807) bırakmazlar. Gelini yalnız bırakmayan kızlar, Çankırı/ Yapraklı(Tan 2007: 68)'da bize de bulaşsın diye gelinle yatarlar.

Kütahya'da kınadan sonra geceye katılan misafirlere pilav ve zerdeden oluşan kına yemeği verilir.[38]

Artvin'de kınadan sonra kız evinde bulunanlar, "ağır bar" oyunuyla gelini oynatırlar. Ayrıca, kızlar çerez isteme türküsü ile "… Yenge getir keteyi / Can can yengecan / Kabul etmeyiz hatayı / Can can yenge can (Özdemir 1985: 27)" diyerek sık sık oğlan yengesine çatarlar.

[38]**Yurt Ansiklopedisi**, 7, İstanbul 1982-83, Anadolu Yayınları, s. 5368.

Giresun'da kınadan sonra, kız evi oğlan evine baskına gider. Bu baskına yörede "konak gitmek (Giresun İl Yıllığı 1998: 108)" adı verilir.

Burdur/ Bucak'ta kınadan sonra davetlilere"Arzu ile Kamber Hikâyesi (Macit 2008: 70)" anlatılır.

2.2. Damat Kınası

Ülkemizde oğlan evinde bulunan erkekler arasında da çeşitli eğlencelerin düzenlendiği görülür. Genellikle sazlı sözlü, içkili ve yemekli olan bu eğlencelere Şanlıurfa(Şanlıurfa İl Yıllığı 1997: 153)'da **ashap gecesi**, Malatya (Koşay 1944: 180)'da **kebap akşamı**, Erzurum(Koşay 1944: 130)'da **kısır gecesi**, Van(Yıldız 1996: 61)'da **ergenlik gecesi**, Isparta (Koşay 1944: 171)'da da **samah** adı verilir.

Diyarbakır (Beysanoğlu 1995: 110), Afyonkarahisar (Aşkun 1976: 14), Gaziantep (Özçörekçi 1997: 322), Isparta (Isparta İl Yılllığı 2003: 246), Bursa/ İnegöl (Kartal 1983: 184), Ankara (Yeter 2009: 34; Ceviz 2009: 46),Erzincan (Kara 1995:140), Kayseri (Kanat 2007: 62), Sivas (Üçer 1980: 20; Doymuş 1999: 69; Aşıtepe 1974: 19), Kastamonu (Erdoğdu 1993: 139), Malatya (Üçer-vd. 2008: 153) ve Samsun (Elmas 1961: 2577)'da Çarşamba günü gelin kınasından sonra damat kınasının yakıldığı görülür.

Sinop/ Boyabat (Başoğlu 1980: 14)'taPerşembe,Osmaniye(Şimşek 2003: 25)'de ise Cumartesi gecesi damat kınası yakılır.

Damat kınası ülke genelinde, oğlan evinde bulunan davetliler arasında,genelliklekız evinden gönderilen kına ile yakılır.

2.2.1. Kınadan Önce Yapılan Pratikler

Oğlan evindeki kına merasimine için davetliler üçer- beşer kişilik gruplar halinde gelirler. Gelen davetliler düğün yöneticileri ya dasağdıçlar tarafından karşılanırlar. Davetliler, mevsimine göre dışarda ya da içerde hazırlanan yemekli, bazen de içkili masalara otururlar. Davetlilerin ağırlandığı bu masalara Harput (Sunguroğlu 1967: 4151)'ta "somat" ya da "somat çekme" adı verilirken, Afyon

(Nasrattınoğlu 2003: 166)'da "meydan sofraları" adı verilir[39] Davetlilere yapılan yemek ikramlarından sonra çay, şerbet, sigara v.b ikramlarda bulunulur. Bu bağlamda Erzincan (Kara 1995: 140)'da misafirlere sağdıcın sigara ikram ettiği görülür. Damat sağdıcının ikram ettiği bu sigaraları teker teker yakar.Misafirler de damadın yaktığı kibritleri söndürürler. Damat sigara yanana kadar kibrit yakmak zorundadır.

Davetlilere yapılan ikramlardan sonra Kastamonu (Erdoğdu 1993: 134), Malatya (Üçer-vd. 2008: 154), Mardin (Güler 1998: 63) ve Niğde (Koşay 1944: 18)'de damadın kına töreni için sağdıcı ve arkadaşları tarafından dualar eşliğinde giydirildiği görülür.Damadınarkadaşları, damada genellikle kız evinin gönderdiği temiz iç çamaşırları, gömlek, kıravat v.b. giysileri giydirirler.

Mardin'de damat kınadan önce "süsleme merasimi" adı verilen bir merasim ile giydirirlir. Bu merasim damda veya bahçede yakılan bir ateş etrafında yapılır. Yakılan ateşin bulunduğu yere önce damat, sonra da damadın bohçası getirilir. Bu bohçanın içerisinde temiz iç çamaşırları, gömlek, kıravat gibi daha önce hiç kullanılmamış giysiler bulunur. Damat bu giysilerle giydirilir, fakat damada giydirilen gömleğin üst düğmesi gerdeğe girinceye kadar düğümlenmez (Güler 1998: 63).

Malatya/ Arapkir'de, kız evinden gönderilen damadın elbiseleri "Giyin alları sevdiğim / Dola kolları sevdiğim / Evleri yayla başında / Güveği on dört yaşında (Üçer-vd. 2008: 154)" türküsü eşliğinde giydirilir.

2.2.1.1. Kınanın Hazırlanışı

Damadın giydirilmesinden sonra sıra damada yakılacak olan kınanın hazırlanışına gelmiştir. Ülkemizde genellikle (Kayseri, Niğde, Ankara, Gaziantepve Samsun /Vezirköprü'de) damada yakılan kına oğlan evinde düzenlenen eğlenceler arasında ya da bitiminde kız evine gidilerek alınır.Bu kınayı kız evinden genellikle damadın sağdıcı ve arkadaşları alır. Eğer kız evi oğlan evine kına göndermezse, damadın kınası oğlan evinde ezilerek hazırlanır. Damat kınasının hazırlanışı hakkında elde ettiğimiz bazı bilgiler şunlardır:

[39] Somat hakkında ayrıntılı bilgi için (Sunguroğlu 1967: 4151)'e bkz.

Kayseri'de damadın sağdıcı ve arkadaşları damat kınasını almak için kız evine giderler.Kız evi bu esnada damadın kına tepsisini hazırlar. Bu tepsinin ortasında kına tası, bu tasın içinde de kına ve mumlar bulunur. Ayrıca kına tasının etrafı,çerez ve çiçek ya da elmalarla süslenir. Tepsinin kenarına da biri damada, diğeri de sağdıca verilmek üzere iki tane kırmızı kurdele ile damadınkınasını yakan kişiyeverilmek üzere havlu ve çorap konulur.Hazırlanan kına tepsisi damadın sağdıcına belirli bir miktar para karşılığında verilir. Kına tepsisini alan damadın sağdıcı ile arkadaşları oğlan evine doğru hareket ederler. Oğlan evine yaklaşan grup düğün sahipleri ile karşılaşır.Grup, damadın kınasını düğün sahiplerinebelirli bir bahşiş karşılığında verirler. Bu bahşiş kınayı kız evinden alan gruba ev sahipleri tarafından verilen koyun ve koçtan oluşur. Alınan koç ve koyundan sonra kına düğün sahiplerine teslim edilir (Kanat 2007: 54).

Yine Kayseri'de kız evinden damadın kınasını alarak oğlan evine dönen grubun yolda bir başka kına ekibiyle karşılaştıkları görülür. Bu durumda iki kınacı ekip arasında, önde gitme tartışması çıkar. Çünkü, yörede kına ekiplerinden önce geçenin gelininin mesut olacağına (Turan 2001: 757) inanılır.Tartışma sonucunda bir ekip öne geçme hakkını elde eder.

Ankara / Kalecik'te damadın arkadaşlarıoğlan evinde oynanan sinsin oyunundan sonra kız evine kına almaya giderler. Kına almaya giderken sinsin oyununda yakılan ateşten bir parça ateş alınarak kız evine gidilir. Oğlan evi kız evine geldiğinde, kız evi mümkün olduğunca damadın kınasını geç vermeye çalışır. Çünkü kına ne kadar geç verilirse kınayı getiren kişi o kadar çok bahşiş alır. Oğlan evi bu nedenle kınayı bir an önce alıp gitmek ister. Bir süre sonra kız evinden kına alınarak, oğlan evine gelinir (Ceviz 2009: 46).

Kastamonu'da damadın kınası oğlan evinde hazırlanır. Hazırlanacak olan kına için damadın yanına evlenmemiş iki genç seçilir. Bunların omuzlarına "keyfe" adı verilen bir örtü serilir. Sonra bu kişilere kına yoğurtulur. Yoğrulan kınanın üzerine mum dikilir. Daha sonra damadın kınası kına tepsisine yerleştirilir. Tepsiye, el bağlama bezi, leblebi, üzüm ve kız evinden gönderilen "damat bohçası" da konularak tepsi bekar gençlerin başları üzerinde taşınır (Erdoğdu 1993: 134).

Samsun/ Vezirköprü/ Akviran Köyü'nde damadın kınası bir tas içine konularakkız evinden oğlan evine gönderilir. Daha sonra damadın yiğitbaşı (bekâr

başı), kız evinden gelen sahanı ters kaparak damada "kalkmıyor" der. Damat da gönlünden ne koparsa vererek kınanın kapağını açtırır (Elmas 1961: 2577).

Sinop/ Boyabat'ta damadın kınası üzerinde ayet yazılı bir tasta ezilirek yakılacak kıvama getirilir (Başoğlu 1980: 14).

Tokat'ta geline yakılan kınanın bir kısmı oğlan evine damadın yakınması için gönderilir (Tokat İl Yıllığı 2006: 223).

2.2.2 Kına Anında Yapılan Pratikler

Çalışmamızın bu bölümünde damadın kınasının kim tarafından, nasıl ve nereye yakıldığı üzerinde durulacaktır.

2.2.2.1.Kınayı Kim Yakar

Yapılan araştırmalarsonucunda damadın kınasının çeşitli kişiler tarafından yakıldığını tespit ettik. Bu tespitleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Adana/Karaisalı ve çevresinde damadın kınasını genç bir erkek (Başçetinçelik 2004: 20) yakar.

Afyonkarahisar(Aşkun 1976: 14) ve **Sivas** (Doymuş 1999: 69; Üçer 1980: 20).'tadamadın kınasını kız evinden oğlan evine kına yakmak için gelen bir bayan yakar. Kız evinden getirilen kınayı damadın eline yakan bayan yaptığı iş karşılığında damattan bahşiş alır.

Çankırı/ Saçak Beldesi (Ataş 1997: 71),**Kastamonu**(Erdoğdu 1993: 139)ve **Ankara**(Çelebi, 2005: 33)'da kınayı genellikle imam yakar.

Kırşehir(Gaziulusoy 2006: 54) ve Niğde (Koşay 1944: 183)'de kınayı damadın arkadaşları yakar.

Gaziantep(Özçörekçi 1997: 322) ve **Malatya** (Üçer-vd. 2008: 154)'da damadın kınasını sağdıcı yakar.

Kayseri'de damadın kınasını evli ve olgun bir kişi (Kanat 2007: 62) yakar.

Muğla, Kayseri ve Niğde'de damadın kınasını muhtar ya da kaymakam (Tüccarbaşıoğlu 1969: 26) yakar.

Sinop/ Boyabat'ta damadın kınasını başından birden fazla nikâh geçmemiş başı pek (evli) dört kişi (Başoğlu 1980: 14) yakar.

Sivas/ Hafik/ Hacıali Köyü'nde damadın kınasını hâl ve hareketleri ile misafirleri memnun edebilecek, tatlı dilli, şakacı ve hoş sohbetli birisi (Aşıtepe 1974: 19) yakar.

Samsun /Vezirköprü /Akviran Köyü (Elmas 1961: 2577)'nde ve **Tokat**(Tokat İl Yıllığı 2006: 223)'da damadın kınasını genellikle yiğitbaşı (bekâr başı) yakar. Yiğitbaşının eli kınaya yakışmazsa, kına eli yakışan birisi tarafından yakılır.

2.2.2.2. Kına Nasıl ve Nereye Yakılır

Damadın kınasını yakacak kişi belirlendikten sonra sıra damadın kınasını yakmaya gelmiştir. Ülke genelinde damat kınası genellikle oğlan evindeki bir odada, köy odasında ve ya avluda yakılır. Bazı yörelerimizde kına damadın avcuna yakılırken, bazı yörelerimizde damadın sadece serçe parmağına yakılır. Kına yakımı esnasında, damadın arkadaşları damada çeşitli şakalar yaparlar. Bunlar, damadı güldürmeye çalışma, çimdikleme gibi şakalardır. Ülkemizde damadın kınasının nasıl ve nereye yakıldığı hakkında elde ettğimiz bazı bilgiler şunlardır:

Kayseri/ Barsama ve Sarız' dameydana bir halı serilir. Meydandaki halının üzerinde damat ve sağdıçlar kıbleye gelecek şekilde diz çökerler. İmam Kur'an-ı Kerim okuduktan sonra dua ettirir. Bir taraftan dua okunurken, bir taraftan da önce damadın, sonra da sağdıcının sağ elinin ortasına birer parmak kına sürülür.Bu esnada damat çeşitli (iğne batırma, yumruklama, dövme v.s.) eziyetlere maruz kalır.Sürülen kınaların üzerine kırmızı kurdeleler bağlanır. Kınayı yakan kişiye kız evinin kına tepsisiyle gönderdiği hediyeler verilir (Kanat 2007: 61-63).

Sivas'ta Üçer'in belirttiğine göre, kız evinden oğlan evine kına yakmak bir kadın gelir. Bu kadının ve damadın önüne bir örtü tutulur. Tutulan örtüden sonra, kınacı kadın damadın elini açmak ister. Fakat damat elini açmak istemez. Kınacı kadın da yakasındaki iğneyi çıkararak damadın eline batırır. Böylece hem damadın elini açtırır hem de bahşişini alarak kınasını yakar (Üçer 1980: 20).

Sivas / Hafik/ Hacıali Köyü'nde kına yakacak kişi odanın baş yerine iki iskemle koyar. Damat ve sağdıcı misafirlerden aldıkları izinden sonra bu iskemlelereotururlar. Yerine oturan damat hemen bir elini yumar. Kınacının kınayı yakması için damadı kandırması gerekir. Fakat damat bir türlü elini açmaz. Çaresiz kalan kınacı, misafirlere "Ey ağalar, ey beyler! Bu adam elini açmıyor izin verin ki açsın (Aşıtepe1974: 19)" diye seslenir. Fakat misafirler de kınacıdan kendilerine türkü söylemesini, fıkra, hikâye anlatmasını ya da taklit yapmasını isterler. Kınacı bu istekleri yerine getirip, misafirlerin gönlünü hoş eder. Misafirler de kınacıya damada kına yakması için izin verirler. Kınacı damadın yumulu olan sağ elini açarak,damadın elindeki bahşişi alır. Sonra da damadın bir türlü açılmayan eline öfkeyle bir şaplak atar. Damadın kınasını da sağ iki üç parmağını almak suretiyle el ayasının iç ve dış kısmına sürer. Sürülen kınanın üzeri kırmızı bir bezle örtülür (Aşıtepe 1974: 19).

Sivas/ Kangal'da ise damadın kınası yakılırken arkadaşları damada çimdik atıp, iğne batırarak ona eziyet (Doymuş 1998: 69) ederler.

Erzurum/ Kutlutaş Köyü'nde damadın yiğitbaşı "Damat oturmuyor" diye bağırır. Damadın sandalyeye oturması için, akrabalarının hediye vermesi gerekir. Damat, akrabaları arasında en ağır hediyeyi veren kişi için oturur. Buna yörede "damat oturtma" denir. Damat oturduktan sonra kına, Köroğlu havası eşliğinde selavat getirilerek damadın eline yakılır.Damat oturtma anında, damadın anne ve babası arasında hediye çekişmesi yapılır. Damada verilen hediyeler ise, düğe, tarla, arsa v.s.'dir. Damada vaat edilen hediyelerin muhakkak düğünden sonra verilmesi gerekir (Polat 1993: 95).

Çankırı / Hacıhasan Köyü'nde damadın kınasını yakmak için köyün erkekleri köy odasında toplanır. Toplanan erkeklerden kına havasını bilenler, damadın çevresine toplanırlar. Damadın sağdıcı da,damadın yanına oturur. Bir yandan kına yakma havası söylenirken bir yandan da önce damadın, sonra da sağdıcının sağ eline kına yakılır (Cırık 1979: 8806-8807).

Çankırı/ Saçak beldesinde kınayı yakan kişi topluluğa "Eli pak, başı pak, Hz. Muhammed Mustafa'ya salavat (Ataş 1997: 71)" der. Kınadakiler de "Sellana Muhammed (Ataş 1997: 71)" derler. Bu esnada önce damadın sonra da sağdıcının

kınası yakılır. Bu kına Hacıhasan Köyü (Cırık 1979: 8806-8807)'nde damadın dualar eşilğinde sağ eline yakılır.

Diyarbakır'da damadın elleri kına yakılmadan önce tıraş edilir. Tıraştan sonra, "bir mumdur" türküsü eşliğinde damadın ellerine kına yakılır. Geceye katılan diğer konukların da parmaklarının kınalanır (Beysanoğlu 1995: 110).

Gaziantep'te Özçörekçi (1997: 322)'nin belirttiğine göre,damadın eskiden avlunun ortasına oturtulduğu görülür. Avluya oturan damadın kınası "ey hamamcı gazeli" okunduktan sonra sol elinin serçe parmağına yakılır. Eğer yapılan törende öksüz biri bulunuyorsa önce bu kişinin eline kına yakılır.Çünkü yörede, öksüz kişi mutlu olursa, evliliğinde mutlu geçeceğine inanılır. Öksüz kişinin eline yakılan kınadan sonra damadın eline kına yakılır. Ayrıca kınada evli erkeklerin sol ellerinin serçe parmağına, bekâr olanların da sağ ellerinin serçe parmaklarına kına yaktıkları görülür (Özçörekçi 1997: 322).

Kastamonu'da damat imamın önüne çöker. İmam damadın eline kına yakmaya çalışır. Fakat damat elini kınaya açmaz. Böyle bir durumda damadın yakınında bulunan babası ya da amcası damada öküz, inek ya da başka bir hediye sözünü verir.Verilen bu söz üzerine damat elini kınaya açar. Cide'de de imam kınayı damadın sağ elinin başparmağına yakar. Kınası yakılan damada imam dua eder. Damat da imamının elini öper (Erdoğdu 1993: 134-139).

Ankara/Elmadağ'da damadın yanına küçük kardeşi veya sağdıcıoturur. Bunların arkalarına da damadın arkadaşları geçer. Kınayı yakan kişi, "Gelin yiğitler kına yakalım" diye üç defa seslenir. Arkada bulunanlar da, "Kutlu olsun" diye cevap verirler. Kınayı yakan kişi de, "Kutlu olsun diyenin ağzı tatlı olsun, darısı bekârlara olsun" diye dua eder. Edilen bu duanın ardından önce sağdıcın, sonra damadın kınası yakılır (Yeter 2009: 34-35).

Ankara/ Kalecik'te damadın kınasıarkadaşlarının yaktığı meşalelerinaydınlığında yakılır.Kınayı yakacak kişi, "Yareni yoldaşı / Emmisi gardaşı / Dost ve akrabaları / Gelin damat kınası yakalım" diyerek topluluğa haber verir. Verilen haberin ardından damadınarkadaşları "kutlu olsun" diye bağırırlar.Tekrar kınayı yakacak kişi, "Kutlu olsun diyenin ağzı tatlı olsun" diye üç kere bağırır.Böylece damadın kınası yakılır (Ceviz 1009: 46).

Mardin'de damadın kınası sol serçe parmağı ile orta parmağı ve avucunun yarısına (Güler 1998: 67) konulur.

Sinop/ Boyabat'ta dört kişi "Güzeller aşkına, yiğitler aşkına salavat getirelim Muhammet!" diyerek damadın kınasını(Başoğlu 1980: 14) yakarlar.

Samsun /Vezirköprü /Akviran Köyü'nde damadın kınasısağ elinin avcuna ve yüksük parmağından başparmağına kadar yakılır. Kına yakılma esnasında salâvatlar ve tevhidler söylenir. Kınanın üzeri de bez veya mendille sarılır (Elmas 1961: 2577).

Osmaniye'de Esma Şimşek (2003: 24)'in belirttiğine göre, geline yakılan kınadandamada da yakılır. Yörede damadın kınasının sadece serçe parmağına yakıldığı belirtilmiştir.

Antalya/ İbradı'da damadın avcuna yakılan kına, gelinin sağ avucuna yakılan kınadan (Koşay 1944: 163) alınır.

Hatay'da kına damadın ayağına (Koşay 1944: 162) yakılır.

2.2.3. Kınadan Sonra Yapılan Pratikler

Damadın kınası yakıldıktan sonraoğlan evinde bulunan davetlilere genellikle çerez, şerbet gibi çeşitli ikramlarda bulunur. Yapılan ikramlardan sonra, eğlenceler başlar. Bu eğlencelerde genellikle zilli maşa, bağlama, dümbek, keman, cümbüş, klarnet gibi çalgı aletleri kullanılır. Davetliler belirtilen çalgı aletleri ile çalınan türküler eşliğinde çiftetelli, karşılama, zeybek gibi oyunlar oynarlar. Bir süre eğlenildikten sonra misafirler oğlan evinden ayrılırlar. Damat ise, geceyi genellikle sağdıcı veya bir arkadaşı geçirir. Yapılan araştırmalar sonucunda ülkemizin muhtelif yerlerinde damat kınasından sonra uygulanan başlıca pratikler şunlardır:

Sinop/ Boyabat'ta kına töreninden sonra damadın kınasını yakanlar hep bir ağızdan, "Hay nesinden nesinden / Çakşırından mesinden / Güveyi bey babasından / Bize çem çerez gelsin / Akçalı çerez gelsin / Eğer çerezi yoksa oyna boyunu görelim"diye türkü söylerler. Söylenen türkünün "hay nesinden" bölümlerinden sonra "Güveyi beyin babasından caba" diye bağırılarak, sıra ile damadın yakınlarının adları okunur. Adı okunanlar da türküyü söyleyenlere bahşiş verirler. Bu uygulamadan sonra kınaya katılanlara şerbet ikram edilir (Başoğlu 1980: 14).

Sivas/ Hafik/ Hacıali Köyü'nde kınadan sonra damadın önüne temiz bir mendil serilerek, damat için "töre" toplanır. Töre kınaya katılan misafirlerden alınan bahşiş ya da bağışlardan oluşur. Törede damada para ile inek, at gibi hayvanlarhediye edilir.Töre toplamaya topluluğun en hatırlı kişisinden başlanır. Topluluğun en hatırlı kişisi, verdiği töre miktarı diğerlerinden fazla olan kişidir. Törede damada en hatırlı misafirden daha fazla para veren olursa, bu kişi ile hatırlı misafir arasında tartışma çıkar. Hatırlı misafirden daha fazla para veren kişi,suya basılma cezasına çarptırılır[40] (Aşıtepe 1974: 17).

Sivas/ Gürün(Öz 1999: 372) 'de kınadan sonra düğün sahibi kurban keser. Kangal(Doymuş 1999: 69) 'da ise sağdıç, damadın birkaç arkadaşı ve damat geceyi beraber geçirir.

Kastamonu'nu da damadın kınalı elle dolaşması uygun görülmez. Çünkü yörede kına kadınlara özgü bir süs olarak görülür. Bu sebepten, damat kınası yakılır yakılmaz parmağındaki bezi çıkarır. Parmağındaki bezi çıkaran damat, sağdıcıyla berabe misafirlerin ellerini öper. Misafirlerin eli öpüldükten sonra ortaya oturtulan damada "dürü" adı verilen hediyeler ve para toplanır (Erdoğdu 1993: 134, 139).

Muğla'da kına yakıldıktan sonra damadın üzerinden para atılır. Toplanan paralar, düğün sahibine verilir (Koşay 1944: 183-183).

Ankara/ Elmadağ'da kınadan sonra damada takı töreni yapılır. Takı töreninden sonra damat ve sağdıcı, kınaya gelenlerin masalarını tek tek dolaşır. Takı takmayan ve yolunu zarf içinde vermek isteyen misafirler bu zarfları tokalaşma esnasında damadın cebine koyarlar. Tokalaşmanın ardından damat oyuna kaldırılır.Oynanan oyunlardan sonra damat kınası sona erer (Yeter 2009: 36).

Çankırı'nın Hacıhasan Köyü'nde misafirlere kınadan sonra leblebi, üzüm, bisküvi, çörek v.s. dağıtılır (Cırık 1979: 8807).

Erzincan'da Ruhi Kara (1995: 141) 'nın belirttiğine göre, kınadan sonra davetlilere mum tepsisindekiler ikram edilir. Bu tepinin içerisinde mum, meyve, ceviz, bastık, pestil, kesmece, saruç, incir, kuru üzüm, fındık, fıstık ve leblebibulunur.

[40] Suya basılma cezasının nasıl yapıldığı hakkında ayrıntılı bilgi için (Aşıtepe 1974: 17)'e bkz.

Eskiden gelin ve damada ayrı ayrı yerlerde yakılan kınanın günümüzde aynı anda yakıldığı görülür. Gelin ve damada aynı anda kınanın yakıldığı kına merasimi, önceden tutulan salonlarda ya da kız evinde gerçekleştirilir.Genellike akşam düzenlenen bu merasime ise, gelin ve damadın aileleriile komşuları katılır.

3. BÖLÜM

KINA TÜRKÜLERİNE SİSTEMATİK BİR YAKLAŞIM

Kına türküleri, halkı oluşturan ortak kültür unsurları arasında yer alır. Bu türküler, bireyleri birey olmaktan çıkarıp, halk kategorisine yerleştirirler. Dolayısıyla, kına türkülerinin çeşitli yönlerden incelenmesi, halkbilimi çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

Asıl işlevi gelini ağlatmak olan bu türkülerin her biri, halkımızın evlilik felsefesini ve dünya görüşünü anlatır. Ayrıca söylenen her kına türküsünün bir icra ortamı, icra biçimi, kendine özgü bir yapısı, konusu ve ezgisi vardır. Dolayısıyla kına türkülerinin çeşitli açılardan incelenmesi gerekir.

3.1.Adlandırma Meselesi

Ülkemizin hemen hemen her yerinde gelinlerimiz için, kına gecesi düzenlenir. Düzenlenen bu törenlerde gelinler, söylenen kına türküleri ile ağlatılır. Genellikle kına yakımı esnasında söylenen bu türkülere, yörelerimize göre çeşitli adlar verilir. Bu adlardan bazıları şunlardır:

Balıkesir (Yonga 2007: 93)'de **kına ağıdı**, Isparta (Isparta İl Yıllığı 2003: 248)'da **kına okşaması,** Muğla (Çakır vd. 2000: 89), Gaziantep (Duygulu 1995: 46), Osmaniye (Atılgan 1998: 158), Kırıkkale (Tan vd. 2000: 61), Afyon (Ataman 1984: 20), Ankara (Şimşek vd. 2002: 851), Erzincan (Tarlabaşı 1995: 109) ve Kırşehir (Turhan vd. 2000: 70)'de **kına havası**, Şanlıurfa (Akbıyık vd. 1999: 298), Trabzon (Çelik 1994: 21; Caferoğlu 1994: 263), Ordu (Caferoğlu 1994: 83), Kırşehir (Turhan vd. 2000: 128) ve Elazığ (Türk Halk Ezgileri 1992: 56)'da **kına türküsü**, Trabzon (Caferoğlu 1994: 230), Sinop (Başoğlu 1980: 15) ve Bilecik (Yılmaz 2004: 351)'te **kına ilahisi**, İçel (Ulusoy 1973: 6721)'de **kınabaşı övme türküsü**, Şanlıurfa (Akbıyık vd. 1999: 372) ve Çankırı (Tan-vd. 1999: 165)'da **kadın kına havası**, Diyarbakır (Beysanoğlu vd. 1996: 108)'de **kadın kına türküsü**, Kırşehir (Coşkun 1983: 20)'de **kına övme havası**, Tekirdağ (Tekirdağ İl Yıllığı 1973: 97)'da **kına**

vurma türküsü, Diyarbakır (Beysanoğlu vd. 1996: 8)'da **kına kutlama türküsü**, Gaziantep (Duygulu 1995: 111)'te **kına kutlama duası**, Isparta (Isparta İl Yıllığı 2003: 248) ve Antalya (Çimrin 2008: 116)'da **gelin okşaması**, İçel / Tarsus (Atılgan 1998: 217)'ta **gelin ağlatması**, Ankara (Yeter 2009: 37)'da **gelin konuklama havası**, Kayseri/Bünyan (Eroğlu 1998: 148)'da **gelin övme türküsü**, Adana / Ceyhan (Atılgan 1998: 386), Karabük / Safranbolu (Doruk 2006: 40)'da **gelin ağlatma türküsü**, Antalya (Çimrin 2008: 117), Erzincan (Tarlabaşı 1995: 113) ve Çorum (Çakır vd. 2000: 15)'da **gelin ağlatma havası**, Ordu / Fatsa (Karaçiçek 1995: 130)'da **baş türküsü,**Kırşehir (Gaziulusoy 2006: 52), Adana / Çukurova (Onuk 1995: 186) ve İçel/ Tarsus (Ulusoy 1973: 6721)'ta **baş övme türküsü**, Burdur (Karataş 1992: 79)'da **yas söyleme, yas etme** ve **yas türküsü,** Trabzon (Caferoğlu 1994: 263)'da **selim çekme türküsü,Ç**ankırı (Tan-vd. 1999: 213)'da **düğün ilahisi**.

Şükriye Turan (1991: 533) Çukurova'da **yakım yakma** ve **gelin ağlatma havaları** adı verilen bu türküleri **ağıt türküler** olarak nitelendirir. Süleyman Şenel(1988: 472)'in yaptığı çalışmada kına türkülerine ülkemizde **gelin ağıtı, ağıt havası, gelin savusu, savu sağmak, gelin türküsü, gelin yası** adlarının da verildiği belirtilir. Tülay Er (1982: 159)'in yaptığı çalışmada ise, belirtilen isimlere ek olarak **geline kına yakma havası** ile **iğdileme** (iyi dilekte bulunma) adları eklenir.

Biz, ülkemizin muhtelif yerlerinde söylenen bu türkülerin toplamına birden "kına türküsü" demeyi uygun buluyoruz. Fakat kına türkülerinin bir ayrılık olayı üzerine yakılmaları ve gelini ağlatmak amacı ile yanık bir ezgi ile söylenmeleri, bizim bunları türkü ana başlığı altında "ağıt" olarak nitelendirmemize sebep olur.

Ülkemizde gelinin kınası sadece belirtilen nitelikteki türküler eşliğinde yakılmaz. Bazı yörelerimizde gelinin kınasını okunan çeşitli "kına ilahileri" eşliğinde yakılır. Bu ilahiler, 29, 122, 137, 164, 186, 188, 194, 207, 230 ve 233 numaralı ilahilerdir.

Yine ülkemizde damat için düzenlenen kına gecelerinde de damada, "damat kına türküsü" adı verilen türküler söylenir. Söylenen bu türküler eşliğinde damadın kınası yakılır. Tespit edebildiğimiz damat kına türküleri ise, 30, 34, 66, 77, 93, 121, 124, 134, 135, 175, 205 ve 206 numaralı türkülerdir.

Kına türkülerinin büyük bir çoğunluğu anonimdir. Fakat bunlar içerisinde bazı ferdi kına türkülerine de rastlanır. Ferdi kına türkülerinin yakıcıları, halkın

içerisinde yaşayan ve halka mâl olan âşıklardır. Burada belirtmek isteriz ki, âşıklara ait olan bu şiirlerin kına türküsü olsun diye söylenmediği görülür. Bunlar, halkımız tarafından öğrenilerek kına yakımı esnasında söylenince kına türküsü niteliğini kazanırlar. Bu bağlamda tespit edebildiğimiz ferdi kına türküleri 10, 66, 143, numaralı türkülerdir.[41] Bunlardan 10 ile 143 numaralı kına türküleri Karacaoğlan'a, 66 numaralı türkü de Köroğlu'na aittir. Ayrıca kına ilahileri arasında da sahibi bilenenler vardır. Bunlar 164, 194 ve 230 numaralı Yunus Emre'ye ait ilahilerdir.

Araştırmalarımız sonucunda kına yakımı anında söylenen bazı türkülerin aslında birer ağıt olduğunu tespit ettik. Bu bağlamda 86 ve 146 numaralı kına türkülerini örnek gösterebiliriz. [42]

Yine bazı yörelerimizde Kayseri'ye ait bir türkü olan "Gesi Bağları" adlı türkünün kına türküsü olarak söylendiği görülür. 147 ile 187 numaralı türküleri bu duruma örnek gösterebiliriz.

Ülkemizde kına gecesinin muhtelif zamanlarında, belirli işlevlere sahip bazı türkülerin de söylendiği tespit edilmiştir. Bu türküler oğlan evi kınacıları kız evine gelirken (116 numaralı türkü), kınaya katılan davetlilerden bahşiş toplanırken (106 numaralı türkü), gelin kınaya çıkartılırken (47, 49, 145, 165 ve 179 numaralı türküler) ve kınası yakılan gelin uyutulurken (192, 193 ve 208 numaralı türküler) söylenir. Belirtilen türküleri kına ile yakından ilgili olmaları hasebiyle kına türkülerinin metinleri arasında göstermekte fayda olduğunu düşündük. Burada belirtmek isteriz ki, bu türküler kına yakımı esnasında söylenmedikleri için inceleme bölümüne alınmamıştır.

3.2. Kına Türkülerinin İcra Ortamı

Her türkünün bir icra ortamı bulunur. Düğünler türkü icra ortamının başında gelirler. Bu durum eskiden olduğu gibi günümüzde de yerini ve önemini korumaktadır. Düğün aşaması içerisinde yer alan kına törenleri, hem türkülerin

[41] Burada belirtmek isteriz ki Kafkas Üniversitesi öğretim üyesi Cengiz Gökşen sayesinde Mersin/ Tarsuslu Âşık Gül Ahmet'e ait "Kız anası kız anası" diye başlayan ve yaklaşık kırk dörtlüğü bulan bir kına türküsünün varlığından haberdar olduk. Fakat tüm uğraşlarımıza rağmen bu kına türküsünün yer aldığı kasete ulaşamadık. Bu bilgi bize, ülkemizin muhtelif yerlerinde yaşayan diğer âşıklara ait çeşitli kına türkülerinin de olabileceğini düşündürmesi bakımından oldukça önemli bir bilgidir.

[42] Belirtilen numaralı kına türküleri ile (Kaya 1999: 314,328)'de ağıt olarak karşılaşırız.

oluşumunda hem de icrasında önemli yer teşkil ederler. Kına türkülerinin icra ortamları icra biçimlerine de etki eder. Bu etki kınanın yakılacağı yer ile sınırlı değildir. Zira bazı yörelerimizde yaygın olarak yetişen çeşitli ağaçlar, o yörenin kına türkülerinde de yerini alırlar. Bu durum yakımcı kadınların yaşadığı ortamın bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde kına türkülerine de yansıttıklarını gösterir. Bu bağlamda 67, 127, 132, 133, 134, 138, 183, 197, 216, 224, 232 ve 240 numaralı kına türkülerine bakılabilir.

Ülkemizde kına törenleri, genellikle köy, kasaba, şehir evlerinin bir odasında ya da bahçelerinde yapılır. Günümüzde ise kına törenleri kınadan önce kiralanan salonlarda yapılmaktadır. Belirtilen mekânlar aynı zamanda kına türkülerinin icra edildiği mekânlardır.

Gelinin kınasının yakılacağı yer yapılacak kına töreni için önceden hazırlanmıştır. Bu mekân çeşitli süs malzemeleri ile süslenmiş, davetlilerin oturması için kanepe, koltuk, sandalye v.b eşyaların bulunduğu bir mekândır. Ayrıca törenin yapılacağı yerde davetlileri eğlendirmek amacıyla def, kaşık, kasetçalar, radyo v.b eşyalar da bulunur. Gelinin kınasına, çoğu bayan olan arkadaşları ve yakınları katılır. Geline kına yakımı esnasında türkü yakacak olan profesyonel yakımcı kadınlar da gecede yerlerini alırlar. Kınada sadece yakımcı kadınlar türkü okumaz. Kınaya katılan kadınla da doğal türkü okuyucusu olarak kınada yerlerini alırlar. Bazı yörelerimizde kınaya katılanları eğlendirmek amacıyla kına törenlerinde amatör türkücüler de bulunur. Davetliler törene en güzel kıyafetleri ile katılırlar. Bu kıyafetlerin kimi yörelerimizde yöresel kıyafetler olduğu görülür. Gelin ise, kına gecesinde kıyafeti, saçı, makyajı ile en göze çarpan bayandır. Kına için önceden aldığı bindallı ya da abiye adı verilen elbisesi ile davetlilerin arasına katılır. İşte kına türküleri böyle bir ortamda icra edilir.

3.3. Kına Türkülerinin İcra Biçimi

Kına törenleri eğlence ile başlar. Fakat bu eğlence akşamın ilerleyen saatlerinde yerini hüzne bırakır. Çünkü bu saatlerde gelinin kınası yakılacaktır. Gelin önce kınanın yakılacağı yere çıkarılır. Gelinin çıkarılmasıyla birlikte geline yakılacak olan kına belirlenen kişiler tarafından özenmeye başlanır. Özenen kına, kına tepsisine

konularak gelinin bulunduğu odaya bir kişinin elinde ya da elden ele gezdirilerek getirilir. Getirilen kına tepsisi gelinin başında yavaş yavaş döndürülür. İşte bu esnada söylenmeye başlanan kına türküleri daha sonra sırasıyla gelinin kınası yakılırken ve kınası yakıldıktan hemen sonra söylenir. Belirtilen yerlerde söylenen kına türkülerinin hepsi sözlü olarak icra edilirler. Kına türküleri, genellikle gelinin birinci dereceden yakınları, kınaya katılan kadınlar, genç kızlar ile yakımcı kadınlar söyler. Bu türkülerden bir kısmı (8, 26, 155, 241, 246, 247 numaralı olanlar) ise gruplar halinde, karşılıklı söylenirler.

Günümüzde bu kına türküleri Malatya (Şahin 1998: 183), Gaziantep (Yaldızkaya 1997: 122), Kırşehir (Gömcü 2010)[43] gibi yörelerde orkestralar, ya da mahalli sazcılar tarafından çalınıp söylenir. Bazen de kına türküsünü söyleyen yakımcı kadına, sazcı çaldığı bir ezgi ile (Şahin 1998: 183) eşlik eder. Ayrıca son günlerde gelinin kınası sözsüz olarak orkestra tarafından çalınan bir kına ezgisi ile yakılır.

Kına türküleri genellikle para karşılığı söylenmez. Ancak, Ankara'da kına türküsünü söyleyecek olan kadının, bahşişini aldıktan (Yeter 2009: 36-37) sonra türkü yakmaya başladığı tespit edilmiştir. Yine, Malatya'da orkestra tarafından çalınan kına türkülerine;

Harmandaki kızın yabasına
Çağırın kızın babasına
Kız anam kınan kutlu olsun
Erenler ağzın tatlı olsun(Şahin 1998: 183)

şeklinde bir dörtlükle başlanarak düğün sahibinden bahşiş alınır. Düğün sahibimden alınan bahşişten sonra kına türküsü okunur.

Asıl amacı gelini ağlatmak olan bu türkülerin hepsi yanık bir ezgi ile söylenir. Söylenen türkü eşliğinde gelinin ağlayıp ağlamadığı kontrol edilir. Gelinin bu esnada mutlaka ağlaması gerekir. Sadi Yaver Ataman (1992: 32), kına töreninde gelinlerin uğur ve bereket getirmeleri için ağlatıldığını belirtir. İstanbul'da ise, kına gecesinde çok ağlayan gelinin, mutluluğun da çok olduğuna (Hınçer 1967: 4388) inanılır.

[43] Kırşehirli, 1934 doğumlu okuryazar Dilber Gömcü ile 18/o5/2010 tarihinde yapılan görüşme kaydı.

Ayrıca, ülke genelinde kınasında ağlamayan gelinlerin ayıplandığı, haklarında "kocaya çok hevesliymiş" diye yorumların yapıldığı görülür.

3.4. Hece Sayıları Bakımından Kına Türküleri

Ülkemizde gelinin kınası yakılırken gelin kına türküleri ve kına ilahilerinin, damadın kınası yakılırken de damat kına türkülerinin söylendiğini Adlandırma Meselesi'nde belirtmiştik. Kına yakılma anında söylenen bu ezgilerin orada dile getirilmeyen teknik özellikleri vardır. Bu teknik özelliklerden biri kına yakılma anında söylenen türkülerin ve kına ilahilerinin hece sayılarıdır. Gelin ve damat kınasında söylenen türküler, genellikle yedi, sekiz ve on bir hece ile söylenmişlerdir. Fakat az sayıda da olsa beş ve on iki hece ile söylenmiş kına türküleri de vardır. Beş ve on iki hece ile söylenen kına türküleri, gelinin kınası yakılırken terennüm edilen türkülerdir. Kına ilahileri ise, genellikle sekiz ve on bir hece ile söylenmişlerdir. Bazı kına türküleri ile kına ilahilerinin ise belirli bir hece sayılarının olmadıkları görülür.

3.4.1.Beş heceli olanlar

Geline kına yakılırken söylenirler. Diğer hece sayılarına oranla daha az sayıda olan bu türküler 11, 141 ve 150 numaralı türkülerdir.

3.4.2.Yedi heceli olanlar

Bu türküler genellikle manilerle tertip edilmiştir. Gelinin kınası yakılırken söylenen bu türküler: 55, 68, 115, 119, 138, 179, 204 ve 221 numaralı türkülerdir.

3.4.3.Sekiz heceli olanlar

Kına yakılma esnasında söylenen türkülerin çoğunluğu sekiz hece ile söylenmiştir. Bunlardan; 1, 2, 3, 4, 7, 9, 12, 13, 14, 22, 27, 28, 31, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 59, 61, 62, 67, 74, 76, 78, 79, 80, 82, 83, 85, 87, 89,

90, 95, 102, 105, 109, 114, 117, 118, 123, 125, 126, 127, 130, 131, 132, 133, 139, 140, 142, 148, 149, 152, 153, 155, 158, 159, 160, 161, 162, 168, 171, 182, 183, 185, 190, 191, 195, 196, 197, 212, 216, 217, 225, 226, 227, 229, 232, 234, 236, 238, 239, 240, 241, 242, 244, 245, 246 ve 248 numaralı olanları gelin kınasında söylenirler.

Sekiz hece ile söylenen, 30, 34, 121, 134, 135, 205 ve 206 numaralı türküler ise damadın kınası yakılırken söylenir. 29, 164 ve 194 numaralı diğer sekiz heceliler ise, gelin kınasında söylenen kına ilahileridir.

3.4.4.On bir heceli olanlar

Sayılarının çokluğu bakımından sekiz heceli kına türkülerinden sonra gelirler. Gelin kınasında söylenen on bir heceli türküler: 6, 10, 15, 18, 19, 23, 25, 26, 35, 43, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 60, 63, 64, 69, 72, 75, 81, 86, 88, 98, 101, 110, 112, 120, 143, 151, 154, 157, 169, 172, 176, 177, 187, 202, 203, 210, 218, 222 ve 223 numaralı türkülerdir.

On bir hece ile söylenen damat kına türküleri de vardır. Bunlar: 66, 77 ve 93 numaralı türkülerdir. Kına ilahileri arasında yer alan 122, 137, 186, 188, 230 ve 233 numaralı ilahilerinde bu hece ile söylendiği tespit edilmiştir.

3.4.5. On iki heceli olanlar

On iki hece ile söylenmiş kına türküleri çok az sayıdadır. Gelin kınasında söylenen bu türküler:103 ve 231 numaralı türkülerdir.

3.4.6.Belirli bir hece sayısı olmayanlar

Bağlantılarla vücuda getirilen bazı kına türkülerinin bentleri ile bağlantılarının hece sayıları arasında bir eşitlik görülmez. Yani bent kısmı sekiz hece olan bir kına türküsünün bağlantı kısmı on bir hece olabilir. Bu durum, kına türkülerini söyleyen kaynak kişilerin, türkü metninden bir bölümü unutmaları ya da metne yeni sözler eklemelerinden kaynaklanır. Belirtilen tarzda söylenmiş gelin kınasında söylenen kına türküleri: 20, 21, 71, 84, 91, 92, 94, 96, 97, 99, 100, 104, 144, 146, 147, 166, 167, 170, 173, 178, 180, 211, 213, 214, 215 ve 220 numaralı

türkülerdir. Bu duruma uygunluk gösteren damat kına türküsüne ve kına ilahisine rastlanmamıştır.

Sadece bentlerden oluşan bazı kına türkülerinin de, bentlerinin hece sayıları arasında bir eşitlik görülmez. Yani birinci bendi sekiz hece ile söylenen bir kına türküsünün diğer bentleri on bir hece ile söylenebilir. Ya da ilk bendi yedi hece ile söylenen bir türkünün diğer bentleri sekiz ve altı hece ile söylenebilir. Gelin kınasında söylenen 32, 51, 111, 113, 156, 189, 224, 228 ve 243 numaralı kına türküleri bu niteliktedir. 124 ve 175 numaralı damat kına türküleri ile 207 numaralı kına ilahisinin de belirtilen tarzda söylendiği tespit edilmiştir.

Yine, yapısında kararlılık olmayan bazı kına türkülerinin hece sayıları arasında da kararlılık olmadığı görülür. Dolayısıyla bu kına türkülerini de, belirli bir hece sayısı olmayan kına türküleri içerisinde değerlendirmemizde bir sakınca yoktur. Kına türküleri arasında; 5, 8, 16, 17, 24, 65, 70, 73, 128, 129, 136, 163, 174, 181, 184, 198, 199, 200, 201, 209, 219, 235, 237 ve 247 numaralı türküler bu tarzda söylenmiş türkülerdir.

3.5. Yapıları Bakımından Kına Türküleri

Kına türküleri, bağlantılı ve bağlantısız türküler olmak üzere iki bölümden oluşurlar. Bağlantısız kına türküleri, sadece bentlerle oluşturulan türkülerdir. Bağlantılı kına türküleri ise, her bendin sonunda tekrarlanan sözlerle oluşturulur. Anlaşılacağı üzere kına türküleri yapıları bakımından çeşitlilik arz ederler. Bu çeşitlilikleri göstermek amacıyla burada gelin ve damat kınasında söylenen kına türkülerini tasnif etmek istiyoruz. Ayrıca, bazı yörelerimizde söylenen kına ilahilerini de yapılarına uyan ilgili başlıkların altında ayrı bir parantez açarak aktarmayı uygun buluyoruz.

3.5.1. Bentleri İki Dizeden Oluşan Türküler

Elimizdeki türkü metinleri içerisinde bentleri iki dizeli türkülerin örneklerine az rastlanır. Bu yapıdaki türkü metinleri bentleri iki dizeden oluşan bağlantısız

türküler ve iki dizeli bentlere çeşitli sayılarda dizelerin eklenmesiyle oluşan bağlantılı türküler olmak üzere ikiye ayrılırlar.

3.5.1.1. Bentleri iki dizeden oluşan bağlantısız türküler

Bu yapıdaki kına türkülerinin kafiye düzenleri aa, bb, cc, dd…şeklindedir. Bu bağlamda söylenen gelin kına türküleri: 11, 35, 52, 57, 58, 110, 216, 222, 236 ve 240 numaralı türkülerdir. Ayrıca geline kına yakılırken söylenen 223 numaralı türkünün de bu yapıya benzediği görülmektedir.

3.5.1.2. Bentleri iki, bağlantıları iki dizeden oluşan türküler

Bu yapıdaki kına türkülerinin kafiye düzenleri aa-bb, cc-bb, dd-bb… şeklindedir. Burada belirtmek isteriz ki, bb olarak gösterilen bağlantı sözleridir. 59 ile 232 numaralı türkülere bağlantı bölümleri ile başlanır. Gelin kınasında söylenen bu yapıdaki kına türküleri: 54, 59, 67, 81, 82, 91, 100, 127, 183, 197, 220 ve 232 numaralı türkülerdir. Ayrıca, 133 numaralı kına türküsünün, bu yapıya çok benzemektedir.

134 numaralı damat kına türküsü de bu yapıda söylenmiş bir türküdür.

3.5.1.3. Bentleri iki, bağlantıları dört dizeden oluşan türküler

Gelin kınasında söylenen 138 numaralı türkü bu yapıdadır. Türkünün kafiye düzeni aa-cdcd, bb-cdcd şeklindedir. Bu türkünün bağlantı bölümlerini iki dizeli ve iki nakaratlı türkü olarak da alabiliriz.

3.5.2. Bentleri Üç Dizeden Oluşan Türküler

Bentleri üç dizeden oluşan türküler, kına türküleri içerisinde en çok söylenen türkülerin başında yer alırlar. Bu türkülerin bir kısmı bağlantısız üçlemelerden oluşur. Bir kısmı da üçlemelere eklenen bağlantılarla oluşturulur. Bağlantı farklı sözlerden oluşabildiği gibi genellikle aynı sözlerin tekrarı şeklindedir.

3.5.2.1. Bentleri üç dizeden oluşan bağlantısız türküler

Aynı zamanda üçleme olarak da adlandırılan bu türkülerin kafiye düzeni aaa, bbb, ccc…ya da aab, cccd, eeef şeklindedir. Bu yapıdaki türkülerin hepsi gelin kınasında söylenmiştir. 13, 33, 98, 101, 126, 176, 189 ve 245 numaralı türküler bu yapıda söylenmiş türkülerdir.

3.5.2.2. Bentleri üç, bağlantıları iki dizeden oluşan türküler

Kafiye düzeni, aaa-bb, ccc-bb, ddd-bb… ya da aaa-bb, ccc-dd, eee-fff…şeklinde olan kına türküleridir. 27 numaralı türküye bağlantı bölümü ile başlanır.

Gelin kınasında söylenen; 15, 22, 25, 27, 28, 50, 56, 60, 69, 71, 74, 75, 78, 80, 83, 84, 87, 88, 109, 120, 123, 131, 139, 142, 144, 146, 147, 148, 152, 154, 160, 166, 167, 177, 178, 191, 196, 212, 213, 215, 228, 231, 234, 238 ve 244 numaralı türküler bu yapıdadır. Ayrıca gelin kınasında söylenen 3, 112, 158, 169, 170, 182, 187 ve 211 numaralı türkülerin bu yapıya benzer nitelikte oldukları görülür.

Damat kınasında söylenen bazı kına türküleri de bu yapıdadır. Bunlar: 30, 93,135, 205 ve 206 numaralı türkülerdir.

Yine, gelin kınasında söylenen 188, 194, 230, 233 numaralı ilahilerin de bentleri üç, bağlantıları iki dizeden oluşur.

3.5.2.3. Bentleri üç, bağlantıları üç dizeden oluşan türküler

Bu türkülerin kafiye düzenleri aaa-bbb, ccc-bbb ya da aaa-bcc, ddd-bcc şeklindedir. Bir kına türküsünde ise kafiye düzeninin aaa-bcb, ddd-bcb şeklinde olduğu görülür. Bu türkü 248 numaralı türküdür.

Gelin kınasında söylenen; 20, 94, 95, 117, 185 ve 248 numaralı türküler ile damat kınasında söylenen 121 numaralı türkü bu yapıdadır.

3.5.2.4. Bentleri üç, bağlantıları dört dizeden oluşan türküler

Bu türkülerin kafiye düzenleri aaa-bbcc, ddd-bbcc, eee-bcbc… şeklindedir.

Gelin kınasında söylenen 6, 48, 151, 180, 195 ve 210 numaralı türküler ile damat kınasında söylenen 77 numaralı türkü bu yapıdadır

3.5.2.5. Bentleri üç, bağlantıları beş dizeden oluşan türküler

Gelin kınasında söylenen 89 numaralı türkünün bu yapıda olduğu görülür. Kafiye düzeni aaa-bbcbb, ddd-bbcbb şeklinde olan bu türkünün bağlantılarını üç dize ve iki nakarattan oluşan türkü diye de alabiliriz.

3.5.3. Bentleri Dört Dizeden Oluşan Türküler

Bu türkülerin bir kısmı mani, bir kısmı da koşma dörtlüklerinin ardı ardına getirilmesi ile oluşturulur. Bazı mani ve koşma dörtlüklerinin sonuna ise çeşitli sayıda bağlantılar eklenir. Bentleri dört mısradan oluşan diğer kına türküleri ise, çeşitli şekillerde kafiyelenmiş dörtlüklerin bir araya getirilmesi ile oluşturulur. Bunların sonuna da çeşitli sayıda bağlantılar eklenerek yeni kına türküleri oluşturulmuştur.

3.5.3.1. Mani tipinde türküler

Bu tipteki kına türkülerinin kafiye düzenleri genellikle aaba, ccdc, eefe ya da abcb şeklindedir. Fakat bunların kusursuz olduğunu söylememiz mümkün değildir.

Gelin kınasında söylenen 4, 14, 32, 42, 46, 51, 62, 111, 113,190, 204, 221 ve 159 numaralı türküler ile damat kınasında söylenen 175 numaralı türkü bu yapıdadır.

3.5.3.1.1. Bentleri dört (mani),bağlantıları iki dizeden oluşan türküler

Bu türkülerin kafiye düzeni aaba-cc, dded-cc…şeklindedir. Gelin kınasında söylenen 102 numaralı türkü ile damat kınasında söylenen 34 numaralı kına türküleri bu yapıdadır.

3.5.3.1.2.Bentleri dört (mani),bağlantıları üç dizeden oluşan türküler

Kafiye düzeni aaba-ccc, dded-ccc olan bu türkü gelin kınasında söylenen 55 numaralı türküdür.

3.5.3.1.3. Bentleri dört (mani),bağlantıları dört dizeden oluşan türküler

Bu yapıdaki bazı türkülerin bağlantılarının da mani düzeninde kafiyelenmiş olduğu görülür. Bunların kafiye düzeni aaba-ccdc, dded-ccdc… şeklindedir. Gelin kınasında söylenen 115, 118 ve 119 numaralı türküler bu yapıdadır.

Bentleri mani düzeninde olan diğer kına türkülerinin kafiye düzenleri ise, aaba-cccc, dded-cccc …şeklindedir. Gelin kınasında söylenen 12 ve 68 numaralı türküler ile damat kınasında söylenen 34 numaralı türkü bu yapıdadır.

3.5.3.2. Koşma tipinde türküler

Bu tipteki kına türkülerinin kafiye düzenleri genellikle abab (veya abxb, aaab), cccb, dddb…şeklindedir. Fakat bunların kusursuz olduğunu söylememiz mümkün değildir.

Gelin kınasında söylenen 10,19, 63, 72, 86, 143 ve 157 numaralı türküler ile damat kınasında söylenen 66 numaralı türkü bu yapıdadır.

3.5.3.2.1. Bentleri dört (koşma), bağlantıları dört dizeden oluşan türküler

Kafiye düzeni aaab-cccd, eeef-cccd olan bu türkünün bağlantıları da koşma düzenindedir. Gelin kınasında söylenen bu türkünün numarası 43'tür.

3.5.3.3. Müstakil dörtlüklerden kurulu türküler

Müstakil dörtlüklerle söylenmiş kına türkülerinde şu tip kafiye düzenlerine rastlarız: aaaa, aaab, aaba, abaa, abab, aabb,aabc,abbc, abcb.

Gelin kınasında söylenen 1, 2, 7, 9, 36, 45, 61, 76, 90, 103, 105, 125, 130, 140, 141, 156, 162, 168, 171, 224, 225, 226, 229, 242 ve 243 numaralı türküler ile 137 ve 207 numaralı kıan ilahileri bu yapıdadır.

3.5.3.3.1. Bentleri dört, bağlantıları iki dizeden oluşan türküler

Bu türkülerin belirli bir kafiye düzeni yoktur. Bağlantı bölümleri aynen tekrarlananların yanı sıra her bendin sonunda değişenleri de vardır. 114 ile 239 numaralı türkülere bağlantı bölümü ile başlanır.

Gelin kınasında söylenen 31, 37, 40, 85, 92, 114 ve239 numaralı türküler bu yapıdadır.

3.5.3.3.2. Bentleri dört, bağlantıları dört dizeden oluşan türküler

Belirli bir kafiye düzenleri yoktur. Bağlantı bölümleri aynen tekrarlananların yanı sıra her bendin sonunda değişenleri de vardır.

Gelin kınasında söylenen 21, 99, 153 ve 161 numaralı türküler bu yapıdadır.

3.5.4. Yapısında Kararlılık Olmayan Türküler

Kına türküleri her zaman yapısal bir kararlılık göstermez. Bu türkülerin yapılarında başlangıç itibariyle bir kararlılık görülür. Fakat kına türküleri uzadıkça türkülerin bağlantı bölümlerinin atlandığı ya da türküye farklı sayılarda bentlerin eklendiği görülür. Bu durum, yakıcı kadınların kına türkülerini icra ederken ölçüye, bent ve bağlamalardaki mısra sayılarına tam olarak dikkat etmemelerinden kaynaklanır.

Yine, kına türkülerinin sözlü gelenekte yaşamaları onların mısra, bent ve kafiye düzenlerinde bir takım düzensizliklere yol açar. Bu yüzdendir ki, bazı kına türkülerinin birinci bendi bendi iki, üçüncü bendi üç mısralı olarak karşımıza çıkar. Bu durum bağlantılarda da görülebilir. Yani, türkünün ilk bağlantısı iki, sonraki bağlantısı üç mısralı olabilir. Belirtilen durumların iki sebebi olabilir. Bu sebeplerden birincisi, yakımcı kadınların türkünün icrası sırasında bazı mısraları unutarak

söylemeleridir. İkincisi ise, kına türkülerini yazıya geçiren kişilerin, bazı mısraları atlayarak yazıya geçirmemesidir.

Belirttiğimiz hususların yer aldığı yapısında kararlılık bulunmayan gelin kınasında söylenen kına türküleri: 5, 16, 17, 18, 23, 24, 38, 39, 41,53, 64, 65,70, 73, 128, 129, 132, 136, 149, 150, 163,172, 173, 174, 181, 184, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 214, 217, 218, 219, 227, 235, 237 numaralı türkülerdir.

Yine, 124 numaralı damat kına türküsü ile 122 ve 164 numaralı kına ilahileri bu yapıda söylenmişlerdir.

3.5.5. Karşılıklı Türküler

Doğan Kaya **(**1999: 172) karşılıklı türküleri "iki veya daha çok kişinin birlerini muhatap alarak söylediği türküler" olarak tanımlar. Bazı kına türkülerimizin bu yapıda olduğu görülür. Bu türküler bazen gelin ile yakınları arasında bazen de kınaya katılan beyenlerın oluşturduğu gruplar arasında söylenir.

3.5.5.1. Bentleri iki dizeden oluşan bağlantısız karşılıklı türküler

Kına törenine katılan iki grup arasında söylenen bir türküdür. Kafiye düzeni aa, bb, cc…şeklindedir. Gelin kınasında söylenen bu türkü 241 numaralı türküdür. 246 numaralı kına türküsü de bu yapıya benzediği için buraya alınabilir.

3.5.5.2. Bentleri üç, bağlantıları dört dizeden oluşan karşılıklı türküler

Belirli bir kafiye düzeni olmayan bu türkü, gelin kınasında söylenen 155 numaralı türküdür.

3.5.5.3. Bentleri dört dizeden oluşan bağlantısız karşılıklı türküler

Belirli bir kafiye düzeni olmayan bu türkü, gelin kınasında söylenen 26 numaralı türküdür.

3.5.5.4. Yapısında karalılık olmayan karşılıklı türküler

Bu türkülerinde belirli bir kafiye düzeni yoktur. Gelin kınasında söylenen bu türküler: 8, 209 ve 247 numaralı türkülerdir.

3.6. Konuları Bakımından Kına Türküleri

Kına türkülerinde çeşitli konular işenir. İşlenen konular arasında en öne çıknları ise, yalnızlık, gurbet, çile, üzüntü ve sitemdir. Kına türkülerinde tespit edilen konuları şu şekilde tasnif edebiliriz:

3.6.1. Evliliğin ayrılma nedeni olarak görüldüğü türküler

Kına türkülerinde, evlilik gelinin ailesinden ve yaşadığı yerden ayrılma nedeni olarak görülür. Bu türkülerde, evlilik var olduğu için gelinin, ailesini ve yaşadığı yeri terk edip gittiği anlatılmıştır. Bu bağlamda söylenmiş kına türküleri: 1, 7, 17, 21, 27, 31, 40, 41, 42, 45, 50, 52, 61, 71, 73, 76, 78, 80, 89, 92, 95, 100, 102, 109, 125, 127, 128, 130, 139, 140, 148, 149, 153, 155, 158, 161, 167, 169, 171, 174, 178, 184, 198, 200, 209, 212, 226, 229, 234, 237, 238, 239, 241, 224 ve 248 numaralı türkülerdir.

3.6.2. Ayrılık acısı üzerine söylenen türküler

Kına türkülerinde işlenen bu acı, ailesinden ayrılan gelinin yaşadığı ayrılık acısı ve kızlarını gelin ederek ondan ayrılan ailelerin yaşadığı ayrılık acısı olmak üzere ikiye ayrılır. İki acının da kına türkülerinde yaygın bir şekilde işlendiği görülür. Ayrılık acısının en büyüğü anne ile kızı arasında yaşanır. Kına türküleri arasında bulunan; 3, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 32, 38, 42,46, 52, 56, 62, 64, 69, 71, 74, 79, 81, 82, 91, 92, 96, 101, 104, 115, 120, 140, 142, 151, 154, 156, 157, 158, 159, 162, 163, 166, 168, 173, 177, 178, 181, 191, 198, 204, 209, 211, 213, 214, 217, 219, 224, 228, 231, 234, 236, 237, 241, 242 ve 247 numaralı türküler belirtilen ayrılık acılarının işlendiği türkülerdir.

Ayrılık acısının işlendiği bazı kına türkülerinde, anne ve babaların kızlarını gelin etmeye kıyamadıkları görülür. Bu türküler 8, 9, 41, 63, 241, 246 ve 247 numaralı türkülerdir.

Yine 93 numaralı damat kına türküsünde, oğlundan ayrılan annenin yaşadığı ayrılık acısı ile karşılaşılır.

3.6.3. Sitem içerikli türküler

Kına türkülerinde gelinin kendisini evlendiren ailesine, ailenin de gelin olan kızları ile kızlarının almaya gelen oğlan evine çeşitli sitemler ettiği görülür. Gelin kız anne, baba, amca, dayı, ağabey gibi yakınlarına kendisini evlendirdikleri ve gurbete gelin ettikleri için sitem eder. Gelinin ailesine ettiği bu sitemlerin yer aldığı kına türküleri: 1, 2, 6, 8, 12, 17, 18, 19, 21,22, 24, 32, 41, 42, 45, 53, 64, 65, 72, 73, 111, 113, 120, 140, 154, 163, 170, 176, 177, 181, 190, 191, 196 ve 222 numaralı türkülerdir.

Yine, kına türkülerinde gelin, evde kendisinin fazlalık olarak görüldüğü için evlendirildiğini, erkek olsaydı babası evinden ayrılmak zorunda kalmayacağını ifade eder. Gelinin ailesine ettiği bu sitemlerin yer aldığı türküler ise 42, 47, 48, 75, 98, 112, 151, 167, 169, 213, 215, 218, 222, 223 ve 235 numaralı türkülerdir.

Kına türküleri içerisinde gelinin ailesinin kızlarını ellerinden alan oğlan evine ettiği sitemler de yer alır. Bu sitemlerle 22, 61, 76, 79, 80, 95, 99, 155, 177, 198, 200 ve 238 numaralı kına türkülerinde karşılaşılır. 83 ile 85 numaralı kına türkülerinde ise gelin kıza annesi evini beğenmediği için evleniyor diye sitem edilir.

3.6.4. Geline iyi dileklerde bulunulan türküler

Kına türkülerinin büyük bir kısmında geline mutluluk, huzur, sağlık, bolluk, bereket ve uğur getirmesi için iyi dileklerde bulunulur. Bu dilekler; 3, 15, 17, 20, 23, 31, 47, 48, 78, 83, 84, 85, 90, 91, 92, 104, 109, 114, 123, 125, 131, 133, 136, 141, 148, 149, 152, 158, 160, 161, 166, 169, 170, 178, 182, 184, 185, 189, 195, 198, 210, 211, 212, 213, 214, 217, 219, 220, 221, 225, 226, 228, 234, 243 ve 246 numaralı türkülerde yer alır.

Yine, 30, 51, 54, 55, 77, 92, 94, 121, 134 ve 205 numaralı damat kına türkülerinde damada iyi dilekte bulunulur.

3.6.5. Evlenmenin kızlar için çile çekmek olduğunu anlatan türküler

Kına türkülerinde evlenen kızların çekeceği sıkıntılar üzerinde de durulur. Bu sıkıntılar gelinin el kapısında göreceği kötü muamele, güvey ve kaynana kahrı gibi sıkıntılardır. Ayrıca bu türkülerde el evinde kendisini bekleyen meşakkatli işlerden de bahsedilir. Belirtilen sıkıntıların işlendiği türküler: 8, 11, 17, 18, 24, 42, 78, 88, 128, 129, 144, 146, 158, 167, 170, 210, 211, 212, 213, 215 ve 220 numaralı türkülerdir.

Yine gelinin yeni ailesine uymakta çektiği güçlük ve bu yüzden yaşadığı yalnızlık duygusunu bu başlık altında değerlendirebiliriz. Bu bağlamda söylenmiş kına türküleri: 68, 113, 120, 129, 203 ve 209 numaralı türkülerdir.

3.6.6. Gurbete gelin olan kızların yok oluşa doğru gittiğini anlatan türküler

Kına türkülerinde gurbete gelin olma bir yok oluş olarak değerlendirilir. Gurbete giden gelin kızların bir daha baba evine dönmeyeceği anlatılır. Bu nedendendir ki, kına türkülerinde gurbete gelin olan kızlardan umut kesilir ve onlar öldü farz edilir. 7, 9, 24, 35, 52, 60, 120, 169, 172, 174, 198, 202, 203 ve 223 numaralı türküler bu konunun işlendiği türkülerdir.

3.6.7. Gelin kızın babası evinde misafir olduğunu anlatan türküler

Türkülerde işlenen bir diğer konu gelin olan kızların baba evindeki konumlarının değişmesidir. Zira toplumuzda evlenmeden önce aileden biri olan kızlara, evlendikten sonra aileye gelip giden bir misafir gözüyle bakılır. Bu yüzden kına geceleri evlenecek olan kızların babası evinde geçireceği son gece olarak nitelendirilir. Bu konunun işlendiği kına türküleri: 46, 51, 79, 80, 89, 99, 104, 126, 140, 155, 171, 204, 209, 214, 221, 227, 235 ve 237 numaralı türkülerdir.

Yine kına türkülerinde, evlenerek baba evinden ayrılan gelin kızların, bekar günlerinde olduğu gibi baba evine rahat girip çıkamayacağı üzerinde durulur. Bu durum toplumuzda evliliğin dönüşü olmayan bir yol olarak görülmesinden de kaynaklanır. Zira toplum, evlendikten sonra babası evine dönenlere hoş karşılamaz. Geri dönen kızlara geçimsiz gözü ile bakılır. Bu konunun; 26, 62, 132 ve 189 numaralı türkülerde işlendiği görülür. 209 ile 221 numaralı türkülerde ise, gelin kıza evlendikten sonra da babası evine rahat gelebileceği söylenir.

3.6.8. Evlilik ve evliğin getirdiklerinin alın yazısı olarak görüldüğü türküler

Kına türkülerinde işlenen diğer bir konu, vakti gelince her genç kızın evlenerek, evinden ayrıldığı konusudur. Evliliğin bir alın yazısı olarak görüldüğü bu türkülerde evliliğin getirdiği iyi ve kötü olaylar da gelinin alın yazısı olarak değerlendirilir. Bu bağlamda söylenmiş kına türküleri: 6,60, 98, 101, 110, 112, 140, 141, 151, 153, 169, 171, 174, 181 ve 209 numaralı türkülerdir.

3.6.9. Gelin olan kızın ailesine ve yaşadığı yere duyduğu özlemi anlatan türküler

Gelin olan kızların gittikleri yerde ailelerine ve yaşadıkları yere duydukları özlem kına türküleri içerisinde sıklıkla işlenen bir konudur. Bu bağlamda söylenmiş kına türküleri; 4, 8, 62, 65, 68, 88, 98, 128, 129, 140, 151, 154, 160, 170, 172, 177, 178, 184, 185, 196, 202, 209, 211, 212 ve 221 numaralı türkülerdir.

3.6.10. Gelin olan kızların babası evindeki eksikliğini anlatan türküler

Kızların gelin olarak evden ayrılmaları baba evinde birtakım kayıpların yaşanmasına sebep olur. Bu kayıpları kızın evden ayrılışının verdiği manevi kayıp ile kız evinin iş gücü kaybı olarak nitelendirebiliriz. Zira kızın evden ayrılmasıyla oğlan evi bir iş gücü kazanırken, kız evi bir iş gücü kaybetmektedir. Kızın babası evinde yaptığı işler, gelinin annesine ya da kardeşlerine kalacaktır. Kız evinde yaşanan manevi kayıp ile iş gücü kaybının anlatıldığı kına türküleri: 8, 21, 27, 33, 36, 38, 41,

42, 50, 52, 53, 54, 59, 60, 62, 64, 75, 79, 80, 86, 140, 158, 163, 182, 191, 204, 209 ve 225 numaralı türkülerdir.

3.6.11. Açıklayıcı nitelikteki kına türküleri

Kına türküleri arasında gelinin fiziksel özellikleri, ailesi, gideceği ev, damadın fiziksel özellikleri ve ailesi hakkında açıklayıcı nitelikte bilgilerin verildiği görülür. Hatta bazı türkülerde evlenecek olan çiftlerin ve bu çiftlerin ailelerinin adları da belirtilir. Gelinin anne, baba ya da yakınlarından biri ölmüş ise türkünün bir yerinde yakımcı kadın tarafından bu durumun da kına töreninde bulunanlara belirtildiği görülür. Açıklayıcı nitelikteki bu türküler: 2, 4, 6, 8, 14, 22, 33, 36, 41, 54, 79, 80, 83, 86, 87, 94, 95, 97, 100, 105, 119, 140, 163, 171, 195, 204, 224, 236, 238, 242 ve 244 numaralı türkülerdir.

3.6.12. Evlenecek çiftleri çeşitli açılardan öven türküler

Kına türküleri arasında gelinin ve damadın çeşitli açılardan övüldüğü görülür. Genellikle gelinin maharetlerinin anlatıldığı bu türkülerde gelin ve damadın güzel huyları da dile getirilir. Bu türküler: 15, 17, 38, 58, 94, 109, 117, 118, 180, 200, 206 ve 221 numaralı türkülerdir.

3.6.13. Evlenecek çiftlere çeşitli nasihatlerin verildiği türküler

Kına türkülerinde özellikle gelinlere evlilik yaşamının zorlukları anlatılarak bazı öğütler verilir. Bu bağlamda söylenmiş kına türküleri: 7, 11, 15, 73, 114, 141, 150, 199 ve 221 numaralı türkülerdir.

3.6.14. Gelin kaynana ilişkisini anlatan türküler

Bu türküler toplumuzdaki gelin kaynana çekişmesini gözler önüne serdiği için oldukça önemlidir. Bu bağlamda söylenen kına türküleri: 80, 91, 96 ve 166 numaralı türkülerdir.

Konuları bakımından çeşitlilik arz eden bu türkülerin asıl işlevleri gelini ağlatmaktır. Fakat belirtilen konulardan da anlaşılacağı üzere bu türküler sadece gelini ağlatmak amacıyla söylenmezler. Yani türkülerin ağlatma işlevlerinin dışında yan işlevleri de bulunur. Bu işlevleri:

1. Gelin olacak kıza gurbet acısını yaşatma,

2. Gelin olacak kızın yurt sevgisini depreştirme,

3. Gelin olacak kızın anne ve baba sevgisini depreştirme,

4. Gelin olacak kıza evlilik yaşamının zorluklarını anlatma,

5. Gelini gideceği yere uyum sağlamasını konusunda uyarma,

6. Aileye olan bağlılığın, sadakatin önemini vurgulama,

7. Türküyü dinleyenlere hoş vakit geçirtme,

8. Türküyü okuyanın şöhret duygusunu tatmin etme,

9. Doğal bir icra ortamında oluşturulan türkülerle sözlü kültürümüzü zenginleştirme v.b. şeklinde sıralayabiliriz.

Halkımızın evlilik üzerindeki düşüncelerini ve hayat görüşlerini anlatan bu türkülerin derlenmesi yapılan yorumların artacağına inanıyoruz.

3.7. Ezgileri Bakımından Kına Türküleri

Doğan Kaya (1999: 212-213), ezgileri bakımından türküleri, uzun hava ve kırık hava olmak üzere iki kısımda değerlendirir. Değerlendirmeye göre, uzun havalar söyleyen kişinin zevk ve isteğine göre icra edilen usulsüz ezgilerdir. Kırık havalar ise, ölçü ve ritimleri belli olan usullü ezgilerdir.

Kına türküleri gelini ağlatmak amacıyla yanık bir ezgi ile söylenirler. Şükriye Turan (1993: 535) yanık bir ezgi ile söylenen kına türkülerini ve belli bir ritmi olduğu için kırık hava karekteri taşıyan türküler olarak nitelendirir. Fakat yapılan inceleme sonucunda uzun hava nitelğinde olan kına türkülerine de rastlanmıştır. Dolayısıyla kına türküleri arasında uzun hava niteliğinde olan türküler de vardır.

Usul yönünden incelenen 46 ezgiden 44'ü kırık hava niteliğindeyken, 2'si uzun hava niteliğindedir. Uzun hava niteliğinde olanlar, 19 numaralı kına ilahisi ile 35 numaralı kına türküsüdür. Kırık hava niteliğinde olan 44 türkü ise, ölçü ve

ritimlerine göre değişiklik gösterirler. Kırık hava niteliğindeki 44 kına türküsünün ölçü ve ritimleri, şunlardır:

1. 6/4'lük yürük semai olanlar: 1 numaralı türküdür.

2. 4/4'lük sofyan olanlar: 2, 4, 11, 15, 16, 17, 22, 24, 26, 27, 28, 31 numaralı türkülerdir.

3. 6/8'lik yürük semai olanlar: 3 numaralı türküdür.

4. 9/8'lik aksak ritim ve semai olanlar: 5, 7, 110, 122, 18, 20, 32, 33, 37, 40, 42, 46 numaralı türkülerdir.

5. 4/8'lik sofyan olanlar: 6 numaralı türküdür.

6. 10/8'lik aksak semai olanlar: 8, 14, 29, 38, 43, 44, 45 numaralı türkülerdir.

7. 2/4'lük nim sofyan olanlar: 9, 25, 41 numaralı türkülerdir.

8. 3/4'lük üç zamanlı semai olanlar: 13 numaralı türküdür.

9. 8/8'lik düyek olanlar: 21 numaralı türküdür.

10. 12/8'lik firenkçin olanlar: 23 numaralı türküdür.

11. 5/8'lik Türk aksağı olanlar: 30, 34, 39 numaralı türküler.

12. 18/8'lik olanlar: 36 numaralı türküdür.

13. 9/8'lik aksak usul ile 14/8'lik devri revan arasında değişenler: 12 numaralı türküdür.

14. 9/8'lik aksak ritim ile 10/8'lik aksak semai arasında değişenler: 18, 20 numaralı türkülerdir.

Donanım açısından incelenen 46 türkünün üçünün donanımında bir arıza bulunmamıştır. Bu türküler, 13, 40 ve 41 numaralı türkülerdir.

Diğer 43 türkünün donanımında belirli arızalar görülür. Bu arızalar şunlardır:

1. Donanımında Sib bulunanlar: 5 ve 6 numaralı türkülerdir.

2. Donanımında Sib^2 bulunanlar: 4, 8, 9, 12, 14, 15, 16, 23, 29 ve 35 numaralı türkülerdir.

3. Donanımında Sib^3 bulunanlar: 43 numaralı türküdür.

4. Donanımında Sib ve fa# bulunanlar: 46, 45, 25 numaralı türkülerdir.

5. Donanımında Sib^2ve fa# bulunanlar: 1, 2, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 25, 27, 28, 44 numaralı türkülerdir.

6. Donanımında Sib[2], fa# ve fa natürel bulunanlar: 21 numaralı türküdür.

7. Donanımında Sib[1] ve la# bulunanlar: 11 numaralı türküdür.

8. Donanımında Sibve do# bulunanlar: 26, 33, 30, 36, 38 numaralı türkülerdir.

9. Donanımında Sib, do# , fa# ve mib bulunanlar: 39 numaralı türküdür.

10. Donanımında Sib[2] ve si natürel bulunanlar: 31 numaralı türküdür.

11. Donanımında mib ve la# bulunanlar: 3 numaralı türküdür.

12. Donanımında fa# ve mib bulunanlar: 10 numaralı türküdür.

Ses genişliği açısından incelenen 46 kına türküsünün ses aralıkları ise şunlardır:

1. Beş ses içinde gelişenler: 3, 4, 5, 14, 23, 29, 31, 35, 40, 41, 46 numaralı türkülerdir.

2. Altı sesiçinde gelişenler: 6, 11, 15, 19, 30, 32, 34, 45 numaralı türkülerdir.

3. Yedi sesiçinde gelişenler: 1, 2, 8, 9, 12, 13, 17, 20, 24, 25, 27, 28, 36, 38, 39, 43, 44 numaralı türkülerdir.

4. Sekiz sesiçinde gelişenler: 18, 21, 42 numaralı türkülerdir.

5. Dokuz sesiçinde gelişenler: 7, 10, 16, 22, 37 numaralı türkülerdir.

Ezgilerin karar sesleri açısından incelenen 46 türkünün, karar sesleri şunlardır:

1. La kararda olanlar:1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46 numaralı türkülerdir.

2. Si kararda olanlar: 3 ve 31 numaralı türkülerdir.

3. Sol kararda olanlar: 11 numaralı türküdür.

4. Re kararda olanlar: 39 numaralı türküdür.

Türkülerin tonal yapı yönünden incelenmesi sonucunda iki türkünün makamı tespit edilememiştir. Bu türküler 11 ve 31 numaralı türkülerdir. Diğer 44 türkünün makamları ise, şunlardır:

1. Uşşak makamında olanlar: 1, 2, 4, 8, 9, 12, 14, 15, 16, 18, 20, 22, 23, 24, 27, 228, 29, 32, 35, 43 numaralı türkülerdir.

2. Hicaz makamında olanlar: 25, 30, 33, 38, 39, 45, 46 numaralı türkülerdir.

3. Buselik makamında olanlar: 13, 37, 40, 41, 42 numaralı türkülerdir.

4. Hüseyni makamında olanlar: 7, 17, 19, 21, 44 numaralı türkülerdir.

5. Muhayyer makamında olanlar: 5 ve 6 numaralı türkülerdir.

6. Muhayyerkürdî makamında olanlar: 26, 34, 36 numaralı türkülerdir.

7. Karcigar makamında olanlar: 10 numaralı türküdür.

8. Segâh makamında olanlar: 3 numaralı türküdür.

Müzükolog olmadığımızdan dolayı ezgi yapısından bu türkülerin ne anlama geldiğini biz uzmanına bırakıyoruz.

-1-

Atladı Geçti Eşiği

(İçel/ Tarsus / İncirgediği)

(Atılgan 2007: 79)

- **Usulü**: 6/4 lük yürük semai kırık hava.
- **Donanımında**: Sib^2 parça içinde zaman zaman fa diyez bulunur.
- **Ses genişliği**: 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi**: La sesidir.
- **Makamı**: Uşşak.

-2-

Gelini Bindirin Taya

(Şanlıurfa)

(Akbıyık vd. 1999:268)

- **Usulü:** 4/4'lük sofyan kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^2 ve fa # bulunur.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-3-

Güzel Kızım

(Şanlıurfa)

(Akbıyık vd. 1999:298)

- **Usulü:** 6/8’ lik yürük semai kırık hava.
- **Donanımında:** Mib ve parça içinde la # var.
- **Ses genişliği:** 5 sestir (la# -mib).
- **Karar sesi:** Si sesidir.
- **Makamı:** Segâh.

-4-

Leblebi Koydum Tasa

(Şanlıurfa)

(Akbıyık vd. 1999: 372)

- **Usulü:** 4/4’lük sofyan kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^2 (Si bemol 2) var.
- **Ses genişliği:** 5 sestir (la-mi).
- **Makamı:** Uşşak.
- **Karar sesi:** La sesidir.

-5-

Kınan Kutlu Olsun Gelinim

[Kayseri ve Yöresi Halk Türküleri (Baskı yeri ve yılı yok): 68]

- **Usulü:** 9/8’ lik aksak usul.
- **Donanımında:** Sib var.
- **Ses genişliği:** 5 sestir.
- **Karar sesi:** La sesidir.

Makamı: Muhayyer.

-6-

Kınabaşı Övme Türküsü

(İçel/ Tarsus/Taşobası Köyü)

(Ulusoy 1973:6721)

- **Usulü:** 4/8'lik sofyan kırık hava.
- **Donanımında:** Sib var.
- **Ses genişliği:** 6 sestir.
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Muhayyer.

-7-

Kına Havası

(Afyon)

(Ataman 1984: 20)

- **Usulü**: 9/8'lik aksak ritmdir.
- **Donanımında**: Sib ve fa# (si bemol fa diyez) var.
- **Ses genişliği**: 9 sestir (sol ve la^2).
- **Karar sesi**: La sesidir.
- **Makamı:** Hüseyni.

-8-

Mübarek Mübarek

(Diyarbakır)

(Beysanoğlu 1995: 104)

- **Usulü**:10/8'lik aksak semai kırık hava.
- **Donanımında**: Sib^2 var.
- **Ses genişliği**: 7 sestir.
- **Karar sesi**: La sesidir.
- **Makam**ı: Uşşak.

-9-

Bir Mumdur

(Diyarbakır)

(Beysanoğlu 1995: 108)

- **Usulü**: 2/4'lük nim sofyan kırık hava.
- **Donanımında**: Sib^{2} var.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-10-

Gınası Yoğrulur Tasta

Afyonkarahisar

(Ataman 1992:96)

- **Usulü:** 9/8'lik aksak semai kırık hava.
- **Donanımında**: fa# mi^{b} var.
- **Ses genişliği :** 9 sestir (sol-la^{2}).
- **Karar sesi:** La sestir.

  Makamı: Karcigar.

-11-

Kabe'm

Karabük / Safranbolu

(Ataman 1992: 98)

- **Usulü** : 4/4'lük sofyan kırık hava.
- **Donanımında**:Sib^{1}, bir yerde de la$^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 6 sestir (sol-mi).
- **Karar sesi:** Sol sesidir.
- **Makamı**: Tespit edilememiştir.

-12-

Kızardı Gayalar Al Geydi Dağlar

(Erzincan / Eğin)

(Ataman 1992:100)

- **Usulü:** 9/8'lik aksak üsülle, 14/8'lik "devri revan" usulünde ritm arasında değişir.
- **Donanımında**: Sib^2 var.
- **Ses genişliği** 7 sestir (la-so).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-13-

Amcaya Sitem

(Karabük / Safranbolu)

(Ataman 1992:102)

- **Usulü:** 3/4'lük üç zamanlı semai
- **Donanımında**: Arıza yok.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Buselik.

-14-

Dünürcüler Geldiler

(Bayburt)

(Tan vd. 1997: 20-21)

- **Usulü** 10/8'lik aksak semai kırık hava.
- **Donanımında**: Sib^2 var.
- **Ses genişliği:** 5 sestir (la mi).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-15-

Çattılar Ocak Taşını

(Çankırı)

(Tan vd. 1999:86-87)

- **Usulü**:4/4'lük sofyan kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^2 var.
- **Ses genişliği:** 6 sestir (la-fa).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-16-

Dağdan Kestim Fındığı

(Çankırı)

(Tan vd. 1999: 95)

- **Usulü**: 4/4'lük sofyan kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^2 var.
- **Ses genişliği:** 9 sestir (sol-fa^2).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-17-

Kızım Baban Pazara Vardı Mı

(Çankırı / Ilgaz)

(Tan vd. 1999: 152)

- **Usulü**:4/4'lük sofyan kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^2 -fa$^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi**: La sesidir.
- **Makamı:** Hüseyni.

-18-

Muhammed Sancağın Almış

(Çankırı/Şabanözü)

(Tan vd. 1999: 165)

- **Usulü:** 9/8'lik aksak ritm ve 10/8'lik aksak semai.
- **Donanımında:** Sib^{2} parça içinde de fa$^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 8 sestir (la-la^{2}).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-19-

Ayağına Giymiş Nurdan Nalini

(Çankırı/Şabanözü)

(Tan vd. 1999: 213)

- **Usulü:** Serbest uzun hava.
- **Donanımında:** Sib^{2} -fa$^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 6 sestir (la-fa).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Hüseyni.

-20-

Anam Kirmenini Alsın Eline

(Kırşehir)

(Turhan vd. 2000: 70)

- **Usulü:** 9/8 ve 10/8'lik aksak semai.
- **Donanımında:** Sib^{2} ve parça içinde zaman zaman fa$^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-21-

Cennette Yuvanı Kurdun

(Kırşehir)

(Turhan vd. 2000: 128)

- **Usulü**: 8/8 lik düyek, kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^{2} -fa$^{\#}$ parça içinde de zaman zaman fa naturel var.
- **Ses genişliği** 8 sestir (la la^{2}).
- **Karar sesi**: La sesidir.
- **Makamı:** Hüseyni.

-22-

Elifin Kınasın Çamur Ettiler

(Kırıkkale)

(Tan vd., 2000: 61)

- **Usulü:** 4/4'lük sofyan kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^{2}, parça içinde de zaman zaman fa$^{\#}$ var.
- **Ses genişliği** 9 sestir (sol-la^{2}).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-23-

Dağda Kırarlar Cevizi

(Kars)

(Turhan 1992: 170)

- **Usulü**: 12/8 lik frenkçin kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^{2} var.
- **Ses genişliği:** 5 sestir (sol-re).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-24-

Baba Kızın Çok Muyudu

(Çukurova- Kadirli)

(Atılgan 1998: 158)

- **Usulü:** 4/4' lük sofyan, kırık hava.
- **Donanımında**: Sib^{2} ve zaman zaman fa$^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-25-

Merdivenden İndirdiler

(Ankara)

(Şimşek vd. 2001: 851)

- **Usulü:** 2/4 lük nim sofyan kırık hava.
- **Donanımında:** Sib ve fa$^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 7 ses (sol-sol^{2}).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Hicaz.

-26-

Erciyes Dağı

(Adana / Kozan)

(Atılgan 1998: 224)

- **Usulü:** 4/4 sofyan kırık hava.
- **Donanımında:** Sib ve parça içinde zaman zaman do# var.
- **Ses genişliği:** 8 sestir (lâ-lâ^{2}).
- **Karar sesi**: La sesidir.
- **Makam:** Muhayyer Kürdi.

-27-

Elin Kına Yüzün Duvak

(Çukurova-Tarsus/ Huzurkent)

(Atılgan 1998: 217)

- **Usulü:** 4/4 sofyan kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^{2} bazen de fa$^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makam**ı: Uşşak.

-28-

Mezleğeler Tutar Hozak

(Çukurova)

(Atılgan 1998: 353)

- **Usulü:** 4/4'lük sofyan kırık hava.
- **Donanımda:** Sib^{2} ve zaman zaman fa$^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-29-

Sokuda Bulgur Gelinim

(Adana/ Ceyhan/ Kurtkulağı Köyü)

(Atılgan 1998: 386)

- **Usulü:**10/8 lik aksak semai kırık hava.
- **Donanımında**: Sib^{2} var.
- **Ses genişliği**: 5 sestir (la-mi).
- **Karar sesi**: La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-30-

Ayağına Giymiş Nurdan Nalini

(Çorum/ Ortaköy)

(Çakır-vd. 2000: 15)

- **Usulü:** 5/8 lik Türk aksağı kırık hava.
- **Donanımında:** Sib ve do# var.
- **Ses genişliği:** 6 sestir (la-fa).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Hicaz.

-31-

Gelin Ağlar Yaşın Yaşın

(Elazığ)

(Türk Halk Ezgileri 1992: 56)

- **Usulü:** 4/4'lük sofyan kırık hava.
- **Donanımında**: Sib^2 ve zaman zaman de Si natürel var.
- **Ses genişliği:** 5 sestir (la-mi).
- **Karar sesi:** Si sesidir.
- **Makam**ı: Tespit edilememiştir.

-32-

Kınasını Kardım Tasta

(Muğla / Bodrum/ Yatağan)

(Çakır vd. 2000: 89)

- **Usulü:** 9/8'lik aksak usül kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^2 bazende fa # ve mib var.
- **Ses genişliği:** 6 sestir (la-fa).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-33-

Raflara Koydum Fincan

(Muğla / Bodrum/ Yatağan)

(Çakır vd. 2000: 107)

- **Usulü:** 9/8'lik aksak ritm.
- **Donanımında:** Sib ve do # var.
- **Ses genişliği:** 4 sestir (la-re).
- **Karar sesi:** La sesidir**.**
- **Makamı:** Hicaz.

-34-

Balalar İçinde Yiğit Balası

(Gaziantep)

(Duygulu 1995: 45)

- **Usulü:** 5/8 lik Türk aksağı.
- **Donanımında:** Sib ve zaman zaman do# var.
- **Ses genişliği:** 6 sestir (la-fa).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makam**ı: Muhayyer Kürdî.

-35-

Develerim Gelir Yanaşmaz

(Gaziantep)

(Duygulu 1995: 64)

- **Usulü:** Serbest.
- **Donanımında**: Sib^2 var.
- **Ses genişliği:** 5 sestir (la-mi).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı**: Uşşak.

-36-

Kına Kutlama Duası

(Gaziantep)

(Duygulu 1995: 111)

- **Usulü:** 18/8'lik
- **Donanımında:** Sib ve zaman zaman $do^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Muhayyer Kürdî.

-37-

Gızardı Gayalar

(Erzincan / Eğin)

(Tarlabaşı 1995: 109)

- **Usulü:** 9/8 aksak ritim.
- **Donanımında:** Zaman zaman $fa^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 9 sestir (sol-la^2).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makam**ı: Buselik.

-38-

Gınaya Gel(1)

(Erzincan / Eğin)

(Tarlabaşı 1995:111)

- **Usulü:** 10/8'lik aksak semai.
- **Donanımında:** Sib be do# var.
- **Ses genişliği** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Hicaz.

-39-

Gınaya Gel (2)

(Erzincan / Eğin)

(Tarlabaşı 1995: 112)

- **Usulü:** 5/8 lik Türk aksağı kırık hava.
- **Donanımında** Sib, do# ve fa# diyez var. Bir yerde de mib vardır.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-do).
- **Karar sesi:** Re sesidir.
- **Makamı**: Hicaz.

-40-

Bohça Gelin

(Erzincan / Eğin)

(Tarlabaşı 1995: 113)

- **Usulü**: 9/8'lik aksak usul kırık hava.
- **Donanımında:** Arıza yok.
- **Ses genişliği:**5 sestir (la-mi).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Buselik.

-41-

Sen Ağla Bacım

(Erzincan / Eğin)

(Tarlabaşı 1995: 114)

- **Usulü**:2/4 lük nim sofyan kırık hava.
- **Donanımında**: Arıza yok.
- **Ses genişliği:** 5 sestir (la-mi).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Buselik.

-42-

Eski Kına

(Erzincan / Eğin)

(Tarlabaşı 1995: 115)

- **Usulü:** 9/8'lik aksak ritm.
- **Donanımında:** Zaman zaman $fa^{\#}$ var.
- **Ses genişliği:** 8 sestir (sol-sol^2).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Buselik.

-43-

Mübâreki

(Diyarbakır)

(Beysanoğlu vd. 1996: 8)

- **Usulü**:10/8'lik aksak semai kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^3 var.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Uşşak.

-44-

Kız Geldiler Seni Gelin Etmeye

(Diyarbakır)

(Beysanoğlu vd. 1996: 108)

- **Usulü:** 10/8'lik aksak semai kırık hava.
- **Donanımında:** Sib^2 ve fa # var.
- **Ses genişliği:** 7 sestir (la-sol).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Hüseyni.

-45-

Gelin Kızlar Kına Yakalım

(Antalya)

(Çimrin 2008: 116)

- **Usulü:** 10/8’ lik aksak semai.
- **Donanımında:** Sib ve fa# var.
- **Ses genişliği:** 6 sestir (la-fa).
- **Karar ses**i: La sesidir.
- **Makamı:** Hicaz.

-46-

Oluyorda Kız Gelin Oluyor

(Antalya)

(Çimrin 2008: 117)

- **Usulü**: 9/8’lik aksak semai kırık hava.
- **Donanımında:** Sib ve fa# var.
- **Ses genişliği:** 5 sestir (la-mi).
- **Karar sesi:** La sesidir.
- **Makamı:** Hicaz.

4. BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN KINA TÜRKÜLERİ

Türkiye'de hem gelin kınasında hem de damat kınasında çeşitli ezgilerin söylenir. Yapılan araştırmalar sonucunda,kına gecelerinde söylenen 248 ezginin metnine ulaşılmıştır. Bu metinlerden 45'i Akdeniz, 30'u Doğu Anadolu, 30'u Ege, 14'ü Güneydoğu Anadolu, 59'u İç Anadolu, 48'i Karadeniz, 22'si de Marmara Bölgesi'ne aittir. Sayısal verilerden hareketle, İç Anadolu ve Karadeniz bölgesinde diğer bölgelere oranla düğün aşaması konusunda daha fazla derleme çalışmasının yapıldığını düşünüyoruz.

Kına gecelerinde söylenen ezgilerin büyük bir kısmını, geline kına yakılırken söylenen gelin kına türküleri oluşturur. Asıl amacı gelini ağlatmak olan bu türküler, tüm bölgelerimizde söylenirler. İç Anadolu (121, 124, 134, 135, 175 numaralı türküler), Ege (77, 93 numaralı türküler), Karadeniz (205, 206 numaralı türküler), Akdeniz (30, 34 numaralı türküler) ve Doğu Anadolu (66 numaralı türkü) bölgelerinde ise, damada da kına yakımıesnasında kına türkülerinin söylendiği görülür. Ayrıca,bazı bölgelerimizde kına gecelerinde, kına türkülerinin yanı sıra kına ilahilerinin de söylendiği tespit edilmiştir.Bu ilahiler, İç Anadolu (122, 137, 164 numaralı ilahiler), Karadeniz (186, 188, 194, 207 numaralı ilahiler), Marmara (230, 233 numaralı ilahiler) ve Akdeniz Bölgesi (29 numaralı ilahi)'nde söylenirler. Belirtilen bölgelerde söylenen kına ilahileri, bu bölgelerde yaşayan insanların dini açıdan daha hassas olduğunu gösterir. Dolayısıyla bu bölgelerde düzenlenen kına gecelerine, bölge insanlarının dini duygu ve düşüncelerinin etki ettiği görülür. Kına ilahilerinin yanı sıra bazı kına türkülerinde de insanların dini duygu ve düşüncelerini yansıttıkları görülür. Bu bağlamda İç Anadolu(173 numaralı türkü)'da, Karadeniz (184, 198, 222, 223, 217 numaralı türküler)'de ve Marmara (243)'da yer alan kına türküleri örnek gösterilebilir.

Kına türkülerinin şekil açısındanbölgesel bir değerlendirmesini yaparsak şu sonuçları elde ederiz:

Kına türküleri genellikleyedi, sekiz ve on bir hece ile söylenmişlerdir. Ülkemizde en fazla sekizli hece ile kına türküleri söylenir. Sekiz hece ile en fazla Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinde, daha sonra ise sırasıyla Karadeniz, Marmara, Ege, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kına türküleri söylenir. Sekizl hece ile söylenen kına türkülerinden sonra on birli hece ile söylenen kına türküleri gelir.Kına türküleri on bir hece ile en fazla Doğu Anadolu'da söylenir. Daha sonra sırasıyla, Akdeniz, İç Anadolu, Ege ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri gelir. Marmara bölgesinde on bir hece ile söylenen kına türküsüne rastlanmamıştır. Yedi hece ile söylenen kına türküleri on bir hece ile söylenen kına türkülerinden sonra gelir. Bu hecenin en yaygın olduğu bölge Karadeniz bölgesidir. Daha sonra sırasıyla Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgeleri gelir. Diğer bölgelerde yedi hece ile söylenen kına türkülerine rastlanmamıştır. Ülkemizde az sayıda da olsa beş ve on iki hece ile söylenen kına türküleri de vardır. Bu türkülerden beş heceli olanları İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde yer alır. On iki heceli olanları ise, Ege ile Marmara bölgelerindedir.

Yine, bağlantılarla vücuda getirilen bazı kına türkülerinde bentler ile bağlantıların heceleri arasında eşitlik olmadığı görülür. Bu durum bütün bölgelerimizin kına türkülerinde görülür. Ülke genelinde görülen bu durum, kına türkülerini söyleyen kaynak kişilerin, türkü metninden bir bölümü unutmaları ya da metne yeni sözler eklemelerinden kaynaklanır. Kına türkülerinin sözlü olarak icra edildikleri düşünüldüğünde bu durumun kaçınılmaz olduğunu söylenebilir. Akdeniz, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Karadeniz ve Marmara bölgelerinde yer alan bazı kına türkülerinin ise, mısra sayılarının karışık heceli dörtlüklerden meydana geldiği görülür. Ayrıca yapısında kararlılık olmayan bazı kına türkülerinin, hecelerinin arasında da bir kararlılığın olmadığı görülür. Bu durum Güneydoğu Anadoluile Ege bölgesi dışında, bütün bölgelerimizde karşımıza çıkar. Bu tarzda söylenen kına türküleri ile en fazla Karadeniz bölgesinde karşılaşırız. Daha sonra İç Anadolu ve Akdeniz'de karşımıza çıkan bu türküler Doğu Anadolu ile Marmara bölgelerinde eşit sayıdadırlar.

Hecenin belirtilen ölçüleri ile söylenen kına türküleri, bağlantılı ve bağlantısız türküler olmak üzere iki bölümden oluşurlar. Bağlantısız kına türküleri, sadece bentlerle oluşturulan türkülerdir. Bağlantılı kına türküleri ise,her bendin sonunda

tekrarlanan sözlerleoluşturulur. Kına Türkülerine Sistematik Bir Yaklaşım adlı bölümde kına türkülerinin yapıları tasnif edilmiştir. Yapılan tasnif, ülkemizin tüm bölgelerinde bentleri üç, bağlantıları iki dizeden oluşan kına türkülerinin diğer yapıdaki türkülere göre daha fazla söylendiğini gösterir.

4.1. AKDENİZ BÖLGESİ

-1[44]-

Kız anası kız anası
Başında mumlar yanası
Elinde kâbe kınası
İşte koyup gidiyorum

Bana da gerek bir ana
Ağlıyalım yana yana
İki gözüm hatun ana
İşte koyup gidiyorum

Bana da gerek bir baba
Ağlıyalım gaba gaba
İki gözüm arslan baba
İşte koyup gidiyorum

Bana da gerek bir bacı
Ağlıyalım acı acı
İki gözüm hatun bacı
İşte koyup gidiyorum

Bana da gerek bir gardaş
Hani kızlar bana yoldaş
İki gözüm yiğit gardaş
İşte koyup gidiyorum

[44] Bu kına türküsü Hatay (Karaduman 1973: 6548-6549)'da da söylenir.

Bana da gerek bir teyze
Ağlıyalım geze geze
İki gözüm hatun teyze
İşte koyup gidiyorum

Bana da gerek bir bibi
Ağlamanın vakti şimdi
İki gözüm hatun bibi
İşte koyup gidiyorum

Atladım geçtim eşiği
Sofrada kodum kaşığı
Bizim evin yakışığı
İşte koyup gidiyorum

Elimi yuduğum arklar
Belimi verdiğim dutlar
Silip süpürdüğüm yurtlar
İşte koyup gidiyorum

Baba ekinin bitti mi
Kardaş ekmeğin arttı mı
El oğlu keyfin yetti mi
İşte koyup gidiyorum (Adana) (Karaduman 1973: 6548-6549)

-2-

Devecioğlu bayırına
At örklerler çayırına
Ölmüş anamın hayrına
Vermen beni Develi'ye

Baba ekinin bitti mi
Kardaş ekmeğin yetti mi
El kızı keyfin yetti mi

Vermen beni Develi'ye

Bostana biber ekerler
Onu kökünden çekerler
Gurbet ele giden kızın
Gözüne sürme çekerler (Adana / Kozan)(TRT THM Rep. Nu: 04440)

-3-

Çattılar kazan taşını
Kurdular düğün aşını
Düzdüler gelin başını
Gelin kınan kutlu olsun
Söyle dilin tatlı olsun
Hani gelinin kınası
Çağırın gelsin anası
Gelin damada yarası
Söyle dilin tatlı olsun
Gelin kınan kutlu olsun
Gelinin gözü yaşlı
Anasının bağrı yaşlı
Gergehte oyası başlı
Gelin kınan kutlu olsun (Adana / Çukurova)(Artun 1996:33)

-4-

Bindirdiler arap ata
Döndürdüler yönüm öte
Savuşturdu eşim gızlar
Yedi oluktan daha öte

Elimi yuduğum arklar
Belimi verdiğim dutlar
İşte koydum gidiyorum
Silim süpürdüğüm yurtlar

Yolumun üstünde yatan daşlar
Gözlerimden aktı kanlı yaşlar
Sılamızda kalsın kardaşlar
Ana ben gidiyom sen beni unut

Elimi yuduğum arklar
Belimi verdiğim dutlar
Onu da göresim gelir
Yalladığım koca itler

Başındaki puşular
Işıl ışıl ışılar
Öksüz kız gelin gidiyor
Mesut olsun komşular

Gelin kızlar gelin kızlar
Ard kapıya durun kızlar
Bir anasız kız çıkıyor
Kınasını vurun kızlar (Adana / Çukurova)(Turan 1993:541-542)

-5-[45]

İki gözüm arslan babam
Yüreğine dert ederim
Hem ağlarım hem giderim
Gider de geri gelirim

Atlı geldi gözeneye dizildi
Uyku geldi elâ göze süzüldü
Altın teşte al kınalar ezildi

[45] Bu kına türküsü Hatay (Karaduman 1973: 6548-6549)'da da söylenir.

Ezdiler de vurmadılar kınamı
Kınamı da ağlattılar anamı

Bindirirler arap ata
Götürürler yönün öte
Savuşturun eşim kızlar
Yedi oluktan da öte

Bindiğim atlar etlensin
Gittiğim yollar otlansın
İşte koyup gidiyorum
Kız anam nasıl gatlansın

Şu göğereni ekin sandım
Ekin değil soğan imiş
Kız anadan ayrılması
Ölüm değil figan imiş (Adana / Çukurova)(Karaduman 1973: 6548-6549)

-6-

Kalk gelin yukarı deşir şeşini
Ağlamadan sil gözünün yaşını
Emmi dayı bitirsinler işini
    Al gelin almaya geldik almaya
    Alıp da dönmeye geldik dönmeye
    Yatmaya gelmedik gitmeye geldik
    Allah emreylemiş tutmaya geldik
Elinin kınası çamurdan m'ola
Gözünün sürmesi kömürden m'ola
Ananın yüreği demirden m'ola
    Bağlantı

Topacık topacık görünen taşlar
Babanın damının taşı değil mi
Simirce simirce yağan yağmurlar
Ananın gözünün yaşı değil mi[46]
Bağlantı
Anan yok ki ağıdını ağlaya
Baban yok ki yükçazını tàğleye
Kardeş yok ki giden yoldan àğleye
Bağlantı
Aşağıdan ılgım salım göç gelir
Yukarıdan gelinciler geç gelir
Kız anadan ayrılması güç gelir
Bağlantı
Beline bağlamış yelfe kuşağı
Ardına düzülmüş mektep uşağı
Oturduğun anam hûri döşeği
Bağlantı
Aşağıdan Karadeniz iniler
Heybetinden dönmez oldu gemiler
Anacığım ansa kulacığım çınılar
Bağlantı
Aşağıdan gelen gelin alıcı
Uğruna tutarlar yalın kılıcı
Biz de biliyorduk elin olucu
Bağlantı
Babam atımızı iyi bağlasın
At kişnesin sefil anam ağlasın
Anamın başka evlâdı var beni neylesin

[46] Türkünün diğer bentlerinin üç mısralı olmasına rağmen, bu bendinin dört mısralı olduğu görülür.

Bağlantı

Yaslasın da büyük evi yaslasın
Sarı saçım gül suyuna ıslasın
Anam beni el için mi beslesin
Bağlantı
Ah kız seni uçururlar yurdundan
Anan baban deli olur derdinden
Kardeşlerin bakar kalır ardından
Bağlantı
Gelinin şeşini almış karadan
Bunu böyle emreylemiş yaradan
Sabah seni göçürürler buradan
Bağlantı
Elinin kınasın al eylemişler
Gözünün sürmesin bol eylemişler
Seni bir yiğide mal eylemişler
Bağlantı (Adana/Çukurova)(Görkem 2001:177-181)

-7-

Gül ağacını budamışlar
Gülü gonca açsın diye
Benim kızımı gurbete vermişler
Silsilesi batsın diye

Kız anası kız anası
Başında mumlar yanası
İşte koyup gidiyorum
Hani bunun öz anası

Güvereni ekin sandım
Ekin değil burçak imiş

Kız anadan ayrılması
Yalan değil gerçek imiş

Atladım geçtim eşiği
Sofrada gümüş kaşığı
İşte koyup gidiyorum
Büyük evin yakışığı

Elekte kepek gelinim
Nişanlın köpek gelinim
Çok halaka gezme gelinim
Kınan kutlu olsun

Çattılar ocak taşını
Kurdular düğün aşını
Çağrın gelsin kardaşımı
Çeksin atımın başını (Adana / Karaisalı) (Başçetinçelik2001: 20)

-8-

Yakımcı söyler:
Çağırın gelsin anasını
Vursun ayrılık kınasını
Anne söyler:
Ben vuramam ben vuramam
Ben gızımdan ayrılamam
Anan yumağa varmasın
Eline tokaç almasın
Evde gızım var demesin
Gız anam kınan kutlu olsun
Vardığın yer datlı olsun
Baba söyler:
Baban pazara varmasın
Eline yumak almasın

Evde gızım var demesin
Gız anam kınan kutlu olsun
Vardığın yer datlı olsun
Evlerinin önü kavak
Yağar yağmur ufak ufak
Eli kına yüzü duvak
Vardığın yer datlı olsun
Anne söyler:
Bugün oldu akşamlar
Suya indi tavşanlar
O benim nazlı gızım
Nerelerde akşamlar

Kabak diktim urg attı
Dibinde boz yılan yattı
Yatmaz olaydın yılan
Hepimizi bir dağa attı

Evimizin önü arpa
Gırat gelir gırpa gırpa
Gelin taze küçük körpe
Gız anam kınan kutlu olsun
Gittiğin yer datlı olsun
Gelin söyler:
Babam paran yok muydu
Üç gız sana çok muydu
Koca köyün içinde
Hiç isteyenim yok muydu

Şu dağlar olmasaydı
Gül benzim solmasaydı
Ölüm Allahın emri
Bu ayrılık olmasaydı

Şu Kenzinin minaresi
Yıkılsın Hasan Kalesi
Bir yanım göllere düşmüş
Bir yanım süngü yarası

Garşıdan garşıya atılamadım
Terazim gırıldı dartılamadım
Gahirli gahirsiz söyleme anam
Köylünün dilinden gurtulamadım

Ektiğim ekin bitti mi
Benim hayalim gitti mi
Ben gurbete gidince
Olan derdin arttı mı

Dolapta portakal kalsın
Bu lâflar burada kalsın
Bağdattan hurma gelmiş
Herkes sevdiğini alsın

Bugün oldu akşamlar
Suya indi tavşanlar
O benim nazlı annem
Nerelerde akşamlar
Anne tekrar söyler:
Evimizin önü kuyu
Kuyudan alırlar suyu
Benim gızım topak boylu
Gız anam kınan kutlu olsun

Vardığın yer mutlu olsun

Gelin söyler:
Şu Kenzinin gedikleri
Şeker oldu yedikleri
Hiç aklımdan çıkmıyor
Şu babamın dedikleri
Baba söyler:
Elimde kiraz değneği
Kana boyanmış gömleği
İki körün bir değneği
Nasıl gitsin gurbet ele
Dayanılmaz kötü dile
Gelin söyler:
Mektup yazdım satıra
Ölüm gelmez hatıra
Ben gurbette ölürsem
Resmim kalsın hatıra
Herhangi biri söyler:
Çağırın gelsin bacısını
Vursun ayrılık kınasını
Kardeşi söyler:
Ben vuramam ben vuramam
Ben bacımdan ayrılamam
Herhangi biri söyler:
Geldi gelin gınası
Gız anası gınası
Gız anası gelince
Çatlasın kaynanası
Gelin söyler:
Adana'dan aldım gıska

Tarsus'tan da gelir posta
Benim anam gayet hasta
Uyan anam sabah oldu

Adana asmasıyım
Bezirgân basmasıyım
Bana doktor getirme
Ben Osman hastasıyım (Adana / Çukurova)(Onuk 1995: 186-190)

-9-

Şu görünen ekin mola
Ekin değil burçak imiş
Kız anadan ayrılması
Yalan değil gerçek imiş

Dağlarda gilik gurusu
Dipinde keklik sürüsü
Bu da ölümün yarısı
Gızım gınan gutlu olsun

Ağ helkeyi susuz goyan
Goca evi ıssız goyan
Anasını öğsüz goyan
Gızım gınan gutlu olsun

Çağırın gelsin anasını
Yaksın kızın kınasını
Ben varamam ben varamam
Ben kızımdan ayrılamam (Adana / Çukurova)(Turan 1993: 541)

-10-

Âşıklarda ah u zar eksik olmaz
Yanan yüreğimde kar eksik olmaz

Ağustos ayında bile kar eksik olmaz
Esiyor buz gibi Erciyes Dağı

Tepelerin tespih gibi dizili
Cemalinde Allah adı yazılı
Yorulman mı sen süzülü süzülü
Gelinlik kız gibi Erciyes Dağı

Çıksam yücesinde yayla yaylasam
Afşar ellerine seyran eylesem
İmami ne kadar methin eylesem
Gene de az gibi Erciyes Dağı (Adana / Kozan)(Atılgan 1998: 224)

-11-

Sokuda bulgur (gelinim sokuda bulgur)
Peçeni kaldır (gelinim peçeni kaldır) (2)

Sokuda döğme (gelinim sokuda döğme)
Kendini öğme (gelinim kendini öğme)(2)

Ezelden ahdım (gelinim ezelden ahdım)
Oğluma deyme (gelinim oğluma deyme)(2)

Sokuda bulgur (gelinim sokuda bulgur)
Peçeni kaldır (gelinim peçeni kaldır)(2)

Sokuda kahve (gelinim sokuda kahve)
Mekânın sahra (gelinim mekânın sahra)(2)

Nasıl dayansın (gelinim nasıl dayansın)
Güveyin kahra (gelinim güveyin kahra) (2)(Adana / Ceyhan / Kurtkulağı Köyü) (Atılgan 1998: 387)

-12-

Baba kızın çok muyudu
Bir kız sana yük müyüdü
Kör olası emmilerim
Hiç oğlunuz yok muyudu
Kız anası kız anası
Elinde mumlar yanası
Kız anası kız anası
Yansın gelinin kınası
Evimizin önü kavak
Dalın kırdım ufak ufak
İşte ben de gelin oldum
Elim kına yüzüm duvak
Bağlantı
Elimi yuduğum arklar
Belimi verdiğim dutlar
Aha bindim gidiyorum
Silip süpürdüğüm yurtlar
Bağlantı (Adana)(Atılgan 1998: 158)

-13-

Elin kına yüzün duvak
Gözlerine sürme gerek
Gelin bele takmış kuşak

Ana bacı gardaş söyler
Söylediği ciğer dağlar
Bugünleri görür sağlar

Davul çalar gelin çıkmaz
Oyun çoktur zaman yetmez
Yolum uzun gelin gitmez

Yola çıktık güle oynaya
Komşularım seyrin eyleye
Damat beyim sabreyleye[47] (Adana / Çukurova) (Atılgan 1998: 217)

-14-

Mezleğeler tutar hozak
Pürünü dibine yazak
Bizim kısmet çıkmış derler
Bilmem yakın bilmem uzak

Şırıl şırıl akar sular
Gene zindan oldu dağlar
Ağlasana babam kızı
Anam olsa durmaz ağlar

Evlerinin önü bostan
Bostanda yayılır aslan
Sabah eller çekilince
Yaslan koca konak yaslan (Adana / Çukurova)(Atılgan 1998: 158)

-15-

Zandalya[48] getirin gelin otursun
Çığrın gızın anasını eksiğini görsün
Bitmeyen işleri felek bitirsin
Meleğim meleğim allı meleğim
Düşmanımız çoktur seni göreyim

[47] Bu kına türküsü, Tarsus ve Huzurkent (Atılgan 1998: 217)'te de söylenir.
[48] Sandalye.

Dolaştık da geldik bağdan bahçeden
Ellerin çıkmasın altın akçeden
Çeyizin toplansın gümüş bohçadan
Bağlantı
Geldiğimiz yollar bağlar arası
Gızım gelin oldu deyi ağlar anası
Eline yakışmış gelin gınası
Bağlantı
Ağbeyim kır atı çayıra bağlasın
Gır at kişnedikçe anam ağlasın
Şu benim gönlümü kimler eylesin
Bağlantı
Zabala[49] gelecek atın eğerli
Alacamız olan senden değerli
Kızımızı sorarsan ondan hünerli
Bağlantı
Gettiğin yollar hep iniş yokuş
Seni göreyim gızım gaynana yakış
Eline yakışsın beklenen her iş
Bağlantı
Ak çeşmenin suyu gurnadan akar
Heç anasız bubasız gelin mi galkar
Gelinlik şerbeti gaynanan çalkar
Bağlantı(Antalya / Akseki)(TRT THM Rep. Nu:01128)

-16-

Altın taş içinde kına kesilsin
Görümceler etrafına dizilsin
Gelinim kınan kutlu olsun
Bundan dirliğin tatlı olsun
Dağdan keserler ıslığı

[49] Sabah vakti.

Hani bu kızın yastığı
Gelinim kınan kutlu olsun
Bundan dirliğin al olsun

Dağdan keserler gürgeni
Hani bu kızın yorganı
Gelinim kınan kutlu olsun
Bundan dirliğin bol olsun
Hani bu kızın anası
Önünde mumlar yanası
Gel gelinin kaynanası
Gelinim kınan kutlu olsun
Kız bu bahçeler senin mi
İçinde gezen yârin mi
Yarın ayrılık günün mü
Gelinim kınan bol olsun
Biner atın alçasına
Düşer yolun koncasına
Selam edin amcasına
Ah kızım kınan kutlu olsun
Geline bakın geline
Kınalar yakın eline
Mendiller sokun beline
Sürmeler çekin gözüne

Yakada pelit odunu
Yakanlar bilir tadını
Ağlama kızım ağlama
Beni yolda eğleme

Biner atın iyisine
Düşer yolun kıyısına

Selam edin dayısına
Ah kızım kınan kutlu olsun
Ocakta kaynıyor helva tavası
Dışarda çalıyor düğün havası
Bakın bakın bizim dostlar
İçerde ağlıyor kızın anası (Antalya) (Çimrin 1984: 65; 2008: 118-119)

-17-

Annesi kızın annesi
Elinde mumlar yanası
Yakınıyor gelinin kınası
İşte budur bunun edası

Atladı gitti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Gidiyor da evlerin yakışağı
A canım da kız gelin oluyor
Annesi kızsız kalıyor
Komşular ıssız kalıyor
Elimi koydum astara
Kolumu kesti testere
Mevlam şirin göstere
A canım da kız gelin oluyor
Annesi kızsız kalıyor
Testisi tuzsuz kalıyor
Merdivenden inerken
Ayağıma battı diken
Ayrılıktır belimi büken
A canım da kız gelin oluyor
Komşular ıssız kalıyor
Evimizin önü çittir geçilmez
Arayeri sıktır görünmez

Eloğlunun kahrı zordur çekilmez
A canım da kız gelin oluyor
Annesi kızsız kalıyor
Testisi susuz kalıyor
Annem yoktur sürme çeksin
Babam yoktur duvak örtsün
Oluyorda kız gelin oluyor
Annesi kızsız kalıyor
Komşular ıssız kalıyor
İstanbul'dan başım çıktı selamet
Düğünevinde koptu kıyamet
Kaynana gelin sana emanet
A canım da kız gelin oluyor
Annesi kızsız kalıyor
Komşular ıssız kalıyor
Koyun gibi geldiler
Avlumuza girdiler
Bir tanecik kızımız alıp gittiler

Geline bak geline
Kınaları yakmış eline
Yarın sabah gider kendi evine
A canım da kız gelin oluyor
Annesi kızsız kalıyor
Komşular ıssız kalıyor
Bakın gelinimize
Ay doğdu evimize
Kalaylı sini gibi
Kuruldu önümüze

Evimizin önü ufak yongalı
Sağın solun çifte yengeli

Ben mi idim arayerin engeli
Ben gidiyorum hatırınız hoş olsun (Antalya)(Çimrin 1984: 66; 2008: 121)

-18-

Yanaşık yanaşık çadırlar kurdum
Boylaşa boylaşa sulara gittim
Amcam kızını bacım yerine tuttum
Sonucunda ayrılıklar da varmış

Anam almış aynasını dizine
Kaldırır kaldırır bakar yüzüne
Anam bezginmiydin küçük kızına

Anam ektiğin bostanlar bitti mi
Dallarını dört yana attı mı
Beni verdin suyun aşın arttı mı

Merdiven başında buldum bir altın
Altının yolunda sarardım soldum
Bakın akranlarım ben neye döndüm
Karıştım kazele bilinmez oldum (Antalya / Korkuteli / Yavuz Köyü)(Çimrin 1984: 66; 2008: 123)

-19-

Antalya'dan aldım yaprak kınayı
Bezirgândan aldım ballı hurmayı
Yakma yengem yakma sen bu kınayı
Yaktığın kınaya pişman olursun

Gözümün sürmesin kömür etmeyin
Elimin kınasını çamur etmeyin
Onbeşlik kızımı gelin etmeyin

Yaktığın kınaya pişman olursun

Gel kuzucuğum gel kınalar yakayım
Ak mermer üstüne pekmez dökeyim
Git de ben burada hicran çekeyim
Annesini koyup giden nazlı kuzular (Antalya)(Çimrin 2008: 118)

-20-

Gelin kızlar kına yakalım
Yetmezse azıcık katalım
Kaynananın sözünü tutalım
Ha gelin gardaş kınan kutlu olsun
Vardığın yerlerde dilin tatlı olsun
Orda burda da dilin tatlı olsun
Yengeler yakar kınayı
Aşkolsun veren anayı
Ağlatmayın garip babayı
Bağlantı (Antalya)(Çimrin 2008: 116)

-21-

Oluyor (da) kız gelin oluyor
Eline kınalar yakılıyor
Annesi kızsız kalıyor
Yemeği (de)tuzsuz kalıyor
Annesi kızın annesi
Elinde mumlar yanası
Yakılıyor şu gelinin kınası
Oluyor(da) kız gelin oluyor
Yağmur yağar yerlere
Sular (da) birikir göllere

Selam söyleyin babama
Beni vermesin ellere
Bağlantı

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Gidiyor (da) evlerin yakışığı
Oluyor (da) kız gelin oluyor
Bağlantı
Deniz dibi engindir
Onun babası zengindir
Selam söyleyin babama
Onun gönlü zengindir
Bağlantı
Annesi kızın annesi
Elinde mumlar yanası
Yakılıyor şu gelinin kınası
Oluyor (da) kız gelin oluyor
Bağlantı
Merdivenden inerken
Ayağıma battı bir diken
Ayrılıktır belimi büken
Oluyor (da) kız gelin oluyor
Bağlantı (Antalya)(Çimrin 2008: 117)

-22-

Kınası karılır tasda
Oğlan evi pek havasda
Kız anası kara yasda
Yarenim kınan kutlu olsun
Orda dirliğin tatlı olsun
Tuz kabını tuzsuz koyan

Koca evleri ıssız koyan
Anasını kızsız koyan
Bağlantı

Ana hamama vardın mı
Yunduğun yeri gördün mü
Şimdi kıymetin bildin mi
Bağlantı
Atlayıp geçer eşiği
Sofrada kalır kaşığı
Gelin evlerin ışığı
Bağlantı
Kayadibi karıncalı
Yanı çifte görümceli
Hem dayılı enişteli
Bağlantı (Antalya)(Çimrin 2008: 118)

-23-

Kınan da mübarek geldim vurmağa
Ağam benzer bir eleği sağmağa

Elmasım eline kına vurayım
Yarın öğlene kadar nasıl durayım
Ağam birdir beş evlâdım göreyim

Ağlama kardeşim rica ederim
Çifti öyle emretti arslan pederim

Annem annem çok gününüzü göreler
Babam babam yüz yaşına ereler
Bir tek kardeşimden böyle göreler

Kınan mübarek ola eline
Arslan kardeşlerim gele evine

Babamın dünyada emsali yoktur
Zatından çok gördük gözümüz toktur

Sen ruhum der de arslan pederim
Sanki zemzem ile yunmuş bedenim
Ahu gözlüm gayri terk et kederin

Hane dersen oyar nar ağacına
Allah evlat vere küçük bacıma

Hacılar gidici gönlüm perişan
Kahraman ağamdan bunlar bir nişan
Cümle ile kardeşinden erişen

Yeter ağladığın gülesin gayri
Turna kardeşinden eresin bari (Antalya/ İbradı)(Koşay 1944: 163-164)

-24-

Burdur'dan aldım yaprak kınayı
Bezirgândan aldım türlü veleyi
Yakma yengem yakma tuzsuz kınayı
Ben yakınmam yaranlarım yakınsın

Ak ellerim kına istemez
Çıkası gözlerim sürme istemez

Tülbendimi yusun anam suyunu atmasın

Menevşeli küpemi yad ellere takmasın
Kızım gelir diye çıkıp yollara bakmasın

Kızın gelmesi mahşere kaldı
Her sevileri karnında kaldı

Elimin kınası çamurdan olsun
Gözümün sürmesi kömürden olsun
Ben giderim akranlarım da gelsin
Ben yakınmam yaranlarım yakınsın

Bubamın ektiği bostan bitti mi
Kol kol olup etrafına attı mı
Ben gidince bubam ekmek arttı mı
Mehel mi idim yâdellere yabana
Mehel ettin atıverdin yerlere
Sular ettin seriverdin yerlere

Biçerim orağı ederim deste
Düşerim ellere olurum hasta
El evine gidiyorum gözlerim yasta
Sizler ağlayın durmayın kızlar
Hep yüreciğiniz birden sızlar (Burdur) (Ekinci 1995: 176-177; Çine 2003: 41-42)

-25-

Yüksek hanaylarda çalınsın sazlar
Bugün kına gecesi oynasın kızlar
Bu kız gelin oluyor yüreği sızlar
Bu hanaylar dar geliyor güzelim
Ayrılığın zor geliyor güzelim
Gümüş tasta al kınalar ezilsin
Sırma saçlar telem telem çözülsün

Elâ gözler süzüm süzüm süzülsün
Ben bu ayrılığa dayanamıyom
Gelin olduğuma inanamıyom (Burdur / Kozağacı) (TRT THM Rep. Nu: 03967)

-26-

Kız:
Yağmur yağar pisen pisen yerlere
Attın anam beni gurbet ellere
Gurbet ellere gitsin de gelmesin diye
Teklifsiz soframıza sunmasın diye
Anne:
Evimiz birde şu yolumuz ayrı
Karanfil yolladım destesi bağlı
Selamlar yollasam almamın
Mektuplar yollasam gelmemin gari
Kız:
Evimizin önü gül ile harman
Gelirim geçerim ağlarım gülmem
Gurbete gidene yok mudur derman
Dermanlar deyverin bırda kalayım (Burdur / Soğanlı Köyü) (Çine 2003: 42-43)

-27-

Oy gelin kınan kutlu ola
İlahi mübarek ola
Atladı endi eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin yakışığı
Bağlantı
Çektim atının başını

Çağırın ağa gardaşını
Döksün gözünden yaşını
Bağlantı (Hatay / Antakya)(TRT THM Rep. Nu: 01995)

-28-

Evlerine vardım ağşam
Sofraya goydular davşan
Bugün değil yarın ağşam
Ay gelin ay gelin gınan gutlu olsun
Ay gelin ay gelin uğurlar olsun
Pardı başı pardı başı
Ağşam geldi düğün aşı
Üç oğlanın gız gardaşı
Bağlantı
Haber verin anasına
Haber verin babasına
Para bassın kınasına
Bağlantı (Isparta / Senirkent) (TRT THM Rep. Nu: 01937)

-29-

Kına İlahisi

Pervâneler şema yanar Allah
Harç edelim hep varımız
Gelsin beraber yanalım
Pervâneler yârenimiz Allah

Yazmaktır bizim kârımız Allah
Muhammed peygamberimiz
Gelsin bir hoşça yanalım (2)(Isparta/Aydoğmuş Kasabası) (Isparta İl Yıllığı 2003: 248)

-30-

Damat Kına Türküsü

Onu alır kucağına
Gider evin bucağına
Yarın akşam yar kucağına
Güveyi kınan kutlu olsun
Yârinin dili tatlı olsun
Kestane gömdüm ocağa
Patladı çıktı bucağa
Yarın akşam yar kucağına
A beyim kınan kutlu olsun
Yârinin dili tatlı olsun (Isparta)(Koşay 1944: 170; Isparta İl Yıllığı 2003: 248)

-31-

Atladı çıktı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Ay evlerin yakışığı
Kız evlerin yakışığı
Ay aman kınan kutlu olsun
Vardığın yer hürmet dolsun
Ak güvercin kayar gelir
Yavruları sayar gelir
Senin gelin olduğunu
Senin baban duyar gelir
Bağlantı
Ziniye[50] koyarlar balı
Üstüne örterler alı
Kız annenin bir tek gülü

[50] Siniye.

O da gelin oluyor

Bağlantı (Isparta/ Senirkent) (Isparta İl Yıllığı 2003: 248)

-32-

Mestine bak mestine (ay bubam hı hı hıı)
Sağol otur postuna (ay bubam hı hı hıı)
Karlı dağlar gibi (ay bubam hı hı hıı)
Yük müyüdüm üstüne (ay bubam hı hı hıı)

Gökte turna öter geçerek (ay anam hı hı hıı)
Onun da sesi aşerliği tutarak (ay anam hı hı hıı)
Oğlan mı everiyon sandın (ay anam hı hı hıı)
Al duvağı tutarak (ay anam hı hı hıı)

Penceremiz parmak parmak (ay abam hı hı hıı)
Ayrılır mı etinen tırnak (ay abam hı hı hıı)
Bizi (de) birbirimizden ayıranın (ay abam hı hı hıı)
Helaldir boynunu almak (ay abam hı hı hıı) (Isparta/ Senirkent) (Isparta İl Yıllığı 2003: 248)

-33-

Ayletmen gelini yazık
Kolunda altun bilezik
Kolunda gümüş bilezik (ney ney ney aman)

Silip süpürdüğün evler
Gülüp oynadığın yerler
Annen sana (da) her gün ayler (ney ney ney aman)

Tepsiye koyarlar tuzu
Üstüne örterler bezi
Anasının bir tek kızı (ney ney ney aman) (Isparta)(TRT THM Rep. Nu: 00624)

-34-

Damat Kına Türküsü

Ak güvercin kayar gelir
Yavruların sayar gelir
Senin güvey olduğunu
Eşin dostun duyar gelir
Ay beyim kınan kutlu olsun
Yârinin dili datlı olsun
Biner atın iyisine
Gider yolun doğrusuna
Selâm söylen dayısına
Oğlun güvey oluyor
Bağlantı
Akça kiraz erdi mi ola
Kemalını buldu mu ola
Senin güvey olduğunu
Eşin dostun duydu mu ola
Bağlantı(Isparta/ Senirkent)(Isparta İl Yıllığı 2003: 248)

-35-

Karınca karınca sarı karınca
Oynamaya çıkmış gelin görümce

Oyna gelin oyna kardeş düğünü
Elle bacak kısa salla boyunu

Gurbet ele kız verme yiter gider
Anayı babayı terk eder gider

Anam yol içine ateş yakmasın
Kızım gelir diye yola bakmasın

Taş dibinden çıkar suyun koyusu
Gurbet ele gider kızın iyisi

Verme gurbet ele kız yiter gider
Anneyi babayı terk eder gider

Gurbet elidir koç yiğidin mekânı
Aramazlar gurbet elde yiteni

Gideceği yollar pelit arası
Kendi verir kendi ağlar kızın anası (Isparta/ Sütçüler)(Isparta İl Yıllığı 2003: 248)

-36-

Tutun atının başını
Silin gözünün yaşını
Çağır oğlan kardeşini
Gelin kınan kutlu olsun

Şehirden getirin tası
Evlerde işitin sesi
Olmuş gelinlerin hası
Gelin kınan kutlu olsun

Kaya dibi karıncalı
Başı pullu bürümceli

Yanı kibar görümceli
Gelin kınan kutlu olsun

Odun alır ocağına
Gider evin bucağına
Güveğinin kucağına
Gelin kınan kutlu olsun

Tepsiye koyarlar tuzu
Üstüne örterler bezi
Anasının kadın kızı
Gelin kınan kutlu olsun

Ana hamama vardın mı
Yunduğum yeri gördün mü
Gideceğimi bildin mi
Gelin kınan kutlu olsun

Çattılar kazan taşını
Vurdular düğün aşını
Çağırın kız kardeşini
Gelin kınan kutlu olsun (Isparta)[Koç (basım yılı yok):267]

-37-

Çattılar ocak taşını
Vurdular düğün aşını
Çağırın gelsin babasını
Yaksın kızının kınasını
A bacım kınan kutlolsun
Söyleyen dillerin tatl'olsun
Mısır'dan kınan geldi mi
Çağdaşların duydu mu
Kız seni baban verdi mi

Kız seni baban verdi mi

Bağlantı (İçel / Silifke)(TRT THM Rep. Nu: 01263)

-38-

Kırat geldi gemini gever
Sarı daylak çanını döğer
Düğün halkı seni öğer
Kız kınan kutlu olsun
Ak helkeyi susuz koydun
Büyük evi ıssız koydun

Kız anası kız anası
Hani bunun öz anası

Atlayıp çıktın eşiği
Sofrada koydun kaşığı
Büyük evin yakışığı
Kız kınan kutlu olsun
Söyle dillerin tatlı olsun
Güneş orta yere geldi
Bütün gözler yaşlar doldu
Anan baban ne oldu
Kız kınan kutlu olsun
Evlerinin önü kavak
Eser yeller ufak ufak
Takılır yüzük duvak
Kız kınan kutlu olsun
Söyle dillerin tatlı olsun

Bahçede hiç gül bitmez mi
Gelen kınan yetmez mi

Kız anası kız anası
Başında mumlar yanası
Hanı bunun öz anası
Kız kınan kutlu olsun (İçel / Erdemli)(Usta 1987: 24)

-39-

Çıktım ünnüğün gaşına
Çığırdım dudu guşuna
Doğan ayın onbeşinde
Gızım gınan gutlu olsun
Mısır'dan gınan geldi mi
Yunuldu ele girdi mi
Gız annen de duydu mu
Bacım gınan gutlu olsun
Biner atın eyisine
Gider yolun gıyısına
Çığırın gelsin dayısına
Gızım gınan gutlu olsun
Gız anası gız anası
Hanı bunun öz anası

Çıktım gavak yarısına
Balta vurdum gurusuna
Doğan ayın birisine
Gızım gınan gutlu olsun
Söyle dilin datlı olsun
Çattılar ocak daşını
Vurdular düğün aşını
Çığırın gelsin gardaşını

Bacım gınan gutlu olsun
Öyle dilin datlı olsun
Evlerinin önü gaysı
Dibine dökülür eyisi
Çığırın gelsin emmisi
Gızım gınan gutlu olsun
Söyle dilin datlı olsun

Tece deresinin akıntısı
Kenarının yıkıntısı
Gızının düğünü olur
Varmadı mı anasına okuntusu(İçel / Silifke)(Alptekin 1999: 12)

-40-

Atladı geçti eşiği
Sofrada koydu kaşığı
Kız büyük evin yakışığı
Kız gelin olmuş gidiyor o
Ne diyor o ne diyor o
Kız gelin olmuş gidiyor o
Biner atın iyisine
Gider yolun goyusuna
Haberin verin dayısına
Kız gelin olmuş gidiyor o
Bağlantı (İçel / Tarsus/ İncirgediği)(Atılgan 2007: 79)

-41-

Bir incecik su dolanır
Bunar[51] başından bulanır
Ana besler el gönenir
Gız eşim gınan gutlu olsun

[51] Pınar.

Vardığın yerde ağzın datlı olsun
Gız anası gız babası
Hani bunun öz anası
Çarın gelsiğ kardaşını
Çeksiğ atınığ başını
Gız eşim gınağ gutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun

Çağrın gelsiğ anasını
Yaksın ayrılık kınasını
Ben varamam ben varamam
Ben gızımdan ayrılamam
Gız eşim gınan gutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun
Çağrın gelsiğ bacısını
Yaksığ ayrılık kınasını
Ben varamam ben varamam
Ben bacımdan ayrılamam
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun
Çağrın gelsin yengesini
Yaksın ayrılık kınasını
Ben varamam ben varamam
Ben görümüm den ayrılamam
Gız eşim kınan gutluolsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun
Çağrın gelsiğ halasını
Yaksığ ayrılık kınasını
Ben varamam ben varamam
Ben yiğenimden ayrılamam
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun

Çağrın gelsin dezesini
Yaksın ayrılık kınasını
Ben varırım ben varırım
Yenimin kınasını yakarım
Gız eşim kınan gutlu olsuğ
Vardıın yerde azın datlı olsun

Gamga yanar ferimi olur
Öksüz gızlar gelin mi olur
Olsa bile yerimi olur
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun
Bir incecik yol dolanır
Gızın cezvası bulanır

Güçcük evi ıssız goydun
Böyük evi susuz goydun
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun
Ağam hasta ağam hasta
Su veririm altın tasta
Bu evleri yapan usta
Böyle olsun diye mi yapdı
Gız eşim kınan kutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun
Çatdılar ocak daşını
Vurdular düğün aşını
Gız alatma gardaşını
Silin gızın gözyaşını
Gız eşim kınan kutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun

İzmir'den kınan mı geldi
Gız seni anan mı verdi
Ya dolanır ya dolanır
Sabah olsun ayrılalım
Gız eşim gınan gutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun

Atladı geçdi eşiği
Sofrada galdı gaşığı
İşde goyup gediyorum
Böyük evin yakışığı
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun
Sahana goydum balı
Üstüne örtdüm alı
Anasının oğul balı
Babasının gonca gülü
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun
Bülbül gelir seke seke
Gulağında altın küpe
Ben bacımı gelin ettim
Bozantı'dan daha öte
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun
Tarlaya soğan ekerler
Etrafına çit çekerler
Gelin olacak gızın
Eline kına yakarlar
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardığın yerde ağzın datlı olsun

Yunak vurducağın daşlar
Gölgelenir gaba ağaçlar
Dil bilmeyen dilsiz guşlar
Dil verirde dillenirler
Söz verirde söylenirler

Babam ekmeğin yokmuyudu
Bir gız sana yükmüyüdü
Yıkılası elinizde elinizde
Heç bir elin yokmuyudu
Gız eşim kınan gutlolsun
Vardığın yerde ağzın datlolsun
Babam ekinin yettimi
Gardaş ekmeğin bittimi
İşte geldim gidiyorum
El gızı keyfin çattı mı

Gız anası gız anası
Hani bunun öz anası

Evimizin gündür yüzü
Bir al döner bir gırmızı
Arıttım mı incittim mi
Gomşum gızı birinizi (İçel / Tarsus / Taşobası Köyü)(Ulusoy 1973: 6721-6723)

-42-

Kız anası kız babası
Başında mumlar yanası
İşte geldim gidiyorum
Hani bunun öz anası

Atladım çıktım eşiği
Sofrada koydum kaşığı
Büyük evin yakışığı
İşte geldim gidiyorum

Şu görünen ekin sandım
Ekin sandım pürçağimiş
Kız anadan ayrılması
Yalan değil gerçeğimiş

Ana kızın çok muyudu
Bir kız sana yük müyüdü
Körolası emmilerim
Heç oğlunuz yok muyudu

Yengeler geldi oturdu
Kına çapıdım yırtıldı
İşte koyup gediyorum
Ana gelinin kurtuldu

Karşıya bostan ekeller
İçine hoyuk dikeller
Yabancıya geden gızın
Gözüne sürme çekeller

Baba ekinin bitti mi
Gardaş ekmeğin arttı mı
İşte ben de gidiyorum
El gızı keyfin yetti mi

Orta direk orta direk
Gümbür gümbür oynar yürek
Büyük eve gelin gerek

Gız anam gınan kutlu olsun

Elimi yuduğum punar
Belimi verdiğim duvar
Dokuduğum cehiz çuval
İlaha soykama gala

Evimizin önü kavak
Dalın kırdım ufak ufak
İşte ben de gelin oldum
Elim kına yüzüm duvak

Sağmenin geldi duruyor
Kayıdımı görücüler
Gayrı umudum kesildi
Herhal beni vericiler

Develioğlunun inadı
Keklik kafese tünedi
Vermen beni Develi'ye
Elalem sizi kınadı

Develioğlu burdan geçti
Gayseriye dükkân açtı
Vermen beni Develi'ye
Elalem size gülüştü

Develinin yükü şeker
Şeherden şehere çeker
Anası dul gendi bekâr
Vermen beni Develi'ye

Karşıda ekin yoldurur
Mendilini yel kaldırır
Yabancıya verme kızı
Kaynana gelin öldürür (Kahramanmaraş)(Dikici-vd. 2008: 58-59)

-43-

Anam beni haslarınan hasladı
Saçlarımı gülsuy'ile ısladı
Anam beni gurbet için besledi
Gel güle güle ayrılalım anamdan
Yukarıdan ivil ivil göç gelir
Aşağıdan kınacılar geç gelir
Kız anadan ayrılması güç gelir
Gel güle güle ayrılalım anamdan
Bizim elin harmanları savrulur
Savrulur da sağ yanına devrilir
Anadan ayrılan başı çevrilir
Gel güle güle ayrılalım anamdan
Bağlantı (Kahramanmaraş) (TRT THM Rep. Nu: 00356)

-44-

Baba kızın çok muyudu
Bir kız sana yük müyüdü
Körolası emmilerim
Hiç oğlunuz yok muyudu
Kız anası kız anası
Hani bunun öz anası
Yazıya bostan ekerler
Kökünü deste çekerler
Gurbet ele giden kızın
Gözüne sürme çekerler
Kız anası kız anası

Çağır gelsin öz anası
Elimi yuduğum arklar
Belimi verdiğim dutlar
Aha bindim gidiyorum
Silip süpürdüğüm otlar
Kız anası kız anası
Elinde mumlar yanası

Gelinci geldi kapıya
Dam başıma zindan oldu
Gurbet ele varanaça
Üzengim porvana döndü
(Asbabım üzerimde soldu)[52] (Osmaniye)(Alptekin 1999: 12)

-45-

Sıra sıra söğütler
Anası kızın öğütler
Biz kına yakacağız
İzin versin yiğitler

Sıra sıra yük daşları
Çatmalı yüksek gaşları
Biz kına yakmaya geldik
İzin versin gardaşları

Bu gıza gerek bir ana
Ağlayalım yana yana
İki gözüm hatın ana
Gelin olup gidiyorum

[52] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. İşaret tarafımızdan eklenerek, türkünün bentlerinin dört mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Baba gadanı alayım
Sakalına tel olayım
Gapında köle olayım
Verme beni gurbetele

Elimi yuduğum arklar
Belimi verdiğim dutlar
Silip süpürdüğüm yurtlar
İşde goyup gediyorum

Atladım geçtim eşiği
Sofrada buldum gaşığı
Evinizin yakışığı
İşde bindim gediyorum (Osmaniye / Kadirli ve Sumbas)(Şimşek 2003: 23-24)

4.2. DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

-46-

Bitlis derler elimize
Hiç kuş konmaz dalımıza
Anam hakkın helal eyle
Misafirim bugün size

Aman felek bu olur mu
Böylesi zulüm olur mu
Bunca çetin bir yaraya
Sabır tahammül olur mu

Yatağımı serin bari
Ağlaşsınlar zari zari
Gelin bakın genç ağama

Terkediyor nazlı yâri (Bitlis)[53]

-47-[54]

Gelin ağlar yaşın yaşın
Gitmem diye sallar başın
Şimdi gelir bey gardaşın
Ağlama gelin ağlama
El oğludur bel bağlama

Gelinin giydiği atlas
Atlasa iğneler batmaz
Gelin güveğisiz yatmaz
Geline tel duvağ olsun
Hemen güveği sağ olsun
Gelin oturur tahtında
Bülbüller öter vahtında
Kızlar gelinlik bahtında
Beri gel gelin beri gel
Saçların yerde sürü gel
Gelinin giydiği yeşil
Duvağın başından aşır
Serhoşum dilim dolaşır
Ağlama gelin ağlama
Yeter yüreğim dağlama
Sofrada koydum kaşığı
Atladım geçtim eşiği
Babamdır gözüm ışığı
Şen olsun şen babam evi
Benzer olmaz yaban evi(Elazığ)(Türk Halk Ezgileri1992: 56; Memişoğlu 1992: 144-145)

[53]**Yurt Ansiklopedisi**, 2, İstanbul 1982, Anadolu Yayınları, s.1432.
[54] Elazığ yöresine ait bu türkü gelin kınaya çıkartılırken söylenir.

-48-

Gelin ağlar yaşın yaşın
Gitmem diye sallar başın
Şimdi gelir bey kardeşin
Ağlama gelin ağlama
El oğludur bel bağlama
Gelinlik mübarek olsun
Dünyada gelin sağ olsun

Gelinin giydiği atlas
Atlasa iğneler batmaz
Gelin güveysiz yatmaz
Bağlantı (Elazığ / Harput)(Sunguroğlu 1977: 8151)

-49-[55]

Çayda çıra yanıyor Nana hanım nana
Ayda yılda yanıyor Nana hanım nana
Hazır ol gelin hanım Nana hanım nana
Yolculuk yaklaşıyor Nana hanım nana

Yürüsün gelin yürüsün
Eteği yere sürünsün
Gelinlik mübarek olsun (hanım yalelli)

Gelin oturur tahtında
Allar giyer vaktinde
Gelinin toy vaktinde (hanım yalelli) (Elazığ)(Koşay 1944: 160)

-50-

[55] Bu türkü defçi kadın tarafından gelin kınaya çıkartılırken söylenir.

Atladı geçti eşiği
Sofrada galdi gaşuği
Böyük evin yakuşuği
Sen ağla gızım sen ağla
Alı yeşilinen bağla
Süt gabını sütsüz goyan
Tuz gabını tuzsuz goyan
Anasını gızsız goyan
Bağlantı

Atımın guyruğu düğüm
Yüreği vurdi böğün
Ayruluk günüdür böğün
Bağlantı[56] (Erzincan / Eğin)(TRT THM Rep. Nu: 02982)

-51-

Bir dal reyhanım
Bir dal biberim
Akşam misafirim
Sabah giderim

Kız anam kız bacım
Kınan kutlu olsun
Kutlu işliklerin
Mübarek olsun (Erzincan)

-52-

Kız kına yakmaya geldik yakmaya
Yüzüğün takmaya geldik takmaya

[56]**Yurt Ansiklopedisi**, 4, İstanbul 1982, Anadolu Yayınları, s.2656.

Sabah seni göçürürler yurdundan
Anan baban deli olur derdinden

Dünürlerim geldi kondu tarlaya
Kılıçları yıldız gibi parlaya

Gele gele büyük eve vardılar
Büyük evin küçük kızın aldılar (Albayrak 1983: 1555)

Ağla kızım ağla bugün günündür
Sağ yanından tutan ağa kaynındır

Altın tas içinde kınam ezerler
Ak gerdana inci mercan dizerler

Dola dola büyük eve doldular
Büyük evin küçük kızın aldılar

Ağla kızım ağla metin olasın
Yüksektir soyları huyun alasın

Atladı geçti eşiği eşiği
Sofrada kaldı kaşığı kaşığı

Tuzun küleğini tuzsuz koyan kız
Anayı babayı ıssız koyan kız

Çamura taş atma batar da gider
Irağa kız verme iter de gider

Ağır yayığını yaydığım ana
Yaldız tereğini dizdiğim ana (Erzincan)(Kara 1995:143-144)

-53-

Kolumu yorduğum yıldız terekler
Arkamı verdiğim kalın direkler
Şınanam şınanam babam evin şen ola
İşde ben gidiyem yeriz şen ola
Kırılsın kırılsın kızın beşiği
Sofradan kalksın kızın kaşığı

Babamın oğlu var beni neylesin
İçsin soğuk sular gönül eylesin
Anneme söyleyin annem ağlasın
Şınanam şınanam babam evin şen olsun
İşde ben gidiyem yeriz gen olsun (Erzincan)(Kara 1995:144-145)

-54-

Harmandan dolayı geldik geline
Al gınalar getdük vurun eline (canım nana)
Dostlar âmin deyin hayırlı ola
Darusi gardaşın başina ola
Birine vurun da birine vurman
Ölmiş paşa baban sen gelin olman
Bağlantı
Evlerinin önü galdurum yeniş
Sana bir at getdük eğiri ümüş
Bağlantı
Ağır tuluğların yaydığım anam
Ceylan ineklerin sağduğum anam
Bağlantı (Erzincan / Eğin-Kemaliye)(TRT THM Rep. Nu.: 02990)

-55-

Gınaya gel gınaya
Ak ellerin gınaya
Annesi gelmeyince

Vermez elin kınaya
Haydi gızım gidesin
Eyliğinen gidesin
Sağ ola da muradına eresin
Gınaya gel gınaya
Ak ellerin gınaya
Babası gelmeyince
Vermez elin kınaya
Bağlantı (Erzincan / Eğin) (Tarlabaşı 1995: 107; TRT THM Rep. Nu: 04244)

-56-

Anama deyinki gele yanıma
Saya altunumu vere elime
İşte ben gedim yârin iline
Doldur pınar doldur ben gider oldum
Anamı babamı terkeder oldum (Tarlabaşı 1995: 105)
Kızardı kayalar al geydi dağlar
Yeşil yaprak ile bezendi bağlar
Anadan ayrılan ah eder ağlar
Bağlantı
Altın tas içinde kınam ezildi
Gümüş tarak ile zülfüm çezildi
Benim yazım yad ellere yazıldı
Bağlantı
Kınalayın hanım kızın başını
Al verin eline sile yaşını
Hanım annesinin can yoldaşını
Bağlantı (Erzincan/ Eğin) (TRT THM Rep. Nu. 00735)

-57-

Kuyudan su çekerler tulumunan
Kızı da gelin ederler zulumunan

Kuyudan su çekerler güğümünen
Kızı gelin ederler düğününen

Kuyudan su çekerler küleğinen
Kızı gelin ederler dileğinen

Kuyudan su çekerler dibeğinen
Kızı gelin ederler cübbeğinen

Kuyudan su çekerler çereğinen
Kızı gelin ederler leçeğinen (Erzincan /Eğin) (TRT THM Rep. Nu: 02320)

-58-

Aşağıdan bohça gelir mum ilen	aman yar (amanın)
İçin doldururlar gonca gül ilen	aman yar (amanın)
(Seni götürürler yalan dil ilen)[57]	aman yar (amanın)
Seni götürürler ora neyindir	aman yar (amanın)
Yanınsıra giden emmim dayımdır	aman yar (amanın)
Güveynin yan cepleri yemiştir	aman yar (amanın)
Güvey geline neler demiştir	aman yar (amanın)
Güvey benzeyi kiraz dalına	aman yar (amanın)
Geyine guşana çıka salona[58]	aman yar (amanın)
(Yoktur bey babası göre sevine)[59]	aman yar (amanın)

[57] Türkünün bu mısrası, kaynak metinde parantez içerisinde aktarılmıştır.
[58] Türkünün bu mısrası, kaynak metinde parantez içerisinde aktarılmıştır.

(Erzincan / Eğin) (Tarlabaşı 1995: 107)

-59-

Sen ağla bacım sen ağla

Alı yeşililen bağla

Gelin yokuşa tikildi

Cebinden yemiş tökildi

Bağlantı

Tuz çanağın tuzsuz goyan

Anasını gızsız goyan

Bağlantı (Erzincan / Eğin) (Tarlabaşı 1995: 107)

-60-

Düngürcüler[60] geldi sıra sıra dizildi

Altun tas içinde (anam) gınam ezildi

Alnımıza böyle yazı (anam) yazıldı

İşte ben giderim (anam) şen olsun evüz

Ben gittikten sonra (anam) gen olsun evüz

Çegile taş atma (anam) batar da gider

Uzağa gız verme (anam) iter de gider

Anayı babayı (anam) atar da gider

Bağlantı

Elimi attığım (anam) asma terekler

Belim yasladığım (anam) yüce direkler

Ahırda iniler (anam) çifte medekler

Bağlantı (Erzurum)(TRT THM Rep. Nu: 00015)

-61-

Gınayı ezerler tasta

---

[59] Türkünün bu mısrası, kaynak metinde parantez içerisinde aktarılmıştır.
[60] Dünürcüler.

Oğlan evi ne havasta
Gız anasi gara yasta
Yahtibeni bu ellerin güzeli

Duz gabı duzsuz olur mu
Mehleler gızsız olur mu
Ortalık sözsüz olur mu
Yahti beni bu ellerin güzeli

Duz gabında duz galmadi
Mehlelerde gız kalmadi
Ortalıhda söz galmadi
Yahti beni bu ellerin güzeli

Duz gabını duzsuz goymuş
Goca evi issız goymuş
Anasını gızsız goymuş
Yahti beni bu ellerin güzeli (Erzurum) (TRT THM Rep. Nu: 02154)

-62-

Ocağımın başı kara
Yüreğimin başı yara
Sabahleyin kalk da ana
Kızım diye yerim ara

Al kekliğim seke seke
Başında var allı peçe
Ben evimden ayrılmazdım
Ayırdılar çeke çeke

Evimizin önü marul
Sular akar harıl harıl
Ne olur anam gel bir daha

Kızım diye bana sarıl [Bulut (Basım yılı yok): 113]

Sandıh üstünde valası
Kağırt[61] içinde gınası
Bu gız gelin olmuş gidir
Haniya bunun anası

Gazan galay dutmuyor
Göynüm alay dutmuyor
Ne talihsiz gızmışsın
Elin gına dutmuyor

O gün bu gün olaydı
Zülfüm düzgün olaydı
Bekâr gezdiğim günler
Biri bugün olaydı

Çay aşağı çeperler
Bozulunca yaparlar
İçerden alav verip
Dışardan su serperler

Garşıdan geçi geşdi
El attım saçı geşdi
Ben ayrılıh bilmezdim
Ayrılıh göçü geşdi (Erzurum)(Taş 1995: 95-96)

-63-

Çarşıdan (da) aldım yaprak gınayı
Bezirgândan aldım ballı hurmayı
Yahma yenge yahma sen bu gınayı

[61] Kâğıt.

Yahtığın gınaya pişman olursun

Gözünün sürmesin kömür etmeyin
Elinin gınasın çamur etmeyin
On beşlik gızımı gelin etmeyin
Yahtığın gınaya pişman olursun (Erzurum)(Taş 1995: 96)

-64-

Gınacılar çay başına düzüldü
Yeşil gınam altın tasta ezildi
Gınayı görünce benzim bozuldu
Ağla anam ağla ağlamanın günüdür (Erzurum)(Taş 1995: 95-96)

Geldiler geldiler gelin etmeye
Elinin gınasını çamur etmeye
Gözün sürmesini kömür etmeye
Seni uzah yerlere gelin etmeye

Altın tas içinde gınam ezildi
Gümüş darah ile zülfüm çözüldü
Anamın babamın bağrı ezildi
    Şen anam şen babam evin şen olsun
    Ahan ben gidirem yerin gen olsun
Dalımı verdiğim bürklü direkler
Kolumu yorduğum yıldız terekler
Yansın anam yansın dertli yürekler
    Şen anam şen babam evin şen olsun
    Ahan ben gidirem yerin gen olsun
Ahır yayığını yaydığım anam
Ağır sağınını sağdığım anam
    Şen anam şen babam evin şen olsun

Ahan ben gidirem yerin gen olsun
Guşlar gelmiş cıvıl cıvıl ötüyor
Anam derdine dertler gatıyo
Bir olan derdi bine yetiyor
Şen anam şen babam evin şen olsun
Ahan ben gidirem yerin gen olsun
Anam çıhsın yüce dağın yaylasın
İçsin soğuh sular gönlün eylesin
Evde gelini vardır beni neylesin
Şen anam şen babam evin şen olsun
Ahan ben gidirem yerin gen olsun (Erzurum)(Taş 1995: 96)

-65-

Enterem güllü atlas
Ananın sözü batmaz
Anam da ciğer olsa
Beni gurbete atmaz
Şen olasın (da) babam evi şen olasın
Ben gidiyom (da) haberin olsun
Deperim deperim (de) tepe delinmez
Çıhar baharım (da) sılam görünmez
Çıhar baharım (da) babam görünmez(Erzurum / Kutlutaş Köyü) (Polat 1993: 197)

-66-

Damat Kına Türküsü

Benden selam olsun Bolu Beyi'ne
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır
Ok gıcırtısından kalkan sesinden
Dağlar seda verip seslenmelidir

Düşman geldi tabur tabur dizildi
Alnımıza kara yazı yazıldı
Tüfek icat oldu mertlik bozuldu
Eğri kılıç kında paslanmalıdır

Köroğlu düşer mi yine şanından
Ayırır çoğunu er meydanından
Kırat köpüğünden düşman kanından
Çevrem dolup şalvar ıslanmalıdır (Erzurum / Kutlutaş Köyü) (Yağcı 1996: 137)[62]

-67-

Dağda kırarlar cevizi
Haniya gelinin çeyizi
Vallahi tatlı ballıyem
Billahi tatlı ballıyem
Dağda kırarlar fistığı
Haniya gelinin yastığı
Bağlantı
Dağda kırarlar meşeyi
Haniya gelinin döşeği
Bağlantı
Dağda kırarlar urganı
Haniya gelinin yorganı
Bağlantı (Kars)(Turhan 1992: 170)

-68-

Ana meni yaz ağla
Yaz ağlama güz ağla

[62] Erzurum Kutlutaş Köyü'nde damadın kınası Köroğlu havası eşliğinde yakılır. Bu bilgiye (Polat 1993: 95)'ten ulaşılmıştır.

Demeyinen tükenmez
Bir kâğıda yaz ağla
Ay ana ay ana
Sen menim özüm ana
Özüm ana gözüm ana
Sohbetim sözüm ana
Gedin anama deyin
Derdimi yanana deyin
Anam meni sorarsa
Günümü gara deyin
Bağlantı

Anama deyin ağlasın
Garaları bağlasın
Men yâdına düşende
Ureyini dağlasın
Bağlantı (Kars)(TRT THM Rep. Nu: 03600)

-69-

Yüksek ayvanlarda bülbüller öter
Bülbülün figanı âleme yeter
Benim çektiklerim ölümden beter[63]
Gel anam gel bacım gelin olasın
Çarşamba gecesi bize gelesin
Elinin kınasın al eylemişler
Gözünün sürmesin bol eylemişler
Seni bir yiğide mal eylemişler
Bağlantı (Malatya)(TRT THM Rep. Nu:00669; Koşay 1944: 180)

[63] Türkünün bu dizesi (Koşay 1944: 180)' de "Bunda ayrılık var ölümden beter" şeklinde yer alır.

-70-

Harmandaki kızın yabasına
Çağırın kızın babasına
Kız anam kınan kutlu olsun
Erenler ağzın tatlı olsun
Atladı gitti eşiği
Bizim evin yakışığı
Sofrada kaldı kaşığı
Çağırın kızın anasına
Bağlantı
Nicesine nicesine
Güller sokmuş peçesine
Çağrın gızın gardaşına
Bağlantı (Şahin 1998: 183)

-71-

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin yakışığı
Kızım kınan kutlu olsun
Vardığın yerde dilin tatlı olsun
İşte geldim gidiyorum
Sılamı terk ediyorum
Kötü sözü nediyorum
Hadi gelin kınan kutlu olsun
Vardığın yerde dilin tatlı olsun
Bu geline gerek gardaş
Ağlaşıyor eşim sırdaş
İki gözüm canım gardaş
İşte geldim gidiyorum
Sılamı terk ediyorum
Bu geline gerek ana

Ağlayalım yana yana
İki gözüm canım ana
İşte geldim gidiyorum
Sılamı terk ediyorum (Malatya)(Alptekin 1999: 11)

-72-

Atlar eyerlendi (anam) geldi kapıya (geldi kapıya)
Kız çeyizin topla (topla) doldur terkiye
Şimdi kızlar başlar (anam) yanık türküye (yanık türküye)
Doldur pınar doldur (doldur) ben gider oldum

Anam yoğurdunu (anam) ayran eylesin (ayran eylesin)
Çıksın (yüce) dağ başına seyran eylesin
Anamın oğlu var beni neylesin (beni neylesin)
Çarşamba gecesi (aman) yakın kınamı (Malatya / Arapkir)(TRT THM Rep. Nu: 00300)

-73-

Yakın gelinin kınasını
Anası çeksin belasını
Çağırın hanım halasını
Kızım kınan kutlu olsun

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin yakışığı
Kızım kınan kutlu olsun

Altın tas ile kınam ezildi
Gümüş tarak ile zülfüm çözüldü

Mercimek ölçtüm kilelendi
Ölçtükçe silelendi

Şimdiden kız evinin benzine
Kül elelendi

Hanım kız evimizin düzüne
Tez tez gelir idik size

Çağırın gelem anamın evine
Ben gidiyorum yar evine

Karanfilim tarçınım
Bu gece misafirim

Gelin ederler seni el gibi
Elekten elerler un gibi
Dikerler ortaya ince mum gibi
Şen babanın evi şen olsun (Malatya / Arapkir) (Üçer 2008:153-154)

-74-

Geline gerek bir bacı
Ağlıyaydı acı acı
İki gözüm başım tacı
Şen baban evi şen olsun
Giderim haberin olsun
Geline gerek bir yoldaş
Ağlıyaydı yavaş yavaş
İki gözüm nuru gardaş
Bağlantı
Geline gerek bir ana
Ağlıyaydı yana yana
İki gözüm ağla bana
Bağlantı (Tunceli / Çemişgezek)(Alptekin 1999: 11-12)

-75-

Anam yoğurdunu (anam) ayran eylesin
Çıksın (yüce) dağ başına seyran eylesin
Anamın oğlu var (anam) beni neylesin
Anamı anamı (anam) benim anamı
Çarşanba gecesi (anam) yakın kınamı
Hiç ulu kavakta (anam) meyve biter mi
Oğulsuz evlerde (anam) tütün tüter mi
Çağırın anamı (anam) gele yanıma
Bağlantı
Anama deyin ki (anam) erken uyana
Anam varken kimler (anam) derdime yana
Efendi kardaşa deyin yüke dayana
Bağlantı (Tunceli / Çemişgezek)(TRT THM Rep. Nu:00354)

4.3. EGE BÖLGESİ

-76-

Duz gabını dussuz goyan (ney ney ney aman)
Gocevleri ıssız goyan (ney ney ney aman)
Anasını gıssız goyan (ney ney ney aman)
Yârenim gınan gutlu olsun

Gınası gavrulur tasta (ney ney ney aman)
Oğlan evi pek heveste (ney ney ney aman)
Gız anası gara yasta (ney ney ney aman)
Yarenim gınan gutlu olsun (Afyon) (Ataman 1984: 20)

-77-

Damat Kına Türküsü

Haydin arkadaşlar gına yakalım
Gınan yetmez ise gına gatalım
Gızınan oğlanı bir mi dutalım
Yürüyün güzeller aydın eline
Kemer olup sarılsam yârin beline
Ay oğlan a gardaş gınan gutlu olsun
Amin den arkadaşlar bize de gelsin
Suya yollamaya gorkar anası
Anası anası gızın anası
Gızın gelin gidiyor oğlan anası
Bağlantı (Afyon / Dinar) (TRT THM Rep. Nu: 00899)

-78-

Çattılar gazan daşını (ney ney ney ney)
Kurdular düğün aşını (ney ney ney ne yamman)
Attılar kızın başını (ney ney ney ney)
Gız anam kınan kutlu olsun (ney ney ney ney)
Geçimin baldan datlı olsun (ney ney ney ne yaman)
Biner atın iyisine (ney ney ney ney)
Gider yolun gıyısına (ney ney ney ne yamman)
Ünlen gelsin dayısına (ney ney ney ney)
Kız dayısız gelin mi olur (ney ney ney ney)
Gelin olsa melul olur (ney ney ney ne yamman)
Atladı çıktı eşiği (ney ney ney ney)
Sofrada kaldı kaşığı (ney ney ney ne yamman)
Kızlar evin yakışığı (ney ney ney ney)
Kız anam gınan kutlu olsun (ney ney ney ney)
Geçimin baldan tatlı olsun (ney ney ney ne yamman)
Anasının eski de yorganı (ney ney ney ney)
Uykusu dadlı yorganı da (ney ney ney ne yamman)
Ellerin cici yorgani (ney ney ney ney)

(Uykusu acı yorganı)[64] (ney ney ney ne yamman) (Afyon / Sincanlı)(TRT THM Rep. Nu: 03729)

-79-

Kınası karılır tasta (ney ney)
Oğlan evi pek havasta (ney aman)
Kız anası kara yasta (da ney ney)
Yarenim kınan kutlu olsun
Sağdıcım kınan kutlu olsun
Orda dirliğin tatlı olsun
Tuz kabını tuzsuz koyan (ney ney)
Baba evini ıssız koyan (ney ney aman)
Anasını kızsız koyan (ney ney)
Bağlantı

Kayalar karıncalı (ney ney)
Yanı çifte görümceli (ney ney aman)
Hem dayılı hem amcalı (ney ney)
Bağlantı
Kızın anası kezban anası
Kızınız gidiyor nazınız gidiyor
Bügün akşamlık akşamlık
Yarın öğlenlik öğlenlik
Misafir galdı söylemez oldu
Bağlantı
Fişneden hoşafim bişdi (ney de ney ney ney)
Gelinlik nişanın düşdü (ney ney de ney aman ney)
Kız anadan ayrı da düşdü (ney ney ney)

[64] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret, tarafımızdan eklenerek, türkünün bentlerinin üç mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Aman anam (gadın anam) ben gidiyorum
Evinizi (hepinizi) terkediyorum (ney ney de ney aman ney)
Bağlantı (Afyon) (TRT THM Rep. Nu: 01161)

-80-

Kınası karılır tasta
Oğlan evi pek havasta
Kız anası kara yasta(ney ney ney)
Yârenim kınan kutlu olsun
Orda dirliğin tatlı olsun(ney ney ney aman ney)
Tuz kabını tuzsuz koyan
Koca evleri ıssız koyan
Anasını kızsız koyan (ney ney ney)
Bağlantı
Ana hamama vardın mı
Yunduğum yeri gördün mü
Şimdi kıymetim bildin mi
Bağlantı

Kaya dibi karıncalı
Yanı çifte görümceli
Hem dayılı hem amcalı
Bağlantı
Kaynanan hamama varsa
İki ayağı birden kaysa
Hamam tası bana kalsa
Bağlantı
Atlayıp geçer eşiği
Sofrada kalır kaşığı
Gelin evlerin ışığı
Bağlantı
Kızınız gidiyor

Nazınız gidiyor
Bugün akşamlık akşamlık
Yârin öğlenlik öğlenlik
Misafir kaldı
Söylenmez oldu (Afyonkarahisar) (Nasrattınoğlu 2003:173)

-81-

Gel gelinim sana kınalar yakayım(2)
Ak mermer üstüne şeker ekeyim(2)
(Eğer kuzum yok ise bir guzu bulayım)[65]
Ağlama gelinim ağlama ayrıl anandan
Çok anneler ayrılmıştır nazlı gızından(2)
Gelinimin çobanı bir güzel oğlan
Dolana dolana boynuma dolan
Bağlantı (Aydın) (Basançelebi 2010: 60-61)

-82-

Baba Aydın'a vardın mı
Bana çeyizimi aldın mı
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Baba Aydın'a vardın mı
Bana al kınalar aldın mı
Bağlantı
Baba Aydın'a vardın mı
Telli duvağımı aldın mı
Bağlantı (Aydın / Nazilli) (TRT THM Rep. Nu: 03455)

-83-

[65] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret, tarafımızdan eklenerek, türkünün bentlerinin iki mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Sığırları suya akışır
Döner ardına bakışır
Gelinlik sana yakışır[66]
Git gelinim sağlık ile
Sil gözünü yağlık ile
Evlerinin önü ceviz
Kırdım baktım içi kavuz
Yavuklusu kara yağız
Bağlantı
Evlerinin önü tütün
Yaprakları bütün bütün
Yavuklusu gayet çirkin
Bağlantı
Bindim atın incesine
Gider yolun yoncasına
Haber verin amcasına
Bağlantı
Sarı zıbın giyip gider
Niyendesini sayıp gider
Anası evini beğenmemiş
Kocam evi deyib gider
Bağlantı
Çattılar kazan taşını
Vurdular düğün aşını
Ağlatmayın kız kardeşini
Bağlantı
Evlerinin önü kümes
Tilki tavuğunu komaz
Kaynanası başını yumaz
Bağlantı

[66]**Yurt Ansiklopedisi**, 3, İstanbul 1982, Anadolu Yayınları, s.2192.

Evlerinin önü marul
Sular akar harıl harıl
Vardığın gece iyi sarıl
Bağlantı (Denizli)(Kaptan 1987: 18-19)

-84-

Salına salına girmiş (gelinim) bahçaya
Al kırmızı gül toplamış (gelinim) bohçaya
Anası satı vermiş bir kese akçaya
Ağlama gelinim sızlama gelinim
Ben gine gelirim
Altun tas içinde (gelinim) kınam ezerler
Gümüş tarağı ile zülfün çözerler
Ak gerdana altın inci boncuk dizerler
Bağlantı
Altın tas içinde (gelinim) kınan ezilsin
Gümüş tarak ile (gelinim) zülfün çezilsin
Güveyin yanında (gelinim) sözün tutulsun
Bağlantı (Denizli / Sarayköy)(TRT THM Rep. Nu:01233)

-85-

Seyirttim çıktım hanaya
Yem döktüm allı danaya
Yengeler gelsin kınaya
Yengesiz kız gelin olmaz
(Dayısız hiç ata binmez)[67]
Git gelinim sağlığınan
Sil gözünü yağlığınan
Sarı zıbın geyip gider
Niyendesin sayıp gider

[67] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret tarafımızdan eklenerek, türkünün bentlerinin dört mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Anası evin beğenmemiş
(Babası evin beğenmemiş)[68]
Kocam evi deyip gider
Bağlantı (Denizli) (TRT THM Rep. Nu:00810)

-86-

Ağ elime mor kınalar yaktılar
Gaderim yok gurbet ele sattılar
On iki yaşımda gelin ettiler
Ağlar ağlar gözyaşımı silerim (of of)

Merdivenden endim endim yıkıldım
Mevlâm izin verdi gine dikildim
Her çiçekten aldım aldım takındım
Gırmızı gül sende galdı tamahtım (of of)

Yüce dağ başında asmalı pınar
Asması yıkılmış suları harlar
Galındı süpürgü çaldığım evler
Başım alıp gurbet ele giderim (of of) (Denizli / Acıpayam)(TRT THM Rep. Nu: 00007)

-87-

Ocak başı karıncalı
Çifte çifte görümceli
Benim gönlüm bin pençeli
Kızım kınan kutlu olsun

[68] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret tarafımızdan eklenerek, türkünün bentlerinin dört mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Vardığın yerlerde dilin tatlı olsun
Ocağa koydum dıganı
Göklere çıktı dumanı
Anasının telli doğanı[69]
Bağlantı (İzmir)(Caferoğlu 1994: 100)

-88-

Altın tas içinde gınam ezdiler (aman aman aman ey)
Gümüş tarak ile zülfüm çözdüler (aman aman aman ey)
Yatsıya varmadan başım bozdular (aman aman aman ey)
Irak yakın dime anam gel bana (aman aman aman ey)
Kızım işkence diye ağlama (aman aman aman ey) (Kütahya)(TRT THM Rep. Nu: 01309)

-89-

Çattılar gazan taşını
Gurdular düğün aşını
Selam söyle gız gardaşına

Bu günlük misafirimdir
Yarında yad ellerindir
Anası gelin gızın anası
Bu günlük misafirimdir
Yarında yad ellerindir
Gelin gider el evine
Bir yuva kurayım diye
Selam söyle kaynata beye
Bağlantı (Manisa / Salihli)(TRT THM Rep. Nu: 02872)

-90-

[69]**Yurt Ansiklopedisi**, 6, İstanbul 1982-83, Anadolu Yayınları, s.4421.

Çattılar ocak taşını
Vurdular düğün aşını
Anan silsin gözyaşını
Gelin (düğün) kınan kutlu olsun

Evlerinin önü iğde
İğdenin dalları yerde
Mevlam düşürmesin derde
Gelin (düğün) kınan kutlu olsun (Manisa)(TRT THM Rep. Nu: 02874)

-91-

Getirin gına yakalım
Yetmezse az da gatalım
A gelinim a gadınım gınan gutlu olsun
Hem orda hem burda dilin datlı olsun
Yengele yakar gınayı
Alatmayın şu garip anayı
Bağlantı

Heni bunun gaynanası
Teneşirde dili yanası[70]
Bağlantı (Muğla / Kızılkaya Köyü)(Öz 2004: 17)

-92-

Getirin de kına yakalım
Yetmezse gene katalım
(Of) Gelin kızı bulalım
Bu gelin kızı bulalım

[70] Bu iki dize "Hani bunun sirkeli başlı görümcesi / Kireç ocanda yanası) şeklinde de söylenir.

Ay gelin a gardaş gınan gutlu olsun

El oğlu yanında dilin datlı olsun

Gaplara goydum gaşığı

Gidiyor evin yakışığı

Oluyor kız gelin oluyor

Evler yalınız galıyor

Ağlama gelin hanım ağlama

Gidiyon sevdiğin oğlana

Kaynanalar yakar kınayı

Aşk'olsun doğuran anayı

Ağlatmayın garip babayı

Ağlatmayın garip anayı

Ay gelin a gardaş gınan gutlu olsun

El oğlu yanında dilin datlı olsun (Muğla / Fethiye)(TRT THM Rep. Nu: 03460)

-93-

Damat Kına Türküsü

Atlayıp gemine binemedin mi

Çuha şalvarını giyemedin mi

Uykusuz imana doyamadın mı

Ağlatman anamı gine gelirim

Anamın yoluna şehit olurum

Susuz derelerde kavak biter mi

Oğlansız evlerde duman tüter mi

Beş kız bir oğlanın yerin tutar mı

Bağlantı (Muğla / Fethiye / Günlükbaşı)(TRT THM Rep. Nu: 01440)

-94-

Bazarda bal var gelinim (bazarda bal var)

Sende bir hal var gelinim (sende bir hal var)

Ağana yalvar gelinim (paşana yalvar gelinim)

Ahd eyle gelinim gelmeye gıymatlı gelin
Gelinim gözelim kınan kutlu olsun
Hem orda hem burda dilin datlı olsun
Pazarın üstü gelinim (bazarın üstü)
Yar yâre küstü gelinim (yar yâre küstü)
Güveyim uslu gelinim (güveyim uslu gelinim)
Bağlantı
Bazarda kuzu gelinim (bazarda kuzu)
Tüyü de kırmızı gelinim (tüyü de kırmızı)
Bir adam kızı gelinim (bir adam kızı gelinim)
Bağlantı(Muğla / Fethiye) (TRT THM Rep. Nu: 03403)

-95-

Tuz kabını tuzsuz koyan
Koca evleri ıssız koyan
Anasını kızsız koyan
Yarenim kınan kutlu olsun
Şunda dirliğin tatlı olsun
Nay nay nay nay
Ana hamama vardı mı
Yıkanıp geri döndün mü
Şimdi kıymetimi bildin mi
Bağlantı
Kınası kavrulur tasta
Kız anası kara kara yasta
Oğlan eve pek heveste
Bağlantı
Kaya gibi karıncalı
Yanı çifte görümceli
Hem dayılı hem amcalı (Muğla / Ula)(Öziç 2000: 58)

-96-

Getirin geline kına yakalım
Yetmezse azca katalım

Gelinin sözünü tutalım

A gelin a gardaş kınan kutlu olsun

Vardığın yerde dilin tatlı olsun

Ben balı pekmez sanırdım

Çanaktan akmaz sanırdım

Anadan bacıdan ayrılan kızı

El yüzüne bakmaz sanırdım

Bağlantı

Yengeler yakar çırayı

Halalar verir parayı

Aşk olsun veren anayı

Bağlantı

Ata binesi gelmiş

Yorulmuş inesi gelmiş

Yavuklusunu göresi gelmiş

Bağlantı

Çam budağın eyib geli

Kız oğlana deyib geli

Al duvağı sürüdükçe

Güvey atla deyib geli

Bağlantı

Hani bunun kaynanası

Kireç ocağında yanıp kalası

Kutlu olsun gelinin kınası

Bağlantı (Muğla / Ula)(Öziç 2000: 59)

-97-

"…Evlerinin önü kümes

Tilki tavuğunu komaz

Kız anasız gelin olmaz

Gelinim kadınım kınan kutlu olsun

Vardığın yerde dilin tatlı olsun
Yengeler yakar kınayı
Ağlatmayın öksüz anayı
Gelinim kadınım kınan kutlu olsun (Muğla / Bodrum) (Tansuğ 1985: 10)

-98-

Altın tas içinde kınam karıldı
Gümüş tarak ile zülfüm tarandı
A beyler alnım yazısı buyumuş

Çınarım çınarım benim çınarım
Yüreğime ateş düştü yanarım
Ben babamı can yürekten severim

Şu görünen anamgilin dağları
Eridi ya yüreğimin yağları
Yıkılası gurbet elin köyleri

Susuz derelerde kavak biter mi
Oğlansız yerlerde duman tüter mi
Beş kız bir oğlan yerini tutar mı (Muğla / Fethiye)(TRT THM Rep. Nu: 03670)

-99-

Kınasını kardım tasta(hey anam hey)
Oğlan evi pek heveste
Kızın evi kara yasta
Anası da olmuş hasta (hey anam hey)
Kızınız gidiyor

Nazınız gidiyor
Bugün akşam son
Ah yarın akşam son
Evlerini ıssız koyan (hey anam hey)
Testiyi de susuz koyan
Babasını kızsız koyan
Anasını öksüz koyan (hey anam hey)
Bağlantı (Muğla / Bodrum / Yatağan)(Çakır- vd. 2000: 90)

-100-

Raflara koydum fincanı
Gidiyor evin bir canı
Oluyor kız gelin oluyor
Anasıda kızsız kalıyor
Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Ağlama gelinim ağlama
Varıyorsun yakışıklı oğlana (Muğla / Bodrum / Yatağan) (Çakır- vd. 2000: 107-108)

-101-

Altın tas içinde kınam karıldı	ya oy karıldı ya oy	
Gümüş tarak ile zülfüm tarandı	ya oy tarandı ya oy	
A beyler alın yazısı bu imiş	ya oy aman aman	
Çınarım çınarım benim çınarım	ya oy çınarım ya oy	
Yüreğime ateş düştü yanarım	ya oy yanarım ya oy	
Ben anamı canı yürekten severim	ya oy aman aman	(Muğla / Deveci) (2007: 57)

-102-

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Gelin olmuş gidiyor
Koca evin yakışığı
Oluyor kız gelin oluyor
Anası kızsız kalıyor (Muğla / Deveci) (2007: 57)

-103-

Akşam oldu gün yayıldı ikindiye (vay)
Babam beni veriyor da efendiye (vay)
Babam verse ben varır mıyım efendiye (vay)
Canım sevdi gönlüm gördü perçemliye (vay)

Akşam oldu gün yayıldı çiçeklere (vay)
Babam beni veriyor da köçeklere (vay)
Babam verse ben varır mıyım köçeklere (vay)
Özüm sevdi gözüm gördü mektepliye (vay) (Muğla / Deveci) (2007: 58)

-104-

Çattılar gazan daşını (nininay nom)
Vurdular düğün aşını (nininay nom)
Çağrın gelsin de anasını (nininay nom)
Tutsun gızının yasını (nininay nom)

Gel anam yanıma otur (nininay nom)
Anam ellerin gınama batır (nininay nom)
Anam ben bu gece misafirinim (nininay nom)
Al da beni son kez goynunda yatır

Ocağa kurdum yufka sacını (nininay nom)
Aldırdım elimden küçük bacımı (nininay nom)
Bacım bana söyle derdin acımı (nininay nom)
Şen ol bacım evin yuvan şen olsun (nininay nom)
Yarın gece anan gil evinde mum yansın
Bakır tepsi içinde kınam ezdiler (nininay nom)
Yollara döktüler demir ettiler (nininay nom)
Yavrum seni gurbete gelin ettiler (nininay nom)
Şen ol yavrum yuvan şen olsun (nininay nom)
Yarın gece anan gil evinde mum yansın
Binmiş atın incesine (nininay nom)
Düşmüş yolun nicesine (nininay nom)
Çağırın gelsin anasını (nininay nom)
Gız babasız gelin olur mu (nininay nom)
Gelin olsa elin olur mu (Uşak / Eşme) (TRT THM Rep. Nu: 03552)

-105-

Çatdılar da dam başını ni nina ni
Derdiler gelin başını ni nina ni
Selam söylen anasına ni nina ni
Gız anasız gelin mi olur ni nina ni

Evlerinin önü mersin
Mersinin dağları ekin
Şimdi seni anan buban görsün
Gız anasız gelin mi olur (Uşak) (Gülsevin 2002: 330)

4.4. GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

-106-[71]

[71] Bu türkü çalgıcı kadınlar tarafından kına gecesinde, gelin ve damadın yakınlarından bahşiş toplamak amacıyla söylenir.

Mübarek mübarek yüz bin mübarek

Güveyin toyu olsun mübarek

Çağırın anasın koysun dal fesi

Alsın busesin olsun mübarek

Bağlantı

Çağırın bacısın koysun kınasın

Alsın busesin olsun mübarek

Bağlantı

Çağırın meleği koysun yeleği

Alsın busesin olsun mübarek

Bağlantı

Çağırın arabı versin şarabı

Giydirin çorabı olsun mübarek

Bağlantı

Azepler şahı gelin aşağı

Bağlayın kuşağı olsun mübarek

Bağlantı (Diyarbakır) (Beysanoğlu 1996: 8; TRT THM Rep. Nu: 01746)

-107-[72]

Haydi gedah toyuna

Kurban olam boyuna

Hınna yahah eline

Helhele bas hele

Gelin ağlar viş kele

Güveyn güler bah hele

Kızlar kahsın oynasın

Düğün evi eğlene ah eğlene

Hınna koydum siniye

Haber verin bibiye

Gelin giyinmiş diye

[72] Kınaya katılanları eğlendirmek amacıyla söylenen bir türküdür.

Helhele bas hele

Bağlantı

Altın bastım destine

Hınna koydum üstüne

Duvak çektim yüzüne

Helhele bas hele

Bağlantı (Diyarbakır) (Beysanoğlu 1995: 105-107; TRT THM Rep. Nu: 00617; Aksu 1997: 74-75)

-108-[73]

Hani davulunuz lo hani ya davulunuz

Hani düğününüz lo hani düğününüz

Bir mumdur

İki mumdur

Üç mumdur

Dört mumdur

On dört mumdur

Bahan bir bade doldur

Bu ne güzel düğündür (ha ninna)

Hani gelininiz lo hani ya gelininiz

Hani kaşmerimiz lo hani ya kaşmerimiz

Bağlantı

Kalenin bedeninde halay çekah dibinde

Evselin uşakları çifte liver belinde

Bağlantı

Acem kuşak beline heyran şirin diline

Mumlar yakın çevirin kına yakah eline

Bağlantı (Diyarbakır) (Beysanoğlu 1995: 107)

-109-[74]

[73] Kınaya katılanları eğlendirmek amacıyla söylenen bir türküdür.
[74] Aynı türkü (Aksu 1997: 75)'te de yer alır.

Gelin ağlar yaşın yaşın
Diyor gitmem sallar başın
Sağ olsun baban kardaşın
Ağlama gelin ağlama
El oğluna bel bağlama
Gelin atladı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin yakışığı
Bağlantı
Gelini bindirdik taya
Yüzünü çevirdik çaya
Gelin benzer bedir aya
Bağlantı (Diyarbakır) (Beysanoğlu 1995: 109)

-110-

Kız geldiler seni gelin etmeye aman canım
Al yeşil geydirdiler alıp getmeye aman canım alıp getmeye

Ahtım olsun kına yakam eline aman canım
Mail oldum yârin tatlı diline aman canım tatlı diline

Sen gidersen beni kimler eyleye aman canım
Altın kemer takam ince beline aman canım

Söyle doktor söyle derdimi söyle aman canım
Alnıma yazılmış kaderim böyle aman canım (Diyarbakır)(Beysanoğlu-vd. 1996: 108)

-111-

Gınayı getir aney
Barmağın batır aney
Uzah yoldan geleni

Goynunda yatır aney

Baba gızın çoh muyudu
Bi gız sana yükmüyüdü
Kör olası emmilerim
Hiç oğlunuz yoh muyudu

Tarlaya bosdan ekerler
Dutar kökünden sökerler
Gurbet ele geden gızın
Gözüne sürme çekerler

Elimi goyduğum hahlar
Belimi verdiğim dutlar
Aha hahıp gideceğim
Hoşça galsın bizim yurtlar (Gaziantep / Yavuzeli) (Yıldırım 2000: 51)

-112-

Bâlalar içinde yiğit bâlası
Gınalar içinde gelin gınası
Hanı bu gelinin hâtun anası
Gelsin de gızının düy(ü)nünü görsün
Gelsin de gızının göynünü görsün
Ufak örün şu gelinin saçını
Kınalayın ak elinin içini
Bu gün burda yarın çeker göçünü
Gel gelin ağlama yazın buyumuş
Dividi galemi böyle buyurmuş
Pabucun tekine yılan mı girdi
Ammine dayına gıran mı girdi
(….....)[75]
Ağlama gız bacım yazın buyumuş

[75] Bu dize kaynak metinde yer almamaktadır. Türkünün bentlerinin üç mısradan oluştuğunu belirtmek amacıyla tarafımızdan eklenmiştir.

Dividi galemi böyle buyurmuş
Anan atını da çaya bağlasın
Her at kişnedikçe anan ağlasın
Anayın gızı oğlu var seni neylesin
Eşin gızlar ben anama doyamam
Uçun gazlar ben sılama doyamam
Eliyin gınası çamurdan mı ola
Gözüyün sürmesi kömürden mi ola
Anayın yüreği demirden mi ola
Ağlama gız bacım yazın buyumuş
Dividi galemi böyle buyurmuş (Gaziantep) (Duygulu 1995: 45-46)

-113-

Develerim gelir yanaşmaz
Düğmelerim boldur kavuşmaz
Vermem beni deveciye
Huyum ellere yakışmaz

Develerim gelir yanaşır
Düğmelerim boldur kavuşur
Verdik seni deveciye
Huyun ellere yakışır

Sofraya diktim kaşığı
Hopladım düştüm eşiği
Vermen beni deveciye
Bir gız evin yakışığı

Ok muyudu çok muyudu
Bir gız eve çok muyudu
Yıkılı kalası elinizde
Bir menendim yok muyudu

No’ldu babam sana no’ldu
Saralıp gül benzin soldu
Vermen beni deveciye
Bir gün duyan gızın öldü

Gannede gan titirer
Yürekte can titirer
Gece üryamda gördüm
Bütün azem titirer (Gaziantep)(Duygulu 1995: 64)

-114-

Amin amin amin amin
Eyâ mevcut vessallin
Anasının adı Fatma
Kaşları var çatma çatma
Gayreti elden bırakma
Gınan mübarek olsun
Bağlantı
Düğününde pişer aşlar
Hasetin dişine taşlar
Amin den (hep) din gardaşlar
Gınan mübarek olsun
Bağlantı
Gökte hep yıldızlar şakır
Müminlerin adın okur
Cennetteki Ebû Bekir
Gınan mübarek olsun
Bağlantı
Getirin canan donansın
Allar yeşile boyansın
Kısmetini Tanrı versin

Gınan mübarek olsun

Bağlantı

Bu Halil'den bize kaldı

İnananlar dua kıldı

Bunda övmek tamam oldu

Gınan mübarek olsun (Gaziantep)(Duygulu 1995: 111-112)

-115-

Gelini getirdiler

Saçını ördürdüler

O ceyran gözlerine

Sürmeler çektirdiler

O yanı saçak bu yanı saçak

Kız anasının halı ne olacak

Kızın gelin etmiş

Gözleri yaşla dolacak

Gelin çardaktan

Şerbet verir bardaktan

Yanaklar al al olmuş

Düğününde oynamaktan

Bağlantı

Acem şalı beline

Kına yakmış eline

Canım ömrüm kurban olsun

Senin kimin geline

Bağlantı (Şanlıurfa)(TRT THM Rep. Nu: 03270)

-116-[76]

[76] Bu türkü oğlan evi kınacılarının, kız evine kına yakmaya giderken söyledikleri bir türküdür.

Evleri sekilidir
Toprehen ekilidir
Eger babası yoksa
Dayısı vekilidir
hala hala hee
Leblebi koydım tasa
El vurdum basa basa
Bizim gelin çok gözel
Azıcık boyu kısa
hala hala hee
Portakalı oyarlar
İçine kına koyarlar
Evvel adı Fatma idi[77]
Şimdi gelin kovarlar
hala hala hee
Bağçalarda pırpırım
Yaprağı dilim dilim
Biz Ahmedi everdığ[78]
Hasan'a Allah Kerim
hala hala hee
Çakmak çakmağa geldığ[79]
Kına yakmağa geldığ
Ayşe dayze ağlama
Kızi almağa geldığ
hala hala hee (Şanlıurfa İl Yıllığı 1997: 153)

-117-

Gelini bindirin taya
Yüzünü döndürün aya
Gelin değil sanki maya

[77] Gelinin adına göre mısrada belirtilen isim değişir.
[78] Damadın adına göre mısrada belirtilen isim değişir.
[79] Kınacılar kız evine iyice yaklaşınca bu mısrayı okurlar.

Geline bakın geline
Kınalar yakın eline
Varalım Urfa eline
Bakın gelinin boyuna
Ne giyse yakışır ona
(Sorun varın anasına)[80]
Verirler mi onu bana
Bağlantı (Şanlıurfa) (Akbıyık-vd. 1999: 268)

-118-

Güzel kızım güzel kızım
Kaşı gözü siyah üzüm
Güzellerin sultanısan
Arkam sıra (2) mele kuzum
Kız anası kız anası
Başında mumlar yanası
Gelin kına yaktırmıyor
Hanı nerde (2) kaynanası
(Hanı nerde akrabası)[81]
(Hanı nerde öz anası)[82]
Gelin kızın hevesine
Zılgıt çalın kirvesine
Altın liralar yakışır
Hiç doyulmaz (2) cilvesine
Bağlantı
Çalsın davullar zurnalar
Ağlamasın kız analar
Allah murazını versin

[80] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret türkünün bentlerinin üç mısradan oluştuğunu göstermek amacıyla tarafımızdan eklenmiştir.
[81] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret türkünün bentlerinin dört mısradan oluştuğunu göstermek amacıyla tarafımızdan eklenmiştir.
[82] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret türkünün bentlerinin dört mısradan oluştuğunu göstermek amacıyla tarafımızdan eklenmiştir.

Şen olası (2) kaynanalar[83]

Bağlantı(Şanlıurfa) (Akbıyık- vd 1999: 298)

-119-

Leblebi koydum tasa
El vurdum basa basa
Her yerini beğendim
Birazcık boydan kısa
Çakmak çakmağa geldim
Kına yakmağa geldim
Ayşe teyze ağlama
Kızın almağa geldim
Bağçanızda gül var mı
Gül dibinde yer var mı
Bu gece buralıyam
Yatağında yer var mı
Bağlantı
Evlerinde var kilim
Lal olsun benim dilim
Büyüğünü everdim
Küçüğe Allah kerim
Bağlantı (Şanlıurfa) (Akbıyık-vd. 1999: 372)

4.5. İÇ ANADOLU BÖLGESİ

-120-

Kınacılar gelin geçin oturun
Entarimin kuşağını getirin
Ben ölüyom ben'anama götürün
Anamı anamı gelin anamı
Özediler yakmadılar kınamı
Kınacılar gelin geçin oturun

[83] Bu mısra "Şen olası gül analar" şeklinde de söylenmektedir.

Elinizi kınalara batırın
Ben gidiyom beni anama götürün
Bağlantı
Kınacılar geldi çaya dizildi
Altın tas içinde kınam ezildi
Kınayı görünce benzim bozuldu
Bağlantı
İn aşağı bağlasınlar başını
Çık yukarı sil güzüyün yaşını
Emmim dayım görsün senin işini
Bağlantı
Urganımı uzattılar peceden
Kulağıma bir ses geldi yüceden
Garip anam kayıt görür geceden
Bağlantı
Del'olurda dağ başında gezerim
Kalem olur kaşın gözün yazarım
Kazma kürek dağ tepeyi kazarım
Bağlantı
Atımı getirin binek taşına
Elim erişmiyor eğer kaşına
Çağırın da gelsin öz kardaşına
Bağlantı

Kardaşım geldi eyleyemedim
Atını kapıya bağlayamadım
Ellerden ar ettim söyleyemedim
Bağlantı
Emmim dayım dirildiler geldiler
Taranacak yünü çeke buldular
İstenmedik yere gelin verdiler
Bağlantı

Ekecik dağında bir kara bulut
Ana ben gidiyom sen beni unut
Benim yerim de bacımı büyüt
Bağlantı (Aksaray / Ortaköy) (Kaya 1982: 19-20)

-121-

Damat Kına Türküsü

Hele bir büyüsem derdin
Kınayı sen kime verdin
Çözüldü bak senin derdin
Damat kınan kutlu olsun
Kutlu olsun kutlu olsun
Güvey kınan kutlu olsun
İşte erdin sen murada
Dostların da hepsi burada
Darısı da bekârlara
Bağlantı
Kazancına haram katma
Kendini ateşe atma
Ana babanı unutma
Bağlantı(Ankara / Kalecik) (Ceviz 2009: 47)

-122-

Kına İlahisi

Bismillahi den kınaya (2)
Çağrın gelsin anaya(2)

Bismillahi deyin biz de varalım
Halimiz halince saçı sunalım (2)
Saçımız yoksa divan duralım

Ol habibin düğünü var cennette
Cennette cennette hakkın evinde
Oturmuş huriler kınasın ezer
Hasan ile Hüseyin okuntu gezer
Bunun eksiğini hak kendi düzer
Bağlantı
Ayağına giymiş nurdan nalini
Gider has bahçaya salini salini
Biri Asya biri Meryem gelini
Bağlantı (Ankara / Kalecik)(Ceviz 2009: 48)

-123-

Elimi sundum astara (2)
Elimi kesti testere (2)
Mevla'm şirin göstere (2)
Al yeşil kınan kutlu olsun (2)
Bunda birliğin tatlı olsun
Mercimek ektim bitti mi (2)
Ongörü yolun tuttu mu (2)
Bu kız anasını unuttu mu (2)
Al yeşil kınan kutlu olsun (2)
Bunda birliğin tatlı olsun (Ankara/Kalecik) (Ceviz 2009: 49)

-124-

Damat Kına Türküsü

Damat beyi yandıralım yağınan (Oğlan gel aman)
Gelsin orta yere allı pulunan (Sar aman aman)

Irmak kenarı yavşan (Oğlan gel aman)
Atladı geçti tavşan (Sar aman aman)

Irmak susuz olur mu (Oğlan gel aman)
Dibi kumsuz olur mu (Sar aman aman)
Ben müftüye danıştım (Oğlan gel aman)
Yiğit yarsız olur mu (Sar aman aman)

Irmak kenarı yılgın (Oğlan gel aman)
Üç güzel sana vurgun (Sar aman aman)

İkisi hele mele (Oğlan gel aman)
Biri boyuna göre (Sar aman aman)

Irmak kenarı meşe (Oğlan gel aman)
Dibini keklik eşe (Sar aman aman)
Benden selamlar olsun (Oğlan gel aman)
Yedi benli göğüse (Sar aman aman) (Ankara/ Elmadağ)
(Yeter 2009: 35)

-125-

Bismillahi deyin kınaya
Çağırın gelsin anaya
Yüreği gizli kanaya
Kız anasız gelin mi olur

Kız anan şehre gitti mi
Alca yeşilce etti mi
Şu da kızıma dedi mi
Kız anasız gelin mi olur

Elimi sundum astara
Elimi kesti testere
Allah şirinlik göstere

Kız anasız gelin mi olur

Atladı çıktı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Kız ananın yakışığı
Kız anasız gelin mi olur (Ankara / Elmadağ)(Yeter 2009: 36-37)

-126-[84]

Babası konuk alırsa(2)
Bu gece konuk onundur
Misafir konuk onundur

Anası konuk alırsa (2)
Bu gece konuk onundur
Misafir konuk onundur

Kardeşi konuk alırsa (2)
Bu gece konuk onundur
Misafir konuk onundur

Halası konuk alırsa(2)
Bu gece konuk onundur
Misafir konuk onundur

Aman ana canım ana[85]
Sütün emdim kana kana
Ben gidiyom güzel ana
Hakkını helal et bana (Ankara / Elmadağ) (Yeter 2009: 37)

-127-

[84] Gelinin ayak kınası yakılırken def eşliğinde söylenen gelin konuklama havasıdır.
[85] Ayak kınası bittikten sonra okunan bu mani ile kına yakma merasimi sona erer.

Hotladım çıktım eşiği
Sufrada kaldı kaşığı
Yarenim kınan kutlu olsun
Bundan birliğin dadlı olsun
Ekini soktum astara
Elimi kesti testere
Bağlantı
Dağdan keserler ardıcı
Hani bu kızın sağdıcı
Bağlantı
Dağdan keserler cevizi
Hani bu kızın çeyizi
Bağlantı (Ankara) (Ankaraİl Yıllığı 1973: 241; Erdoğdu 1999: 178)

-128-

Ankara'nın elvan elvan ovası
Bakamadım yüzüne karnım doyası

Aman allı gelin nice oldu
Ayrılmamız güç oldu

Altın tas içinde kınam ezilir
Gümüş tarağınan örgüm çezilir

Aşgel garip anam aşgel ben varamam
Eller anam dedikçe ben duramam
Bir orak verin tarla biçeyim
Biçeyim anama babama yollar açayım
Anadan babadan vazgeç diyorlar nasıl geçeyim
Bağlantı
Anamın bacası yüceden tüter
El kadar ekmeği bana yeter

Bağlantı
İllerin kapısı kahır kapısı
Anamın kapısı altın kapısı
Bağlantı
İllerin devesi çölden geç gelir
İller anam dedikçe bana güç gelir
Bağlantı
Atlarım çekildi binit taşına
Elim erişmiyor eyer kaşına
Bağlantı
Atladım çıktım eşiği
Sofrada kaldı gümüş kaşığı
Bağlantı
Gurbetlik gurbetlik zalim gurbetlik
Gayanın başında öter bir keklik
Sana yakın emme bana gurbetlik
Bağlantı
Ötme horozum ötme sabah geç olur
Gurbete giden kızlara gurbet güç olur
Bağlantı
Evlerinin önünde bir büyük gaya
Çıkarlar bakarlar gökteki aya
Kendin gelmessen babamı yolla
Bağlantı
Davulcular çala çala geldiler
Büyük kapıdan içeriye girdiler
Anamın babamın sevgilisi aldılar
Bağlantı (Ankara) (Ankara İl Yıllığı 1973: 241-242; Erdoğdu 1999: 178-179; Yakıcı 2007: 217)

-129-

Bismilla den gızla(r) garın kınayı

Çağırın da gelsin garip anayı

Atlarım çekildi binit başına
Kollarım erişmiyor eğer başına
Deperim deperim depem delinmez
Çıkarım çıkarım sılam görünmez
Eloğlu görünür gardaş görünmez

Kayanın başında öter bir keklik
Size keklik emme hay anam bize gurbetlik

Gumsala dam yaptırma dam batar gider
Gurbete gız vermeyin hay anam gız yiter gider
Anayı babayı terk eder gider

Göyneğin killenmiş ko da git anam
Eloğlu darılır de de git anam

Bineyim gideyim yeğin atlara
Derdimi eşeyim yeşil otlara

Depeler depeler yüksek depeler
Kulakta ışılar altın küpeler
Eloğlu değil mi adamı iteler[86] (Ankara / Örencik)

-130-

Merdivenden indirdiler
Saltanata bindirdiler

[86]**Yurt Ansiklopedisi**, 1, İstanbul 1981, Anadolu Yayınları, s.678.

El evine gönderdiler
Ağlar saline saline (aman)

Merdivenin altı kuyu
Kuyudan alırlar suyu
Kız annenin eski huyu
Ağlar saline saline (aman)

Atladı çıktı eşşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Kız evimin yakışığı
Kızım kınan kutlu olsun (aman) (Ankara) (Şimşek- vd. 2001: 851)

-131-

Hani şu gızın anası
Elinde mumlar yanası
Dahi murada eresi
    Gelinim gınan gutlu olsun
    Yoldaşın mübarek olsun
Elimi sundum astara
Elimi kesti ustura
Allahım şirin göstere
    Bağlantı

Kız baban şehre vardı mı
Alınan morun aldı mı
Bu da kızımın dedi mi
    Bağlantı (Çankırı / Çerkeş) (TRT THM Rep. Nu: 04354)

-132-

Baban şehre vardı mı
Alını yeşilini aldı mı

Bu da kızımın dedi mi
A gızım gınan gutlu olsun
Yoldaşın mübarek olsun
Dağdan keserler meşeyi
Hani bu kızın döşeği

Dağdan keserler gürgeni
Hani bu kızın yorganı
A gızım gınan gutlu olsun
Yoldaşın mübarek olsun
Sen bu evlere gelemezsin
Tekneden ekmek alamazsın
Eskisi gibi olamazsın
A gızım gınan gutlu olsun
Yoldaşın mübarek olsun
Hani bu gızın anası
Eline mumlar yanası
A gızım gınan gutlu olsun
Yoldaşın mübarek olsun
Yad ilde dilin datlı olsun
Çay deptiğim çaydaşlar
Helalleşelim gardaşlar

A gızım gınan gutlu olsun
Yoldaşın mübarek olsun
Yad ilde dilin datlı olsun
Yaylada yansın gınam
Gınama gelsin anam
İşte ben gidiyorum
Ağlayıp dursun anam
A gızım gınan gutlu olsun

Yoldaşın mübarek olsun

Yad ilde dilin datlı olsun (Çankırı / Saçak Beldesi)(Ataş 1997: 70-71)

-133-

Kızım baban pazara vardı mı

Alını yeşilini aldı mı

(Bu da kızın entarisi mi)[87]

Kızım kınan kutlolsun

Vardığın yerde dilin datlolsun

Hani bu kızın anası

Elinde mumlar yanası

Bağlantı

Elimi saldım uçkura

Elimi kesti testere

Bağlantı

Dağdan keserler meşeyi

Hani bu kızın döşeği

Bağlantı (Çankırı / Ilgaz)(Tan-vd. 1999: 153)

-134-

Damat Kına Türküsü [88]

Elimi sundum mastara

Kolumu kesti testere

Al yeşil kınan kutlu olsun

Bunda her işin tatlı olsun

Dağdan keserler meşeyi

[87] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret tarafımızdan eklenmiştir. Böylece türkünün bentlerinin iki mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

[88] Çankırı yöresine ait bu türkünün sadece bağlantı bölümleri "Kız kızım kınan kutlu olsun / Yedi ilde dilin tatlı olsun" şeklinde değiştirilerek kız kınasında söylenmektedir. Bu bağlamda (Cırık 1979: 8807)'ye bkz.

Hani bu güveyin döşeği
Bağlantı
Dağdan keserlerfıstığı
Hani bu güveyin yastığı
Bağlantı
Dağdan keserler gürgeni
Hani bu güveyin yorganı
Bağlantı
Dağdan keserler ardıcı
Hani bu güveyin sağdıcı
Bağlantı (Çankırı/Hacıhasan Köyü)(Cırık 1979: 8807)

-135-

Damat Kına Türküsü

Baban pazara vardı mı
Alınan yeşil aldı mı
Şu da oğlumun dedi mi
Al yeşil kınan kutlu olsun
Bunda her işin tatlı olsun(Cırık 1979: 8807)
Çattılar ocak taşını
Kurdular düğün aşını
Çağrın emmi gardaşını

Yiğidim kınan kutlolsun (vay kutlu olsun)
Yarenim dilin datlolsun
Elim sundum astara
Elimi kesti destere
Mevlam şirinlik göstere
Bağlantı
Biner atın iyisine
Gider yolun doğrusuna
Çağırın emmi dayısına

Bağlantı (Çankırı) (Tan-vd.1999: 87)

-136-

Muhammet sancağın almış oturur
Sağına soluna selam getirir

Hani bu kızın anası
Elinde mumlar yanası
Al yeşil kınan kutlu olsun
Orda dirliğin datlı olsun
Elimi sundum astara
Elimi kesti destere
Allah'ım şirin göstere
Bağlantı
Mercimek ektim bitti mi
Çankırı yolunu tuttu mu
Kız anasın unuttu mu
Bağlantı (Çankırı / Şabanözü) (Tan-vd. 1999: 165)

-137-

Kına İlahisi

Ayağına giymiş nurdan nalini
Gezer cennet bahçesinde salini
Biri Ayşe biri Meryem gelini
Muhammed'in düğünü var cennette

Fatıma anne kınasın ezer
Halime anne okundu diye gezer

Ayşe anne de cehizin düzer
Muhammed'in düğünü var cennette

Gelin kardeşler biz de varalım
Ona göre hürmetini görelim
Halli halince dua alalım
Muhammed'in düğünü var cennette

Sekizdir o cennetin kapısı
Ona girer müminlerin hepisi
Selâvat imiş bu düğünün saçısı
Muhammed'in düğünü var cennette (Çankırı / Şabanözü) (Tan-vd. 1999: 213)

-138-

Dağdan kestim fındığı
Hani ya gelinin sandığı
Sandıksız gelin olmaz
Hele hele yandım bey baba
Sandıksız gelin olmaz
Amanın yandım bey baba
Dağdan kestim meşeyi
Hani ya gelinin döşeği

Döşeksiz gelin olmaz
Hele hele yandım bey baba
Döşeksiz gelin olmaz
Amanın yandım bey baba
Dağdan kestim tutağı
Hani ya gelinin yatağı
Yataksız gelin olmaz
Hele hele yandım bey baba
Yataksızsız gelin olmaz

Amanın yandım bey baba
Dağdan kestim ardıcı
Hani ya gelinin sağdıcı
Sağdıçsız gelin olmaz
Hele hele yandım bey baba
Sağdıçsız gelin olmaz
Amanın yandım bey baba (Çankırı) (Tan-vd. 1999: 95)

-139-

Atladı gitti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Evlerinin yaraşığı
A canım kız gelin ağlıyor
Ağlıyor bizi ağlatıyor
Kız annesi kız annesi
Elinde mumlar yanesi
Güveye kayna olası
Bağlantı
İstanbul'dan gelen tohtor
Kamçısını göke atar
Yolcu olan handa yatar
Bağlantı
Ak bakırlar susuz kaldı
Yüksek evler ıssız kaldı
Kız annesi kızsız kaldı
Bağlantı(Eskişehir / Şükranlı) (Cingöz 1992: 13)

-140-

Elekten elen kınamı
Bağlayın soyka valamı
Çağırın gelin anamı
İşte koyup gidiyom

Gidiyom elinizden[89]
Kurtulam dilinizden
Yeşilbaş ördek olsam
Bir su içmem gölünüzden

Esvap yuduğum pınarlar
Yuyup serdiğim duvarlar
Vakti gelince kovarlar
İşte koyup gidiyom

Duz kabını duzsuz goyan[90]
Anasının gızsız goyan
Böyük evi issiz goyan
İşte koyup gidiyom (Kayseri / Bünyan) (Akbaş 1994: 215-216)

Kız anası kız babası[91]
Başında mumlar yanası
İşte geldim gidiyorum
Hani bunun öz anası

Çattılar ocak taşını[92]
Vurdular düğün aşını
Kız ağlatman gardaşını
Silin gözünün yaşını

Elimi yuduğum arklar
Sırtımı verdiğim dutlar
Onu da göresim geldi

[89] Bu bent (Elgün 2005: 151-152)'de "Gidiyorum gelmem gayri / Ağlasam da gülmem gayri / Yeşil başlı ördek olsam / Gölünüzde yüzmem gayri"şeklinde yer alır.
[90]Bu bentin son iki mısrası (Elgün 2005: 151-152)'de "İşte goyup gidiyorsun / Gız anam gınan gutlolsun" olarak yer alır.
[91]Bu bendin son mısrası (Elgün 2005: 151-152)'de "Güveğinin gaynanası", (Bozkurt 2008: 112)'de ise, "Büyük ev ıssız galası"olarak yer alır.
[92]Bu bendin ilk dizesi (Elgün 2005: 151-152)'de "Çattılar çatma taşını", son dizesi ise "İşte goyup gidiyorsun"olarak yer alır.

Yalladığım koca itler

Elimi yuduğum pınar[93]
Sırtımı verdiğim duvar
İlahi soykama kalma
Dokunduğum çeyiz çuval

Kara koyun meler gelir
Dağı taşı deler gelir
Kız anadan ayrılınca
Gör başına neler gelir

Baba ekinin yetti mi
Gardaş ekmeğin arttı mı
İşte geldim gidiyorum
El kızı keyfin yetti mi

Atlatım indim eşiği
Sofrada buldum kaşığı
İşte geldim gidiyorum
Büyük evin yakışığı

Kınamı getir anam
Parmağın batır anam
Bugün benim son gecem
Koynunda yatır anam (Kayseri / Sarız)(Eroğlu1998: 148-149)

Büyük evde büyük gelin
Kaba yorganlar örttüğüm
Gardaşsız gelin ettiğim
İşte goyup gidiyorsun

[93]Bu bendin son iki mısrası (Elgün 2005: 151-152)'de "Yetik büyüdüğüm yuvar / İşte goyup gidiyorsun" olarak yer alır.

Büyük evin ağıl gibi
Ufak gabım çağıl gibi
Bugün bir kız gelin olmuş
Bu ev benim değil gibi

Baba koyunun beş miydi[94]
Birbirine eş miydi
Körolası emmilerim
Hiç oğlunuz yok muyudu

Hamamdan gelir bacılar
Gurbette çifte bacılar
Yürekten çıkmaz acılar
Gız anam gınan gutlolsun

Orta direk orta direk
Gümbürdüyor bizim yürek
Büyük eve gelin gerek
Gız anam gınan gutlolsun

Kara yorgan kara taşlar[95]
Don yuduğum büyük taşlar
Emmi dayı din gardaşlar
İşte goyup gidiyorum

Orta direk orta direk
Gümbürdüyor bizim yürek

[94]Bu bentin ilk iki mısrası (Kanat 2007: 57-60)'da "Baba kızın çok muydu / Bir kız sana yük müydü" olarak yer alır.
[95]Bu bent, (Kanat 2007: 57-58-59)'da "Don yuduğum yastı taşlar / Ariştiğim kaba ardıçlar / İşte geldim gidiyorum / Hep birikin yarendaşlar", (Bozkurt 2008: 84-85)'de "Don yuduğum yastı daşlar / Gölgelendi kavak açtı / Şu anama selam söylen / Gökyüzünde dönen guşlar" şeklinde yer alır.

Gurbete giden gızların
Arkasında bacı gerek

Gel otur anam yanıma
Başımı koyam dalına
Bir bu günlük misafirim
Bir daha gelmem yanına (Kayseri / Akkışla) (Elgün 2005: 151-152)

Bindirdiler Arap ata
Dönderirler yüzüm öte
Savuşturun eşim kızlar
Yedi oluktan daha öte

Ben giderim görünerek
Siz kalınız yerinerek
İşte geldim gidiyorum
Sılayı terk ediyorum

Bindiğim atlar etlensin
Gittiğim yollar otlansın
İşte geldim gidiyorum
Anam taş olsun katlansın

Gıcılar kavak gıcılar
Kavak değil oduncular
İşte geldim gidiyorum
İşte geldi kınacılar

Bir incecik su bulanır
On iki boğum dört dolanır
Ana besler el gönenir
Var git ağlayı ağlayı

Bir incecik su akıyor
Akar fırlanı fırlanı
Bir anasız kız çıkıyor
Ağlar korlanı korlanı (Kayseri) (Kanat 2007: 57-60)

Atladım gittim eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
İşte geldim gidiyorum
Büyük evin yakışığı

Şu güvereni ekin sandım
Ekin değil purçağımış
Gıza anadan ayrılması
Düğün değil figanımış (Kayseri) (Bozkurt 2008: 112)

-141-

Kınan kutlu olsun (gelinim)
Ağzın tatlı olsun
Evin mutlu olsun (gelinim)
Sen sefa geldin

Giydiğin çizme (gelinim)
Ökçesin büzme
Ağlama gezme (gelinim)
Sen sefa geldin

Giydiğin hara (gelinim)
İnme pınara
Allah onara (gelinim)
Sen sefa geldin

Karşıda mazı (gelinim)
İçinde yazı
Nişanlın tazı (gelinim)
Sen sefa geldin

Giydiğin atlas (gelinim)
İğneler batmaz
Yalınız yatmaz (gelinim)
Sen sefa geldin

Karşıda holek (gelinim)
İçinde kepek
Nişanlın melek (gelinim)
Sen sefa geldin (Kayseri / Pınarbaşı / Emeyil Köyü)[Kayseri ve Yöresi Halk Türküleri (Basım Yılı Yok): 68; Çakır-v.d. 1996: 114]

-142-

Elekten elen gınamı
Yakın şu soyka kalanı
Ağlatman gelin anamı
İşte geldim gidiyorum
Sılayı terk ediyorum
Babamın böyük hayadı
Gardaşım çiftin dayadı
Acısı beni boyadı
Bağlantı (Kayseri) (Turan 2001: 756)

-143-

Yükseğinde namlı karın görünür
Engininde güzellerin salınır
Kimya dedikleri sende bulunur

Burcu burcu kokar gülün Erciyes

Eksilmez başından dumanın kışın
Var mıdır dünyada şu senin eşin
Sorsam suallensem yüzbin var yaşın
Dünyanın binasın bizim Erciyes

Ali Dağ da Erciyes'in eteği
Güzeller yatağı, sümbüller biteği
Zamantı illeri Avşar yatağı
Karlı buzlu akar suyun Erciyes

Yükseğinde şahinler seslenir
Engininde güheylanlar beslenir
Böyle kalmaz deli gönül uslanır
Lâle sümbül gülü reyhan Erciyes

Karacaoğlan der ki mislin bulunmaz
Arap at yorulur gönül yorulmaz
Güz gelince hiç semtine varılmaz
Yamandır Tekir'in belin Erciyes (Kayseri)(Turan 2001: 755)

-144-

Elif'in kınasın çamur ettiler
Gözünün sürmesin (anam) kömür ettiler
Burçak tarlasına gelin ettiler
Ne yaman zorumuş anam burçak yolması
Burçak tarlasına anam gelin olması
Eğme gelin eğme her işler biter
Haftanın başına anam zarek de yeter
Burçağın dikeni eline batar

Bağlantı (Kırıkkale / Keskin) (Tan vd. 2000: 61)

-145-[96]

Köprüden geçti gelin
Saç bağı düştü gelin
Diloy loy haldan bilmez diloy loy
Söz anlamaz ne çare
Eğil bir yol öpeyim
Gençliğim geçti gelin
Bağlantı
Köprünün altı diken
Yaktın beni gül iken
Bağlantı
Allah seni de yaksın
Üç günlük gelin iken
Bağlantı (Kırşehir) (Gaziulusoy 2006: 47)

-146-

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar
Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler
Annesinin bir tanesini hor görmesinler
Uçan (da) kuşlara malum olsun ben annemi özledim
Hem annemi hem babamı hem köyümü özledim
Babamın bir atı olsa binse de gelse
Annemin yelkeni olsa uçsa da gelse
Kardeşlerim yollarımı bilse de gelse
Bağlantı (Kırşehir) (Gaziulusoy 2006: 48)

-147-

Gesi bağlarında dolanıyorum
Yitirdim yârimi aranıyorum

[96] Bu türkü, gelin kınaya çıkartılırken söylenir.

Bir çift selamına güveniyorum
Atma garip anam beni dağlar ardına
Kimseler yanmasın anam yansın derdime
Gesi bağlarında üç top gülüm var
Ey Allah'tan korkmaz sana bana ölüm var
Ölüm varsa bu dünyada zulüm var
Gel otur yanıma hallarım söyleyim
Halımdan anlamaz ben o yâri neyleyim
Gesi bağlarına gurdum herenim
Söktürdüm saçımı yohtur örenim
Evvel Allah sonra sensin güvenim
Gonma bülbül gonma dalım yoh benim
Boyuma bahacah yarım yoh benim (Kırşehir) (Gaziulusoy 2006: 52)

-148-

Çattılar ocak başını
Kurdular düğün aşını
Verdiler kızın başını
Kız anam kınan kutlu olsun
Sonunda ağzın tatlı olsun
Avcılar ava yelişir
Çengel tazılar oluşur
Sağ olan gelir buluşur
Kız anam kınan kutlu olsun
Sonunda ağzın tatlı olsun
Hani bu kızın anası
Elinde mumlar yanası
Bu gece kızın kınası
Kız anam kınan kutlu olsun
Sonunda ağzın tatlı olsun
Atladı çıktı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük kız evin yakışığı

Kız anam kınan kutlu olsun
Sonunda ağzın tatlı olsun
Bindirdiler atın iyâsine
Sürerler yolun gıyısına
Çağrırlar da dayısına
Kız anam kınan kutlu olsun
Sonunda ağzın tatlı olsun
Duz gabını duzsuz goyan
Büyük evi ıssız goyan
Anasını gızsız goyan
Kız anam kınan kutlu olsun
Sonunda ağzın tatlı olsun (Gaziulusoy 2006: 49-50)
Gıcılar gavak gıcılar
Gavak değil oduncular
İşte geldi gınacılar
Gız anam gınan kutlu olsun
Sağdığın inek sütlü olsun
Elimi soktum astara
Elimi kesti destere (oy destere)
Yârim giddi gurbetlere
Gız anam gınan kutlu olsun
Sağdığın inek sütlü olsun
Bizim yaylalar oluklu
İçinde türlü balıklı (oy balıklı)
Yanındaki mor belikli
Gız anam gınan kutlu olsun
Sağdığın inek sütlü olsun (Coşkun 1983: 20-21)
Yukar evler ıssız kaldı
Ağ güğümler susuz kaldı
Evin senin kızsız kaldı
Kız gınan kutlu olsun
Hem orda hem burada dilin tatlı olsun

Gelin üğürler beşiği
Büyük kız evin ışığı
Yok ki baksın bir küçüğü
Kız gınan kutlu olsun
Hem orda hem burada dilin tatlı olsun (Kırşehir) (Yılmaz 2008: 31)

-149-

Atladı çıktı eşiği
Sofrada galdı gaşığı
Gız büyük ev yakışığı
Ağlama gınan kutlu olsun
Sağdığın inek sütlü olsun
Gız anam da gınan kutlu olsun
Vardığın yerler kutlu olsun

Gızım sana gerek bir ana
Ağlasın yana yana

Gız sana gerek bir baba
Ağlasın gaba gaba
Ağlama gınan kutlu olsun
Sağdığın inek sütlü olsun
Gız anam da gınan kutlu olsun
Vardığın yerler kutlu olsun(Kırşehir) (Coşkun 1983: 21)

-150-

Pazarda bal var (gelinim)
Sende bir hal var (gelinim)
Anana yalvar (gelinim)
Sende bir hal var (gelinim)

Pazarda kuzu (gelinim)

Tüyü kırmızı (gelinim)
Sen sefa geldin (gelinim)

Pazarda geçi (gelinim)
Şıkırdar gıcı (gelinim)
Sen sefa geldin (gelinim)

Ayağın çizme (gelinim)
İzinsiz gezme (gelinim)
Kaynananı üzme (gelinim)
Sen sefa geldin (gelinim)

Pazarda maşa (gelinim)
Geldiğin paşa (gelinim)
Sen sefa geldin (gelinim) (Kırşehir / Deveci Köyü) (Gaziulusoy 2006: 52-53)

-151-

Anam kirmenini alsın eline
Çıksın baksın gurbet elin yoluna
Kız gelin gördükçe bağrı deline
    Eyvah eyvah ben anamdan ayrıldım
    Eşim kızlar ben sılaya doymadım
    Çık yukarı bağlasınlar başını
    İn aşağı sil gözünün yaşını
Anam kır atımı çaya bağlasın
Atım kişnesin anam ağlasın
Anamın kızı var beni neylesin
    Bağlantı
Anam aşını da bişirdi miola
Uşağın başına deşirdi mi ola
Beni de aklına düşürdü mü ola
    Bağlantı

İnci ile mercan dizem dişine
İndin gittin gurbet elin içine
Allah yazdı kız anayın suçu ne
Bağlantı
Yengem geldi çayırlığa düzendi
Yeşil kınam altın tasta özendi
Kınayı görünce benzim bozardı
Bağlantı (Kırşehir / Mucur) (Turhan-vd. 2000: 71; TRT THM Rep. Nu:03936)

-152-

Cennette yuvanı kurdun
Yeni yuvan kutlu olsun
Yeni yuvanı da gördün
Yeni yuvan kutlu olsun
Ömür boyu mutlu olsun
Ben suçlarımı biliyom
Hem ağlıyom hem gülüyom
Sana mutluluk diliyom
Bağlantı (Kırşehir) (Turhan-vd. 2000: 128)

-153-

Atladı çıktı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Mahallenin yakışığı
Gel ayrılıp gitmiyelim
Tepsiye koyarlar tuzu
Üstüne örterler bezi
Hay ananın bir tek kızı
Gel ayrılıp gitmeyelim
Biner atın iyisine

Gider yolun koyusuna
Haber verin dayısına
Gel ayrılıp gitmiyelim
Helebiye helebiye
Keten gömlek güveyiye
Ağama gelin getirdik
Çok şükür bu işi bitirdik (Konya / Beyşehir / Balkana Köyü) (TRT THM Rep. Nu: 01414)

-154-

Annem beni galdırmışsın atmışsın
Gökyüzünde durnalara çatmışsın
Bilinmedik pazarlarda satmışsın
Anam anam garip anam ağlarım (oy oy)
Ağlar ağlar kareleri bağlarım (oy oy)
Şu karşıki dağda bir kuzu meler
Kuzun meleşi bağrımı deler
Annesiz yavruyu kim çözer beler
Bağlantı
Şu karşıki dağlar karsız dumansız
Ben seni sevmişim dinsiz imansız
Cennet-i âlâya giremem sensiz
Bağlantı (Konya) (TRT THM Rep. Nu: 02759)

-155-

Kadın:
Kıcılar kavak kıcılar
Kına getirir hacılar
Gelmez olsun kınacılar
Var evimiz var var var
Şen kızımız şen anam şen (hey)
Kızın anası (hey)
Melul anası (hey)

Kız:

Sana misafir

Bügün akşamlık

Yarın öğlenlik

Bağlantı

Kadın:

Atladı geçti ırmaktan

Yüzüğü düştü parmaktan

El oğluna yalvarmaktan

Bağlantı

Kız:

Atladı geçti eşiği

Sofrada kaldı kaşığı

Gelin evler yakışığı

Bağlantı (Konya / Akşehir) (TRT THM Rep. Nu: 00255)

-156-

Kınacılar çay başına dizildi

Yeşil kınam altın tasta ezildi

Kınayı görünce benzim bozuldu

Ağla anam ağlamanın günüdür

Evimizin önü marul

Sular akar harıl harıl

Ne olur anam gel bir daha

Kızım diye bana sarıl (Konya) [97]

-157-

Gel kuzucuğum gel kınalar yakayım

[97] **Yurt Ansiklopedisi**, 7, İstanbul 1982-1983, Anadolu Yayınları, s.5224.

Ak mermer üstüne pekmez dökeyim
Git de ben burada hicran çekeyim
Annesini koyup giden nazlı kuzu vay (Sarıhan 1965: 3893)

Kınacılar çay başına dizildi
Yeşil kınam altın tasta ezildi
Kınayı görünce benzim bozuldu
Ağla anam ağlamanın günüdür

Antalya'dan aldım yaprak kınayı
Bezirgândan aldım ballı hurmayı
Yakma yengem yakma sen bu kınayı
Yaktığın kınaya pişman olursun

Gözümün sürmesin kömür etmeyin
Elimin kınasın çamur etmeyin
On beşlik kızınız gelin etmeyin
Yaktığın kınaya pişman olursun (Konya / Karapınar / Akçayazı Köyü)
(Sarıhan 1966: 4131-4132)

-158-

Atladım çıktım eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
(……..)[98]
Git kızım sağlıklarla
Sil gözünü yağlıklarla
Babamın öküzü beştir
Anadan ayrılmak güçtür
Kızların emeği boştur
Git kızım sağlıklarla
Sil gözünü yağlıklarla

[98] Kaynak metinde parantez işaretli yer almamaktadır. Bu işaret tarafımızdan eklenerek, türkünün bentlerinin üç mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Analar besler hurma ile
Eloğlu döğer yarma ile
Eloğluna oldum yalvarma ile
Git kızım sağlıklarla
Sil gözünü yağlıklarla
Atladım geçtim ırmaktan
Yüzük düştü parmaktan
Öldüm el oğluna yalvarmaktan
Git kızım sağlıklarla
Sil gözünü yağlıklarla (Koşay 1944: 155)
Gelinin yükü tutuldu
Oğlan evine yıkıldı
Kız ananın beli büküldü
Kal evimiz kal kalındı
Şen odalar şen olundu.
Ana hamama vardın mı
Yunduğum yeri gördün mü
Bencileyin kız buldun mu
Kal evimiz kal kalındı
Şen odalar şen olundu (Konya)(Sarıhan 1965: 3893)

-159-

Oğlan evine yıkıldı
Yüreğimin başı yara
Sabahleyin kalk ta anam
Kızım diye beni ara

A kekliğim seke seke
Boğazında gümüş halka
Ben evimden ayrılmazken

Ayırdılar çeke çeke

Evimizin önü marul
Sular akar harıl harıl
Ne olur anam gel bir daha
Kızım diye bana sarıl (Konya) (Sarıhan1965: 3893)

-160-

Gıcılar kavak gıcılar
Kavak değil oduncular (oduncular)
İşde geldi gınacılar
    Gız anam gınan kutlu olsun
    Sağdığın inek sütlü olsun
Elimi soktum astara
Elimi kesdi destere (oy destere)
Yarim gitti gurbetlere
    Bağlantı
Bizim yaylalar oluklu
İçinde türlü balıklı (oy balıklı)
Yanındaki mor belikli
    Bağlantı (Nevşehir / Hacıbektaş / Ilicek Köyü) (TRT THM Rep. Nu: 00156)

-161-

Atladı çıkdı eşiği
Sofrada galdı gaşığı
Sofrada galdı kaşığı
Gız büyük ev yakışığı
    Ağlama gınan kutlu olsun
    Sağdığın inek sütlü olsun
    Gız anam gınan kutlu olsun
    Vardığın yerler kutlu olsun

Gız sana gerek bir ana
Ağlasın yana yana
Gız sana gerek bir baba
Ağlasın gaba gaba

Bağlantı (Nevşehir / Hacıbektaş / Ilicek Köyü) (TRT THM Rep. Nu: 00157)

-162-

Gelin geldi kapımıza
Altın doldu küpümüze
Çamaşır var hepimize
Ah gelin anam

Keklik gelir seke seke
Kulağında gümüş küpe
Ben anamdan ayrılmazdım
Ayırdılar çeke çeke (Nevşehir)[99]

-163-

Damımızın önü otlu
Kuyumuzun suyu tatlı
Bizim işimiz ne fırkatli
Gelin anam gelin anam

Koyun gelir kuzu ile
Ayağının tozu ile
Babam beni ile verdi
İki düşman sözü ile

[99]**Yurt Ansiklopedisi**, 8, İstanbul 1982-1983, Anadolu Yayınları, s. 6121.

Evlerinin önü sekili
Gül karanfil ekili
Babamın yerine ağabeyim
Sen mi oldun vekili

Bir kuş vurdum gizledim
Altın tabağa tuzladım
Diyarı gurbette ağabeyim var
Gelecek diye gözledim

Balı pekmez sanırdım
Gülü kokmaz sanırdım
Pek sevdiğim anneciğimi
İl sözüne bakmaz sanırdım

Ak üzümün salkımı
Felek aldı aklımı
Anne çok zahmetimi çektin
Helâl eyle hakkını

Kahve olduk tavamızda kavrulduk
Duman olup bahçemizde savrulduk
Bir çift iken çiftimizden ayrıldık
Kardeşim

Yarım elmayı yarışırdık
Bütünü üleşirdik
Kardeşim kardeşim

Esvap yuduğum taşlar
Gölgelendiğim ağaçlar
Gidiyorum arkadaşlar

Gidiyorum elinizden

Kurtulayım dilinizden
Yeşil başlı ördek olsam
Su içmezim gölünüzden (Niğde) (Koşay 1944: 181)

-164-

Kına İlahisi

Kâbem sana varsam konuk
Sağ yanında altın oluk
Hep melekler onda konuk
Canım kâbem varsam sana
Güzel kâbem varsam sana
Baktım baktım doyamadım
Kemerlerini sayamadım
Çok özendim varamadım
Canım kâbem varsam sana
Güzel kâbem varsam sana
Şamda deve katar katar
Ayakları kuma batar
Ömer hacısı mesti çeker
Canım kâbem varsam sana
Güzel kâbem varsam sana
Nurunda hasreti tacı
Çıkmaz yüreğimden acı

Hacım gider aşa aşa
Benim hacı sen binler yaşa

Kâbenin dörttür kapısı
Lâle mercandır yapısı
Misk amberdir kokusu
Canım kâbem varsam sana
Güzel kabem varsam sana

Kâbeye varan hacı olur
Başında altın taç olur
Canım kâbem varsam sana
Güzel kâbem varsam sana (Niğde)(Koşay 1944: 185)

-165-[100]

Geline bak geline (geline bak geline)
Kına yakmış eline (kına yakmış eline)
Gelin kurbanın olam (gelin kurbanın olam)[101]
Senin ince beline (senin ince beline)
Dilo diloy diloy diloy halden bilmez biçare
Diloy diloy diloy diloy söz anlamaz ne çare
Köprüden geçti gelin
Saç bağın düştü gelin
Eğil bir yol öpeyim
Yüreğim geçti gelin
Bağlantı

Köprünün altı diken
Yaktın beni gül iken
Allah da seni yaksın
Üç günlük gelin iken
Bağlantı
Köprünün altı yaldız
Nerden geliyon baldız
Sen git de bacın gelsin
Yatamıyom yalınız
Bağlantı
Köprüden geçer iken

[100] Bu türkü, gelin kınaya çıkartılırken söylenir.
[101] İkişer defa tekrarlanan bu son iki mısra, sonraları "Yazık olmuş geline / Düşmüş sarhoş eline (Üçer 1980: 18)" şeklinde değiştirilerek, radyolarda da söylenmektedir.

Köprü salladı beni
İtin köpeğin oğlu
Gafil avladı beni
Bağlantı (Sivas) (Üçer 1980: 18)

-166-

Çaktılar çakmak taşını
Kurdular düğün aşını
Çağırın gelsin gelinin bey gardaşını
Şen anam şen babam evin şen olsun
İşte geldim gidiyorum haberin olsun
Al duvak ile gelin binek taşında
Gelin ettiler seni ondört yaşında
Gelin gider ağlar ana gardaş peşinde
Bağlantı
Gelin gider el evine kara giyinir
Kaynana oğlum diye durmuş övünür
Çok övünme kaynana senin sonun görünür
Bağlantı (Sivas / Ulaş) (TRT THM Rep. Nu: 00709)

-167-

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldığı kaşığı
Mehlenin bir yakışığı
Şen anam şen babam evin şen olsun
İşte ben gidiyorum yerin gen olsun
Ocağa koydular yuha sacını
Başıma koydular kahır tacını
Anan baban çeksin acını
Bağlantı (Sivas) (TRT THM Rep. Nu: 00319)

-168-

Kız sana gerek bir ana
Ağlaşalım yana yana
Kız sana gerek bir baba
Ağlaşalım kaba kaba

Kız sana gerek bir dayı
Ağlaşalım koyu koyu
Kız sana gerek bir bacı
Ağlaşalım acı acı (Sivas / Kangal / Alacahan Köyü) (Üçer 1980: 19-20)

-169-

Dolu geldi dereleri coşurdu
Ölüm geldi tebdilimi şaşırdı
Yazı bizi gurbet ele düşürdü
    Hayvah hayvah ben anamdan ayrıldım
    Eşim kızlar ben sizlerden yad oldum
Batağa taş atman batar da gider
Gurbete kız vermen yiter de gider
Anayı babayı atar da gider
    Bağlantı
Yel önünden indirirler odunu
Yiyen bilir leblebinin tadını
Bilemiyom gelinliğin adını
    Bağlantı
Kız seni saraydan indiriyorlar
Yönünü gurbete döndürüyorlar
Kız seni yadınan gönderiyorlar
    Bağlantı
Tabak dolu has balların sızması
Rafta olur gelinliğin çizmesi
Ne zor imiş gelinliğin küsmesi

Bağlantı
Baban kır atını cağa bağlasın
Kır at kişnedikçe anan ağlasın
Babanın oğlu var seni neylesin
Bağlantı
Kilimin ucuna nakış diyorlar
Gurbetin yoluna yokuş diyorlar
Git anam yerine yakış diyorlar
Bağlantı
Atladı geçti atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin büyük evin yakışığı
Şen anam şen babam kınan kutlu olsun(Sivas / Eskiköy) (Üçer 1980: 19-20)

-170-

Babam kıratını çaya bağlasın
Kır at kişnedikçe anam ağlasın
Anamın oğlu var beni neylesin
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Babamın horozu öttü mü ola
Koyun kuzuya kattı mı ola
Acep anam beni unuttu mu ola
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Babamın tütünü eğrice tüter
İl oğlunun sözü mıh gibi batar
Anam babam burnuma tüter
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Gelinin giydiği atlas

Atlasa iğneler batmaz
Güveyi Allah'tan korkmaz
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Ana hamama vardın mı
Yuyduğum yeri gördün mü
Ağlıya ağlıya kaldın mı
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Geline lazım bir bacı
Ağlıyalım acı acı
İki gözüm canım bacı
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Dayıma deyin yüke dayana
Halama deyin çeyizi saya
İşte binem kır taye
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun

Gelin iderler il gibi
Seni dayarlar mum gibi
İnce elekten un gibi
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Atlar eğerlenmiş binek istiyor
Kız görümcen gelmiş seni istiyor
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Geline gerek bir ana
Ağlıyalım yana yana

İki gözüm canım ana
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Geline gerek bir baba
Ağlıyalım kaba kaba
İki gözüm canım ana (Koşay 1944: 189-191).
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Elek içinde valası
Kâğıt içinde kınası
Hani bu kızın anası
Şen anam şen babam evin şen olsun
İşte ben gidiyom yerin gen olsun
Çattılar çattılar çatma daşını
Kurdular kurdular düğün aşını
Çağırın gelsin bey kardaşını
Şen anam şen babam evin şen olsun
İşte ben gidiyom yerin gen olsun
Babam Bursa'ya vardın mı
Bursa kumaşın aldın mı
Gelin olduğumu bildin mı
Şen anam şen babam evin şen olsun
İşte ben gidiyom yerin gen olsun
Biner atın iyisine
Çıkar yolun kıyısına
Söyleyin bey dayısına
Şen anam şen babam evin şen olsun
İşte ben gidiyom yerin gen olsun
Ocağa koydular yufka sacını
Başına koydular kahir tacını
Anan baban çeksin senin acını (Üçer 1980: 19)
Şen anam şen babam evin şen olsun

İşte ben gidiyom yerin gen olsun
Gele gele evimize geldiler
Tolu gibi evimize doldular
Annemin elinden beni aldılar (Caferoğlu 1994: 71-72)
Şen anam şen babam evin şen olsun
İşte ben gidiyom yerin gen olsun
Baba Sivas'a vardın mı
Sivas kınası aldın mı
Gelin olduğumu bildin mi
Şen anam şen babam evin şen olsun
İşte ben gidiyom yerin gen olsun (Sivas) (Çavuşoğlu 2004: 242)

-171-

Çahdılar çahmah daşını[102]
Gurdular düğün aşını
Çağırın gelsin gardaşını
Gız anam yazın buyumuş

Biner atın iyisine[103]
Sürer yolun gıyısına
Selam söylen dayısına
Gız anam yazın buyumuş

Kağıt içinde gınası
Sandıh içinde balası
Hanı bu gızın anası
Gız anam yazın buyumuş

[102] Bu bendin son iki mısrası (Çavuşoğlu 2004: 242)'de "Bozdular kızın başını / Kız anam kınan kutlu olsun"şeklinde yer alır.
[103] Bu bent (Çavuşoğlu 2004: 242)'de "Biner atın incisine / Sürer yolun goncasına / Selam edin amcasına / Kız anam kınan kutlu olsun"şeklinde yer alır.

Hatladı geçdi eşiği[104]
Sofrada galdı gaşığı
Büyük evin yahışığı
Gız anam yazın buyumuş (Sivas / Deliilyas Kasabası) (Darıcı 1996: 62)

Elek içinde valası
Kağıt içinde kınası
Hanı bu kızın anası
Çağırın gelsin kaynanası

Kınayı getir anam
Parmağım batır anam
Bu gece misafirim
Yanında yatır anam

Geldi düğün kınası
Ağlıyor kız anası
Oğlan bizim kız bizim
Çatlasın kaynanası

Karşıda var çeperler
Çepere su serperler
Irak yerden geleni
Terli terli öperler

Kazanlarda un pişer
Kaynanaya iş düşer
Kız anası gelince
Kaynana(ya) gitmek düşer

[104] Bu bendin son iki mısrası (Çavuşoğlu 2004: 242)'de "Koca evin yakışığı / Kız anam kınan kutlu olsun"şeklinde yer alır.

Evlerinin önü söğüt
Anasından alır öğüt
Sen güzel bir kız çıkardın
Anası kınan kutlu olsun

Kız anası kız anası
Hanı bunun öz anası
Bak kızın gelin oluyor
Gel ağla kızın anası

Dolamaçtan yol dolanır
Kızın midesi bulanır
Ana besler el gönenir
Kız anam kınan kutlu olsun (Sivas / Yarhisar) (Çavuşoğlu 2004: 241-242)

-172-

Çattılar çattılar çatma daşını (anam çatma daşını)
Gurdular gurdular düğün aşını
Sus ağlama sil gözünün yaşını (anam hele yaşını)
Eyl'olur beyl'olur el yaman olur eey eey
Dalgası gelir de sel yaman olur ooy ooy
Bacadan düşmüş anam ayın ışığı (anam ayın ışığı)
Galdır gollarını gey gumaşını eey eey(2)

Gum yere dam yapman o batar gider (anam o batar gider)
Gurbete gız vermen o yiter gider eey eey(2)

Anam kirmenini alsın eline(anam alsın eline)
Çıhsın bahsın gurbet elin yoluna eey eey(2)

Atlar everlenmiş anam binek istiyor (anam binek istiyor)
Guşlar havalanmış dünek istiyor eey eey(2)
Bu gız da bir gece dünek istiyor (anam dünek istiyor)

Eyl'olur beyl'olur el yaman olur eey eyy
Dalgası gelir de sel yaman olur eey eey
Aşşağıdan gelir anam çirin eyisi (anam çirin eyisi)
Sonadan çıhıyor derdin goyusu eey eey(2) (Sivas / Arpayazı / Eğri Bucak ve İkindi Köyleri) (Koç 2002: 117-118)

-173-

Altın tas içinde kınam ezildi
Gümüş tarak ile zülfüm çözüldü
Gelin olan kızın benzi bozuldu
Kimsenin evladı bir tane olmasın öksüz kalmasın
Allahümme salli ala seyyidina Muhammed
Yeşil aleminen gelir Muhammed
Demir ibrik gibi kaynadım coştum
Gendi yağımınan gavruldum biştim
Daha güccük idim gurbete düştüm
Kimsenin evladı bir tane olmasın yetim kalmasın
Allahümme salli ala seyyidina Muhammed
Yeşil aleminen gelir Muhammed
Üç minaresi var birisi kısa
Onda namaz kılan Hz. Musa
Kırk ayak çık basa basa
Onda namaz kılan Hz. Musa
Allahümme salli ala seyyidina Muhammed
Yeşil aleminen gelir Muhammed
Elinde feneri ortada döner
Onda namaz kılan Allah Hz. Ömer
Allahümme ala seyyidina Muhammed
Yeşil aleminen gelir Muhammed (Sivas / Gürün) (Öz 1999: 370)

-174-

Bu kıza gerek bir baba

Ağlayalım kaba kaba
Aman baba canım baba
İşte goydum gediyirim
Sılamı ben terkedirim
Bu kıza gerek bir ana
Ağlıyalım yana yana
Bağlantı
Bu gıza gerek bir gardaş
Ağlıyalım yoldaş yoldaş
Aman gardaş canım gardaş
Bağlantı
Bu kıza gerek bir bacı
Ağlıyalım acı acı
Bağlantı
Sekinizde biberim
Mahlenizde bir benim
Aziz dutun komşular
Yarın bir gün giderim

Gidiyom elinizden
Gurtulam dilinizden
Yeşil başlı ördek olsam
Su içmem gölünüzden

Atladı geçti eşiği
Sofrada galdı gaşığı
Büyük evin yakışığı
Bağlantı (Sivas / Gürün)(Öz 1999: 371-372)

-175-

Damat Kına Türküsü

Kınayı getir anam

Parmağın batır anam
Bu gece son gecem
Yanında yatır anam

Kınaya galdı üç günü
Oldum yârin düşkünü
Yalın ayak başı açık
Yola düştüm kış günü (Sivas / Gürün)(Öz 1999: 372)

-176-

Irmak kıyısına attım bir nişan
Sarı pür değilim yanam alışam
Kardeş küçük idi takmadım nişan

Babam arkasını vermiş köşeye
İsteseler vermezdi Paşa'ya
Kış günleri babam attı dışaya

Ağ ellerim boğum boğum kınalı
Kimi al giyinir kimi karalı
Kınacı mı geldin gönlü havalı

Irmak kıyısında biten yosunlar
Yosundan alsın beni yusunlar
Babam da sorarsa öldü desinler

Yüce dağa yağmur yağar ışılar
Anam beni dar arada karşılar
Allahısmarladık cümle komşular (Sivas / Doğanşar)(Karaman 2000:212)

-177-

Aşşağıdan gele gele geldiler
Geldiler evimize doldular
Kızımızı elimizden aldılar

Ben gidiyom garip anam kal gayri
Hiç bulama var başına yan gayri
Çıkdım bakdım Çamlıbel'in düzüne
Döndüm bakdım karlar yağmış izime
Ellerin anası gider kızına
Benim anam bakmaz oldu yüzüme
Benim anam bakmaz oldu yüzüme
Anama söyleyin de mendilimi yudu mu
Yuyup yuyup gül daline koydu mu
Gurbet elde benim yavrum var dedi mi
Ben gidiyom garip anam kal gayri
Hiç bulama var başına yan gayri
Anam beni neler ilen besledi
Siyah saçım gül suyuynan ısladı
Anam beni de gurbet için besledi
Ben gidiyom garip anam ağlama
Akını çıkarıp kara bağlama (Yozgat / Boğazlıyan) (TRT THM Rep. Nu: 00868)

-178-

Çattılar ocak taşını
Kurdular düğün aşını
Öğdüler kızın başını
Kız anam kınan kutlu olsun
Kutnu asbabın mübarek olsun
Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin yakışığı
Bağlantı
Elimi soktum ıstara
Elimi kesti ustura
Mevla'm şirin göstere
Bağlantı

Karakuş döner havada
Ciğer kaynar tavada
Bir daha yok muydu yuvada
Bağlantı
Zeytin bahçesinde zeytin ağacı
Dökülür yaprağı kalır siğeci
Anamdan ayrıldım nedir ilacı
Bağlantı
Zeytin bahçesinde zeytinler biter
Annemin ekmeği burnumda tüter
El kadar olsa da o bana yeter
Bağlantı (Yozgat/ Doğankent Kasabası) (Caner 2009: 24-25)

4.6. KARADENİZ BÖLGESİ

-179-[105]

Merdiven iner iken
Ayağıma battı diken
Ayrılıktır beli büken
Aman felek sen kavuştur

A kız senin saçın telli
Alaylarda adın belli
Askerin var beşyüzelli
Aman felek sen kavuştur

Bakraçları susuz koyan
Koca evleri ıssız koyan
Anaları kızsız koyan
Aman felek kavuştur

[105] Gelin kınaya çıkartılırken söylenen türküdür.

Oy Feridem Feridem
Ne bakarsın geriden
Kurbanlık koyun gibi
Ayrılıvarcay sürüden (Bartın) (Şahin 2000: 75)

-180-

Dünürcüler geldiler (güzelim şirinim)
El ele görüştüler (şirinim güzelim)
Söyleşip gülüştüler (şirinim güzelim)
Ağlama gelin (güzelsin)[3]
Sevdiğine (gidersin)[3]
Ağlama gelin (güzelsin)[3]
Ananı ne (üzersin)[3]
Yengeler başa gelin (güzelim şirinim)
Saçtılar akça gelin (şirinim güzelim)
Bülbülden tatlı dilin (şirinim güzelim)
Ağlama gelin (güzelsin)[3]
Bacını ne (üzersin)[3]
Ağlama gelin (güzelsin)[3]
Birgün sen de (gidersin)[3]
Çalınır davul zurna (güzelim şirinim)
Güveyin saçı sırma (şirinim güzelim)
Yengenin biri durma (şirinim güzelim)
Ağlama gelin (güzelsin)[3]
Sağducun ne (üzersin)[3]
Ağlama gelin (güzelsin)[3]
Babanı ne (üzersin) (Bayburt) (Tan-vd. 1997: 20-21)

-181-

Evlerinin önü bayır
Yağmur yağar zıyır zıyır
Biz üç kardaş idik

Ayırdılar cayır cayır

Evimizin önü iğde
İğdenin dalları yerde
Benim anamı sorar ısan
Girmiş kara yere
Ah başım vah kara yazım
Evimizin altı dört direkli
Benim ağalarım taş yürekli
Eller onlardan merhametli
Ah başım kara yazım
Evimizin önü pınar
Elimi yıkasam donar
Ne kız oldum ne gelin
Yüreğim ona yanar

Bastığım tahtalar çürüğümüş
Sarıldığım dallar kuruyumuş
Benim yazım kötüyümüş
Ah başım kötü yazım (Bolu / Mudurnu / Abant Dibi Köyleri)(Boratav 1982: 227-228)

-182-

Hani bu kızın anası
Önünde mumlar yanası
Gel gelinin kaynanası

Gelin kınan al olsun
Bunda dirliğin bal olsun
Kız bu bahçeler senin mi
İçinde gezen yarin mi
Yarin ayrılık günün mü
Gelin kınan al olsun
Bunda dirliğin bal olsun (Koşay 1994: 153-154)

Altın tas içinde kınan ezilsin
Gümüş tarak ile zülfün düzülsün[106]
Ananın babanın nazlı kızısın.
Gelin kınan al olsun
Bunda dirliğin bal olsun
Esvap yıkadığım ak taşlar
O gölgelendiğim ağaçlar
Tuz ekmek yediğim kardaşlar (Bolu) (Eker 1998: 25)
Gelin kınan al olsun
Bunda dirliğin bal olsun
Biner atın alçasına
Gider yolun incesine
Haber eylen amcasına
Amcasız kız gelin mi olur
Biner atın karasına
Gider yolun arasına
Haber eylen dayısına
Dayısız kız gelin mi olur
Biner atın eyisine
Gider yolun doğrusuna
Haber eylen ağasına

Ağasız kız gelin mi olur
Olursamelin olur (Bolu / Mudurnu / Abant Dibi Köyleri) (Boratav 1982: 228)

-183-

Dağdan keserler meşeyi
Hani bu kızın döşeği

[106]Bu bent (Koşay 1994: 153-154)'da "Altın tas içine kına ezilsin / Sabah olsun güzel yüzün yazılsın / Görümceler etrafına dizilsin" şeklinde yer alır.

Gelinim kınan kutlu olsun

Bunda dirliğin bol olsun

Dağdan keserler ıslığı

Hani bu kızın yastığı

Bağlantı

Dağdan keserler gürgeni

Hani bu kızın yorganı

Bağlantı (Bolu) (Koşay 1994: 153-154; Eker 1998: 25)

-184-

Elimi soktum astara

Elimi kesti destere

Allah güveyiyi geline şirin göstere

Ayağına giymiş nurdan nalını

Gezer Cennet bahçesinde salını salını

Kız anam kınan kutlu olsun

Yarenliğin ağzı tatlı olsun

Baban bazara vardı mı

Derlik babuç aldı mı

Gey güzel kızım dedi mi

Bağlantı

Sizin atlar bizim atlar

Çıkar bir konaktan atlar

Emmim dayım muhanetler

İşte gittim elinizden

Bağlantı

Çattılar ocak daşını

Kurdular düğün aşını

Öğdüler kızın başını

Bağlantı

Pınarları var oluklu

Akar sülüklü balıklı

Yağarlısı bol belikli
İşte gittim elinizden
Bağlantı
Orta direk orta direk
Gümbürdüyor yine yürek
Büyük eve gelin gerek
Bağlantı
Gıcılar kavak gıcılar
Kavak değil oduncular
İşte geldik kınacılar
Bağlantı
Atladı endi eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin yakışığı
Bağlantı
Bindirdik atın eyisine
Endik yolun kıyısına
Haber edin dayısına
Bağlantı
Eliyin kınası al eylemişler
Gözüyün sürmesin bol eylemişler
Seni bir yiğide mal eylemişler
Bağlantı(Çorum / Sungurlu) (Eren 1978: 8357)

-185-

Anam yayık yayar mı ola
Tepsiye koyar mı ola
Kızım diye anar mı ola
Fadimem kınan kutlu olsun
Bindiğin atlar etli olsun

Vardığın yerler şen olsun (Çorum)-[107]

-186-

Kına İlahisi

Fadimem oturmuş köşkünden bakar
Cem olmuş melekler cenneti gezer
Huri kızları da hüllesin düzer
Şah ol anam şah ol düşme dillere

Haydin hey yarenler biz de varalım
Ebu Bekir sadıç olmuş görelim
Cennet bahçesinde güller derelim
Şah ol anam şah ol düşme dillere

Haydi hey yarenler biz de varalım
Ebu Bekir sadıç olmuş görelim
Ol Habîbin düğünü var
Allah evinde Kâbe yolunda
Fadime ana oturmuş kınası ezer
Cem olmuş melekler Cenneti gezer
Huri kızların hüllesin düzer
Ol selverin düğünü var
Allah evinde Kâbe yolunda (Çorum / Sungurlu)(Eren 1978: 8357)

-187-

Gezi[108] bağlarında dolanıyorum
Yitirdim yârimi bulamıyorum
Atma annem atma beni gurbet illere
Kimseler yanmaz da sen yanarsın derdime

[107] **Yurt Ansiklopedisi**, 3, İstanbul 1982, Anadolu Yayınları, s. 2090.
[108] Gesi bağları metinde "gezi bağları"şeklinde yer alır.

Gezi bağlarında gezip dolanıyorum
Yitirdim yârimi bulamıyorum
Bir çift selâmına güveniyorum
Gel otur yanıma hallerimi söyleyim
Gezi bağlarından gelsin geçilsin
Kurulsun masalar rakı içilsin
Herkes sevdiğini alsın seçilsin
Atma annem atma beni gurbet ellere
Kimseler yanmaz da sen yanarsın derdime (Çorum / Sungurlu) (Eren 1978: 8357)

-188-

Kına İlahisi

Ayağına giymiş nurdan nalını
Gider cennet alaya salını salını
Biri Asiye biri biri Meryem gelini
Ol habibin dügünü var cennette
Muhammed'in düğünü var uçmakta
Haydi ey yarenler biz de varalım
Ebubekir sadıç olmuş görelim
Yerli yerince de dürüverelim
Bağlantı (Çorum / Ortaköy) (Çakır- vd. 2000: 15)

-189-

Gelinim kadınımkınan kutlansın
Yar elim yoldaşım yüzün ak olsun
Yar eli yoldaşın yüzüne dursun

Sen bu evegelmezsin
Gelirsen duramazsın
Babam evidiyemezsin (Giresun) (Giresun İl Yıllığı1998: 108)

-190-

Kız anası kız anası

Ellerinde mumlar yanası
Anası ağlasın kızın
Ne diyecek kaynanası

Aş pişirdin yonga ile
Yağ aldılar okka ile
Yarın seni götürürler
Üç paçasız yenge ile

Çayır çimensiz olsun
Çorbanız densiz olsun
El kapısına verdiniz
Benim saçım simsiz olsun

Damınızda ot mu idim
Üstünüzde yük mü idim
Evinizde çok mu idim
Oy benim anam ağlasın

Evinize serdim hasır
Olurdum uğruna yessir
Evlatlıkta yapmam kusur
Aman benim babam yansın

Geline bak geline
Kına yakmış eline
Dertli dertli söylüyor
Kurban olam diline (Gümüşhane) (San 1990: 96-97)

-191-

Ana hamama vardın mı
Yunduğum yeri gördün mü
Şimdi de kadrimi bildin mi
Anam gelsin ben varamam

Ağır kollarım saramam
Çamaşır yuduğum taşlar
Sizden ayrıldım gardaşlar
Gölgelendiğim ağaçlar
Anam gelsin ben varamam
Ağır kollarım saramam
Abuca abuca hain abuca
Attın beni uçtan uca
Anama yollayın bu gece
Anam gelsin ben varamam
Ağır kollarım saramam
Buba pazara vardın mı
Bana mest pabuç aldın mı
Şu da kızımın dedin mi
Verdi beni el oğluna ne deyin
Kıydın bana bubacuğum neyleyin (Karabük / Safranbolu) (Doruk 2006: 40-41)

-192-[109]

Gül dibine yerin etdim nenni (2)
Sesiğinen sabah etdim nenni(2)
Nenni haşam benim paşam nenni
Yaturayın ak pamuğa nenni
Ak bakracı susuz godun nenni(2)
Goca evi gızsuz godun nenni(2)
Bağlantı
Çamaşur yuduğun taşlar nenni(2)
Sizden ayrıldım gardaşlar nenni(2)
Bağlantı
Eşim dostum yüklesinler yükümü(2)

[109] Bu türkü kınası yakıldıktan sonra yatağa yatırılan gelini uyutmak için defçi kadın tarafından okunur.

Gomşularım helâl etsin hakkını(2)

Bağlantı

Bu sözlere darulursun nenni(2)

Yarın akşam sarılırsın nenni(2)

Bağlantı (Karabük / Safranbolu) (Doruk 2006: 42)

-193-[110]

Baban pazara vardı mı nenni

Sana mest pabuç aldı mı nenni

Şu da gızımın dedi mi nenni

Nenni haşam benim paşam nenni

Yaturayım ak pamuğa nenni

Bu evlere gelemezsin nenni

Eskisi gibi olamazsın nenni

Küpten ekmek alamazsın nenni

Bağlantı

Getirin gına yakalım nenni

Yetmezse azcık katalım nenni

Gelin halini soralım nenni

Bağlantı

Kaynanan samana varsın nenni

Boynu çıta altında kalsın nenni

Sandığı sepeti sana kalsın nenni

Bağlantı

Evlerinin önü ceviz nenni

Kırdım baktım içi yavuz nenni

Kaynanası pek tecâvüz nenni

Bağlantı

Yük dibinde yerin etdim nenni

[110]Bu türkü kınası yakıldıktan sonra yatağa yatırılan gelini uyutmak için defçi kadın tarafından okunur.

Üstüne al halı örttüm nenni
Sesin ile sabah ettim nenni
Bağlantı
Sallaya sallaya kolum şişti nenni
Kolumdan enteşem düştü nenni
Uyumaz kappenin puştu nenni
Bağlantı
Evlerinin önü mektep neni
Mektepte okurlar Tebbet nenni
Güveyin adı Memet neni
Bağlantı
Bir tekne hamur yoğurdum nenni
Büyük eltimi doyurdum nenni
Bir çatlayası doğurdum nenni (Karabük / Safranbolu) (Doruk 2006: 43-44)

-194-

Kına İlahisi

Kâbenin yolları bölük bölüktür
Benim kalbim delik deliktir
Dünya dedikleri bir gölgeliktir
Aman kâbem varsam sana
Yüzüm gözüm sürsem sana
Kabenin dalları bölük bölüktür
Benim yürecüğüm delük delüktür
Dünya dedükleri bir görgeliktür
Canım kâbem varsam sana
Gözel kâbem yansam sana
Hû deyince ciğercüğüm delinür
Ömrüm güneş gibi doğar dolunur
Hep melâikeler onda bulunur
Cânım kâbem varsam sana
Gözel kâbem yansam sana (Karabük / Safranbolu) (Ataman 1992: 36)

-195-

Getirin gına yakalım (nenni)
Yetmezse azca katalım (nenni)
Gelinin halin soralım (nenni)
Nenni paşam benim paşam nenni
Yatırayım ak pamuğum nenni
Gelin kınan kutlu olsun nenni
Evde dirliğin datlı olsun nenni
Evlerinin önü mektep (nenni)
Mektepte okurlar tebbet (nenni)
Güveyin adı mehmet (nenni)
Bağlantı (Karabük / Safranbolu) (TRT THM Rep. Nu: 02295)

-196-

Abuca hayın abuca
Atdın beni uçtan uca
Anama yollan bir gece
Anam gelsün ben varamam
Ağrır gollarım saramam
Ana hamama vardın mı
Yunduğum yeri gördün mü
Şimdi gadrimi bildin mi
Bağlantı
Buba pazara vardın mı
Bana mest papuç aldın mı
Şu da gızımın dedin mi
Bağlantı
Çamaşur yuduğum daşlar
Görgelendüğüm ağaçlar
Sizden ayrıldım gardaşlar
Bağlantı (Karabük/ Safranbolu) (Ataman 1992: 40)

-197-

Dağdan keserler ardıcı
Hani bu kızın sağdıcı
Kızım kınan kutlu olsun
Düğünün mübarek olsun
Nariiii…
Narin nay naride niri nay
Narin ay naride nirinay
Nay nari niri nay nay nay nari nay
Dağdan keserler meşeyi
Hani bu kızın döşeği
Bağlantı
Dağdan keserler fıstığı
Hani bu kızın yastığı
Bağlantı (Kastamonu / Çatalzeytin) (Erdoğdu 1991: 146)

-198-

Çarşamba gecesi kınam ezildi
Kınam ezilmedi bağrım üzüldü
Yengelerim dört yanıma dizildi
Şimdi gel kızım kına yakalım
Biz gelin adını sana takalım
Anamı anamı garip anamı
Altun tepside ezdin kınamı

Evvel güvey olan Âdem atamız
Sonra gelin olan Havva anamız

Gelin eline kına yakalım
Biz gelin adını sana takalım

Batağa ev yapmam o batar gider
Uzağa kız satmam o kız zor gider
Anayı babayı terk eder gider
Bağlantı
Geçmeyin köprümüzden köprü kırıktır
İçmem suyunuzdan su bulanıktır
Anasız kızların bağrı yanıktır
Bağlantı
Sabah olur tutarsınız
At üstüne atarsınız
Hakçılara katarsınız
Gel anam unutma beni
Ben dahi unutmam seni
Orak verin arpa biçem
Ben anama yollar açam
Ah ben anamdan nasıl geçem
Gel anam gel göresim geldi
Ellerin kahrı bağrımı deldi(Erdoğdu 1991: 148-149)
Kınası bakır tasta
Oğlan evi pek havasta
Kız evleri kara yasta
Kızım kınan kutlu olsun
Düğünün mübarek olsun
Atladı çıktı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Kız evlerin yakışı
A kızım kınan kutlu olsun
Düğünün mübarek olsun
Dövletler konsun başına
Şeker katılsın aşına
Darısı kızlar başına

A kızım kınan kutlu olsun
Düğünün mübarek olsun
Kız seni bine sattılar
Türlü elbiseler yaptılar
Annen baban gönlünü yaptılar

Hani bu kızın anası
Elinde mumlar yanası
A kızım kınan kutlu olsun
Düğünün mübarek olsun
Kız seni hibe sattılar
Türlü metihler ettiler
Babanın gönlünü yaptılar
A kız kınan kutlu olsun
Düğünün mübarek olsun
Devlet konsun başına
Şeker katılsın aşına
Darısı kızlar başına
A kız kınan kutlu olsun
Düğünün mübarek olsun
Tahtı revan dolusuna
Gider yolun doğrusuna
Düşün evin iyisine
A kız kınan kutlu olsun
Düğünün mübarek olsun (Kastamonu) (Erdoğdu 1993: 134-135)

-199-

A gızım pazardan aldım kına ile başak
Hanımda yavrum her huyunu ana evinde bırak
Bırakmazsan yersin maşayla dayak

A gızım merdivenden aşağı inme
Gayınnan gayıntan da yavrum gücünü üzme
Yadların karşısında salınıp gezme

Ah analar besler büyütür
Eller güvenir
Ah analar besler büyütür
Yadlar sevinir

A gızım hürmet ararsan hürmet bulursun
Hürmet iki baştadır yavrum kadın olursan

Ah analar besler büyütür
Eller güvenir
Ah analar besler büyütür
Yadlar sevinir(Kastamonu / Daday) (Erdoğdu 1993: 137-138.)

-200-

Ak yanı yastık altı minder oğlan anası
Allar giyer mor bağlanır oğlan anası
Boynu buruk benzi çalık kızın anası

Atladı geçti eşiği oğlan anası
Sofrada kaldı kaşığı kızın anası

Güveyin atı nallı
Beyler içinde belli
Güveyim inceciktir
Koklanmadık goncacıktır

Eğlemeyin gidelim
Bugün söylemezse dursun
Yarın gelin hanım bizim olsun
Güvey bey murada ersin (Kastamonu) (Koşay 1944: 177)

-201-

Çattılar çattılar çatkı taşını (anam)
Kurdular düğün aşını
Sen ne kadar ağlarsan (anam)
Devşirirler başını
Kaldır kollarını gey kumaşını (anam)

Anam yayık yayar kız yesin deyin (anam)
Babam kapı bekler kız gelsin deyin
Kardeşim at düzenler kız binsin deyin (anam)
Anamı anamı benim anamı
Çarşamba gecesi yakın kınamı
Atımı çekin binek taşına (anam)
Ellerim yetişmiyor eğer başına
Binelim gidelim dağlar başına (anam)
Benden selâm edin kız kardeşime
O gelmesin dahi benim peşime (anam) (Ordu) (Köksal 1970: 27)

-202-

Atımı çekin binek taşına
Ellerim yetişmiyor eğer başına (anam)
Binelim gidelim dağlar başına

Benden selam edin kız kardeşime
O gelmesin dahi benim peşime (anam)[111]

Deperim deperim tepem delinmez
Bakarım bakarım annem sılam görünmez

Sazak yere ev yapma u batar gider

[111] **Yurt Ansiklopedisi**, 9, İstanbul 1982-1983, Anadolu Yayınları, s. 6321.

Irak yere gız vermen yiter gider

Ard etemi soktum belime
Ayrılık yollarını aldım elime
Küççük hemşiremi goydum yerime

Annem annem benim annem
Çarşamba gecesi yakın gınamı annem (Ordu) (Caferoğlu 1994: 83)

-203-

Dam başına çıktım çıram yanmadı
Etrafıma baktım kimse kalmadı

Sazaklara ev yapmayın o batar gider
Uzaklara kız vermeyin o yiter gider
El kadarcık ekmeğim olsa o bana yeter
Ah ana ben gidiyom haberin olsun

Çattılar anam çattılar çatma daşına
Gidin söyleyin kız kardeşime
Atımı çeksin binek taşına

Annesi yayık yayar kız içsin diye
Kardeşi atı çeker kız binsin diye (Ordu / Fatsa / Yukarıtepe Köyü) (Karaçiçek 1994: 130)

-204-

Irmağın ortasında
Kınamı ezdiler su tasında
Eller beni ayırdı

Üç aylar ortasında

Çalıdan ev yapmayın
Geri dönüp de bakmayın
Kocam kardaş pek ufak
Elime kına yakmayın

Belguz'un karıları
Bal verir arıları
Niye yanıma gelmiyonuz
Emmimin karıları

Bahçemizde gül var mı
Gül altında yol var mı
Bu gecelik misafirim
Aç koynunda yer var mı

Kaşların kömürden mi
Geçen gün ömürden mi
Niye yanıma gelmiyon baba
Yüreğin demirden mi

Dam üstünde yanacak
Yarın tabur kalkacak
Aha ben de gidiyom ana
Sana kimler bakacak

Tereklikte tencere
El uzatma zincire
Eller beni bağladı
Kırılmadık zincire (Samsun / Terme) (Özden 2004: 28-33)

-205-

Damat Kına Türküsü

Güyoğu baban Bursa'ya vardı mı
Bursa kınası aldı mı
Yakın oğlum dedi mi
Güyoğu Güyoğu kınan kutlu olsun
Yârin ağzı tatlı olsun
Elimi sundum destara
Elimi kesti ustura
Mevlâm şirinlik göstere
Bağlantı
Nartıldın güyoğu nartıldın
Terazin geldi tartıldın
Yalnız yatmadan kurtuldun
Bağlantı (Samsun) (Elmas 1961: 2577)

-206-

Damat Kına Türküsü

Ak bakraçlar susuz galdı
Büyük evler ıssız kaldı
Gız anası gızsız kaldı (hey anam)
Oğlun güveyi olayı (hey anam)
Gelin evine geleyi
Atımın guyruğu düğüm
Yüreğime vurdu düğün
Ayrılık günümüz bugün
Bağlantı
Güveyi bahçede gezer
Sarığına güller dizer
Güveyi gelinden güzel
Bağlantı(Sinop) (TRT THM Rep. Nu: 03515)

-207-

Kına İlahisi

Denizler kaynar mevlâm
Balıklar oynar mevlâm
Âşık olan ağlar mevlâm
Elhamdülillah

Bir yane yane
Sevgisi cane
Erdik bu güne
Elhamdülillah…(Sinop / Boyabat) (Başoğlu 1980: 15)

-208-[112]

Bir elinde salkım üzüm ninni
Daneleri dizim dizim ninni
Uyusana iki gözüm ninni
Ninni hanım ninni canım ninni
Ocak başının taşısın ninni
Sen ananın bir kuşusun ninni
Bağlantı
Ocak başının nazlısı ninni
Sen ananın bir kuzusu ninni
Bağlantı (Sinop / Boyabat) (Başoğlu 1980: 15)

-209-

Yakımcı kadın:

Elinin kınası Tokat kınası
Başının valası niksar valası

[112] Bu türkü kınası yakılan gelin, yatağa yatırıldıktan sonra söylenir.

Çağırın da gelsin bunun anası

Anne:

Kapımın kilidiydin yavrum
Bacamın dikeniydin yavrum
Uzun örtmenin yakışığıydın yavrum

Evimizin önü camiye yakın
Uzat ellerini al kına yakın
Bizden ayrıldığına üzülme sakın
Köyümüz uzaksa yaylamız yakın

Kim yudu kim taradı senin saçını
Yüklen bir kervana bunun göçünü
Anan aramasın emsallerin içini

Döküldü mü kır atının nalları
Olmaz olsun şu gurbetin halleri
Kırıldı ki şu ananın kolları

Kuşlar havalandı dönek istiyor,
Atlar eyerlendi binek istiyor
Senden ayrılmaya yürek istiyor
Yavrum yavrum yavrum yavrum

Evimizin önü çevirme harman
İneğin gelende önüne varmam
Baban demedi ki bu yıllık vermem
Yavrum yavrum yavrum yavrum

Hani benim salınarak gelenim
Merdivensiz yüklerimi yığanım
Buyurmadan işlerimi görenim
Yavrum yavrum yavrum yavrum

Yüce dağ başına çıktım oturdum
Etrafında lale sümbül bitirdim
Yaz gelirken ben yavrumu yitirdim
Yavrum yavrum yavrum yavrum

Has bahçeler çiçeğini açarken
Mor koyunlar kuzusunu seçerken
Herkes gidip yaylasına göçerken
Beni senden ayırdılar yavrum
Gelin:
Ak tahta kara tahta
Soğuk sular bardakta
Kına yakman elime
Benim anam gurbette

Kınamı yaktılar çamur ettiler
Yollara döktüler demir ettiler
Benim kız adımı da gelin ettiler
Anam anam anam ah benim anam

Gül ağacında gül var mı
Gül dibinde yol var mı
Bu gecelik misafirim
Döşeğinde yer var mı

Kazan kazan kavurma
Taşlı diye savurma
Aha ben gidiyom anam
Gelir diye kayırma

Gömleğin yen değil mi
Kolları dar değil mi
Giymişim el elbisesi
Bu bana ar değil mi

Ağ koçum kara koçum
Ne idi benim suçum
Sabahın çisesine
Yüklenmiş benim göçüm

Anam ineğini kazığa bağlasın
İnek meledikçe anam ağlasın

Sabah kalktım da güneş parlıyor
Anam babam yüklerimi taylıyor
Dört bacım var dört yanımda ağlıyor
Bir kardeşim var atımın başını eğliyor

Atladım geçtim eşiğimi
Sofradan kaptım kaşığımı
Nettin neyledin evin yakışığını

Havadan uçan kuşlar
Kanadını açan kuşlar
Varın anama selam edin
Üstünden geçen kuşlar

Ak güvercin uçtu mu
Gün ardına düştü mü
Ardıç dalına kurban
Babam burdan geçti mi

İçeri girerim evimiz değil
Dışarı çıkarım dağımız değil
İçeri girerim anam köşenin taşı
Dışarı çıkarım tepenin başı
Kardeş:
Ak gül oldun bahçemizde açıldın
Buğday oldun tarlamızda saçıldın
Gelin oldun içimizden seçildin
Ablam ablam ablam ablam.

Tomurcuk gül gibi bahçede biter
Mor menekşe gibi gözümde tüter
Bu ayrılık bize ölümden beter
Kardeş kardeş kardeş kardeş
Yenge:
Damla damla bir damlacık göl olur
İç eşikten dış eşiğe yol olur
Bu gün baban evi yarın el olur
Kardeş kardeş kardeş kardeş

Sarı çiçek top top olmuş oturur
Eser rüzgârlar (da) koku getirir
Senin ayrılığın bizi bitirir
Kardeş kardeş kardeş kardeş[113]

Elimi yudum da pınarım sandım
Arkamı verdim de duvarım sandım
Ben de senin ile kalırım sandım
Kardeş kardeş kardeş kardeş

[113] Türkünün terennümünden önce, düğünü yöneten defçi kadın; "Atını çektiler binek taşına/ Elim yetişmiyor eğer kaşına/ Çağırın gelsin küçük anasına / kardaşına / yengesine (Dünden Bugüne Reşadiye 1998: 263-264)" diyerek gelinin yanına belirtilen kişileri çağırır. Onlar da gelinin yanına gelerek, geline sarılıp ağıt yakarlar.

Yüce dağdan aşıp geldim yol diye
Has bahçede buldum seni gül diye
Ahdım (da) var idi senden ayrılmam diye
Kaderim böyle imiş nedelim kardeş (Tokat / Reşadiye) (Dünden Bugüne Reşadiye 1998: 261-264)

-210-

Ocağa koydular yufka sacını
Başıma geçirdiler gahır tacını
Anam sen unutma ağrım acımı
Şen ol annem evin barkın şen olsun
Yarın gece evinizde mum yansın
Aha ben gidiyom haberin olsun
Yarın gece evinizde mum yansın
Gınamı gardılar çamur ettiler
Yollara döktüler demir ettiler
Beni gurbet ele alıp gittiler
Bağlantı (Tokat / Reşadiye) (TRT THM Rep. Nu: 01639)

-211-

Ocağa koydular yuha saçını
Başına koydular kahır tacını
(……..)[114]
Annem bensiz ben annemsiz edemem
Ben annemi bırakıp da gidemem
Elek altında valası
Hanıya bu kızın anası
Kağıt içinde kınası
Şen olsun babam evi şen olsun
İşte ben gidiyorum haberin olsun

[114] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret tarafımızdan eklenerek, türkünün bentlerinin üç mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Yıldız dağı derler bir dağ ışılar
Geyik kuzusunu almış muşular
Annemin elinden aldı gişiler
Şen olsun babam evi şen olsun
İşte ben gidiyorum haberin olsun
Deperim deperim tepem delinmez
Çıkarım bakarım anam görünmez
Anam görünmezse sılam görünmez
Şen olsun babam evi şen olsun
İşte ben gidiyorum haberin olsun
Baba Bursa'ya vardın mı
Bursa kınasını aldın mı
Gelin olduğumu bildin mi
Şen olsun babam evin şen olsun
İşte ben gidiyorum haberin olsun(Tokat İl Yıllığı 1998: 268)

-212-

Atladım geçtim eşiği
Sofradan aldım kaşığı
Büyük evin yakışığı
Yârim kınan kutlu olsun
Bu gece ağzın tatlı olsun
Elek altında valası
Kâğıt içinde kınası
Hani bu kızın anası
Bağlantı

Geline kına yakarlar
İnci elmas takarlar
O gece mumlar yakarlar
Bağlantı
Anamın bacası içinden tüter

Babamın ekmeği mis gibi kokar
Eloğlunun sözü ok gibi batar
Bağlantı
Baba Bursaya vardın mı
Bursa kınaları aldın mı
Gelin olduğumu duydun mu
Bağlantı(Tokat) (Cinlioğlu 1997: 11-12)

-213-

Çekin atımın başını
Silin gözümün yaşını
Ağlatman kız kardaşımı
Şen anam evin şen olsun
Gidiyorum ben haberin olsun
Ocağa koydular yufka sacını
Başıma koydular kahir tacını
Garip anam çeksin benim acımı
Bağlantı
Gelinin giydiği atlas
Atlasa iğneler batmaz
Güveyi gelinsiz yatmaz
Bağlantı
Ana hamama vardın mı
Yunduğum yeri gördün mü
Gelin oluyom duydun mu
Bağlantı

Anam bensiz mahalleyi neylesin
Kömüş yoğurdunu ayran eylesin
Babamın oğlu var beni neylesin
Bağlantı
Yıldız dağı gibi bir dağ aşılır

Beni anamdan ayıran beş on kişidir
Geyik kuzusu olmuş muşul muşul muşılar
Bağlantı(Tokat) (Cinlioğlu 1997: 11-12)

-214-

Kınamı kardılar hamur ettiler
Yollara döktüler çamur ettiler
Benim kız adımı gelin ettiler
Anam sütün helal eyle
Ağla anam ağla el ettin beni
Gözümün yaşını sel ettin benim
Helal eyle helal eyle
Anam hakkın helal eyle
Babam Tokat'a vardı mı
Tokat kınası aldı mı
Gelin olduğum bildi mi
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Çekin atımın başını
Silin gözümün yaşını
Çağırın bey kardaşımı
Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Elek içinde valası
Kağıt içinde kınası
Hanı ya bu kızın anası

Şen babam evin şen olsun
Gidiyorum haberin olsun
Gül dibinde gül var mı
Nar dibinde nar var mı
Bu gece kalacağım

Evinizde yer var mı

Şen ol anam şen ol

Evin barkın şen olsun (Tokat İl Yıllığı 2006:223)

-215-

Gınamı gardılar çamur eddiler

Yollara dökdüler demür eddiler

Benim gız adımı gelin eddiler

Şen anam şen evin şen olsun

Ben gediyom habarın olsun

Ocağa goydum yuha sacını

Başıma godular gahır tacını

Allah gayırsın sultan bacını

Bağlantı

Sufradan aldım gaşu…

Böyük evin yahışu

Kim kimin aluşu…

Bağlantı

Kâğıt içinde kınası

Hanı bu gızın anası

Âlem duydu bu yası

Bağlantı

Anam getsin yayla yaylasın

Anamın oğlu var beni neylesin

Ayrılıncı benden golunu balasın

Bağlantı

Anam inağini avluya bağlasın

İnek meledükçe anam alasın

Anamın gızı çoh beni neylesin

(Güççük kızınan gönül eylesin)[115]

Bağlantı (Tokat / Almus) (Ulu 1987: 104-105)

-216-

Kelin ağlar yaşi yaşi
Kitmen teyin sallar başi

Keline köre pi kardaş
Atini çeker yavaş yavaş

Keline köre bir poba
Atini çeker kopa kopa

Ormanda kesdim cevizi
Hani kelinın çeyizi

Ormanda kesdim sirhani
Hani kelinin yurgani

Ormanda kesdim funduğu
Hani kelinin sanduğu (Trabzon / Akçaabat / Kalköye Köyünde)(Caferoğlu 1994: 198)

-217-

Keline köre bir ana
Ağlayaydi yana yana

Keline köre pir gardaş
Ağlayaydi yavaş yavaş

Ağla kelinüm ağla
Kınan kutli olsun
Kitduğun yerlerde

[115] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret tarafımızdan eklenerek, türkünün bentlerinin üç mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Tilun tatli olsun

Peyug evun küçük gizi
Annesini kızsız koydi
İplikleri susuz koydi
Subahan Allah çanler sana
Gurban ellah
Atlar keldi koşmag isder
Kelın ağlar yaşmag isder
Subhan ellah çanler sana
Gurban ellah (Trabzon/Akçaabat / İle Köyü) (Caferoğlu 1994: 230)

-218-

Şen anam şen babam evun şen olsun
Ben cirem ben çikam yerler ceng olsun
Altun taş içine kinam özerler
Cümiş tarağilen saçin pozarlar
Analar babalar ne tez bezerler
Şen anam şen babam evun şen olsun.
Atladum atladum çikdum eşiği
Kirilsun kirilsun kizlar peşığı
Bağlantı
Kavak sanun dal budağun kirilsun
Yapraklarin yere duşsun da çurusun
Her celen baltaci kokuna vursun
Netdun yarumi e kanli kavak

Pi ay doğar şu karşiki yüceden
Şevkisi vurur pencereden bacadan
Uykusuzmi kaldun dunki geçeden
Bağlantı (Trabzon / Pazar / Hotri Köyü)(Caferoğlu 1994: 263)

-219-

Büyük evin büyük kızı

Annesinin babasının nazlı kızı

Çevirdim eteğimi soktum belime
Eyvah eyvah ben ayrıldım annemden
Hem annemden hem de garip sinemdem

Büyük evi ıssız goydun
Ananı babanı gızsıs goydun

Eyvah eyvah ben ayrıldım anamdan
Hem anamdan hem de garip sinemdem

Altın tabaklarda kınan yoğrulsun
Yüksek binalarda düğünün kurulsun
Ellerinde gınaların kutlu olsun
Gittiğin yerlerde dillerin tatlı olsun
Eyvah eyvah ben ayrıldım anamdan
Hem anamdan hem de garip sinemdem

Gelin ağlar yahşi yahşi
Gitmem diye sallar başı
Hani bu gelinin büyük gardaşı
Eyvah eyvah ben ayrıldım anamdan
Hem anamdan hem de garip sinemdem
Gel gelinim ata bindireyim seni
Varacağın yere götüreyim seni
Bahşişini alayım da evlendireyim seni
Eyvah eyvah ben ayrıldım anamdan
Hem anamdan hem de garip sinemdem (Trabzon) (Çelik 1994: 21)

-220-

Gelinim ağlar gelmem deyu

Baba evim yıkmam deyu
Ağlama gelin ağlama
Ver elini ver kınaya
Güçük evin güçük gızı
Büyük evin büyük gızı
Bağlantı
Yahşi yahşi gitmem deyo
Sallar başı
Bağlantı
Altın tabaklarda kına yoğrulsun
Gümüş ibriklerde suları koyulsun
Bağlantı
Gelinime lâzım bir baba
Ağlıya gaba gaba
Bağlantı
Gelinime lâzım bir ana
Ağlıyor yana yana
Bağlantı
Gınaların kutlu olsun
Varduğun yerler altun olsun
Bağlantı
Gelinime lâzım bir gardaş
Ağlıyor yavaş yavaş
Bağlantı
Buralar gelir tünek ister
Atlar gelir binek ister
Bağlantı (Trabzon / Beşikdüzü / Türkeli Köyü)(Çelik Güz 1994: 21)

-221-

Kınayı yoğururlar

Sahandala tavaya
Gomazlar elumuze
Gezdururler havaya

Bu gün gına akşamı
Otur abulam otur
Gidiyusun gelende
Bize çok şeyler götür

Oyna abulam oyna
Babamın evindesun
Düşün abulam düşun
Yarın akşama nerdesun

Abulamın belini
Geriden bağlıyacuk
Şimdi gına akşamı
Sabahtan ağlayacuk

Başundaki çemberun
Gıyleri gangel gangel
Aman abulam aman
Enişteman bile gel

Abulam yeni gelin
Suyun yanları serin
Görmemişti habu köy
Abulam gibi gelin

Habu benum abulam
İşi edeyi işi

Gören maşallah desin
Sanki ayin onbeşi

Geçileri otlayi
Daşdan daşa atlayi
Verduk o abulami
Düşmanlari patlayi

Ben bakarum bakarum
Yaylanın güneşine
Uçar guşlar ağlayacak
Abulamın peşune

Bir duman aldı dağa
Geliyor emanetlan
Gidiyorsun abulam
Var sağluk selametlen

Ay bulutta bulutta
Mendilim galdi dutta
Gidiyisun abulam
Sakin bizi unutma

İneklerin başında
Goruniyi fildişi
Düşmanlar inadına
Aşurduk habu işi

Habu düğun evinde
Oy nedersun nedersun
Telli duvak başında
Gören maşallah desun

Geline bak geline
Gına yaktık eline

Düştü cahil eline
Yazuk ince beline (Trabzon / Beşikdüzü / Türkeli Köyü)(Çelik 1994: 22)

-222-

Fesumu fesumu funo fesumu
Hamamda pıraktum (annem) altun tasumi

Altun tas içinde (annem) kınam ezerler
Altun makas ile zülfüm keserler

Batakta ev yapma (annem) o batar gider
Uzağa kız verme (annem) o yiter gider
(Yakına ver annem o gelir gider)[116]

Eğer at üzerine (annem) sağ koydun beni
Erkek oğlun olsaydım vermezdun beni

Supur kapıları (annem) kalsın izlerum
Tez çağır tez çağır (annem) yolu gözlerim

Atımı bağladım (annem) dağda çayıra
Gidiyirum el evine Mevlam kayıra

Atımı bağladım (annem) dağda dikene
Ömrümü yedin (annem) ömrün tükene

Üçbin merdiveni gel basa basa
Orada ezan verir Hz. Musa

Üçbin merdiveni gel yavaş yavaş
Orda ezan verir Hz. Ali

[116] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret tarafımızdan eklenerek, türkünün bentlerinin iki mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Üç dört merdivenim gel döne döne
Orda ezan verir Hz. Ömer

Altın tas içinde (annem) kınam ezerler
Ana da evlattan böyle bi bezer

Babası der kızım kızım
Anasi der illa kızım-iki gözüm

Kardeşi der versun gitsun
Külden çıksun (Trabzon /Sürmene Oylum Köyü) (Çelik 1994: 22-23)

-223-

Kırk merdivenum var(annem) gel basa basa
Orda ezan verur annem Hz. Musa

Eteğuni vurdum (annem) belime belime
Küçük kardeşimi (annem) koydum yerime

Akan sulara bakma (annem) o akar gider
Uzağa kız verme (annem) o batar gider
(Yakına var annem o gelur gider)[117]

Beyaz at üstünde (annem) sal koydun beni
Erkek oğlun olsam (annem) vermezdun beni

Kabidan bacadan (annem) derdi izlerum
Kez yolla payuma (annem) yoli gözlerim

İpek çarşafımı (annem) vurdun belime

[117] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret tarafımızdan eklenerek, türkünün bentlerinin iki mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Erkek kardeşimi koydun yerime

Gündüz lâmba yakma (annem) o ışık vermez
Uzağa kız verme (annem) o gidip gelmez (Trabzon / Köprübaşı Kazası)(Çelik 1994: 23)

-224-

Ağlama gelin ağlama
Ağlama canım ağlama
Gelin giter başaşağı
Beni yakın et uşağa

Leğen ibrik ellerinde
Kaynaduğun eğlerinde
Kaynaduğun kanaduğun
Büyük rayet rağbet eyle

Geline göre bi hala
Ağluyaydi yana yana
Geline göre bi baba
Ağluyaydi koşa koşa

Acaba ni olacak
Güzelimin hallari
Yavaş yavaş başlasun
Gelinin rüsumları

Yükledim atlaruma
Yasi külehler yasi
Yavaş yavaş yaklaşsun
Ali Osman bubasi

Duşti yere kırıldı

O gümüş tabakasi
Ağur ağur yanaşsun
Hani Necdet Akasi

E olayim canina
Boşandi tabanacasi
Peşi sıra da gelsin
Ali Rıza Akasi

Közlerinden aşağı
Yaşi akayi yaşi
Beşi sırada kalsın
Hani Şenol gardaşi

Dağdan keserler cevizi
Hani gelinin çeyizi
Dağdan gezerler funduğu
Hani gelinin sanduğu

Geline göre bi gardaş
Ağluyaydi yavaş yavaş
Geline göre bi nene
Ağluyaydi döne döne

Geline bak geline
Kına koyi eline
Gelinin kınasindan
Koğun benim elime

Verduğum şekerleri
Oturu yiyecesun
Uzma tatlı canini
Bağirdum gelecesun

Tufağum omzumda

Kurda atarım kurda
Son kızıdur gideyi
Göreyim oni burada

Taşini düşinmeden
Geli mi bunun soni
Ali Rıza akasi
Gelsin görelim oni (Trabzon / Köprübaşı Kazası)(Çelik 1994: 23)

-225-

Ağır ağır ev süpürdüm
Şimdi koydum gediyerim
Ağır ağır sofra kurdum
Şimdi koydum gediyerim

Helal edin anam babam
Şimdi koydum gediyerim
Ağır ağır urba gaydim
Şimdi koydum gediyerim

Şen olasın babam evi
Şimdi koydum gediyerim
Helal edin anam babam
Şimdi koydum gediyerim (Trabzon) (Çelik 1994: 24)

-226-

Düz kabını duzsuz koydun
Anaciyin kızsız koydun
Baba evin ıssız koydun
Gelin kınan mübarek olsun

Atladı geçti eşiği

Sofrada kaldı kaşığı
Baba öynün yaraşığı
Gelin kınan mübarek olsun

Biner atın iyisine
Çıkar yolun kıyısına
Selam söylen dayısına
Gelin kınan mübarek olsun(Trabzon) (Çelik 1994: 24)

4.7. MARMARA BÖLGESİ

-227-

Kınasını goyu garmışla
Yengesini bulamamışla (da ne ne ne)
Yengesiz gız gelin oğmaz
Oğsa bile melin olur } (2)[3]
Gider yolun incesine (2)
Selam söylen amcasına
Amcasız gız gelin oğmaz
Oğsa bile melin olur } (2)
Gider yolun doğrusuna (2)
Selam söylen dayısına
Dayısız gız gelin oğmaz
Oğsa bie melin olur } (2)[3]
Atımın guyruğu düğüm(2)
Ayrılık günleri bugün (2)

Atımın guyruğu saçak(2)
Ayrılık günleri gerçek (2)

Bugün aşamlıksız gızım
Yarın üğlenniksin gızım
Gonuktur gonuk (Balıkesir / Selimağa Köyü) (Yonga 2007: 93-94)

-228-

Soyla aka içimiden
Karafille biçimiden
Sen de gidiyon içimizden
A Fadimem kınan kutlu osun
Eşin kız yarinlen dili datlı osun
Çala çala avlumuza doldula
Geldile de avlumuza doldula
Annenin elinden kızı aldıla
Ey kardaşla ayrılalım gidelim
Ayrılıp da yad olalım gidelim
Gülü budasan gülü bite mi
Gülsüz bahçalada bülbül öte mi
Annesiz kızlan işi bite mi
A Fadimem kınan kutlu osun
Eşin kız yarinlen dili datlı osun (Balıkesir)[118]

-229-

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Koca evin yakışığı
Kız kınan kutlu olsun

Anasını kızsız koyan,
Han evleri ıssız koyan
Ak bakırı susuz koyan
Kız kınan kutlu olsun

Baban pazara vardı mı
Sana al duvak aldı mı
Sen örtündün baban gördü mü
Kız kınan kutlu olsun(Bilecik / Bozüyük) (Yılmaz 2004: 351)

[118]**Yurt Ansiklopedisi**, 2, İstanbul 1982, Anadolu Yayınları, s.1205.

-230-

Kına İlahisi

Elinde asası hurma dalından
Sırtında kaftanı deve yükünden
Kendisi gelir yemen elinden
Yemen ellerinde Veysel Karani
Söylemez yalanı yemez haramı
Bir deveyi bir akçeye güderdi
Gece gündüz halka zikir ederdi
Peygamberinin yolunu izlerdi
Bağlantı (Bilecik / Bozüyük)(Yılmaz 2004: 351)

-231-

Kara da koyun koyunların beyleri
Morda koyun yüreğimin yağları
Yaylaları sorarsan doruk dağları
Meleme koyunum meleme vazgeç kuzundan
Çok analar ayrı düşer kızından
Köyümde seni güttüm güttüm getirdim
Getirdim de çöl ovaya yatırdım
Ablam sağdı ben bakırını getirdim
Bağlantı (Bilecik / Bozüyük) (Yılmaz 2004: 353)

-232-

Ayleme gelin ayleme (hey)
Yolcuyu yoldan eyleme (hey)
Dağdan keserler meşeyi (hay)
Hani de gelinin döşeği (hey)
Bağlantı
Dağdan keserler urganı (hey)
Hani de gelinin yorganı (hey)
Bağlantı

Dağdan keserler fıstığı (hey)
Hani de gelinin yastığı (hey) (Bilecik / Kendirli Köyü) (TRT THM Rep. Nu: 04237)

-233-

Kına İlahisi

Altın nalın giymiş sağ ayağına
Kırmızı gül bitmiş sol yanağında
Tazece açılmış guşluk çağında
Yeşil sancak ile gelir Muhammet
Allahümme salli ala Muhammet
Cemalin nurunu görünce gözüm
Âşkın zincirine bağlandı özüm
Hilâfım yok vallah doğrudur sözüm
Bağlantı
Ağlayıp gözümden kanlar süzerim
Taşlar ile bu sinemi ezerim
Mecnun gibi bu çöllerde gezerim
Bağlantı (Bilecik) (TRT THM Rep. Nu: 02898)

-234-

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Kız evinin yaraşığı
Kalevimiz kal kalındı
Şen odamız şen olundu
Elimi vurdum astara
Kolumu kesti testere
Allahım şirin göstere
Bağlantı

Gelinin yükü tutuldu
Oğlan evine yıkıldı
Ananın beli büküldü
Bağlantı (Bursa)[119] (TRT THM Rep. Nu: 01397)

-235-

Anam benim gır atımı çayıra da bağlasın
Gırat kişnedikçe gadın anam ağlasın
Anamın kızı çoğumuş
Seni beni neylesin

Ah gadın anama yanam
Etmedim eda
Bu devir böyle gider ise
Süreriz sefa

Babası babası Ahmet babası
Gızınız misafir bu gece size
Yarın gece yârinin dizine

Anası anası Ayşe anası
Gızınız misafir bu gece size
Yarın gece yârinin dizine (Bursa / Şehitler Köyü)(Taş 2008: 58)

-236-

Babamın öküzü beştir (ney ney)
Kızların emeği heştir (ney ney neyde ney)

Vurdular kazan başını (ney ney)
Derdiler gelin başını (ney ney neyde ney)

[119]**Yurt Ansiklopedisi**, 3, İstanbul 1982, Anadolu Yayınları, s. 1752.

Ayrıl kızım ayrılalım (ney ney)
Şimdiden sonra yâd olalım (ney ney neyde ney)

Evleri var örümceli (ney ney)
Çifte çifte görümceli (ney ney neyde ney)

Evleri var örümceli (ney ney)
Her tarafı yerinceli (ney ney neyde ney)

Ayrıl yâren ayrılalım (ney ney)
Şimden sonra yâd olalım (ney ney neyde ney) (Bursa)(Kartal 1998: 183)

-237-

Anası anası kız anası
Kızınız bu gece misafir size
Yarınki gece eller evinde
Ağlar anam ağlar
Sorun niçin ağlar
Yavrusundan ayrılıyor
Onun için ağlar
Ak evlerim kızsız kaldı
Ak bakırlarım susuz kaldı
Bağlantı (Bursa / İnegöl) (Kartal 1998: 183-184)

-238-

Vurun gelinin kınasın
Aylesin garip anasın
Sevinsin de kaynanasın
Kal evimiz kal kalındı
Şen odalar şen olundu
Kınası ezilir tasta
Kız anası kara yasta
Oğlan evi pek heveste

Bağlantı
Tuz tabağı tuzsuz kalsın
Yüce evler ıssız kalsın
Anası da kızsız kalsın
Bağlantı
Koca evi tek bacalı
Gelin yanı görümceli
Hep dayılı amıcalı
Bağlantı
Gelin koçusu tellidir
İçinde gelin bellidir
Güveyimiz Rumelli'dir
Bağlantı
Ana hamama vardın mı
Yunduğum yeri gördün mü
Şimdi kıymetim bildin mi
Bağlantı
Gelinin yükü tutuldu
Oğlan evine yıkıldı
Anasının beli büküldü
Bağlantı
Atladı gitti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Gitti evler yaraşığı
Bağlantı (Edirne) (Soyyanmaz 1971: 6136-6137)

-239-

Vurun gelinin kınasın
Ayletsin garip anasın
Gelin atladı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Gitti evin yakışığı
Şen ol dayler şen olasın

Bağlantı

Gelin koçusu tellidir

İçinde gelin bellidir

Gelin duvağı güllüdür

Şen ol dayler şen olasın

Bağlantı

Gelin koçusu keçeli

Gelin içinde peçeli

Çok oldu burdan geçeli

Şen ol dayler şen olasın (Edirne / Uzunköprü) (TRT THM Rep. Nu: 02350)

-240-

Dağdan keserler meşeyi

(Hani hani) bu gelinin döşeyi (aman aman) (2)

Dağdan keserler marsığı

(Hani hani) bu gelinin yastığı (aman aman) (2)

Dağdan keserler gürgeni

(Hani hani) bu gelinin yorganı (aman aman)(2)

Dağdan keserler cevizi.

(Hani hani) bu gelinin çeyizi (aman aman)(2)

Dağdan keserler kavağı

(Hani hani) bu gelinin duvağı (aman aman) (2)

Dağdan keserler kirazi

(Hani hani) bu gelinin bir nazı (aman aman) (2)

Dağdan keserler söğüdü

(Hani hani) bu gelinin öğüdü (aman aman) (2) (Edirne) (Soyyanmaz 1971: 6136-6137)

-241-

Grup 1:

Vurun gelin kınasını

Çağrın gelsin anasını

Grup 2:

Anası der ben kıyamam

Evlâdıma hiç doyamam

Grup 1:

Vurun gelinin kınasını

Çağrın gelsin babasını

Grup 2:

Babası der ben kıyamam

Evlâdıma hiç doyamam

Grup 1:

Vurun gelinin kınasını

Çağrın gelsin ağasını

Grup 2:

Ağası der ben kıyamam

Kardaşıma hiç doyamam

Grup 1:

Vurun gelinin kınasını

Unutsun gayrı yasını

Grup 2:

Gelin der kendim giderim

Sorana selâm iderim

Gruplar hep bir ağızdan:

Getir ana urganları

Yükletelim yorganları

Getir baba eşekleri

Yükletelim döşekleri

Getir ağa katırları
Yükletelim bakırları

Atladı gitti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı (Edirne) (Soyyanmaz 1971: 6136-6137)

-242-

Vurun gelinin kınasını
Ağlatın garip anasını
Güveyin kaynanasını
Şen olsun dayler

Gelinin koçusu tellidir
İçinde gelin bellidir
Güveyi Rumeli'dir
Şen olsun dayler (Edirne)[120]

-243-

Göster ey Allah'ım göster
Senin cemalin cimde
Âşıklar saf saf olmuş bakar
Senin ismin yürek yakar

Altın tas içinde kınan ezilsin
Gümüş tarağınan zülfün çezilsin
Alın yazın bir iyiye yazılsın
Senin gül cemalin bir mim içinde (Rumeli) (TRT THM Rep. Nu: 2810)

[120]**Yurt Ansiklopedisi**, 4, İstanbul 1982, Anadolu Yayınları, s. 2347.

-244-

Ak bakırlar susuz kaldı
Kız annesi kızsız kaldı
Yüksek evler ıssız kaldı
    Sarsam uyanmaz uyanmaz
    O kız bizi biyenmez
Evleri var dört direkli
Bir yârim var taş yürekli
Yanakları al pembeli
    Bağlantı
Evleri var su başında
Benleri var sol kaşında
Saramadım genç yaşımda
    Bağlantı (Rumeli / Silistre / Aşağıbağva) (TRT THM Rep. Nu: 03371)

-245-

Peştamalı serdim taşa
Yazılanlar gelir başa
Sevdiceğim binler yaşa

Parmağında gümüş halka
Ah yâre vardım düşe kalka
Lânet olsun böyle bahta

Dayler dayler viran dayler
Yüzüm güler kalbim ayler
Ah yüreğimden kanlar damlar

Bir olaydın bir olaydın
Ne olur benim olaydın
(……)[121](Tekirdağ İl Yıllığı 1973: 97; Artun 1978: 220)

[121] Kaynak metinde parantez işareti yer almamaktadır. Bu işaret tarafımızdan eklenerek, türkünün bentlerinin üç mısradan oluştuğu gösterilmeye çalışılmıştır.

-246-

Varın sorun babasına
İzin versin kınasına

Babası der ki ben verememem
Evlâdıma ben kıyamam

Varın sorun annesine
İzin versin kınasına

Annesi der ki ben verememem
Evlâdıma ben kıyamam

Varın sorun yengesine
İzin versin kınasına

Yengesi der ki ben veririm
Gittği yerde hayır görsün (Tekirdağ / Şarköy)(TRT THM Rep. Nu:00100)

-247-

Vurun yengeler vurun
Benim kınamı vurun
Varın sorun babama
Vuralım mı kınamı

Babam der ki vurun gitsin
Evladımın kınasını

Vurun yengeler vurun
Varın sorun anama
Vuralım mı kınamı

Anam der ki ne yapsam
Ben kıyamam evladıma
Evlerinde sarı karamca
Nereye varayım sabah olunca
Gelin tellerini duvağını
Anan taksın doyunca

Anam izin verdi kınama
Müjdeler olsun kaynanama
Aksın kınam fanilama
Gel al beni kucağına
Öldü deyin nişanlıma
Anam izin verdi kınama
Müjdeler olsun kaynanama (Tekirdağ)(Artun1983: 15)

-248-

Atladı gitti eşiciği
Sofrada kaldı kaşıcığı
Gitti evimin yaraşığı
Hep gidecek ben mi bulundum
Hem gurbetlik hem hasretlik
Ah çekecek ben mi bulundum
Sofranızda mum olayım
Ah yane yane kül olayım
Ben ellere kul olayım
Bağlantı (Tekirdağ) (Artun 1983: 16)

SONUÇ

Kınanın kullanımı, tarihi bilinmeyen devirlerde başlar. Bir çok kültürde kullanım alanı bulan kınanın, Türk kültüründe ayrı bir yeri ve önemi vardır.

Kına Türk kültüründe, diğer kültürlerde görülmeyen bir gelenek oluşturur. Kına yakma geleneği adı verilen bu gelenek arasında kına gecelerinde geline yakılan kına da bulunur. Ülkemizde geline çeşitli nedenlerden dolayı kına yakılır. Bu nedenlerin en önemlisi gelin olan kızları eşlerine kurban etme düşüncesidir. Geline çeşitli nedenlerle kınanın yakıldığı kına geceleri, ülkemizin muhtelif yerlerinde farklı geleneklerle tertip edilirler. Bazı bölgelerin kına gecesi gelenekleri birbirine benzer niteliktedir. Fakat bazı bölgelerimizde kına gecelerinde yapılan uygulamaların çok farklı uygulamalar olduğu görülür. Bazı yörelerimizde damat için de kına gecelerinin düzenlendiği, bazı yörelerimiz de ise bu gecenin sadece gelin olan kızlar için düzenlendiği görülür.

Ülke genelinde düzenlenen kına geceleri adet, gelenek ve göreneklerinin günümüzde eski önemini giderek yitirmeye başladığı ve bu adet, gelenek ve göreneklerin birçoğunun yapılmayarak unutulduğu görülür. Burada şunu belirtmek isteriz ki, gün geçtikçe unutulan eski gelenek ve göreneklerimizi yaşatmak amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Bu bağlamda yörelerimizin ilgili idari bölümleri halkımızı bu konuda duyarlı olmaya davet etmeli, televizyon yapımcıları bu geleneğimizin anlatıldığı bölümleri içeren programlar düzenlemelidir. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının, şehit ailelerine ve gazilerimize katkıda bulunmak amacıyla şehit ve gazi kızlarının kına merasimini gönüllü olarak tertip etmeleri de kına gecesi geleneğimizi yaşatma amacıyla yapılan bir uygulama olabilir.

Kına gecelerinde gelinin genellikle eline, seçilmiş bazı kişiler tarafından kına yakılır. Kına yakımı esnasında da, genellilke ağıtçı kadınlar tarafında söylenen çeşitli kına türküleri ile gelin ağlatılmaya çalışılır. Gelin sadece söylenen kına türküleri ile ağlatılmaz. Bazı yörelerimizde gelinler söylenen kına ilahileri ile ağlatılırlar. Damat için düzenlenen kına gecelerinde de damadın arkadaşları tarafından damat kına türküsü adı verdiğimiz türküler okunur.

Kına yakımı esnasında söylenenler arasında birbirine benzer nitelikte olanlar vardır. Benzerlikler genellikle birbirine komşu iller arasında görülür. Yani komşu iller arasında bir etkileşim söz konusudur. Ya da göçler vesilesi ile bu türküler farklı yörelere taşınmıştır. Kına türkülerinin anonim olmaları da farklı yörelerde aynı kına türküleri ile gelinin ağlatılmasına sebep olur.

Kına türküleri yapı bakımından çeşitlilik gösterir. Bu çeşitlilikler arasında bulunan bentleri üç, bağlantıları iki dizeden oluşan kına türküleri ülkemizin her bölgesinde yaygın olarak söylenen yapıdaki türkülerdir.

Kına türkülerinin pek çok işlevi bulunur. Bunlar arasında baba evinden ayrılan gelini ağlatma işlevi en ön sırada yer alır.

Genellilkle yanık bir ezgi ile söylenen kına türkülerinin ezgileri de çeşitlilik arz eder. Kırık hava niteliğinde olan türküler en yaygın kına türküleridirler.

Kına türküleri içerdiği görüşler bakımından Türk halkının evlikik hakkındaki düşüncelerini ve hayat görüşünü yansıtırlar. Bu nedenle gerçek hayatla ilgilidirler. Bu durum da onları Türk kültürünü oluşturan bir yapı taşı durumuna getirir.

Ezgisel Açıdan İncelemeye Tabî Tutulan Türkülerin Notaları

Yöre : Adana - Ceyhan - Kurtkulağı Köyü
Kaynak Kişi : Ali Rıza Önder

Derleyen : Erkan Sürmen
Derleme Tarihi 18.01.1969
Notalayan : Erkan Sürmen

SOKUDA BULGUR GELİNİM
(Gelin Ağlatma Türküsü)

♩= 105
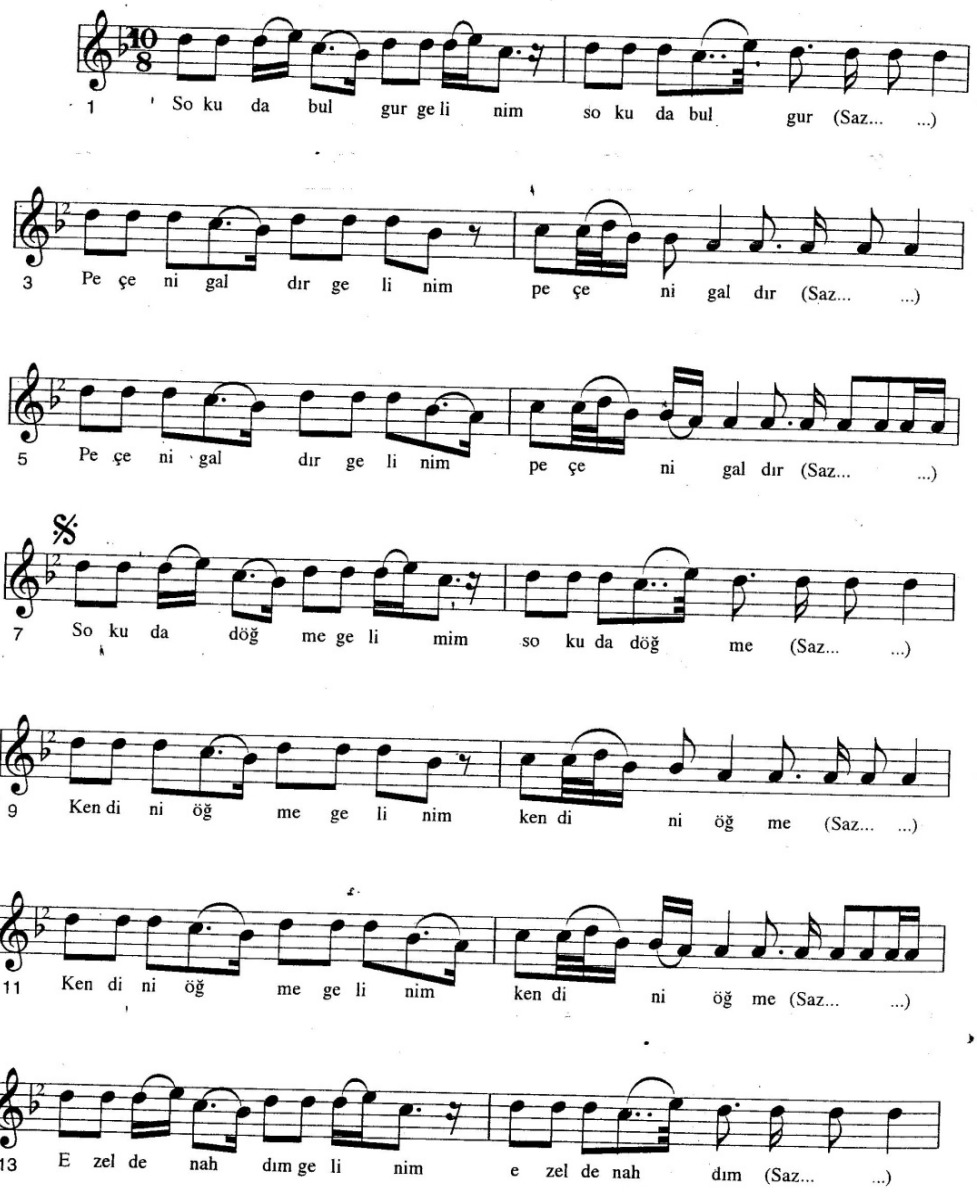
Yöre : Çukurova
Kaynak Kişi : Fatma Baraklı

Derleyen : Mehmet Bekâr
Derleme Tarihi : 1980
Notalayan : Mehmet Bekâr

MEZLEĞELER TUTAR HOZAK

(Kına Havası)

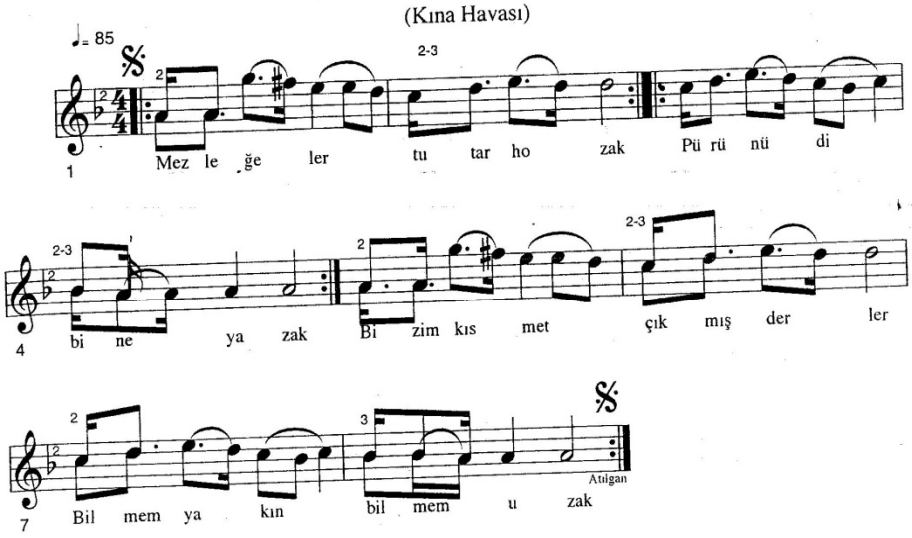

1
Mezleğeler tutar hozak
Pürünü dibe yazak
Bizim kısmet çıkmış derler
Bilmem,yakın bilmem uzak

2
Şırıl şırıl akar sular
Gene zindan oldu dağlar
Ağlasana babam kızı
Anam olsa durmaz ağlar

3
Evlerinin önü bostan
Bostanda yayılır aslan
Sabah eller çekilince
Yaslan koca konak yaslan

Mezleğe : Köknar ağacının yerel adı
Hozak : Kozalak
Pür : Yapraklı köknar dalı

Yöre : Adana-Kozan
Kaynak Kişi : Âşık İmami

Derleyen : Halil Atılgan
Derleme Tarihi : Aralık 1996
Notalayan : Halil Atılgan

ERCİYES DAĞI
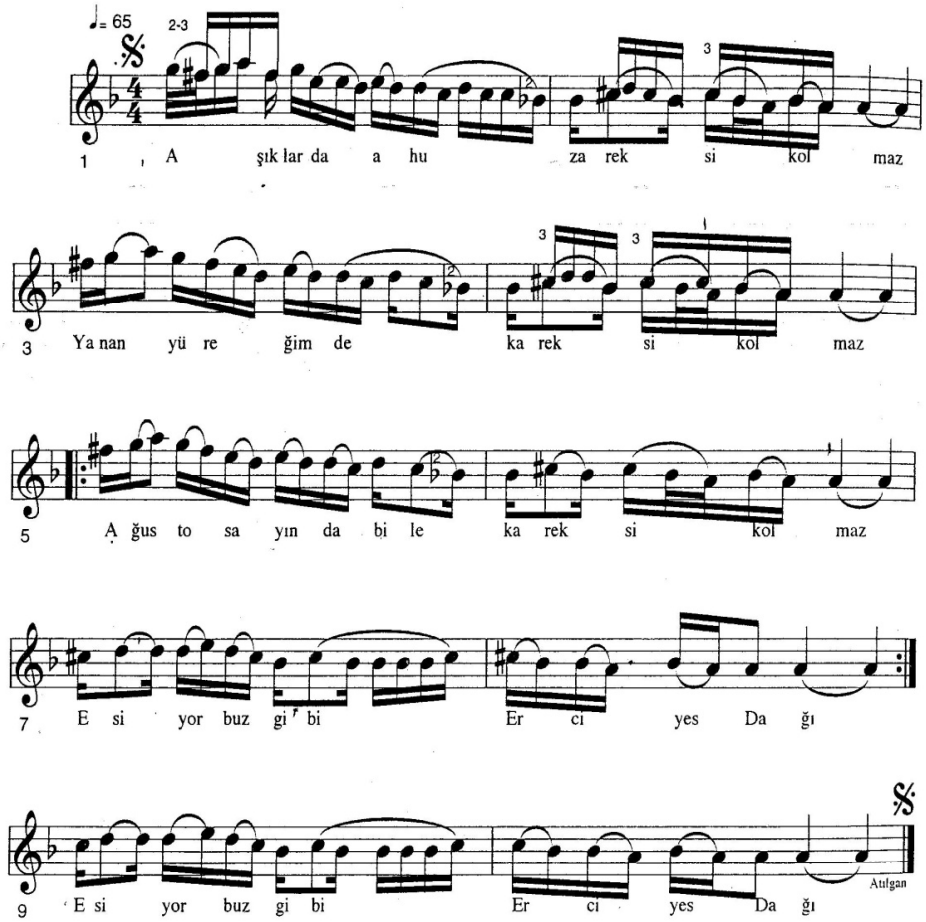
2

Tepelerin tespih gibi dizili
Cemalinde Allah adı yazılı
Yorulman mı sen süzülü süzülü
Gelinlik kız gibi Erciyes Dağı

3

Çıksam yücesinde yayla yaylasam
Afşar ellerine seyran eylesem
İmami ne kadar methin eylesem
Gene de az gibi Erciyes Dağı

Yöre : Çukurova -Tarsus-Huzurkent
Kaynak Kişi : Ahmet Kocayel

Derleyen : Halil Atılgan
Derleme Tarihi: 02.02.1985
Notalayan : Halil Atılgan

ELİN KINA YÜZÜN DUVAK
(Gelin Ağlatması)
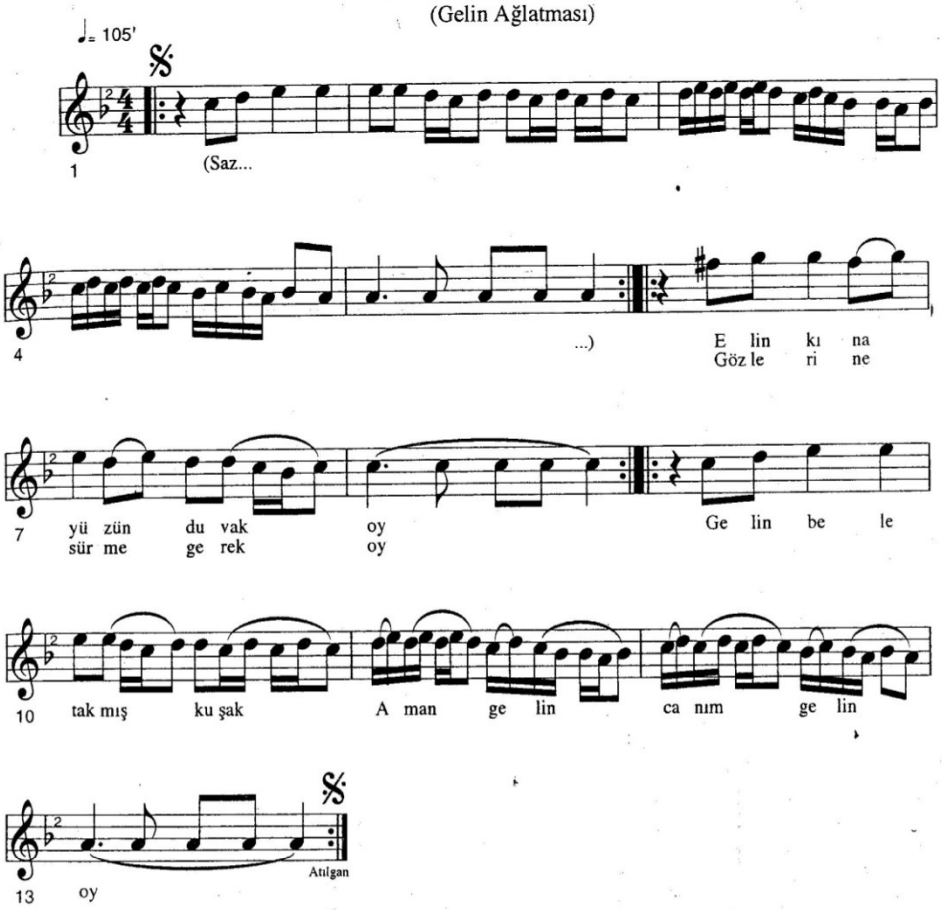
1
Elin kına yüzün duvak
Gözlerine sürme gerek
Gelin bele dakmış kuşak

2
Ana bacı gardaş söyler
Söylediği ciğer dağlar
Bugünleri görür sağlar

3
Davul çalar gelin çıkmaz
Oyun çoktur zaman yetmez
Yolum uzun gelin gitmez

4
Yola çıktık güle oynaya
Komşularım seyrin eyleye
Damat beyim sabreyleye

Yöre : Çukurova- Kadirli
Kaynak Kişi : Mahmut Taşkaya

Derleyen : Halil Atılgan
Derleme Tarihi : Ocak 1987
Notalayan : Halil Atılgan

BABA KIZIN ÇOK MUYUDU
(Kına Havası)

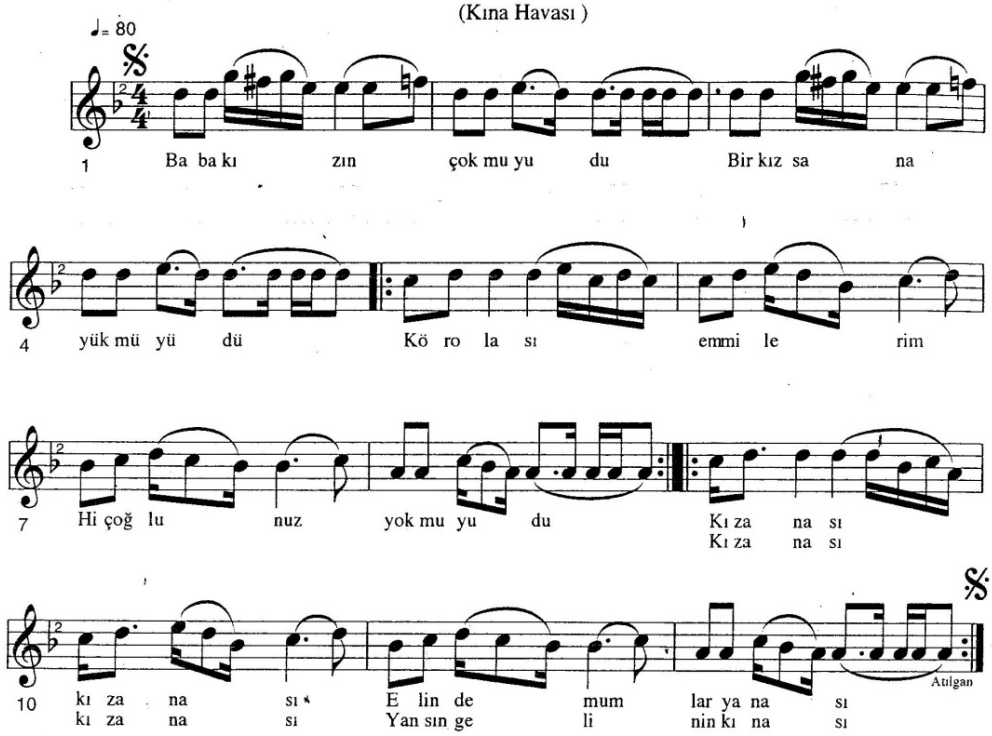

2
Evimizin önü kavak
Dalın kırdım ufak ufak
İşte ben de gelin oldum
Elim kına yüzüm duvak
Bağlantı

3
Elimi yuduğum arklar
Belimi verdiğim dutlar
Aha bindim gidiyorum
Silip süpürdüğüm yurtlar
Bağlantı

Bağlantı
Kız anası kız anası
Elinde mumlar yanası
Kız anası kız anası
Yansın gelinin kınası

851

MERDİVENDEN İNDİRDİLER

Beste: Hasan Yücel
Derleyen: Cemil Demirsipahi
Notaya alan: Cemil Demirsipahi
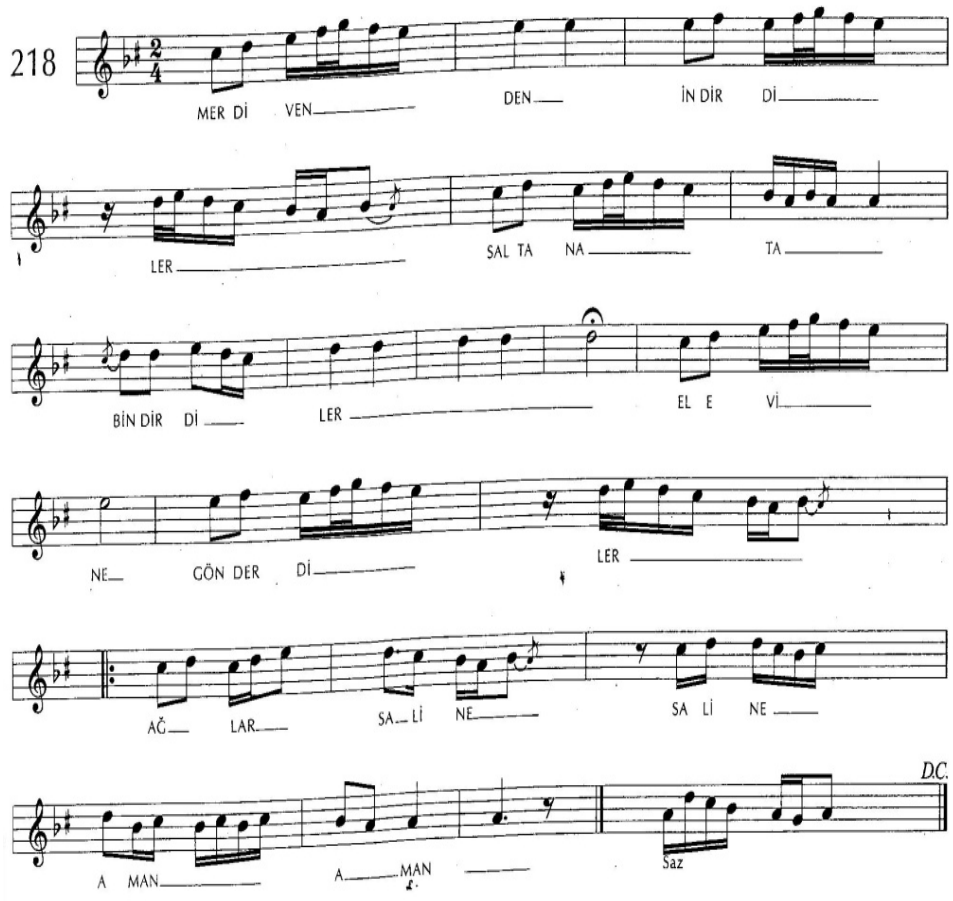
DERLEME BİLGİLERİ

"Gelin Ağlar Yaşın Yaşın" adlı türkü 13.1.1988 tarihinde Salih TURHAN tarafından Adnan ÇİLESİZ'den derlenmiştir.

Adnan ÇİLESİZ 1954 Elazığ doğumludur. Halen Kültür Bakanlığı Devlet Türk Halk Müziği Korosu'nda ses sanatçısı olarak görevini sürdürmektedir.

Düğün gecesi geline kına yakılırken söylenir. Ara sazı olarak türkünün tümü çalınmaktadır.

Türkü, kaynak kişinin sesinden notaya alınmıştır.

YÖRESİ	: ELAZIĞ
KAYNAK KİŞİ	: ADNAN ÇİLESİZ
DERLEYEN	: SALİH TURHAN
DERLEME TARİHİ	: 13.1.1988
HAGEM ARŞİV YER NO	: —
NOTAYA ALAN	: SALİH TURHAN
NOTAYA ALINDIĞI TARİH	: 13.5.1988
İNCELEME TARİHİ	: 18.4.1989

GELİN AĞLAR YAŞIN YAŞIN

(KINA TÜRKÜSÜ)

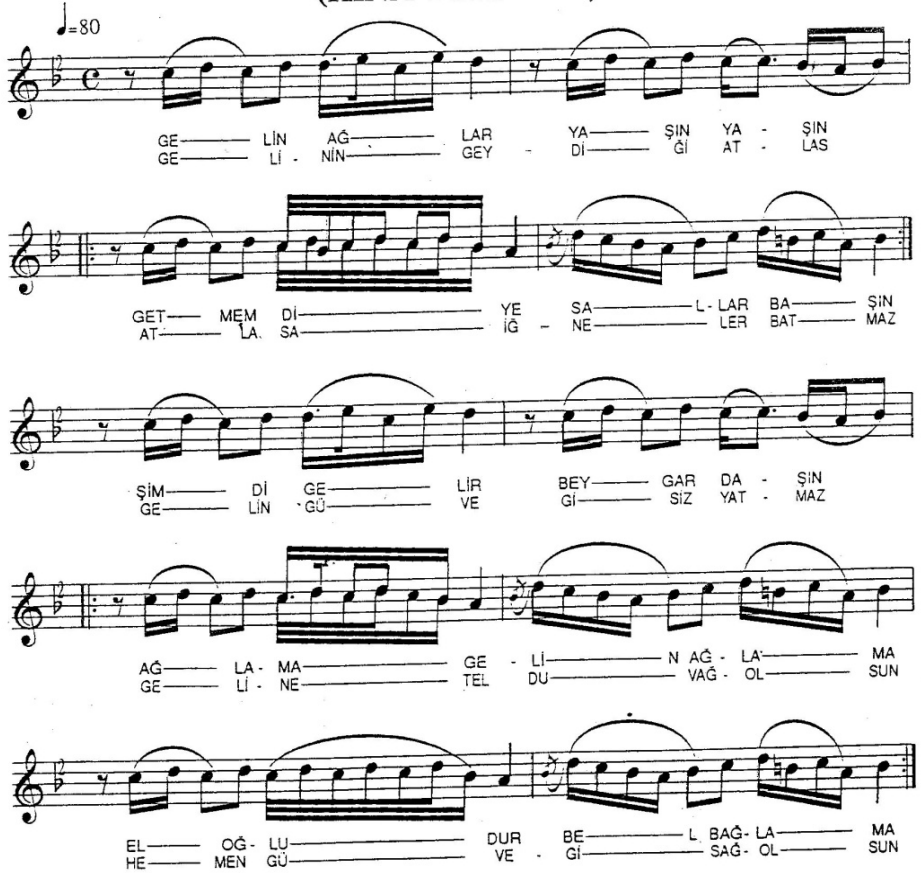

KINA KUTLAMA DUASI

(İlahi)

Vedat Kutlar

Derleyen ve Notaya Alan:
Melih Duygulu
Notalama Tarihi : 28.11.1990
Derleme Tarihi : 15.09.1988
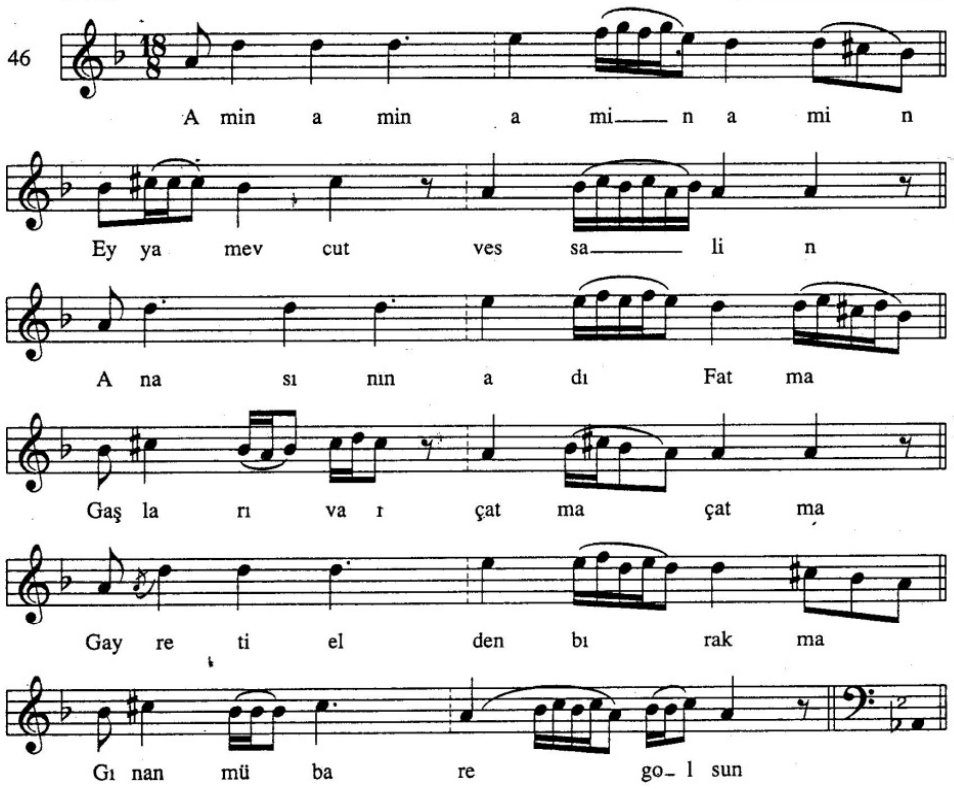
Amin amin amin amin
Eyâ mevcut vessallin
Anasınıñ adı Fatma
Kaşları var çatma çatma
Gayreti elden bırakma
Gınan mubarek olsun

Amin amin amin amin
Eyâ mevcut vessallin
Düğününde pişer aşlar
Hasetin dişine taşlar
Amin deñ hep din gardaşlar
Gınan mubarek olsun

DEVELERİM GELİR YANAŞMAZ

(Kına Havası)

Naciye Duygulu
Hatice Özdemir
Asiye Öztürk

Derleyen ve Notaya Alan:
Melih Duygulu
Notalama Tarihi : 20.07.1994
Derleme Tarihi : 24.06.1993

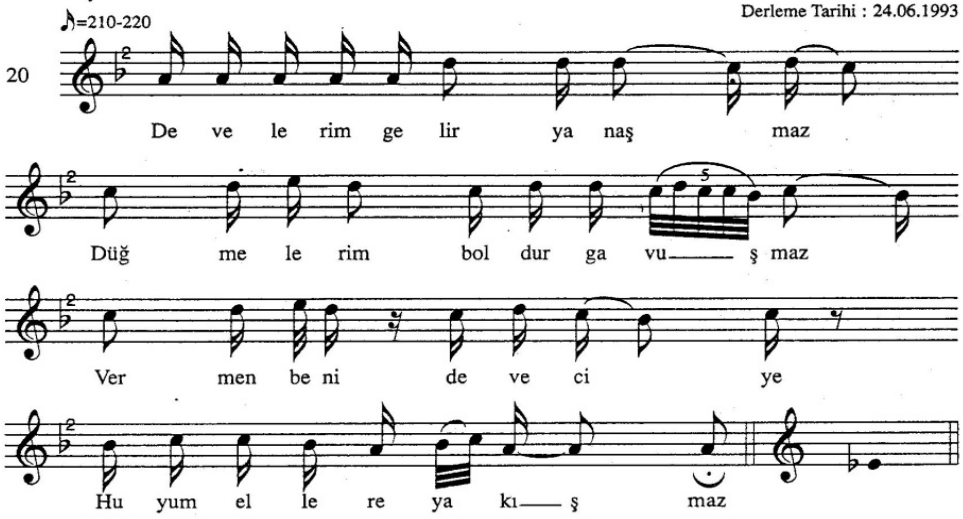

Develerim gelir yanaşmaz
Düğmelerim boldur kavuşmaz
Vermem beni deveciye
Huyum ellere yakışmaz

Develerin gelir yanaşır
Düğmelerin boldur kavuşur
Verdiḳ seni deveciye
Huyun ellere yakışır

Sôfraya diktim kaşığı
Hopladım düştüm eşiği
Vermen beni deveciye
Bir gız eviñ yakışığı

Ok muyudu çoḳ muyudu
Bir gız eve çoḳ muyudu
Yıḳılı kalası eliñizde
Bir menendim yok muyudu

No'ldu babam saña no'ldu
Saralıp (=sararıp) gül benzin soldu
Bir gün duyañ (=duyarsın) gızıñ öldü
Vermen beni deveciye

Gannede gan titirer
Yürekte can titirer
Gece üryamda gördüm
Bütün åzem titirer

BAHÇEDE MİŞMİŞ

Hasan Beydili

Derleyen ve Notaya Alan:
Melih Duygulu
Notalama Tarihi : 20.07.1994
Derleme Tarihi : 21.06.1993
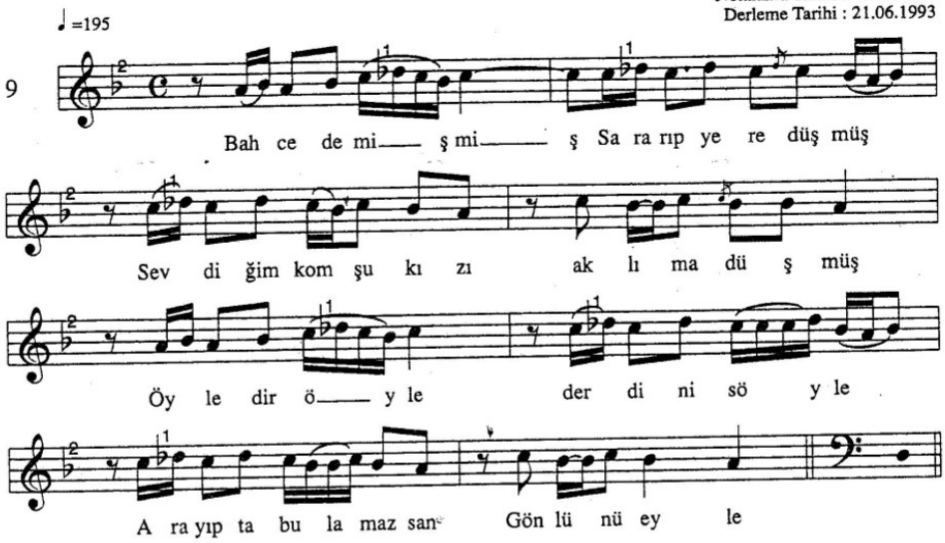
Bahçede miş miş
Sararıp yere düşmüş
Sevdiğim komşu kızı
Aklıma düşmüş

Arabi fellâhi
Severim billâhi
Çekerim silâhi
Vururum vallâhi

Bağlantı

Öyledir öyle
Derdini söyle
Arayıp da bulamazsan
Gönlüne eyle

Bahçede iğde
Dalları hep yerde
Sevdiğim Ḥattuç Bacı
Eviñiz nerde

Bağlantı

Bahçede havuz
Etrafı yavuz
Elimizde bellur şişe
Mezemiz karpuz

Bağlantı

KIZ GELDİLER SENİ GELİN ETMEYE

(KADIN KINA TÜRKÜSÜ)
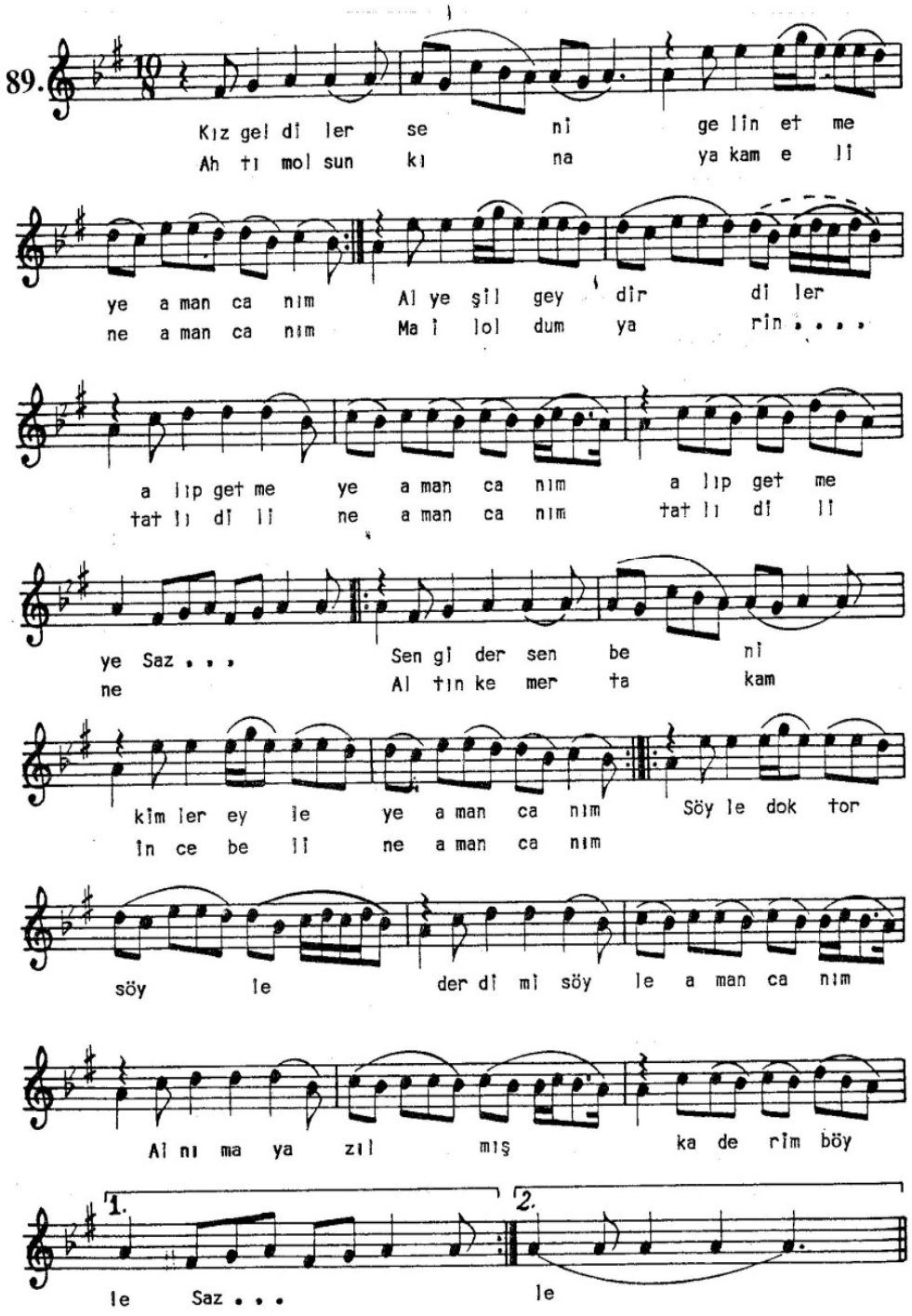
MÜBÂREKİ

(KINA KUTLAMA TÜRKÜSÜ)
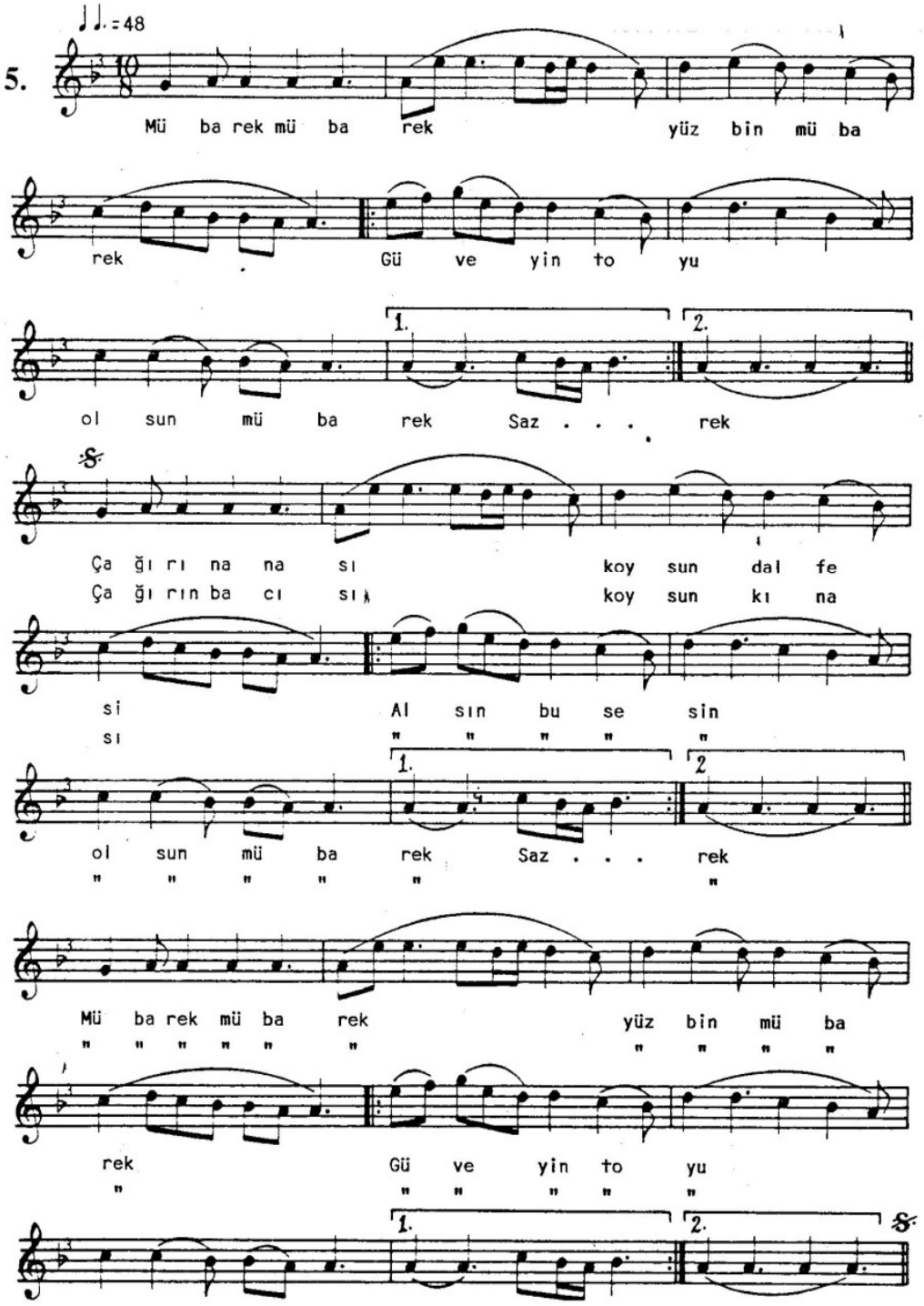
DAĞDA KIRARLAR CEVİZİ

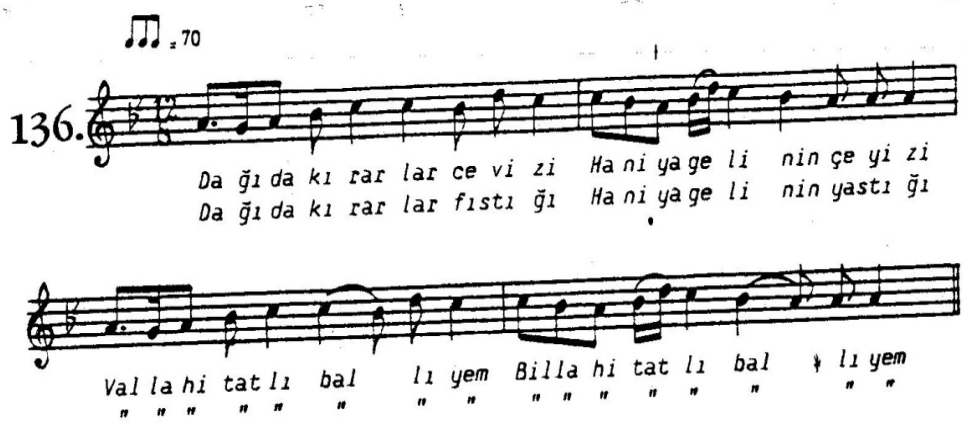

1

Dağda kırarlar cevizi
Haniya gelinin çeyizi

Vallahi tatlı ballıyem
Billahi tatlı ballıyem

2

Dağda kırarlar fıstığı
Haniya gelinin yastığı

Vallahi tatlı ballıyem
Billahi tatlı ballıyem

3

Dağda kırarlar meşeyi
Haniya gelinin döşeği

Vallahi tatlı ballıyem
Billahi tatlı ballıyem

4

Dağda kırarlar urganı
Haniya gelinin yorganı

Vallahi tatlı ballıyem
Billahi tatlı ballıyem

ELİF'İN KINASIN ÇAMUR ETTİLER

(ÇEŞİTLEME - KINA HAVASI)

Yöresi: Kırıkkale - Keskin
Kaynak: Selman Çoker

Derleyen: Ank. Devlet Kons.
Notalayan: İsmet Akyol
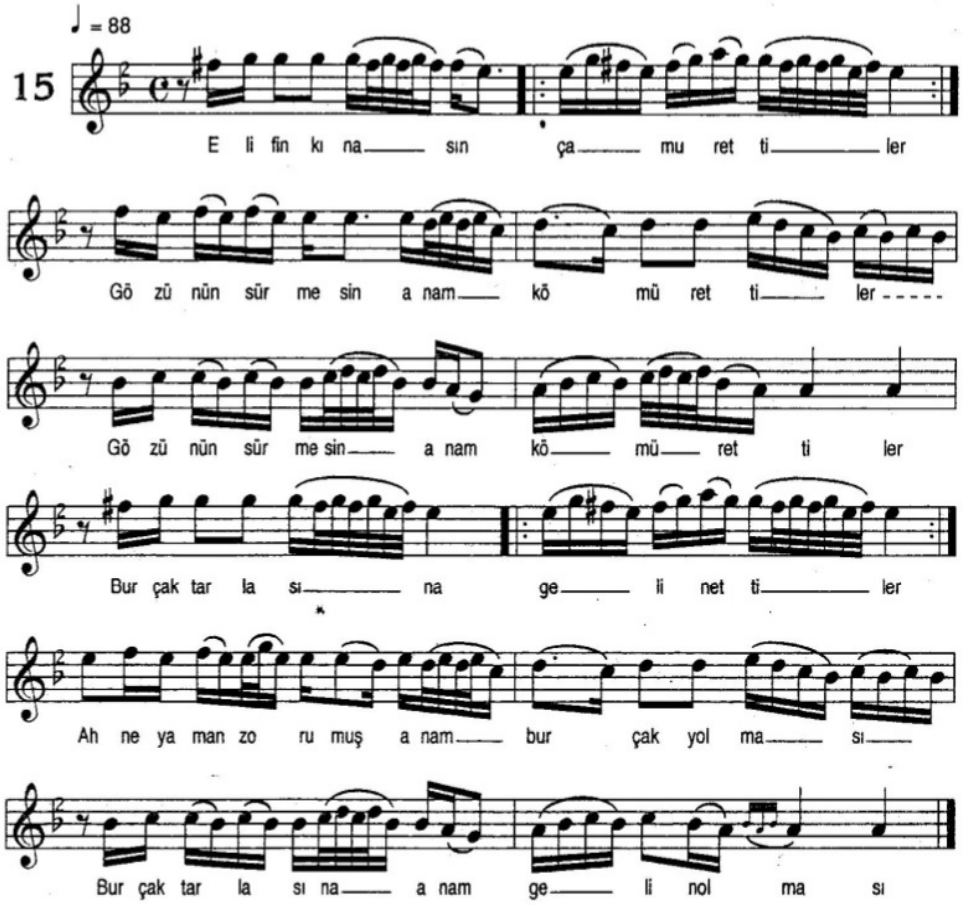
1.
Elif'in kınasın çamur ettiler
Gözünün sürmesin anam kömür ettiler
Burçak tarlasına gelin ettiler
Ne yaman zorumuş anam burçak yolması
Burçak tarlasına anam gelin olması

2.
Eğme gelin eğme her işler biter
Haftanın başına anam zarek de yeter
Burçağın dikeni eline batar
Ne yaman zorumuş anam burçak yolması
Burçak tarlasına anam gelin olması

Nail Tan - Salih Turhan

"Kırıkkale Halk Müziği"

Yöresi : *Bayburt*
Kaynak: *Remzi Çavuldak*

Derleyen : *Ahmet Yamacı*
Notalayan: *Ahmet Yamacı*

DÜNÜRCÜLER GELDİLER
(KADIN KINA TÜRKÜSÜ)
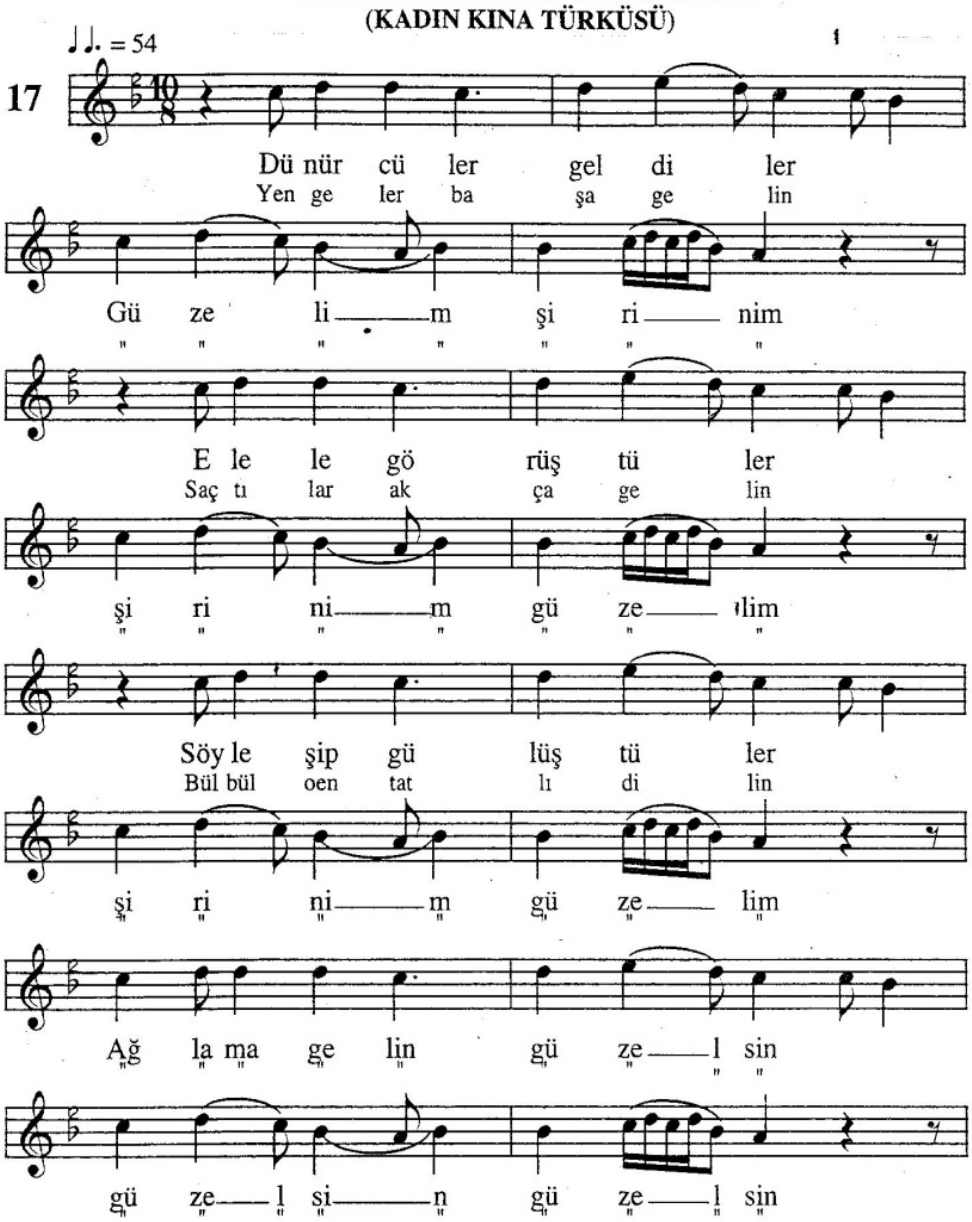
"Nail Tan-Salih Turhan"

"Bayburt Musıki Folkloru"
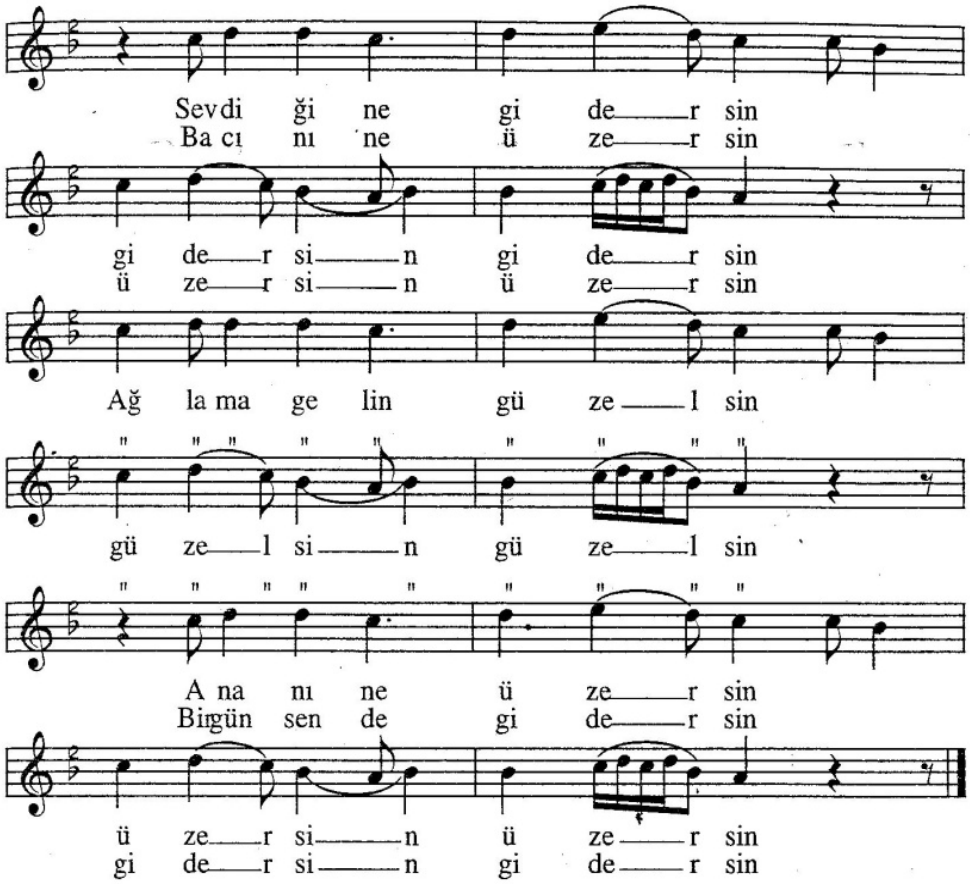
-1-

Dünürcüler geldiler, güzelim şirinim
El ele görüştüler, şirinim güzelim
Söyleşip gülüştüler, şirinim güzelim
Ağlama gelin (güzelsin)^3
Sevdiğine (gidersin)^3
Ağlama gelin (güzelsin)^3
Ananı ne (üzersin)^3

-2-

Yengeler başa gelin, güzelim şirinim
Saçtılar akça gelin, şirinim güzelim
Bülbülden tatlı dilin, şirinim güzelim
Ağlama gelin (güzelsin)^3
Bacını ne (üzersin)^3
Ağlama gelin (güzelsin)^3
Birgün sen de (gidersin)^3

-3-

Çalınır davul zurna, güzelim şirinim
Güveynin saçı sırma, şirinim güzelim
Yengenin biri durma, şirinim güzelim
Ağlama gelin (güzelsin)^3
Sağducu ne (üzersin)^3
Ağlama gelin (güzelsin)^3
Babanı ne (üzersin)^3

"Nail Tan-Salih Turhan" *"Bayburt Musıki Folkloru"*

AYAĞINA GİYMİŞ NURDAN NALİNİ
(DÜĞÜN İLAHİSİ)

Yöresi: Çankırı - Şabanözü
Kaynak: Selver Erdoğan

Derleyen: HAGEM
Notalayan: Salih Turhan
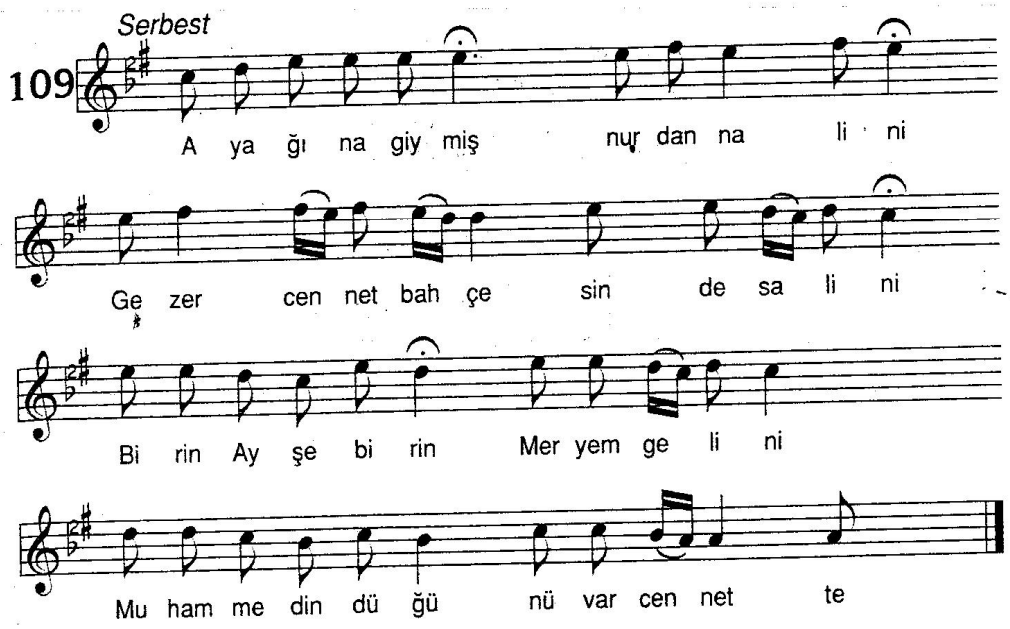
-2-
Fatıma anne kınasın ezer
Halime anne okundu diye gezer
Ayşe anne de cehizin düzer
Muhammed'in düğünü var cennette

-3-
Gelin kardeşler biz de varalım
Ona göre hürmetini görelim
Halli halince dua alalım
Muhammed'in düğünü var cennette

-4-
Sekizdir o cennetin kapısı
Ona girer müminlerin hepisi
Selâvat imiş bu düğünün saçısı
Muhammed'in düğünü var cennette

Nail Tan - Salih Turhan

"Çankırı Halk Müziği"
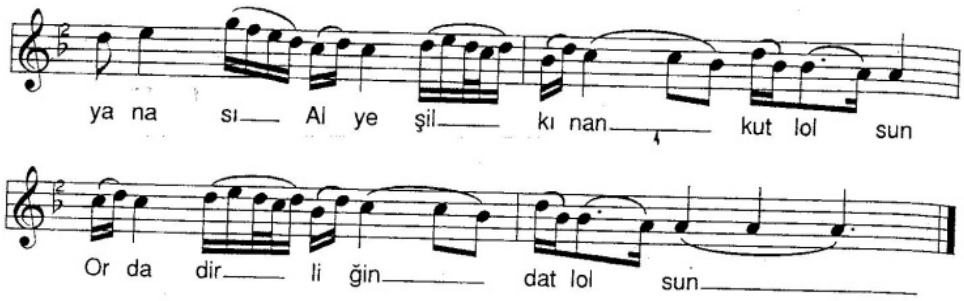
-2-
Elimi sundum astara
Elimi kesti destere
Allah'ım şirin göstere
Al yeşil kınan kutlolsun
Orda dirliğin datlolsun

-3-
Mercimek ektim bitti mi
Çankırı yolunu tuttu mu
Kız anasın unuttu mu
Al yeşil kınan kutlolsun
Orda dirliğin datlolsun

Nail Tan - Salih Turhan

"Çankırı Halk Müziği"

MUHAMMET SANCAĞIN ALMIŞ OTURUR
(KADIN KINA HAVASI)

Yöresi: Çankırı - Şabanözü
Kaynak: Selver Erdoğan

Derleyen: Aynur Erdoğan
Notalayan: Aynur Erdoğan
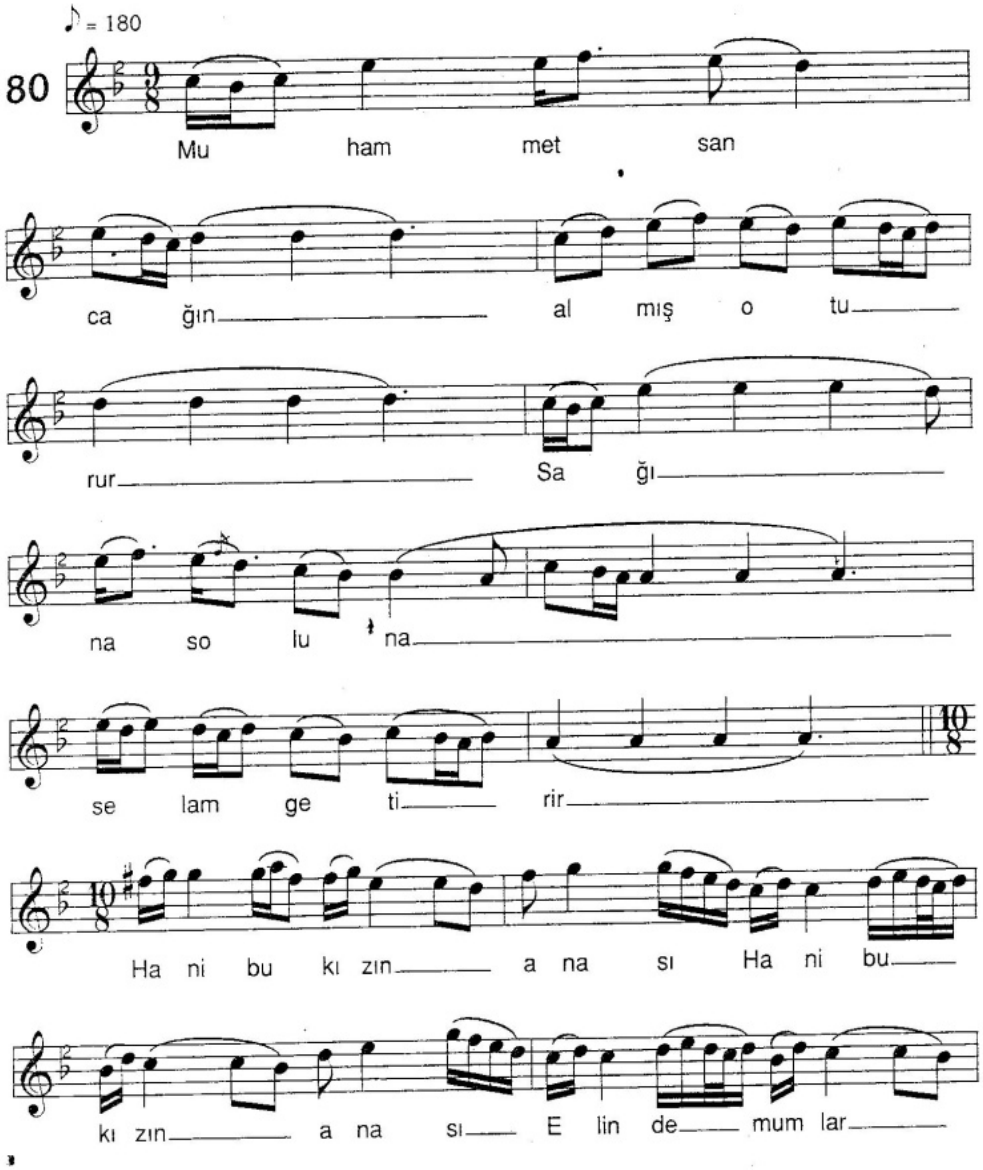
Nail Tan - Salih Turhan

"Çankırı Halk Müziği"

KIZIM BABAN PAZARA VARDI MI

(KINA HAVASI)

Yöresi: Çankırı - Ilgaz
Kaynak: Ferdane Serli

Derleyen: Zübeyde Erdoğan
Notalayan: Mehmet Öcal
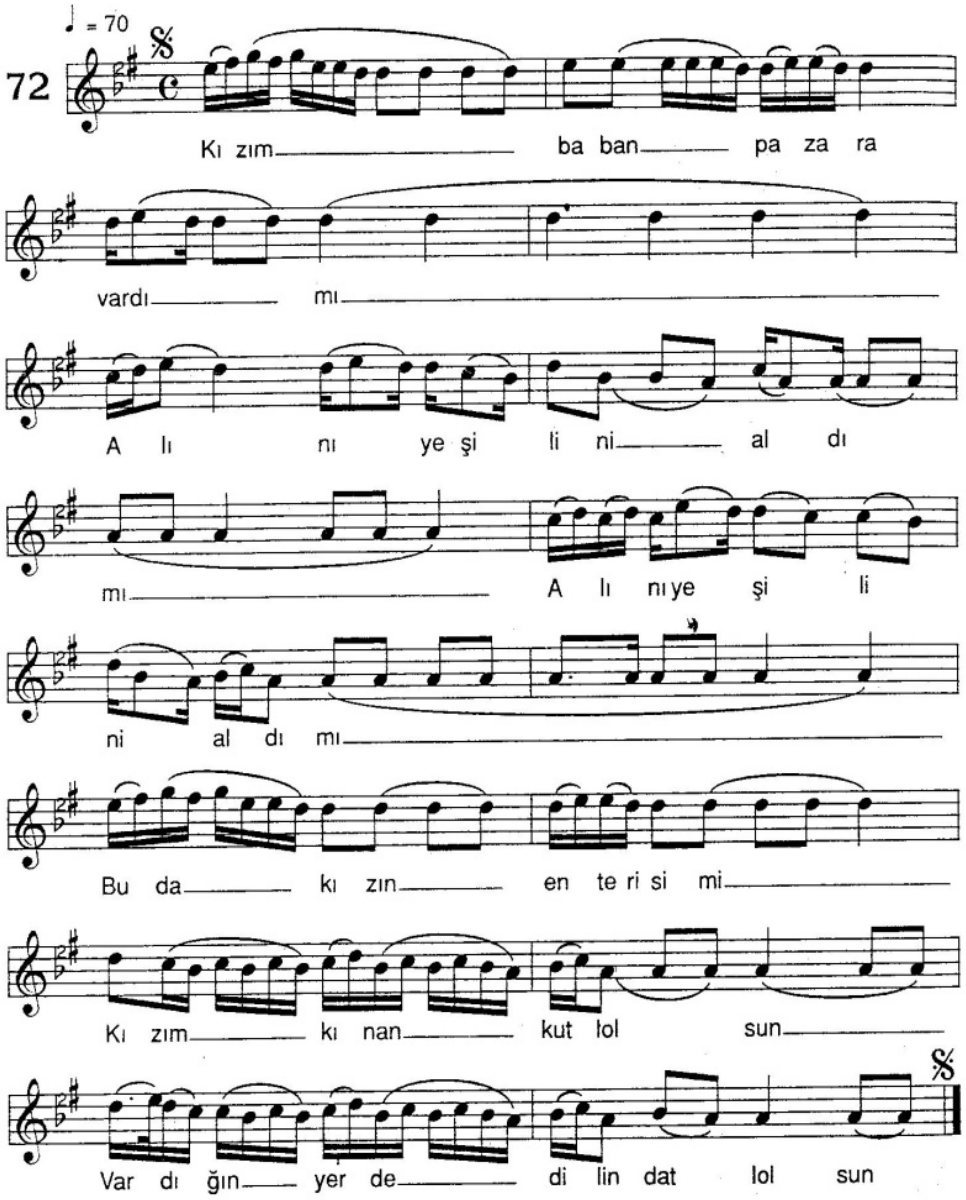
Nail Tan - Salih Turhan

"Çankırı Halk Müziği"

ÇATTILAR OCAK TAŞINI
(ERKEK KINA HAVASI)

Yöresi: Çankırı
Kaynak: Mehmet Demiroğlu

Derleyen: Mehmet Demiroğlu
Notalayan: Sıtkı Akın
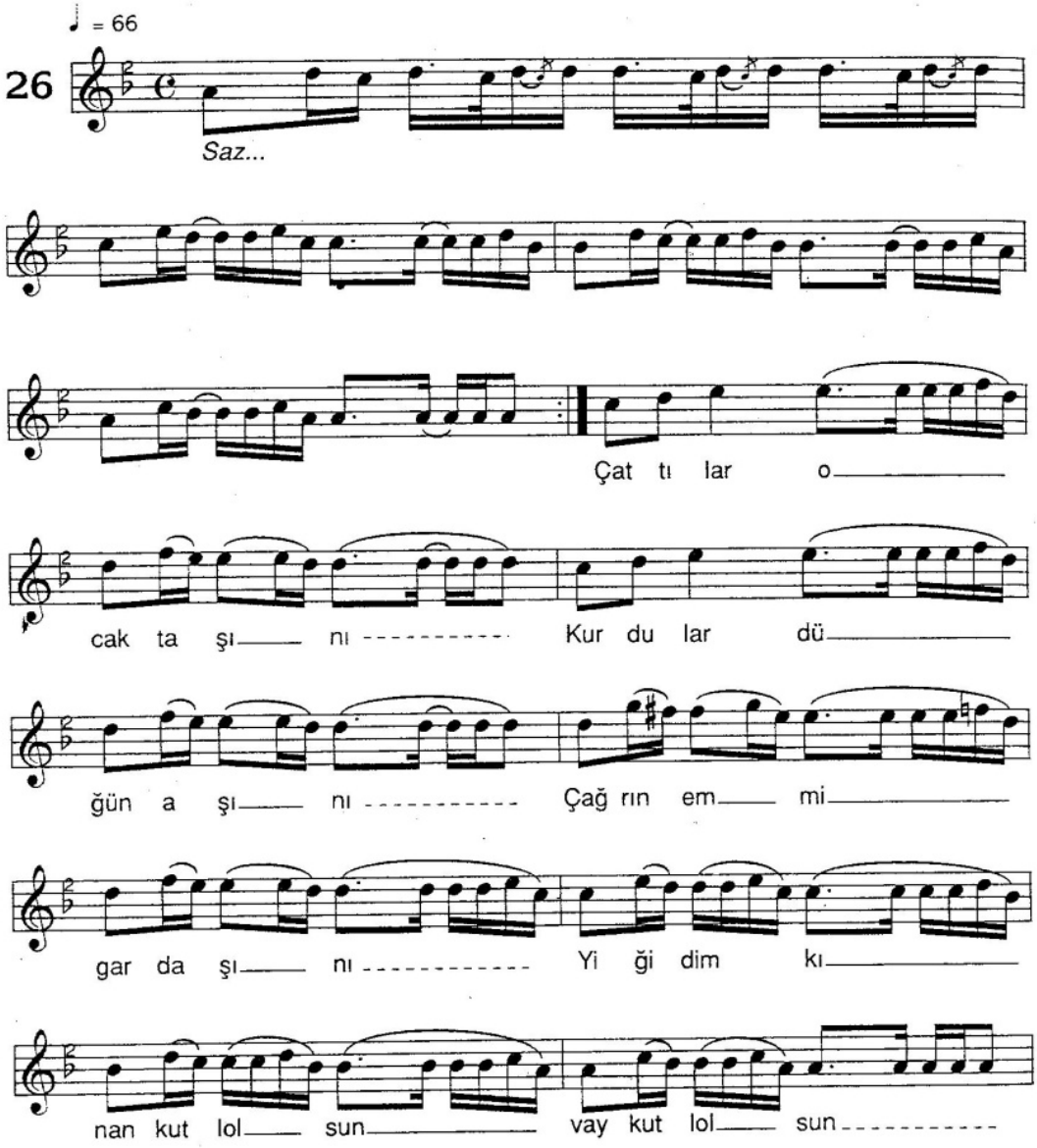
Nail Tan - Salih Turhan

"Çankırı Halk Müziği"

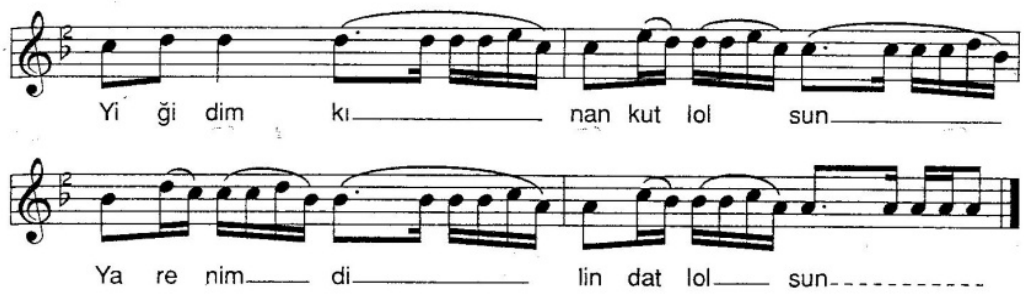

-1-
Çattılar ocak taşını
Kurdular düğün aşını
Çağırın emmi gardaşını
Yiğidim kınan kutlolsun vay kutlolsun
Yarenim dilin datlolsun

-2-
Elim sundum astara
Elimi kesti destere
Mevlam şirinlik göstere
Yiğidim kınan kutlolsun vay kutlolsun
Yarenim dilin datlolsun

-3-
Biner atın iyisine
Gider yolun doğrusuna
Çağırın emmi dayısına
Yiğidim kınan kutlolsun vay kutlolsun
Yarenim dilin datlolsun

CENNETTE YUVANI KURDUN
(KINA TÜRKÜSÜ)

Yöresi: Kırşehir
Kaynak: Neşet Ertaş

Derleyen: Neşet Ertaş
Notalayan: Mehmet Kara
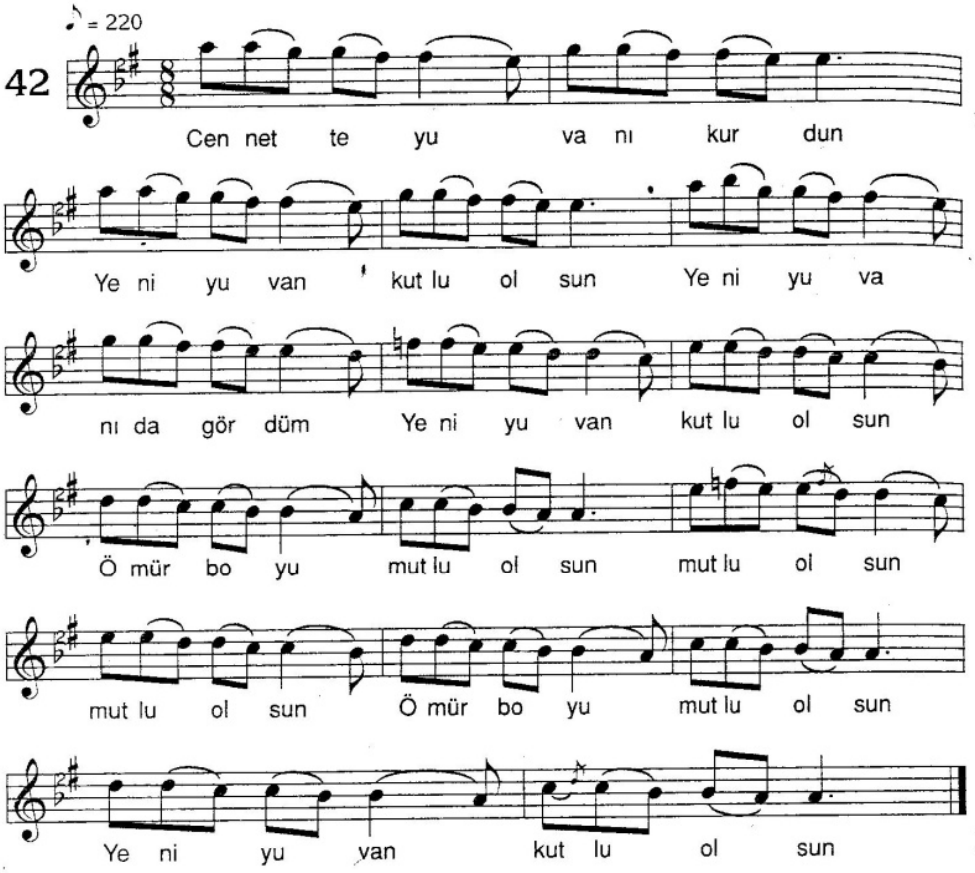
1.
Cennette yuvanı kurdun
Yeni yuvan kutlu olsun
Yeni yuvanı da gördüm
Yeni yuvan kutlu olsun
Ömür boyu mutlu olsun

2.
Ben suçlarımı biliyom
Hem ağlıyom hem gülüyom
Sana mutluluk diliyom
Yeni yuvan kutlu olsun
Ömür boyu mutlu olsun

"Kırşehir Halk Müziği"

ANAM KİRMENİNİ ALSIN ELİNE
(KINA HAVASI)

Yöresi: Kırşehir - Mucur
Kaynak: Abdullah Gündüz

Derleyen: Abdullah Gündüz
Notalayan: Erdem Çalışkanel
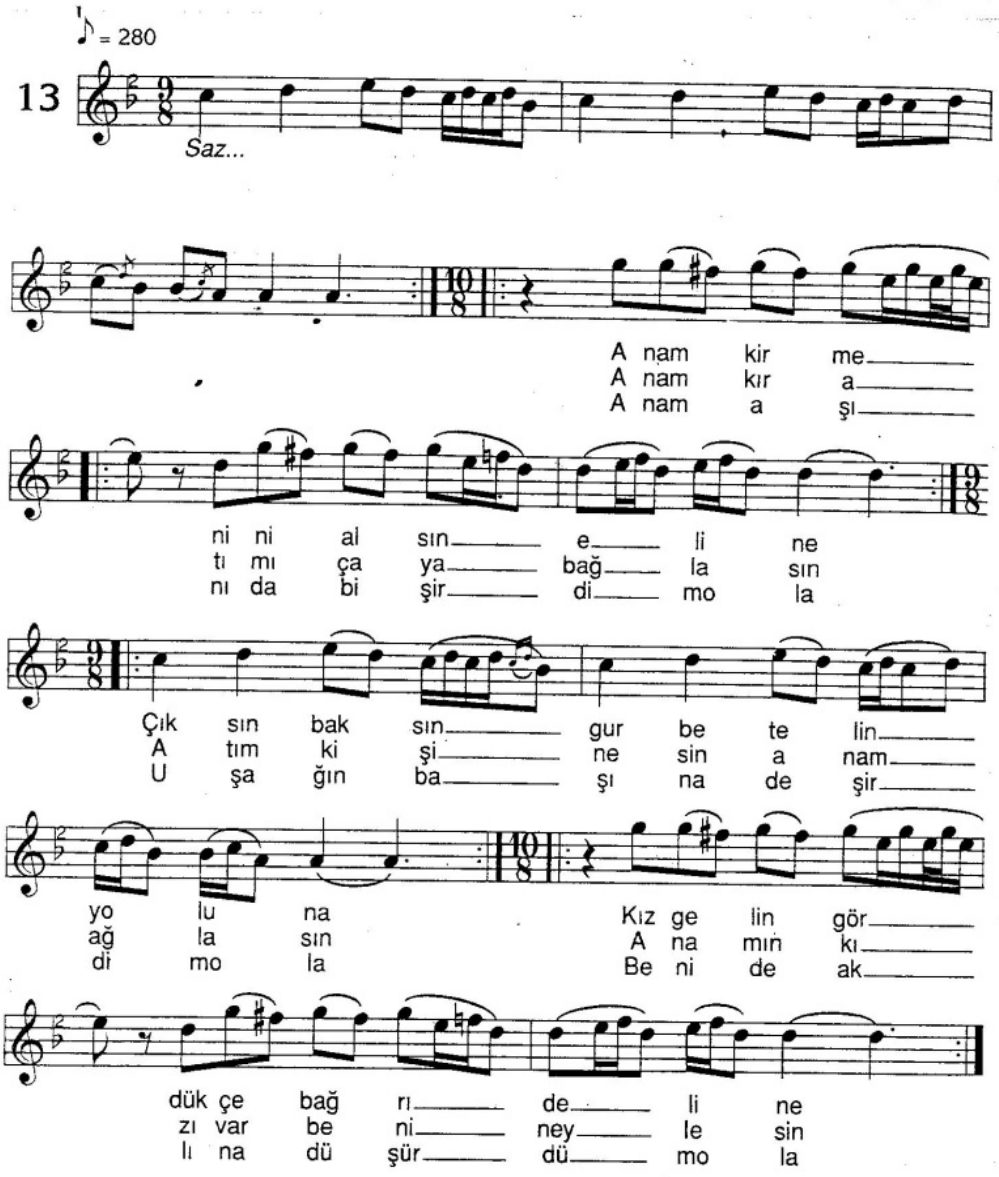
"Kırşehir Halk Müziği"
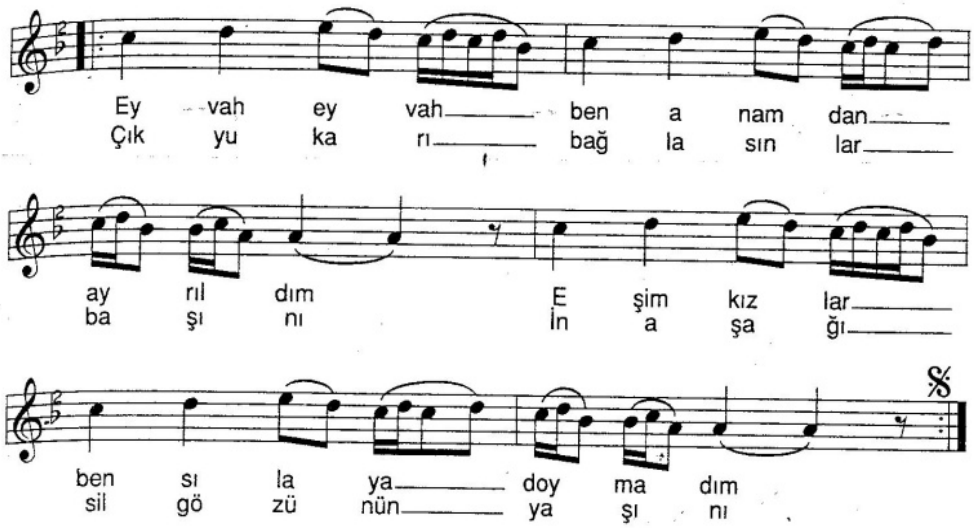
1.
Anam kirmenini alsın eline
Çıksın baksın gurbet elin yoluna
Kız gelin gördükçe bağrı deline
Eyvah eyvah ben anamdan ayrıldım
Eşim kızlar ben sılaya doymadım
Çık yukarı bağlasınlar başını
İn aşağı sil gözünün yaşını

2.
Anam kır atımı çaya bağlasın
Atım kişinesin anam ağlasın
Anamın kızı var beni neyleşin
-Bağlantı-

3.
Anam aşını da bişirdi m'ola
Uşağın başına deşirdi m'ola
Beni de aklına düşürdü m'ola
-Bağlantı-

4.
İnci ile mercan dizem dişine
İndin gittin gurbet elin içine
Allah yazdı kız anayın suçu ne
-Bağlantı-

5.
Yengem geldi çayırlığa düzendi
Yeşil kınam altın tasta özendi
Kınayı görünce benzim bozardı
-Bağlantı-

"Kırşehir Halk Müziği"
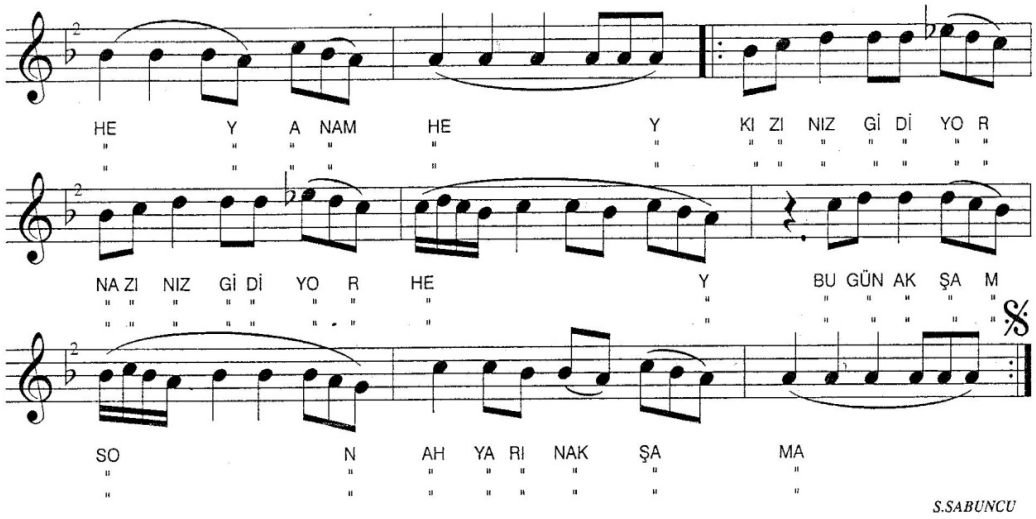
KINASINI KARDIM TASTA
(Kına Havası)

Kınasını kardım tasta hey anam hey
Oğlan evi pek heveste
Kızın evi kara yasta
Anasıda olmuş hasta hey anam hey

Kızınız gidiyor
Nazınız gidiyor
Bugün akşam son
Ah yarın akşam son

Evlerini ıssız koyan hey anam hey
Testiyide susuz koyan
Babasını kızsız koyan
Anasını öksüz koyan hey anam hey

Kızınız gidiyor
Nazınız gidiyor
Bugün akşam son
Ah yarın akşam son

DAĞDAN KESTİM FINDIĞI
(KADIN KINA HAVASI)

Yöresi: Çankırı
Kaynak: Yusuf Şehirlioğlu
Hakkı Yılmaz

Derleyen: Muzaffer Sarısözen
Notalayan: Muzaffer Sarısözen
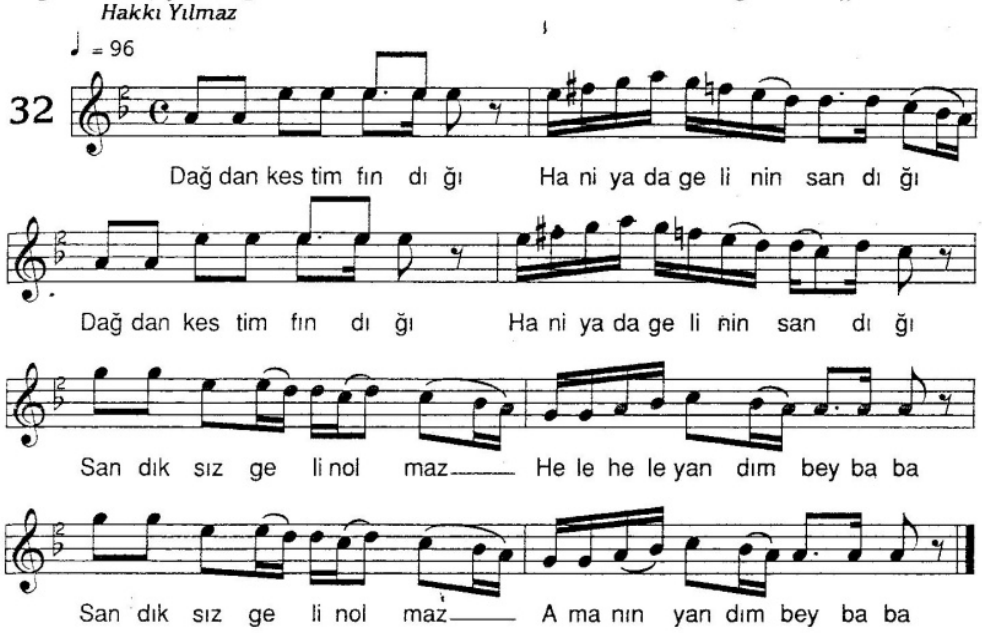
-2-

Dağdan kestim meşeyi
Haniya da gelinin döşeği
Döşeksiz gelin olmaz
Hele hele yandım bey baba
Döşeksiz gelin olmaz
Amanın yandım bey baba

-3-

Dağdan kestim tutağı
Haniya da gelinin yatağı
Yataksız gelin olmaz
Hele hele yandım bey baba
Yataksız gelin olmaz
Amanın yandım bey baba

-4-

Dağdan kestim ardıcı
Haniya da gelinin sağdıcı
Sağdıçsız gelin olmaz
Hele hele yandım bey baba
Sağdıçsız gelin olmaz
Amanın yandım bey baba

Nail Tan - Salih Turhan *"Çankırı Halk Müziği"*
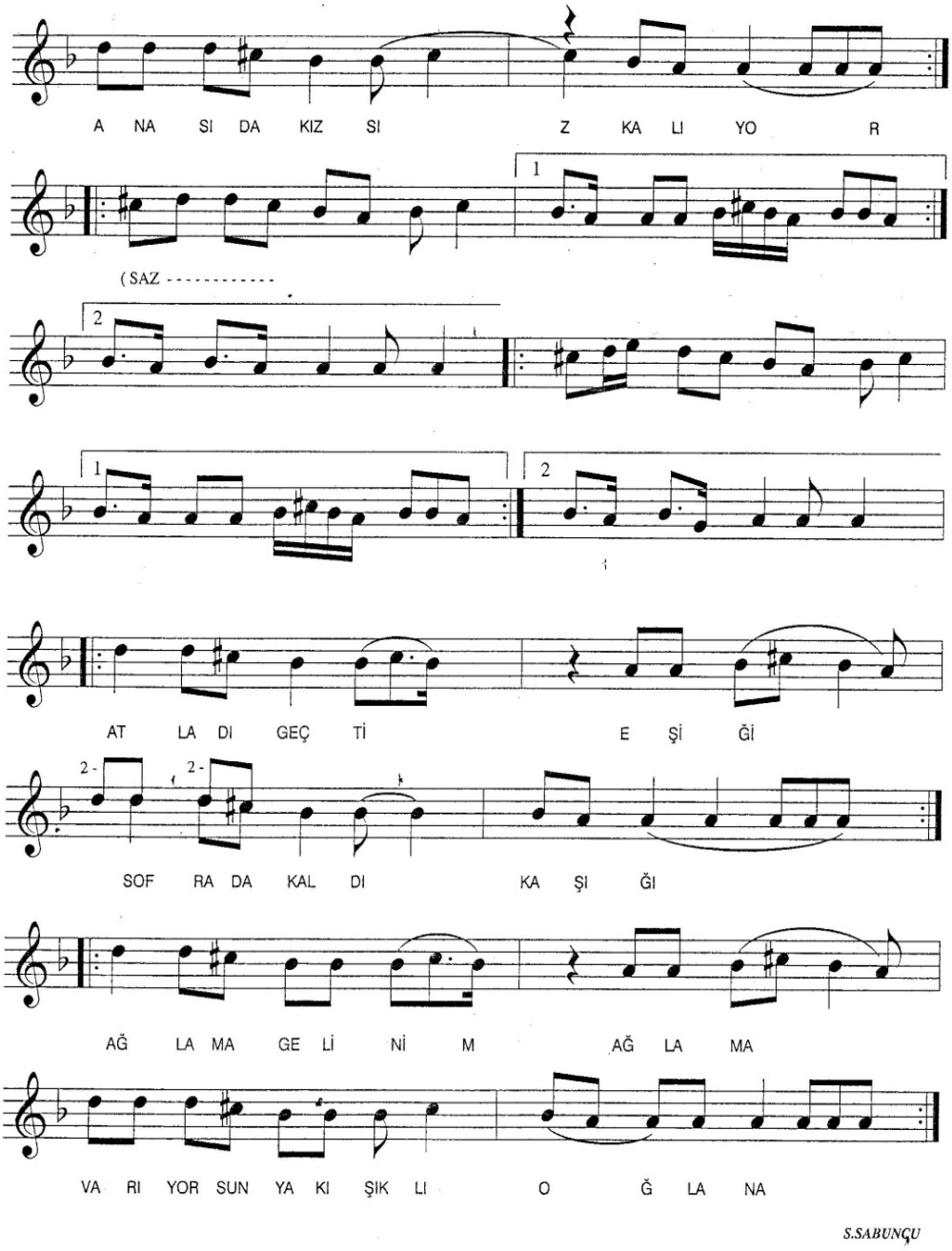
A NA SI DA KIZ SI Z KA LI YO R
(SAZ ----------
AT LA DI GEÇ Tİ E Şİ Ğİ
SOF RA DA KAL DI KA Şı Ğı
AĞ LA MA GE Lİ Nİ M AĞ LA MA
VA RI YOR SUN YA KI ŞIK LI O Ğ LA NA
S.SABUNÇU

"Raflara Koydum Fincanı (Kına Havası)" adlı türkü, Kültür Bakanlığı "Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü" (HAGEM)'nce 6 Mart 1996 tarihinde Bodrum-Yatağan (MUĞLA)'da yapılan halk kültürü saha araştırması sırasında Ahmet ÇAKIR ve Şanlıurfa Devlet Türk Halk Müziği Korosu Şefi Halil ATILGAN tarafından kaynak kişi Mehmet TOPÇUOĞLU'ndan derlenmiş olup, türkü kaynak kişinin sesinden ve sazından notaya alınmıştır

YÖRESİ	: Bodrum-Yatağan (MUĞLA)
KAYNAK KİŞİ	: Mehmet TOPÇUOĞLU
DERLEYEN	: Ahmet ÇAKIR / Halil ATILGAN
DERLEME TARİHİ	: 6 Mart 1996
HAGEM ARŞİV YER NO	: B.96.0141
NOTAYA ALAN	: Halil ATILGAN
NOTAYA ALINDIĞI TARİH	: 1996
İNCELEME TARİHİ	: 1996

RAFLARA KOYDUM FİNCANI
(Kına Havası)
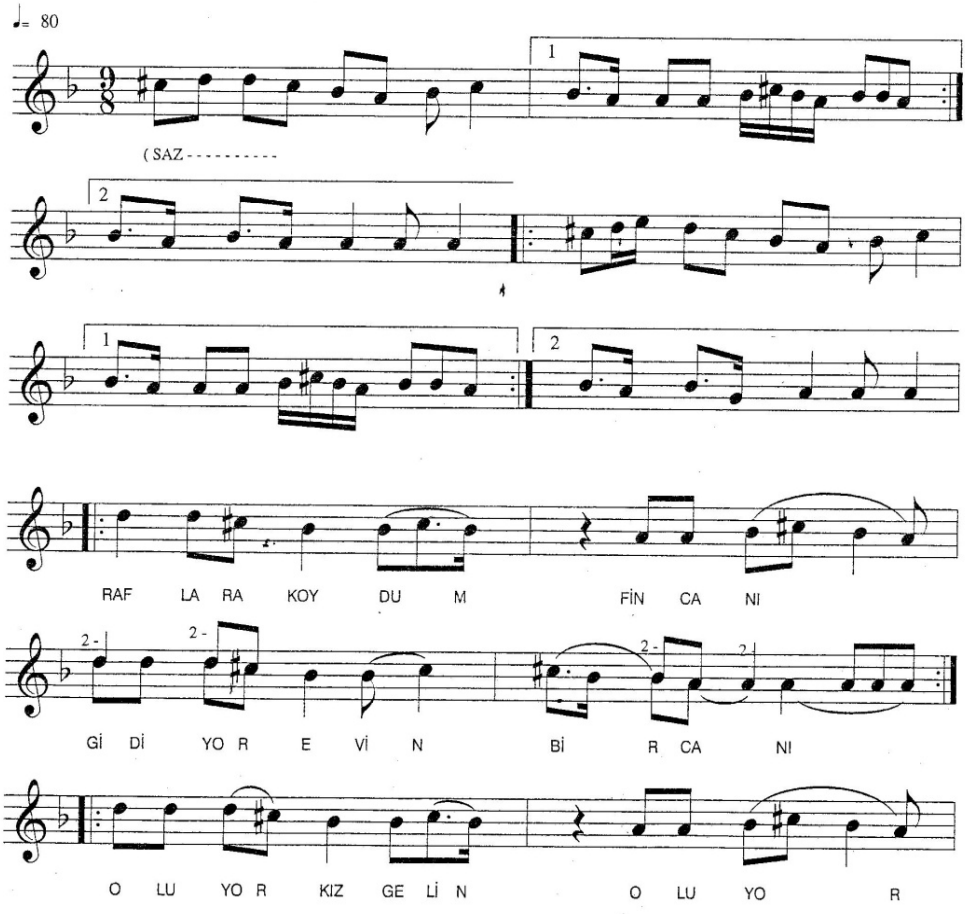
KINABAŞI ÖVME TÜRKÜSÜ: Der: HAMDİ ULUSOY
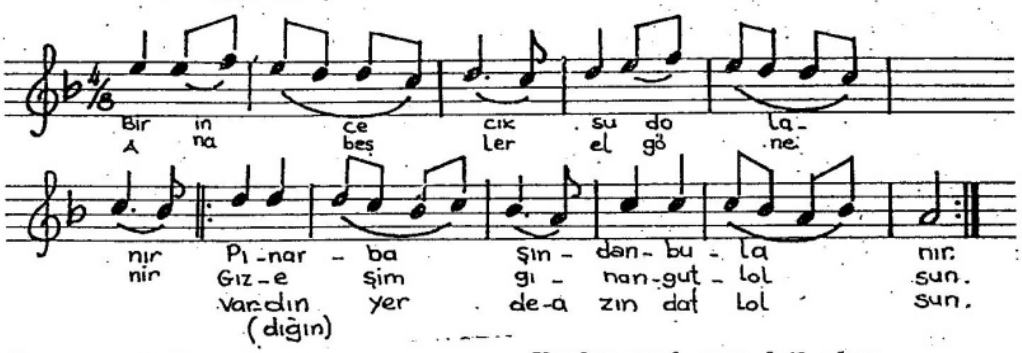
Ben varamam, ben varamam
Ben bacımdan ayrılamam,
Gız eşim, kınağ gutlolsuğ,
Vardın yerde, azın datlı olsuğ (n).
Çarın gelsiğ yengesini,
Yaksın ayrılık kınasını,
Ben varamam, ben varamam
Ben görümüm (görümce) den ayrılamam.

Gız eşim, kınağ gutluolsuğ
Vardın yerde azın datlı olsun.
Çarın gelsiğ halasını,
Yaksığ ayrılık kınasını,
Ben varamam ben varamam,
Ben yeenimden ayrılamam,
Gız eşim kınan gutlu olsun,
Vardın yerde azın datlı olsun.
Çarın gelsin dezesini
Yaksın ayrılık kınasını
Ben varırım, ben varırım
Yenimin kınasını yakarım,
Gız eşim kınan gutlu olsuğ
Vardın yerde azın datlı olsun.
Gamga yanar ferimolur,
Ösüz gızlar gelinmi olur.
Olsa bile yerim olur,
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.
Bir incecik yol dolanır,
Gızın cezvası bulanır,
Güççük evi ısız goydun,
Böyük evi susuz goydun.
Gız eşim kınan gutlu olsun,
Vardın yerde azın datlı olsun.
Ağam hasta, ağam hasta,
Su veririm altın tasta,
Bu evleri yapan usta,
Böyle olsun diye mi yapdı,
Gız eşim kınan kutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.
Çatdılar ocak daşını,
Furdular düün aşını,
Gız alatma gardaşını,
Silin gızın göz yaşını,
Gız eşim kınan kutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.
İzmirden kınan mı geldi?
Gız seni anan mı verdi?
Ya dolanır ya dolanır,
Sabah olsun ayrılalım.
Gız eşim gınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.
Atladı geçdi eşiği,
Sofrada galdı gaşığı.
İşde goyup gediyorum,
Böyük evin yakışığı,
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun
Sahana goydum balı,
Üstüne örtdüm alı,
Anasının oğul balı,
Babasının gonca gülü,
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.
Bülbül gelir seke seke,
Gulaanda altın küpe
Ben bacımı gelin etdim,
Bozantı'dan daha öte.
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.
Tarlıya sovan ekerler,
Etrafına çit çekerler,
Gelin olacak gızın
Eline kına yakarlar.
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.
Yunak yuducaan daşlar,
Gölgelenir gabağaclar.

AMCAYA SİTEM

Safranbolu
S.Y.A.
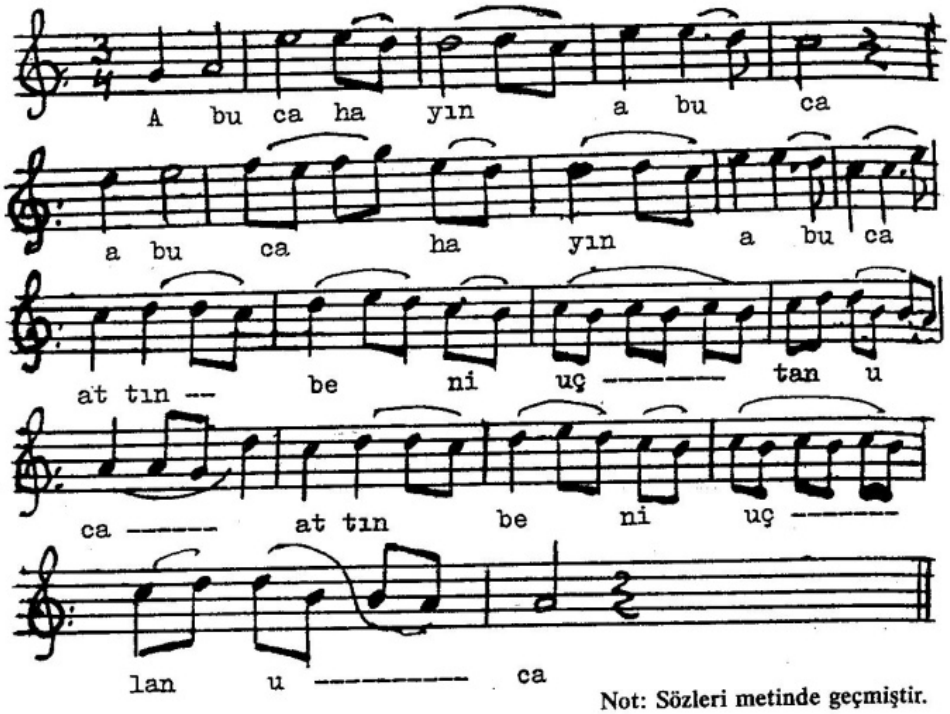
Not: Sözleri metinde geçmiştir.

GELİN AĞLATMA HAVASI
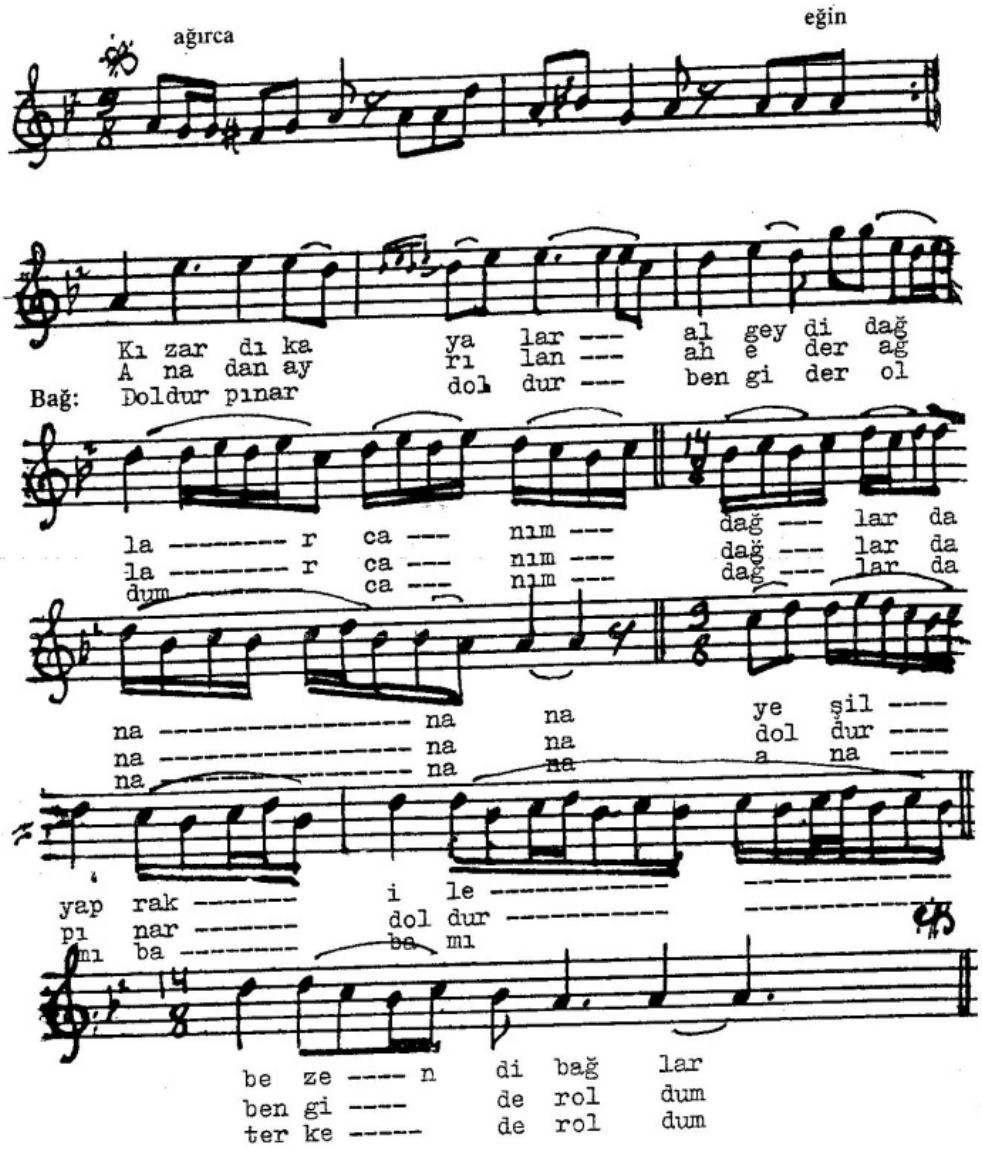
Kızardı kayalar al geydi dağlar canım dağlarda
Yeşil yaprak ile bezendi bağlar nanana
Anadan ayrılan ah eder ağlar
Doldur pınar doldur ben gider oldum.
Doldur pınar doldur ben gider oldum
Anamı babamı terkeder oldum

Altun tas içinde kınam ezildi
Gümüş tarak ile zülfüm çözüldü
Benim yazım yadellere yazıldı
Doldur pınar doldur ben gider oldum
Doldur.....

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI 1923 İL HALK KÜTÜPHANESİ

"Kınasını Kardım Tasta" (Kına Havası)" adlı türkü, Kültür Bakanlığı "Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü" (HAGEM)'nce 6 Mart 1996 tarihinde Muğla iline bağlı Bodrum-Yatağan ilçesinde yapılan saha araştırması sırasında Ahmet ÇAKIR ve Şanlıurfa Devlet Türk Halk Müziği Korosu Şefi Halil ATILGAN tarafından kaynak kişiler Rasim ERİŞ ve Mehmet TOPÇUOĞLU'dan derlenmiş olup, türkü kaynak kişi Rasim ERİŞ'in keman'ı ile birlikte Mehmet TOPÇUOĞLU'nun seslerinden notaya alınmış olup, Türkü farklı tarihlerde kaynak kişilerden derlenmiştir.

YÖRESİ	: Bodrum-Yatağan (MUĞLA)
KAYNAK KİŞİ	: Rasim ERİŞ(Keman) / Mehmet TOPÇUOĞLU(Ses)
DERLEYEN	: Ahmet ÇAKIR / Halil ATILGAN
DERLEME TARİHİ	: 06 Mart 1996
HAGEM ARŞİV YER NO	: B.96.0141
NOTAYA ALAN	: Halil ATILGAN
NOTAYA ALINDIĞI TARİH	: 1996
İNCELEME TARİHİ	: 1997

KINASINI KARDIM TASTA
(Kına Havası)
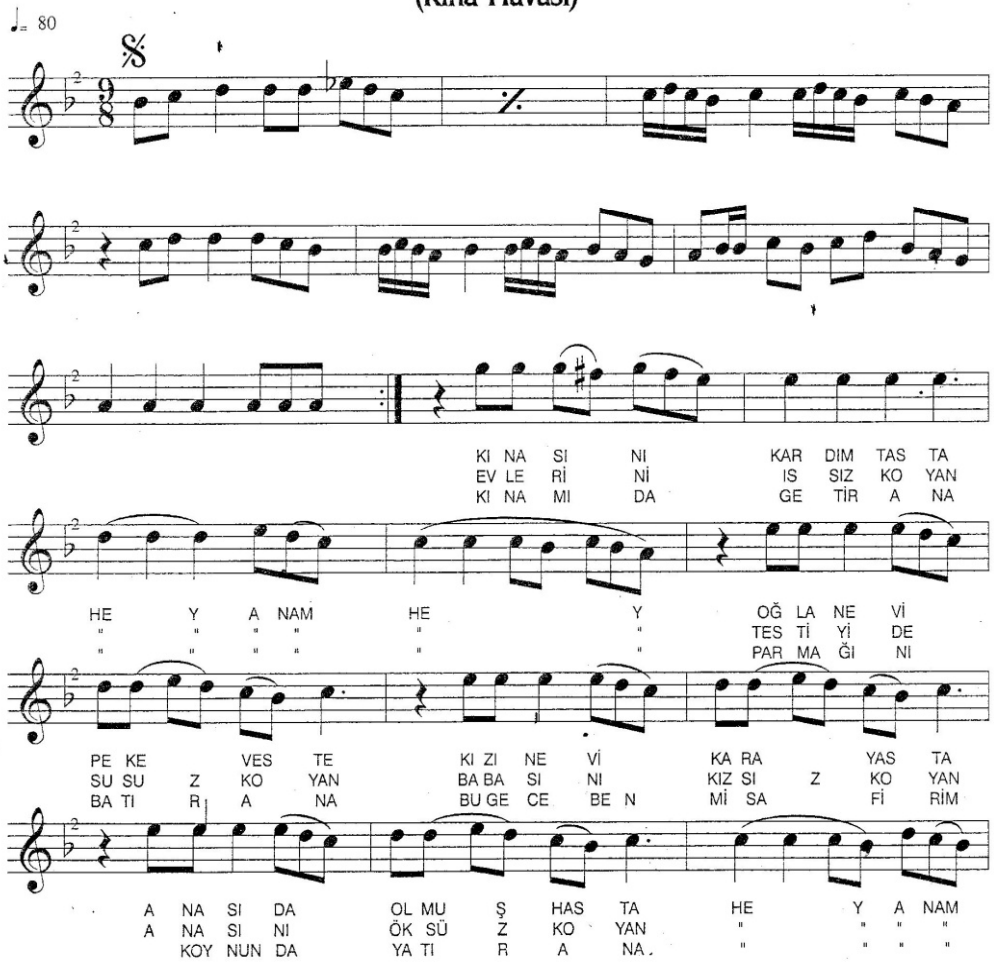
"Ayağına Giymiş Nurdan Nalini (Gelin Ağlatma Havası)" adlı türkü, Kültür Bakanlığı "Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü" (HAGEM)'nce 28. 10. 1996 tarihinde Çorum iline bağlı Ortaköy ilçesinde yapılan saha araştırmasında Folklor araştırmacısı Tanju OZANOĞLU tarafından kaynak kişi Seher ÖZDEMİR'den derlenmiş olup, türkü kaynak kişinin sesinden notaya

YÖRESİ	: Ortaköy (ÇORUM)
KAYNAK KİŞİ	: Seher ÖZDEMİR
DERLEYEN	: Tanju OZANOĞLU
DERLEME TARİHİ	: 28. 10. 1996
HAGEM ARŞİV YER NO	: B.96.0295
NOTAYA ALAN	: Tanju OZANOĞLU
NOTAYA ALINDIĞI TARİH	: 1997
İNCELEME TARİHİ	: 1997

AYAĞINA GİYMİŞ NURDAN NALİNİ
(Gelin Ağlatma Havası)

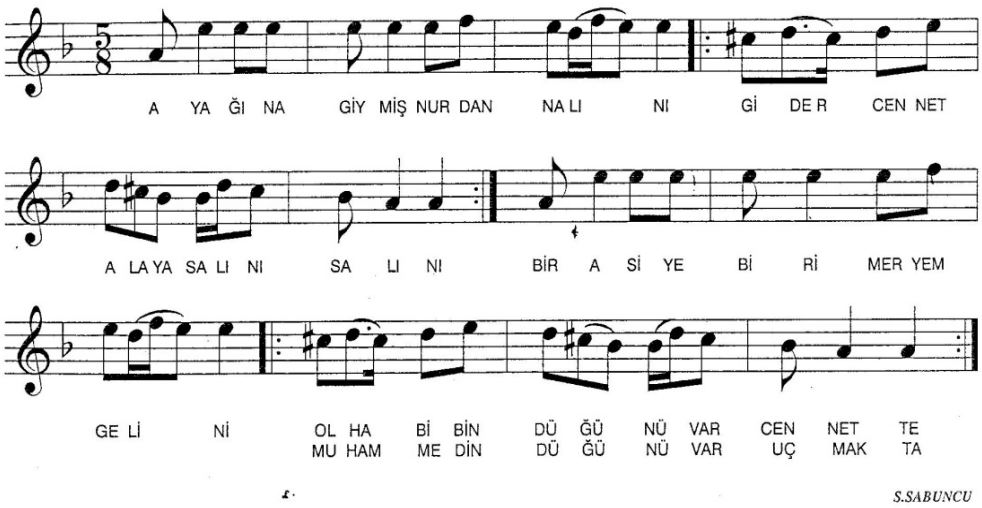

S.SABUNCU

Haydi ey yarenler biz de varalım.
Ebubekir sadıç olmuş görelim.
Yerli yerince de dürüverelim.

Ol habibin dügünü var cennette.
Muhammed'in düğünü var uçmakta.

Uçmak: Cennet

KÂBEM*

Safranbolu
S.Y.A.

ağırca
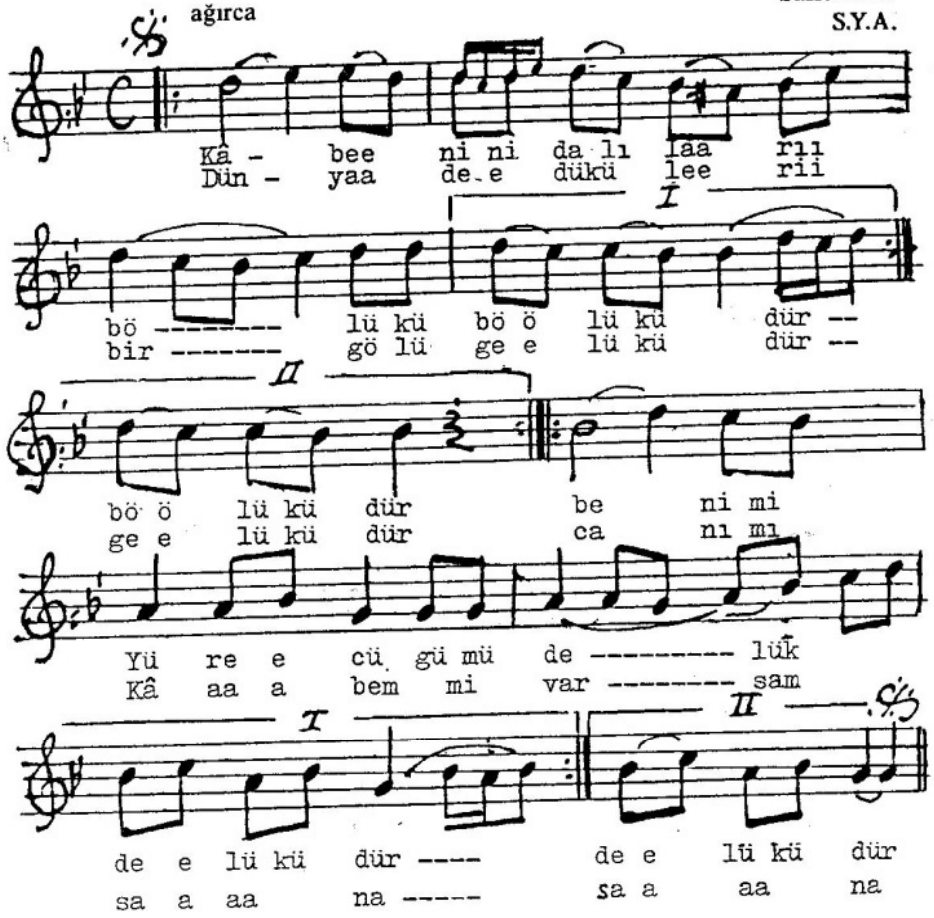
* Sözleri metinde geçmiştir.

KINA HAVASI

Afyonkarahisar
özel arşiv
S.Y.A.

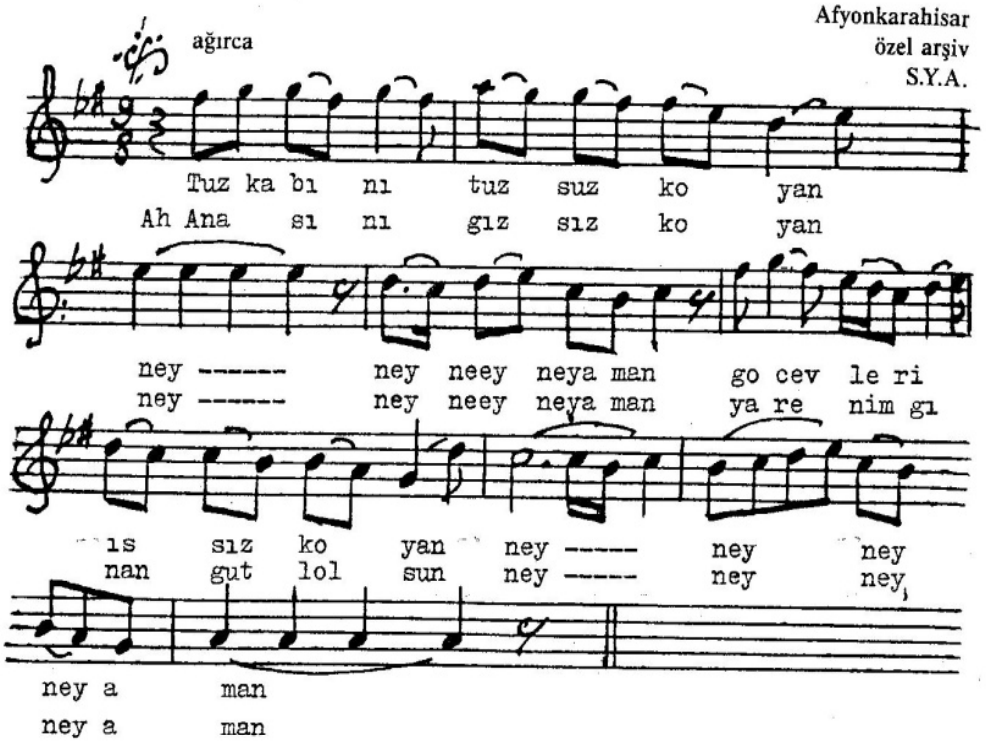

Gınası yoğrulur tasta ney
Gız anası kara yasta ney
Oğlan evi pek heveste ney
Yarenim gınan kutlolsun ney
Şurada dirliğin tatlolsun ney

Gaya dibi garumcalı ney
Yanı çifte gorumceli ney
Hem dayılı hem amcalı ney
Gelinim.....

ESKİ KINA (Pingan Havası)
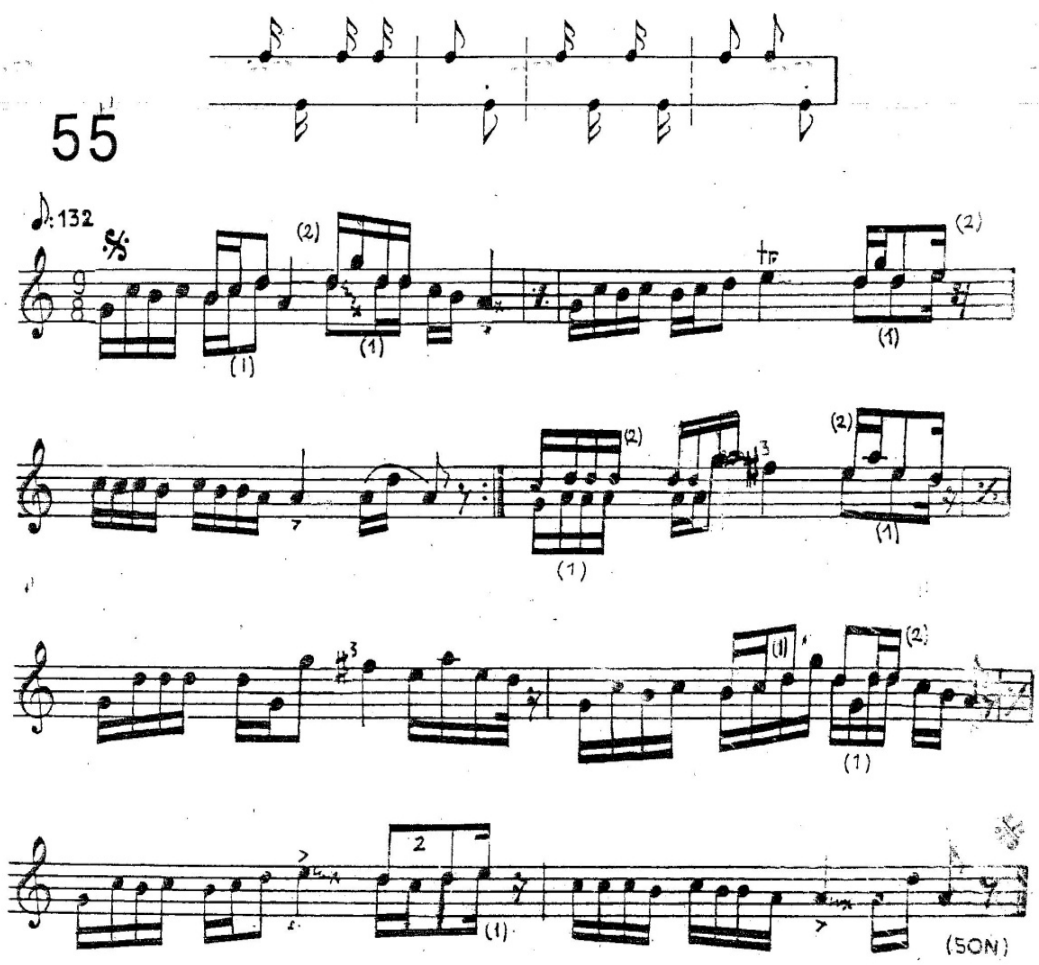
(1) Yazılı yer birincide
(2) Yazılı yer ikinci tekrar (dönüş) da icra edilir.

SEN AĞLA BACIM (Kına Havası)

54
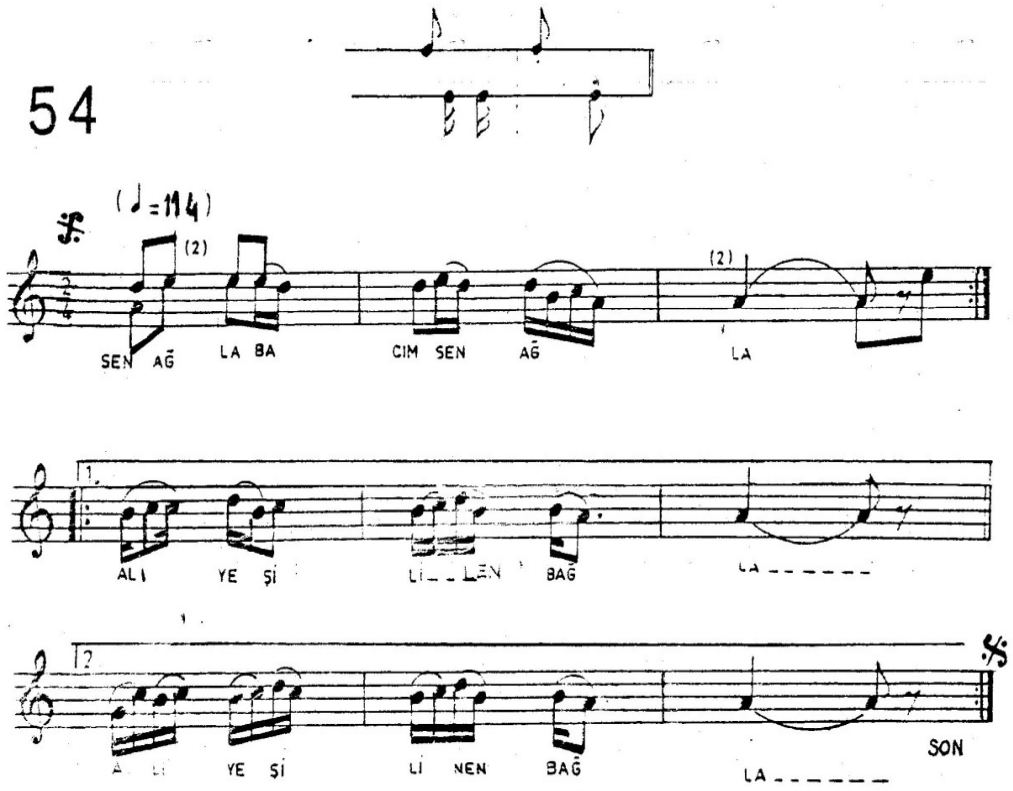
BOHÇA GELİN

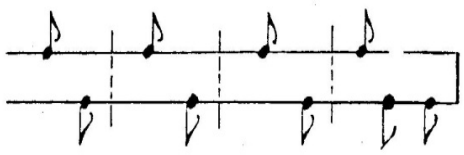

53

(♩=112)
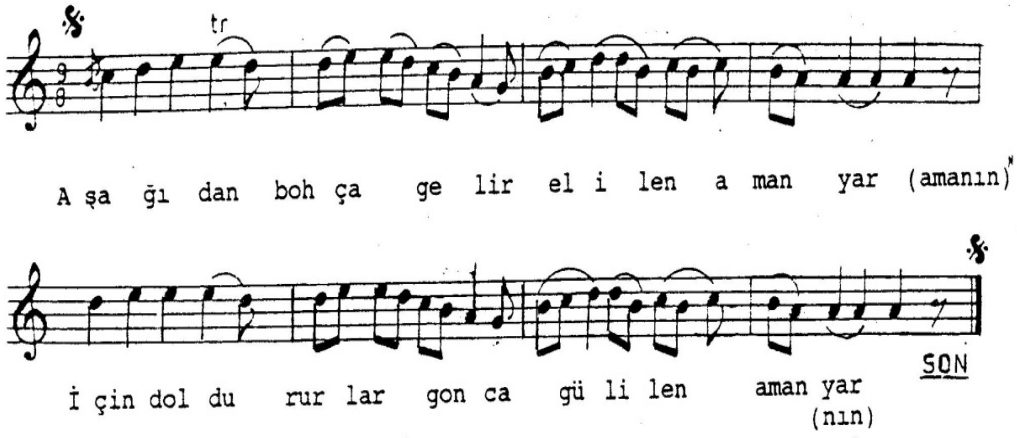
GINAYA GEL (Re üzerinde)
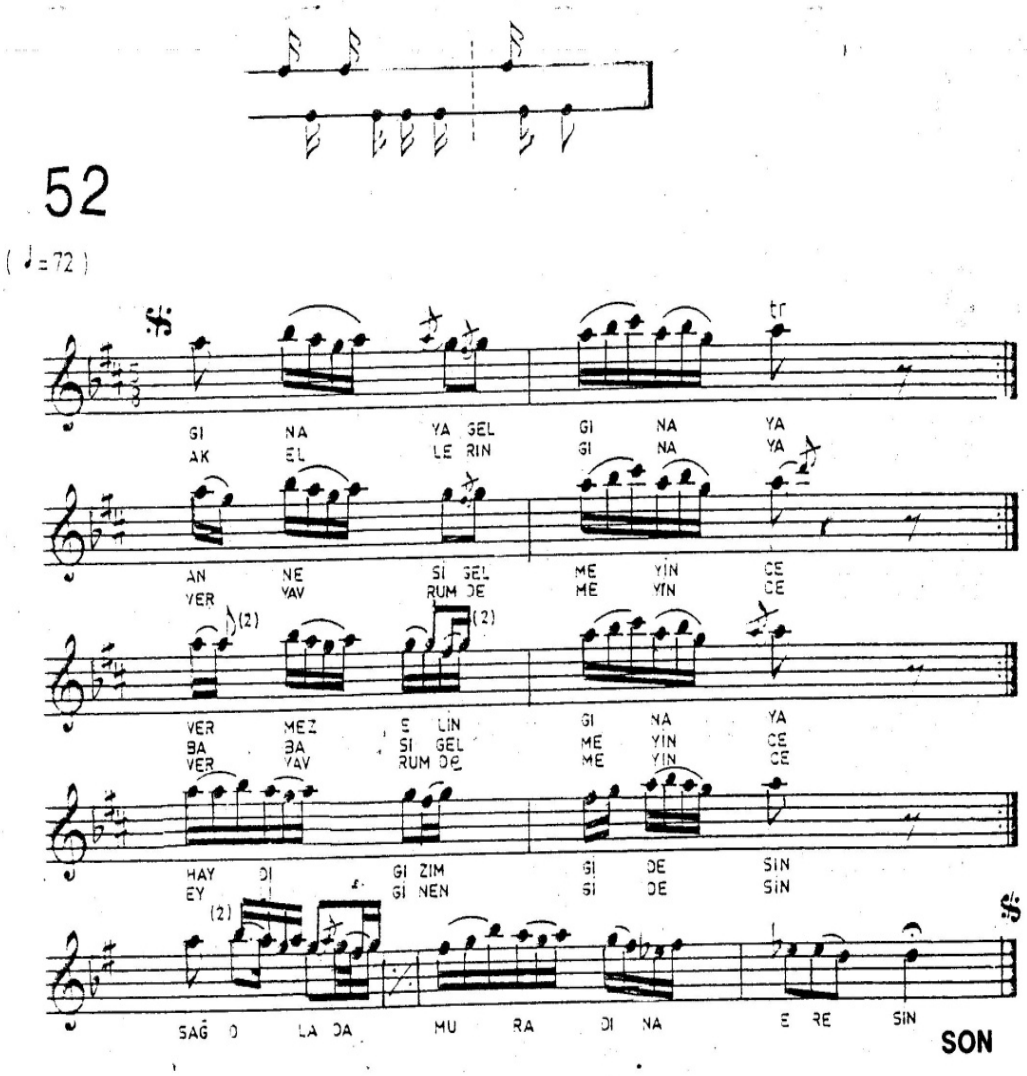
GINAYA GEL

(La üzerinde)

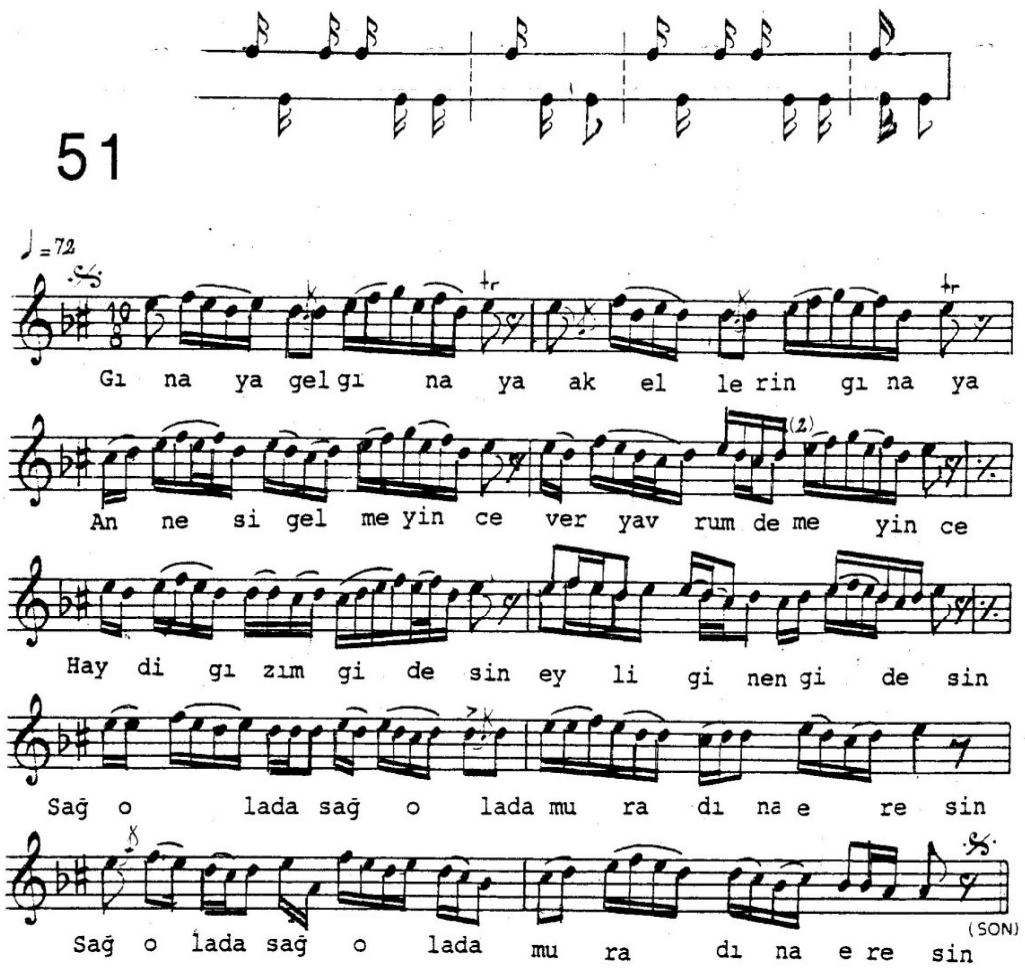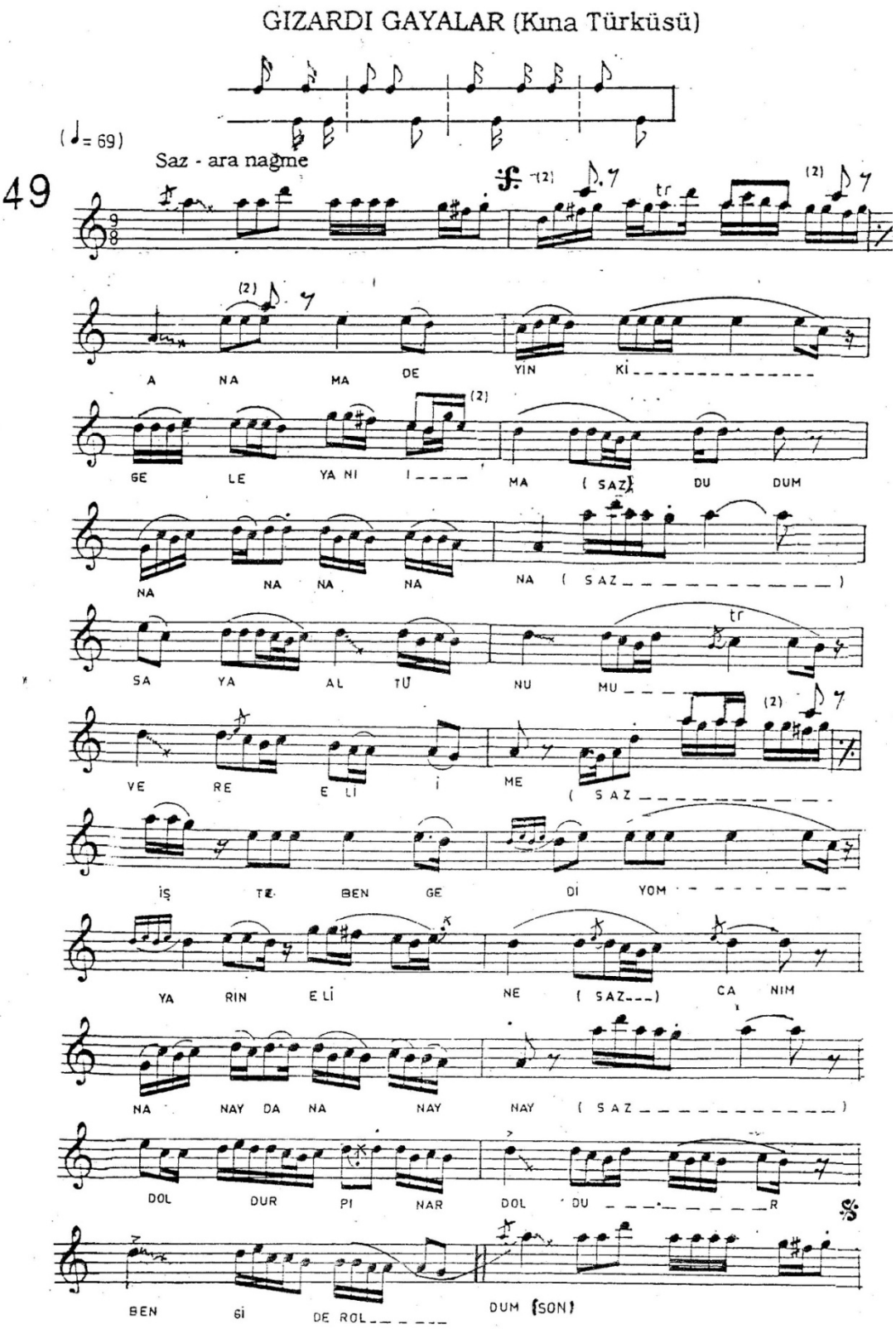

GIZARDI GAYALAR (Kına Türküsü)
(♩= 69)
Saz - ara nağme
49
A NA MA DE YIN Kİ
GE LE YA NI İ MA (SAZ) DU DUM
NA NA NA NA NA (SAZ)
SA YA AL TÜ NU MU
VE RE E Lİ İ ME (SAZ
İŞ TE BEN GE Dİ YOM
YA RIN E Lİ NE (SAZ) CA NIM
NA NAY DA NA NAY NAY (SAZ)
DOL DUR PI NAR DOL DU R
BEN Gİ DE ROL
DUM (SON)

KINABAŞI ÖVME TÜRKÜSÜ:

Der: HAMDİ ULUSOY
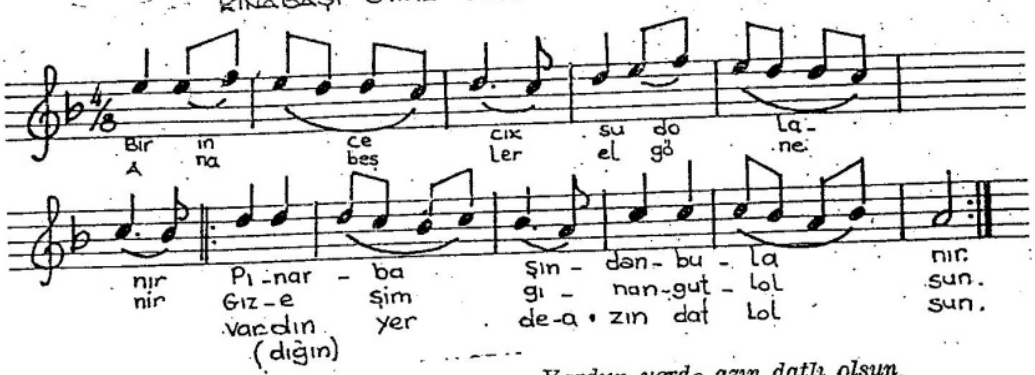
Ben varamam, ben varamam
Ben bacımdan ayrılamam,
Gız eşim, kınağ gutlolsuğ,
Vardın yerde, azın datlı olsuğ (n).

Çarın gelsiğ yengesini,
Yaksın ayrılık kınasını,
Ben varamam, ben varamam
Ben görümüm (görümce) den ayrılamam.

Gız eşim, kınağ gutlıolsuğ
Vardın yerde azın datlı olsun.

Çarın gelsiğ halasını,
Yaksığ ayrılık kınasını,
Ben varamam ben varamam,
Ben yeenimden ayrılamam,
Gız eşim kınan gutlu olsun,
Vardın yerde azın datlı olsun.

Çarın gelsin dezesini
Yaksın ayrılık kınasını
Ben varırım, ben varırım
Yenimin kınasını yakarım,
Gız eşim kınan gutlu olsuğ
Vardın yerde azın datlı olsun.

Gamga yanar ferimolur,
Ösüz gızlar gelinmi olur.
Olsa bile yerim olur,
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.

Bir incecik yol dolanır,
Gızın cezvası bulanır,
Güçcük evi ısız goydun,
Böyük evi susuz goydun.
Gız eşim kınan gutlu olsun,
Vardın yerde azın datlı olsun.

Ağam hasta, ağam hasta,
Su veririm altın tasta,
Bu evleri yapan usta,
Böyle olsun diye mi yapdı,
Gız eşim kınan kutlu olsun

Vardın yerde azın datlı olsun.
Çatdılar ocak daşını,
Furdular düün aşını,
Gız alatma gardaşını,
Silin gızın göz yaşını,
Gız eşim kınan kutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.

İzmirden kınan mı geldi?
Gız seni anan mı verdi?
Ya dolanır ya dolanır,
Sabah olsun ayrılalım.
Gız eşim gınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.

Atladı geçdi eşiği,
Sofrada galdı gaşığı.
İşde goyup gediyorum,
Böyük evin yakışığı,
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun

Sahana goydum balı,
Üstüne örtdüm alı,
Anasının oğul balı,
Babasının gonca gülü,
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.

Bülbül gelir seke seke,
Gulaanda altın küpe
Ben bacımı gelin etdim,
Bozantı'dan daha öte.
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.

Tarlıya sovan ekerler,
Etrafına çit çekerler,
Gelin olacak gızın
Eline kına yakarlar.
Gız eşim kınan gutlu olsun
Vardın yerde azın datlı olsun.

Yunak yuducaan daşlar,
Gölgelenir gabağaclar.

DERLEME BİLGİLERİ

"Kınan Kutlolsun Gelinim" adlı türkü Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve G Genel Müdürlüğü'nce 5 Mayıs 1990 tarihinde Kayseri'de yapılan halk kültürü saha araştır Savaş EKİCİ tarafından Pınarbaşı İlçesi Emeyil Köyü'nde köy kadınlarından derlenmiştir.

Türkü yörede kına gecelerinde kadınların beraberce söylediği ve oynadığı bir kına türküsüdü

Bu türkü köy kadınlarının sesinden notaya alınmıştır.

YÖRESİ	:	KAYSERİ - PINARBAŞI - EMEYİL KÖYÜ
KAYNAK KİŞİ	:	KÖY KADINLARI
DERLEYEN	:	SAVAŞ EKİCİ
DERLEME TARİHİ	:	05.05.1990
HAGEM ARŞİV YER NO	:	B.90.0082
NOTAYA ALAN	:	ERDEM ÇALIŞKANEL
NOTAYA ALINDIĞI TARİH	:	1991
İNCELEME TARİHİ	:	16.09.1992

KINAN KUTLOLSUN GELİNİM

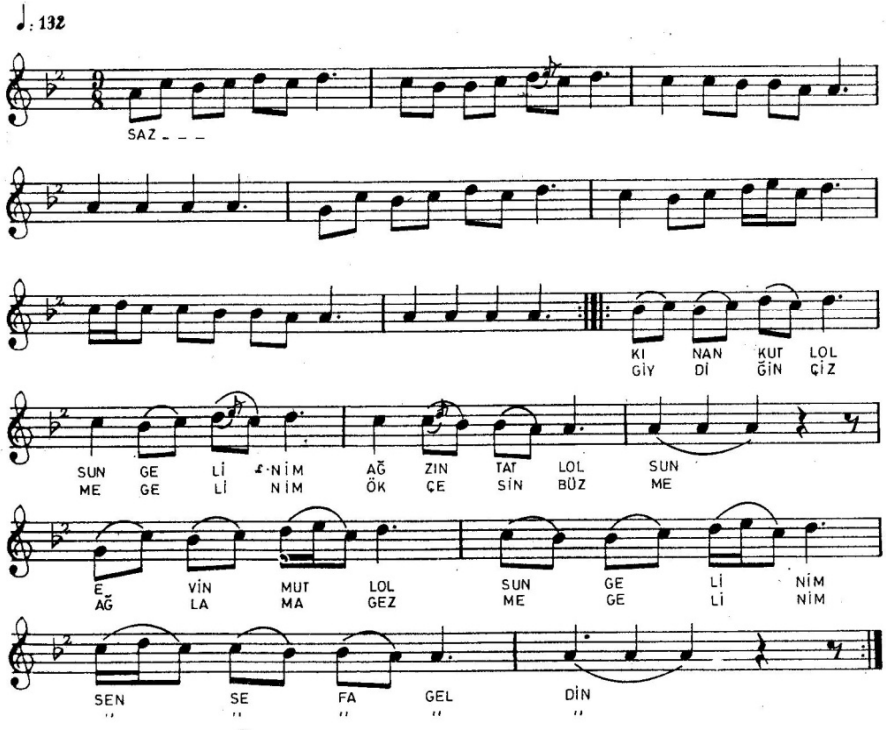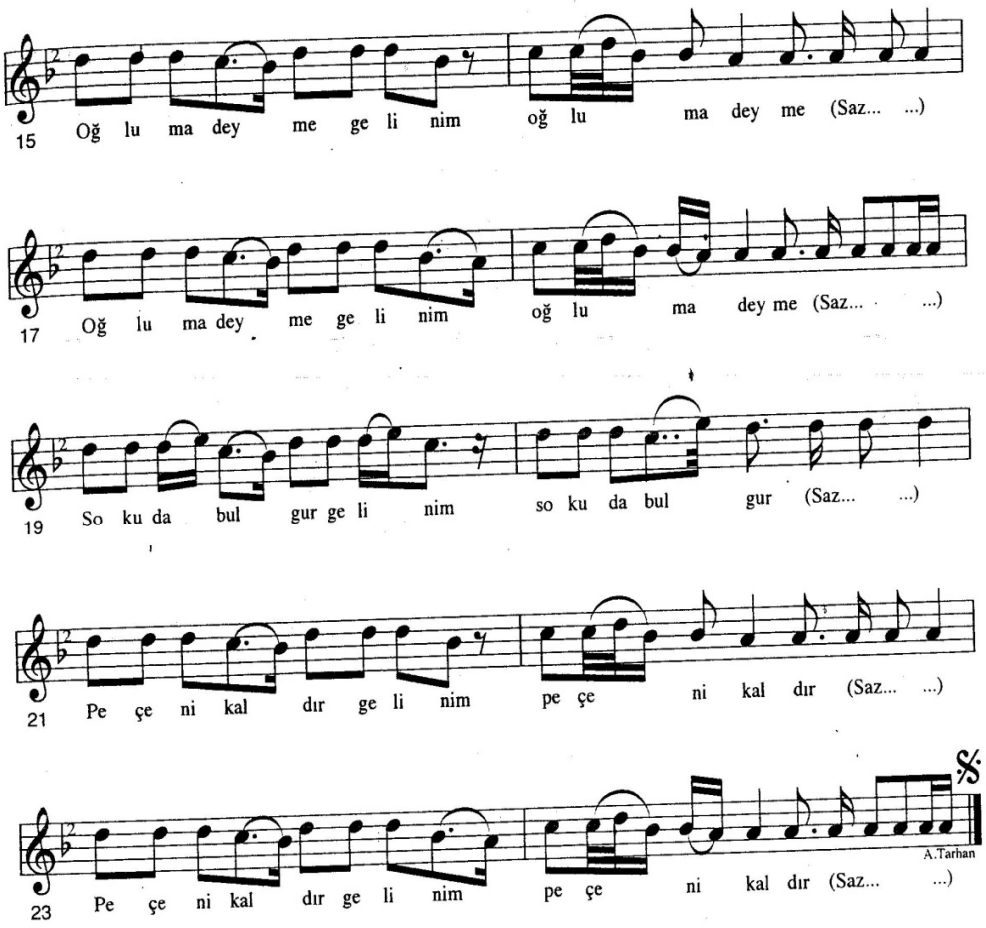

Giriş
Sokuda bulgur gelinim (sokuda bulgur)
Peçeni kaldır gelinim (peçeni kaldır)

1
Sokuda döğme gelinim sokuda döğme
Kendini öğme gelinim kendini öğme
Kendini öğme gelinim kendini öğme
Ezelden ahdım gelinim ezelden ahdım
Oğluma deyme gelinim oğluma deyme
Oğluma deyme gelinim oğluma deyme

Bağlantı
Sokuda bulgur gelinim sokuda bulgur
Peçeni kaldır gelinim peçeni kaldır
Peçeni kaldır gelinim peçeni kaldır

2
Sokuda kahve gelinim sokuda kahve
Mekanın sahra gelinim mekanın sahra
Mekanın sahra gelinim mekanın sahra
Nasıl dayansın gelinim nasıl dayansın
Güveyin kahra gelinim güveyin kahra
Güveyin kahra gelinim güveyin kahra
Bağlantı

3
Sokuda kahve gelinim sokuda kahve
Mekanın sahra gelinim mekanın sahra
Mekanın sahra gelinim mekanın sahra
Nasıl dayansın gelinim nasıl dayansın
Güveyin kahra gelinim güveyin kahra
Güveyin kahra gelinim güveyin kahra
Bağlantı

Yöre : Adana - Ceyhan - Kurtkulağı Köyü
Kaynak Kişi : Ali Rıza Önder

Derleyen : Erkan Sürmen
Derleme Tarihi 18.01.1969
Notalayan : Erkan Sürmen

SOKUDA BULGUR GELİNİM
(Gelin Ağlatma Türküsü)

♩= 105
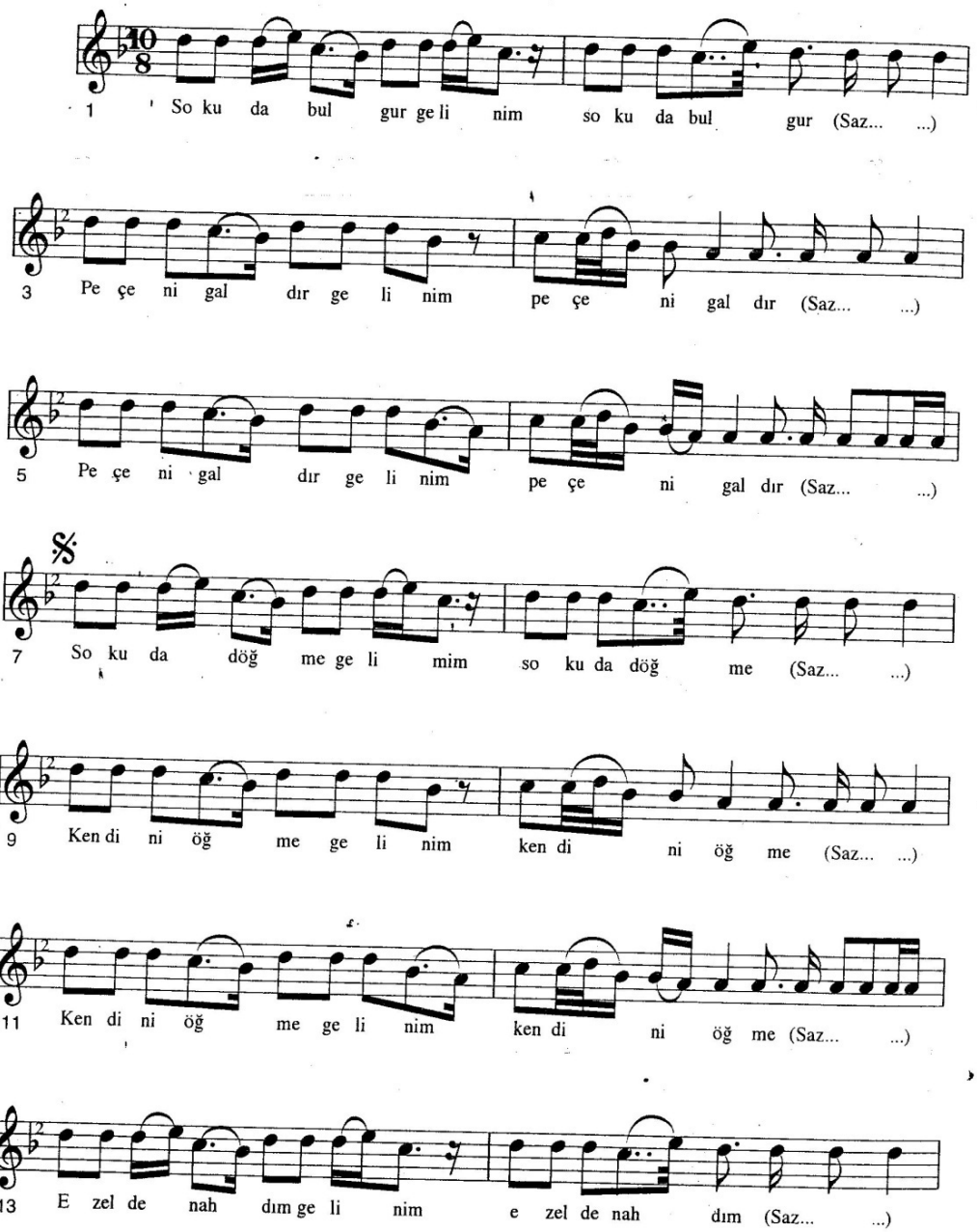
TRT Repertuarında Yer Alan Türkülerin Notaları

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR NO : 4440
İNCELEME TARİHİ : 11. 12. 2003

DERLEYEN
SEMİH ESİN

YÖRESİ
ADANA / Kozan

DERLEME TARİHİ

DEVECİOĞLU BAYIRINA
(KINA HAVASI)

KİMDEN ALINDIĞI
MEHMET AKIL
(Sarı Mehmet)

NOTAYA ALAN
SEMİH ESİN

SÜRESİ : ♩ = 76
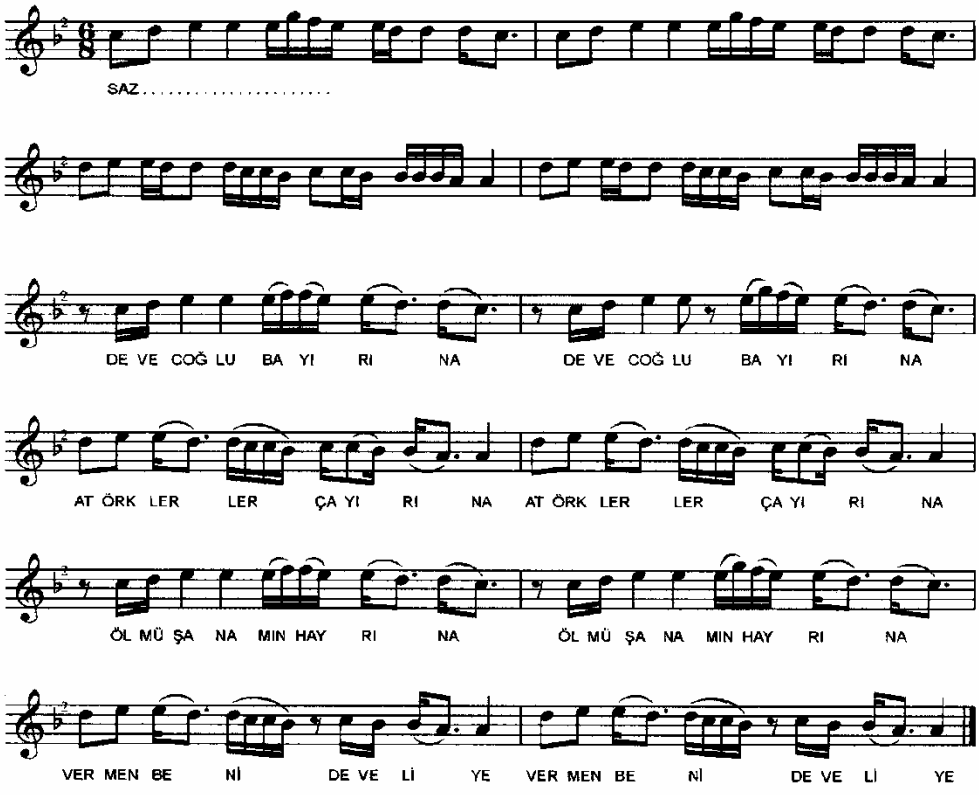
S. SABUNCU

- 1 -
DEVECİOĞLU BAYIRINA
AT ÖRKLERLER ÇAYIRINA
ÖLMÜŞ ANAMIN HAYRINA
VERMEN BENİ DEVELİ'YE

- 2 -
BABA EKİNİN BİTTİ Mİ?
KARDAŞ EKMEĞİN YETTİ Mİ?
EL KIZI KEYFİN YETTİ Mİ?
VERİN BENİ DEVELİ'YE

- 3 -
BOSTANA BİBER EKERLER
ONU KÖKÜNDEN ÇEKERLER
GURBET ELE GİDEN KIZIN
GÖZÜNE SÜRME ÇEKERLER

ÖRKLEMEK : Otlamak, salıvermek

T.R.T. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T.H.M. REPERTUAR NO: 4354
İNCELEME TARİHİ: 04. 04. 2003

DERLEYEN
HALDUN KARABUDAK

YÖRESİ
ÇANKIRI / Çerkeş

DERLEME TARİHİ
07. 05. 1989

HANİ ŞU GIZIN ANASI

(KINA HAVASI)

KİMDEN ALINDIĞI
MEHMET ÇELEN
SAADETTİN BİLGİN

NOTAYA ALAN
HALDUN KARABUDAK

SÜRESİ: ♪ = 124
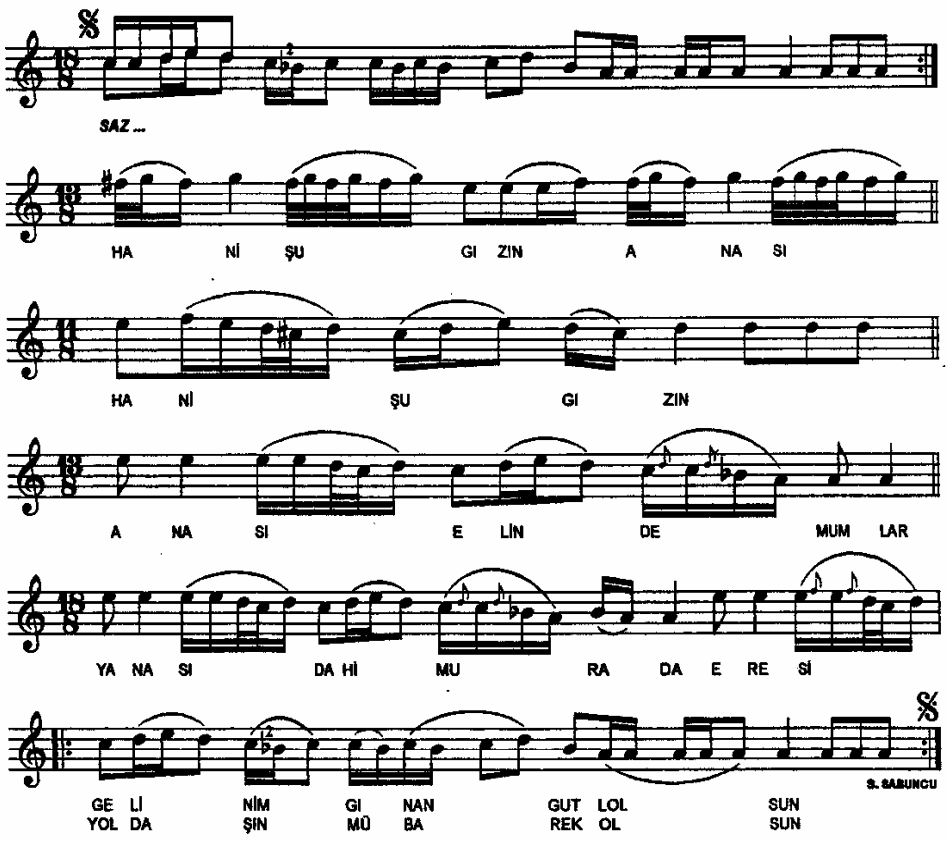
-1-

ELİMİ SUNDUM USTUNA
ELİMİ KESTİ USTURA
ALLAHIM ŞİRİN GÖSTERE

-2-

KIZ BABAN ŞEHRE VARDI MI
ALINAN MORUN ALDI MI
BU DA KIZIMIN DEDİ Mİ

- Bağlantı -

GELİNİM GINAN GUTLOLSUN
YOLDAŞIN MÜBAREK OLSUN

SUNMAK : Elini uzatmak, dokunmak
USTUN : Tavanın dayandığı duvara yatay çakılan tahtalar

KINAYA GEL KINAYA

"Kına Havası"

- 2 -

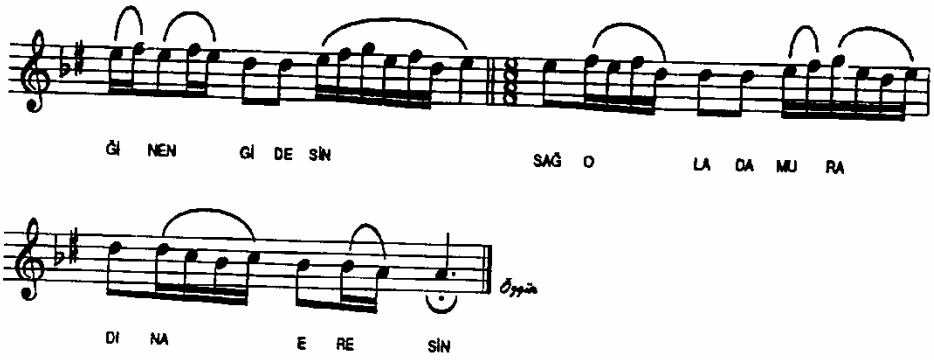

KINAYA GEL KINAYA
AK ELLERİN KINAYA
ANNESİ GELMEYİNCE
VER YAVRUM DEMEYİNCE
VERMEZ ELİN KINAYA
VERMEZ ELİN KINAYA

KINAYA GEL KINAYA
AK ELLERİN KINAYA
BABASI GELMEYİNCE
VER YAVRUM DEMEYİNCE
VERMEZ ELİN KINAYA
VERMEZ ELİN KINAYA

HAYDİ KIZIM EYLİĞİNEN GİDESİN
SAĞ OLA DA MURADINA ERESİN

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR No : 4244
İNCELEME TARİHİ : 02.02.2000

YÖRE
ERZİNCAN/Kemâliye

KAYNAK KİŞİ
BURHAN TARLABAŞI

SÜRE : ♪ = 92

KINAYA GEL KINAYA
"Kına Havası"

DERLEYEN
NİDA TÜFEKCİ

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
NİDA TÜFEKCİ
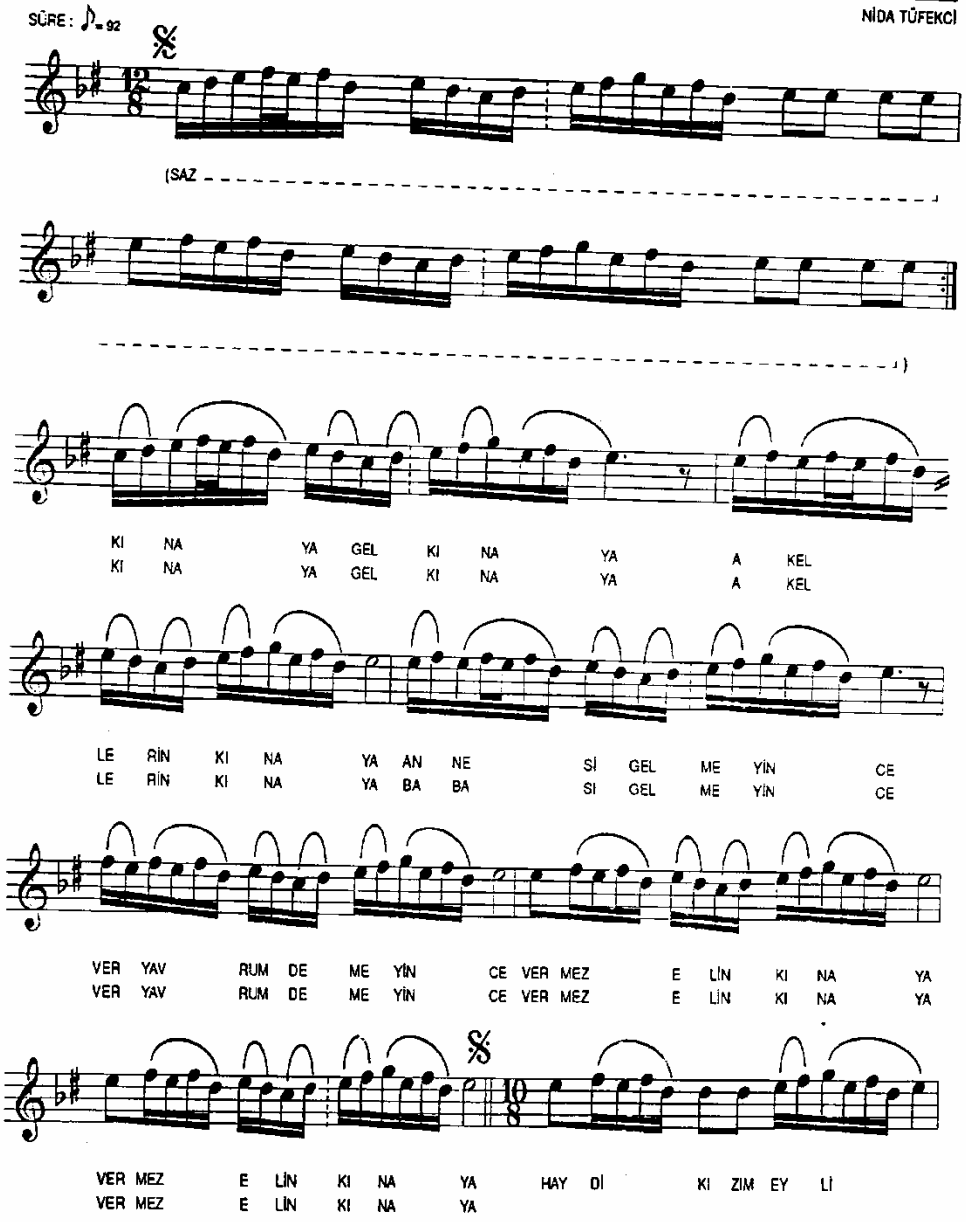
AYLEME GELİN AYLEME

(AĞIR OYUN HAVASI)

- 2 -
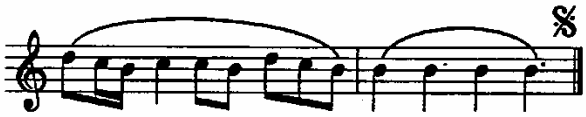
YE YEY
YE YEY
YE YEY

BAĞLANTI
AYLEME GELİN AYLEME
YOLCUYU YOLDAN EYLEME (HEY)

DAĞDAN KESERLER MEŞEYİ (HEY)
HANİ DE GELİNİN DÖŞEĞİ (HEY)

BAĞLANTI

DAĞDAN KESERLER URGANI (HEY)
HANİ DE GELİNİN YORGANI (HEY)

BAĞLANTI

DAĞDAN KESERLER FISTIĞI (HEY)
HANİ DE GELİNİN YASTIĞI (HEY)

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 4237
İNCELEME TARİHİ : 15.12.1999

YÖRE
BİLECİK/Kandilli Köyü

KAYNAK KİŞİ
NURİYE YILMAZ - FATMA KAR

AYLEME GELİN AYLEME

"Kına havası"

DERLEYEN
SAADET YILMAZ BİRCAN

DERLEME TARİHİ
1971

NOTALAYAN
SAADET YILMAZ BİRCAN

SÜRE : ♩= 112

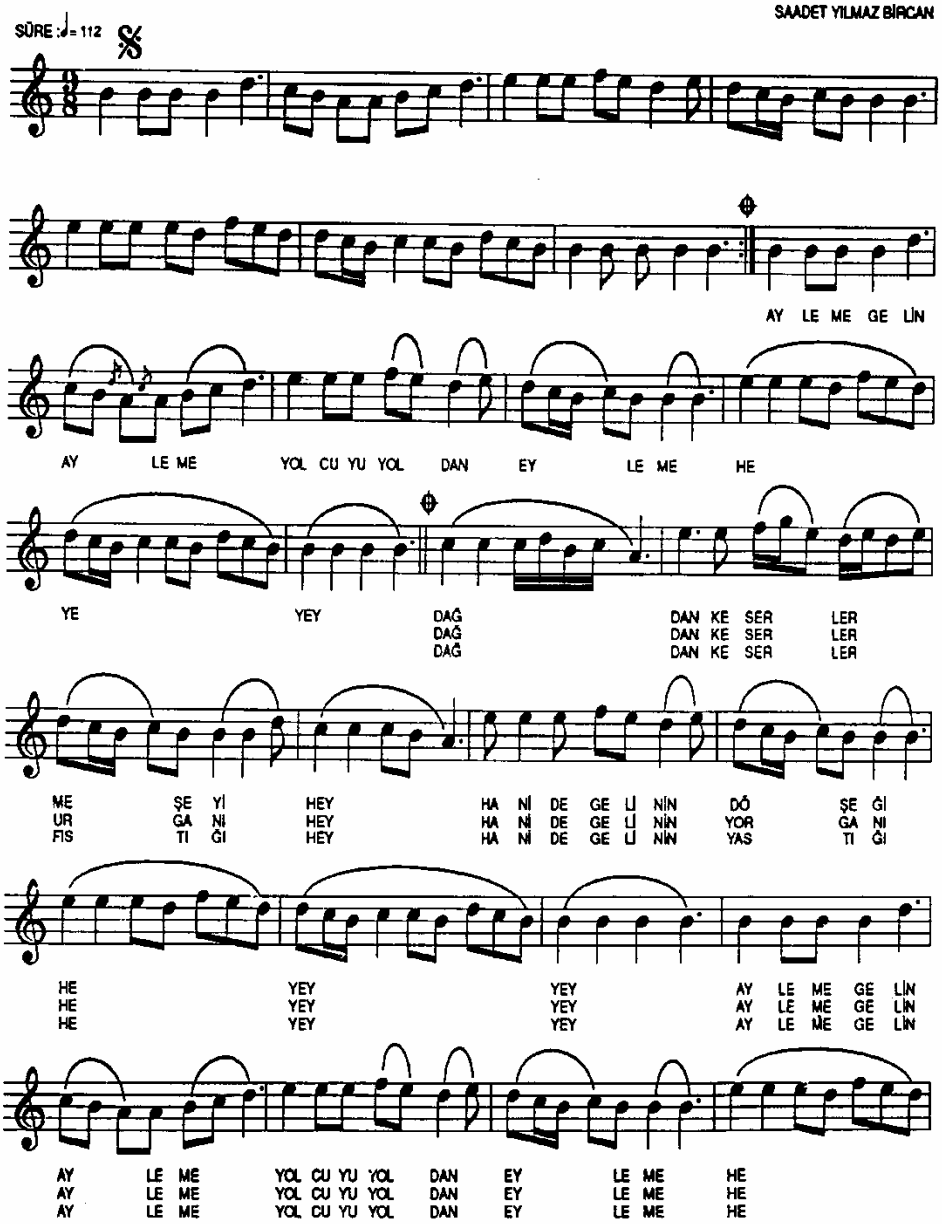

- 3 -

VERDİĞİN YAZMAYI BÜRÜNEYİM Mİ

HEY HEY
VERDİĞİN YAZMAYI BÜRÜNEYİM Mİ
DOSTUMA DÜŞMANIMA (GİNE) GÖRÜNEYİM Mİ
DOSTA DÜŞMANLARA DA (GİNE) GÖRÜNEYİM Mİ
ELLERE BAKINCA YERİNEYİM Mİ

ATMA GARİB ANAM BENİ DAĞLAR ARDINA
KİMSELER YANMASIN (DA) ANAM YANSIN DERDİME

OF OF
MENEKŞE KOYMUŞLAR GÜLÜN ADINI
ALMADIM DÜNYADAN (GİNE) BEN MURADIMI
ALMADIM DÜNYADAN DA (GİNE) BEN MURADIMI
BEN ÖLÜNCE DERTLİ KOYUN ADIMI

ATMA GARİP ANAM YALINAYAK KIŞ GÜNÜ
BEN SENİ SEVİYOM DA HAVALARIN HOŞ GÜNÜ

HEY HEY
SUSUZ GÖLLERDE DE BALIK AVLANMAZ
CİĞER YANMAYINCA (GİNE) GÖZLER AĞLAMAZ
CİĞER YANMAYINCA DA (GİNE) GÖZLER AĞLAMAZ
HAYIRSIZ YÂRİNEN GÖNÜL EYLENMEZ

AYLAR ON BEŞ ONBEŞ (GİNE) GURBET TÜKENMEZ
ELLERİN KÖYLERİNDE DE BU HASRETLİK ÇEKİLMEZ

OF OF
GESİ BAĞLARINDA ÜÇ IRGAT İŞLER
SİLAMDAN MI DA GELİYOR (GİNE) BAĞRIŞAN GUŞLAR
SİLAMDAN MI DA GELİYOR (GİNE) ÖTÜŞEN GUŞLAR
HER ANA GURBETE GIZ MI BAĞIŞLAR

AYLAR ON BEŞ ON BEŞ (GİNE) GURBET TÜKENMEZ
ELLERİN KÖYÜNDE DE BU HASRETLİK ÇEKİLMEZ

HEY HEY
GESİ BAĞLARINA İNDİ BİR FİRENK
BU MEKTUBU YAZAN NE DERTLİ YÜREK
GÖNDERİN AĞAMI O BANA GEREK

ATMA GARİP ANAM BENİ DAĞLAR ARDINA
KİMSELER YANMASIN (DA) ANAM YANSIN DERDİME

OF OF
GESİ BAĞLARINDA DOLANDIM TAŞA
GARDAŞ EKMEĞİNİ KAKARLAR BAŞA
ÇALIŞTIM ÇALIŞTIM EMEĞİM BOŞA

EĞİL DAĞLAR EĞİL BİR GÜL ALAYIM MI
ASKER KARISIYIM NERDE KALAYIM

HEY HEY
EVEREĞİN BAYIRINA DÜZÜNE
ELLERİN ANASI GİDER GİZİNA
BENİM ANAM HİÇ BAKMIYOR YÜZÜME

ATMA GARİP ANAM BENİ DAĞLAR ARDINA
KİMSELER YANMASIN (DA) ANAM YANSIN DERDİME

FİRENK : Yabancı uyruklu kişi
EVEREK : Bir dağ adı

- 2 -

VERDİĞİN YAZMAYI BÜRÜNEYİM Mİ

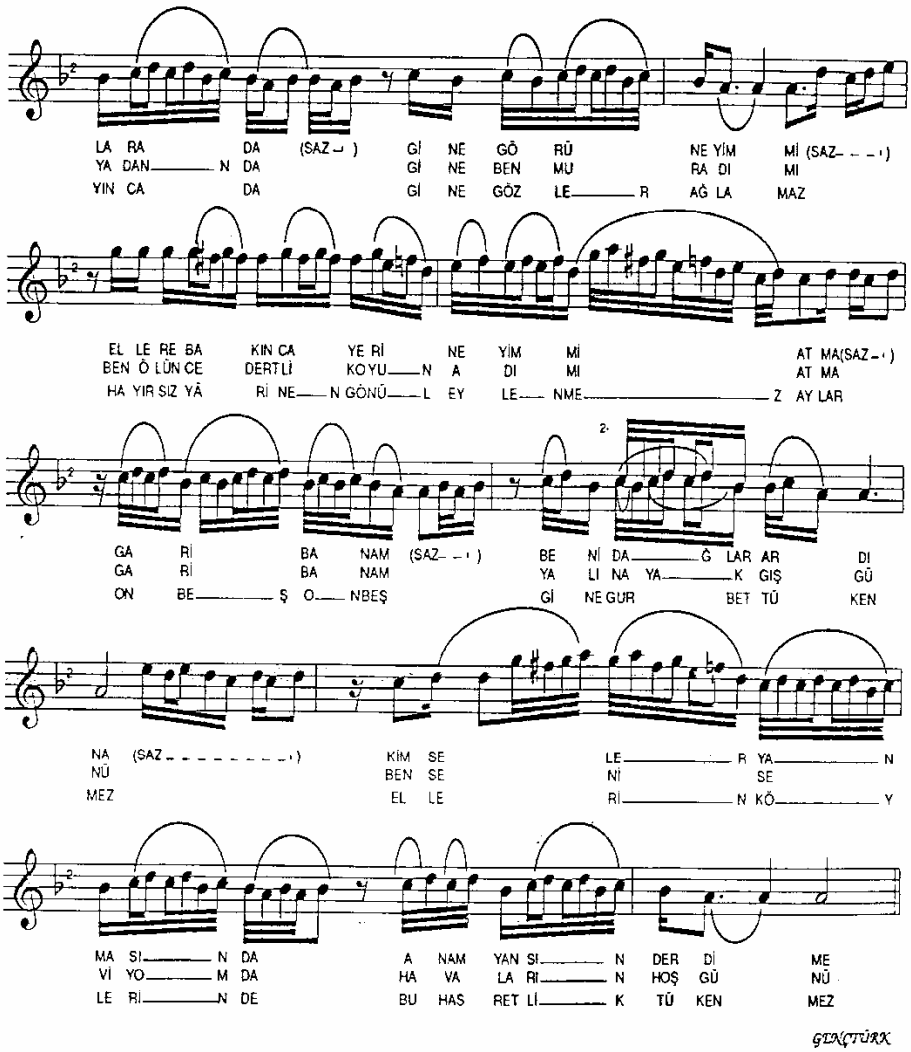

GLKÇÜRK

T.R.T. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T.H.M. REPERTUAR No : 3998
İNCELEME TARİHİ : 22. 2. 1995

DERLEYEN
Bantlan yazıldı

YÖRE
KAYSERİ

KAYNAK KİŞİ
OSMAN ÖZDEMİR

VERDİĞİN-YAZMAYI BÜRÜNEYİM Mİ

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
YÜCEL PAŞMAKÇI

SÜRE : ♩= 76
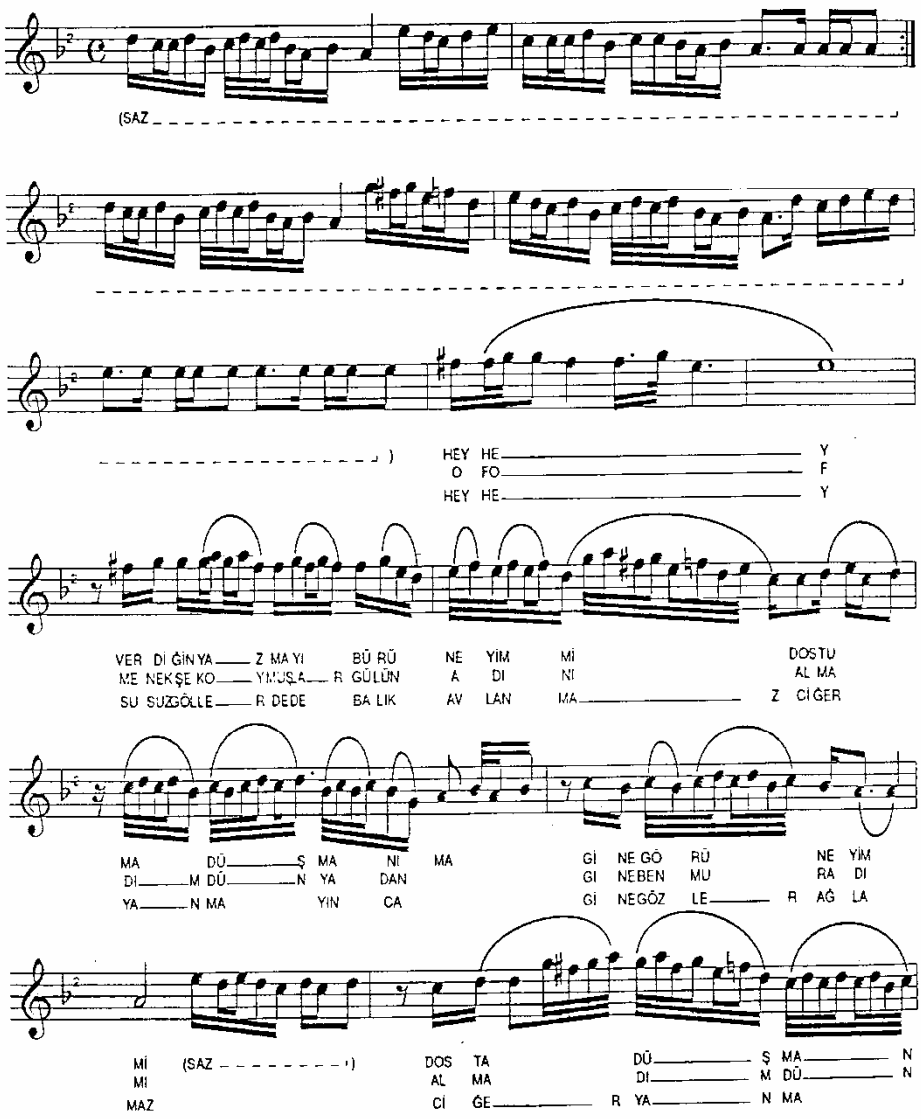
- 2 -

YÜKSEK HANAYLARDA ÇALINSIN SAZLAR

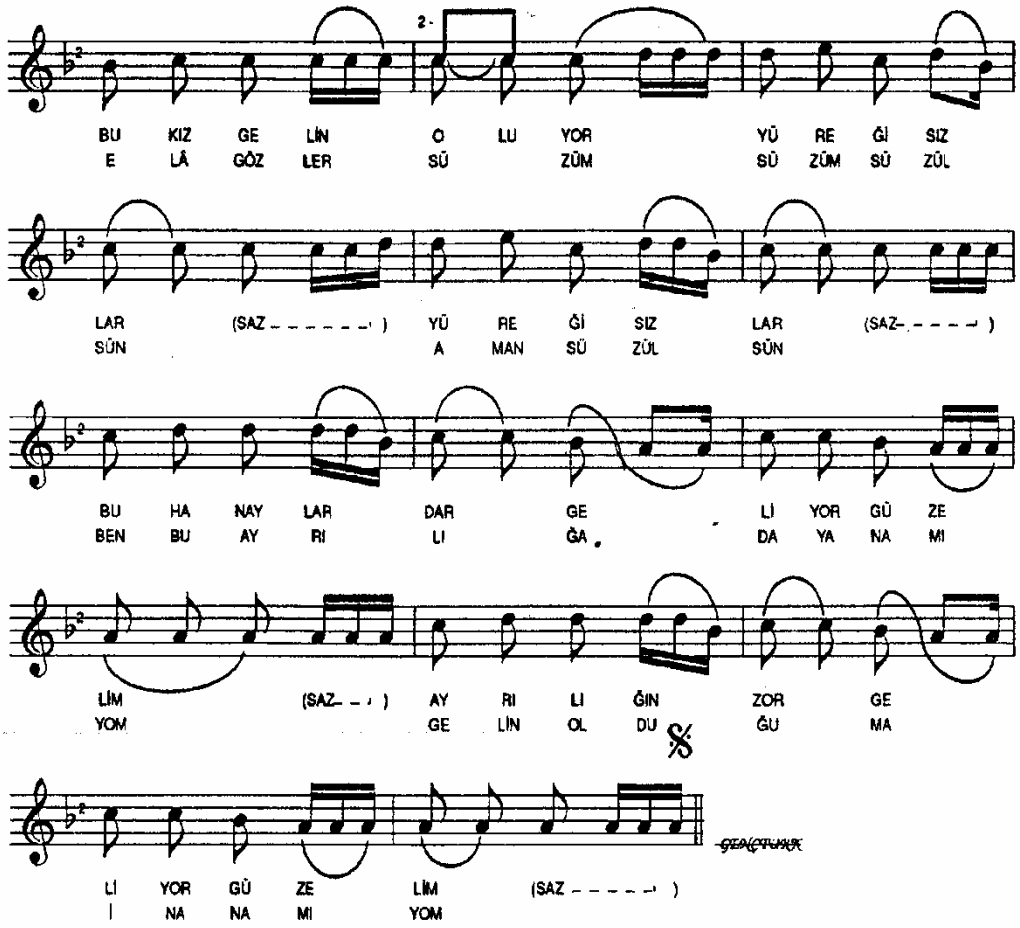

YÜKSEK HANAYLARDA ÇALINSIN SAZLAR
BUGÜN KINA GECESİ OYNASIN KIZLAR
BU KIZ GELİN OLUYOR YÜREĞİ SIZLAR

BU HANAYLAR DAR GELİYOR GÜZELİM
AYRILIĞIN ZOR GELİYOR GÜZELİM

GÜMÜŞ TASTA AL KINALAR EZİLSİN
SIRMA SAÇLAR TELEM TELEM ÇÖZÜLSÜN
ELÂ GÖZLER SÜZÜM SÜZÜM SÜZÜLSÜN

BEN BU AYRILIĞA DAYANAMIYOM
GELİN OLDUĞUMA İNANAMIYOM

HANAY : İki ya da daha çok katlı büyük ev
TELEM : İnce saç örgüsü

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 3967
İNCELEME TARİHİ : 12. 8. 1994

DERLEYEN
HAMİT ÇİNE

YÖRE
BURDUR / Kozağacı
KAYNAK KİŞİ
FAİK İNCE

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
HAMİT ÇİNE

YÜKSEK HANAYLARDA ÇALINSIN SAZLAR

SÜRE ♪♪♪♫ = 40

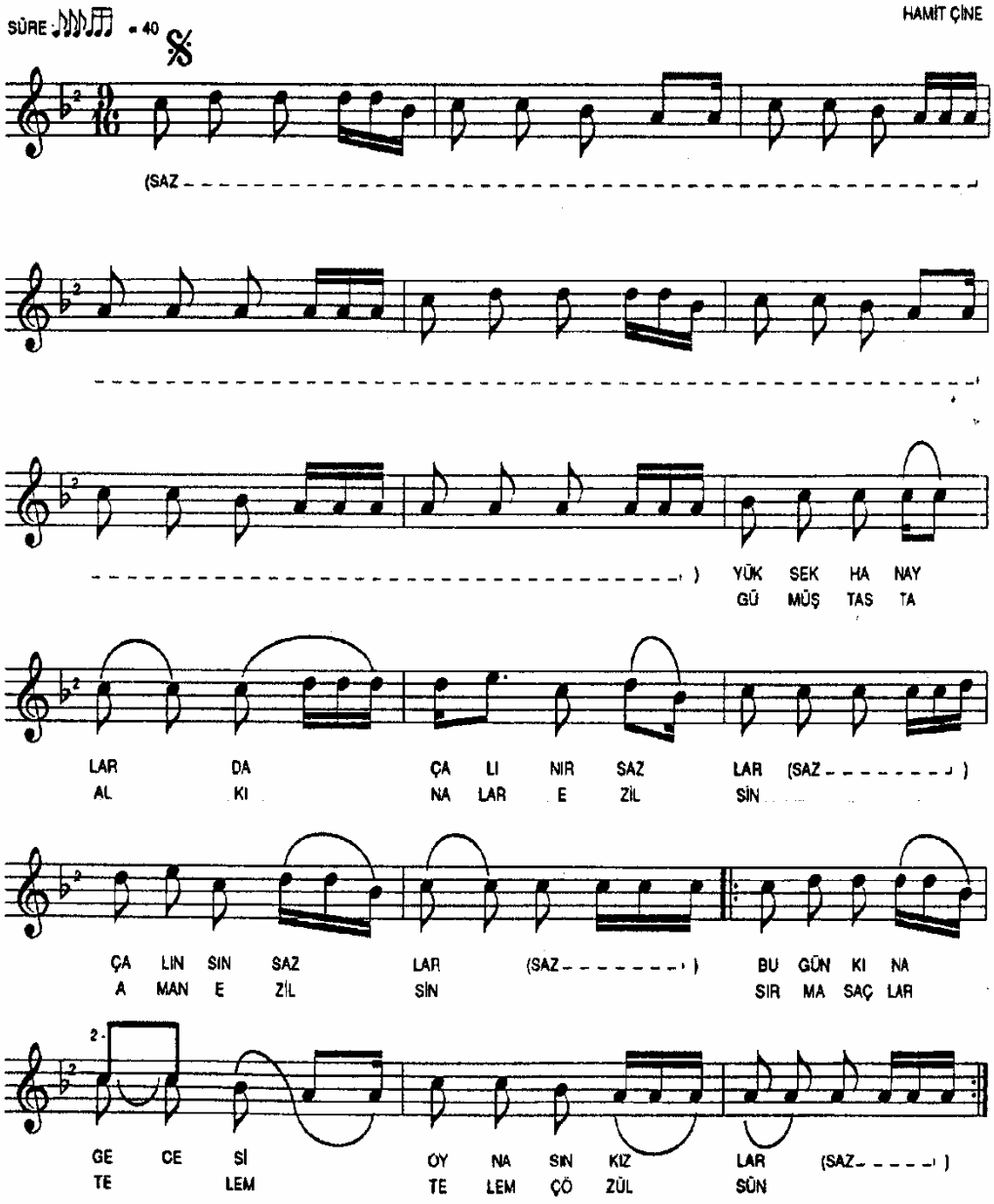

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 3936
İNCELEME TARİHİ : 2. 3. 1994

YÖRE
KIRŞEHİR /Mucur - Karacalı Köyü
KAYNAK KİŞİ
H. CANATAN-A. DUVAN-A. GÜNDÜZ
SÜRE :

ANAM KİRMENİNİ ALSIN ELİNE

DERLEYEN
TRT ANTALYA RADYOSU
MÜZİK MÜDÜRLÜĞÜ
DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
ERDEM ÇALIŞKANEL
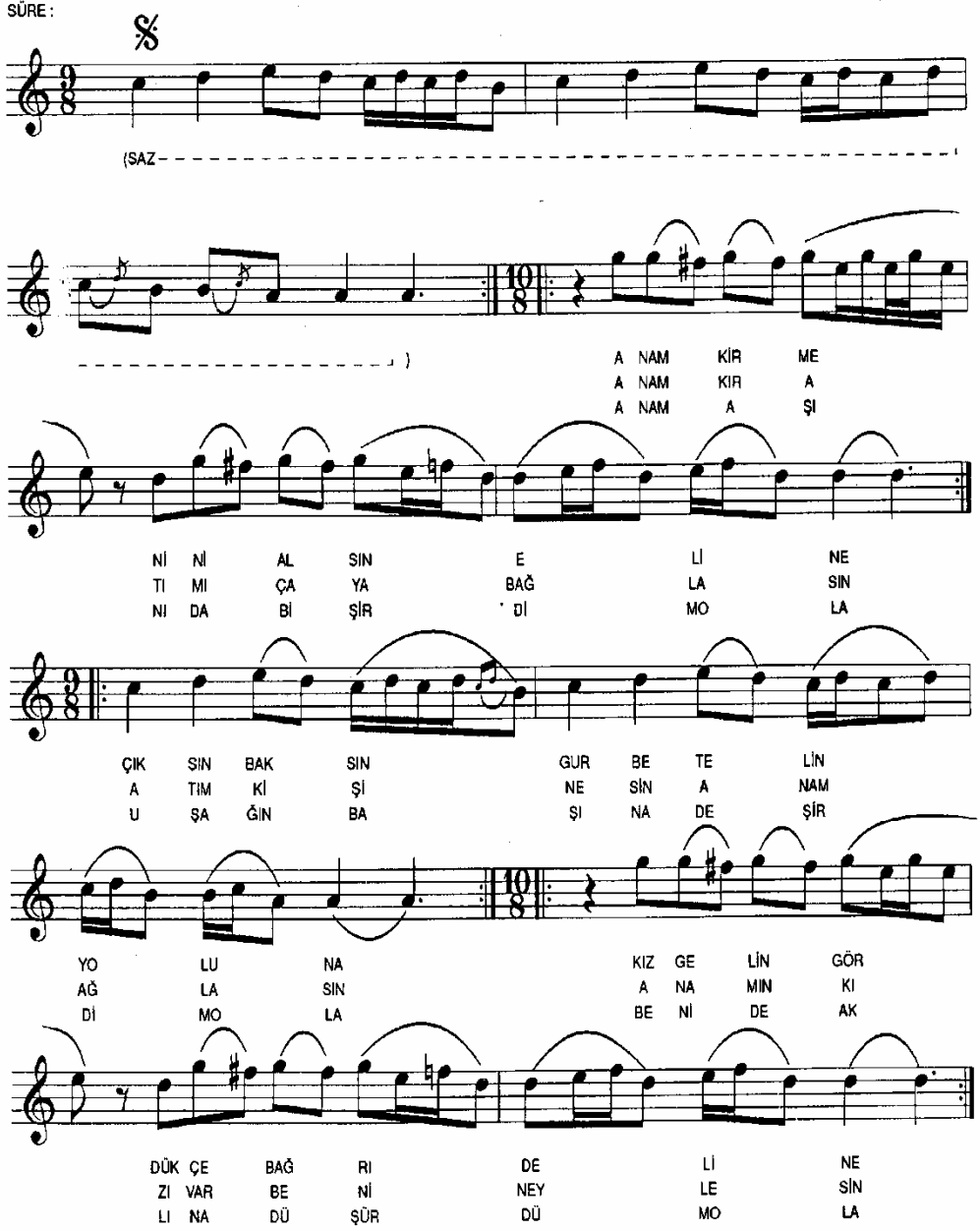
ÇATTILAR GAZAN TAŞINI
(SAYFA - 2)
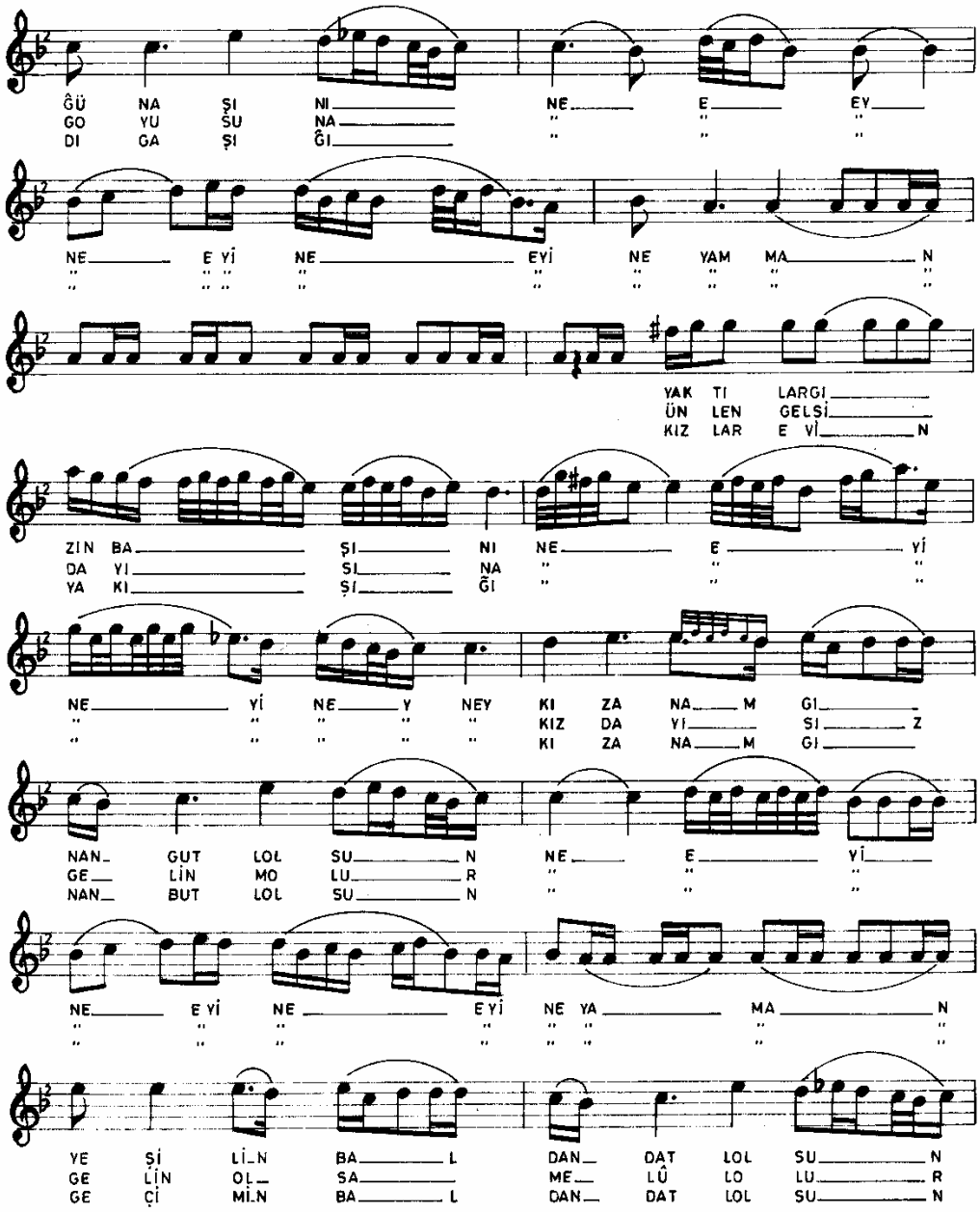
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA NO:3729
İNCELEME TARİHİ: 11.3.1992

YÖRESİ
AFYON-SİNCANLI

KİMDEN ALINDIĞI
İBRAHİM HIDIR BOZAN

ÇATTILAR GAZAN TAŞINI

DERLEYEN
TRT.MÜZ.DAİ.BŞK.

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
SÜLEYMAN YILDIZ

SÜRESİ:
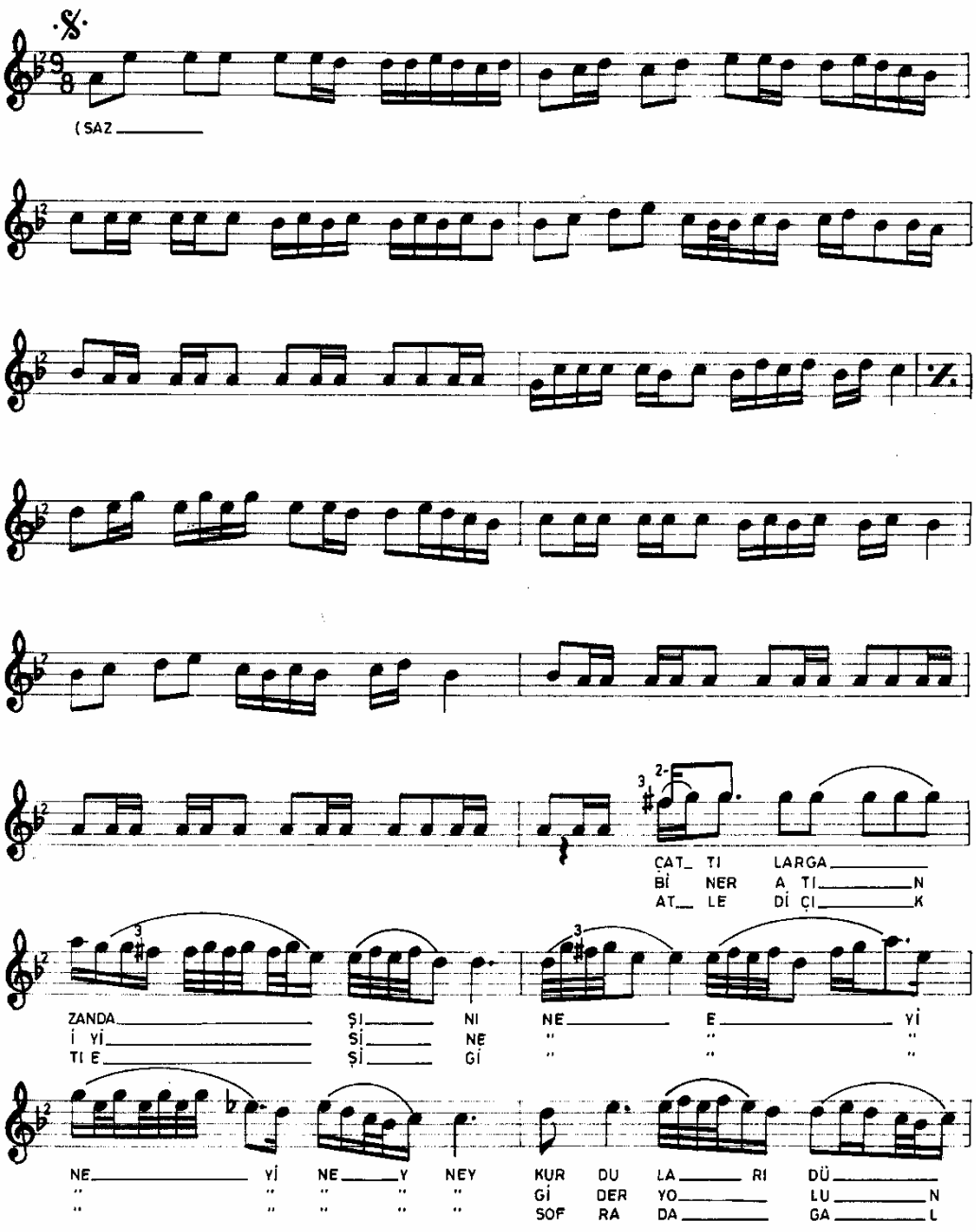
-2-

ALTIN TAS İÇİNDE KINAM KARILDI
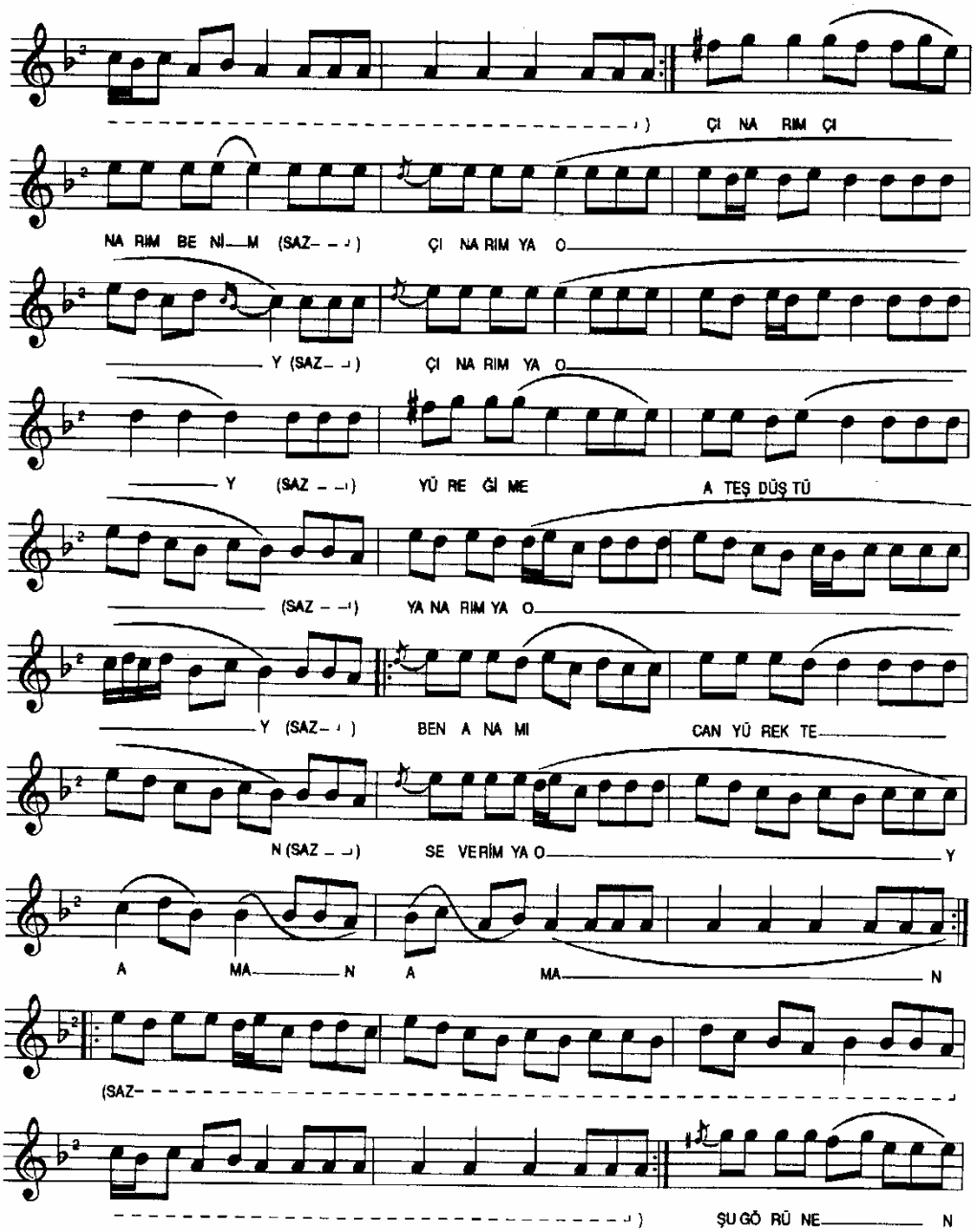
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 3670
İNCELEME TARİHİ : 13.2.1992

DERLEYEN
SÜMER EZGÜ

YÖRESİ
MUĞLA / Fethiye

KİMDEN ALINDIĞI
HANIM ÇELİK - YAPRAK GÜVEN
AYŞE HANCIOĞLU - NURTEN DEMİR

SÜRESİ : ♪ = 324

ALTIN TAS İÇİNDE KINAM KARILDI

DERLEME TARİHİ
7.12.1989

NOTAYA ALAN
SÜMER EZGÜ
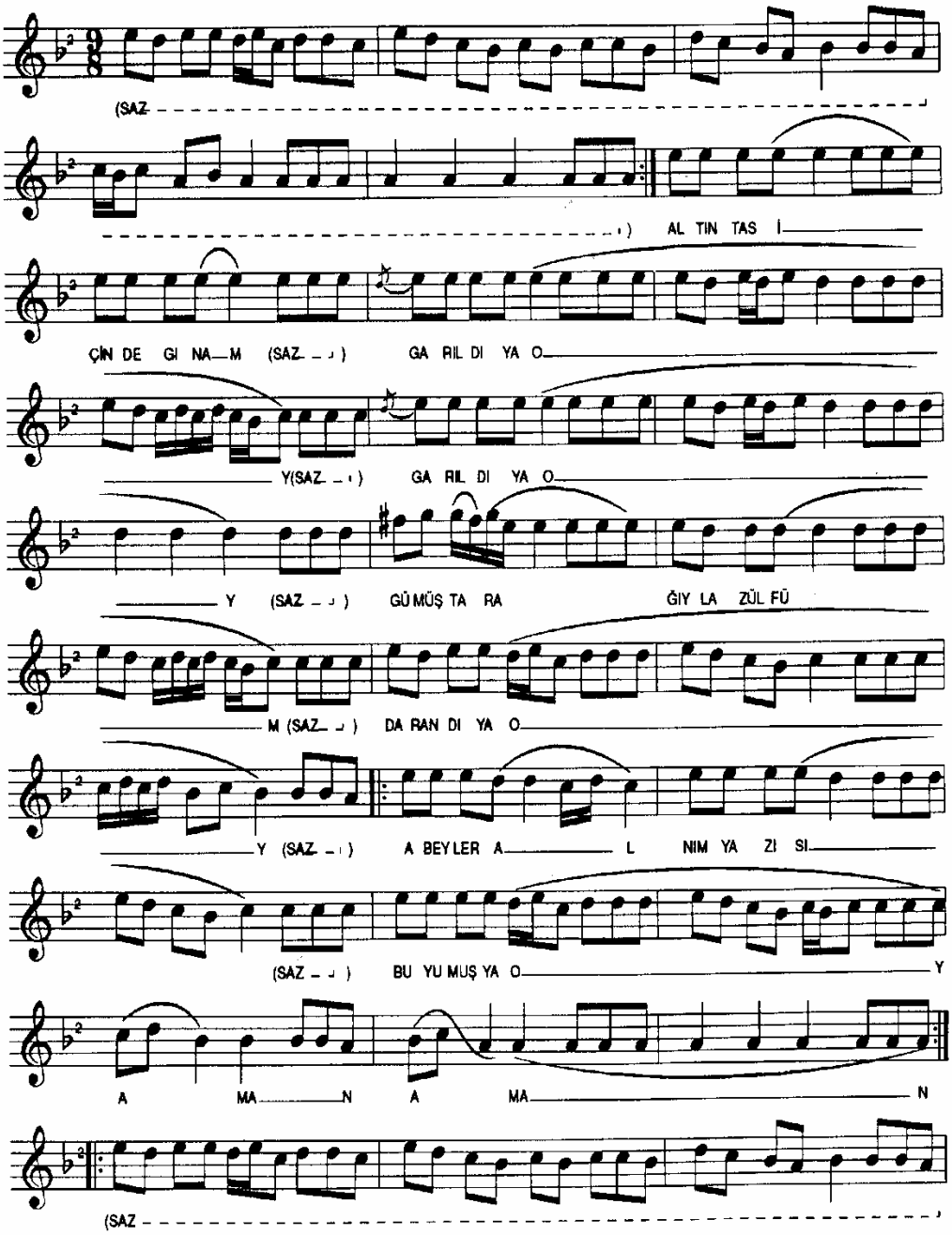
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 3600
İNCELEME TARİHİ : 2.5.1991

DERLEYEN
ALİ HAYDAR GÜL

DERLEME TARİHİ

YÖRESİ
KARS

KİMDEN ALINDIĞI
MÜRSEL KILIÇ

SÜRESİ :

ANA MENİ YAZ AĞLA

NOTAYA ALAN
ALİ HAYDAR GÜL
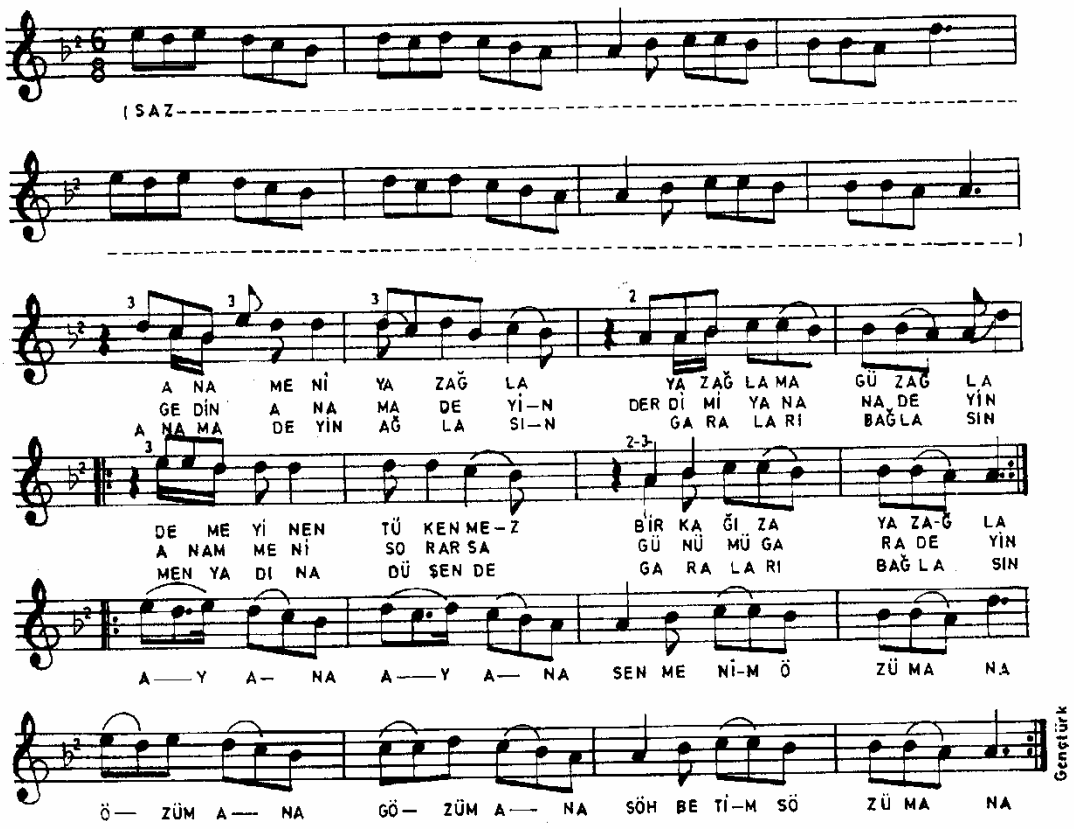
ANA MENİ YAZ AĞLA
YAZ AĞLAMA GÜL AĞLA
DEMEYİNEN TÜKENMEZ
BİR KAĞIZA YAZ AĞLA

GEDİN ANAMA DEYİN
DERDİMİ YANANA DEYİN
ANAM MENİ SORARSA
GÜNÜMÜ GARA DEYİN

ANAMA DEYİN AĞLASIN
GARALARI BAĞLASIN
MEN YADINA DÜŞENDE
ÜREYİNİ DAĞLASIN

AY ANA AY ANA
SEN MENİM ÖZÜM ANA
ÖZÜM ANA GÖZÜM ANA
SÖHBETİM SÖZÜM ANA

B A Ğ L A N T I

B A Ğ L A N T I

- 7 -

ÇATTILAR GAZAN DAŞINI DA NİNİNAY NOM

- 1 -
ÇATTILAR GAZAN DAŞINI DA NİNİNAY NOM
VURDULAR DÜĞÜN AŞINI DA NİNİNAY NOM
ÇAĞIRIN DA GELSİN DE ANASINI NİNİNAY NOM
TUTSUN GIZININ YASINI DA NİNİNAY NOM

- 2 -
GEL ANAM GEL DE YANIMA OTUR NİNAY NOM
ANAM ELLERİNİ GINAMA BATIR NİNAY NOM
ANAM BU GECE MİSAFİRİNİM NİNAY NOM
NAL DA BENİ SON KEZ GOYNUNDA YATIR NİNAY NOM

- 3 -
OCAĞA KURDUM DA YUFKA SACINI NİNAY NOM
NALDIRDIM ELİMDEN KÜÇÜK BACIMI NİNAY NOM
BACIM BANA SÖYLE DERDİN ACINI NİNAY NOM
ŞEN OL BACIM EVİN YUVAN ŞEN OLSUN NİNAY NOM
(YARIN GECE ANAN GİL EVİNDE MUM YANSIN) NİNAY NOM

- 4 -
BAKIR TEPSİ'ÇİNDE KINAM EZDİLER NİNAY NOM
YOLLARA DÖKTÜLER DEMİR ETTİLER NİNAY NOM
YAVRUM SENİ GURBETE Mİ GELİN ETTİLER NİNAY NOM
ŞEN OL YAVRUM ŞEN OLSUN NİNAY NOM
(YARIN GECE ANAN GİL EVİNDE MUM YANSIN) NİNAY NOM

- 5 -
BİNMİŞ ATIN İNCESİNE DE NİNİNAY NOM
DÜŞMÜŞ YOLUN NİCESİNE NİNİNAY NOM
ÇAĞIRIN GELSİN ANASINI DA NİNAY NOM
GIZ BABASIZ GELİN OLUR MU NİNAY NOM
GELİN OLSA ELİN OLUR MU NİNAY NOM

- 6 -

ÇATTILAR GAZAN DAŞINI

(KINA HAVASI)
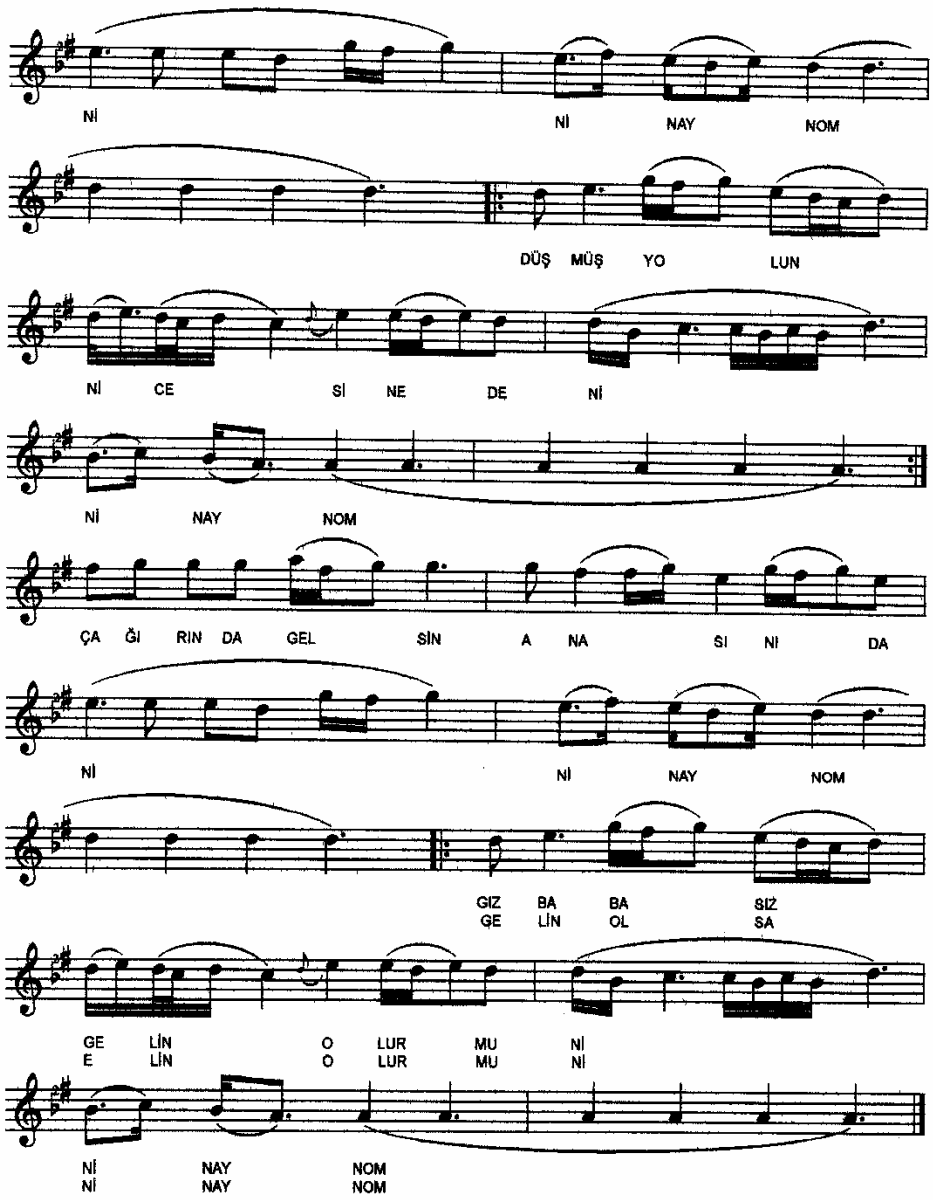
- 5 -

ÇATTILAR GAZAN DAŞINI
(KINA HAVASI)
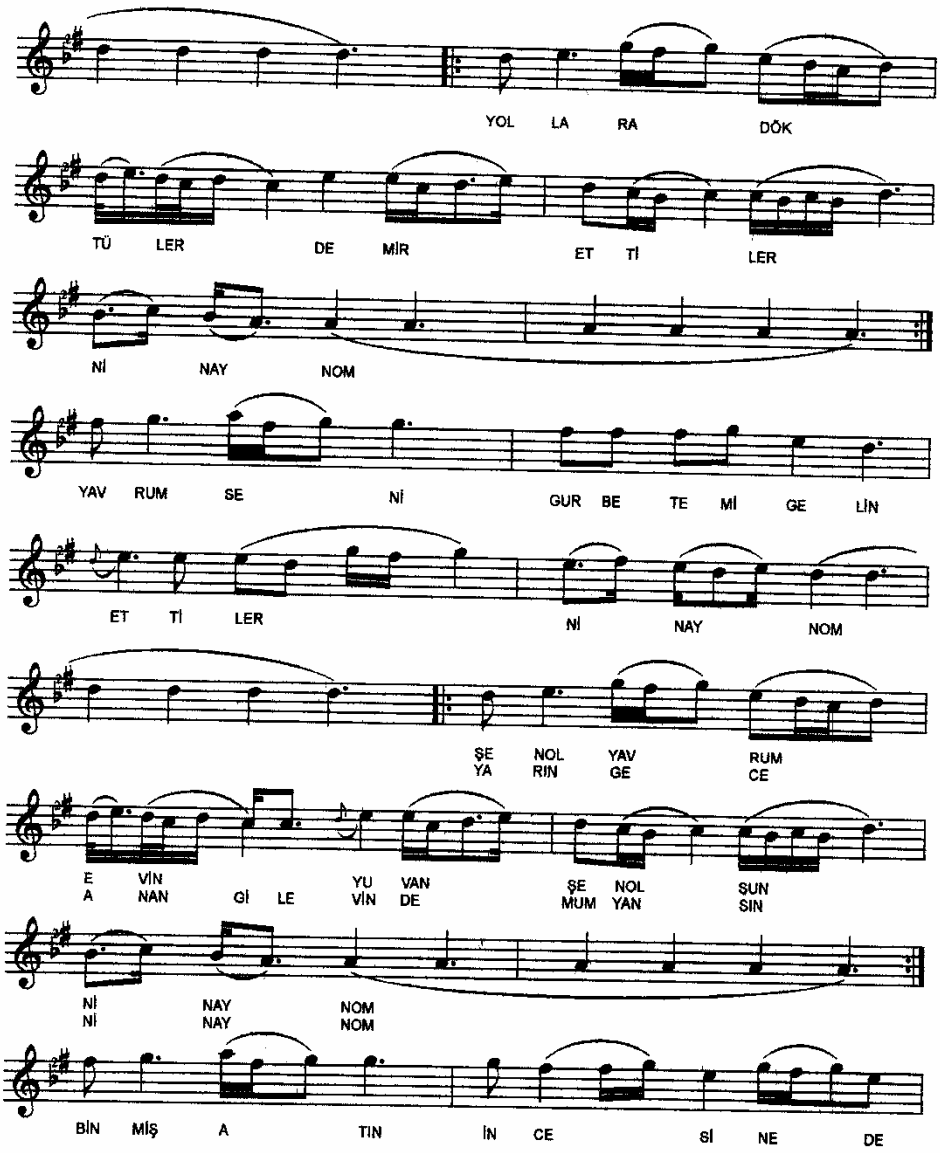
- 4 -

ÇATTILAR GAZAN DAŞINI
(KINA HAVASI)
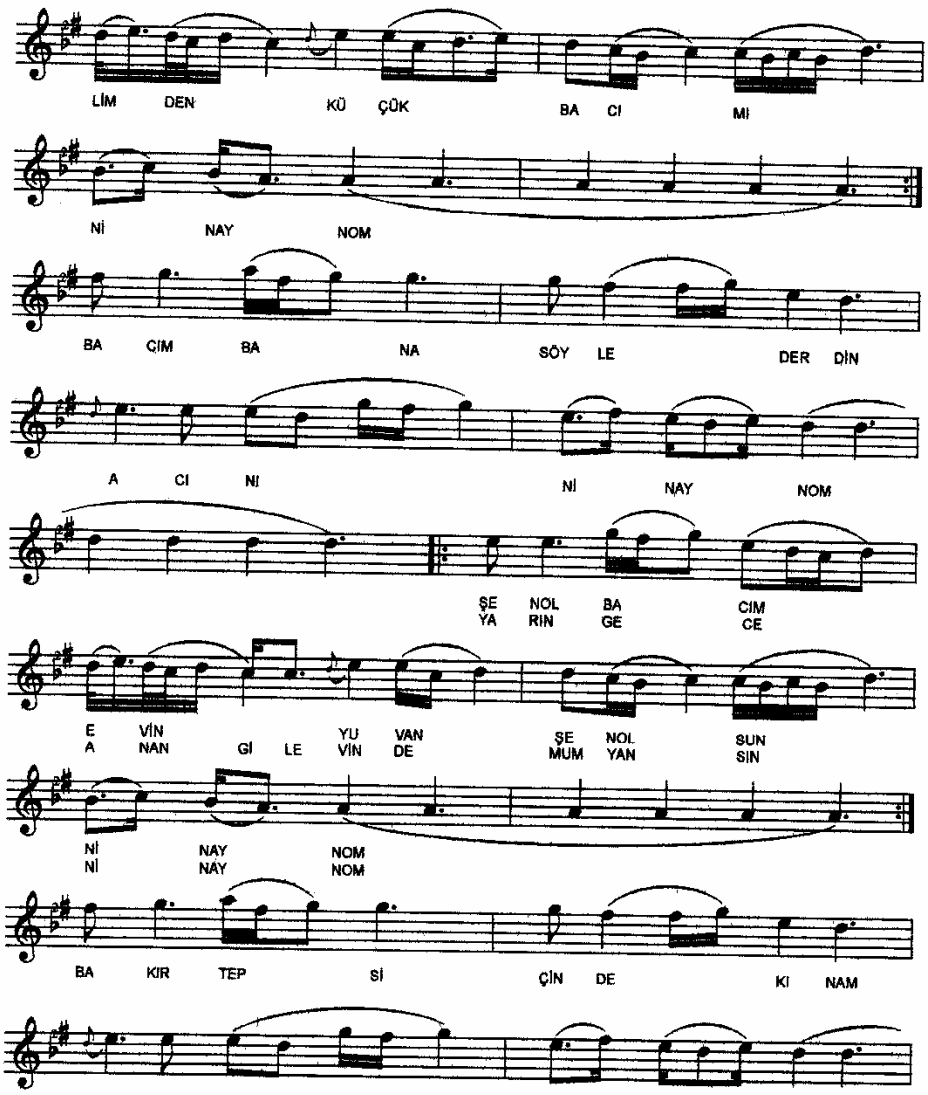
- 3 -

ÇATTILAR GAZAN DAŞINI

(KINA HAVASI)
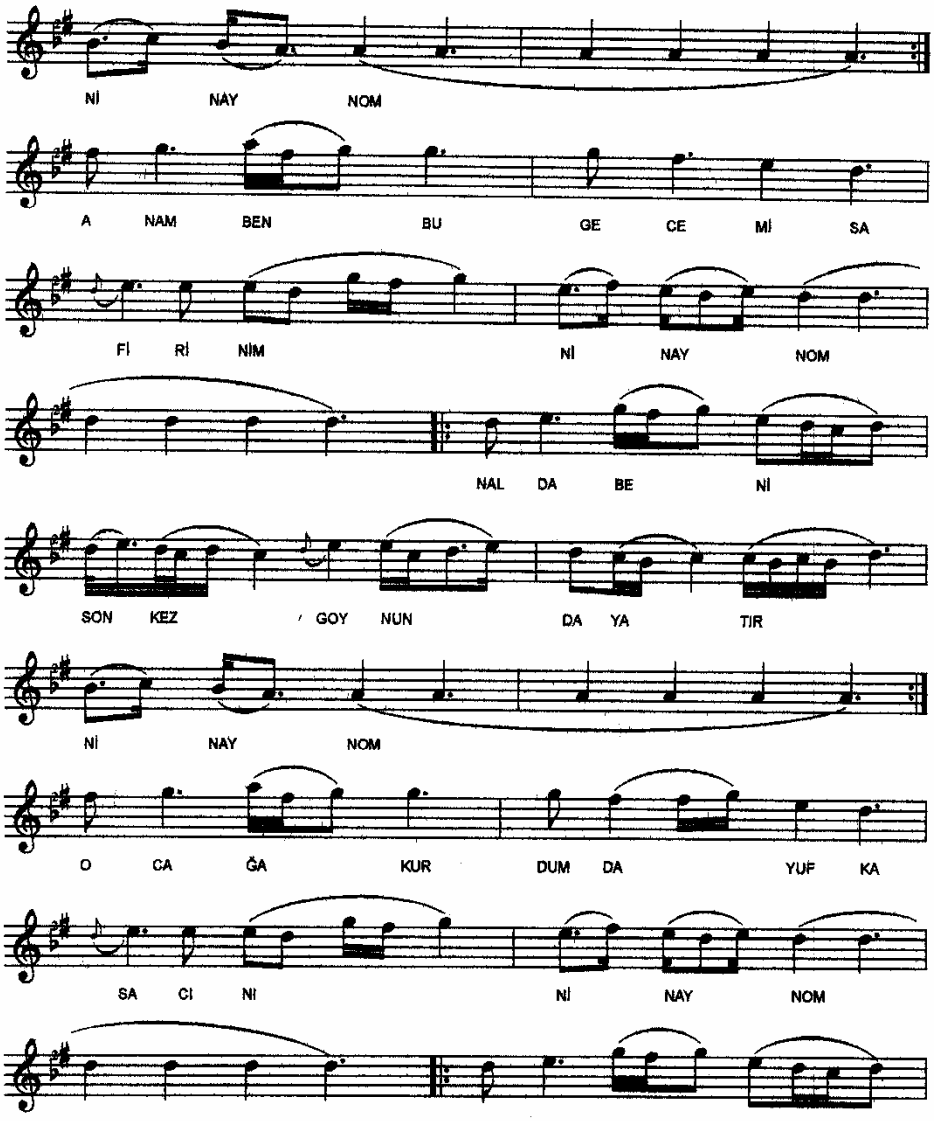
ÇATTILAR GAZAN DAŞINI

(KINA HAVASI)
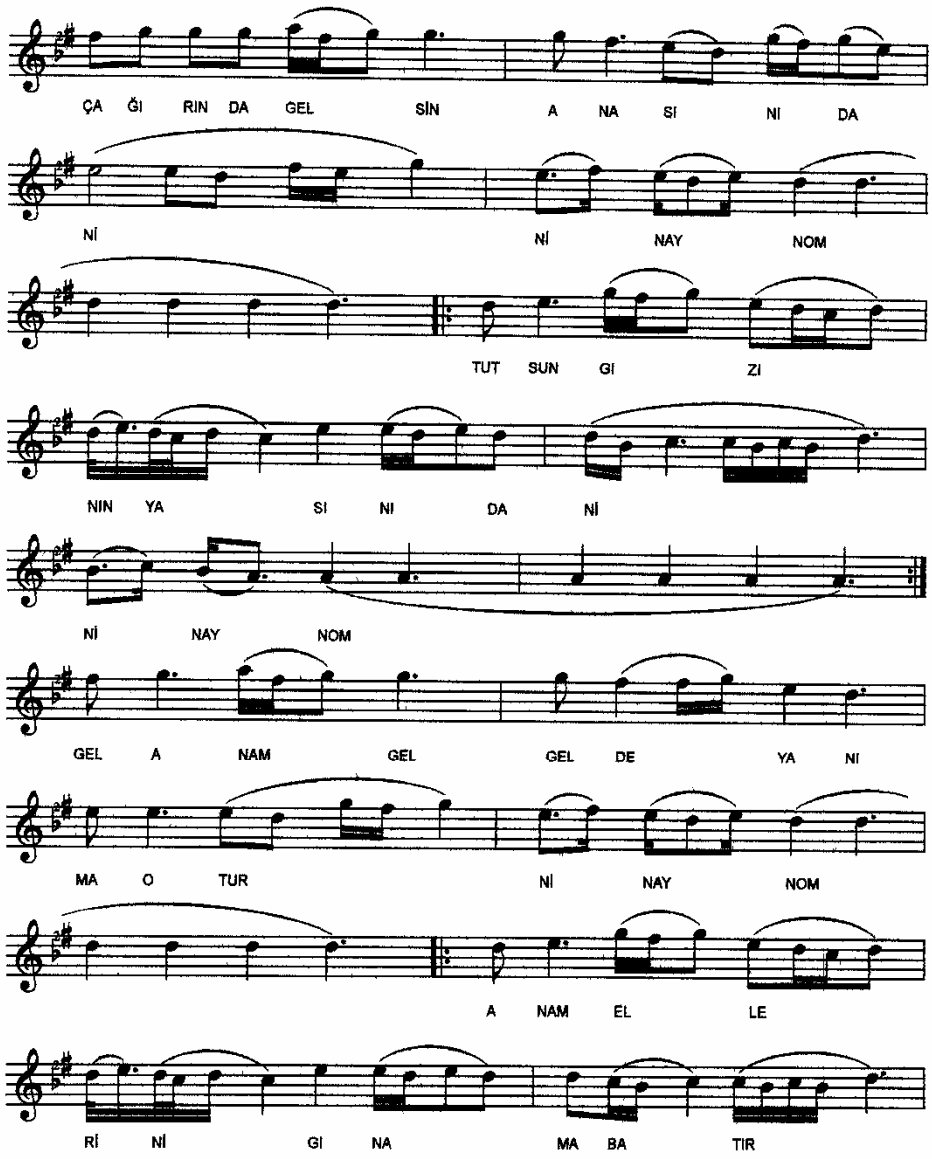
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR NO : 3552
İNCELEME TARİHİ : 11. 10. 1990

DERLEYEN
CELÂL VURAL
GÜLSEREN AYGÜN

YÖRESİ
UŞAK / Eşme

DERLEME TARİHİ

ÇATTILAR GAZAN DAŞINI

(KINA HAVASI)

KİMDEN ALINDIĞI
FADİME KILINÇ
MEDİHA KILINÇ

NOTAYA ALAN
CELÂL VURAL

SÜRESİ : ♪ = 200
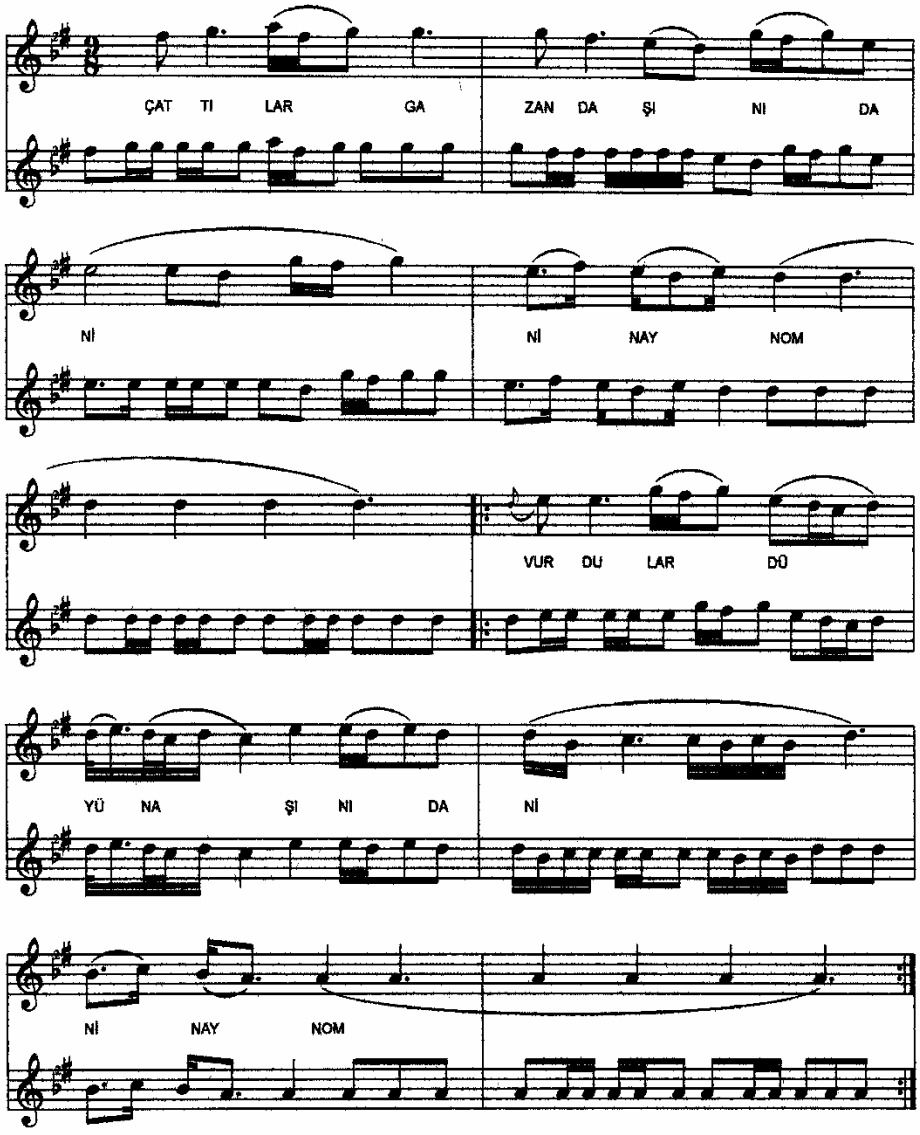
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T N M REPERTUAR SIRA NO:3515
İNCELEME TARİHİ : 20.7.1990

YÖRESİ
SİNOP ÇEVRE KÖYLERİ

KİMDEN ALINDIĞI
REMZİYE GÜVEN

AK BAKRAÇLAR SUSUZ GALDI

DERLEYEN
FERRUH GÜVEN

DERLEME TARİHİ
25.2.1990

NOTAYA ALAN
FERRUH GÜVEN

SÜRE : ♩ =66
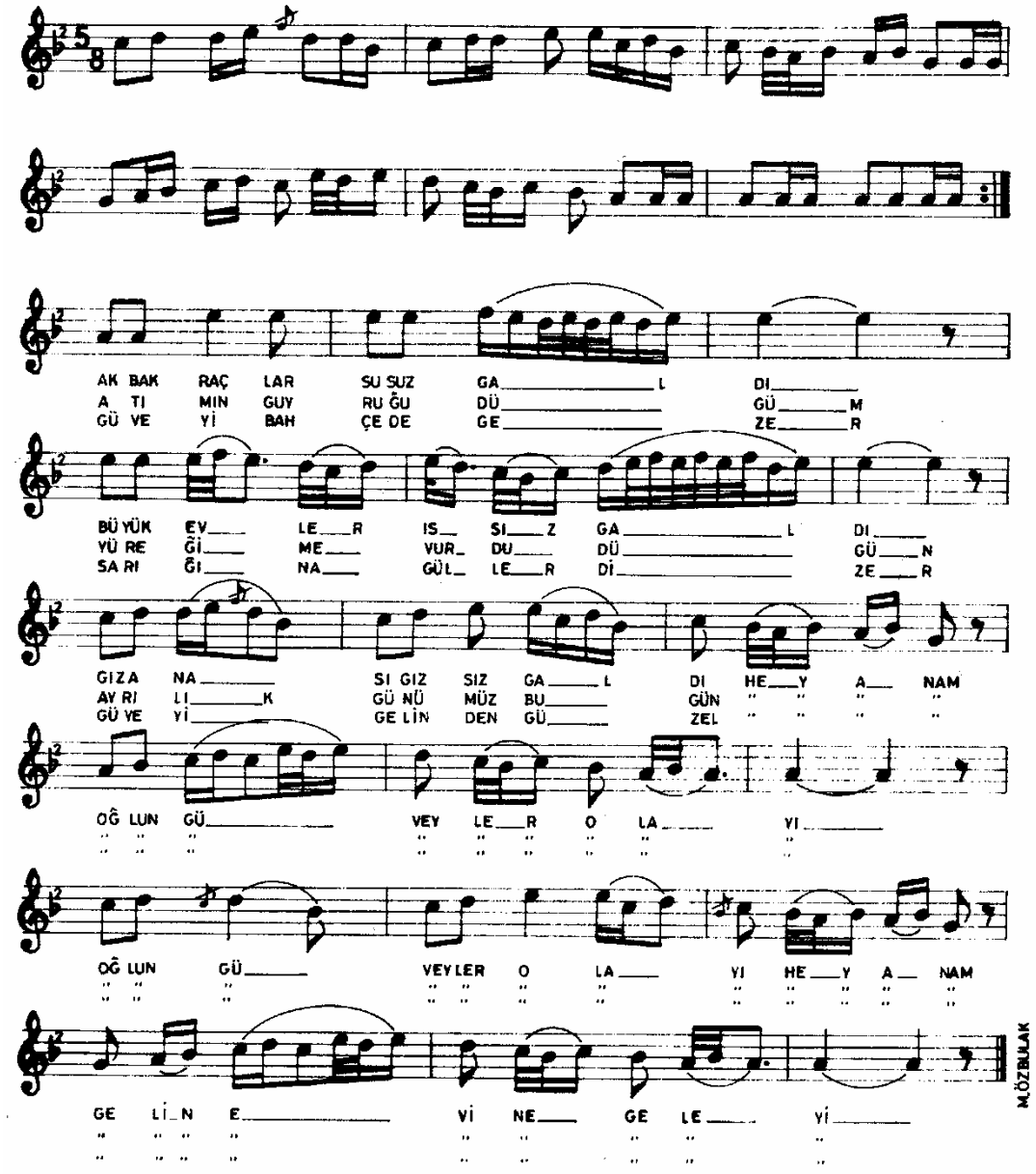
GETİRİN KINA YAKALIM
4

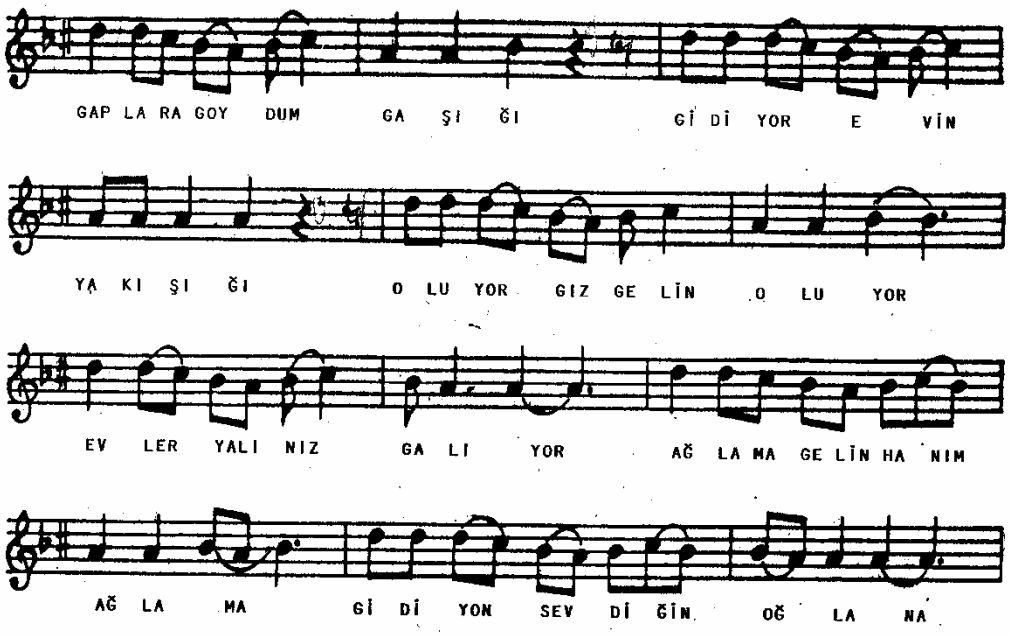

GETİRİNDE KINA YAKALIM
YETMEZSE GENE GATALIM
OF GELİN KIZI BULALIM
BU GELİN KIZI BULALIM

AY GELİN A GARDAŞ GINAN GUTLOLSUN
EL OĞLU YANINDA DİLİN DATLOLSUN
GAPLARA GOYDUM GAŞIĞI
BAĞLANTI: GİDİYOR EVİN YAKIŞIĞI
OLUYOR KIZ GELİN OLUYOR
EVLER YALINIZ GALIYOR
AĞLAMA GELİN HANIM AĞLAMA
GİDİYON SEVDİĞİN OĞLANA

KAYNANALAR YAKAR KINAYI
AŞKOLSUN DOĞURAN ANAYI
AĞLATMAYIN GARİP BABAYI
AĞLATMAYIN GARİP ABAYI

BAĞLANTI

NOT: ABA: ABLA

GETİRİN KINA YAKALIM

3
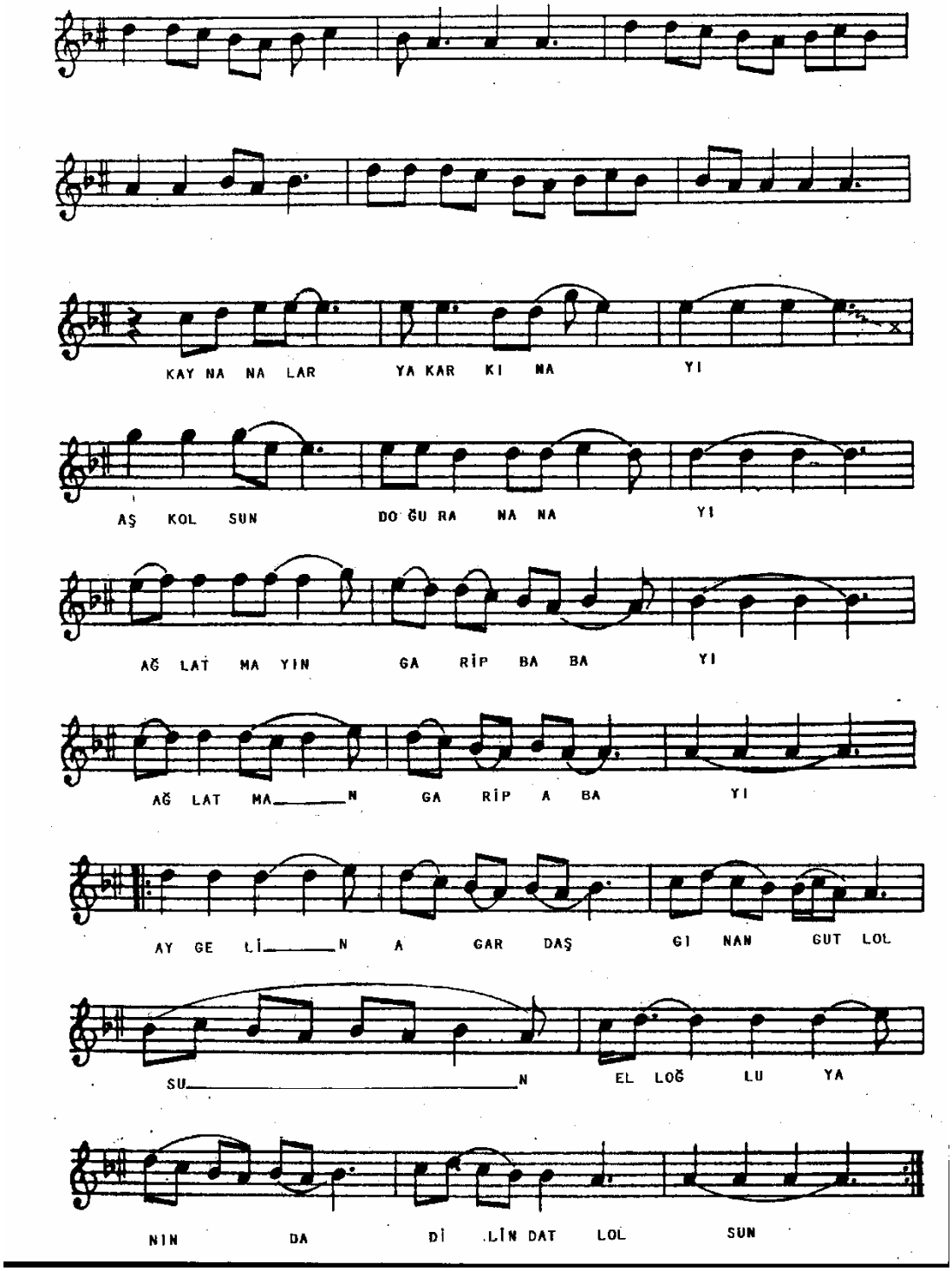
GETİRİN KINA YAKALIM
2
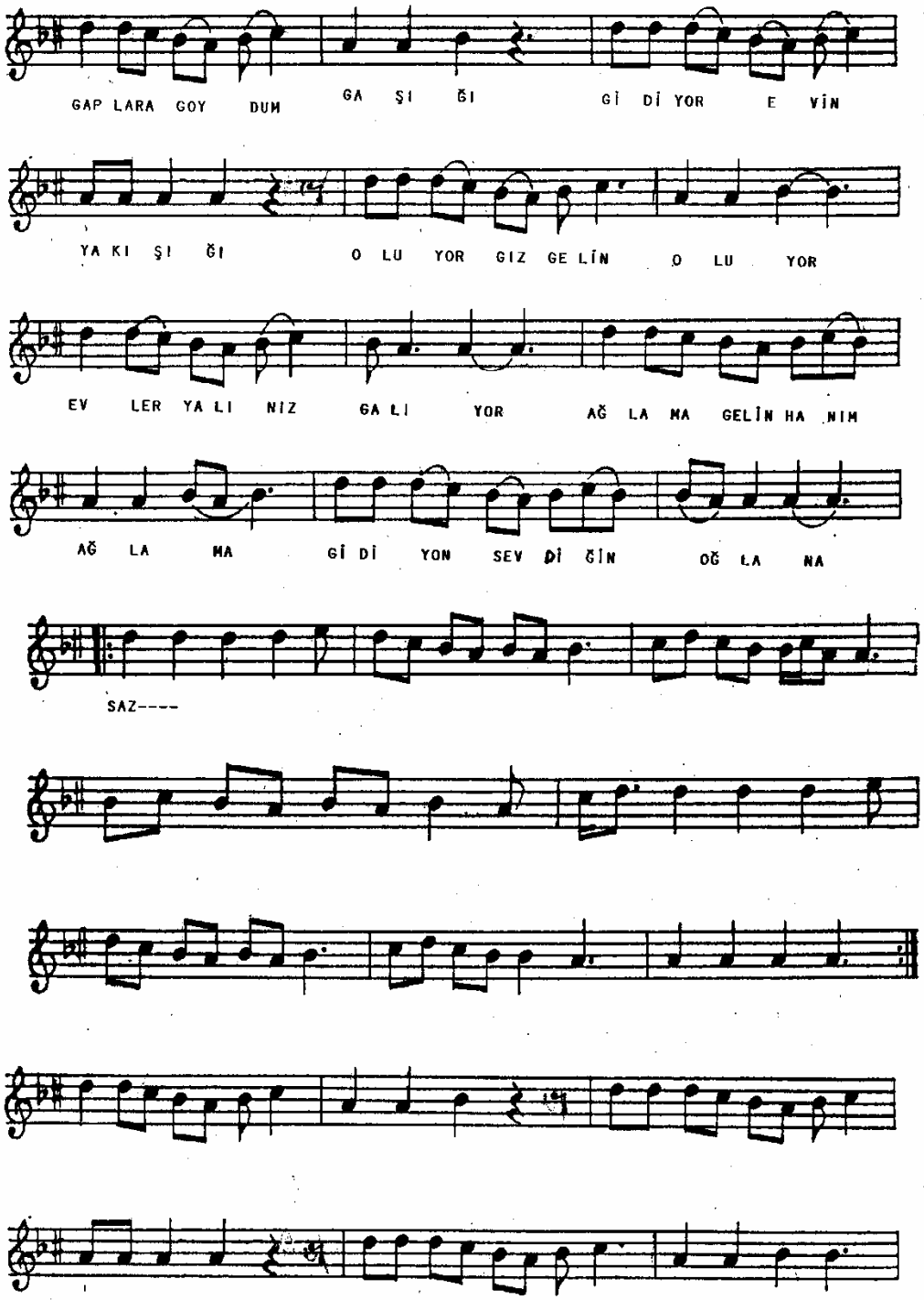
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No:3460
İNCELEME TARİHİ :6.5.1990.....

YÖRESİ
FETHİYE
KİMDEN ALINDIĞI
FATMA KAYA-TÜRKAN DEMİR
SÜRESİ : EMİNE ÇAKIROĞLU

GETİRİN KINA YAKALIM

DERLEYEN
AHMET GÜNDAY

DERLEME TARİHİ
1978

NOTAYA ALAN
AHMET GÜNDAY
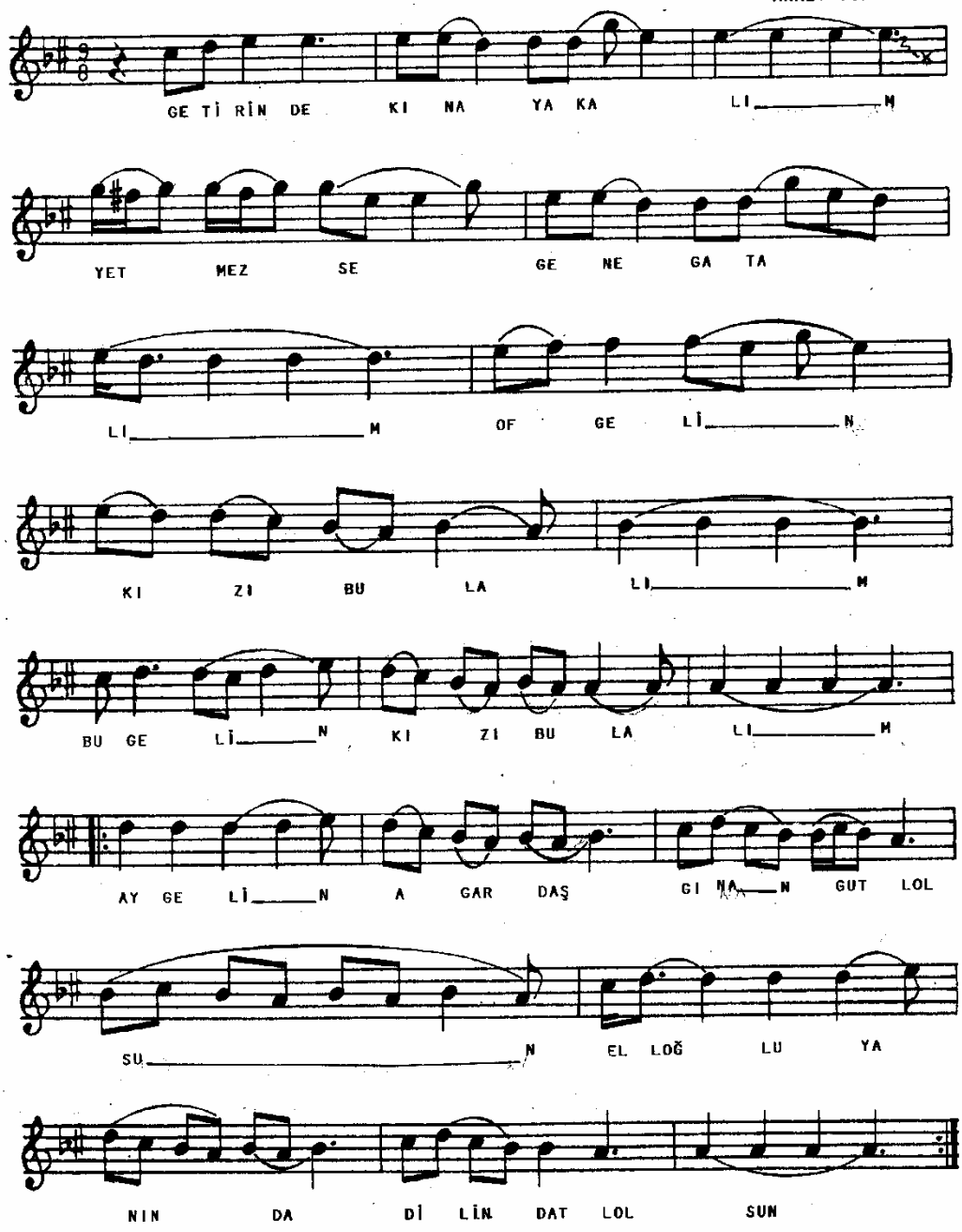
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 3455
İNCELEME TARİHİ : 6.5.1990

DERLEYEN
AHMET GÜNDAY

YÖRESİ
AYDIN- NAZİLLİ

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
HEDİYE HÜSEYİN

BABA AYDIN A VARDINMI

SÜRESİ :

NOTAYA ALAN
AHMET GÜNDAY
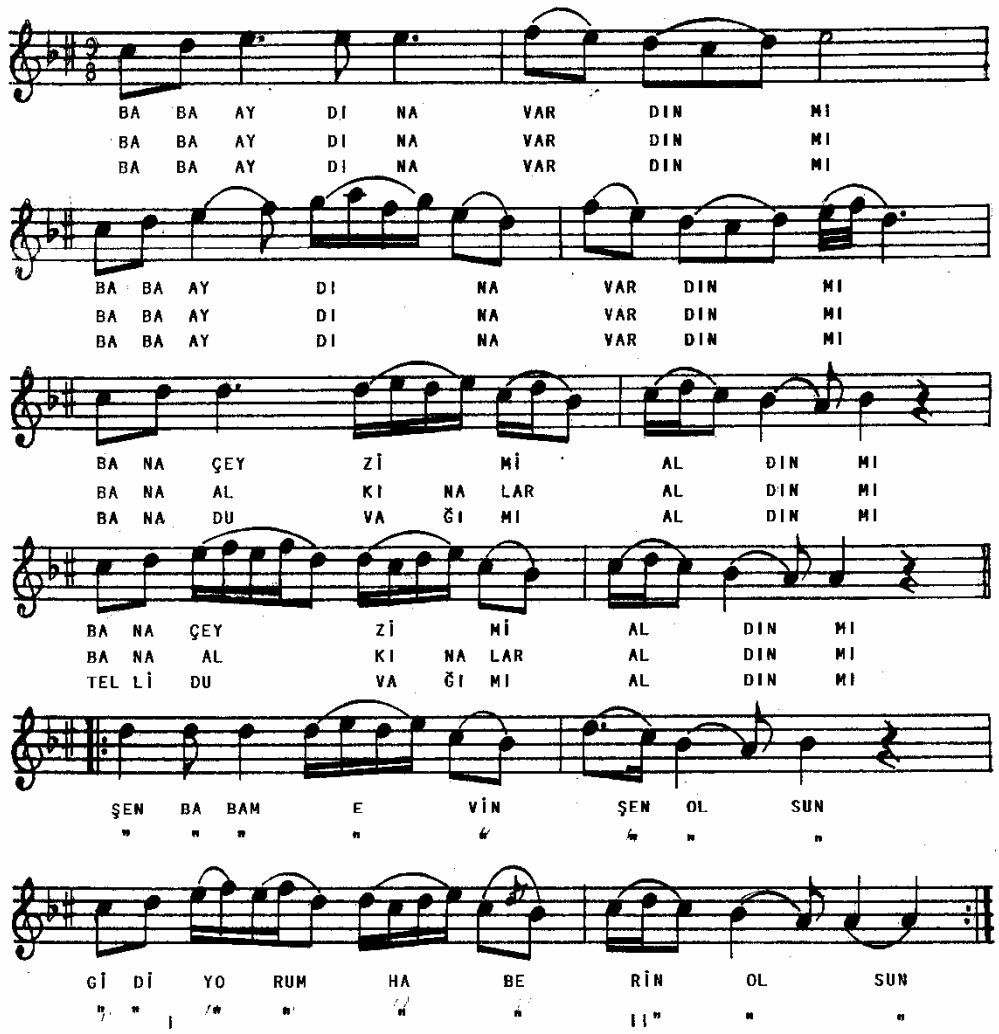
BABA AYDIN'A VARDIN MI
BANA ÇEYİZİMİ ALDIN MI

BABA AYDIN'A VARDIN MI
BANA AL KINALAR ALDIN MI

BAĞLANTI: ŞEN BABAM EVİN ŞEN OLSUN
GİDİYORUM HABERİN OLSUN

III. BABA AYDIN'A VARDIN MI
TELLİ DUVAĞIMI ALDIN MI

BAĞLANTI

BAZARDA BAL VAR
(SAYFA - 2)

-1-
BAZARDA BAL VAR GELİNİM BAZARDA BAL VAR
SENDE BİR HAL VAR GELİNİM SENDE BİR HAL VAR
AĞANA YALVAR GELİNİM AĞANA YALVAR GELİNİM
——BAĞLANTI——

-2-
BAZARIN ÜSTÜ GELİNİM BAZARIN ÜSTÜ
YAR BANA KÜSTÜ GELİNİM YAR BANA KÜSTÜ
GÜVEYİN USLU GELİNİM GÜVEYİN USLU GELİNİM
—— BAĞLANTI——

-3-
BAZARDA KUZU GELİNİM BAZARDA KUZU
TÜYÜDE KIRMIZI GELİNİM TÜYÜDE KIRMIZI
BİR ADAM KIZI GELİNİM BİR ADAM KIZI GELİNİM
——BAĞLANTI——

——BAĞLANTI——
AHDEYLE GELİN GELMEYE ÇIYMATLI GELİN
GELİNİM GÖZELİMDE GINAN GUTLOLSUN
HEM ORDA HEM BURDA DİLİN DATLOLSUN

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA NO:3403
İNCELEME TARİHİ : 19. 4. 1990

YÖRESİ
FETHİYE

KİMDEN ALINDIĞI
FATMA KAYA- FADEN YAVUZ

BAZARDA BAL VAR
(Kına havası)

DERLEYEN
MUSTAFA HOŞSU
TALİP ÖZKAN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
MUSTAFA HOŞSU
TALİP ÖZKAN

SÜRESİ :
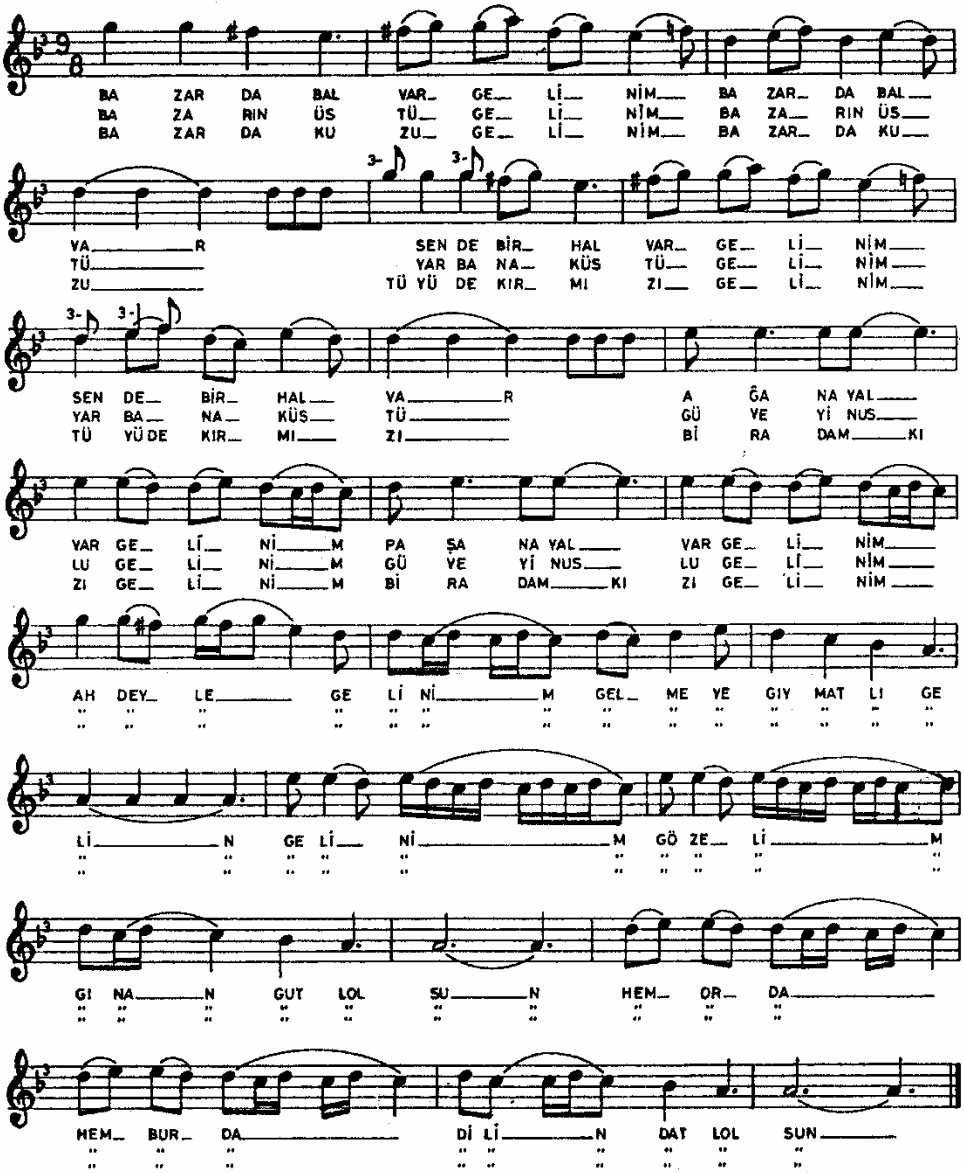
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA NO:3371
İNCELEME TARİHİ: 17.1.1990

YÖRESİ
TUNA BOYU (AŞAĞI BAĞVA)

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN(USTA) ŞANLITUNA

SÜRESİ:

DERLEYEN
NECMİ BERBERGİL

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
NECMİ BERBERGİL

GELİN ÇIKARMA HAVASI
(Ak bakırlar)
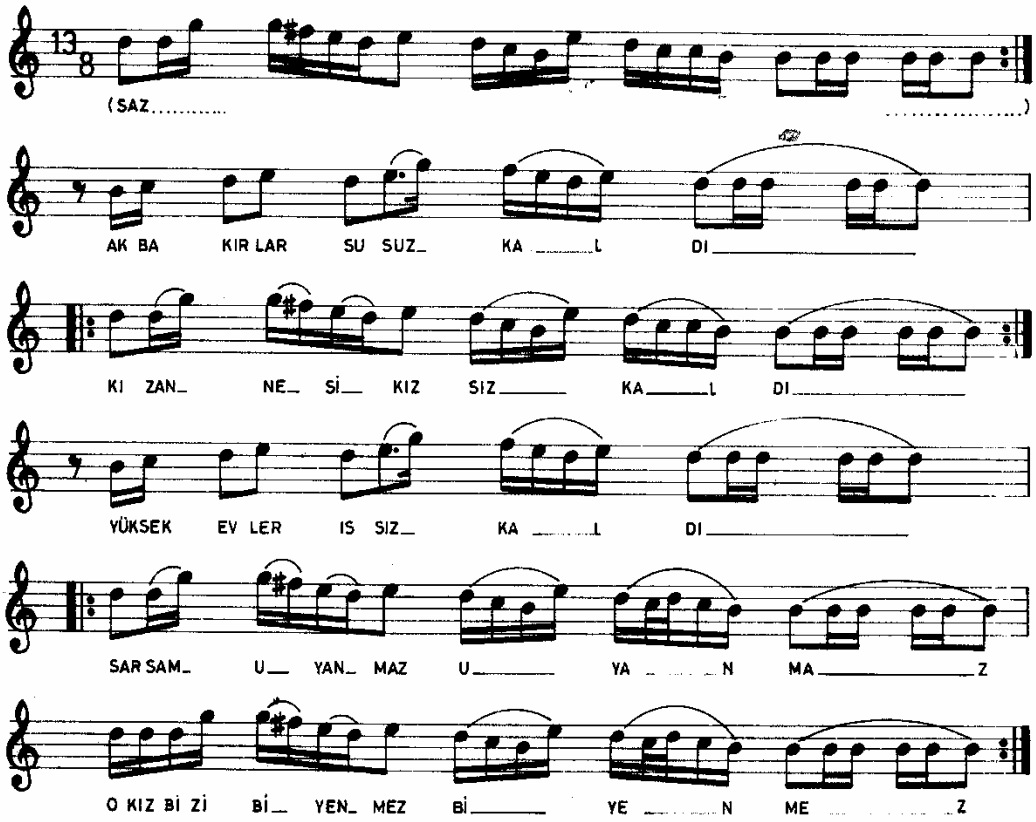
-1-
AK BAKIRLAR SUSUZ KALDI
KIZ ANNESİ KIZSIZ KALDI
YÜKSEK EVLER ISSIZ KALDI

—BAĞLANTI—

-2-
EVLERİ VAR DÖRT DİREKLİ
BİR YARİM VAR TAŞ YÜREKLİ
YANAKLARI AL PEMBELİ

—BAĞLANTI—

-3-
EVLERİ VAR SU BAŞINDA
BENLERİ VAR SOL KAŞINDA
SARAMADIM GENÇ YAŞIMDA

—BAĞLANTI—

—BAĞLANTI—
SARSAM UYANMAZ UYANMAZ
O KIZ BİZİ BİYENMEZ BİYENMEZ

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR NO : 3282
İNCELEME TARİHİ : 15. 03. 1989

DERLEYEN
NİHAT KAYA

YÖRESİ
RUMELİ

DERLEME TARİHİ
1982

ELMA ATTIM DENİZE

KİMDEN ALINDIĞI
SABRİ GENCER

NOTAYA ALAN
NİHAT KAYA

SÜRESİ :
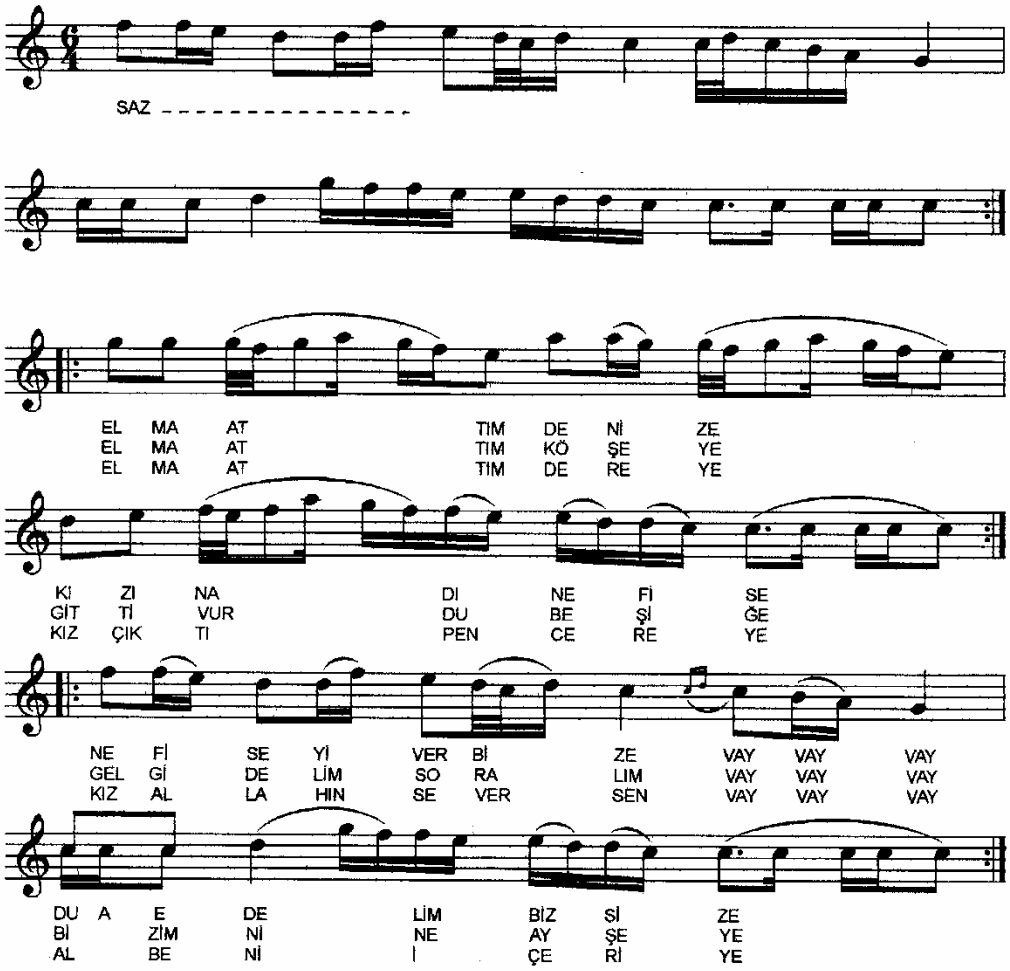
S. SAMSUNCU

- 1 -
ELMA ATTIM DENİZE
KIZIN ADI NEFİSE
NEFİSE'Yİ VER BİZE VAY VAY VAY
DUA EDELİM BİZ SİZE

- 2 -
ELMA ATTIN KÖŞEYE
GİTTİ VURDU BEŞİĞE
GEL GİDELİM SORALIM VAY VAY VAY
BİZİM NİNE AYŞE'YE

- 3 -
ELMA ATTIM DEREYE
KIZ ÇIKTI PENCEREYE
KIZ ALLAHIN SEVERSEN VAY VAY VAY
AL BENİ İÇERİYE

- 4 -
ELMA ATTIM DUVARA
TEKERLENDİ PINARA
PINARIN ETRAFINDA VAY VAY VAY
KIZLAR SARAR SİGARA

- 2 -

GELİNİ GETİRDİLER

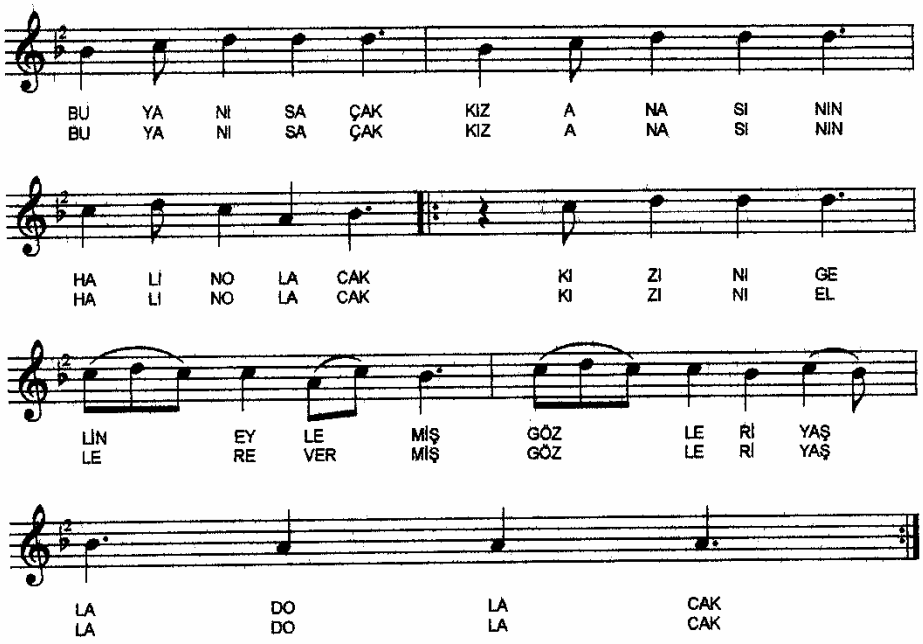

- 1 -
GELİNİ GETİRDİLER
SAÇINI ÖRDÜRDÜLER
O CEYRAN GÖZLERİNE
SÜRMELER ÇEKTİRDİLER

- Bağlantı -
O YANI SAÇAK BU YANI SAÇAK
KIZ ANASİNİN HALI NOLACAK
KIZINI GELİN EYLEMİŞ
(KIZINI ELLERE VERMİŞ)
GÖZLERİ YAŞLA DOLACAK

- 2 -
GELİN İNER ÇARDAKTAN
ŞERBET VERİR BARDAKTAN
YANAKLAR AL AL OLMUŞ
DÜĞÜNÜNDE OYNAMAKTAN

- Bağlantı -
O YANI SAÇAK BU YANI SAÇAK
KIZ ANASİNİN HALI NOLACAK
KIZINI GELİN EYLEMİŞ
(KIZINI ELLERE VERMİŞ)
GÖZLERİ YAŞLA DOLACAK

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR NO : 3270
İNCELEME TARİHİ : 08. 02. 1989

DERLEYEN
AHMET BAĞRIYANIK

YÖRESİ
ŞANLIURFA

DERLEME TARİHİ

GELİNİ GETİRDİLER

KİMDEN ALINDIĞI
AHMET BAĞRIYANIK

NOTAYA ALAN
ARİF YANMAZ

SÜRESİ
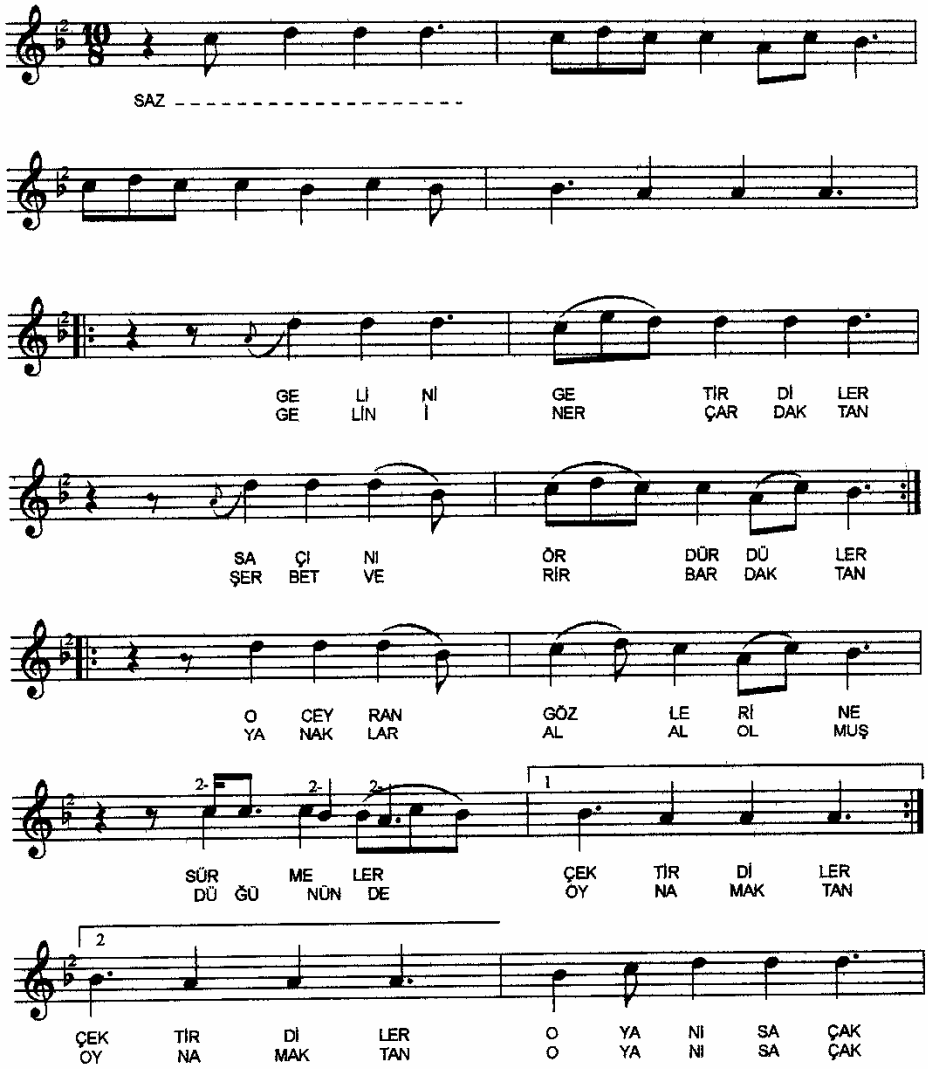
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2990
İNCELEME TARİHİ: 19.3.1965

DERLEYEN
MUSTAFA ÖZGÜL

YÖRESİ
ERZİNCAN-KEMALİYE(EĞİN)

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
MUSTAFA ÖZGÜL

HARMANDAN DOLAYI

NOTAYA ALAN
MUSTAFA ÖZGÜL

SÜRESİ:

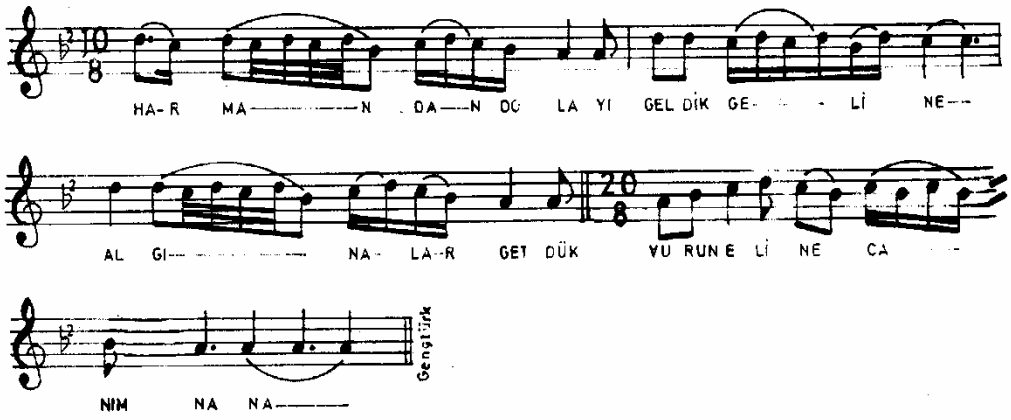

BİRİNE VURUN DA BİRİNE VURMAN
ÖLMİŞ PAŞA(AĞA) BABAN SEN GELİN OLMA

DOSTLAR AMİN DEGİN HAYIRLI OLA
DARUSİ GARDAŞIN BAŞINA OLA

BAĞLANTI

EVLERİNİN ÖNÜ GALDURUM YENİŞ
SANA BİR AT GETDÜK EĞERİ GÜMÜŞ

BAĞLANTI

AĞIR TULUĞLARIN YAYDIĞIM ANAM
CEYLAN İNEKLERİN SAĞDUĞUM ANAM

BAĞLANTI

ALTIN NALIN GİYMİŞ SAĞ AYAĞINA

ALTIN NALIN GİYMİŞ SAĞ AYAĞINA
KIRMIZI GÜL BİTMİŞ SOL YANAĞINDA
TAZECE AÇILMIS GUŞLUK ÇAĞINDA

YEŞİL SANCAK İLE GELİR MUHAMMET BAĞLANTI
ALLAHÜMME SALLİ ALA MUHAMMET

CEMALİN NURUNU GÖRÜNCE GÖZÜM
AŞKIN ZİNCİRİNE BAĞLANDI ÖZÜM
HİLAFIM YOK VALLAH DOĞRUDUR SÖZÜM

BAĞLANTI

AĞLAYIP GÖZÜMDEN KANLAR SÜZERİM
TAŞLAR İLE BU SİNEMİ EZERİM
MECNUN GİBİ BU ÇÖLLERDE GEZERİM

BAĞLANTI

T.R.T. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T.H.M. REPERTUAR SIRA No: 2898
İNCELEME TARİHİ : 10-4-1987

YÖRESİ
BİLECİK

KİMDEN ALINDIĞI
SÜLEYMAN CENGİZ

SÜRESİ: ♩=60

ALTIN NALIN
(GELİN İLAHİSİ)

DERLEYEN
ANKARA DEVLET
KONSERVATUARI

DERLEME TARİHİ
6-7-1949

NOTAYA ALAN
EMİN ALDEMİR
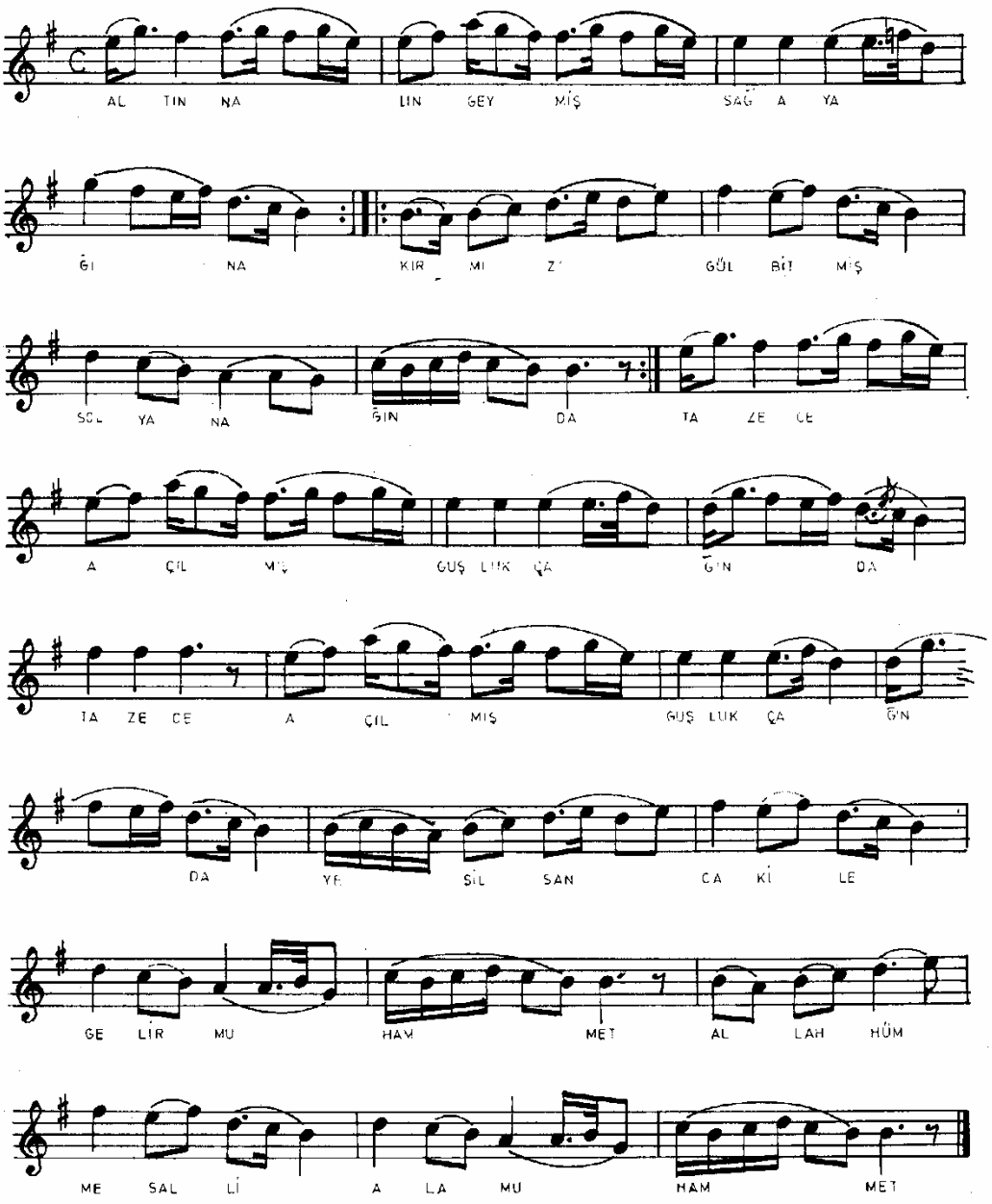
ÇATTILAR OCAK TAŞINI
(Sahife _3)

_1_

ÇATTILAR OCAK TAŞINI
VURDULAR DÜĞÜN AŞINI
ANAN SİLSİN GÖZYAŞINI
DÜĞÜN KINAN KUTLU OLSUN

_2_

EVLERİNİN ÖNÜ İĞDE
İGDENIN DALLARI YERDE
MEVLAM DÜŞÜRMESİN DERDE
DÜĞÜN KINAN KUTLU OLSUN

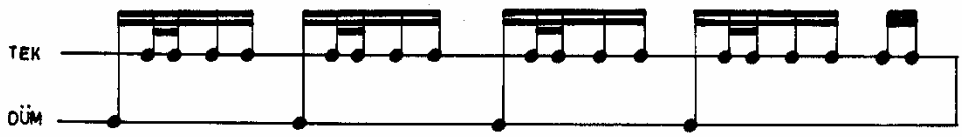

ÇATTILAR OCAK TAŞINI
(Sahife -2)
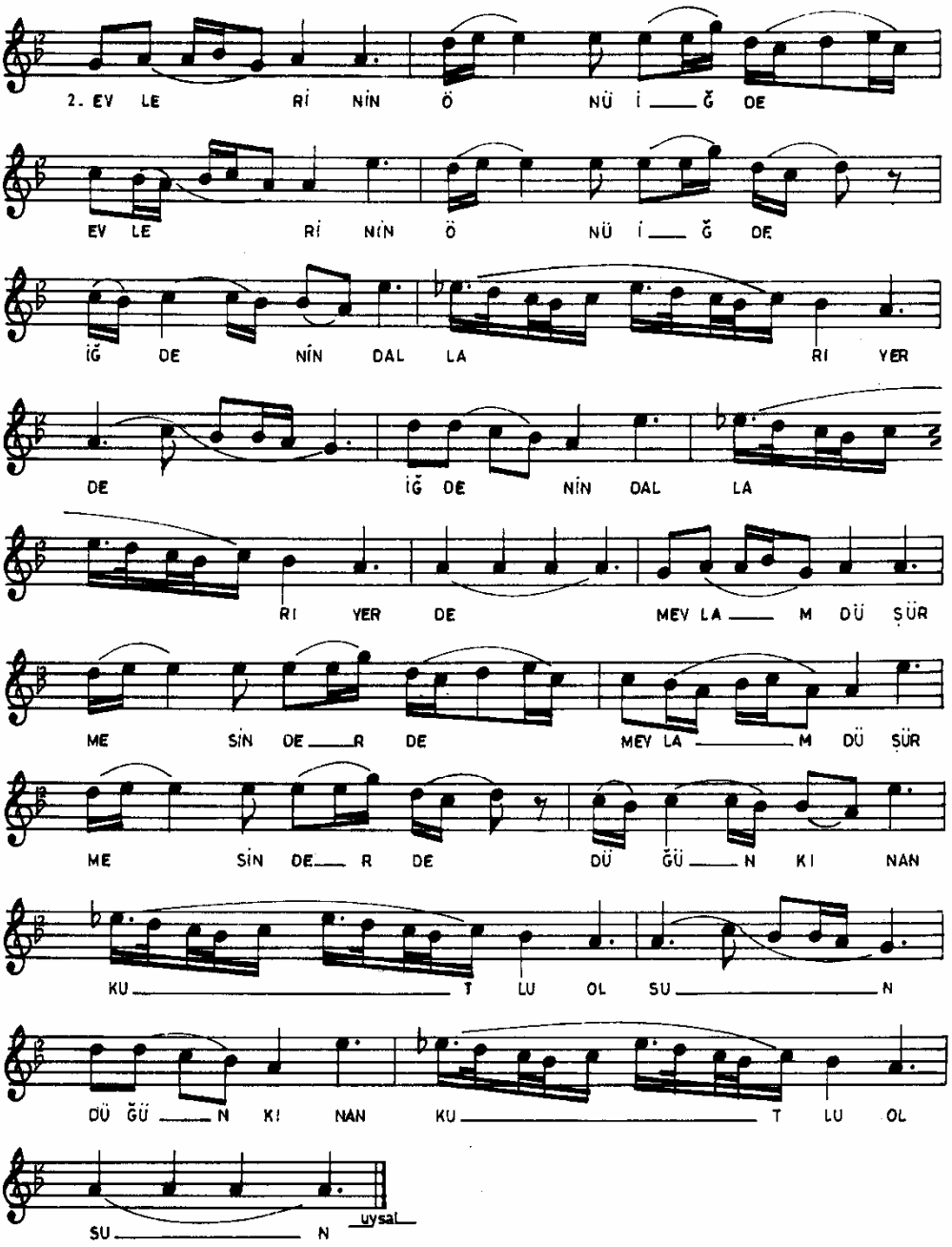
TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 2874
İNCELEME TARİHİ : 24_10_1986

YÖRESİ
MANİSA

KİMDEN ALINDIĞI
ZEHRA GÜLER

DERLEYEN
ANK.DEV.KONS.

DERLEME TARİHİ
22_7_1938

NOTAYA ALAN
HASAN KARAKAŞ

ÇATTILAR OCAK TAŞINI

SÜRESİ :
♩ = 85
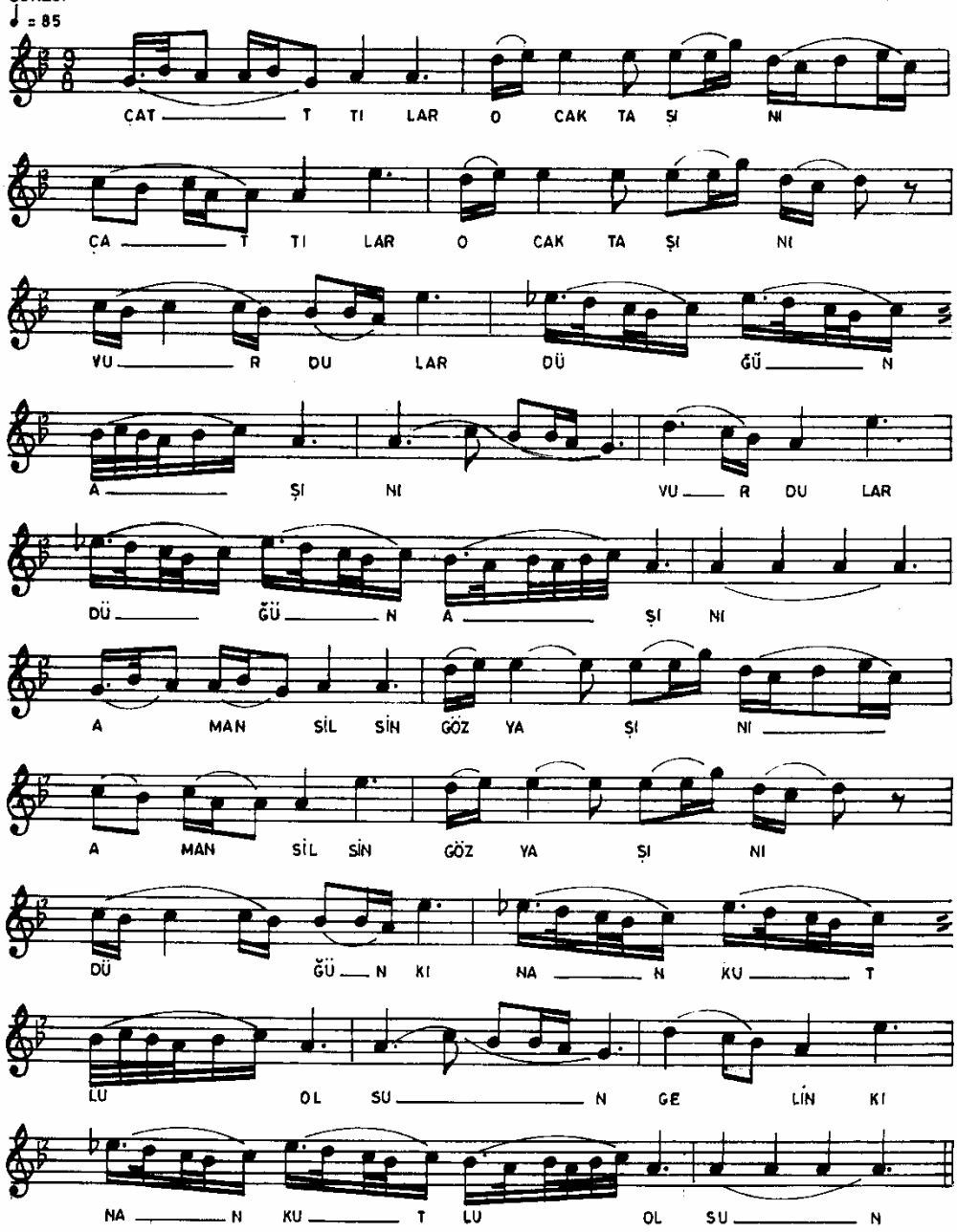
- 3 -

ÇATTILAR GAZAN TAŞINI

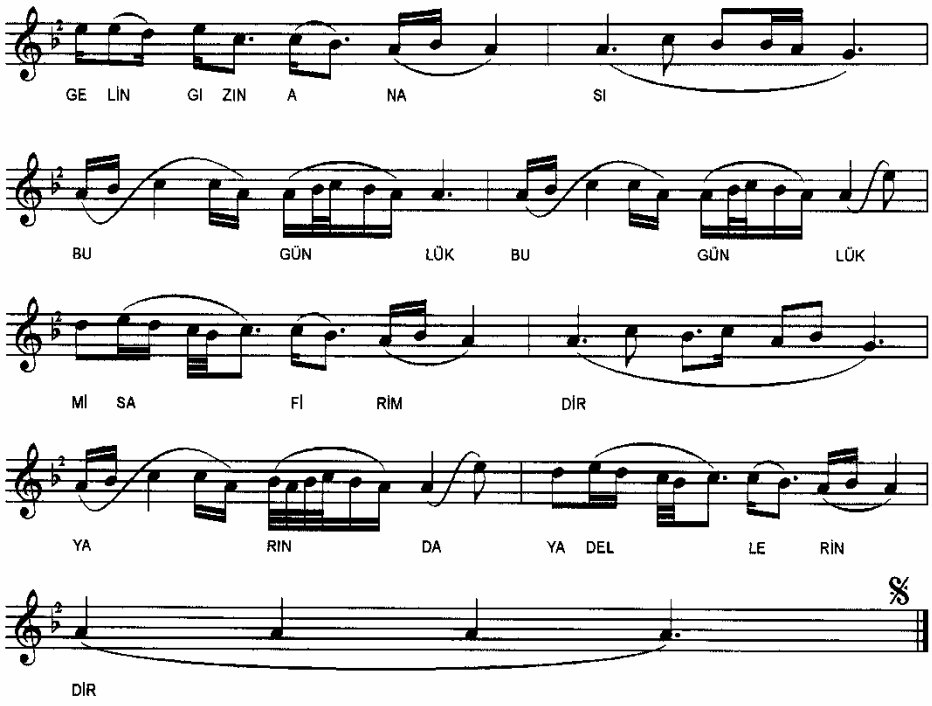

- 1 -

ÇATTILAR GAZAN TAŞINI
GURDULAR DÜĞÜN AŞINI
SELAM SÖYLE GİZ GARDAŞINA

- Bağlantı -

BUGÜNLÜK MİSAFİRİMDİR
YARIN DA YADELLERİNDİR
ANASI GELİN GIZIN ANASI
BUGÜNLÜK MİSAFİRİMDİR
YARIN DA YADELLERİNDİR

- 2 -

GELİN GİDER EL EVİNE
BİR SEVGİ BULAYIM DİYE
SELAM SÖYLE GAYNATA BEYE

- Bağlantı -

BUGÜNLÜK MİSAFİRİMDİR
YARIN DA YADELLERİNDİR
ANASI GELİN GIZIN ANASI
BUGÜNLÜK MİSAFİRİMDİR
YARIN DA YADELLERİNDİR

- 2 -

ÇATTILAR GAZAN TAŞINI

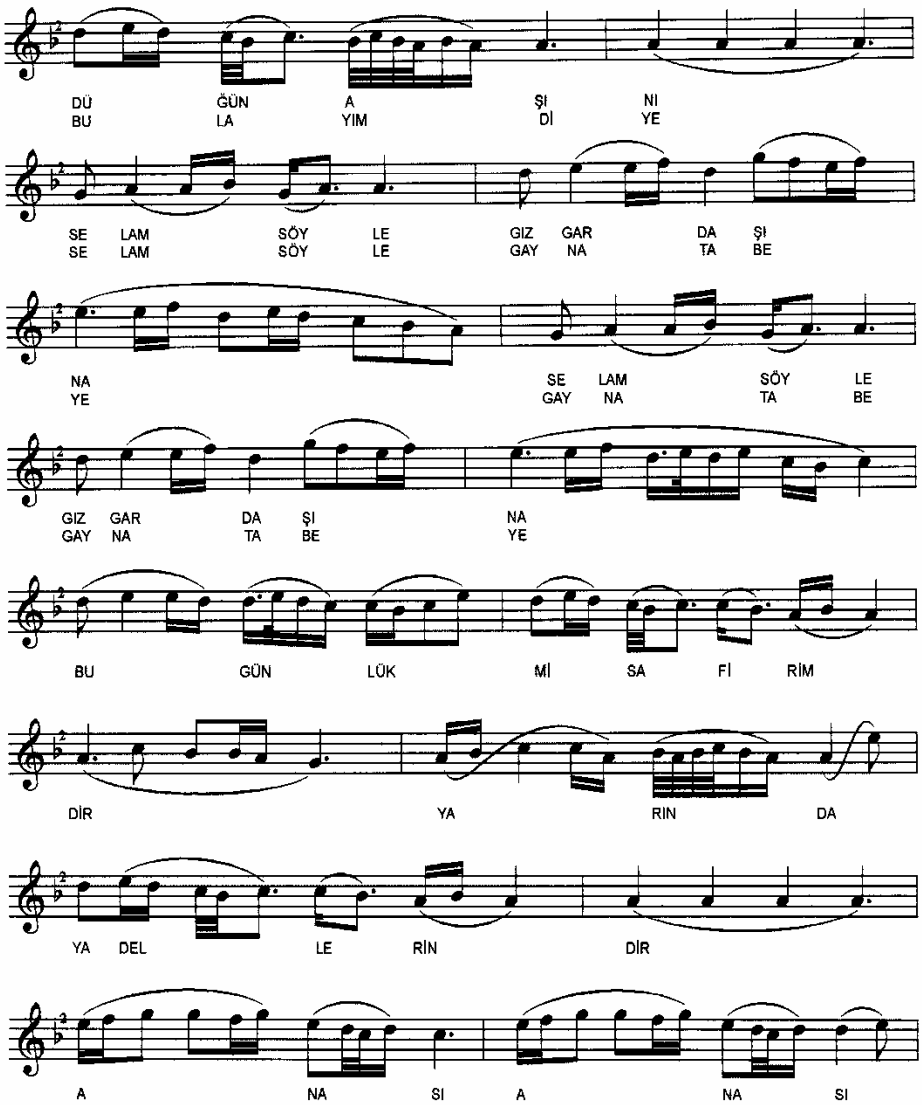

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR NO : 2872
İNCELEME TARİHİ : 24. 10. 1986

DERLEYEN
ANKARA DEVL. KONS.

YÖRESİ
MANİSA / Salihli

DERLEME TARİHİ

ÇATTILAR GAZAN TAŞINI

KİMDEN ALINDIĞI
HAYRİYE YILMAZ

NOTAYA ALAN
HASAN KARAKAŞ

SÜRESİ : ♩ = 68
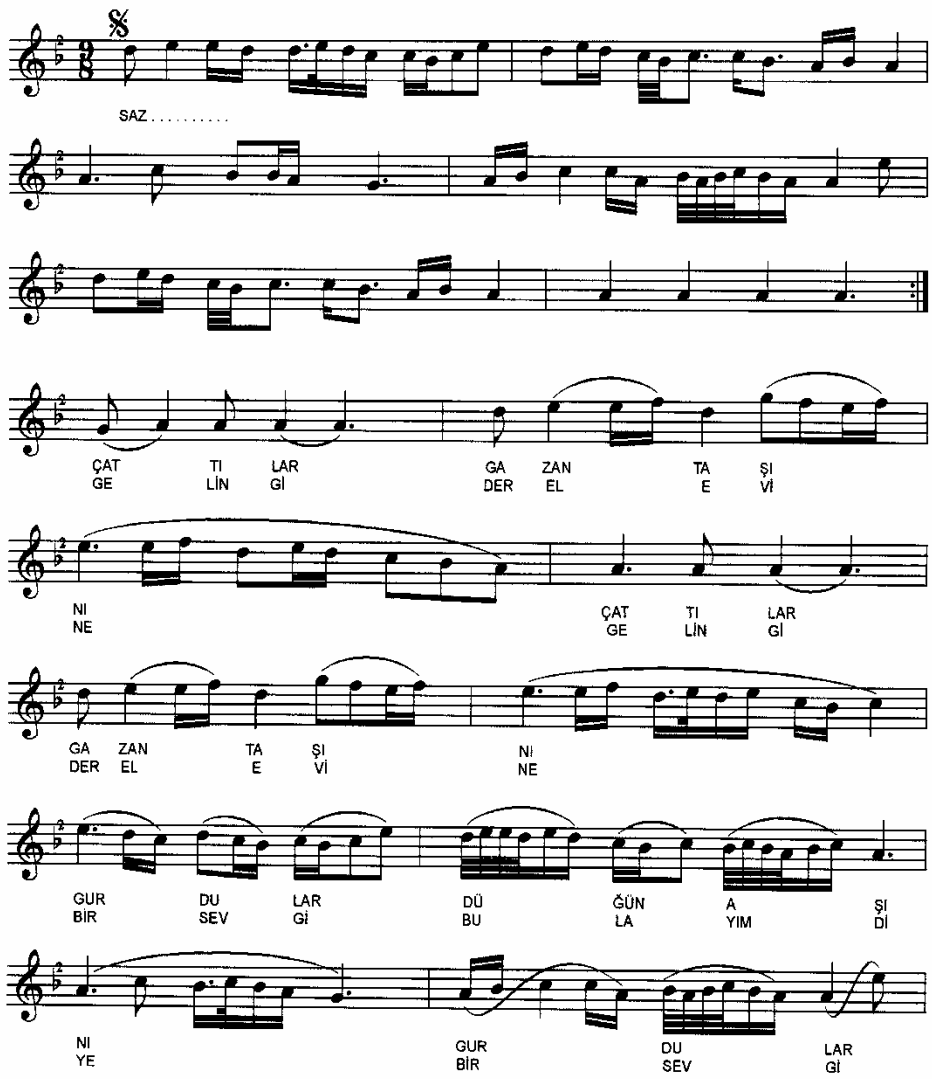
- 2 -

GÖSTER EY ALLAHIM
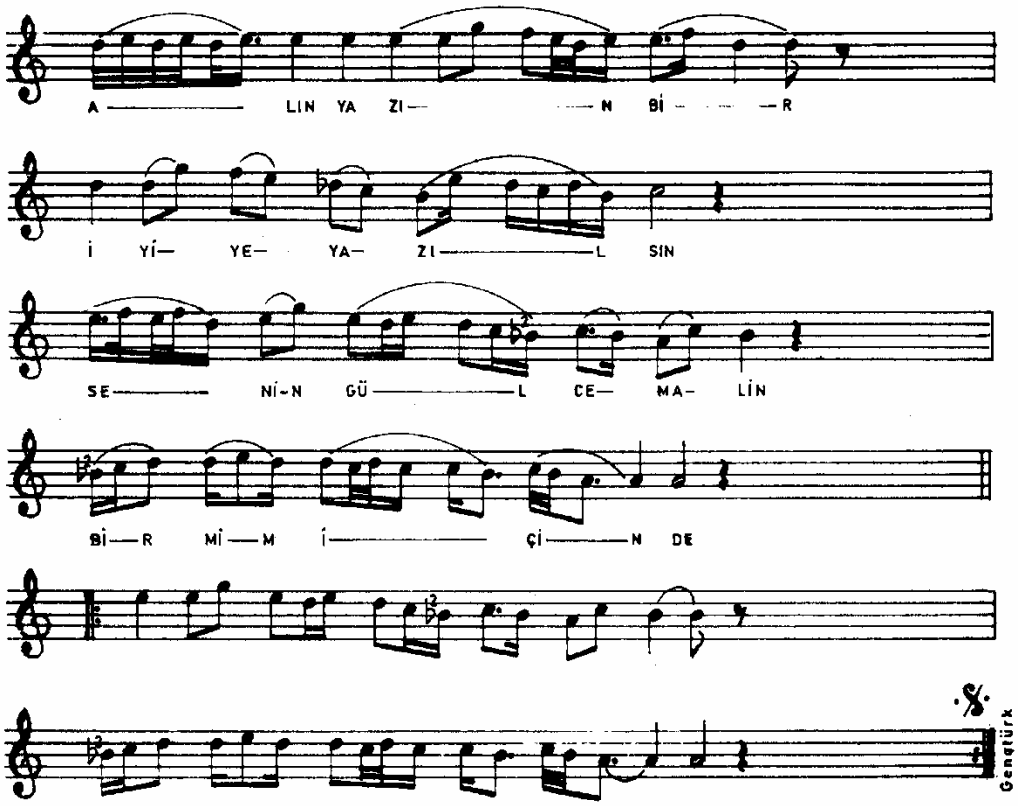
GÖSTER EY ALLAH'IM GÖSTER
SENİN CEMAL'İN CİMDE
AŞIKLAR SAF SAF OLMUŞ BAKAR
SENİN İSMİN YÜREK YAKAR

ALTIN TAS İÇİNDE KINAN EZİLSİN
GÜMÜŞ TARAĞINAN ZÜLFÜN ÇEZİLSİN
ALIN YAZIN BİR İYİYE YAZILSIN
SENİN GÜL CEMAL'İN BİR MİM İÇİNDE

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2 810
İNCELEME TARİHİ : 19. 2. 1986

YÖRESİ
RUMELİ (ANKARA-NALLIHAN'da derlenmiş)
KİMDEN ALINDIĞI
NADİRE UYSAL
SÜRESİ : ♩ =48

GÖSTER EY ALLAHİM

DERLEYEN
ANKARA DEVLET
KONSERVATUARI

DERLEME TARİHİ
19 . 7 . 1945

NOTAYA ALAN
İSMET AKYOL
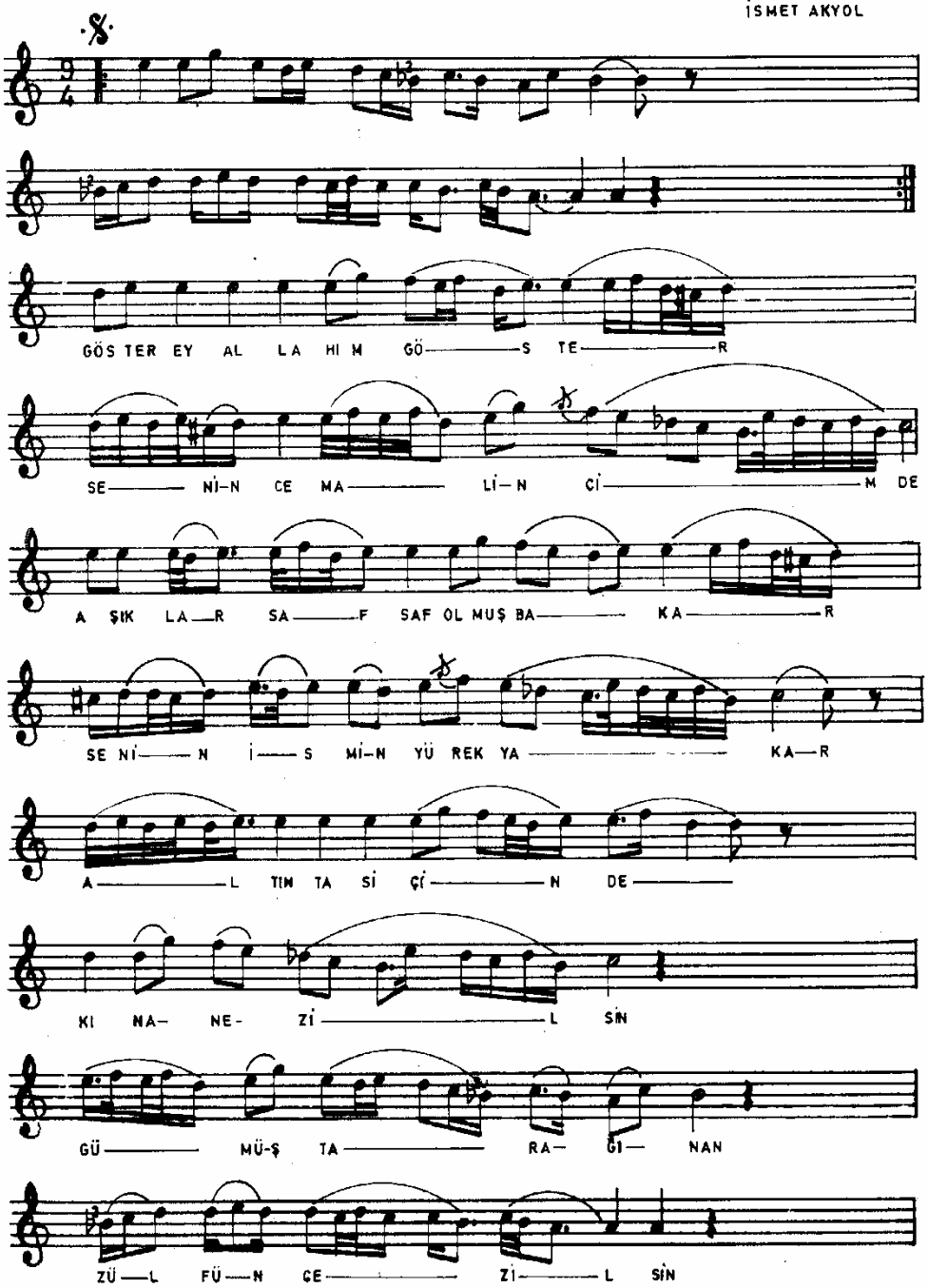
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No:2759
İNCELEME TARİHİ: 10.1.1986

DERLEYEN
MEHMET ÖZBEK

YÖRESİ
KONYA

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ CENNET

SÜRESİ :

DERLEME TARİHİ
29.10.1985

NOTAYA ALAN
MEHMET ÖZBEK

ANNEM BENİ KALDIRMIŞSIN ATMIŞSIN
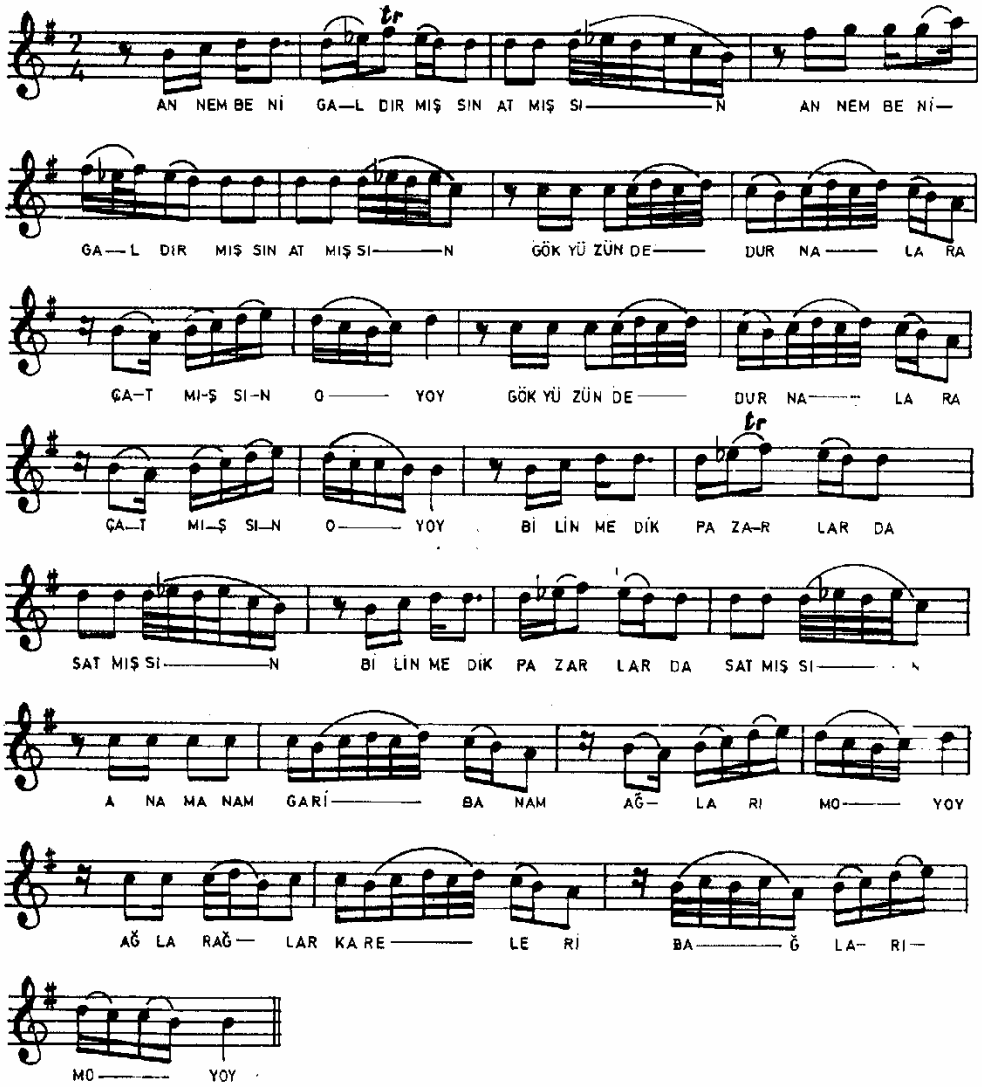
ANNEM BENİ GALDIRMISSIN ATMIŞSIN
GÖKYÜZÜNDE DURNALARA ÇATMIŞSIN
BILINMEDİK PAZARLARDA SATMIŞSIN

ANAM ANAM GARİP ANAM AĞLARIM OY OY
AĞLAR AĞLAR KARELERİ BAĞLARIM OY OY

ŞU KARŞIKİ DAĞDA BİR KUZU MELER
KUZUNUN MELEŞİ BAĞRIMI DELER
ANNESİZ YAVRUYU DA KİM GÖZER BELER

BAĞLANTI

ŞU KARŞIKİ DAĞLAR KARSIZ DUMANSIZ
BEN SENİ SEVMİŞİM DİNSİZ İMANSIZ
CENNETİ ÂLAYA GİREMEM SENSİZ

CEHENNEMDE BERABERCE YANALIM OY OY
" " " " "

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2350
İNCELEME TARİHİ :

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
EDİRNE_UZUNKÖPRÜ

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI

VURUN GELİN KINASIN

SÜRESİ :

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN
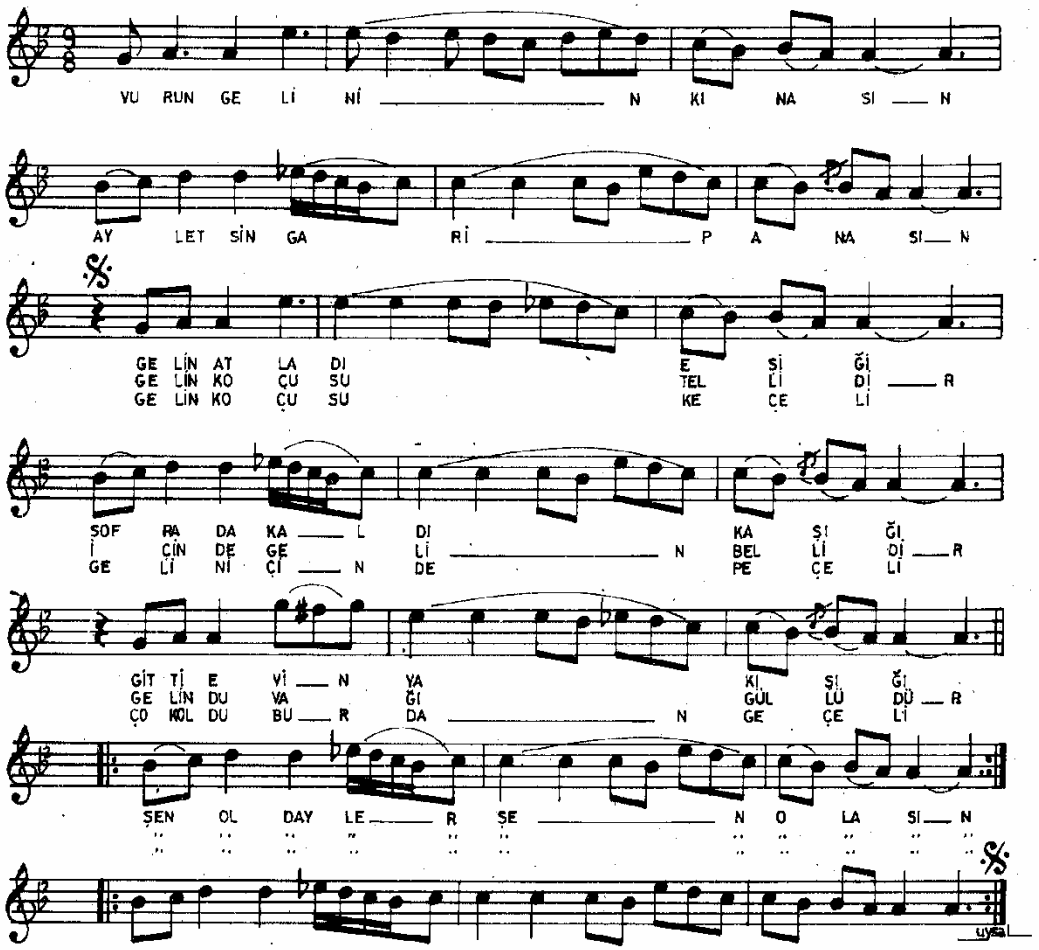
—1—
VURUN GELİN KINASIN
AĞLETSİN GARİP ANASIN
GELİN ATLADI EŞİĞİ
SOFRADA KALDI KAŞIĞI
GİTTİ EVİN YAKIŞIĞI
ŞEN OL DAYLER ŞEN OLASIN

—2—
GELİN KOÇUSU TELLİDİR
İÇİNDE GELİN BELLİDİR
GELİN DUVAĞI GÜLLÜDÜR
ŞEN OL DAYLER ŞEN OLASIN

—3—
GELİN KOÇUSU KEÇELİ
GELİN İÇİNDE PEÇELİ
ÇOK OLDU BURDAN GEÇELİ
ŞEN OL DAYLER ŞEN OLASIN

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2320
İNCELEME TARİHİ :

YÖRESİ
ERZİNCAN

KİMDEN ALINDIĞI
HÜSEYİN ENGİN

KUYUDAN SU ÇEKERLER TULUMUNAN

DERLEYEN
YÜCEL PAŞMAKÇI

DERLEME TARİHİ
30-11-1982

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKÇI

SÜRESİ :
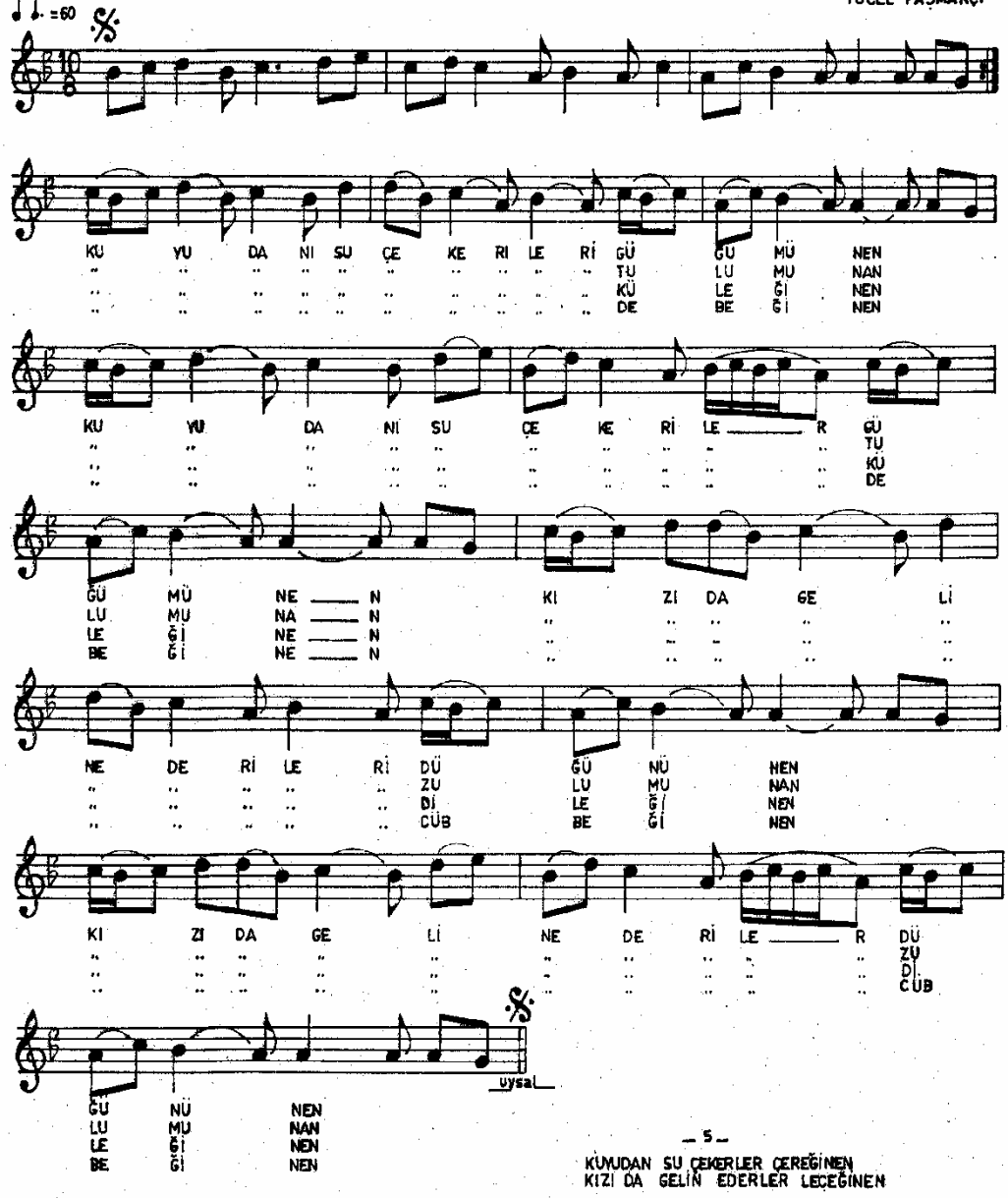
— 5 —

KUYUDAN SU ÇEKERLER ÇEREĞİNEN
KIZI DA GELİN EDERLER LEÇEĞİNEN

KÜLEK : TAHTA KOVA
DEBE : BİR NEVİ KOVA
ÇEKEK : KULEĞE BENZER KAP
LEÇEK : UZUN BEYAZ BAŞ ÖRTÜSÜ

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2295
İNCELEME TARİHİ :

DERLEYEN
İSTANBUL BEL.KONS.

YÖRESİ
ZONGULDAK-SAFRANBOLU

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI

GETİRİN GINA YAKALIM

(KINA HAVASI)

NOTAYA ALAN
ADNAN ATAMAN

SÜRESİ
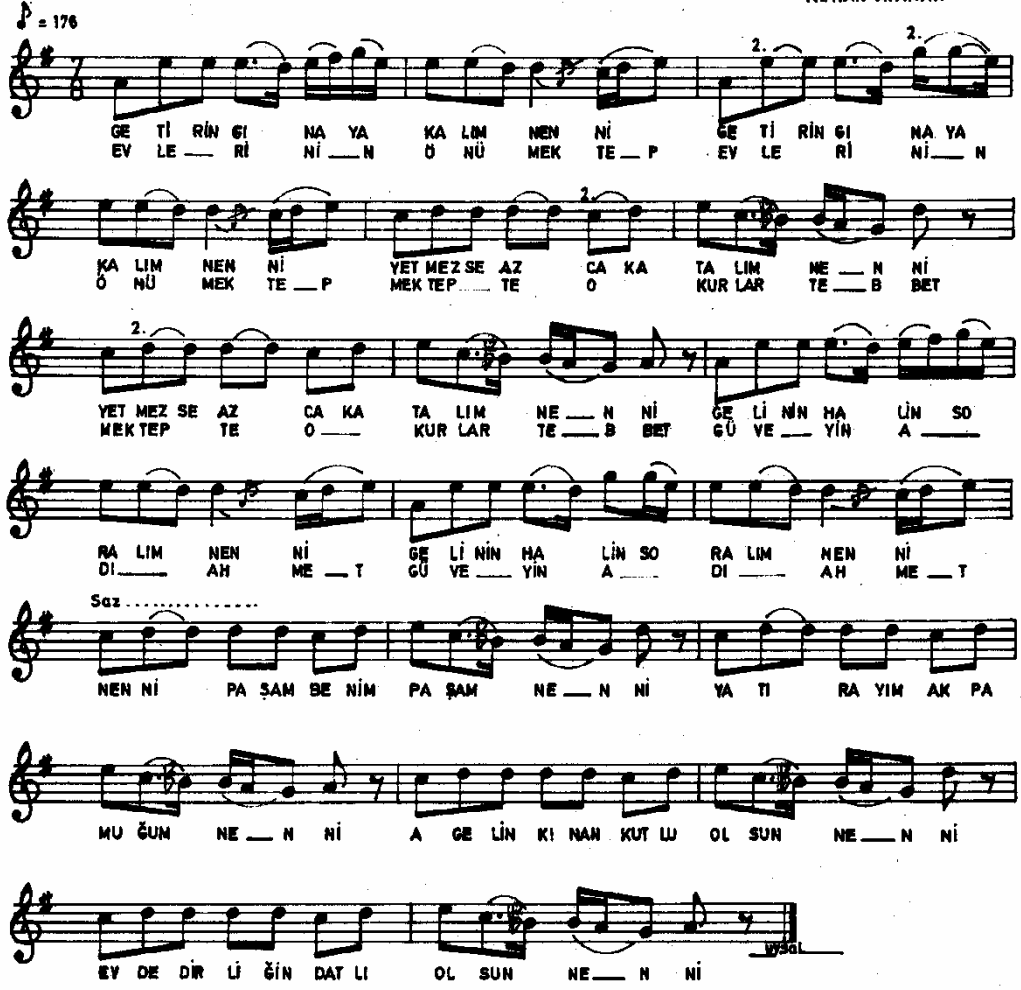
—1—

GETİRİN GINAYI YAKALIM NENNİ
YETMEZSE AZCA KATALIM NENNİ
GELİNİN HALİN SORALIM NENNİ
Bağlantı
NENNİ PAŞAM BENİM PAŞAM NENNİ
YATIRAYIM AK PAMUĞUM NENNİ
GELİN ÇINAN KUTLU OLSUN NENNİ
EVDE DİRLİĞİN DATLI OLSUN NENNİ

—2—

EVLERİNİN ÖNÜ MEKTEP
MEKTEPTE OKURLAR TEBBET
GÜVEYİN ADI MEHMET
Bağlantı.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 2154
İNCELEME TARİHİ : 1 - 12 - 1982

YÖRESİ
ERZURUM

KİMDEN ALINDIĞI

DERLEYEN
REMZİ DANE

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
SUAT IŞIKLI

KINAYI EZERLER TASDA

♩♩ : 88

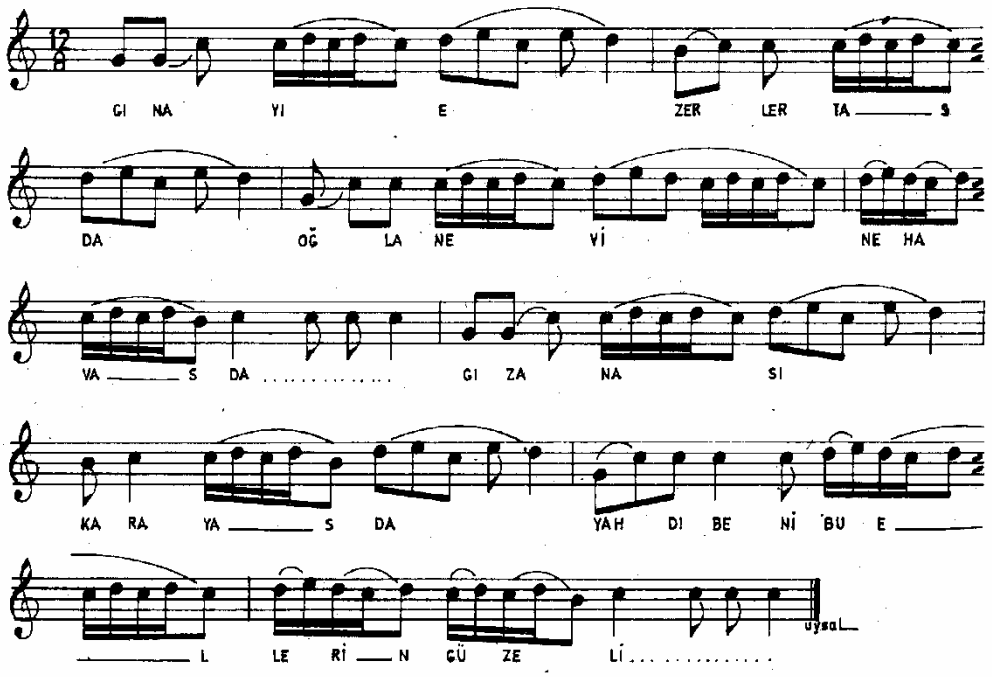

—1—
GINAYI EZERLER TASDA, OĞLAN EVİ NE HAVASDA
GIZ ANASI GARA YASDA, YAHTİ BENİ BU ELLERİN GÜZELİ
—2—
DUZ GABI DUZSUZ OLUR Mİ, MEHLELER GIZSIZ OLUR Mİ
ORTALIK SÖZSÜZ OLUR Mİ, YAHDİ BENİ BU ELLERİN GÜZELİ
—3—
DUZ GABİNDA DUZ GALMADI, MEHLELERDE GIZ GALMADI
ORTALIHDA SÖZ GALMADI, YAHDİ BENİ BU ELLERİN GÜZELİ
—4—
DUZ GABİNİ DUZSUZ GOYMUŞ, GOCA EVİ ISSIZ GOYMUŞ
ANASINI GIZSIZ GOYMUŞ, YAHDİ BENİ BU ELLERİN GÜZELİ

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI 1995
T H M REPERTUAR SIRA No: 3_10_ 1979
İNCELEME TARİHİ :

YÖRESİ
ANTAKYA _İSKENDERUN

KİMDEN ALINDIĞI
NİMET NERKİZ

SÜRESİ: ♩ = 116

OY GELİN KINAN KUTLOLA

(KINA HAVASI)

DERLEYEN
Ank. Dev. Kons
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ
26.7.1946

NOTAYA ALAN
ATEŞ KÖYOĞLU
27.6_1978
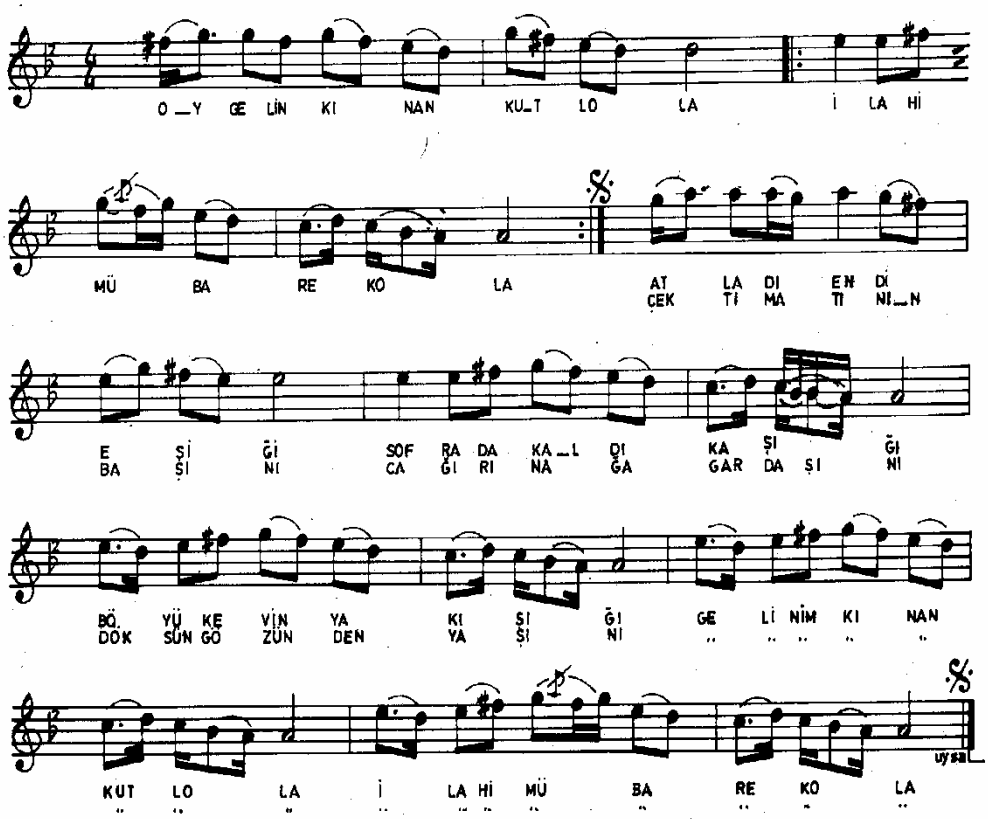
OY GELİN KINAN KUTLOLA
İLAHİ MUBAREK OLA

—1—

ATLADI ENDİ EŞİĞİ
SOFRADA KALDI KAŞIĞI
BÜYÜK EVİN YOKUSU
Bağlantı { GELİNİM KINAN KUTLOLA
İLAHİ MUBAREK OLA

—2—

ÇEKTİM ATİNİN BAŞINI
ÇAĞIRIN AĞA GARDAŞINI
DÖKSÜN GÖZÜNDEN YAŞINI
Bağlantı.

EVLERİNE VARDIM AKŞAM
(Sahife- 2)
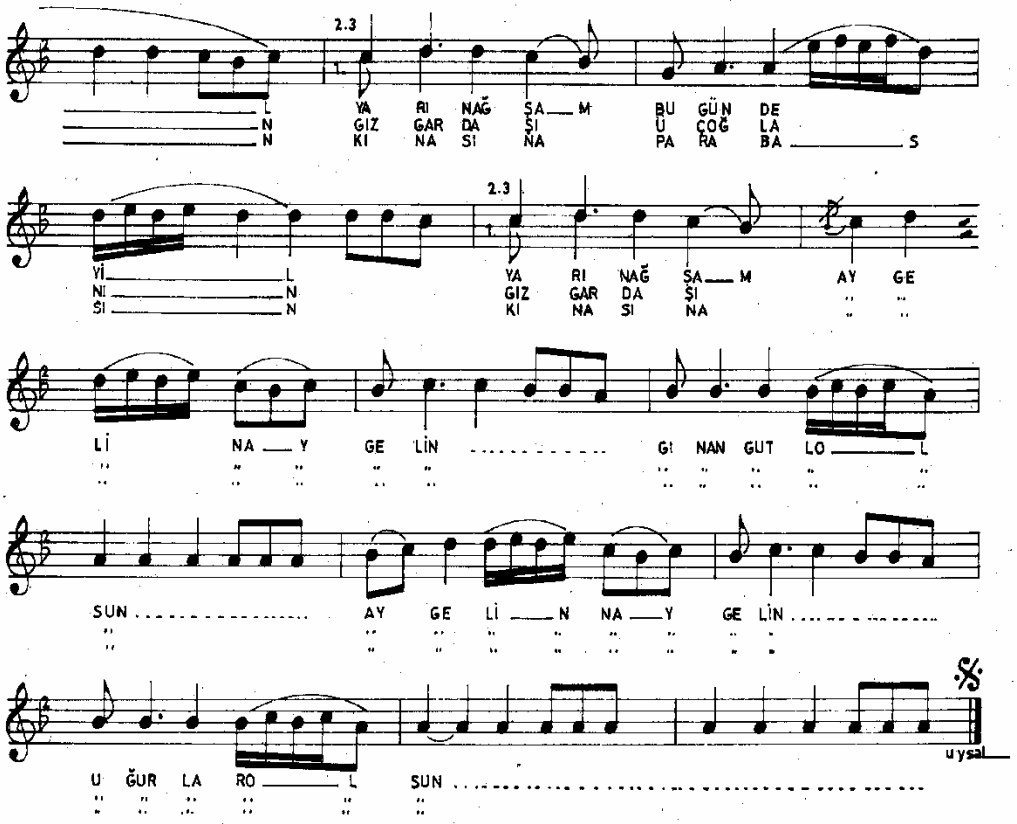
—1—
EVLERİNE YARDIM AĞŞAM
SOFRAYA GOYDULAR DAVŞAN
BUGÜN DEĞİL YARIN AĞŞAM
Bağlantı { AY GELİN AY GELİN GINAN GUTLU OLSUN
UĞURLAR OLSUN

—2—
PARDI BAŞI PARDI BAŞI
AĞŞAM GELDİ DUĞUN AŞI
ÜC OĞLANIN GIZ GARDAŞI
Bağlantı.

—3—
HABER VERİN ANASINA
HABER VERİN BABASINA
PARA BASSIN KINASINA
Bağlantı.

NOT: Türkü TEKE ZOTLATMASI tavrında çalınır.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1937
İNCELEME TARİHİ : 9 – 11 – 1978

YÖRESİ
SENİRKENT

KİMDEN ALINDIĞI
HÜSEYİN KARATÜRK

SÜRESİ :

♩♩♩♩. =48

EVLERİNE VARDIM AKŞAM

(KINA HAVASI)

DERLEYEN
TRT, Ankara Rad. THM ve Öy. Sb. Md.

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKCİ
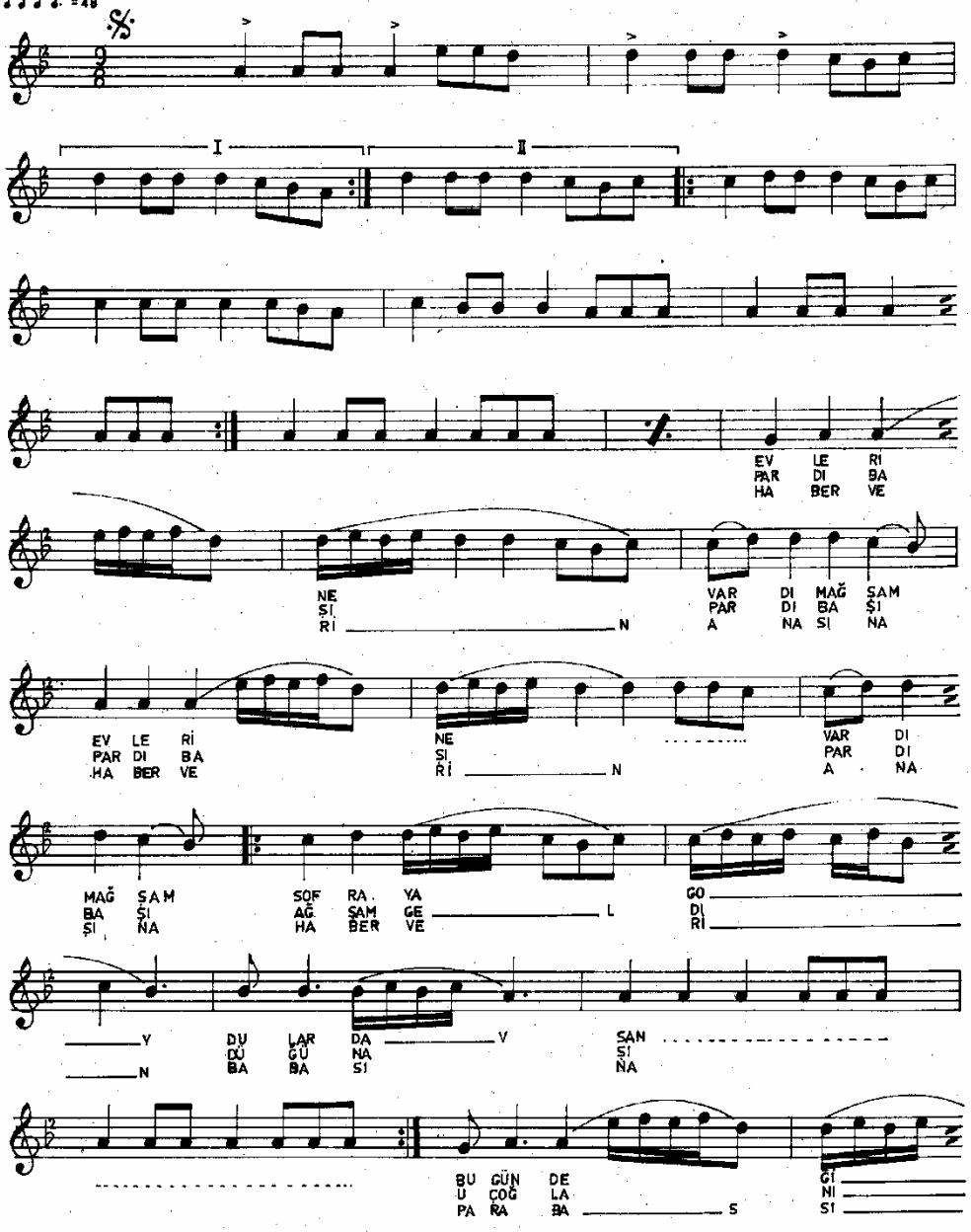
MÜBAREKİ
(Sahife - 2)

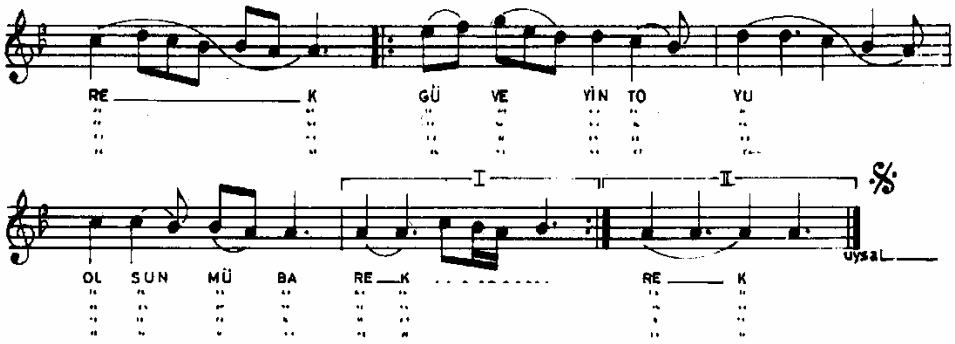

—1—
MÜBAREK MÜBAREK YÜZ BİN MÜBAREK
GÜVEYİN TOYU OLSUN MÜBAREK
ÇAĞIRIN ANASIN KOYSUN DÂL FESİ
ALSIN BÜSEŞİN OLSUN MÜBAREK
MÜBAREK MÜBAREK YÜZ BİN MÜBAREK
GÜVEYİN TOYU OLSUN MÜBAREK

— 2 —
ÇAĞIRIN BAÇISIN KOYSUN KINASIN
ALSIN BÜSEŞİN OLSUN MÜBAREK
MÜBAREK MÜBAREK YÜZ BİN MÜBAREK
GÜVEYİN TOYU OLSUN MÜBAREK

—3—
ÇAĞIRIN MELEĞİ KOYSUN YELEĞİ
ALSIN BÜSEŞİN OLSUN MÜBAREK
MÜBAREK MÜBAREK YÜZ BİN MÜBAREK
GÜVEYİN TOYU OLSUN MÜBAREK

—4—
ÇAĞIRIN ARABI VERSİN ŞARABI
GİYDİRİN ÇORABI OLSUN MÜBAREK
MÜBAREK MÜBAREK YÜZ BİN MÜBAREK
GÜVEYİN TOYU OLSUN MÜBAREK

— 5 —
AZEPLER ŞAHİ GELİN AŞAĞI
BAĞLAYIN KUŞAĞI OLSUN MÜBAREK
MÜBAREK MÜBAREK YÜZ BİN MÜBAREK
GÜVEYİN TOYU OLSUN MÜBAREK

NOT.: Birinci kitâdan sonrası 𝄋 arasında okunur.
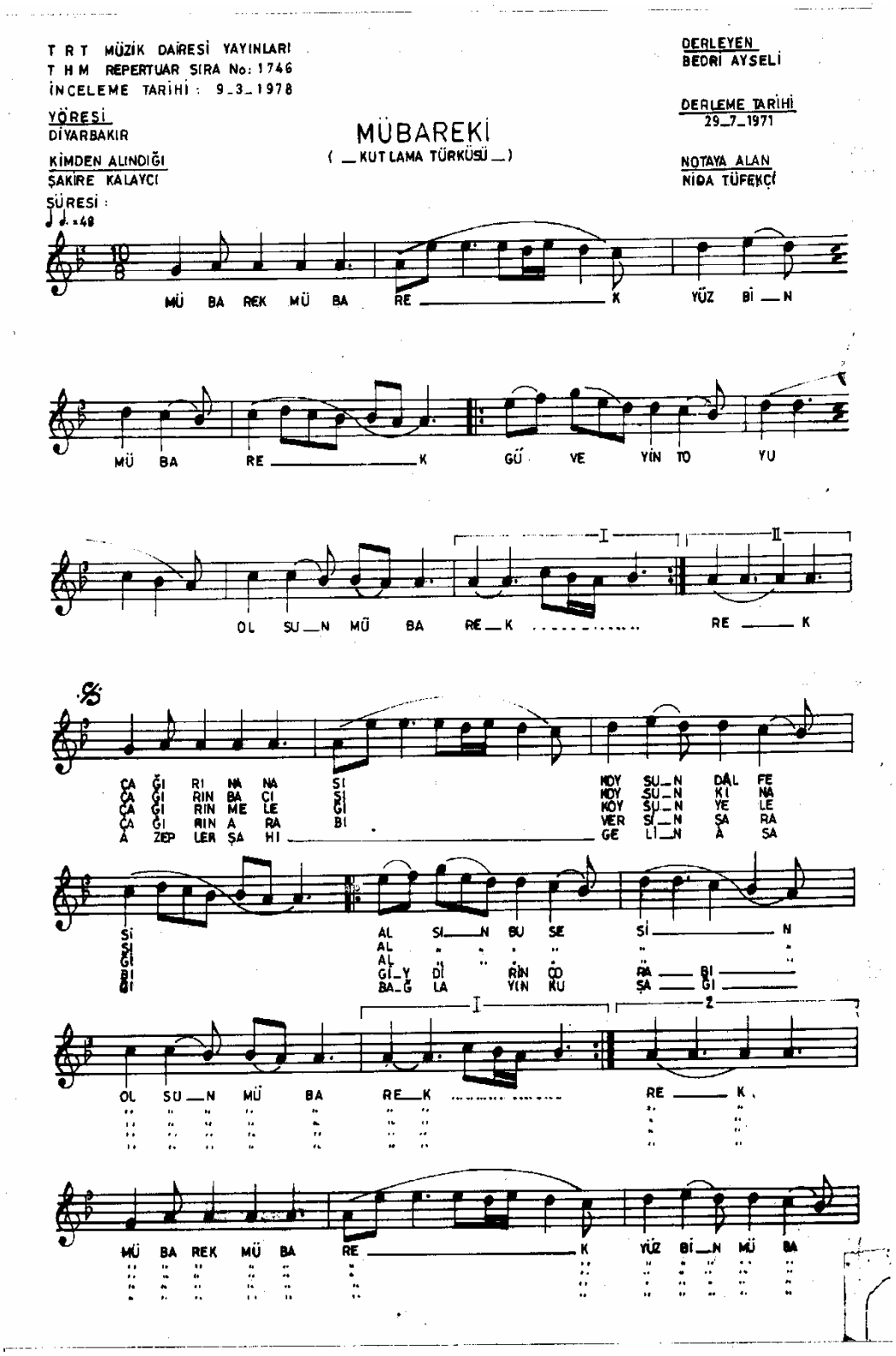
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1746
İNCELEME TARİHİ : 9_3_1978
YÖRESİ
DİYARBAKIR
KİMDEN ALINDIĞI
ŞAKİRE KALAYCI
SÜRESİ :
♩. =48
MÜBAREKİ
(_KUTLAMA TÜRKÜSÜ_)
DERLEYEN
BEDRİ AYSELİ
DERLEME TARİHİ
29_7_1971
NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ
MÜ BA REK MÜ BA RE K YÜZ Bİ N
MÜ BA RE K GÜ VE YİN TO YU
I II
OL SU N MÜ BA RE K RE K
ÇA ĞI RI NA NA SI
ÇA ĞI RIN BA CI SI
ÇA ĞI RIN ME LE Gİ
ÇA Ğ I RIN A RA BI
A ZEP LER ŞA HI
KOY SU N DAL FE
KOY SU N KI NA
KOY SU N YE LE
VER SU N ŞA RA
GE Lİ N A SA
AL SU N BU SE Sİ N
Gİ_Y Dİ RİN ÇO RA BI
BA_Ğ LA YIN KU ŞA Ğ I
I 2
OL SU N MÜ BA RE K RE K
MÜ BA REK MÜ BA RE K YÜZ Bİ N MÜ BA

OCAĞA KOYDULAR
(Sahife - 2)

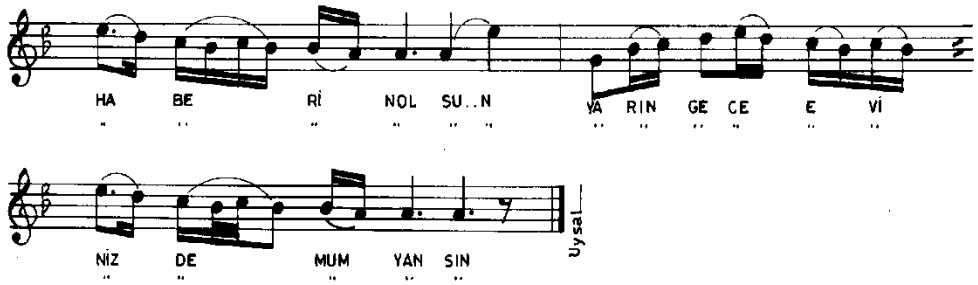

—1—

OCAĞA GOYDULAR DA GIZ ANNEM YUFGADA SACINI
BAŞIMA GEÇİRDİLER GIZ ANNEM GAHIRDA TACINI
ANAM SEN UNUTMADA BENİM AĞRIM DA ACIMI
Bağlantı
ŞEN OL ANNEM EVİN BARKIN ŞEN OLSUN
YARIN GECE EVİNİZDE MUM YANSIN
AHA BEN GİDİYOM HABERİN OLSUN
YARIN GECE EVİNİZDE MUM YANSIN

— 2 —

GİNAMI GARDILARDA GIZ ANNEM ÇAMURDA ETTİLER
YOLLARA DÖKTÜLERDE GIZ ANNEM DEMİRDE ETTİLER
BENİ GURBETELEDE GIZ ANNEM ALIPTA GİTTİLER
Bağlantı.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 1639
İNCELEME TARİHİ : 23 _2_ 1978

YÖRESİ
REŞADİYE

KİMDEN ALINDIĞI
MİHRİ CAN BAHAR

SÜRESİ :
♪: 144

OCAĞA KOYDULAR
(KINA HAVASI)

DERLEYEN
NİDA TÜFEKÇİ

DERLEME TARİHİ
29_10_1971

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ
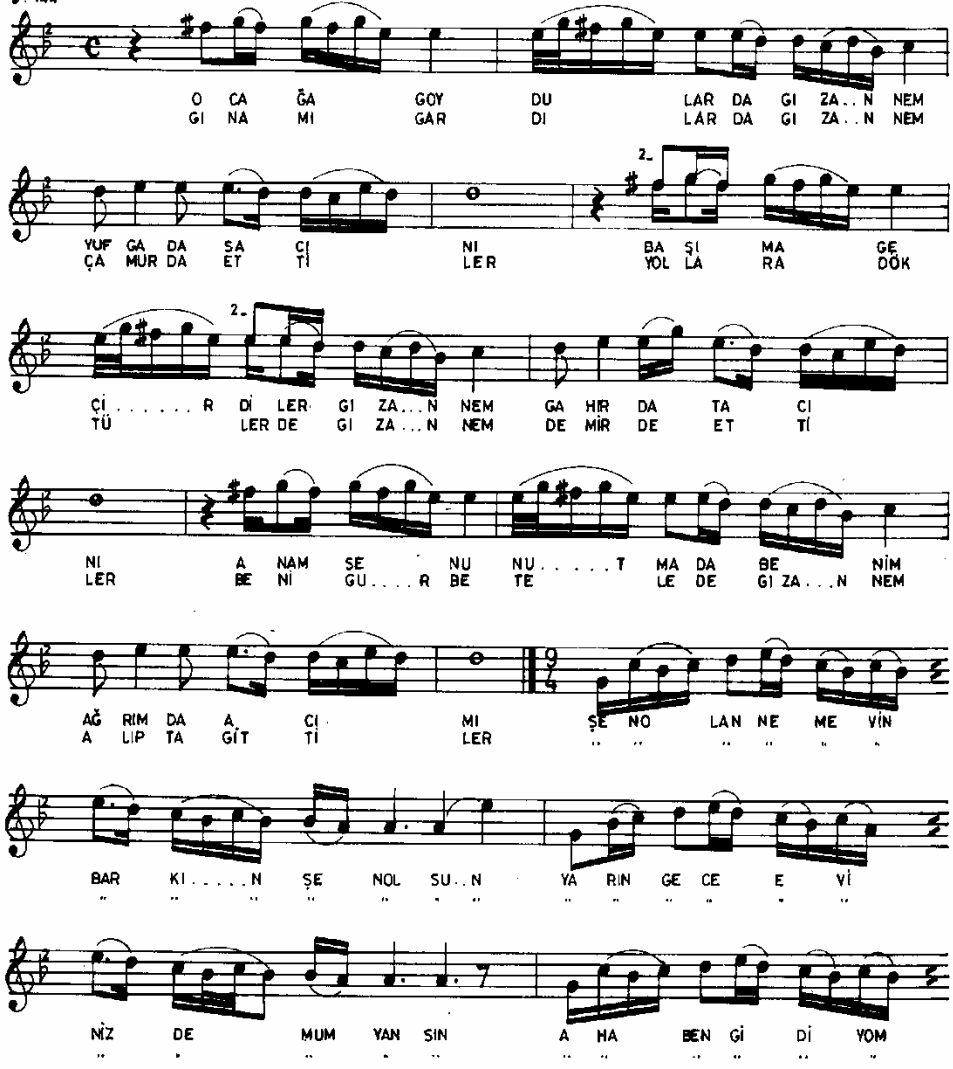
TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
TH M REPERTUAR SIRA No: 1440
İNCELEME TARİHİ : 25_5_1977
YÖRESİ
FETHİYE_Günlükbaşı
KİMDEN ALINDIĞI
FATMA HANCIOĞLU
SÜRESİ : m: ♪= 280

DERLEYEN
HAMDİ ÖZBAY

DERLEME TARİHİ
_1970_

NOTAYA ALAN
HAMDİ ÖZBAY

ATLAYIP GEMİNE
(KINA HAVASI)
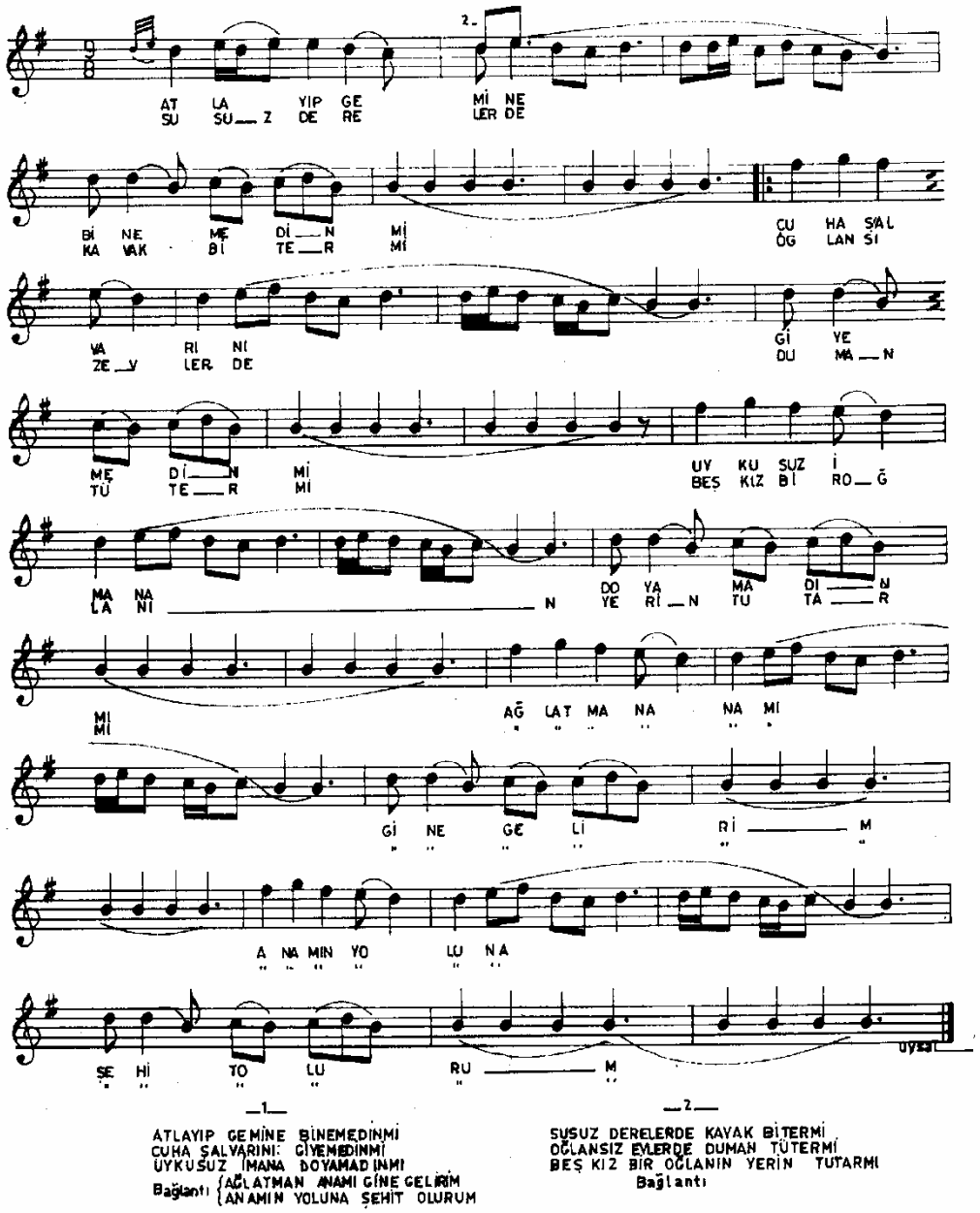
—1—

ATLAYIP GEMİNE BİNEMEDİNMİ
CUHA ŞALVARINI GİYEMEDİNMİ
UYKUSUZ İMANA DOYAMADINMI
Bağlantı {AĞLATMAN ANAMI GİNE GELİRİM
{ANAMIN YOLUNA ŞEHİT OLURUM

—2—

SUSUZ DERELERDE KAVAK BİTERMİ
OĞLANSIZ EVLERDE DUMAN TÜTERMİ
BEŞ KIZ BİR OĞLANIN YERİN TUTARMI
Bağlantı

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1414
İNCELEME TARİHİ : 25-5-1977

YÖRESİ
BEYŞEHİR – Balkana Köyü

KİMDEN ALINDIĞI
İBRAHİM ÇÖĞÜR

SÜRESİ :
♩=84

ATLADI ÇIKTI EŞİĞİ

(—KINA HAVASI—)

DERLEYEN
AHMET YAMACI

DERLEME TARİHİ
1970

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI
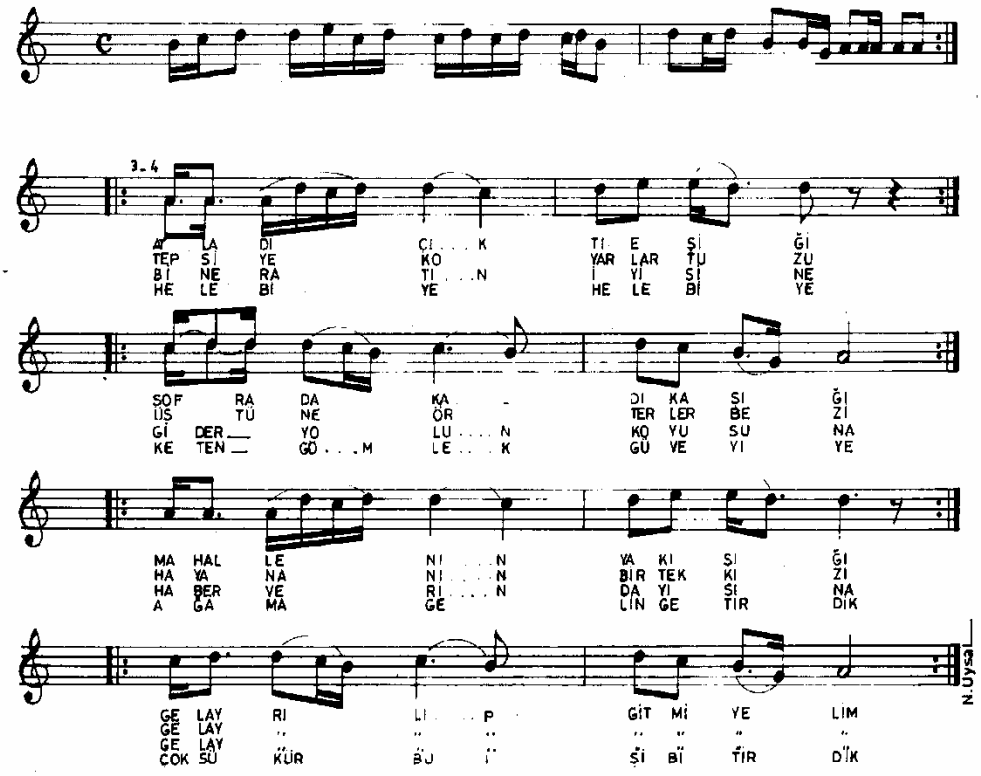
—1—
ATLADI ÇIKTI EŞİĞİ
SOFRADA KALDI KAŞIĞI
MAHALLENİN YAKIŞIĞI
GEL AYRILIP GİTMİYELİM

—2—
TEPSİYE KOYARLAR TUZU
ÜSTÜNE ÖRTERLER BEZİ
HAY ANANIN BİR TEK KIZI
GEL AYRILIP GİTMİYELİM

—3—
BİNER ATIN İYİSİNE
GİDER YOLUN KOYUSUNA
HABER VERİN DAYISINA
GEL AYRILIP GİTMİYELİM

—4—
HELEBİYE HELEBİYE
KETEN GÖMLEK GÜVEYİYE
AĞAMA GELİN GETİRDİK
ÇOK ŞÜKÜR BU İŞİ BİTİRDİK

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 1397
İNCELEME TARİHİ : 25_5_1977

DERLEYEN
HALİL BEDİİ YÖNETKEN

YÖRESİ
BURSA

DERLEME TARİHİ
1964

ATLADI GİTTİ EŞİĞİ

KİMDEN ALINDIĞI
BEDİA YÖNETKEN

NOTAYA ALAN
HALİL BEDİİ YÖNETKEN

SÜRESİ :
♪ = 176
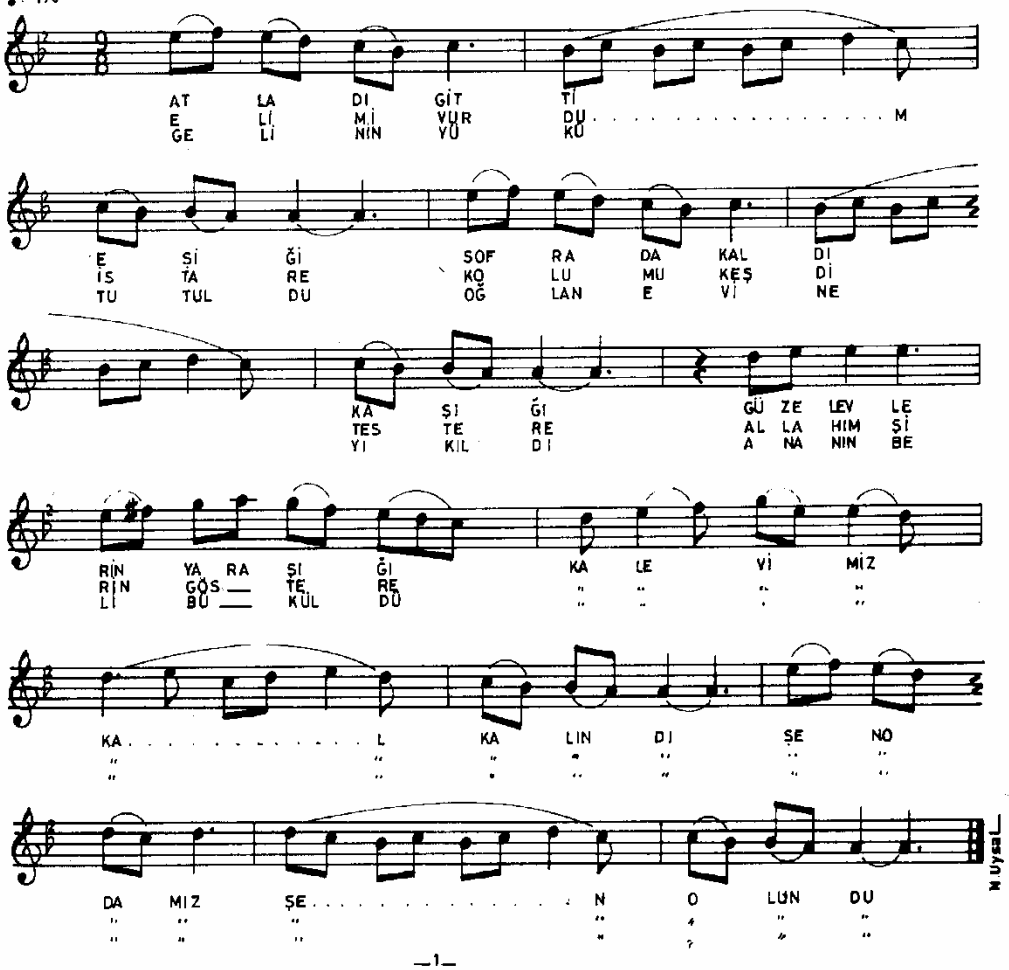
—1—
ATLADI GİTTİ EŞİĞİ
SOFRADA KALDI KAŞIĞI
GÜZEL EVLERİN YANASIĞI
Bağlantı— KALEVİMİZ KAL KALINDI
ŞEN ODAMIZ ŞEN OLUNDU

—2—
ELİMİ VURDUM İSTARE
KOLUMU KESDİ TESTERE
ALLAHIM ŞİRİN GÖSTERE
Bağlantı

—3—
GELİNİN YÜKÜ TUTULDU
OĞLAN EVİNE YIKILDI
ANANIN BELİ BÜKÜLDÜ
Bağlantı.

ALTIN TAS İÇİNDE KINAM EZDİLER
(Sahife - 3)
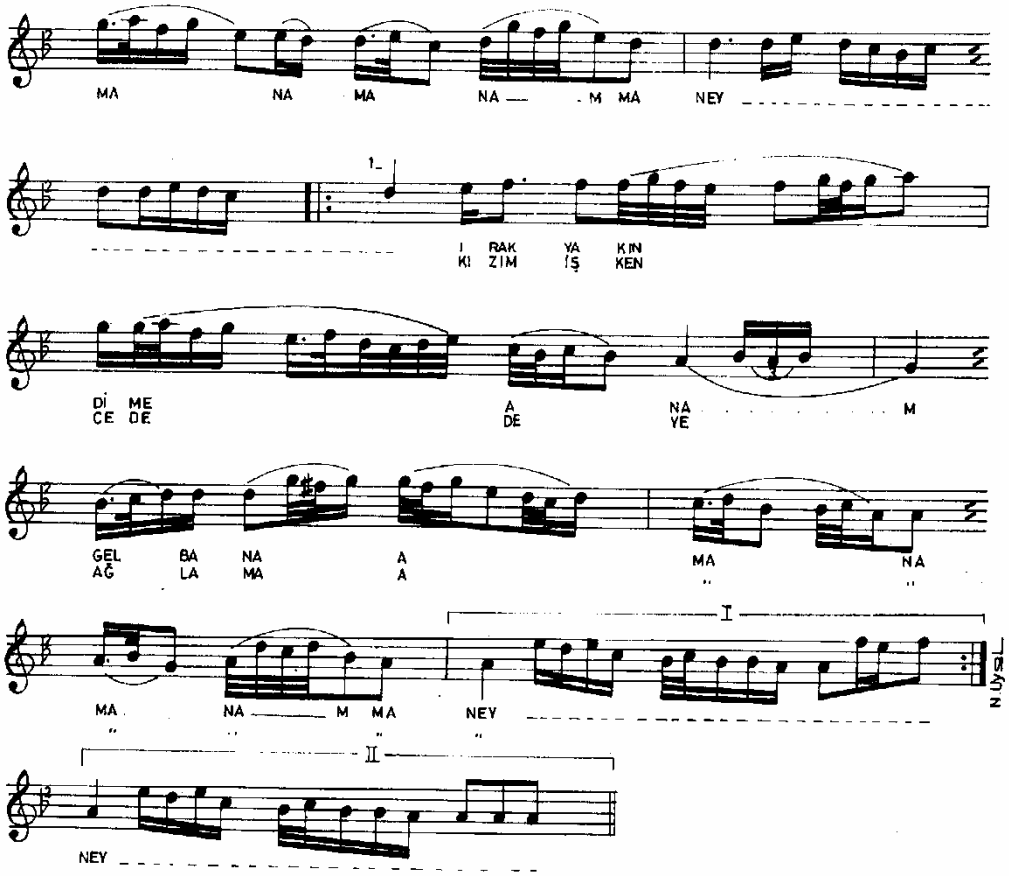
ALTIN TAS İÇİNDE GINAM EZDİLER
(Aman aman aman ey)
GÜMÜŞ TARAK İLE ZÜLFÜM ÇÖZDÜLER
(Aman aman aman ey)
YATSIYA VARMADAN BAŞIM BOZDULAR
(Aman aman aman ey)
IRAK YAKIN DİME ANAM GEL BANA
(Aman aman aman ey)
KIZIM İŞKENCE DİYE AĞLAMA
(Aman aman aman ey)

ALTIN TAS İÇİNDE KINAM EZDİLER
(Sahife - 2)
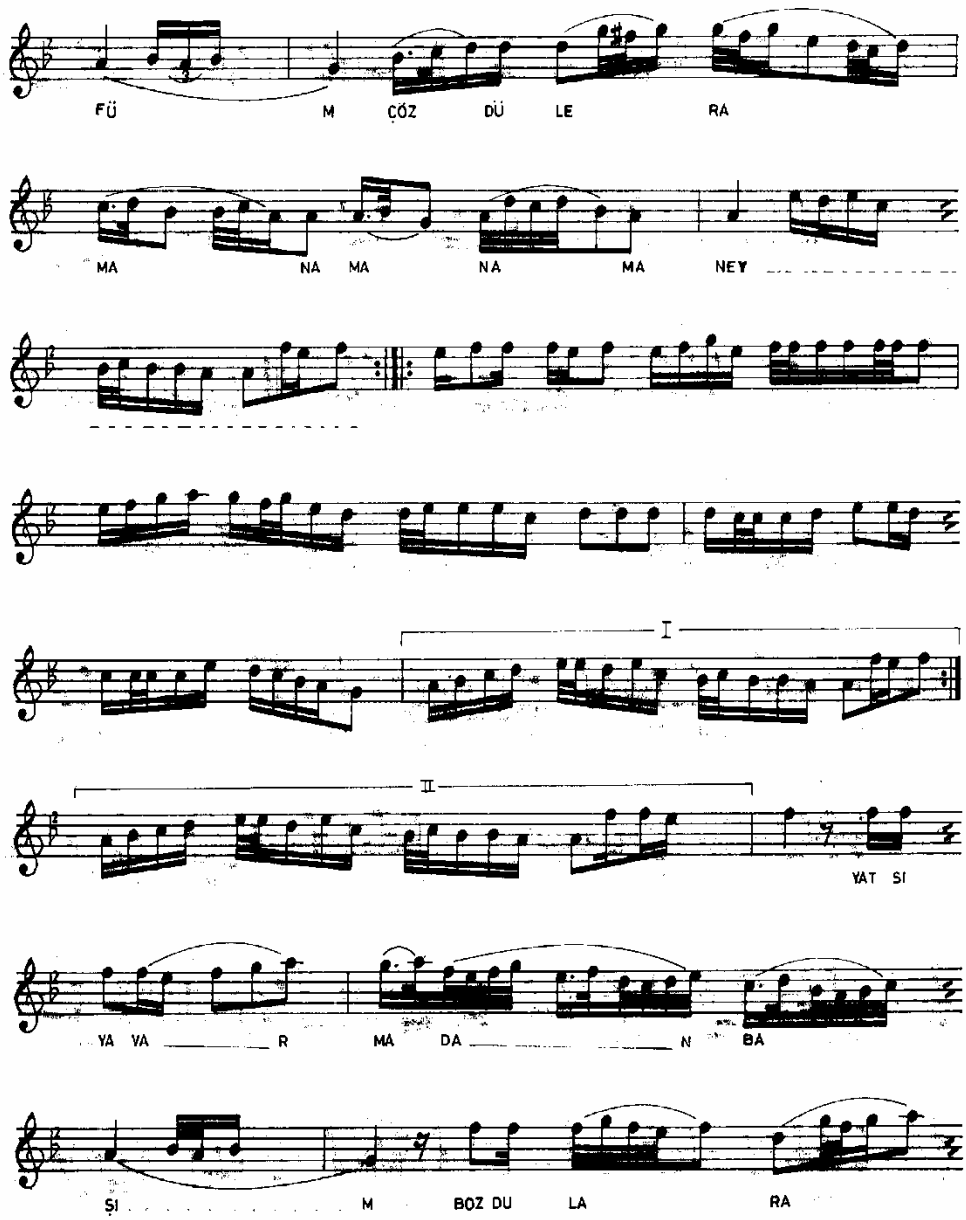
T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1309
İNCELEME TARİHİ : 24 -5 - 1977

DERLEYEN
YÜCEL PAŞMAKCI

YÖRESİ
KÜTAHYA

DERLEME TARİHİ
— 1963 —

KİMDEN ALINDIĞI
HİSARLI AHMET

ALTIN TAS İÇİNDE KINAM EZDİLER

SÜRESİ :

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKCI
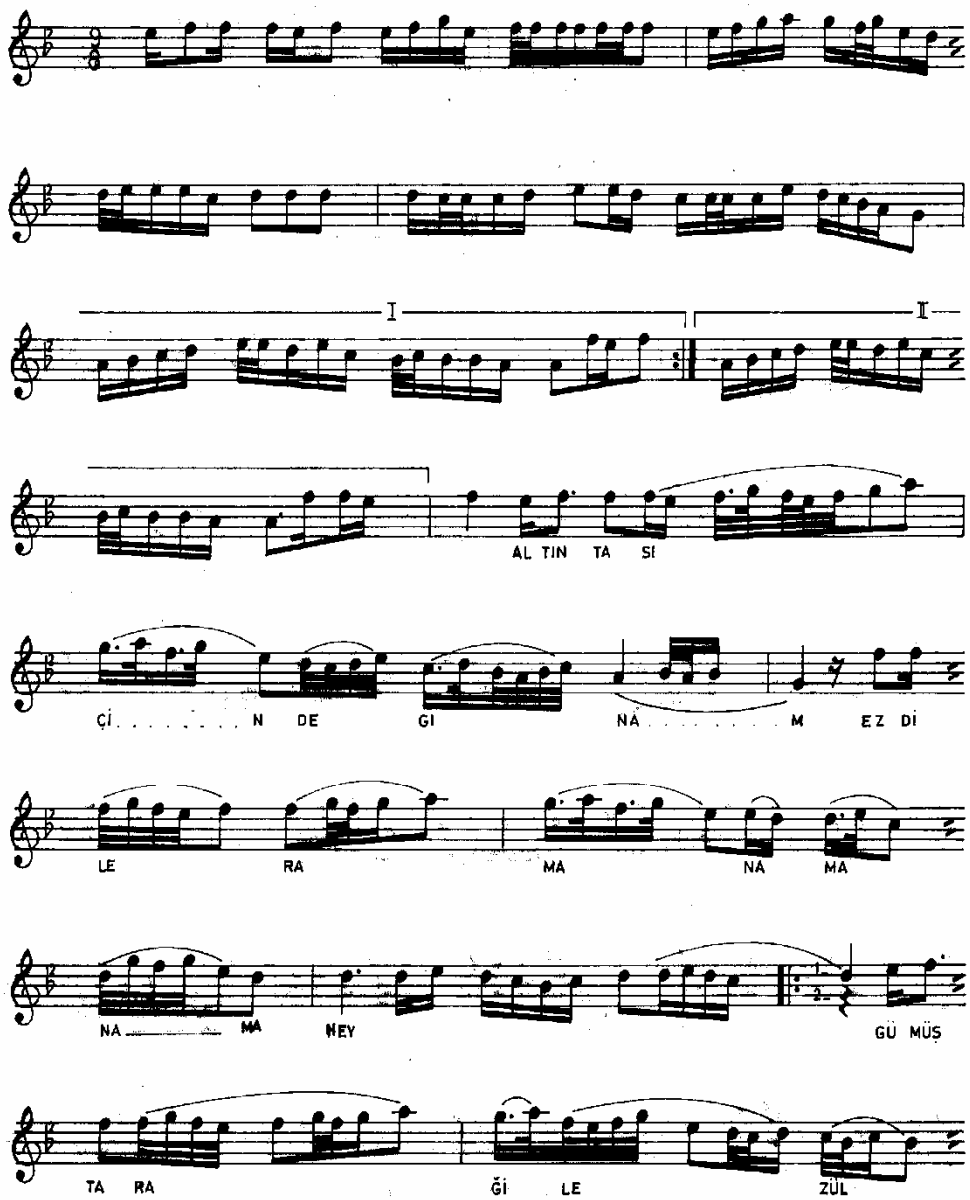
ÇAKTILAR OCAK TAŞINI
[Sahife - 2]
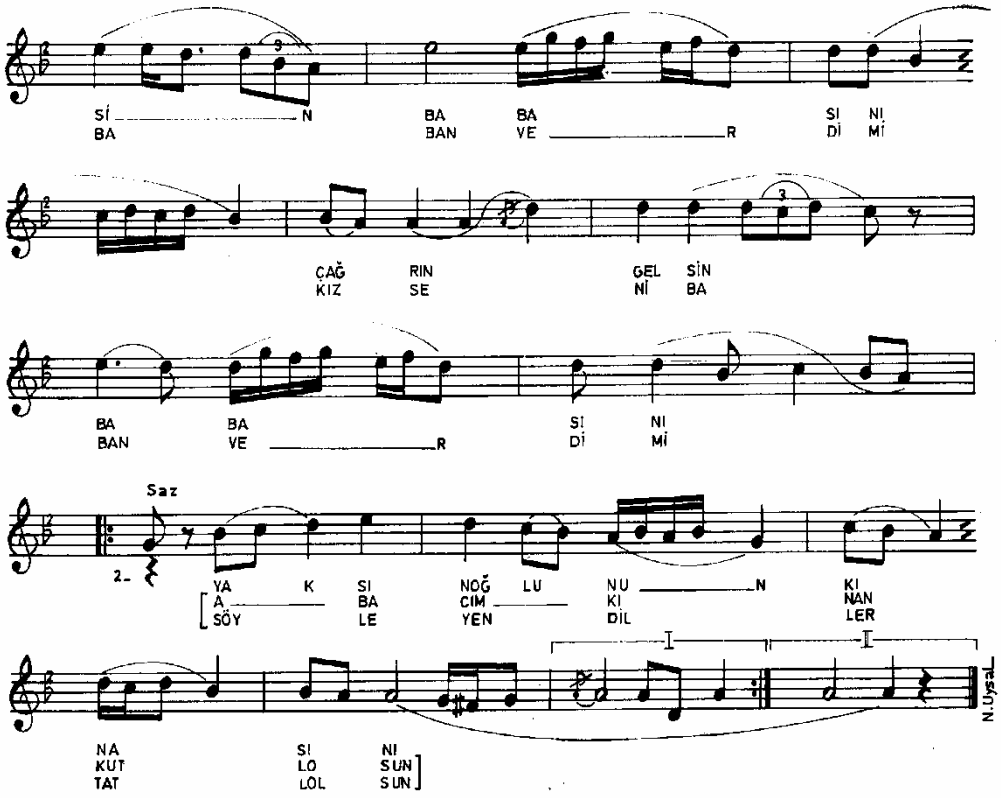
—1—

ÇAKTILAR OCAK TAŞINI
VURDULAR DÜĞÜN AŞINI
ÇAĞRIN GELSİN BABASINI
YAKSIN OĞLUNUN KINASINI.

—2—

MISIRDAN KINAN GELDİMİ
ÇAĞDAŞLARIN DUYDUMU
KIZ ŞENİ BABAN VERDİMİ
A BACIM KINAN KUTLOLSUN
SÖYLEYEN DİLLERİN TATLOLSUN

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 1263
İNCELEME TARİHİ : 11_2_1976

YÖRESİ
SİLİFKE

KİMDEN ALINDIĞI
CAVİT ERDEN YÖNETİMİNDE
SİLİFKE EKİBİ

SÜRE: ♩=(66)

ÇATTILAR OCAK TAŞINI

(=ERKEK KINA HAVASI=)

DERLEYEN
CAVİT ERDEN

DERLEME TARİHİ
9_2_1974

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKCİ
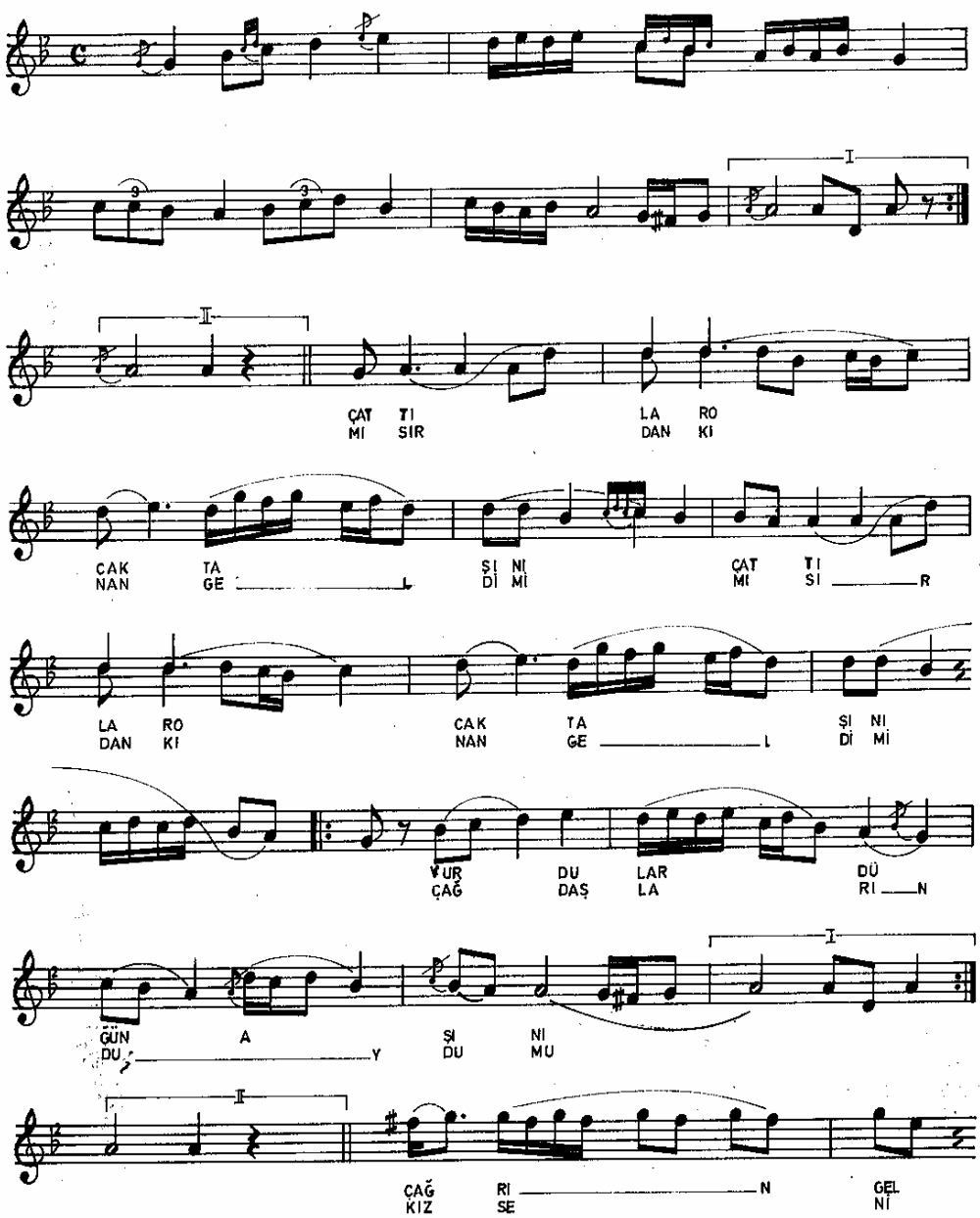
TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 1233
İNCELEME TARİHİ : 15_1_1976

YÖRESİ
DENİZLİ - Sarayköy

KİMDEN ALINDIĞI

SÜRE :

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ
7_9_1953

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

SALINA SALINA
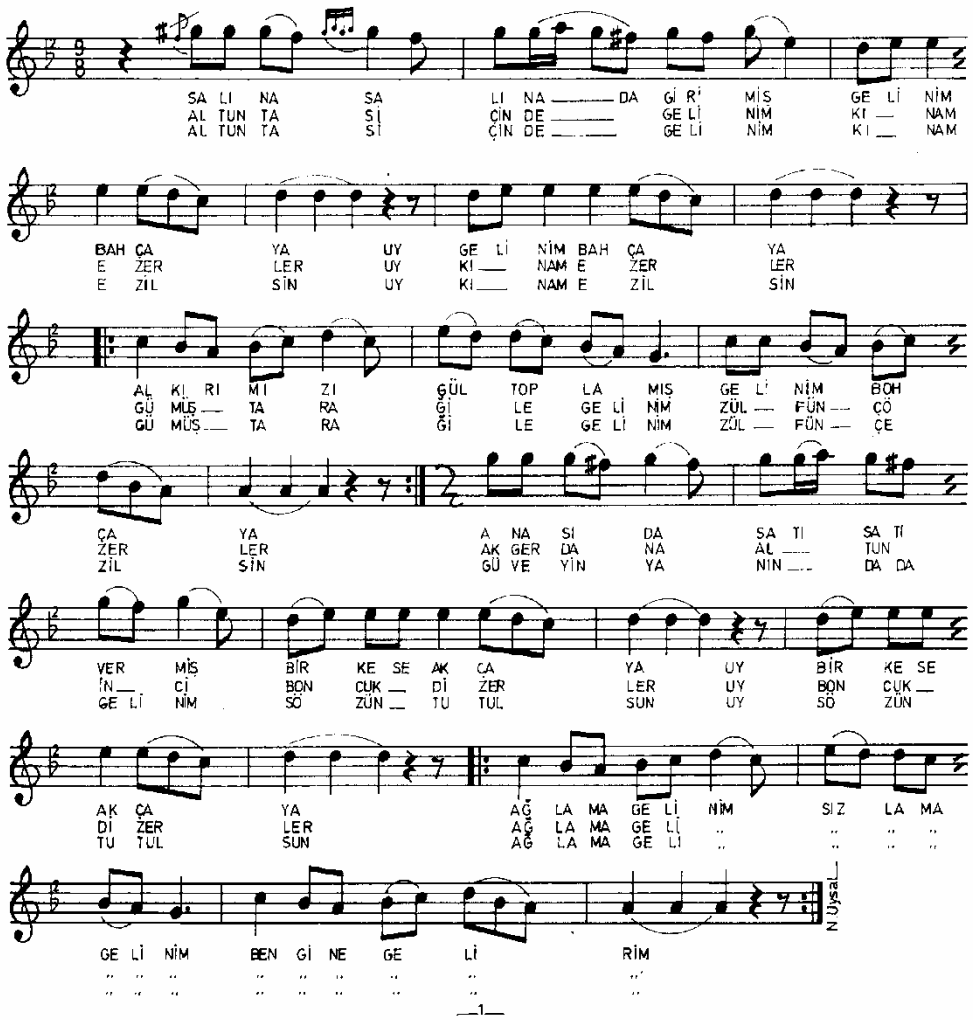
—1—

SALINA SALINA GİRMİŞ GELİNİM BAHÇAYA UY
AL KIRMIZI GÜL TOPLAMIŞ GELİNİM BOHÇAYA
ANASIDA SATI SATI VERMİŞ BİR KESE AKÇAYA UY
Bağlantı { AĞLAMA GELİNİM , SIZLAMA GELİNİM
BEN GİNE GELİRİM .

—2—

ALTUN TAS İÇİNDE GELİNİM KINAM EZERLER UY
GÜMÜŞ TARAĞİLE GELİNİM ZÜLFÜN ÇÖZERLER
AK GERDANA ALTUN İNCİ BONCUK DİZERLER . UY
Bağlantı.....

—3—

ALTUN TAS İÇİNDE GELİNİM KINAN EZİLSİN UY
GÜMÜŞ TARAĞİLE GELİNİM ZÜLFÜN ÇEZİLSİN
GÜVEYİN YANINDA DA GELİNİM SÖZÜN TUTULSUN· UY
Bağlantı.....

KINASI KARILIR TASDA
(Sahife- 4)
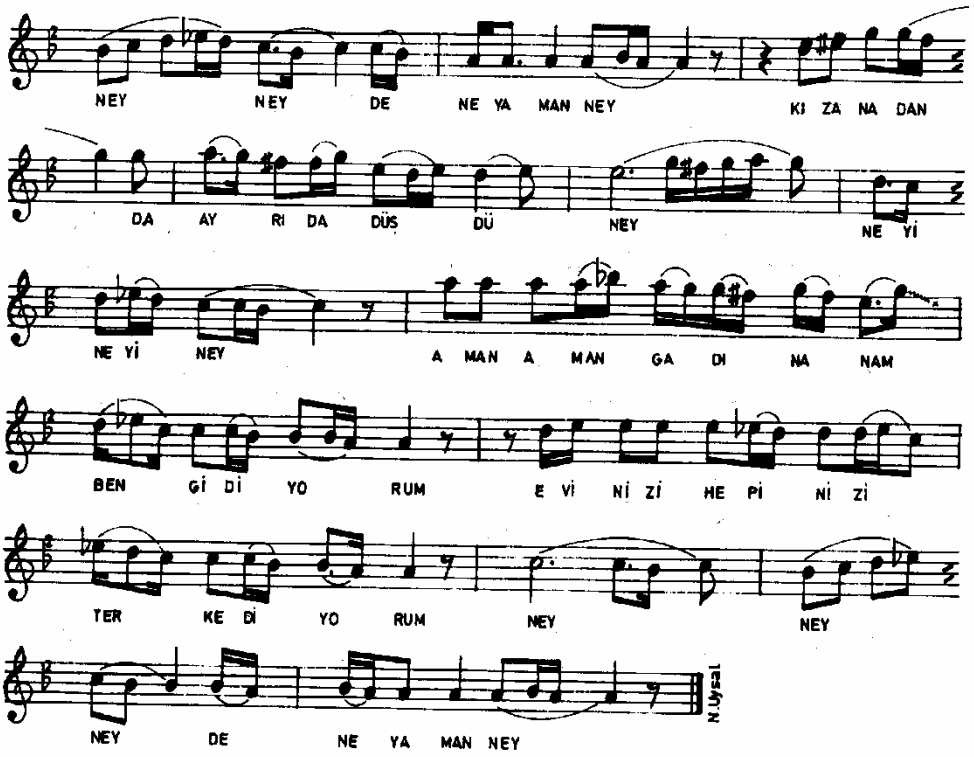
—1—

KINASI KARILIR DA TASDA DA NEY NEY
OĞLAN EVİDE PEK HAVASDA NEY NEYAMAN
KIZ ANASIDA KARA KARA YASDA DA NEY NEY
Bağlantı [YARENİM KINAN KUTLOLSUN
(SAĞICIM)
ORDA DİRLİĞİN TATLOLSUN NEY NEYAMAN

—2—

TUZ KABINIDA TUZSUZ KOYAN NEY NEY
BABA EVİNİDE ISSIZ KOYAN NEY NEYAMAN
ANASINI DA KIZSIZ KOYAN NEY NEY
Bağlantı.....

—3—

KAYALARDA KARINÇALI NEY NEY
YANI ÇİFTE DE GÖRÜMCELİ NEY NEYAMAN
HEM DAYILI DA HEM AMCALI YNEY NEY
Bağlantı.....

—4—

KIZIN ANASI KEZBAN ANASI
KIZINIZ GİDİYOR NAZINIZ GİDİYOR
BU GÜN DE AKŞAMLIK AKŞAMLIK
YARİN DA ÖĞLENLİK ÖĞLENLİK
MİSAFİR GALDI DA SÖYLEMEZ OLDU.

—5—

FİŞNEDEN HOSAFINDA BİŞDİ NEYDE NEY NEY NEY
GELİNLİK NİŞANIN DÜŞDÜ NEY NEY NEYDE NEYAMAN NEY
KIZ ANADAN DA AYRI DA DÜŞDÜ NEY NEY NEY
AMAN ANAM GADIN ANAM BEN GİDİYORUM
EVİNİZİ HEPİNİZİ TERKEDİYORUM NEY NEY NEYDE NEYAMAN NEY.

NOT: Türkünün "-FİŞNEDE HOSAFIN BİŞDİ-" başlıklı (5) dörtlük'ü ABDULLAH ULUÇELİK'in 1972 yılında söylediği şekle göre yeniden yazılarak ilâve edilmiştir.

KINASI KARILIR TAŞDA
(Sahife- 3)
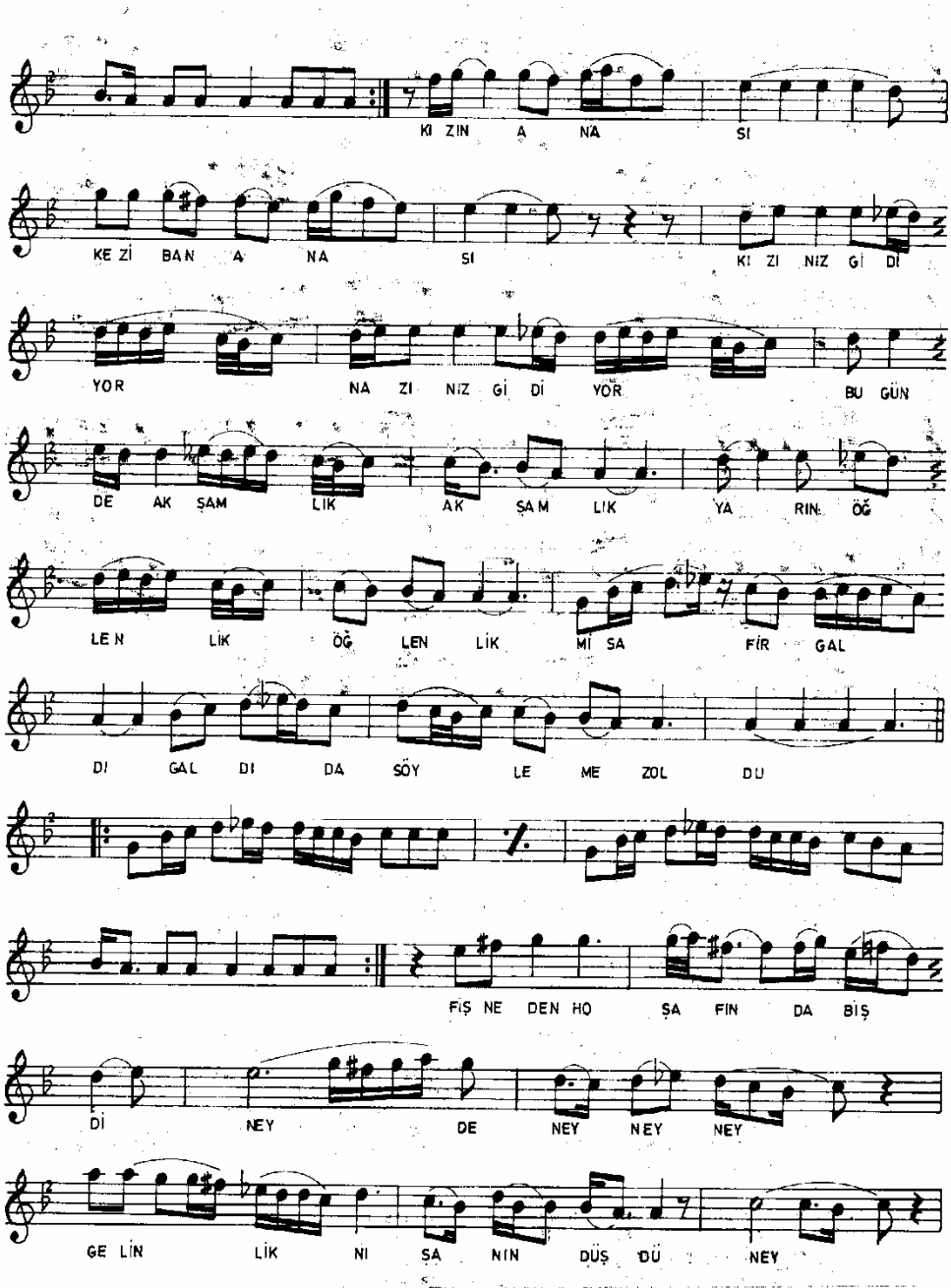
KINASI KARILIR TASDA
(Sahife - 2)
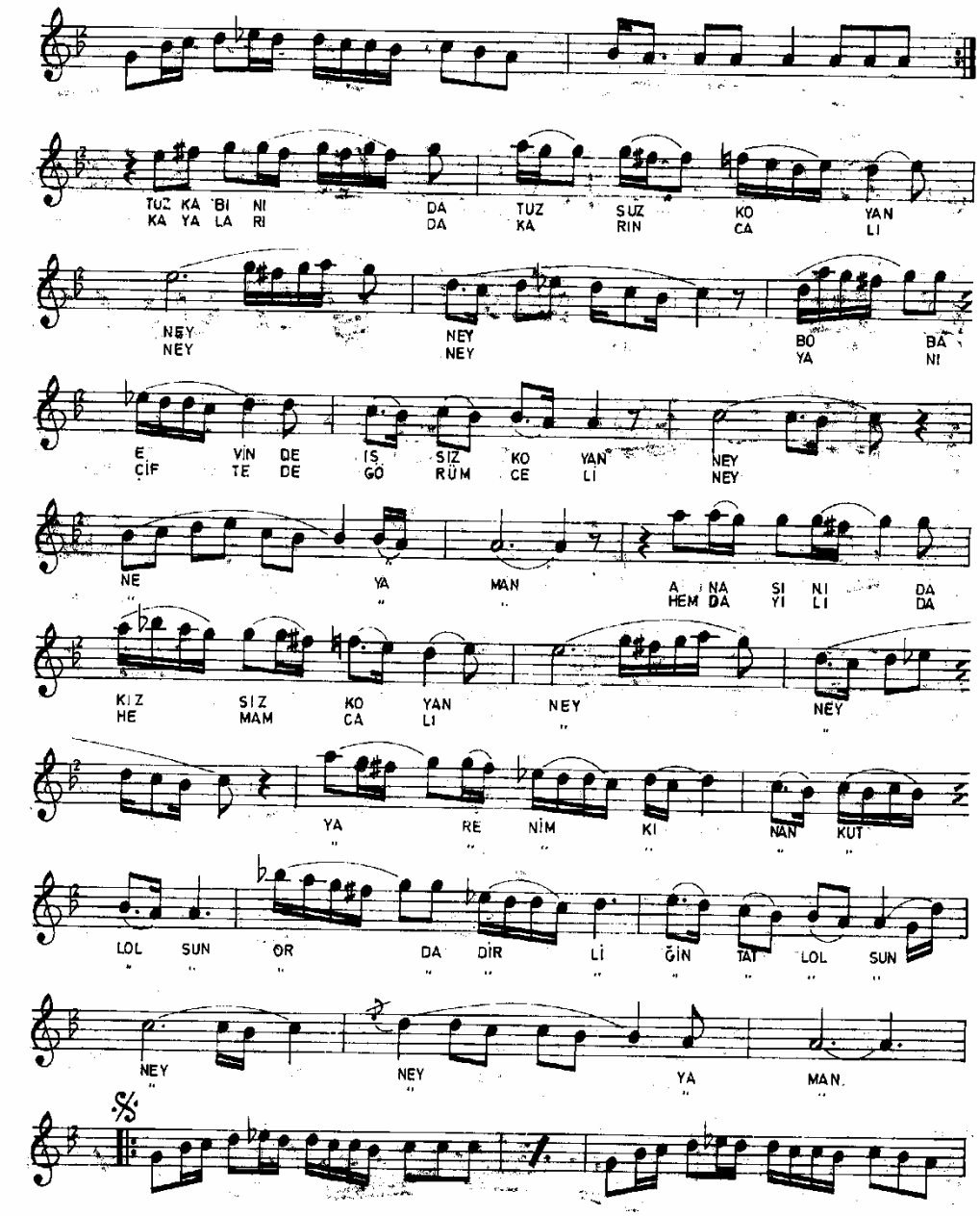
TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 1161
İNCELEME TARİHİ : 4_12_1975

YÖRESİ
AFYON KARAHİSAR

KİMDEN ALINDIĞI
ABDULLAH ULUÇELİK

SÜRESİ :

KINASI KARILIR TASDA

(—KINA HAVASI—)

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN
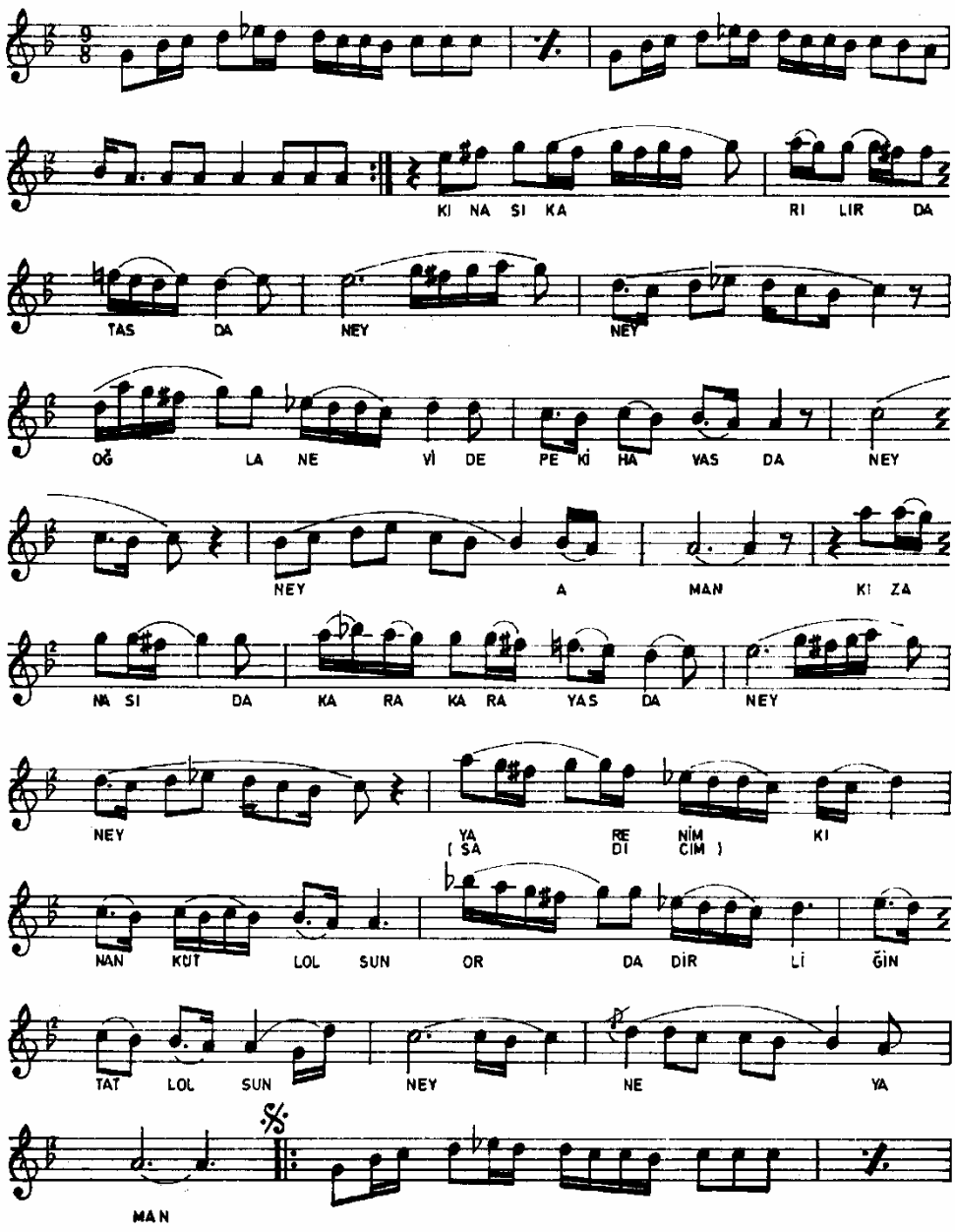
ZANDALYA GETİRİN
(Sahife-2)
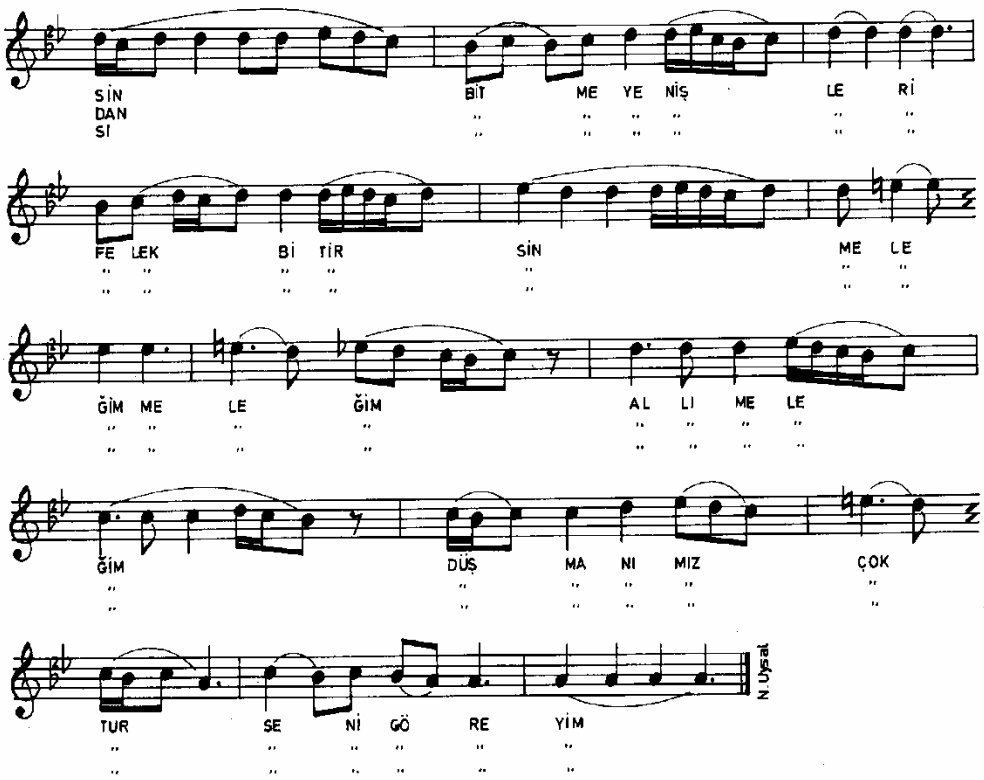
—1—

ZANDALYA GETİRİN GELİN OTURSUN
ÇIĞRIN GIZIN ANASINI EKSİĞİNİ GÖRSÜN
BİTMEYEN İŞLERİ FELEK BİTİRSİN.
Bağlantı — MELEĞİM MELEĞİM ALLI MELEĞİM
DÜŞMANIMIZ ÇOKTUR SENİ GÖREYİM.

—2—

DOLAŞTIKTA GELDİK BAĞDAN BAHÇEDEN
ELLERİN ÇIKMASIN ALTIN AKÇADAN
ÇEYİZİN TOPLANSIN GÜMÜŞ BOHÇADAN.
Bağlantı....

—3—

GELDİĞİMİZ YOLLAR BAĞLAR ARASI
GIZIM GELİN OLDU DEYİ AĞLAR ANASI
ELİNE YAKIŞMIŞ GELİN GINASI.
Bağlantı.....

—4—

AĞBEYİM GIR ATI ÇAYIRA BAĞLASIN
GIR AT KİŞNEDİKÇE ANAM AĞLASIN
ŞU BENİM GÖNLÜMÜ KİMLER EYLESİN.
Bağlantı.....

—5—

ZABALA GELECEK ATIN EĞERLİ
ALACAMIZ OLAN SENDEN DEĞERLİ
GIZIMIZI SORARSAN ONDAN HÜNERLİ.
Bağlantı.....

—6—

GETTİĞİN YOLLAR HEP İNİŞ YOKUŞ
SENİ GÖREYİM GIZIM GAYNANA YAKIŞ
ELİNE YAKIŞSIN BEKLENEN HER İŞ.
Bağlantı.....

—7—

AK ÇEŞMENİN SUYU GURNADAN AKAR
HEÇ ANASIZ BUBASIZ GELİNMİ GALKAR
GELİNLİK ŞERBETİ'İ GAYNANAN ÇALKAR.
Bağlantı.....

ZANDALYA = SANDALYA
ZABALA = SABAHLEYİN
ŞERBETİ'İ = ŞERBETİNİ
İĞDİLEME = İYİ DİLEKTE

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 1128
İNCELEME TARİHİ : 13_11_1975

YÖRESİ
AKSEKİ

KİMDEN ALINDIĞI
ALİ ÇATLI- MEHMET PANTIR

SÜRESİ :

ZANDALYA GETİRİN

(İĞDİLEME HAVASI)
(GELİN HAVASI)

DERLEYEN
DURMUŞ YAZICIOĞLU

DERLEME TARİHİ
—1970—

NOTAYA ALAN
DURMUŞ YAZICIOĞLU
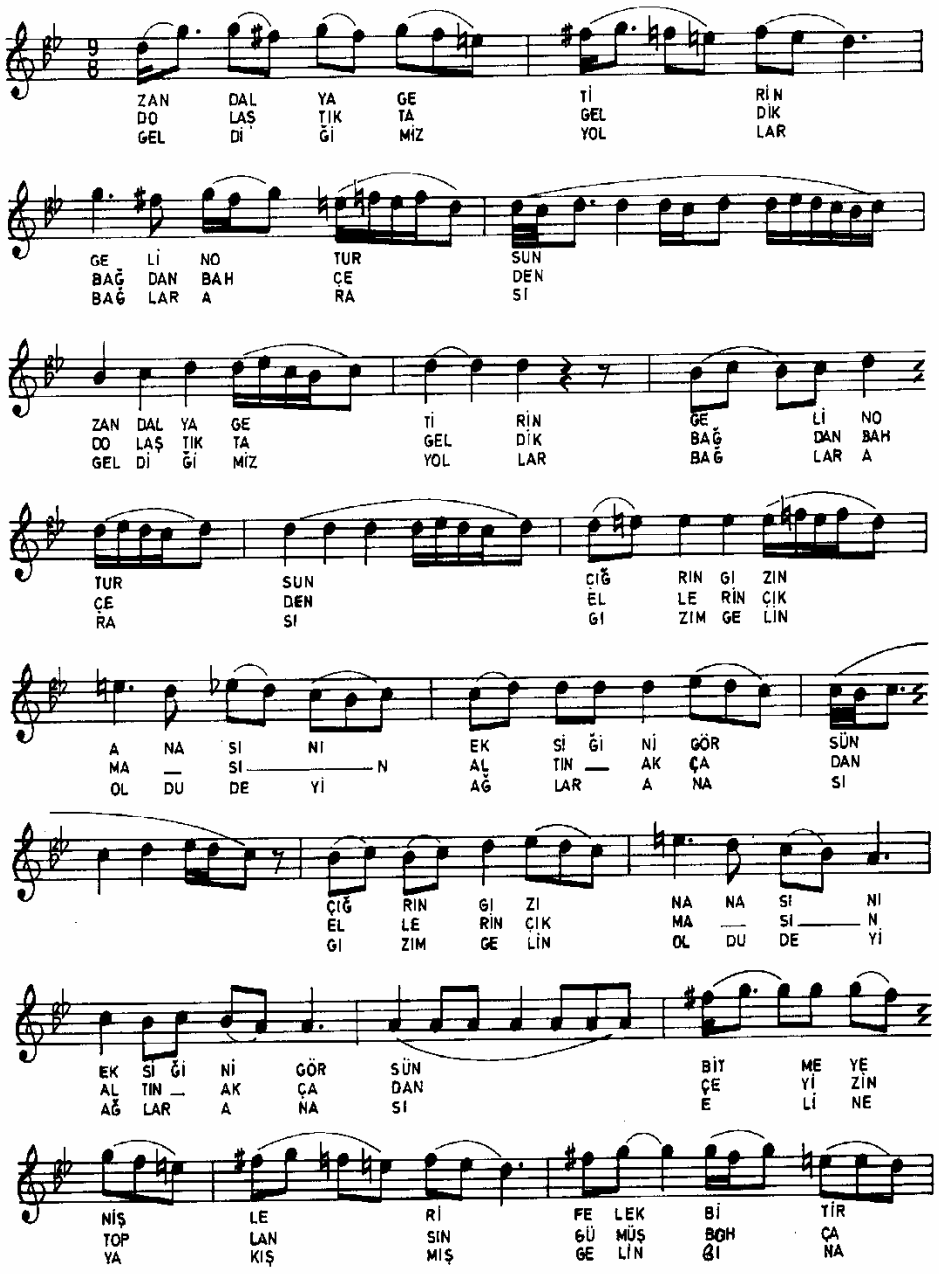
HAYDİN ARKADAŞLAR
(3)
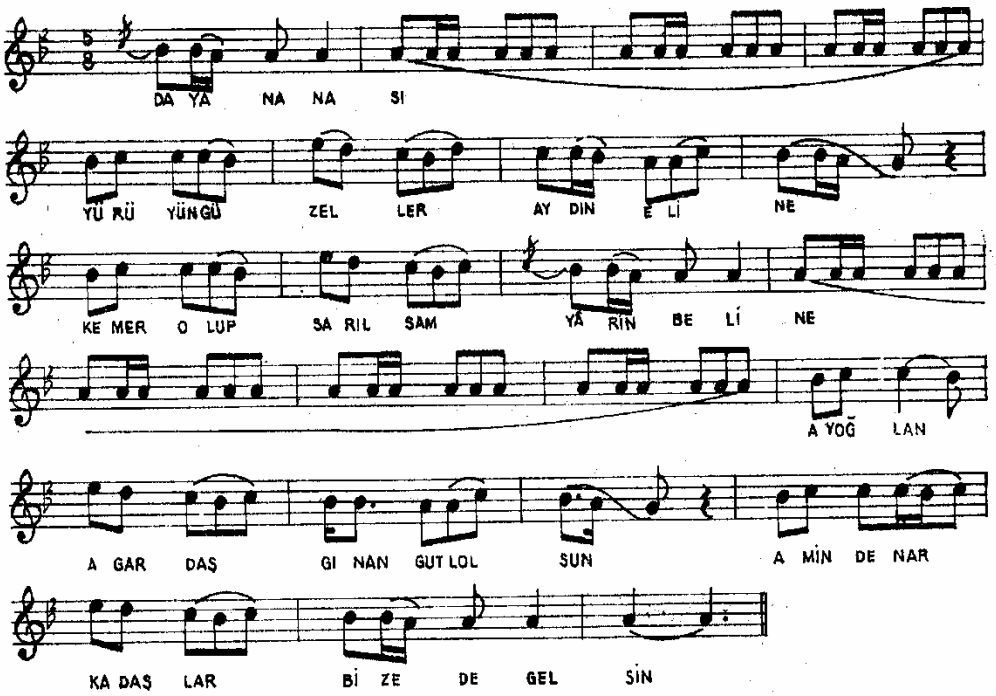
(1)

HAYDİN ARKADAŞLAR GINA YAKALIM
GINAN YETMEZ İSE GINA GATALIM
GIZILAN OĞLANI BİRMİ DUTALIM

(Bağlantı)
YÜRÜYÜN GÜZELLER AYDIN ELİNE
KEMER OLUP SARII SAM YÂRİN BELİNE
AY OĞLAN, A GARDAŞ GINAN GÜTLÜ OLSUN
AMİN DEN ARKADAŞLAR BİZEDE GELSİN

(2)

EVLERİNİN ÖNÜ ARPA TINAZI
[illegible]ANASI
ANASI ANASI GIZIN ANASI
GIZIN GELİN GİDİYOR AĞLAN ANASI
" " " BAŞIN "

(Bağlantı)

HAYDİN ARKADAŞLAR
(2)
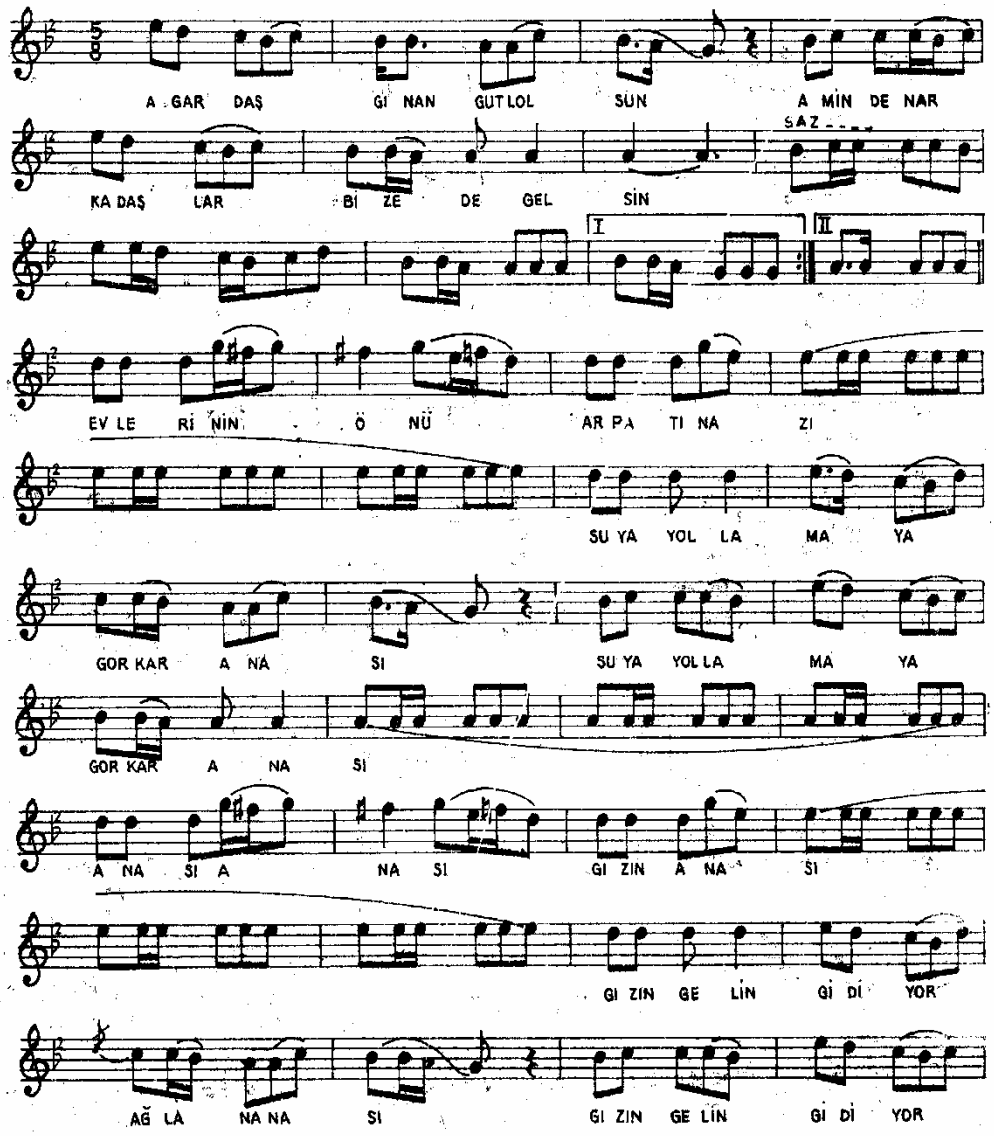
TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 899
İNCELEME TARİHİ : 10/2/1975

YÖRESİ
DİNAR

KİMDEN ALINDIĞI
ALİ TAŞ

DERLEYEN
YÜCEL PAŞMAKÇI

DERLEME TARİHİ
11/2/1975

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKÇI

SÜRESİ :

HAYDİN ARKADAŞLAR
(Erkek kına havası)
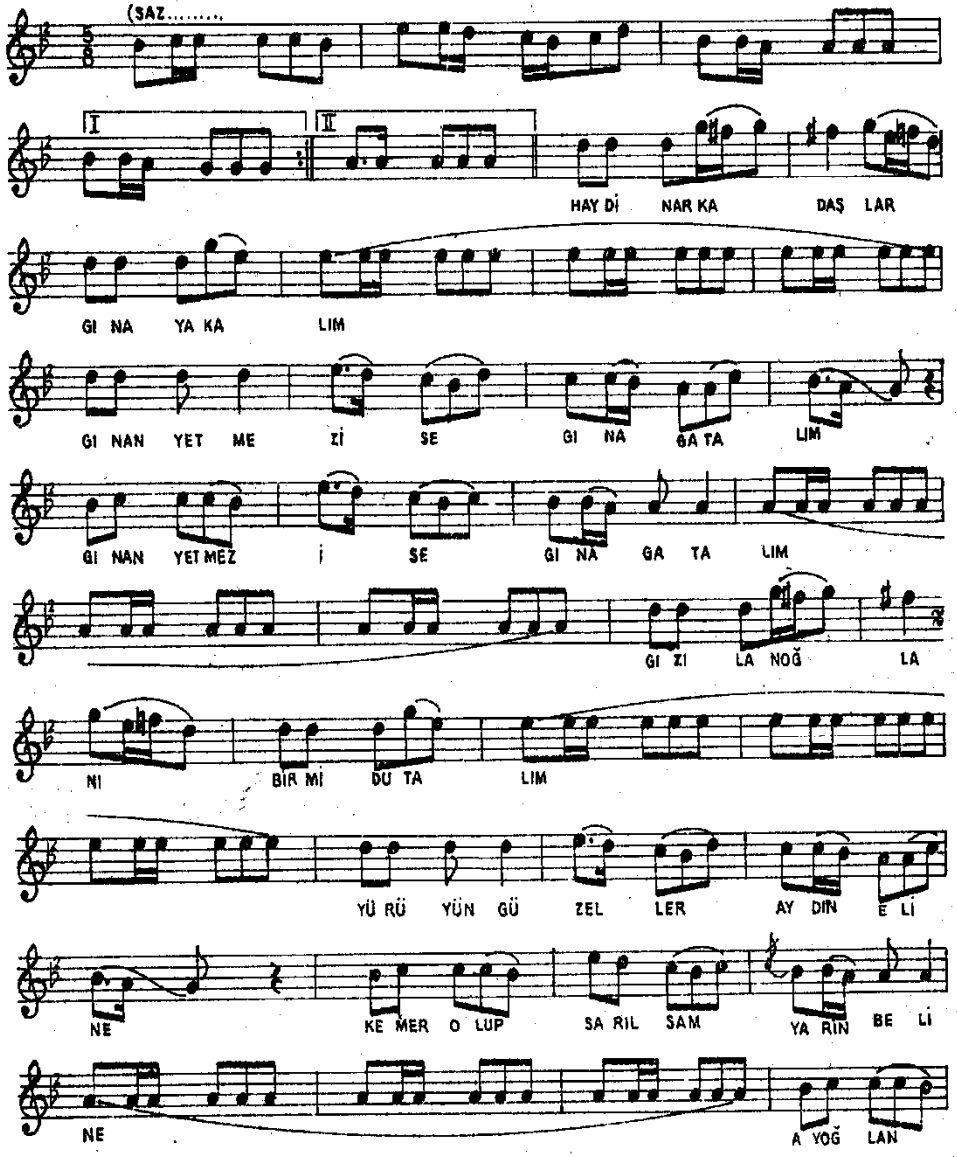
AŞAĞIDAN GELE GELE GELDİLER
(Sahife - 2)

AŞAĞIDAN DA GELE GELE GELDİLER
GELDİLER DE EVİMİZE DOLDULAR
KIZIMIZI ELİMİZDEN ALDILAR
BEN GİDİYOM GARİP ANAM KAL GAYRİ
HİÇ BULAMA VAR BAŞINA YAN GAYRİ
ÇIKDIM BAKDIM ÇAMLI BELİN DÜZÜNE
DÖNDÜM BAKDIM KARLAR YAĞMIŞ İZİME
ELLERİN ANASI GİDER KIZINA
BENİM ANAM BAKMAZ OLDU YÜZÜME
BENİM ANAM BAKMAZ OLDU YÜZÜME

ANAMA SÖYLEYİN DE MENDİLİMİ YUDUMU
YUYUP YUYUP GÜL DALINE KOYDUMU
GURBET ELDE BENİM YAVRUM VAR DEDİ Mİ
BEN GİDİYOM GARİP ANAM KAL GAYRİ
HİÇ BULAMA VAR BAŞINA YAN GAYRİ
ANAM BENİ NELER İLEN BESLEDİ
SİYAH SAÇIM GÜL SUYUYNAN İŞLADI
ANAM BENİ DE GURBET İÇİN BESLEDİ
BEN GİDİYOM GARİP ANAM AĞLAMA
AKINI ÇIKARIP KARA BAĞLAMA.

NOT: Türkü darbuka eşliğinde okunmuştur.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 868
İNCELEME TARİHİ : 3-2-1975

YÖRESİ
YOZGAT- Boğazlıyan

KİMDEN ALINDIĞI
SABİHA KUBİLÂY
SÜRESİ :

♩ =100

AŞAĞIDAN GELE GELE GELDİLER

DERLEYEN
İCLAL AKKAPLAN

DERLEME TARİHİ
1974

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKCİ
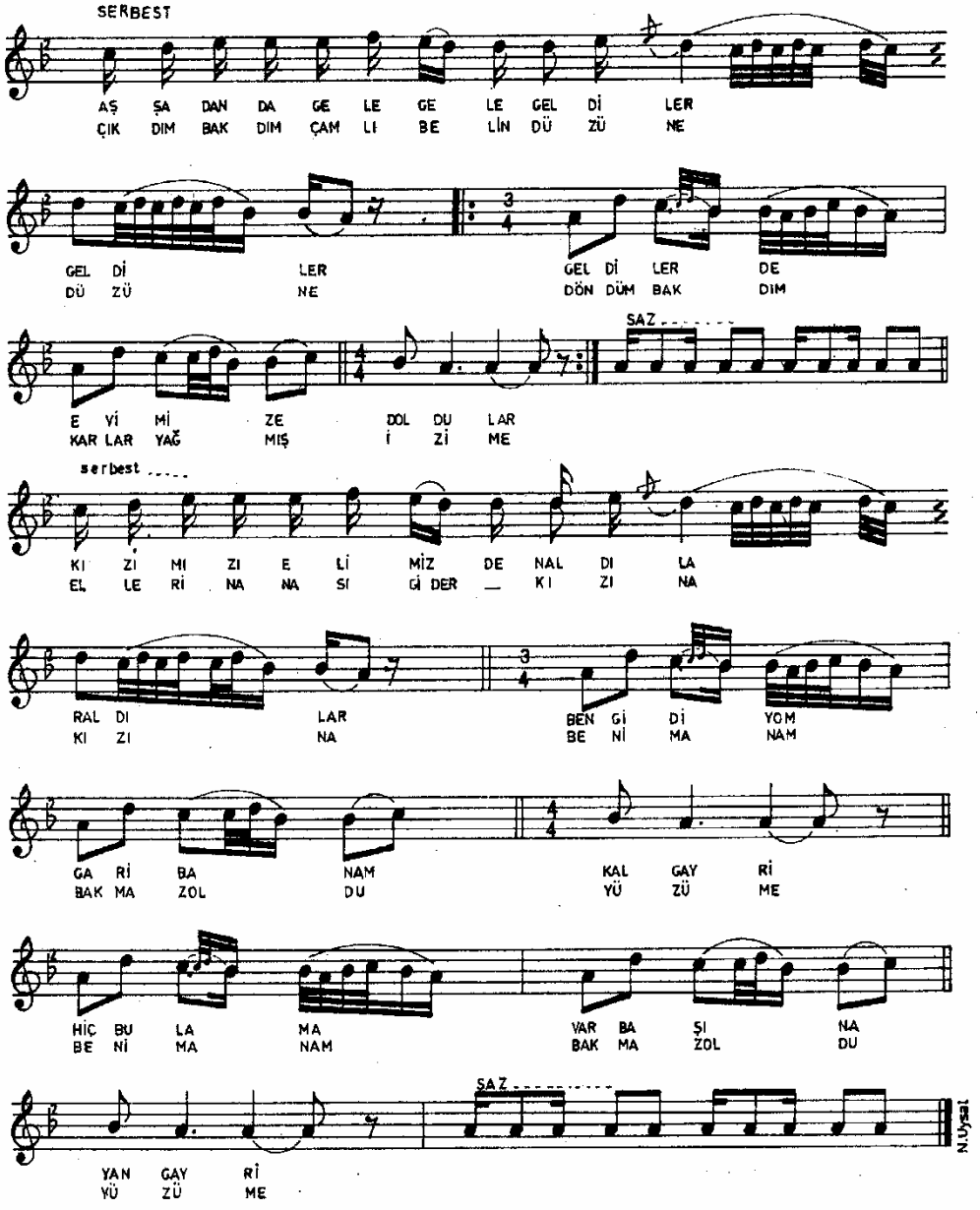
TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 810
İNCELEME TARİHİ 4.10.1974

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
DENİZLİ

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
SIDIKA SARAÇOĞLU

SEYİRTTİM ÇIKTIM HANAYA

(GELİN AĞLATMA)

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

SÜRESİ
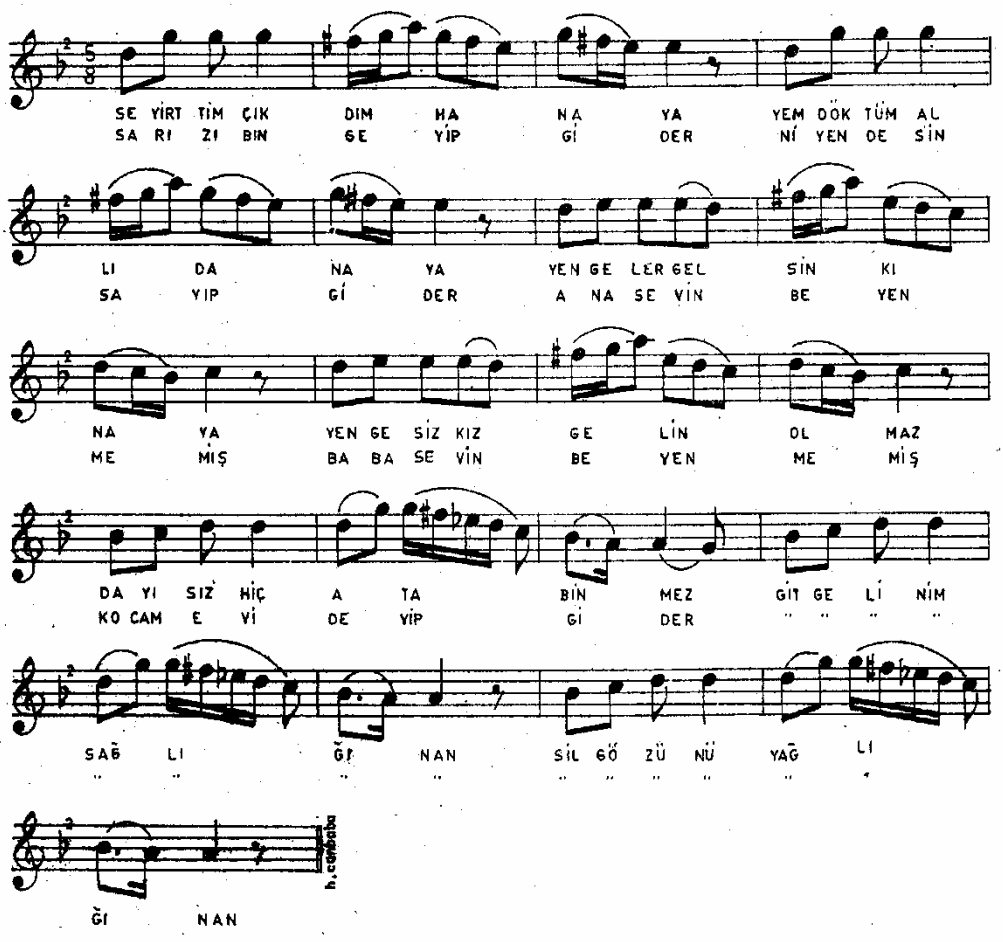
-1-

SEYİRTTİM ÇIKTIM HANAYA
YEM DÖKTÜM ALLI DANAYA
YENGELER GELSİN KINAYA
YENGESİZ KIZ GELİN OLMAZ
DAYISIZ HİÇ ATA BİNMEZ

BAĞLANTI.

GİT GELİNİM SAĞLIĞINAN
SİL GÖZÜNÜ YAĞLIĞINAN

-2-

SARI ZIBIN GEYİP GİDER
NİYENGESİN SAYIP GİDER
ANASI EVİN BEYENMEMİŞ
BABASI EVİN BEYENMEMİŞ
KOCAM EVİ DEYİP GİDER

BAĞLANTI.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 765
İNCELEME TARİHİ: 4/10/1974

YÖRESİ
KARS

KİMDEN ALINDIĞI
AŞIK DURSUN CEVLÂNİ

TAN YERİ ATANDA
(KÖROĞ ÇEŞİTLEMELERİNDEN)

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ
18/6/1946

SÜRESİ :
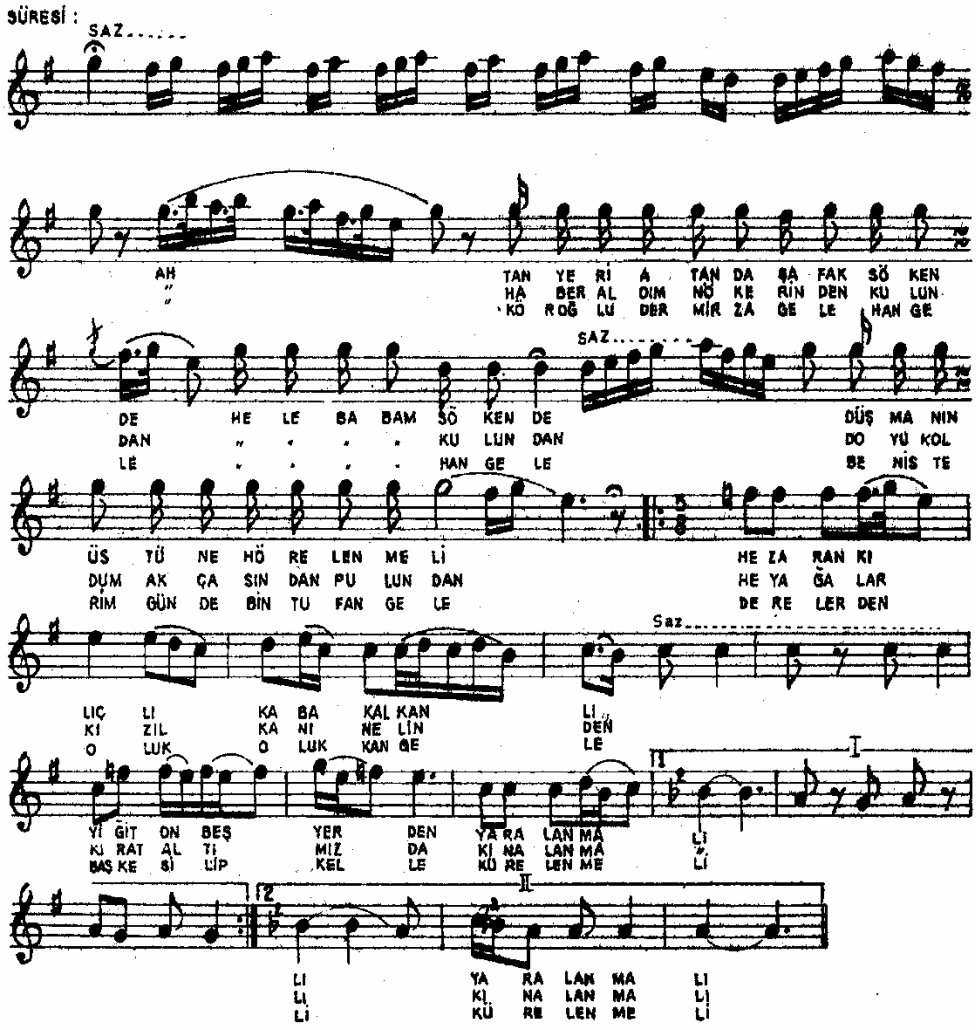
(1)
AH, TAN YERİ ATANDA ŞAFAK SÖKENDE ,(Hele babam sökende)
DÜŞMANIN ÜSTÜNE HÖRELENMELİ
HEZARAN KILIÇLI KABA KALKANLI, YİĞİT ONBEŞ YERDEN YARALANMALI, YARALANMALI
(2)
AH, HABER ALDIM NÖKERİNDEN KULUNDAN,(Hele babam kulundan)
DOYUK OLDUM AKÇASINDAN PULUNDAN
HEY AĞALAR KIZIL KANIN ELİNDEN, KIR AT ALTIMIZDA (Hey, hey) KINALANMALI KINALANMALI
(3)
AH, KÖROĞLU DER MİRZA GELE HAN GELE,(Hele babam hangele)
BEN İSTERİM GÜNDE BİN TUFAN GELE
DERELERDEN OLUK OLUK KAN GELE, BAŞ KESİLİP KELLE KÜRELENMELİ, KÜRELENMELİ

KIZARDI KAYALAR
(Kına havası)
(2)
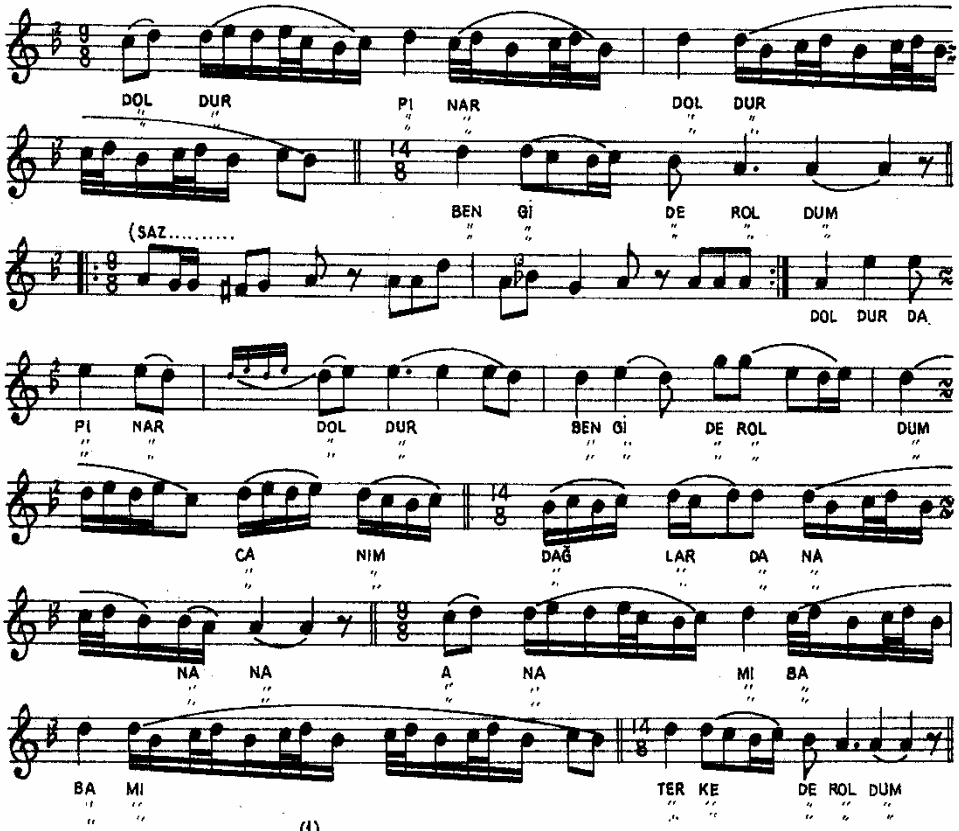
(1)
KIZARDI KAYALAR AL GEYDİ DAĞLAR, (Canım dağlarda nanana)
YEŞİL YAPRAK İLE BEZENDİ BAĞLAR
ANADAN AYRILAN AH EDER AĞLAR, (Canım dağlarda nanana)
DOLDUR PINAR, DOLDUR BEN GİDER OLDUM.

(Bağlantı) DOLDURDA PINAR, DOLDUR BEN GİDER OLDUM, (Canım dağlarda nanana)
ANAMI BABAMI TERKEDER OLDUM.

(2)
ALTIN TAS İÇİNDE KINAM EZİLDİ (Canım dağlarda nanana)
GÜMÜŞ TARAK İLE ZÜLFÜM ÇEZİLDİ
BENİM YAZIM YADELLERE YAZILDI (Canım dağlarda nanana)
DOLDUR PINAR DOLDUR, BEN GİDER OLDUM.
(Bağlantı)

(3)
KINALAYIN HANIM KIZIN BAŞINI (Canım dağlarda nanana)
AL VERİN ELİNE SİLE YAŞINI
HANIM ANNESİNİN CAN YOLDAŞINI (Canım dağlarda nanana)
DOLDUR PINAR DOLDUR, BEN GİDER OLDUM.
(Bağlantı.)

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 735
İNCELEME TARİHİ : 4/10/1974

YÖRESİ
KEMALİYE

KİMDEN ALINDIĞI
REFİK AKTAN
ZEKİ OĞUZ

SÜRESİ :

KIZARDI KAYALAR
(Kına havası)

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ
—

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN
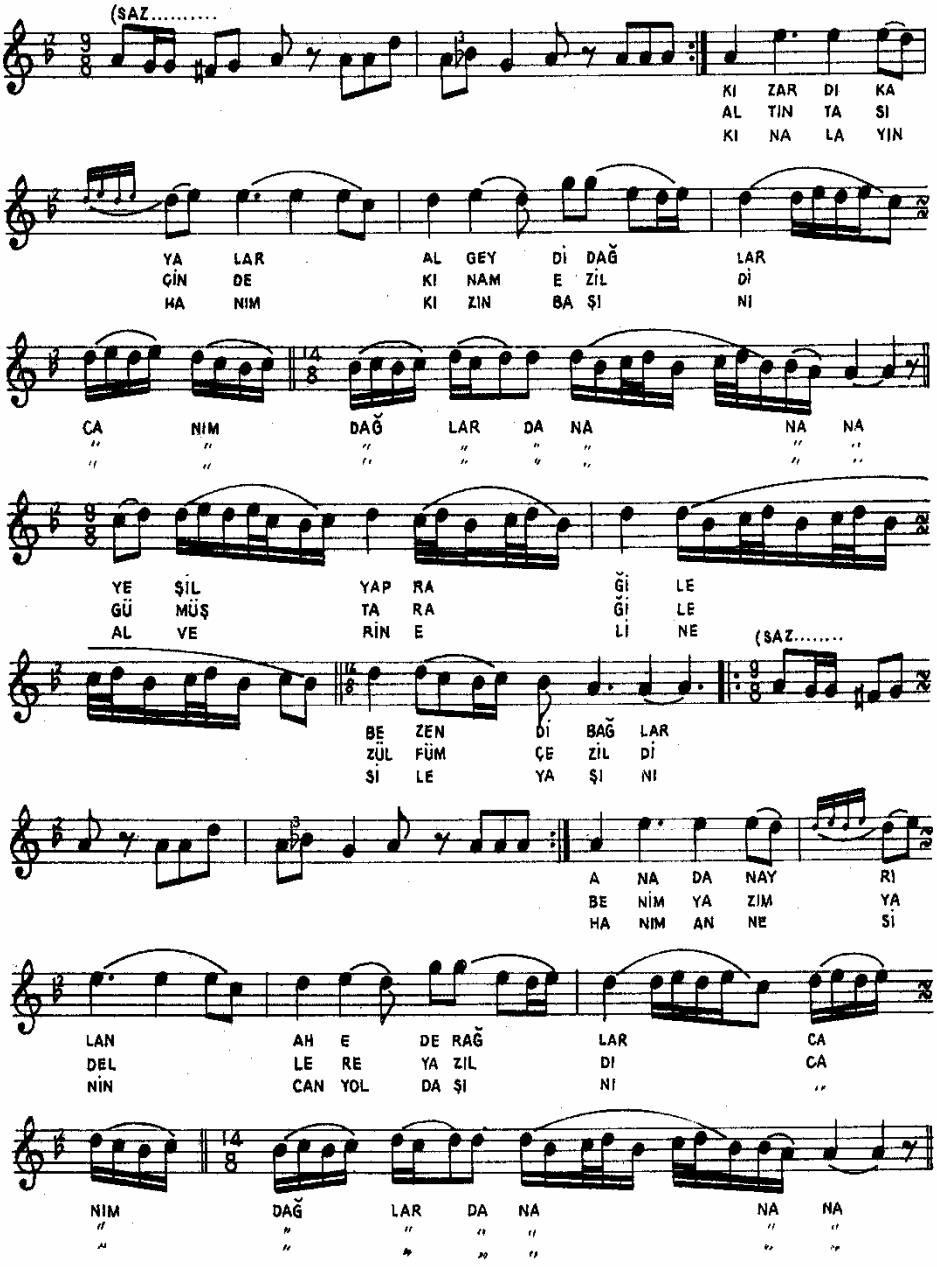
TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 709
İNCELEME TARİHİ: 15/3/1974

YÖRESİ
SİVAS-ULAŞ

KİMDEN ALINDIĞI
FİKRİYE DOĞUYURT

DERLEYEN
ARİF MEŞHUR

DERLEME TARİHİ
13/9/1970

NOTAYA ALAN
ARİF MEŞHUR

ÇAKTILAR ÇAKMAK TAŞINI

SÜRESİ :
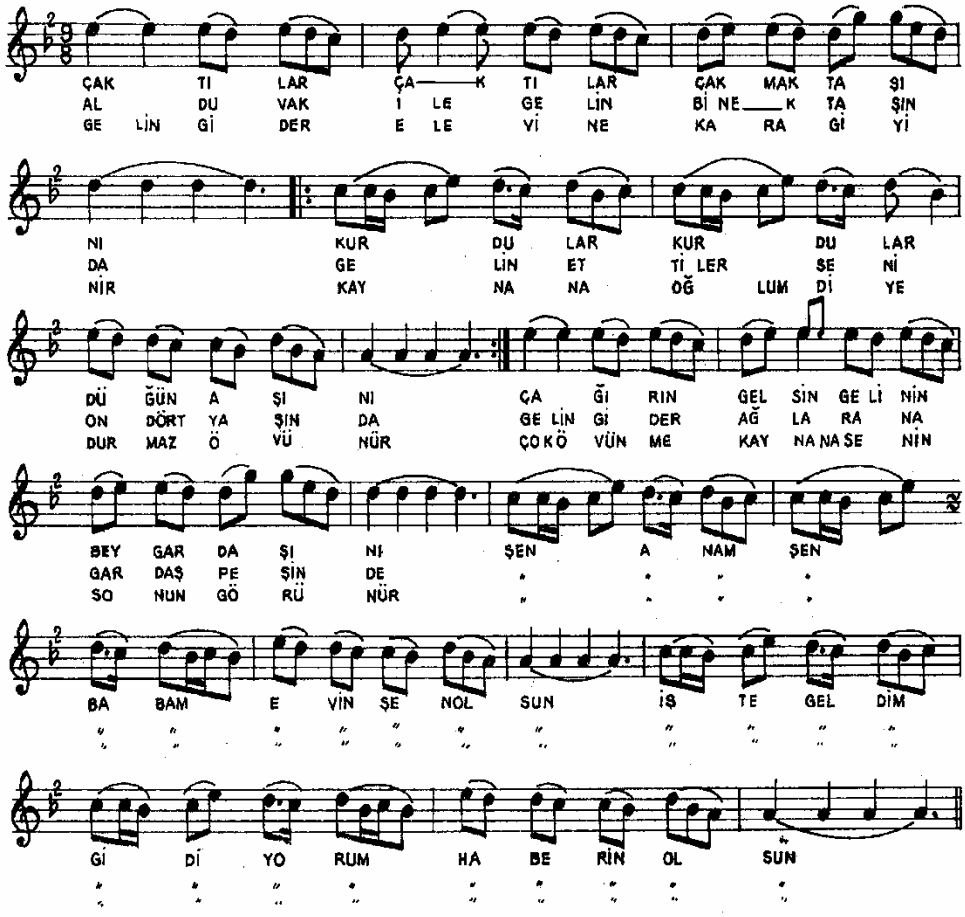
(1)

ÇAKTILAR ÇAKTILAR ÇAKMAK TAŞINI
KURDULAR KURDULAR DÜĞÜN AŞINI
ÇAĞIRIN GELSİN GELİNİN BEY GARDAŞINI
(Bağlantı)
ŞEN ANAM ŞEN BABAM EVİN ŞEN OLSUN
İŞTE GELDİM GİDİYORUM HABERİN OLSUN
Veya (Gelin oldum gidiyorum haberin olsun)

(2)

AL DUVAK İLE GELİN BİNEK TAŞINDA
GELİN ETTİLER SENİ ONDÖRT YAŞINDA
GELİN GİDER AĞLAR ANA GARDAŞ PEŞİNDE
(Bağlantı) (3)
GELİN GİDER EL EVİNE KARA GİYİNİR
KAYNANA OĞLUM DİYE DURMAZ ÖVÜNÜR
ÇOK ÖVÜNME KAYNANA SENİN SONUN GÖRÜNÜR
(Bağlantı)

YÜKSEK AYVANLARDA BÜLBÜLLER ÖTER
(Sayfa 2)
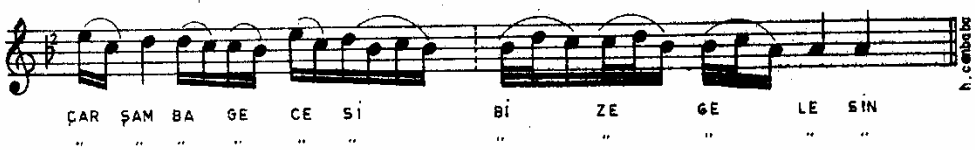
1
YÜKSEK AYVANLARDA BÜLBÜLLER ÖTER
BÜLBÜLÜN FİĞANI ÂLEME YETER
BENİM ÇEKTİKLERİM ÖLÜMDEN BETER

BAĞLANTI
GEL ANAM GEL BACIM GELİN OLASIN
ÇARŞAMBA GECESİ BİZE GELESİN

2
ELİNİN KINASIN AL EYLEMİŞLER
GÖZÜNÜN SÜRMESİN BOL EYLEMİŞLER
SENİ BİR YİĞİDE MAL EYLEMİŞLER
Bağ.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 669
İNCELEME TARİHİ 15.3.1974

YÖRESİ
MALATYA

KİMDEN ALINDIĞI
HAKKI COŞKUN

SÜRE
♪ = 104

YÜKSEK AYVANLARDA BÜLBÜLLER ÖTER

(KINA HAVASI)

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN
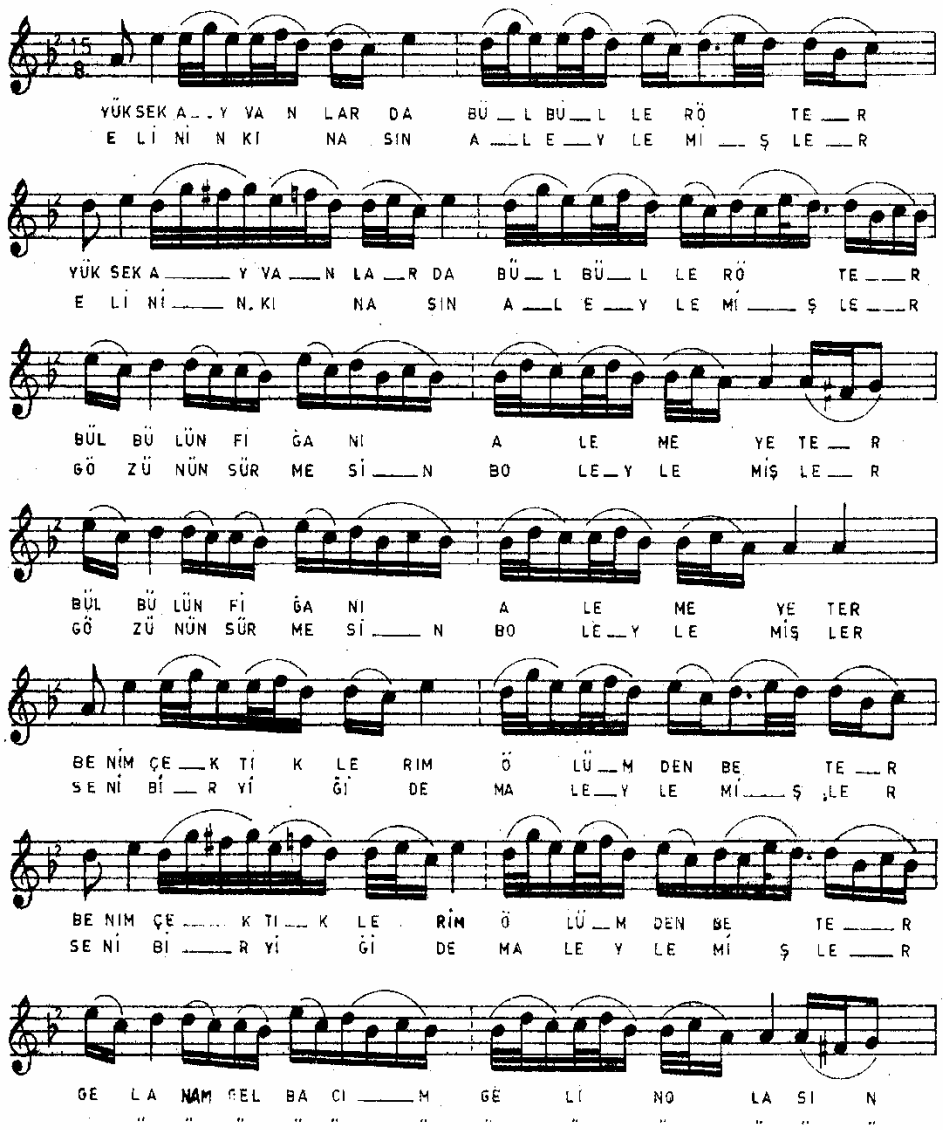
TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM. REPERTUAR SIRA No:624
İNCELEME TARİHİ 15. 3.1974

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
ISPARTA

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
DUDU ŞENGÜL
FATMA GÜNYIL

AYLETMEN GELİNİ YAZIK

(GELİN OKŞAMA)

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

SÜRE
♩=112

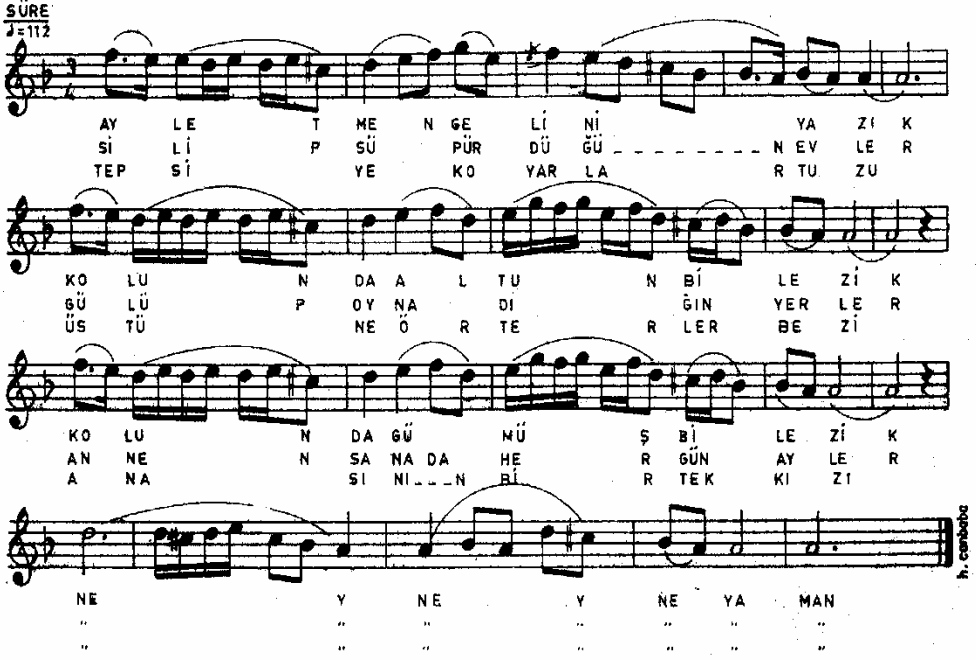

1
AYLETMEN GELİNİ YAZIK
KOLUNDA ALTUN BİLEZİK
KOLUNDA GÜMÜŞ BİLEZİK
(Ney ney ney aman)

2
SİLİP SÜPÜRDÜĞÜN EVLER
GÜLÜP OYNADIĞIN YERLER
ANNEM SANA (da) HER GÜN AYLER
(Ney ney ney aman)

2
TEPSİYE KOYARLAR TUZU
ÜSTÜNE ÖRTERLER BEZİ
ANASININ BİR TEK KIZI
(Ney ney ney aman)

HAYDİ GEDAH TOYUNA
(SAYFA 2)
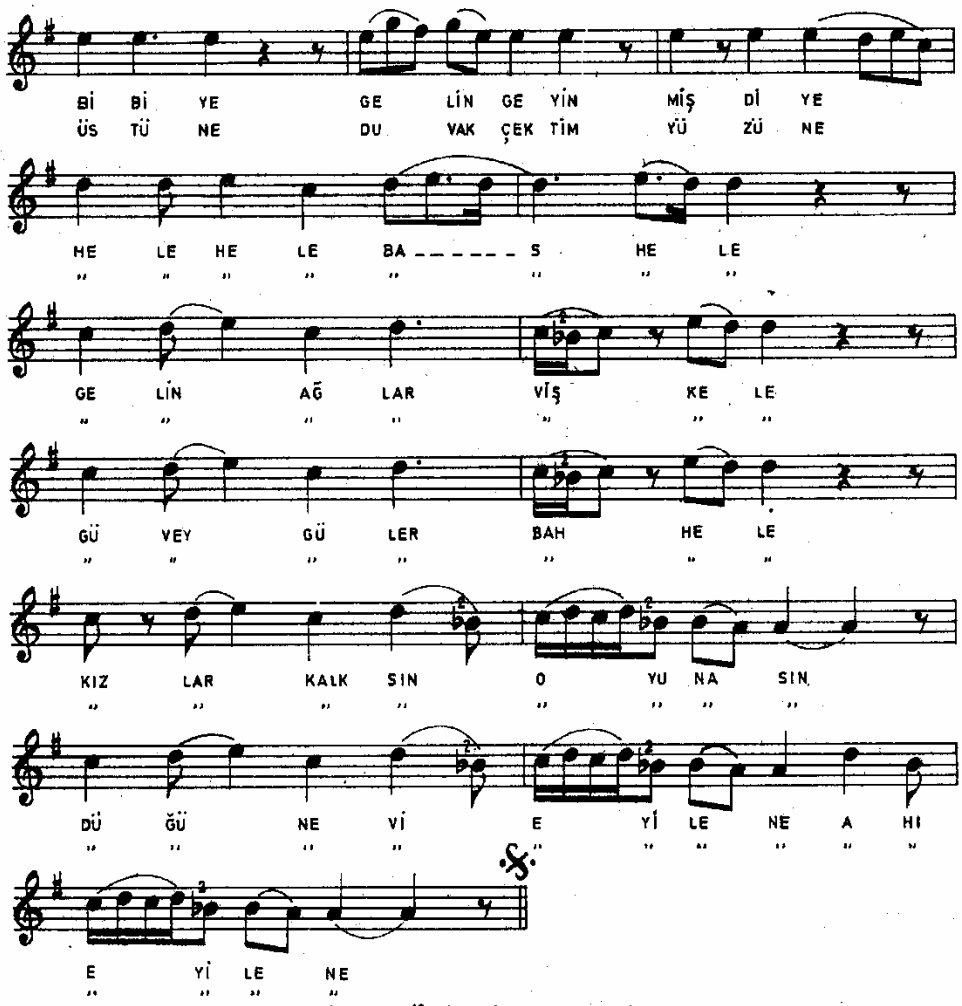
NOT : URFA DOLAYLARINDA BU TÜRKÜNÜN $\frac{12}{8}$ LİK BİR ÇEŞİTLEMESİNE RASTLAMAKTAYIZ.
BİLGİ OLARAK AŞAĞIDA İKİ ÖLÇÜ YAZILMIŞTIR
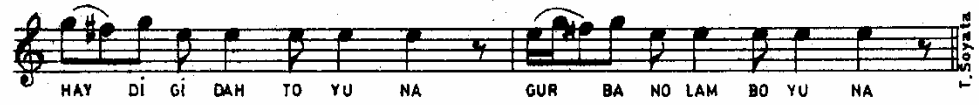
(1)

HAYDİ GEDAH TOYUNA
KURBAN OLAM BOYUNA
HINNA YAHAH ELİNE
HELE HELE BAS HELE
GELİN AĞLAR VİŞKELE
Bağlantı- GÜVEY GÜLER BAH HELE
KIZLAR KALKSIN OYNASIN
DÜĞÜN EVİ EYLENE , AH EYLENE

(2)

HINNA KOYDUM SİNİYE
HABER SALIN BİBİYE
GELİN GİYİNMİŞ DİYE
Bağlantı

(3)

ALTIN BASTIM ELİNE
HINNA KOYDUM ÜSTÜNE
DUVAK ÇEKTİM YÜZÜNE
Bağlantı

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO : 617
İNCELEME TARİHİ : 15.3.1974

YÖRESİ
DİYARBAKIR

KİMDEN ALINDIĞI
CEMİL DEĞER

SÜRE

HAYDİ GEDAH TOYUNA
(KINA HAVASI)

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN
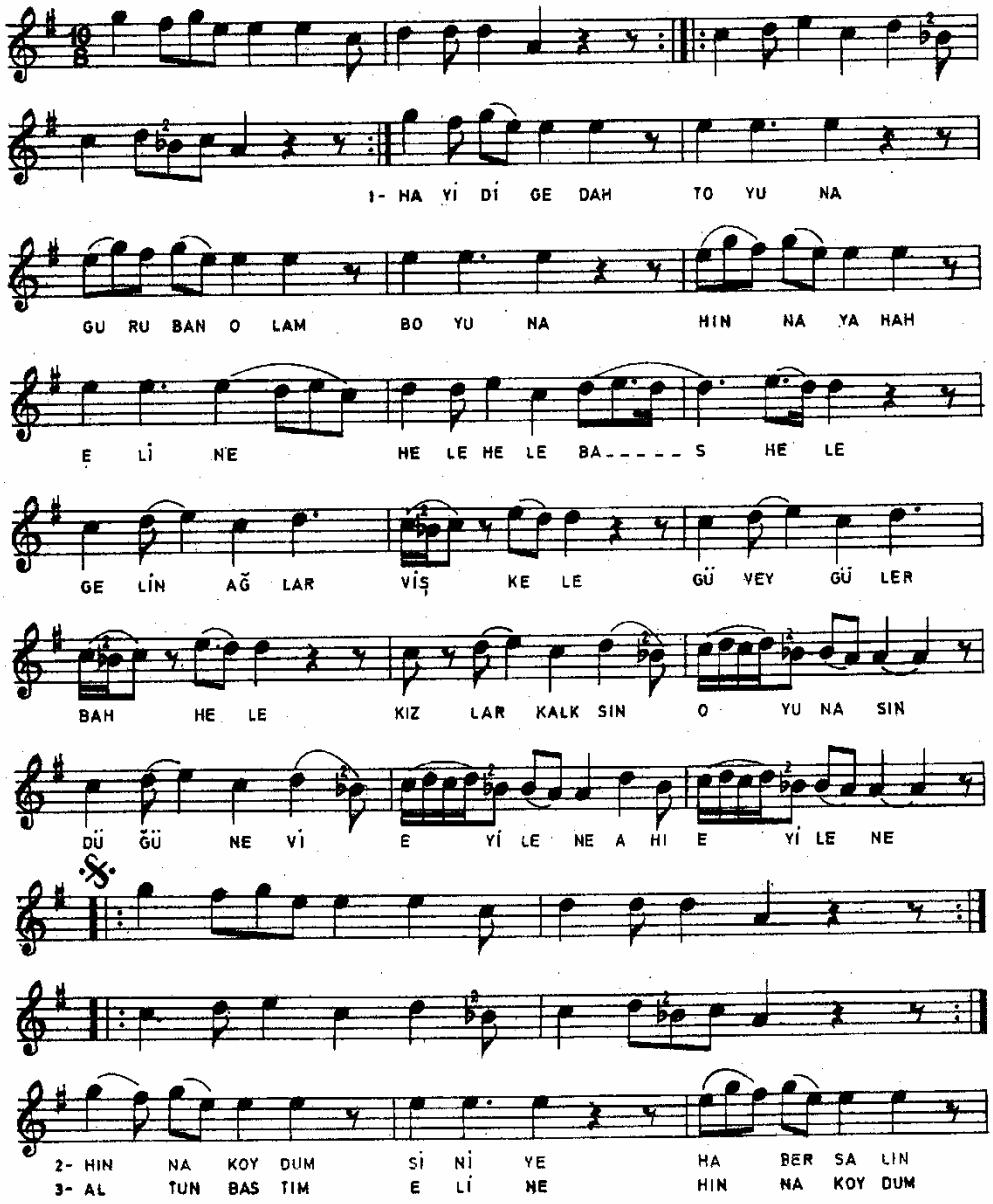
TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 356
Tarih : 22/6/1973

YÖRESİ
ELBİSTAN-ELMALI KÖY

KİMDEN ALINDIĞI
ALİRIZA YÜKSEL

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

ANAM BENİ HASLARINAN HASLADI

SÜRE :

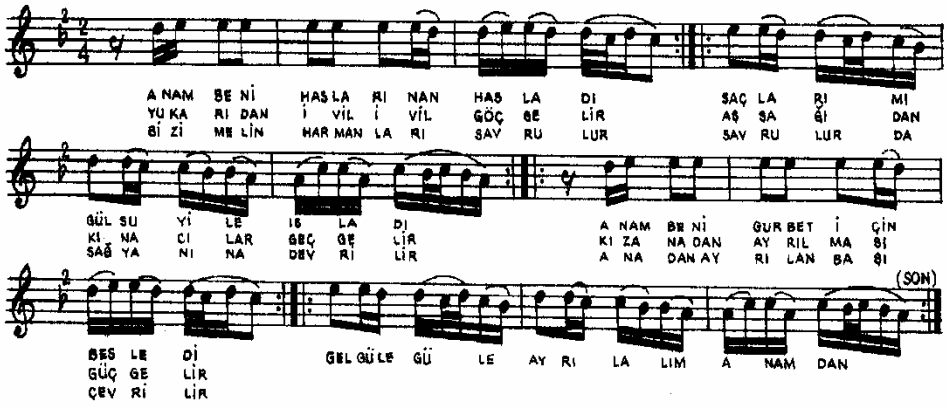

(1)

Anam beni haslarınan hasladı
Saçlarımı gülsuyu ile ısladı
Anam beni gurbet için besledi
Gel güle güle ayrılalım anamdan

(2)

Yukarıdan ivil ivil göç gelir
Aşağıdan kınacılar geç gelir
Kız anadan ayrılması güç gelir
Gel güle güle ayrılalım anamdan

(3)

Bizim elin harmanları savrulur
Savrulurda sağ yanına devrilir
Anadan ayrılan başı çevrilir
Gel güle güle ayrılalım anamdan

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 354
Tarih: 22/6/1973

YÖRESİ
ÇEMİŞKEZEK

KİMDEN ALINDIĞI
YASFİ AKYOL

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARIŞÖZEN

ANAM YOĞURDUNU AYRAN EYLESİN
(Kına havası)

SÜRE:
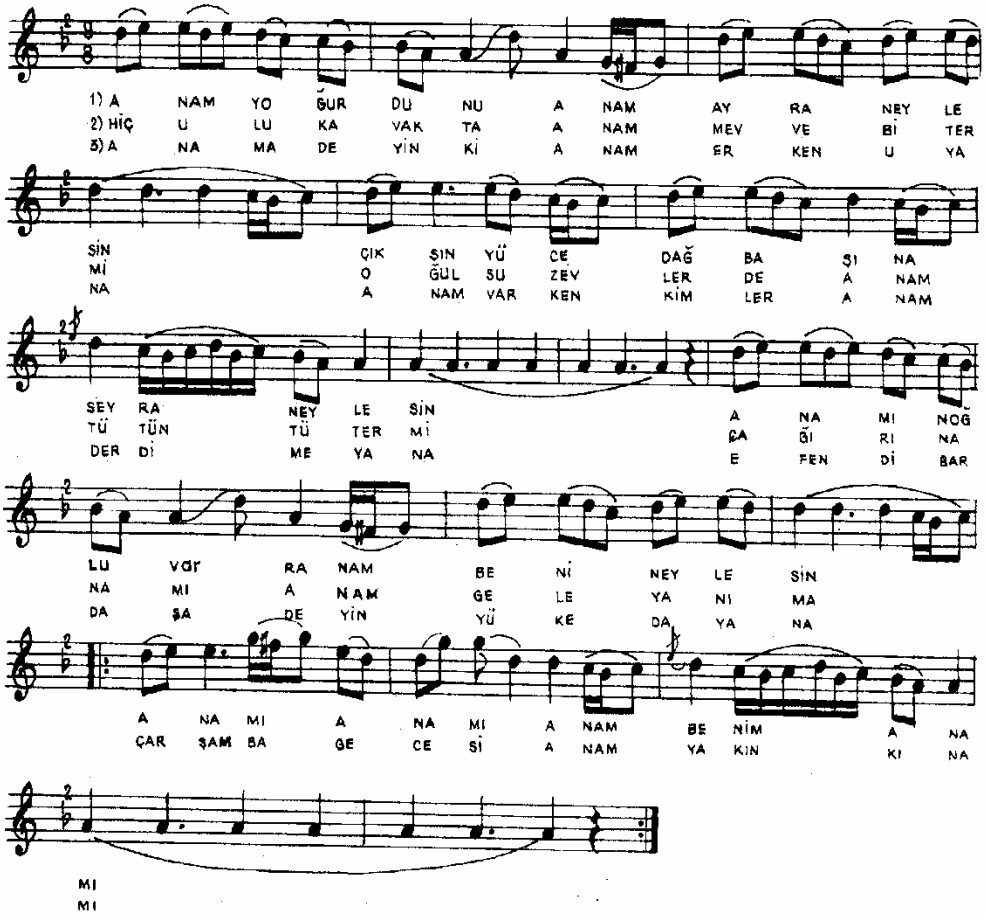
(1)
Hiç ulu kavakta anam meyve bitermi
Oğulsuz evlerde anam tütün tütermi
Çağırın anamı anam gele yanıma
(Bağlantı)

(2)
Anama deyinki anam erken uyana
Anam varken kimler anam derdime yana
Efendi kardaşa deyin yüke dayana
(Bağlantı)

NOT:
(Tütün=Ocak)

TRT. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM. NO: 319 - 9.6.1973

YÖRESİ
SİVAS

KİMDEN ALINDIĞI
YAŞAR MORAL

SÜRE

ATLADI GEÇTİ EŞİĞİ

(GELİN AĞLATMA HAVASI)

DERLEYEN
M.SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M.SARISÖZEN
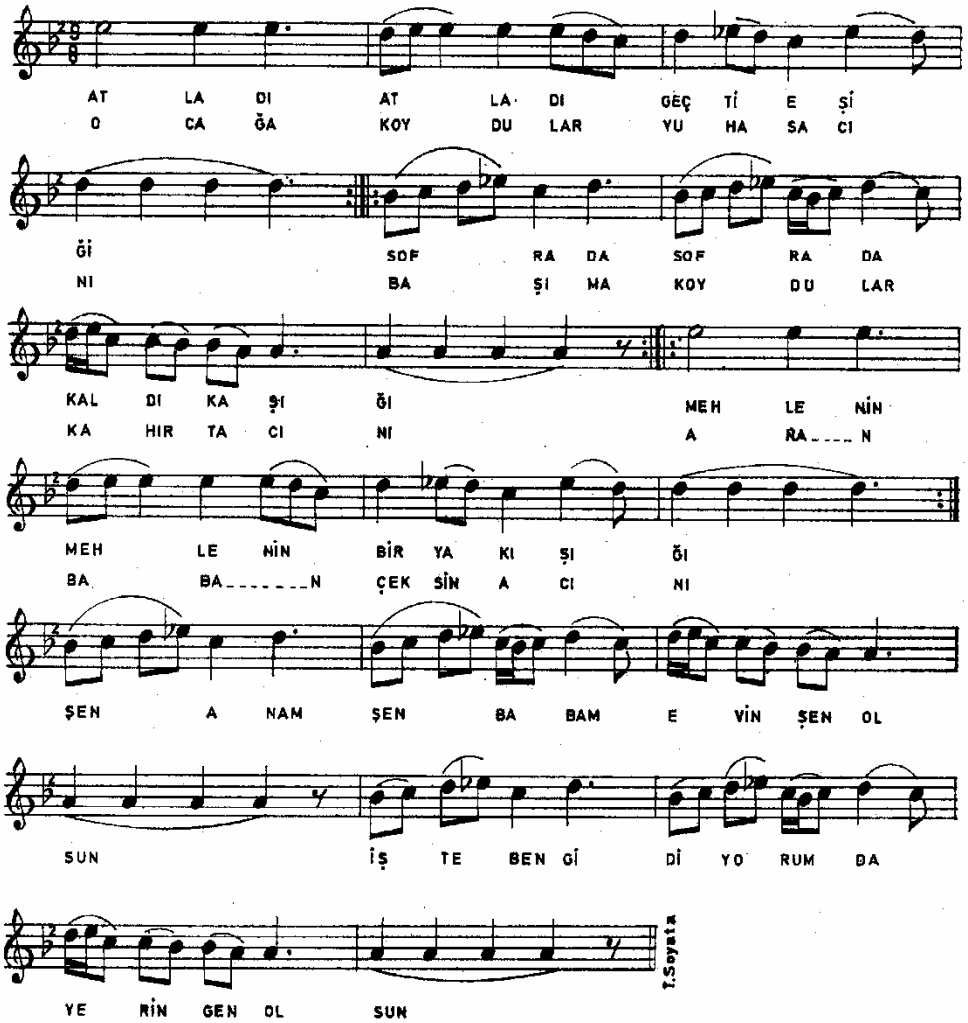
1
ATLADI GEÇTİ EŞİĞİ
SOFRADA KALDI KAŞIĞI
MEHLENİN BİR YAKIŞIĞI

Bağlantı

ŞEN ANAM ŞEN BABAM
EVİN ŞEN OLSUN
İŞTE BEN GİDİYORUM DA
YERİN GEN OLSUN

2
OCAĞA KOYDULAR YUHA SACINI
BAŞIMA KOYDULAR KAHIR TACINI
AHAN BABAN ÇEKSİN ACINI

Bağlantı

NOT: YUHA = YUFKA

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM . NO: 300 8.6.1973

YÖRESİ
ARAPKİR

KİNDEN ALINDIĞI
SADETTİN ÖZDAĞ

SÜRE:

ATLAR EĞERLENDİ

(KİNA HAVALARININ ARAPKİR ÇEŞİTLEMESİ)

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN
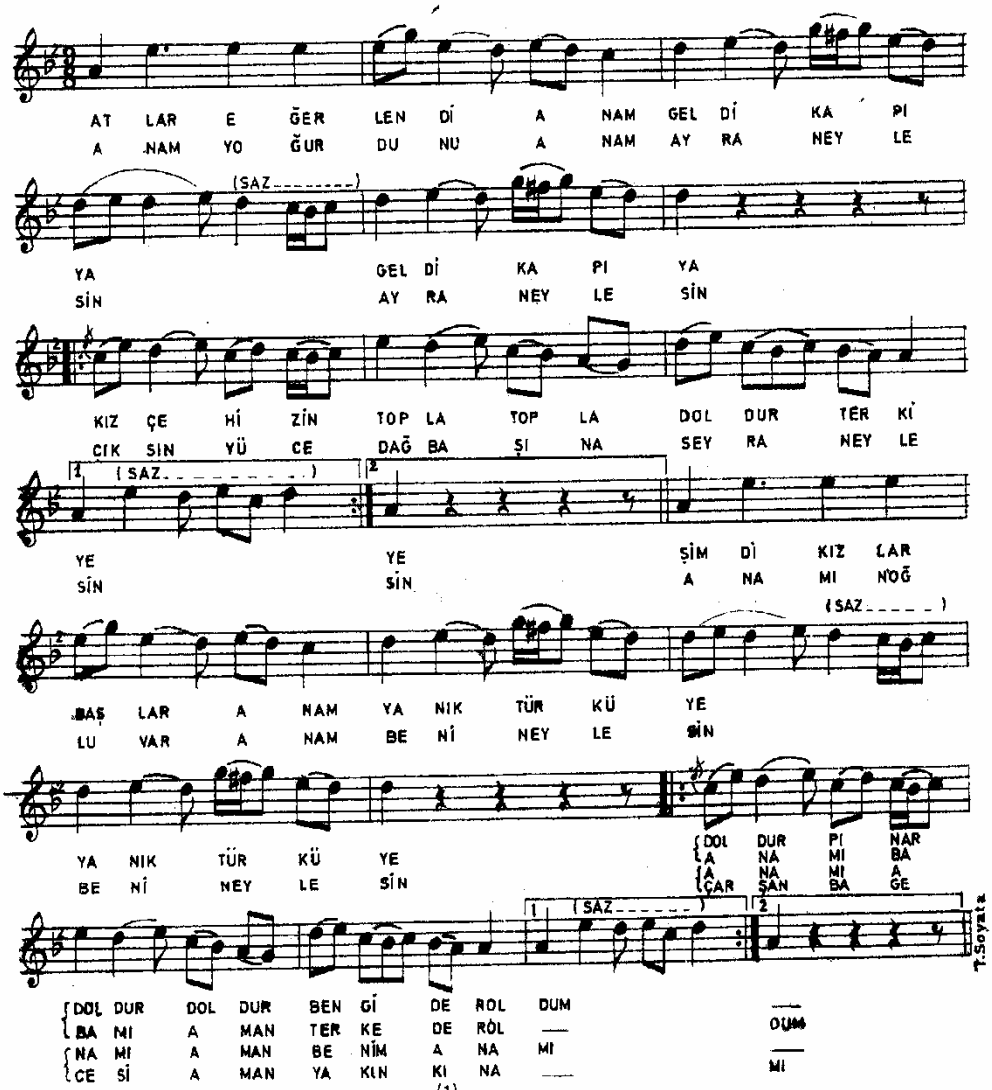
(1)

ATLAR EĞERLENDİ ANAM GELDİ KAPIYA GELDİ KAPIYA
KIZ ÇEYİZİN TOPLA TOPLA DOLDUR TERKİYE
ŞİMDİ KIZLAR BAŞLAR ANAM YANIK TÜRKÜYE YANIK TÜRKÜYE
DOLDUR PINAR DOLDUR DOLDUR BEN GİDER OLDUM
ANAMI BABAMI AMAN TERKEDER OLDUM

(2)

ANAM YOĞURDUNU ANAM AYRAN EYLESİN AYRAN EYLESİN
ÇIKSIN YÜCE DAĞ BAŞINA SEYRANEYLESİN
ANAMIN OĞLU VAR ANAM BENİ NEYLESİN BENİ NEYLESİN
ANAMI ANAMI AMAN BENİM ANAMI
ÇARŞAMBA ÖĞLESİ AMAN YAKIN KINAMI

TRT. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM. No: 255 - 8.6.1973

YÖRESİ
AKŞEHİR

KİMDEN ALINDIĞI
ŞAKİR GÜLEROĞLU

SÜRE

DERLEYEN
MUZAFFER SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
MUZAFFER SARISÖZEN

KICILAR KAVAK KICILAR

(Gelin oğlatma ve gelina kına yakma havası)
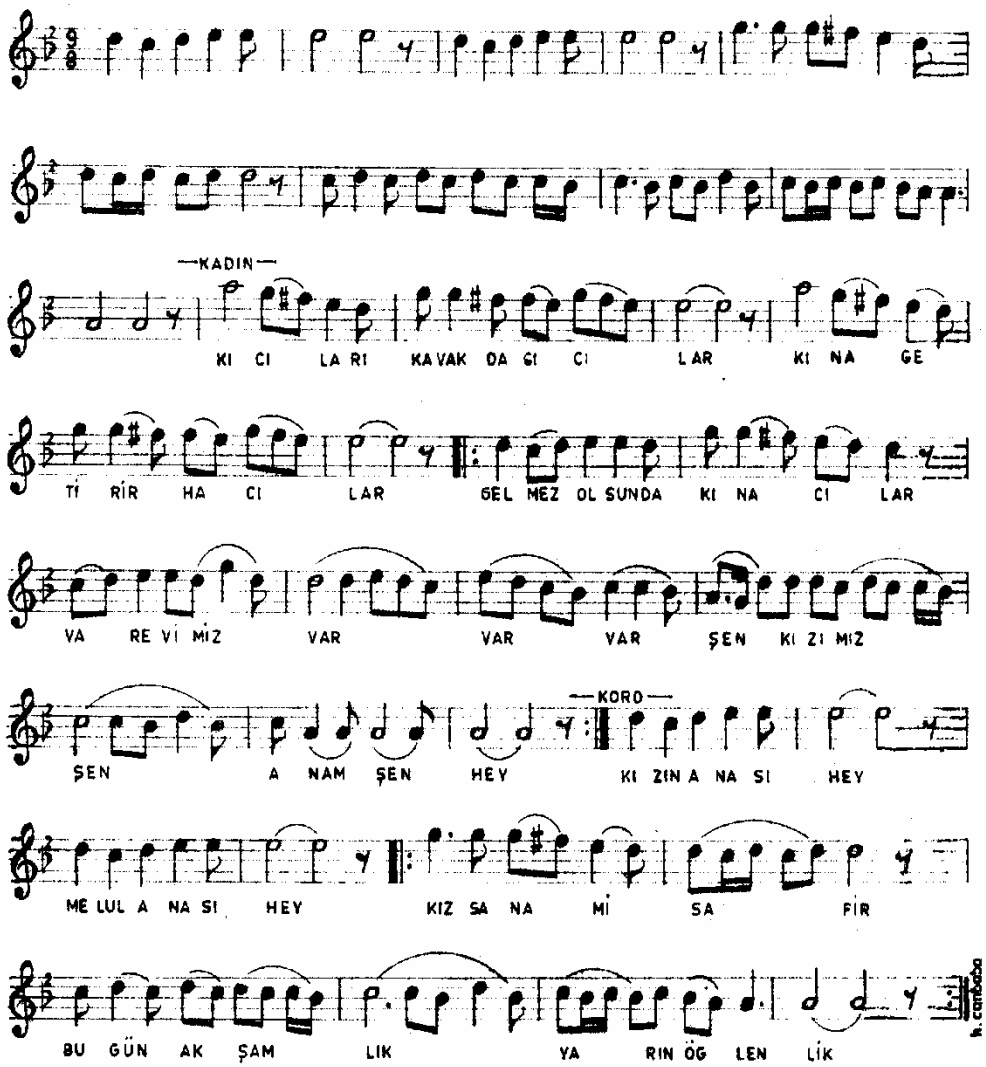
KADIN
ATLADI GEÇTİ IRMAKTAN
YÜZÜĞÜ DÜŞTÜ PARMAKTAN
EL OĞLUNA YALVARMAKTAN
VAR EVİMİZ VAR ŞEN KIZIMIZ
ŞEN ANAM HEY

ERKEK
ATLADI GEÇTİ EŞİĞİ
SOFRADA KALDI KAŞIĞI
GELİN EVLER YAKIŞIĞI
VAR EVİMİZ VAR ŞEN KIZIMIZ
ŞEN ANAM HEY

TRT. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM. No.157 – 18.3.1973

YÖRESİ
HACI BEKTAŞ

KİMDEN ALINDIĞI
SELVET ASLAN

SÜRE:

ATLADI ÇIKDI EŞİĞİ
(Kına havası)

DERLEYEN
ALİ GALİP YALÇIN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKCI

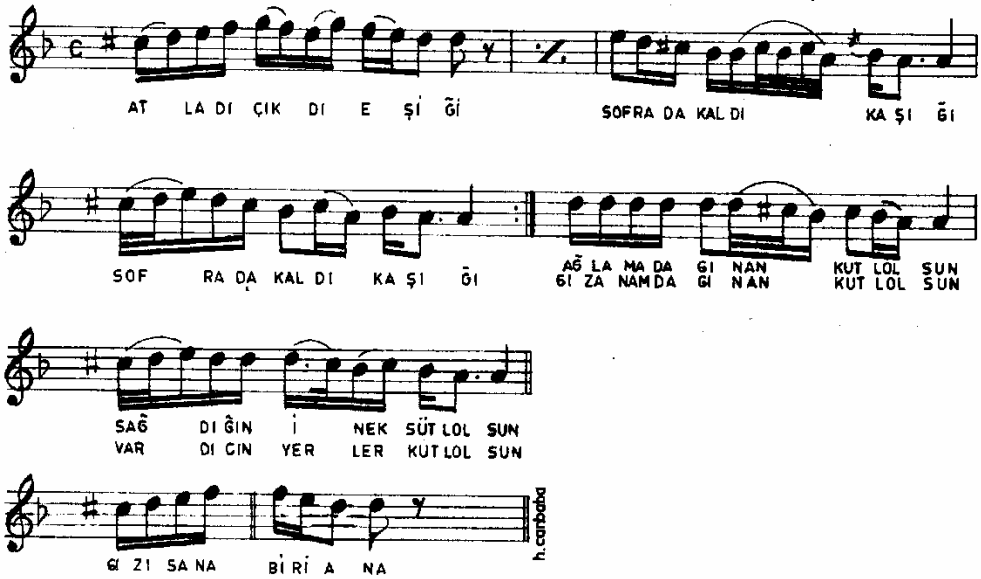

1

ATLADI ÇIKDI EŞİĞİ
SOFRADA GALDI GAŞIĞI
GIZ BÜYÜK EV YAKIŞIĞI

AĞLAMA GINAN KUTLOLSUN
SAĞDIĞIN İNEK SÜTLOLSUN
GIZ ANAMDA GINAN KUTLOLSUN
VARDIĞIN YERLER KUTLOLSUN

BAĞLANTI

2

GIZI SANA GEREK BİR ANA
AĞLASIN YANA YANA AĞLIYASIN YANA YANA
GIZI SANA GEREK BİR BABA
AĞLASIN GABA GABA

BAĞLANTI

TRT. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM. No: 156 - 18. 3. 1973

YÖRESİ
HACI BEKTAŞ (İlicak köyü)

KİMDEN ALINDIĞI
MÜRSET KARADAĞ

SÜRE

DERLEYEN
MİNE YALÇIN

DERLEME TARİHİ
25. 8. 1972

NOTAYA ALAN
MİNE YALÇIN

GICILAR KAVAK GICILAR
(Kına havası)

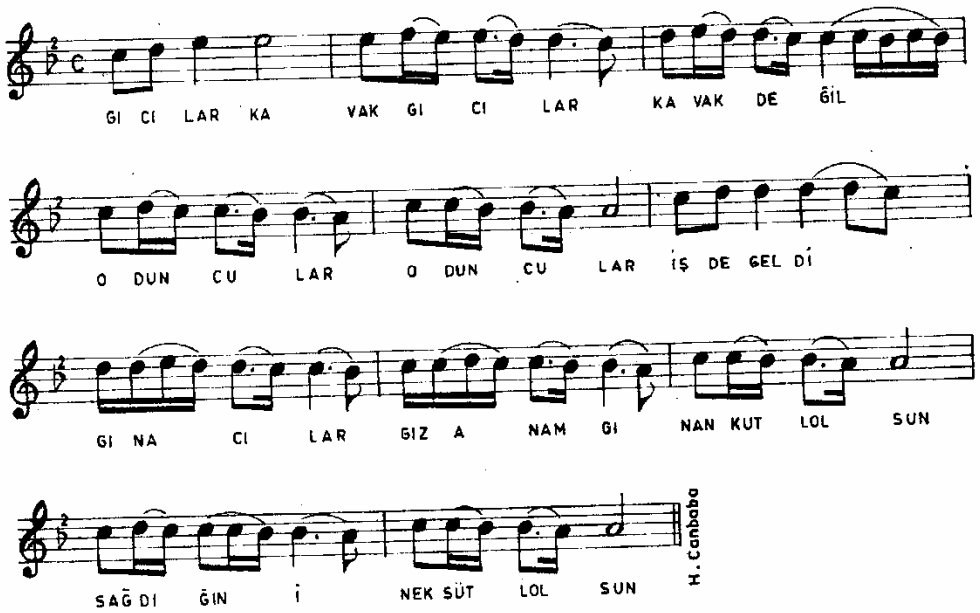

1
GICILAR KAVAK GICILAR
KAVAK DEYİL ODUNCULAR (ODUNCULAR)
İŞDE GELDİ GINACILAR

GIZANAM GINAN KUTLOLSUN] BAĞLANTI
SAĞDIĞIN İNEK SÜTLOLSUN]

2
ELİMİ SOKDUM ASTARA
ELİMİ KESDİ DESTERE (OY DESTERE)
YARIM GİTDİ ÜRBETLERE

BAĞLANTI

3
BİZİM YAYLALAR OLUKLU
İÇİNDE TÜRLÜ BALIKLI OY BALIKLI
YANINDAKI MOR BELİKLİ

BAĞLANTI

BELİK : SAÇ ÖRGÜSÜ

- 2 -

VARIN SORUN BABASINA

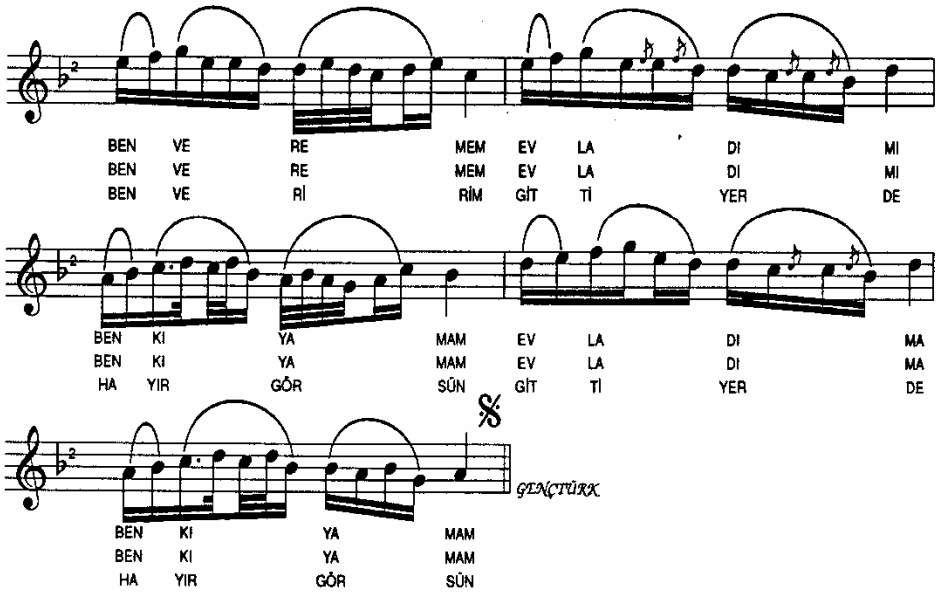

VARIN SORUN BABASINA (BABASINA)
İZİN VERSİN KINASINA
İZİN VERSİN KINASINA
BABASI DER Kİ, BEN VEREMEM
BEN VEREMEM EVLADIM! BEN KIYAMAM EVLADIMA BEN KIYAMAM

VARIN SORUN ANNESİNE (ANNESİNE)
İZİN VERSİN KINASINA
İZİN VERSİN KINASINA
ANNESİ DER Kİ, BEN VEREMEM
BEN VEREMEM EVLADIM! BEN KIYAMAM EVLADIMA BEN KIYAMAM

VARIN SORUN YENGESİNE (YENGESİNE)
İZİN VERSİN KINASINA
İZİN VERSİN KINASIA
YENGESİ DER Kİ, BEN VERİRİM BEN VERİRİM
GİTTİ YERDE HAYIR GÖRSÜN
GİTTİ YERDE HAYIR GÖRSÜN

GİTTİ YERDE : Gittiği yerde

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 100
İNCELEME TARİHİ : 27. 1. 1973
2. İNCELEME TARİHİ : 1990

YÖRE
TEKİRDAĞ / Şarköy

KAYNAK KİŞİ
MUSTAFA KARAYER

SÜRE : ♪ =120

VARIN SORUN BABASINA

DERLEYEN
YÜCEL PAŞMAKÇI

DERLEME TARİHİ
1972

NOTALAYAN
YÜCEL PAŞMAKÇI

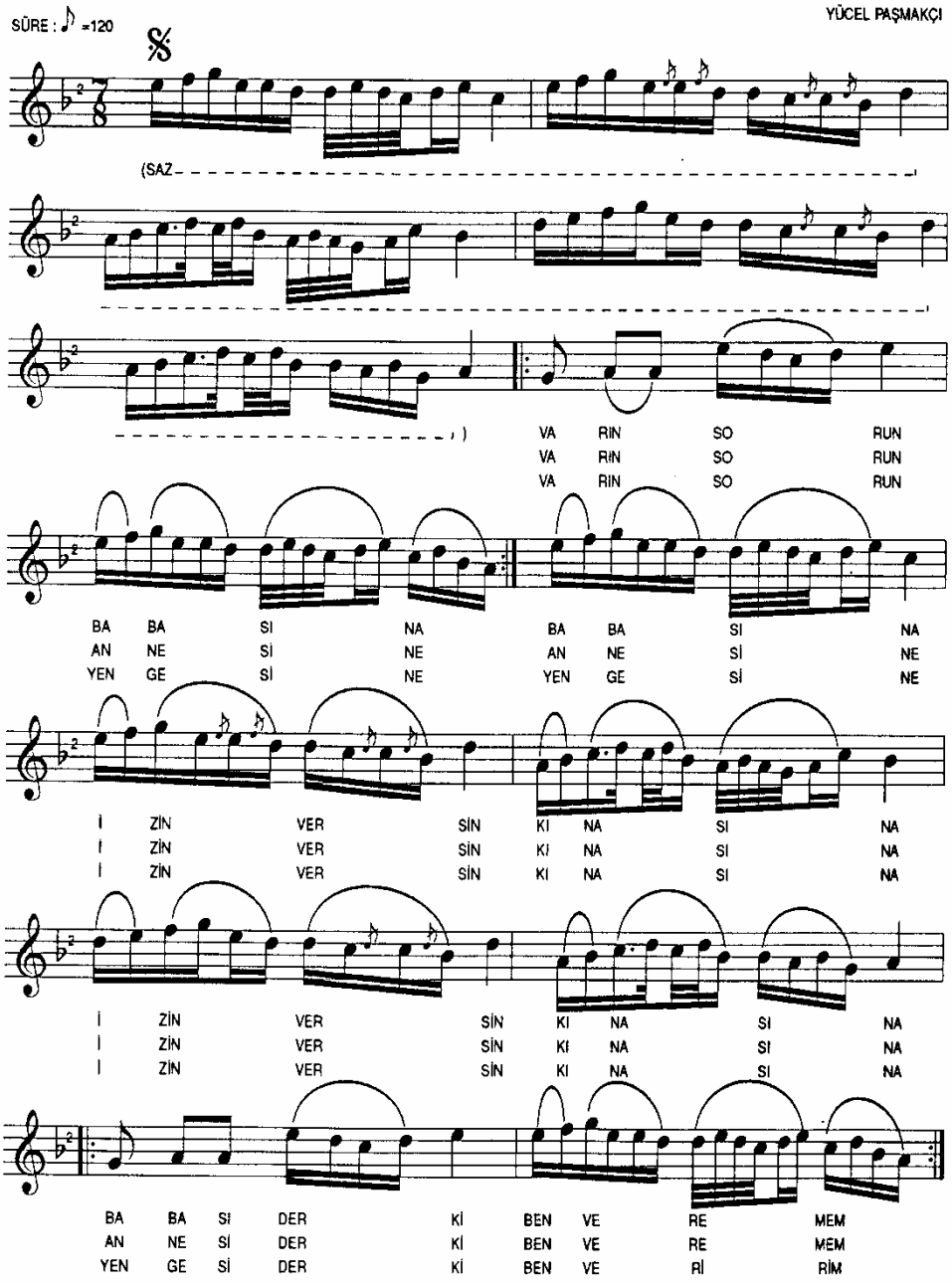

- 2 -

DÜNGÜRCÜLER GELDİ SIRA SIRA DİZİLDİ

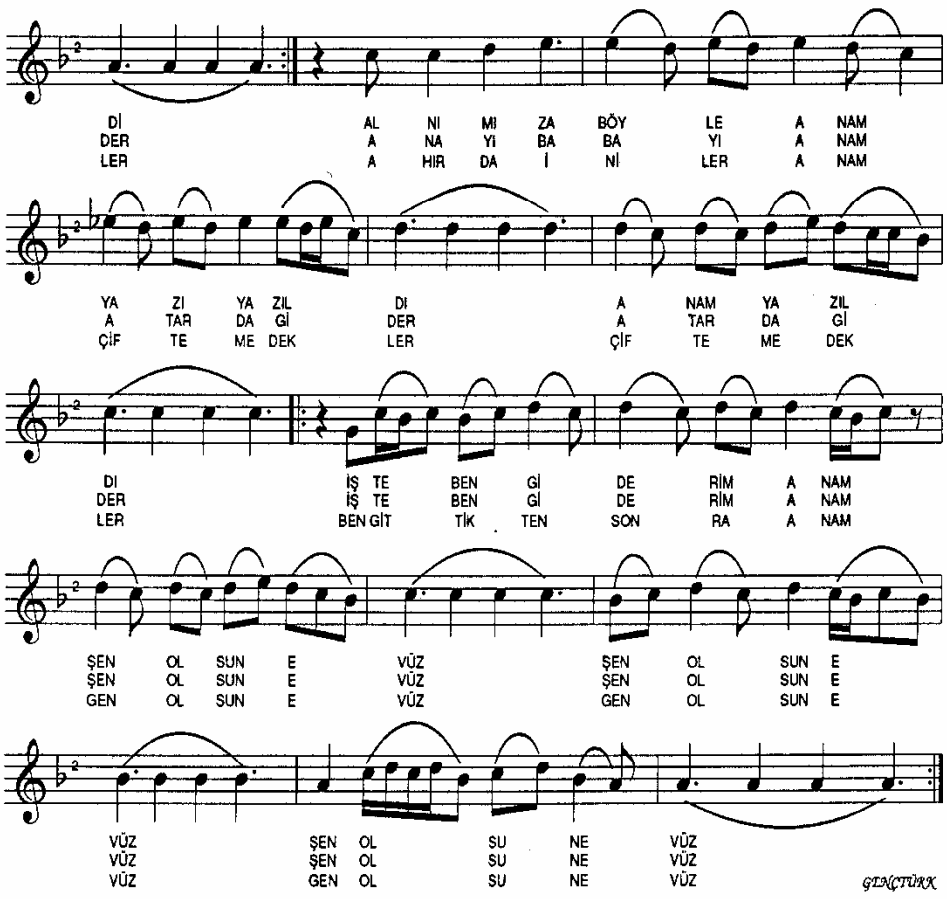

DÜNGÜRCÜLER GELDİ SIRA SIRA DİZİLDİ
ALTUN TAS İÇİNDE (ANAM) GINAM EZİLDİ
ALNIMIZA BÖYLE YAZI (ANAM) YAZILDI

ÇEGİLE TAŞ ATMA (ANAM) BATAR DA GİDER
UZAĞA GIZ VERME (ANAM) YİTER DE GİDER
ANAYI BABAYI (ANAM) ATAR DA GİDER

ELİMİ ATTIĞIM (ANAM) ASMA TEREKLER
BELİM YASLADIĞIM (ANAM) YÜCE DİREKLER
AHIRDA İNİLER (ANAM) ÇİFTE MEDEKLER

İŞTE BEN GİDERİM (ANAM) ŞEN OLSUN EVÜZ
BEN GİTTİKTEN SONRA (ANAM) GEN OLSUN EVÜZ

BAĞLANTI

BAĞLANTI

DÜNGÜR : Dünür
GEN : Geniş
ÇEGİL : Çakıl, taş yığını
YİTMEK : Kaybolmak
MEDEK : Dişi manda, inek
TEREK : Raf

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 15
İNCELEME TARİHİ : 7. 6. 1970
2. İNCELEME TARİHİ : 1990

YÖRE
ERZURUM

KAYNAK KİŞİ
MUHARREM AKKUŞ

SÜRE : ♪ = 200

DÜNGÜRCÜLER GELDİ SIRA SIRA DİZİLDİ

DERLEYEN
MUHARREM AKKUŞ

DERLEME TARİHİ
8. 3. 1970

NOTALAYAN
MUHARREM AKKUŞ
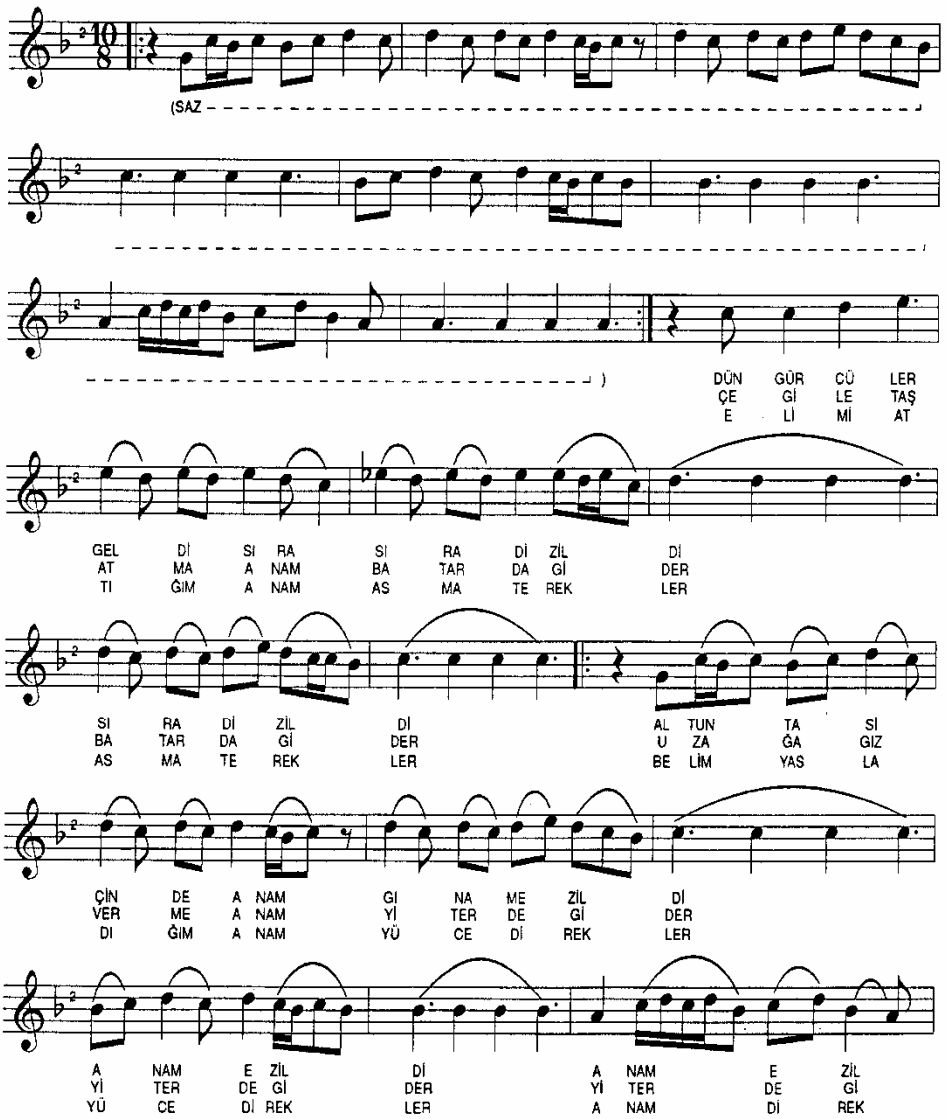
AĞ ELİME MOR KINALAR YAKDILAR

- 2 -

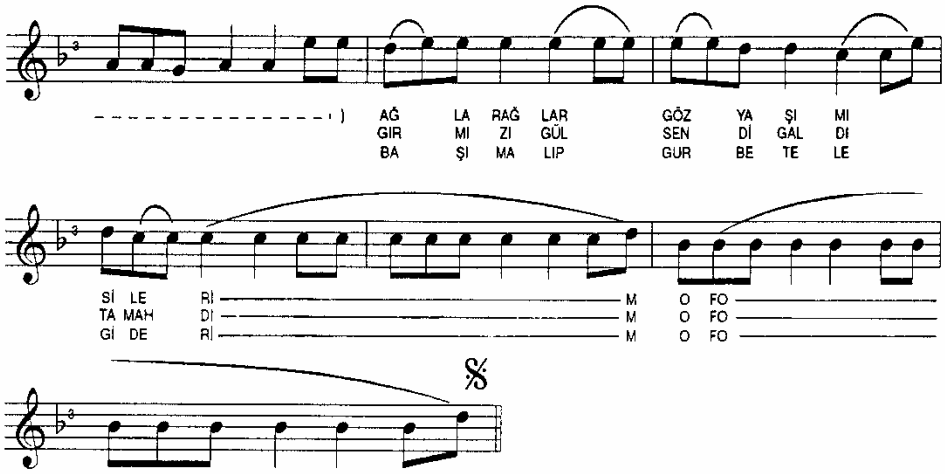

AĞ ELİME MOR KINALAR YAKDILAR
GADERİM YOK GURBET ELE SADDILAR
ON İKİ YAŞINDI GELİN ETDİLER
AĞLAR AĞLAR GÖZYAŞIMI SİLERİM OF OF

MERDİMENDEN ENDİM YIKILDIM
MEVLÂM İZİN VERDİ GİNE DİKİLDİM
HER ÇİÇEKTEN ALDIM ALDIM TAKINDIM
GİRMİZİ GÜL SENDİ GALDI TAMAHDIM OF OF

YÜCE DAĞ BAŞINDI NASMALI PINAR
ASMASI YIKILMIŞ SULARI HURLAR
GALINDI GAL GAL SÜPÜRGÜ ÇALDIĞIM EVLER
BAŞIM ALIP GURBET ELE GİDERİM OF OF

MERDİMEN : Merdiven
SENDİ : Sende
TAMAHDIM : Arzum
BAŞINDI : Başında
HURLAR : Horlar
GALINDI : Kal artık

T.R.T. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T.H.M. REPERTUAR No : 7
İNCELEME TARİHİ : 7. 6. 1970
2. İNCELEME TARİHİ : 1990

YÖRE
DENİZLİ / Acıpayam

KAYNAK KİŞİ
SÜLEYMAN UĞUR

AĞ ELİME MOR KINALAR YAKDILAR

DERLEYEN
NİDA TÜFEKÇİ

DERLEME TARİHİ
1968

NOTALAYAN
NİDA TÜFEKÇİ

SÜRE : ♪ = 220
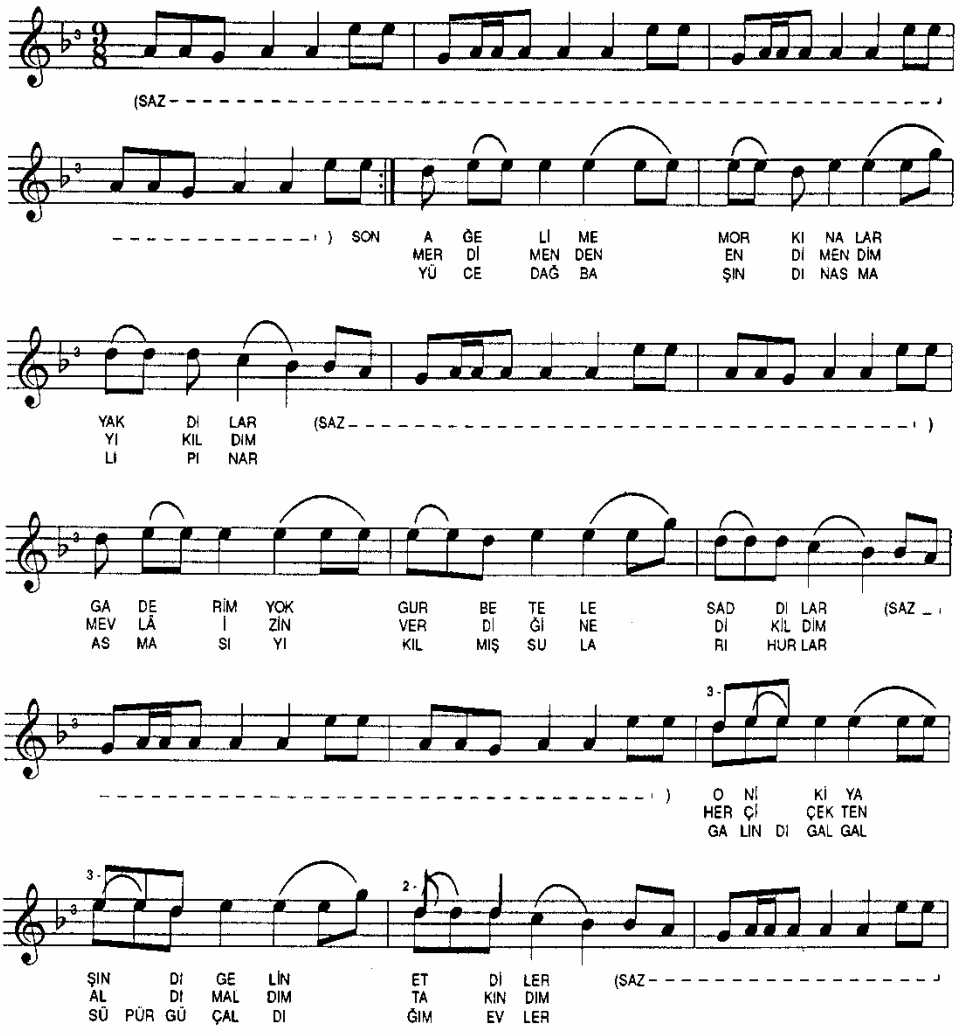
FOTOĞRAFLAR

Kaynak:
http://2.bp.blogspot.com/_RkmTwaUEVDE/SUiza1WkiRI/AAAAAAAAAr4/giWu6AhCfIA/s400/1.bmp

Kaynak: http://www.husniyemoda.com.tr/gelinlik/kina_3.jpg

Kına Sepeti
Kaynak: http://img2.blogcu.com/images/d/e/g/degisikgelinlikler/kina.jpg

Şanlıurfa'da Kına Yakımı
Kaynak :http://www.kenthaber.com/Resimler/2006/10/02/00091830.jpg

Gaziantep'te Eskiden Kına Gecelerinde Gelinin Giydiği Kıyafet
Kaynak:http://img.blogcu.com/uploads/tulayterzi_98_resize.jpg

Karabük / Safranbolu Kına Çevirmesi
Kaynak:http://www.nethabercilik.com/images/other/cinliler-kina-gecesinde-ciftetelli-oynadi-20091203A0312061-01.jpg

Karabük / Safranbolu'da Kına Eğlenceleri
Kaynak: http://www.safranbolueksprespres.com/images/haberresim/DSC_2255.JPG

Hint Kınası Modelleri
Kaynak: http://bollycool.blogcu.com/hint+kinasi

Çiçek Figürlü Hint Kınası
Kaynak: http://bollycool.blogcu.com/hint+kinasi

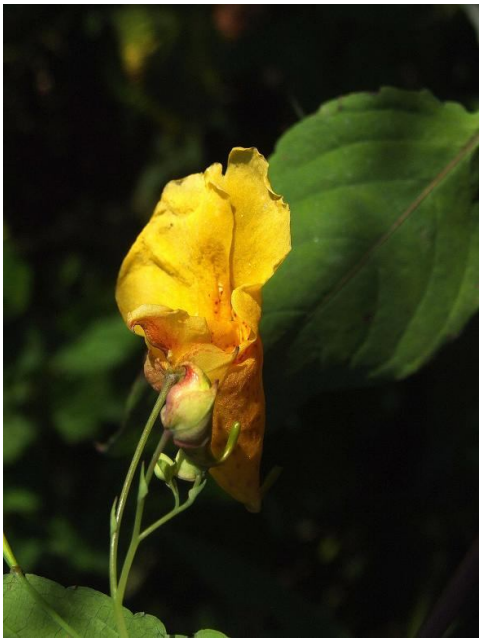

Kına Çiçeği
Kaynak: http://www.cicekresimleri.org/data/media/47/sarikina3.jpg

Kırşehir Yöresine Ait Kına Gecesi Fotoğrafları

Kaynak: AYAN 2007: 105

Kaynak: AYAN 2007: 105

Kaynak: AYAN 2007: 105

Kaynak: AYAN 2007: 105

Kaynak: AYAN 2007: 105

Kaynak:AYAN 2007: 105

Kaynak: GAZİULUSOY 2006: 75

Kaynak: GAZİULUSOY 2006: 75

Kaynak: GAZİULUSOY 2006: 75

Kaynak: GAZİULUSOY 2006: 75

Kaynak: GAZİULUSOY 2006: 75

Kaynak: GAZİULUSOY 2006: 75

Karabük / Safranbolu Yöresine Ait Kına Fotoğrafları

Kaynak: DORUK 2006: 118

Kaynak: DORUK 2006: 118

Kaynak: DORUK 2006: 118

Kaynak: DORUK 2006: 118

Ankara / Elmadağ Yöresine Ait Kına Fotoğrafları

Kaynak: YETER 2009: 128

Kaynak: YETER 2009: 128

Kayseri Yöresine Ait Kına Gecesi Geleneği Fotoğrafları

Kaynak: KANAT 2007: 123.

Kaynak: KANAT 2007: 123.

Kaynak: KANAT 2007: 123.

Kaynak: KANAT 2007: 123.

Kaynak: KANAT 2007: 123.

Kaynak: KANAT 2007: 123.

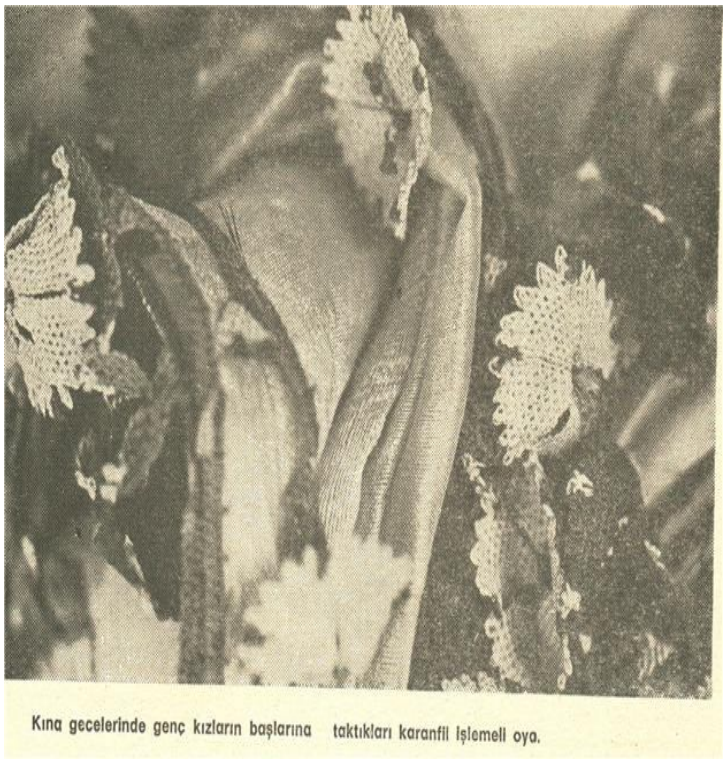

Kına gecelerinde genç kızların başlarına taktıkları karanfil işlemeli oya.

Bodrum

Kaynak: TANSUĞ 1985: 76.

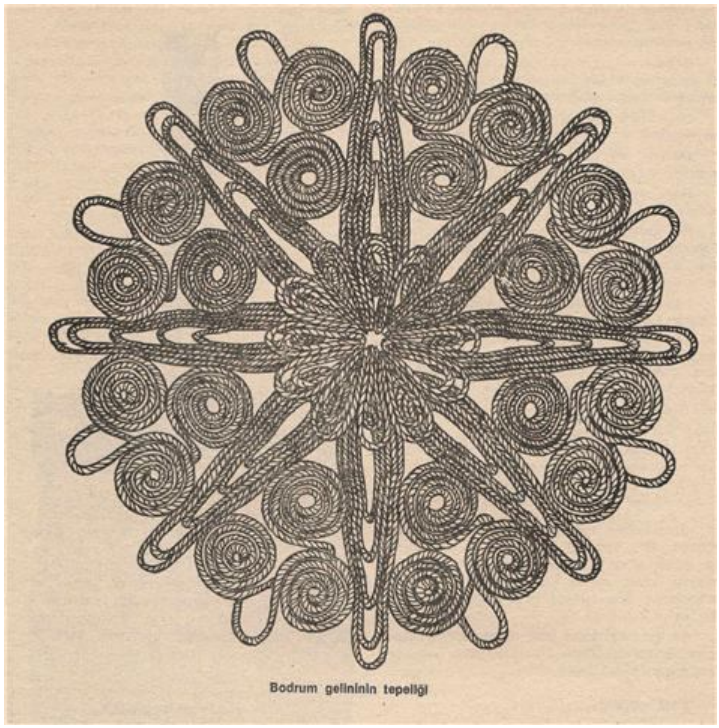

Bodrum gelininin tepeliği

Bodrum

Kaynak: TANSUĞ 1985: 76.

Bodrum

Kaynak: TANSUĞ 1985: 76.

Tokat

Kaynak: Tokat İl Yıllığı 2006: 223.

SÖZLÜK

abuca : amca

acem : fars

ağleye : durdura

ah u zar : inleyen ve ağlayan

ahd etmek : söz vermek, yemin etmek

ahu gözlüm : ceylan gözlüm

aka : akar

akran : yaşıt

al : **1)** Düğünde güveyin boynuna atılan mendil büyüklüğünde kırmızı bez. **2)** Düğünde gelinin başına örtülen kırmızı örtü.

alacamız : alacağımız

alatmayın : ağlatmayın

alça : **1)** Erik. **2)** Erkeğimn nişanlısına verdiği hediye.

alın yazı : kader

amin : emmin, amcan

arayer : orta yer

arıtmak : temizlemek

ark : su kanalı

astar : tavan

aşam : akşam

aşermek : hamilelikte aş ermek

atlas : yorgancılıkta kullanılan bir kumaş çeşidi

ayle : durdur

ayletmek : ağlatmak

ayvan : **l)** Teras. **2)** Bir tarafı dışarıya açık olan oda.

azem : lazım, ait

azepler : bekârlar şahı

bade : şarap

bahan : bakan
bâla : evlat
ballıyem : tatlıyım
barmağ : parmak
baş bozmak : duvağı çıkarıp süsleri takıları almak
belik : saç örgüsü
bibi : hala
bismillah : Bismillahirrrahmanirrahim
biyenmek : beğenmek
bucak : köşe
budamak : bitkinin fazlalıklarının kesilmesi
bulamamışla : bulamammışlar
burçak : tarlada yetişen bir çeşit bitki
buse : öpücük
bürk : baş örtüsü
bürümce : yazma oyası
cemal : yüz güzelliği
ceyran : ceylan
cim : arap alfabesinde bir harf
cübbeğinen : cübbe ile
çağrın : çağırın
çakmağa : çakmaya
çala : çalsa
çapıd : çabut
çarın : çağırın
çatma : baş örtüsü
çatmak : bir araya getirmek, düzenlemek
çattılar : yaptılar
çegil : taş yığını, çakıl
çeksiğ : çeksin
çere : çare
çerek : dibi dar ağzı geniş topraktan yapılmış kap

çetin : zor
çezilmek : çözülmek
çuha : tüysüz, ince, sık domunmuş yünlü kumaş
davşan : tavşan
dayler : dağlar
debe : bir çeşit kova
den : deyin
depmek : tekmelemek, vurmak
derilmek : toplanmak
deşir : topla
deşirmek : toplamak
deyme : dağma
deyverin : söyleyin
dıganı : tava, tencere
dikeller :dikerler
dillenirler : söylenirler
dirlik : düzen, huzur
divan durmak : ayakta hazır bir vaziyette beklemek
divid : bir çeşit kalem
doldula : doldular
döşeğ : yere serilen bir çeşit döşek
dövür : dünür
duyan : duyarsın
duz : tuz
düğün aşı : düğün yemeği
düngür : dünür
düün : düğün
düzdüler : tertip ettiler, yaptılar
düzenmek : dizilmek, sıralanmak
eğriştim : üzüldüm
ekeler : ekerler
eleği sağmağa : alâim semaya

elek : un eleme gereci
elvan : türlü renklerde olan
emme : amma
emmi : amca
eşiğ : kapı önü
eşim gızlar : akranlarım, yaşıtlarım
everek : bir dağ adı
evermek : evlendirmek
evsel : Diyarbakır'ın dicle kıyısındaki bahçelik semti
evüz : eviniz
eyâ : bir çeşit ünlem
eyisi : iyisi
eylemek : durdurmak
ezelden ahdım : önceden verilmiş söz
fanila : elbisenin içine giyilen içlik
fend : tuzak, hile, oyun
firenk : yabancı uyruklu kişi
fişne : vişne
furdular : vurdular
gabardaşlar : arkadaşlar
gadanı almak : derdini, tasanı paylaşayım
gadir : kıymet
gahır : üzüntü, sıkıntı, kahır
galay : karşındaki kimseyi kötü sözlerle incitmek
galındı : kal artık
gamga : yonga
gan : kan
ganne : şişe
gari : gayri
garmışla : garmışlar
gavak : kavak
gaysı : kayısı

geldığ : geldik
gelin koçusu : eskidenn kullanılan gelin arabası
gem : tarım aygıtlarından döğen
gemini gevmek : sinirden köpürmek, kendi kendine zarar vermek
gen : geniş
gendi : kendi
gergeh : kasnakta yapılan nakış
getdük : getirdik
geycek yümelik : giyecek, çamaşır ve benzeri yıkanan yer, yapı
gıksa : tohumluk küçük soğan
gırpa gırpa : kırpa kırpa
gilik : çam meşe ve ardış ağaçlarının meyveleri
gocevler : büyük evler
göçürürler : götürürler
göeren :yeşeren
gök : olgunlaşmamış, ham, yeşil
göresi gelmek : özlemek
görgelendiğim : gölgelendiğim
görümüm : görümce
gövermek : yeşermek
göyneğ : gömlek
gözene : avlu, çit
gulaan : kulağın
gurna : çeşmenin önündeki oluk
guru : kuru
gülsuy'ile : gülsuyu ile
gününüzü görmek : mutluluklarını görmek
gürgen : Karadeniz'de yetişen bir çeşit ağaç
hahmak : itmek
halaka : çevre, köy meydanı
hanay : iki ya da daha çok katlı büyük ev
harç edmek : karıştırmak

harman : bahçe, sebze ya da meyve bahçesi

haset : fitne, fesat

haslarınan : haslar ile, özel yeteneği ve değeri olanlar ile

hatlamak : atlamak

havas : heves, istek

helhele : Zılgıt çekmek, yani lilili diye bağır anlamına gelmektedir.

helke : Su, süt v.b. şeyleri koymaya yarayan çoğunlukla bakırdan yapılan bakraçtan büyük bbir çeşit kova.

hers : öfke, hırs

heyran : hayran

hınna : kına

hicran : ayrılık

hilâf : yalan dolan, sahte, aykırı

hoyuk : bostan korkuluğu

hozak : dinlenmeye bırakılmış birkaç yıl işlenmemiş tarla

huri : melek

hurlar : horlar

hüner : maharet

ılgım salım : serap

ırak : uzak

ıslık : gelinin yastığının içine konulan ot

ıstar : halı, kilim dokunan tezgâh

iğdileme : iyi dilekte bulunma

iller : yabancılar

imami : tesbih başı

istar : halı tezgahı

işmar etmek : işaret etmek

iter : yiter, kaybolur

ivil ivil : yavaş, sessiz sessiz

kağırt : kağıt

kahir : üzüntü, dert

kalev : çadır
karamca : karınca
kaşmer : düğünlerde davetlileri eğlendiren maskot (maskara)
kavuz : çeç elenirkenkalburda kalan kapçıklı tane
kayıt görmek : hazırlık yapmak
kazel : gazel
keçe : yünden yapılan kalın bir örtü
kınamak : ayıplamak
kile : 14 uruplâ buğday. Uruplâ hacim ölçüsü olup, 1 uruplâ takriben 16 kg buğdaydır.
killenmiş : kirlenmiş
kimin : gibi
ko : bırak
koçu : gelin arabası
konca : gonca
körpe : küçük
külek : su kovası
lal : kırmızı
leçek : uzun beyaz baş örtüsü
liver : bir tür tabanca
mail olmak : tutku ile bağlanmak
marsık : ağaç türü
maşala : meşale, ışık kaynağı
maya : dişi deve
medek : dişi manda, dişi inek
mehel : uygun
mehle : mahalle
melâikeler : melekler
melin : mahsun, üzgün
melûl : **1)** Üzgün. **2)** Boynu bükük.
menend : benzer
meni : beni

merdimen : merdiven
mersin : Ege ve Akdeniz kıyılarımızda yetişen bir çeşit ağaç.
mest : deriden yapılmış ayağa giyilen giysi
meşe : bir çeşit ağaç türü
meth : övgü
mübarek : kutlu
nalin : bir çeşit takunya
nasip etmek : eriştirmek, elde etmesini sağlamak
nasip : payına düşen bölüm
nicesi : hangisi
niyendesin : ne yerdesin, ne taraftasın
okuntu : düğün davetiyesi
ortalıh : ortalık
osun : olsun
ovçu : okçu, avcı
örklemek : otlamak, salıvermek
öte : öbür taraf
övmek : methetmek
özenmek : kıvamına getirmek
pabuç : ayakkabı
pardı : **1)** Tavan, saçak, değnek. **2)** Çit yapmakta kullanılan ince uzun sırık.
paşa : ağa
peçe : yüz örtüsü
peder : baba
pelit : **1)** Meşe ağacı. **2)** Çınar, meşe ve benzeri ağaçların meyvesi.
pençe : yara
pervâne : kelebek
peştamal : kadınların kullandıkları çizgili önlük, peşkir, havlu
pisen : yavaş yavaş
punar : pınar

pür : ağaç yaprağı

pürçaak : burçak

reyhan : yemeklere koyulan kokulu bir bitki

saamen : erkek ev, inden kız evine kız almaya giden topluluk

saçı : düğün armağanını götüren kişi

sadıc = sağdıç : düğünde damadın yanında bulunan yakın arkadaşı

sağ : hayatta olan

sahan : genişçe, kapaklı, bakır yemek kapağı

salini salini : sallanarak yürüyen

saralıp : sararıp

sarı daylak : sarı deve

saya : saymaya

saymak : **1)** Öfkeli söz seylemek, kızmak. **2)** Türkü, mani söylemek.

seki : toprak üstündeki yükseklik

sendi : sende

sevileri : sevgileri

seyirtmek : koşar adım gitmek

seyran : gezme, gezinme

sile : kilenin yarısıdır

silsile : sülale

sine : yürek

soku : tahıl dövmeye yarayan büyük taş

sovan : soğan

soyka kalmak : kahrolmak, ölüp gitmek

soyla : sular

sufra : sofra

sunmak : elini uzatmak, dokunmak

süngü : ucunda ıslak bez bulunan, fırındaki kızgın külleri süpürmeye yarayan sırık

süpürgü : süpürge

şakır : çok, bol

şem : mum
şeş : beyaz baş örtüsü
tağlemek : dengelemek, indirmek
tamahdım : arzum
tebbet : Kur'an okumaya yeni başlayanların ilk öğrendikleri bölümlerden biri
tekir : Kayseri ile Everek / Develi arasında bulunan bir yer
telem : ince saç örgüsü
terek : raf, sergen
terki : eyerin arka bölümü
teşt : kına yoğrulan tas
tınaz : savrulmak için hazırlanan dövülmüş ekin yığını
tokaç : toprağı pekiştirmeye yarayan ağaç tokmak
toy : büyük eğlence, düğün
tünemek : kanatlı hayvanların uyuma şekli
tütün : ocak
ureyini : yüreğini
urg : kök
urgan : kalın ip
ustun : tavanın dayandığı duvara yatay çakılan tahtalar
uşak : çocuk
üğlen : öğlen
ünlen : seslen
üreyini : yüreğini
ürya : rüya
üzengi : ayak altı çukuru
vala : eşarp
varanaça : varana kadar
vardın : vardığın
vişkele : "Aman, ne ayıp?, Hiç olur mu?" anlamında kullanılan bir ünlem.
vursun : yaksın

vurun **:** yakın

yad el **:** uzak yer

yağınan **:** yağ ile

yağlık **:** mendil

yahti **:** yaktı

yakışığı **:** yaraşır, yakışır

yal **:** Un ile suyun karışımından yapılan köpeklerin yiyeceğine verilen ad.

yanaşık **: 1)** Ortaklaşa yapılan iş. **2)** Yan yana.

yaraşık **:** yakışan

yavşan **:** Özel kokulu, acı, kaynatılıp suyu em olarak içilen bir ot.

yazak **:** yazıhane

yazma **:** Evvelce gelinlerin yüzüne ay yıldız şeklinde telli varak, yapıp yapıştırırlardı. bir kadın bu vazifeyi görürdü bu yazıcı, yapılan işleme ise yazma denilir.

yazmak **:** süslemek

yeğin **: 1)** Yiğit, çevik, güçlü çalışkan. **2)** Hafif.

yelfe **:** ince, hafif

yenge :kızı süsleyerek kınayı hazırlamakla görevli olan kişilere verilen ad.

yeniş **:** iniş

yetti **:** olgunlaşmak

yılgın **:** Sulak yerlerde kendiliğinden biten bir ağaç, filiz.

yonga **:1)** Yontulmuş küçük odun parçaları. **2)** Ağaç kabuğu.

yuduğum **:** yıkadığım

yunak **:** çamaşır yıkanan yer çamaşırlık

yüdüler **:** yuğdular, yıkadılar

zabala **:** sabahleyin

zandalya **:** sandalya

zıbın **:** iç gömlek

zini **:** sini

KAYNAKÇA

1941. **Türkiye'de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi,**2. Cilt, İstanbul: TDK. Yay.

1957. **Türkiye'de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi,** 5. Cilt Ankara: TDK Yay.,

1967. **Bursa İl Yıllığı**, Basım Yılı Yok.

1972. **Cumhuriyetin 50. Yılında Tekirdağ**,İstanbul: TEM OFSET Matbaası.

1973. **Cumhuriyet'in 50. Yılında Ankara**, Ankara.

1981. **Yurt Ansiklopedisi**, 1. Cilt, İstanbul: Anadolu Yay.

1982. **Türk Halk Ezgileri,**Ankara: KB HAGEM Yay.

1982. **Yurt Ansiklopedisi**, 3. Cilt, İstanbul: Anadolu Yay.

1982. **Yurt Ansiklopedisi,** 4. Cilt, İstanbul: Anadolu Yay.

1982. **Yurt Ansiklopedisi,**2. Cilt, İstanbul: Anadolu Yay.

1982-83. **Yurt Ansiklopedisi,** 6. Cilt, İstanbul: Anadolu Yay.

1982-83. **Yurt Ansiklopedisi,** 7. Cilt, İstanbul: Anadolu Yay.

1982-83. **Yurt Ansiklopedisi,** 8. Cilt, İstanbul: Anadolu Yay.

1982-83. **Yurt Ansiklopedisi,** 9. Cilt, İstanbul: Anadolu Yay.

1986. **Meydan Larousse,**7. Cilt, İstanbul: Meydan Yay.

1986-89. **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi,** 13. Cilt, İstanbul: İnterpress Basın ve Yay.

1986-89. **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi,**10. Cilt, İstanbul: İnterpress Basın ve Yay.

1997. **Her Yönüyle Şanlıurfa,**Şanlıurfa: Güneydoğu Gazetecilik ve Matbaacılık Yay.

1998. **Cumhuriyetimizin 75. Yılında Giresun**, Ankara: Giresun Valiliği Yay.

1998. **Cumhuriyetimizin 75. Yılında Tokat,**Tokat:Tokat Valiliği Yay.

1998. **Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılında "Dünden Bugüne Reşadiye",**Tokat: Reşadiye KaymakamlığıYay.

2000. **Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi,**Ankara: TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Yay.

2003. **Isparta İl Yıllığı**,Ankara: Bizim Büro Basımevi.

2006. **Tokat İl Yılığı,**Tokat: Tokat Otelcilik ve Turizm A. Ş. Kültür Yay.

AKBAŞ, Burhanettin. 1994.**Bünyan ve Yöresi Halk Edebiyatı Folklor ve Etnografyası**, Kayseri:Bizim Gençlik Yay.

AKBIYIK, Abuzer; vd. 1999. **Şanlıurfa Halk Müziği,** Ankara:Cem Veb Ofset Yay.

AKSU, Aysu. 1997. *"Diyarbakır Düğünleri",***Milli Folklor,** 32: 72-77.

ALBAYRAK, Nurettin. 1983. **Folklorumuz ve Erzincan**, Erzincan: ERMAT Yay.

ALPTEKİN, Ali Berat. 1999.*"Silifke ve Çevresinde Derlenen Kına Türküleri ve Bunun Mukayeseli Örnekleri",***İçel Kültürü,** 6: 9-13.

ARTUN, Erman. 1978.**Tekirdağ Folklor Araştırması (1)**,İstanbul: Tem Ofset Yay.

ARTUN, Erman. 1983. **Tekirdağ Folkloru Araştırması (2)**,Tekirdağ: Taner Matbaası.

ARTUN, Erman.1996.*"Çukurova Yörüklerinin Gelenek ve Görenekleri",***I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyumu Bildirileri (25-26 Nisan 1994) Antalya,**Ankara: KB Yay., 30-34.

AŞITEPE, Cafer. 1974.*"Hafik'in Hacıali Köyünde Düğün Âdetleri",* **Sivas Folkloru,** (16), Haziran 1974: 17-20.

AŞKUN, Vehbi Cem. 1976.*"Afyonkarahisar'da Evlenme Töreleri",* **Sivas Folkloru,** (37), Şubat 1976: 14-15.

ATALAY, Besim. 1939. **Divânü Lûgat-it-Türk Tercemesi**, 1. Cilt, Ankara: TDK Yay.

ATAMAN, Sadi Yaver. 1984.*"Bölgelerimiz 3: Afyon",***Türk Folkloru,** (64), Kasım 1984: 18-20.

ATAMAN, Sadi Yaver. 1984.*"Bölgelerimiz I: Çukurova",***Türk Folkloru,** (62), Eylül 1984: 11-13.

ATAMAN, Sadi Yaver. 1992.**Eski Türk Düğünleri**, Ankara: KB Yay.

ATAŞ, Nihat. 1997.**Çankırı İli Saçak Beldesi Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Lisans Tezi).

ATILGAN, Halil. 1998.**Çukurova Türküleri 1,**Ankara: Adana Valiliği Yay.

ATILGAN, Halil. 2007.**Geçmişten Günümüze Tarsusta Halk Müziği**, İçel: Tarsus Belediyesi Kültür Yay.

AYAN, Dilara. 2007.**Çiçekdağı Folkloru,**Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

AYDINER, Mustafa.2008.**Şifalı Bitkiler Ansiklopedisi,**İstanbul: Sarı Papatya Yay.

BASANÇELEBİ, Nurşen. 2010.**Koçarlıdağ Köyleri Folkloru,**Muğla: Muğla Üniversitesi. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

BAŞÇETİNÇELİK, Ayşe. 2001.*"Adana'nın Karaisalı ve Çevresinde Doğum, Evlenme, Ölüm",***Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulubü Dergisi,** 27: 20-23.

BAŞGÖZ, İlhan. 1986. **Folklor Yazıları**, İstanbul: Adam Yay.

BAŞGÖZ, İlhan. 1993. **Türk Bilmeceleri I**,Ankara: K.B.Yay.

BAŞOĞLU, Bekir. 1980.*"Boyabat Düğünleri",***Türk Folkloru,** 11: 14-17.

BEYSANOĞLU, Şevket, vd. 1996.**Diyarbakır Musikî Folkloru**, Ankara: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat Yay.

BEYSANOĞLU, Şevket. 1995. **Diyarbakır Folklorunda Gelenekler-Görenekler-Âdet ve İnanmalar**, Ankara: Folklor Araştırmaları Kurumu Yay.

BOLAT, Aslıhan.2005.**Göksun-Kanlıkavak Köyü Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Lisans Tezi).

BORATAV, Pertev Naili. 1982.*Mudurnu'nun Abant-Dibi Köyleri Üzerine 1840 Yılında Yapılmış Bir İncelemeden Notlar,***Folklor ve Edebiyat I**, İstanbul: Adam Yay.

BOYRAZ, Şeref. 1991. *"Tat Köyü ve Çevresinin Düğün Adetleri",***Erciyes Dergisi,**161: 27-30.

BOYRAZ, Şeref. 2009.*"*Okuntudan Davetiyeye*Bir Dönüşümün Anatomisi",***Milli Folklor,**84: 87-97.

BOZKURT, Ebru. 2008.**Kayseri Yöresi Avşar Ağıtları (İnceleme - Metinler),**Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

BULUT, Sebahattin. Yty.**Kuşaktan Kuşağa Erzurum Folkloru**,Ankara: Erzurum Halk Oyunları Halk Türküleri Yay.

CAFEROĞLU, Ahmet. 1994b.**Kuzey Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Yöresi Ağızları,**Ankara: TDK Yay.

CAFEROĞLU, Ahmet. 1994c.**Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar,**Ankara: TDK Yay.

CAFEROĞLU, Ahmet.1994a.**Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I, Oyunlar, Tekerlemeler, Yanıltmacalar ve Oyun Istılahları, Balıkesir, Manisa, Afyonkarahisar, Isparta, Aydın, İzmir, Burdur, Antalya, Muğla, Denizli, Kütahya Vilâyetleri Ağızları**, Ankara: TDK Yay.

CANER, Savaş. 2009.**Doğankent Kasabası Folkloru,**Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

CEVİZ, Gülşen. 2009.**Kalecik Folkloru,**Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

CIRIK, Recep. 1979.*"Çankırı Folkloru: Hacıhasan Köyü Gelenekleri",***TFA** 363: 8806-8807.

CİNGÖZ, Meltem Emine. 1992.*Şükranlı'da (Eskişehir) Evlenme Âdetleri,***Türk Halk Kültüründen Derlemeler,**Ankara: KB HAGEM Yay.: 11-16.

CİNLİOĞLU, Halis. 1997.*"Tokat Folkloru: Tokat'ta Evlenme Töreleri -2-",***Sivas Folkloru,** 59: 10-13.

COŞKUN, Bekir Sami. 1983.*"Kırşehir ve Çevresine Ait Düğün Adetleri",***Türk Folkloru,** 43: 19-22.

ÇAKI, Nurcan. 2008.**Aşağıkonak Köyü Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Lisans Tezi).

ÇAKIR, Ahmet, v.d. 1996.**Türk Halk Ezgileri II,**Ankara: KB HAGEM Yay.

ÇAKIR, Ahmet, vd. 2000.**Türk Halk Ezgileri III,**Ankara: KB HAGEM Yay.

ÇAVUŞOĞLU, Hasan Ali.2004.**Tarihi ve Kültürel Değerleriyle Yarhisar***,*Sivas:Vizyon Matbaacılık.

ÇELEBİ, Umut. 2005.**Karakaya Folkloru,**Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

ÇELİK, Ali.1994.*"Trabzon Yöresi Ağıtları",***Milli Folklor,**23: 19-26.

ÇINAR, Enver. 2005.**Kalın Beldesi Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Lisans Tezi).

ÇİMRİN, Hüseyin. 1984.**Antalya Folkloru, Gelenekler-Görenekler,**Antalya: Akdeniz Kitabevi.

ÇİMRİN, Hüseyin. 2008.**Antalya Folkloru**, Antalya: Ares Ofset Yay.

ÇİNE, Hamit. 2003.**Burdur'dan Damlalar Folklor (Halkbilimi)**, Burdur: Arzu Ofset ve Reklam Ajansı.

ÇOLAK, Ali. 2005.**İslâma Göre Anadolu'da Düğün Âdetleri**,İstanbul:Kardelen Yay.

DARICI, Kıral. 1996.**Deliilyas Kasabası Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Lisans Tezi).

DİLÇİN, Cem. 1983.**Yeni Tarama Sözlüğü**,Ankara: TDK Yay.

DİNÇER, Ferruh, vd. 1989. *"Türkiye'de Son On Yılda Yazılı Basında Halk Hekimliği",***Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri,** Ankara: KBMİFAD Yay.: 109-125.

DORUK, Emine. 2006.**Safranbolu Düğünü,**Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

DOYMUŞ, Ergin. 1998. **Her Yönüyle Kangal**,Sivas: Dilek Ofset Matbaacılık.

DUYGULU, Melih. 1995.**Gaziantep Türküleri,**İstanbul: Sistem Ofset.

EKER, Gülin Öğüt. 1998. *"Türk Kültürü İçinde Bolu Evlenme Adetlerinin Yeri",***Milli Folklor,**40: 15-30.

EKİNCİ, Yusuf. 1995.**Burdur,** Ankara.

ELGÜN, Abdullah Çağrı. 2005.**Akkışla ve Yöresi Ağızları,**Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay.

ELMAS, Yılmaz. 1961.*"Akviran Köyünde Güveyiye Kına Yakma",***TFA,** 149: 2577.

ERASLAN, Fatih. 2005.**Baharözü Beldesi Folkloru**,Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Lisans Tezi).

ERCİLASUN, Ahmet Bican, v.d.1991.**Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü 1,**Ankara: KB Yay.

ERDEMİR, Ayşegül. 1987. *"Kınanın Türk Tıbbi Folklorundaki Yeri ve Modern Tıp Bakımından Bazı Sonuçları",***III. Milletler Arası Türk Folklor Kongresi Bildirileri,** Ankara: KTB MİFAD Yay.: 155-163.

ERDOĞDU, Ata. 1991.**Kastamonu Folkloru 1,**Kastamonu: Ankara Yıldız Matbaacılık.

ERDOĞDU, Ata. 1993.**Kastamonu Fokloru 2,**Kastamonu: Ankara Yıldız Matbaacılık.

ERDOĞDU,Şeref. 1999.**Ankaram,**Ankara: KB Yay.

EREN, M. Aylan. 1978.*"Çorum'dan Derlemeler: Sungurlu'da Düğün ve Gelenekleri",* **TFA,**347: 8356-8358.

ERGİN, Muharrem. 1969.**Dede Korkut Kitabi,**İstanbul: Devlet Kitapları Milli Eğitim Basımevi.

ERMİŞ, Faruk K. 1997.**Şifalı Bitkiler Ansiklopedisi,** İstanbul: Gün Yay.

EROĞLU, Hatice. 1998.**Sarız İlçesi ve Civarı Avşar Ağıtları,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Lisans Tezi).

EYÜBOĞLU, E. Kemal. 1973.**Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler,**İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık.

EYÜBOĞLU, İsmet Zeki. 1991.**Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü,**İstanbul: Sosyal Yay.

GAZİULUSOY, Çiğdem. 2006.**Kırşehir Düğünleri,** Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

GÖMCÜ, Dilber. 2010. Kırşehir 1934 doğumlu, okuryazar kaynak kişi ile 18/05/2010 tarihinde, kına ve kına gecesi hakkında yapılan görüşme kaydı.

GÖRKEM, İsmail. 2001.**Türk Edebiyatında Ağıtlar Çukurova Ağıtları (Metin-İnceleme),** Ankara: Akçağ Yay.

GÜLER, Abdülkadir. 1998.**Mardin Folkloru Gelenekler-Görenekler,**Ankara: Marev Yay.

GÜRER, Gülsevin. 2002.**Uşak İli Ağızları (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük),**Ankara: TDK Yay.

HINÇER, Çora. 1967. *"Paris'te Çorap Sergisi-İstanbul'da Kına Gecesi"*, **TFA**, 213: 4386-4388.

IŞIKOĞLU, Kemal. 1970.*"Karaözü Köyü Düğünlerinde Kına Gecesi III",***TFA,** 12 (246): 5015-5018.

İbn-iSîna. 1995.**El-Kânûn Fi't-Tıbb** (Çeviren: Esin Kahya), Ankara: AKM Yay.

İLBAŞ, Osman. 2009.**Zara Ekinli Köyü Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Lisans Tezi).

İNAN, Abdülkadir. 1986. **Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar**, Ankara: TTK Yay.

KALAFAT, Yaşar. 1999.**Doğu Anadolu'da Eski Türk İnanışlarının İzleri,**Ankara: AKM Yay.

KANAT, Emine. 2007.**Karşılaştırmalı Kayseri Düğünleri,**Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

KARA, Ruhi. 1995.*"Erzincan Düğünlerinde Gelin-Güvey Motifi (Kına Gecesi ve Gelin Başı Bağlama Töreni)",***III. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri (9-11 Ekim),**Konya: KB Yay.: 140-148.

KARAÇİÇEK, İlkgül. 1994.**Yukarıtepe Köyü Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

KARADUMAN, Mehmet. 1973.*"Kadirli ve Erzin'de Kına Gecesi Ağıtları",***TFA,** 14 (283): 6548-6549.

KARAMAN, Fikri. 2000.**Sivas Doğanşar İlçesi ve Köyleri Belgeseli,**İstanbul: Acar Matbaası.

KARATAŞ, Aynur. 1992. *Burdur Köylerinde Derlenen Yaslar,***Türk Halk Kültüründen Derlemeler,** Ankara: KB HAGEM Yay. .79-91.

KARTAL, Numan. 1983.**İnegöl Folkloru,**İnegöl: Golden Print.

KAYA, Doğan. 1982.*"Ortaköy ve Çevre Folkloru Araştırması-2-",***TFA,** 40: 19-21.

KAYA, Doğan. 1999. **Anonim Halk Şiiri,**Ankara: Akçağ Yay.

KOÇ, Hatice. 2002.**Arpayazı Eğri Bucak ve İkindi Köyleri Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

KOÇ, Mustafa. Yty.**Baris-Hamit-Hamitâbât Tüm Yönleriyle Isparta,** Isparta, Türk Köyü Yay.

KOÇ, Nahide. 2007.**Alacahan Kasabası Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

KORKMAZ, Kürşat. 1999b. **M. Elli Yıl Önceki Gaziantep'te Gelin ve Damat,** 43: 77-82.

KORKMAZ, Kürşat.1999a. **M. Elli Yıl Önceki Gaziantep'te Gelin ve Damat,** 42: 92-95.

KOSAY, Hâmit Zübeyr. 1944.**Türkiye Türk Düğünleri Üzerine Mukayeseli Malzeme,**Ankara: Maarif Vekilliği Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü Yay.

KÖKSAL, Uğur. 1970.*"Ordu'da Köy Düğünleri",***Folklora Doğru,** 7: 25-28.

KUTSİ, Tahir. 1987. **Dadaloğlu,** İstanbul: Toker Yay.: 70-80.

MACİT, Şengül. 2008.Bucak Folkloru,Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

MEMİŞOĞLU, Fikret. 1952.*"Harput'ta Kına Geceleri -II-",***TFA 2(38):** 603-606.

MEMİŞOĞLU, Fikret. 1992.**Harput Âhengi,**Ankara: 72 OFSET Baskı.

Muhyiddîn-iNevevî. 1944.**Riyazü's-Salihîn**Ankara: Sanem Matbaacılık.

NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver. 2003.**Afyonkarahisar Folklor-Edebiyat-Tarih Araştırmaları,** Afyon: Afyonkarahisar Belediyesi Yay.

ONUK, Taciser. 1995.*"Güney Anadolu (Çukurova, Kenzin) Yayla Düğünlerinde Kına Gecesi Geleneği",***III. Milletler Arası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri (9-11 Ekim),**Konya: KB Yay.: 186-191.

ORUÇ, İsmail. 2001.**Bursa- Keles Dedeler Köyü Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

ÖZ, Mehmet Ali. 1999.**Bütün Yönleriyle Gürün,**İstanbul: Seyhan Grafik ve Matbaası.

ÖZ, Serap. 2004.**Kızılkaya Köyü Folkloru,**Muğla: Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

ÖZARSLAN, İzzet. 2007.**Çaydibi Kasabası Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

ÖZCAN SAN, Sabri. 1990.**Gümüşhane Kültür Araştırmaları ve Yöre Ağızları,**Ankara: KB Yay.

ÖZÇÖREKÇİ, Nilüfer Zeynep. 1997.*"Gaziantep İli Evlenme Âdetlerinin Kültürel Değişim Yönünden İncelenmesi",***V.Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Gelenek-Görenek-İnançlar Seksiyon Bildirileri,**Ankara: KB Yay.: 319-324.

ÖZDEN, Doğukan. 2004.**Samsun Terme Folkloru,**Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

ÖZİÇ, Nevin. 2000.**Ula Merkez ve Gökova (Akyaka) Beldesi Folkloru,**Muğla: Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

POLAT, İbrahim. 1993.**Kutlutaş Köyü Folkloru,** Sivas:Cumhuriyet Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

SARIHAN, Zeki. 1965.*"Karapınar Akçayazı Kına Gecesi Türküleri -1-",***TFA,** 9 (195): 4131-4132.

SARIHAN, Zeki. 1966.*"Karapınar Akçayazı Köyü Düğün Gelenekleri -2-",* **TFA,** 10(204): 3893-3894.

SEZEN, Lütfi. 2007. **Erzurum Folkloru,**Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay.

SOYLU, Sıtkı. 1987.*"Türk Folklorunda ve İçel'de Kına ve Kına Yakma",***İçel Kültürü,**2: 8-10.

SOYYANMAZ, Hakkı. 1971.*"Edirne Bölgesi Eski Kına Gecesi Türküleri",***Türk Folklor Araştırmaları,**268: 6135-6137.

SUNGURLUOĞLU, İshak. 1965.*"Harput'ta Kına Geceleri -1-",***TFA,** 194:3859-3861.

SUNGUROĞLU, İshak. 1967.*"Davet ve Kına Gecesi",***TFA,**215: 4151-4152.

SUNGUROĞLU, İshak. 1968.**Harput Yollarında,**4. Cilt, İstanbul: Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Yay.

SUNGUROĞLU, İshak. 1977.*"Harput Kına Geceleri -2-",***TFA,**340: 8151-8153.

ŞAHİN, Hüseyin. 1998.*"Halk Türküleri İçerisinde Hacılar Köyü (Hekimhan / Malatya) Türkülerine Halkbilimi Açısından Bir Bakış",***II. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri (16-18 Aralık 1998),**Ankara: K.B. Yay.: 180-185.

ŞAHİN, Yüksel. 2000.*Bartın Merkez'de Evlenme Düğünü Âdetleri,***Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1998,**Ankara: KB HAGEM Yay.

ŞENEL, Süleyman. 1988.*"Türk Edebiyatında Ağıt",***Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,** 1. Cilt, İstanbul: 470-473.

ŞİMŞEK, Esma. 2003. *"Kadirli ve Sumbas (Osmaniye)'ta Evlenme Âdetleri",***T.C. Osmaniye Valiliği Osmaniye Folkloru ve Halk Kültürü Sempozyumu 4-5 Ocak,** Osmaniye: 20-27.

ŞİMŞEK, Hüseyin G., vd. 2001.**Ankara Halk Türküleri ve Oyun Havaları Nota Kitabı,**Ankara: Vekam Yay.

TAN, Nail, TURHAN, Salih, (1997), **Bayburt Musikî Folkloru,**Ankara:Cem Web Ofset.

TAN, Nail, vd. 1999. **Çankırı Halk Müziği,**Ankara: Cem Web Ofset.

TAN, Nail, vd. 2000.**Kırıkkale Halk Müziği,**Ankara: Cem Web Ofset.

TANER, Nuri. 1995.**Yalova Folkloru**, Yalova: Yalova Ticaret Odası Yay.

TANSUĞ, Sabiha. 1985.*"Bodrum Gelini",***Türk Folkloru,**76: 7-11.

TARLABAŞI, Burhan. 1995.**Eğin Havaları,**Ankara: Mozaik Basın Yay.

TAŞ, Hülya. 1995.*"Erzurum'da Kına ve Düğün Manileri",***Milli Folklor,**26: 95-99.

TAŞ, Hülya. 2008.*"Bir Alevi Köyü: Bursa Şehitler Köyü'nde Evlenme Törenleri",***Milli Folklor,**80: 53-64.

TAYLAN, Ertuğrul. 1995.**Çakaklı Köyü,**Ankara:KB Yay.

TEMİZ, Şehri, vd. 1996. **"Erbaa (Tarih-Coğrafya-Ekonomi-Kültür)",** Tokat/Erbaa.

TUĞLACI, Pars. 1971-74.**Okyanus Ansiklopedik Sözlük,** 3. Cilt, Cem Yay.

TUĞRUL, M. 1979.*Çal Köylerinden Derlenmiş Türkü, Mani, Ninni, İlahi ve Tekerlemeler Üzerine Türk Halkbilim Araştırmaları Yıllığı,***1977,**Ankara: KB MİFAD Yay.: 251-254.

TURAN, Duygu. 2008. **Bademler Köyünün Halk Edebiyatı ve Folklorü**,Muğla: Muğla Ünversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

TURAN, F.A. 2001.*"Kayseri Düğün Âdetleri",***I. Kayseri Yöresi Kültür-Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni (12-13 Nisan 2001) Bildirileri (M-8),**Kayseri: 2. Cilt, Erciyes Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yay.: 753-761.

TURAN, Şükrüye. 1993.*"Çukurova Kına Geleneğinde Ağı Türküler",***T.C. Adana Valiliği - Çukurova Üniversitesi II. Uluslar arası Karacaoğlan Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri 20-24 Kasım 1991,** Adana: Adana Çukurova Üniversitesi Basımevi: 533-547.

TURHAN, Salih, vd. 2000.**Kırşehir Halk Müziği,**Ankara:Cem Web Ofset.

TURHAN, Salih. 1992.**Anadolu Halk Türküleri ve Ezgileri,** Ankara: KB Yay.

ULU, Emin. 1987.**100. Yılda Almus,**İstanbul: Acar Matbaacılık.

ULUSOY, Hamdi. 1973.*"Kına Gecesi",***TFA,** 289: 6720-6722.

USTA, İbrahim. 1987.*"Erdemli'de Düğünler",***İçel Kültürü,**1: 24-26.

ÜÇER, Müjgan, vd. 2008.**Güldağı'nın Güldestesi Arapgir Mutfağı, Gelenek Görenekler ve Sözlü Kültürü,** Sivas:Esform.

ÜÇER, Müjgan. 1980.*"Sivas'ta Evlenme Gelenekleri",***Türk Folkloru,**11: 18-22.

YAĞCI, Öner. 1996a.**Karacaoğlan Yaşamı ve Bütün Şiirleri,**İstanbul: Gün Yay.

YAĞCI, Öner. 1996b.**Köroğlu Yaşamı ve Bütün Şiirleri,** İstanbul:Gün. Yay.

YALDIZKAYA, Ömer Faruk. 1997. *"Kına Ağıtları",***V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence Seksiyon Bildirileri,** Ankara: KBHAGEM Yay.: 122-128.

YANÇEV, Mihail. 2002.**Mani ve Bilmeceler,**Ankara: KB Yay.

YARDIMCI, İlhan.2001.**"Sağlık Folklorumuzdan Gerdanlıklar",Kültür Köklerimiz,** Dizayn Ofset.

Yayın Tarihi Yok.**Kayseri ve Yöresi Halk Türküleri,** Kayseri İl Kültür Müdürlüğü Yay.

YETER, Gamze. 2009.**Elmadağ Folkloru,**Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

YILDIRIM, Garip. 2000.**Gaziantep Yavuzeli İlçesi Çepnilerin Folkloru,**Muğla: Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bitirme Tezi).

YILDIZ, Canan. 1996. **Evlenme İle İlgili Adetlerimizin Halk Bilimi Açısından Tetkiki,** Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Yüksek Lisans Tezi).

YILMAZ, Kiraz. 2010. Kırşehir 1964 doğumlu, okuryazar kaynak kişi ile 18/05/2010 tarihinde, kına ve kına gecesi hakkında yapılan görüşme kaydı.

YILMAZ, Kurulay.2004.**Geçmişten Günümüze Bozüyük,**Bozuyük / Bilecik:Bozüyük Ticaret ve Sanayi Odası Yay.

YILMAZ, Meltem. 2008. **Palangıç Köyü Monografisi,** Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Fen-Edebiyat Fakültesi (Bitirme Tezi).

YONGA, İbrahim. 2007.**Selimağa Köyü Folkloru,**Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Fen-Edebiyat Fakültesi (Bitirme Tezi).

YUND, Kerim. 1962.*"Silifke'deki Kınanın Düşündürdükleri",***TFA,** 153: 2688-2689.

http://2.bp.blogspot.com/_RkmTwaUEVDE/SUiza1WkiRI/AAAAAAAAAr4/giWu6AhCfIA/s400/1.bmp

http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/250577.asp

http://bollycool.blogcu.com/hint+kinasi, 8/12/2007.

http://img2.blogcu.com/images/d/e/g/degisikgelinlikler/kina.jpg

http://www.albeyaz.org/forum/turk-orf-ve-adetlerine-gore-kina-gecesi-+9652.0.html

http://www.aleviweb.com/forum/showthread.php?+=17568

http://www.cicekresimleri.org/data/media/47/sarikina3.jpg

http://www.husniyemoda.com.tr/gelinlik/kina_3.jpg

http://www.kenthaber.com/Resimler/2006/10/02/00091830.jpg

http://www.nethabercilik.com/images/other/cinliler-kina-gecesinde-ciftetelli-oynadi-20091203A0312061-01.jpg

http://www.orhanceltikci.com./tebliglerim/turk-kulturunde-kina-veakdeniz-bolgesi-uygulamaları, 14/03/2009.

http://www.tumgazeteler.com/?a=4023656

www.efeslight.com.tr